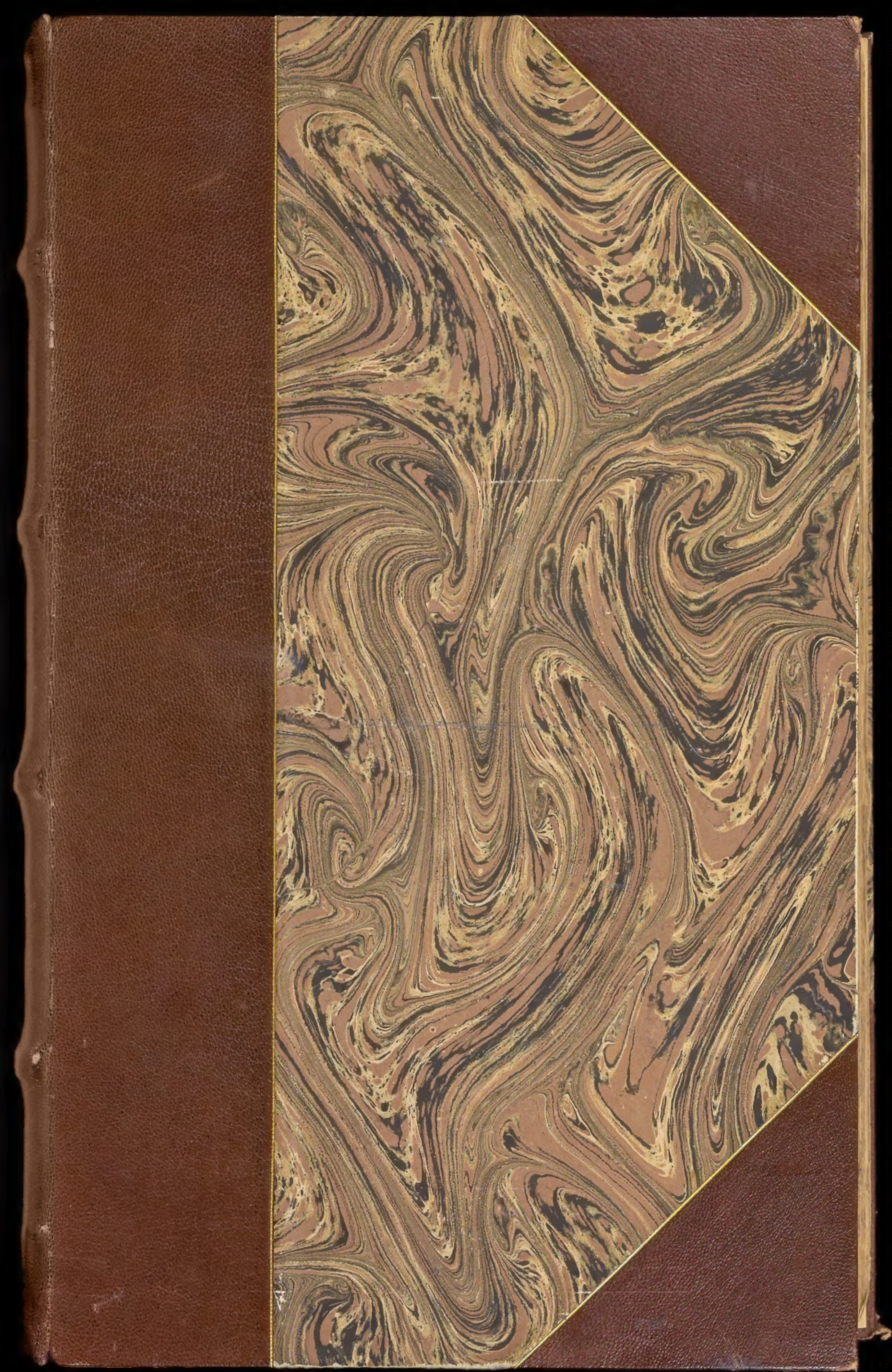
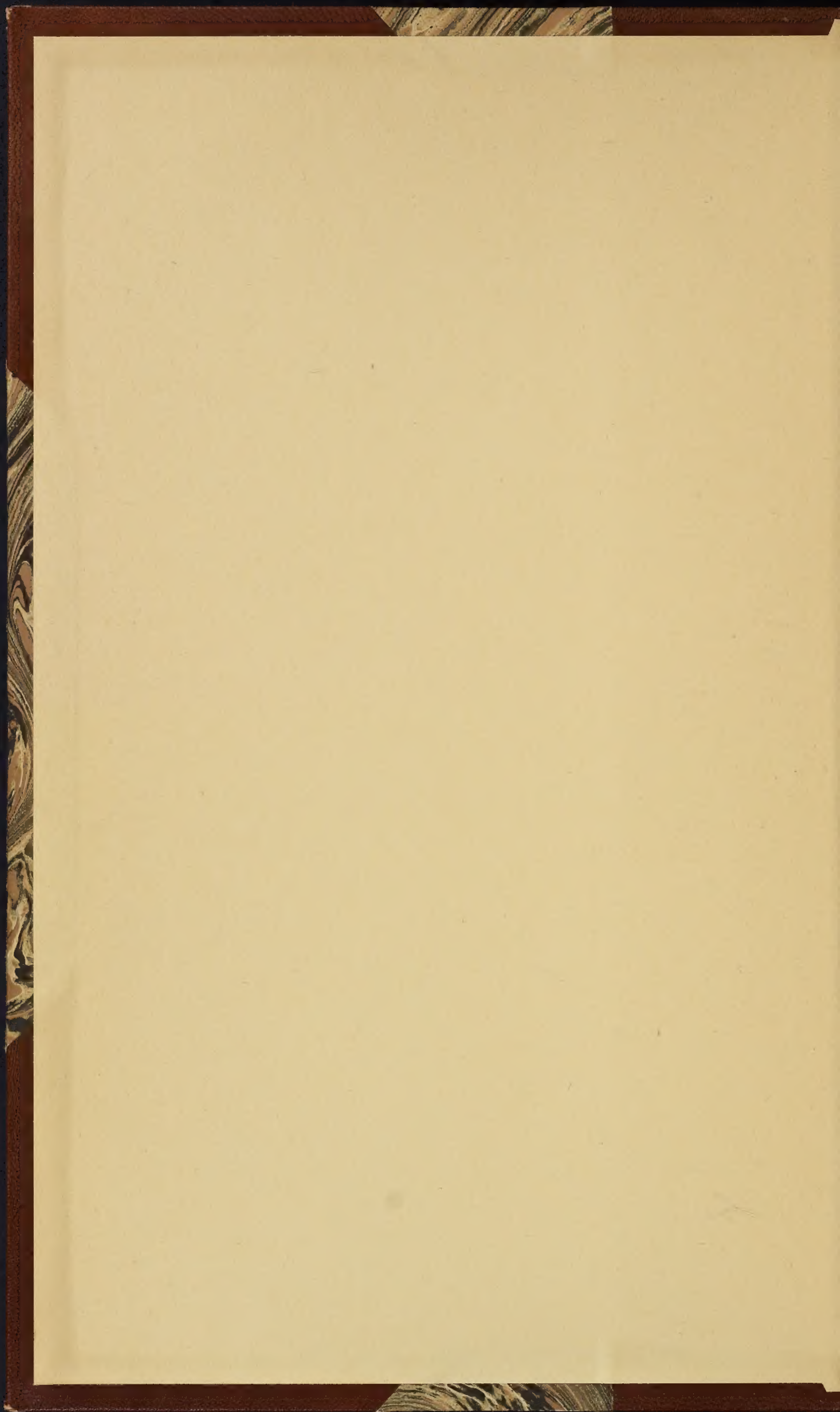

N° 34.

D. O. M. A.

Appendix necessaria Syntagmatis Arcanorum Chymicorum

ANDREÆ LIBAVII, M. D. P. C. HALLI-SAXONIS ILLVSTRIS GYMNASII APVD COBVRGENSES DIRECTORIS, PROFESSORIS PVBL. ET MEDICI Chymici-practici.

IN QVA PRÆTER ARCANORVM NONNVLlorum expositionem & illustrationem, quorundam item Medicorum Hermeticorum, & mysticorum descriptionem, continentur defensiones geminæ, Primum eorum quæ ab HENNINGO SCHEVNEMANO, *& iuniore* GRAMANO *sunt impugnata, Postea quæ in transmutatoria metallorum à* NICOLAO GVIBERTO, *Lotharingo, M.D. quibus fieri potuit viribus, sunt attentata.*

ACCESSERVNT

I. Iudicium breue de Dea Hippocratis, seu Hygeia argentea (argentipara) HENNINGI SCHEVNEMANI, quam nuper excogitauit ex commentariis nostris valde fugitiuam, deserta causa fixorum istorum quæ volaticis Galenicis opposuit infeliciter;

II. Schema medicinæ Hippocraticæ & Hermeticæ simul, cuius rudimentum doctis censendum committitur, vt postea elaborari possit;

III. Examen Philosophiæ magicæ CROLLII;

IV. Censura Philosophiæ vitalis IOANNIS HARTMANNI Marpurgici Professoris;

V. Admonitio de regulis Nouæ Rotæ, seu harmonicæ Sphæræ FRATRVM DE SOCIETATE ROSEÆ CRVCIS iuxta FAMÆ editæ indicem.

Omnia studio & opera

ANDREÆ LIBAVII, M. D. &c.

M. DC. XV.

FRANCOFVRTI

Excudebat Nicolaus Hoffmannus, Impensis Petri Kopffij.

NOBILISSIMO ET GENEROSISSIMO IVVENI, ET D.

D. IOHANNI RHVDOLPHO LIBERO BARONI A STERNBERG, IN POSTELBERG, PRÆSsNITZ, PAteck, Wodelitz, &c.

IN ILLVSTRI GYMNASIO CASIMIRIANO COBVRGI OPTIMARVM LITErarum veræque pietatis curam gerenti

ANDREAS LIBAVIVS M.D.P.C. è Salinis Saxonicis, Gymnasii Casimiriani apud Coburgenses Director & Professor publicus

Hanc Appendicem chymiatricam cum adiunctis, officiosè dicit, addicit, offert.

DOCTRINA ET VIRTVTE PRÆSTANTISSIMO VIRO ANDREÆ LIBAVIO MEDICÆ ARTIS DOCTORI P.C. Illuſtris Gymnaſii Caſimiriani in vrbe Coburga Directori & Profeſſori publico, Domino ſuo honorando.

Matthias Carnarius Phil. & Med. D. S. P.

OMPLVRES iam ſunt anni, vir excellentiſſime, cum primum ſignificaui tui me ſtudioſiſſimum, & obſeruantiſſimum eſſe. Neq; interim te admirari, & colere vnquam deſtiti, ſed conſtantiſſima & fuit ſemper hactenus, & erit in poſterum quoq; voluntas & obſeruãtia erga te mea. Quis enim eſt, qui cum eximium, & indefeſſum de omnibus bene merendi ſtudium tuum, laboresque fere herculeos à te boni publici cauſa ſtrenue ſuſceptos, & feliciter exantlatos perſpexerit (vt de exquiſita doctrina, & tot aliis hic taceam) te non iure optimo ſuſpiciat, & meritiſſimo veneretur? Quod ſi minus honorifice de te nonnulli tamen ſentiunt, non recuſabis fortunam tibi cum ſummis hominibus communẽ. „ Non potuit Homerus, doctrinarum, & antiquitatis parens, Zoili morſus effugere: „ Non Plato ingenii, & doctrinæ Princeps, & quaſi quidam Deus Philoſophorum. „ Aduerſus Theophraſtum hominem in eloquentia tantum, vt nomen diuinum inde inuenerit, ſcripſit etiam fœmina; Et Ruffus toties Ciceronem Allobroga dixit: Ciceronem inquam facundiæ latinarumque literarum parentem illum extra omnem ingenii aleam, Plinii iudicio poſitum. Attamen hic, quemadmodum vere vaticinatus fuit Laurea Tullius Ciceronis libertus, totum legitur ſine fine per orbem: ille re vix vlla alia quam nomine & ſua obtrectatione eſt notus. Noſtri quoq; ſeculi labes quędam, & macula eſt virtuti inuidere: Et omnibus magnis viris infeſta eſt inuidia, dirigitque ad eos maxime ſua tela qui inter alios eminent: præterit fere hos quorum induſtriam, doctrinam & inuenta facile aſſequi & imitari nullo negotio poſſis. Neque mihi dubium eſt, quin ea, qua par eſt, animi magnitudine deſpicias potius, ac derideas multa quam refutes, aut in autores ſuos regeras. Scis vltionis cõtumelioſiſſimum genus eſſe non eſſe viſum dignum ex quo peteretur vltio: Illum magnum eſſe & nobilem, qui more magnæ feræ latratus minutorum canum ſecuras obaudit. In altiore certe loco poſitus es, quam vt nocere tibi, aut nominis tui famæ maculam aliquam aſpergere quorumuis ſermunculi & obtrectationes poſſint. Docti quoque & graues aduerſarii non tam obſcurabunt, & obnubẽt quam illuſtrabunt laudem tuam. Marcet, vt ille ait, ſine aduerſario virtus. In hoc ſuſtinendo, & refutando exercitata magis niteſcit. Quod ſi etiam erroris alicuius te illi conuicerint, hominem te eſſe, quod illis facile largieris, demonſtrabunt. Apollinis oraculo ſapientiſſimus iudicatus Socrates nihil ſe ſcire dixit. Nos inepte ita demum magnum, & ſapiẽtem eſſe aliquem arbitrabimur, ſi nihil prorſus ignoret, nunquam hallucinetur. An non etiam quandoq; bonus dormitat Homerus? Atque opere in longo fas eſt obrepere ſomnum. Nec deſiit ideo magnus eſſe magnus, vt Celſi verbis vtar, Profeſſor Hippocrates, quod errare potuit, quod errauit, quod à futuris ſe deceptum eſſe ingenue, atque aperte profeſſus eſt, more ſcil. magnorum virorum, & fiduciam magnarum rerum habentium. Præclarius tamen de multorum ſtudiis aduerſarii hi procul dubio merentur,

ferentur, ſi tibi quædam condonare candide, & amice oſtenſis erroribus, quos euitare forte in tam magno opere non licebat, tuos conatus promouere, & adiuuare, quã acerbitate ſua impedire & turbare mallent. Non eges cuiuſquam vel patrocinio, vel præconio, aut certe non meo. A doctioribus, & laudatis viris iſta, ſi res poſtulet, proficiſci oportere probe ſcio, quorum neque hactenus tibi defuit ſtudium, neque vllo in loco in poſterum deerit. Hæc tamen attingere, & apud noſtros de te prædicare voluntas erga te mea perpetua me cogit. Quod autem teſtificandæ huius cauſa nullas intra tot annos ad te literas miſi, id tribues moli negotiorum tuorum & pudori meo. Impudentis enim hominis eſſe putaui inanibus literis ei obſtrepere, quem aſſignatum publicum munus & tot in lucem edita ſcripta nullum otioſum ſpiritum ducere oſtenderent; Impudentiſſimi, ſcribendi etiam onus in his maximis occupationibus ei imponere, quem ſingulari humanitate adductum non legere tantum omnes omnium literas æquo animo ſed accurate quoque & prolixe omnibus reſpondere conſtaret. Huius autem Epiſtolæ cauſam mihi dedit Bernhardus Mollerus Medicinæ Studioſus, mihi non multa tantum conſuetudine, ſed cognatione etiam coniunctiſſimus. Vixit hactenus in Germaniæ aliquot Academiis. Nunc autem meo hortatu in Italiam proficiſcitur, vt in huius quoque celebrioribus Academiis docentes Medicos audiat. Coburgum autem ſi per comites itineris licebit tui videndi cauſa deflectet. Huic aditum ad tuam cognitionem patefacere ego debui. Tu quæ tua virtus eſt, ſine mea commendatione conſuetudinem tuam in bonarum artium ſtudioſis audiendis, admittendisque multorum ſermone celebratam ſeruabis, efficiesque vt præclara comitatis, & facilitatis tuæ fama etiam cum hoc homine Alpes tranſcẽdat. De me ſi quæris, ab Illuſtriſſimo Principe D. IOANNE ADOLPHO Holſatiæ &c. Duce poſt annos fere viginti in aula Gottorpienſi Sleſuici conſumtos, dimiſſionem ante quadriennium impetraui, & Kilonium migraui, quanquam adhuc, quotieſcunque Clementiſſimi Principes tum aulicorum medicorum tum meo etiam conſilio indiguerint, adeſſe ipſis ſoleam. In aliam quidem aulam propoſito amplo & honeſto ſtipendio vocatus ſum; ſed reliquum vitæ tempus intra priuatos parietes, quo ad eius fieri poterit exigere cupio. Otium permutare negotioſa functione nolim. Neque enim gemmis, neque purpura venale, nec auro, vt Horatii verbis vtar. Tu vir excellentiſſime conſeruabis tuam erga me beneuolentiam, & ſic æſtimabis eundem diem & obſeruantiæ erga te meæ, & vitę mihi finem allaturum. Deum oro vt te quam diutiſſime ſaluum, & incolumem ſeruet. Kilonii 23. Auguſti, Anno 1614.

CLARISSIMO, DOCTISSIMOQVE VIRO D. Matthiæ Carnario Philoſopho & Medico peritiſſimo, D. & amico conſtanti

Andreas Libauius S. P.

Ehementer me delectauit, vir Clariſſime, tua mei memoria, & beneuolentia adeo conſtans vt eam cum vita tua, quam à Deo Opt. Max. tibi precor longæuam, terminatum iri ſcribas. Solet amicitia vera & immortalis ex virtute & animorum ſimilitudine naſci. De illa, ſitne in me tanta vt pellicere in mei amorem poſſit homines magnos, & præclaros, aliorum eſto iudicium. Ego aliud dicere nõ poſſum quam, ſi non ſum qui debeo eſſe, ſaltem ſtudere exprimere aliquam pii & honeſti, omniumque bonorum amantis imaginem. Animum autem meum erga te procliuem, omniaque mea ſtudia, officia, rem, fidem ſic parata tibi eſſe ſcito, vt nihil quod in te amando, ornandoque requiri poſſit, paſſurus ſim in me deſiderari. Hoc præſens ex me cognouiſſet Bernhardus tuus, ſi ipſe acceſſiſſet. Amo ipſum tuo nomine etiam non viſum, ſperoq́ ex Italia redeuntem non commiſſurum quin Coburgæ me, ſi vixero, compellet, quem etiam experietur ſibi ex tua commendatione beneuolentiſſimum. Labores meos, quos Dei gratia hactenus in campo literario ſuſtinui, tibi viro laudato probari vnus eſt ex fructibus quem ſolent ex ſtudiis ſuis expectare qui publicorum commodorum cauſa oleum & operam impendunt. Non vero deeſſe qui eos vituperent, commune eſt cum omni præclara virtute, quæ niſi exerceatur difficultatibus, torpet. Damnum armorum putabat Iulius ille orbis domitor, ſi non rebellent, qui vinci poſſent. Literæ quoque bonæ detrimentum capiunt, niſi aduerſantium obſtinatione probè agitentur. Eſt mihi adhuc Dei gratia animus

& defendendi præclara studia, & hostibus alacriter obuiam eundi, atque vtinam essent robustiores & armis veris instructiores. Aliqui enim destituti argumentis more anicularum imbellium magnos criminum nymbos in me effundunt, & conuitia pro rationibus proiiciunt. Horum malitia si me vinci paterer, & loco depelli, ignauus sane miles forem. Quidam obiiciunt Encbireticam in chymicis (nam circa hæc potissimum elaborare studeo) imperitiam: aliqui videntur argumentari, & noua quædam proferre. Verum ego nullum extimesco, & vt saluæ sint literæ bonæ, dicteria calumnias, conuitia & reliqua delirantium, insanientiumq; missilia contemno. Studeo autem datis occasionibus res ipsas in discentium gratiam magis magisq; declarare, & si qua noua Sophismata occurrunt, ea diluere, omninoq; pro veritate certare intrepide fortiterq; sum paratus. Cum itaq; nuper in me insurrexisset, debacchatusq; fuisset Guibertus Lotharingus ex malo Paracelsista peior Galenicus (Nihil enim est medium his hominibus; Ex contrario in contrarium prolabuntur stulti) factus, sic temperaui meam ad ipsum responsionem vt conuitiorum turpitudine monstrata rerũ momenta sim secutus, & pro vtilitate publica, veritateq; naturæ & artis quæstiones dubias explicauerim, & documenta vera tum roborare, tum illustrare, confutatis aduersantium sophismatis sim conatus. Ita fructum aliquem reportabit ætas posterior, & simul retusa malitia suam ipsius turpitudinem agnoscet seq; sic vincere non posse intelliget. Et respondendum est stultis secundum stultitiam, & non respondendum. Hoc fit contemtu dicteriorum & conuitiorum, itemq; moderatione quadam animi, tolerantia & fortitudine Socratica, quanquam omni iure licitum sit & exprobrare conuitiatoribus caninam istam petulantiam, & retorquere, & vindicare legibus. Quod si etiam aliquando affectibus videamur esse concitatiores, non id facimus sine exemplo Christi, Iohannis Baptistæ, Pauli, Petri, Iudæ, &c. aut etiam Philosophorum quorundam, præterquam quod nos humani aliquid pati possumus propter facti indignitatem, & vicissim immoderatius aliquid, quod à nobis extorquet malitiæ violentia, committere. Illud autem fiducia bonæ causæ, & officium quod Deo, quod veritati, quod patriæ, & bonis studiis debemus, summo iure postulat. Neq; enim deserenda statio est, in qua tanquam vigiles & speculatores positi sumus, vt de adueniente hoste moneamus. Quod si etiam in acie & procinctu sumus, fortiter intrepideq; & animo infracto occurrendum est inimicis, vt armorum nostrorum vim sentiant. Non nostra causa agitur cum assunt qui bonas literas sua malitia, & sophismatibus opprimere satagunt, & antiqua studia suis fundamentis certa, firmaq; & immota suppositis breuibus glarea, lutoq; nouo & infido subruere. Debemus auxilium reipublicæ, cuius gratia & dona à Deo Opt. Max. accepimus, & concreditum talentum non defodiendum esse nouimus. Miror quorundam seu silentium ignauum, seu tergiuersationem, qui cum possent vna mecum contra hostem publicum pugnare, spectatores otiosi sedent, nec experiri volunt aleam pugnæ. Quidam etiam post tergum stantes tanquam opitulaturi, sed cum ad muros pugnandum cominus est, se ab Vria auertunt, eumq; telis hostium expositum perfide destituunt. Verum hoc Deo & tempori committendum. Ego me errare posse & potuisse fateor; verum qui me erroris per vera argumenta conuicerit, nondum in arena vidi. Reprehendere, criminari, conuitiari, inuidere, odisse, principia petere, elenchos ignorare, &c. hæc video in contra me editis. Quidam non mea accusant, sed quæ ex artificum libris tanquam exempla præceptorum, & constitutionum artis transtuli, quæ ipsi putant falsa esse, nec ego si literam respicias nego. Sin autem non dicere, sed & demonstrare falsitatem volent, certe prius diligenter in sensus magistrorum inquirendum est, & attendendum cuius gratia productum sit exemplum; Vt in auri potabilis magisterio quæsiuerunt Paracelsistæ stupidi arcanum: quod cum non inuenirent, accusarunt præceptionem falsitatis. Sed non erat is locus arcano. Hoc enim in magno magisterio sapientum & tincturis est quærendum vbi explicatum abunde inuenitur. Multi ex quibus & Guibertus est meam latinam dictionem non intelligunt, nec terminos artium quibus vtor assequuntur: quidam & Græca carpunt: Et tamen de rebus iudicium sibi sumunt. Quid his aliud impreceris quam Midæum præmium? Vidisti Alchymiam à me pro meo modulo per Dei gratiam ex dispersis collectam, & in artis aliquam formam redactam. Non fuit hactenus qui viam methodumq; meliorem monstraret. At fuit qui reprehenderet. Nuper enim Henningus Scheuneman Medicus Paracelsicus Ascaniæ Saxonum exprobrauit laborem, negauitque meam esse Alchymiam, quia tantum forma sit mea, non autem materiæ. Iures illum hominem neq; formam, neq; materiam scientiarum intelligere. Qui methodum præceptis implet, & exempla accommodat recte, isne potest esse artis ignarus, aut imperitus exemplorum? Qui formam dat rei, an is non esse ipsum? Num autem vllus Paracelsista hactenus fuit, qui proprio marte potuerit inculpate Alchymiam definire? Quod difficilimum est in scientiis, isti rudes culpant, & vitio vertunt, si quis aggressus sit. Quæ produxi ἐντεχνήματα & artificiorum exempla, vocat furta, idque etiam persuasit suis coruis & picis poëtastris qui in me stylum suum exercent. Ego vero furtum esse nego quod accommodatum ab aliquo manet in possessione Domini, & autoris sui. Interim quæ ipse furto ex meis scriptis, & aliorum surripuit, & sibi

tanquam

tanquam inuentori asscripsit, vera sunt furta. Scripsi Apocalypsin Hermeticam, in qua quæ obscurius sunt ab artificibus proposita illustro, & enucleare, explicareq; vt studiosæ iuuentuti sint vsui, conor. Aliquibus addidi philosophemata, quæ diuinationes, vtpote super alienæ sententiæ perplexitate appellaui. Hoc culpat ille, negatq; Philosophi & Medici esse diuinare, quasi coniecturæ in obscuritatibus, & stochasmi Medici essent inusitati. Ego vero hic diuinare studui, vt simul ex causis alysq; argumentis indubias rationes promerem. Scribant tales diuinationes Paracelsistæ, & videbimus qui viri sint. Hactenus vix quicquam ab ipsis quam imposturas & mendacia impetrare potuimus, id quod sua experientia confirmauit Guibertus, & testantur patibula aliquoties erecta in ipsorum supplicium. Edunt contra me satyricas chartas, quas quia præuident, & sciunt improbas esse, MOMI & Zoili amuleto præmuniunt. Suaue delirium Qui in Aristotelem, Galenum, Plinium, Auicennam, omnesq; Medicos & Philosophos veteres & nouos qui Paracelso displicuerunt licentissime debacchantur, armare se contra suspiciones de momo audent. Cur tu prior es Momus, & Zoilus in virorum probatissimorum scripta? Si iudicamus tua, O nefarie Paracelsista, non Momi sumus, sed ex lege iustitiæ quod nostrum est facimus. Si non vis iudicari tua, cur mittis in publicum? Si τὸ μωμεῖσθαι tibi adeo stomachum mouet, cur Zoilum & Momũ in mea scripta tam impudenter agis? Sunt autem istæ schedulæ fere emtorum illecebræ, huc directæ vt impune Paracelsistis, & cum autoritate fallere liceat. Male habet malos impostores cum à luce redarguuntur. Id pati non possunt quod & iure ipsis debetur, & nos autoritate imperatoria, & academica facere contra audaciam, scelera, stultitiam, mendacia, fraudes & sophismata hominum improborum tenemur. Verum manifestarii hostes non tam sunt nocentes quam clancularii & falsi fratres, qui simulant amicos, sed posticis sannis nos petunt, & alios, qui audaculi & temerarii sunt in nos acuunt. Hoc hominum genus pestilens cogor experiri. Verum in omnibus confido Deo & veritati, & audacter dico neq; manifestum, neq; latentem in insidiis hostem me reformidare. Non extitit huc vsq; siue in sacris, siue in profanis qui me potuerit erroris conuincere, sicut ego Deo pro me pugnante conuici non nullos. Tuam erga me, hoc est, gratiam Dei in me, constantem voluntatem summis laudibus effero, & mihi de tali amico gaudeo. Adhortor autem & cæteros, quos scio me habere plures quã sibi aduersarii mei, siue Paracelsici, siue Guibertini Lothari, possint somniare, velint suæ constantiæ & fidei argumentum aliquod dare, sicut in publico dederunt Nobilissimi, & clarissimi illi laudatissimiq; viri D. Anshelmus Boetius à Bood, D. Casparus Bauhinus illustris Basileæ Medicus; D. Matthias Vntzerus, & D. Laurentius Hoffmannus vterq; summus Philosoph. Medicus & chymicus in dilectissima mea patria Halli Saxonum, G. Penotus à Portu S. Mariæ: Petrus Amelungus Philos. Med. & chymicus excellens, Martini Rulandi laudatissimi, & exercitatissimi; Iosephus Quercetanus experientissimus, Vlysses Aldrouandus, nulli cedens rerum notitia & vsu, Iohannes Tholdenius chymiæ veræ studiosissimus, & quo numero comprehendam omnes? Oppone his Ambaldum panacearium, Gramanos duos, Scheunemanum, Palmarium, Michelium (quanquam ex errore in me inuectum) Nicolaum Guibertum, Riolanum non iudicio sed affectus præcipitantia inclinatum, & si qui sunt alii. Vt à vento stipula dissipatur, ita istorum virtute hi prosternuntur, & in paleam mutantur. Si vellem poetas cogere, qui atris versibus oblinerent Gramanum, Scheunemanum, Guibertum, Marburgensem (illum falsum fratrẽ) & alios: Quot Myriades putas me posse cogere? Sed nolo istorum similis esse. Deo committo vindictam, qui tandem faciet vt veritas triumphet. Vale amicissime mi Matthia, & in amore constanter perge. Idibus Martiis

Coburgi, Anno 1615.

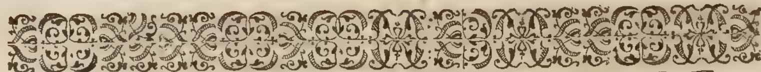
Apocalypsis Hermetica Andreæ Libavij.

Patibula erecta in Paracelsistarum supplicium.

Cicero tacitæ magis quam indictæ et apertæ inimicitiæ pertimescendæ sunt.

D. Anshelmus Boëtius à Bood.
D. Casparus ~~Hoffmann~~ Bauhinus
D. Matthias Untzerus
D. Laurentius Hoffmann
G. Penotus à portu S. Mariæ
" Petrus Amelungus.
" Martini Rulandi
" Iosephus Quercetanus
" Vlysses Aldrovandus
" Iohannes Tholdenius

NB. Hartmannus Libavij falsus frater. NB.

QVERELA SIMILIS PETRI MOSELLANI ANNO CHRISTI 1519.

Vlgi stupor (inquit in Epistola ad Martinum LochaW) locum dat cum bibliopolarum auaritiæ, tum indoctissimorum simul, & obscurissimorum literatorum (Scheuneman. Craman. &c.) quos famæ fames extimulat impudentiæ. Alioquin nec illi facerent sumtus eiusmodi NVGIS excudendis nisi spes dolosi refulgeret nummi, nec hi possent ad famam tam facili compendio grassari: Sed quando omnibus quod libet licet (neque enim vel Principes, vel magistratus huius negotii curam vsque adeo non salutarem modo, sed & necessariam suscipiunt, aut si suscipiunt, non recte suscipiunt) tot hodie nouorum librorum ,, scriptores, ne dicam chartarum perditores exoriuntur, quot per æstatis feruorem in culinis exi- ,, stunt muscæ. Cur enim hanc collationem verear? quando vt hæ, tametsi in nullum vsum natæ, cum homine nihil habent commune, adeo vt ne cicurari quidem possint, tamen nusquam non obuolant, nusquam non obturbant, & præteritis sanis putrida quibus aculeum infigant, quærunt: quæ si non inueniunt, interim nec à sanis abstinent: Ita hoc genus sycophantæ ac telluris non inutilia tantum, sed & noxia pondera cum egregiorum scriptorum virtutes nulla ex parte intelligere, nedum imitari queant, obstrepunt tamen, & alienam industriam, si qua patere videtur, calumniis impetunt. Nonnunquam vero, quæ sunt impudentia contra solem meientes, apertissimæ veritati, sibique agnitæ reclamant. Tanta est hominum improbitas, dum nuditatis suæ sibi conscii alienis vestibus sese tegere student, & nominis famam, quam ingenii sui viribus assequi nequeunt, ex cla- ,, rissimorum hominum reprehensione venantur. Siquidem in certissimam spem veniunt fore, vt quemadmodum in pulcerrimo corpore næuus vna cum illo adolescit, & cicatrix robori impacta vna in cælum accrescit, ac à prætereuntibus, velint, nolint, conspicitur: ita & ipsi si nobilem aliquem aduersarium nanciscantur, eius monumentis fiant immortales. Sic in incenso Dianæ templo vel inuitis Ephesiis viuit Herostratus: In Homero Thersites ac Zoilus: In Socrate Anitus, & Melitus: In Theophrasto scortum Leontium: In Virgilio, & Horatio Meuius: In Catullo Suffenus: Et vt ad nostra veniam, in Christo (si fas est hunc inter homines recensere) Iudas proditor, & tota illa pontificum ac Pharisæorum turba: In Paulo Alexander & Hermogenes: In Petro Simon Magus, & sub Origenici nominis vmbra quidã virus suum imprudenti Lectori insinuant. Quid hic referam pestilentissimos Arrios, & Eunomios quibus Basilius, Nazianzenus, Athanasius vitam dedere? Quid Heluidios, Iouinianos, Vigilantios, Ruffinos, quos in Hieronymianis libris execramur? Quid Manichæos, Faustos, Donatos, Pelagios, quos Augustini labor ab obliuione asseruit? Iam in Ioannis Pici Mirandulani Principis libris ridetur à doctis Petrus nescio quis Episcopus; Et in vno Capnione tanta Barbarorum ac Sophistarum manus male audit, quorum omnium memoria cum voluminum suorum sonitu, iuxta Prophetæ oraculum, rectius deperiisset. Quot autem vel hodie sunt qui in Magno illo Erasmo, tot dissimulatis, quæ hic sunt Ecclesiæ Christi vtilia, nonnulla quæ calumniæ obnoxia videri possunt, maligne sublegunt, idq; non alia causa quam vt in tanti hominis libros vel cum IGNOMINIA relati fama quamuis POENITENDA pascantur &c. Lege & reliqua, in quibus Mosellanus conqueritur de aduersarii Latomi petulantia. Scripserat autem pro eo apologiam Petrus Suauenius eques Pomeranus. Ei respondit æmulus per mera conuitia, ne quis putet Nicolaum Guibertum, & alios Libauii osoros aliquid noui factitare. Diabolus per eos agit fabulam antiquam. Ex fructibus Sathanæ agnoscuntur. Habes ibi egregiam Scheunemani descriptionem. Scripta est Epistola Misnæ an. 1519. impressa Basileæ an. 1523. à Frobenio, & adiecta Gregorii Theologi de Theologia libris à Mosellano versis.

Nugæ Gramanni.

Nota Scheunemm in cum scurris tuis poetis. Furta Scheuneman.

In Libauio cum suis parasitis viuere vult Scheunemanus.

CLARIS-

CLARISSIMI CVIVSDAM VIRI SENTENTIA DE HYGEIA SCHEVNEMANNI.

VErissimum, inquit, hic est illud: ἀμαθία θράσος ἀπεργάζεται, cum Te, quem ob incomparabilem doctrinam doctissimi quique venerantur, impudentissime & procacissime (Scheunem.) criminetur. Ex Es. 24 vers. 16. pro sui defensione adducit verba: Secretum meum mihi: at quam inepte? Si hebræos fontes consuluisset, quia ibi ponitur Rhazi li, quod est macies mea mihi à radice Rhazah attenuare, emaciare: Item inspexisset dolētis vocem: VÆ MIHI; non de suo secreto nugas proposuisset. Et quale quæso secretum? Sublimatus dulcis num est arcanum? Silusiæ in officina prostat, & iam à tot chymicis est descriptus. Ita somniat sibi secreta, solis mercurium præcipitatum mercurium veneris, calcem antimonii, globulum Eccoproticum, lapidem bruni, & similia iam tot libris descripta, & partim etiam vulgo nota. Vah arcanorum Dictatorem. Talis autem est etiam allegatio ex D. Paulo, & Salomone vt ex Hebræo textu, & versionibus patet. Sic enim citat apostolum ex 1. Cor. 12. Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus mihi est stimulus &c. Locus est in 2. ad Cor. c. 12. v. 7. Vanus homo non inspexit librum vnde citaret. Græca verba sunt; κ̀ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. hoc est, ne excellentia reuelationum efferrer, ô vero excedentes reuelationes Scheunemani? Quæ dementia est artificia quædam chymica à multis publicata comparare singularibus Apostoli summi in tertio cœlo? Optandus ipsi est stimulus, siue σκόλοψ, nempe morionum flagellum vt discat sibi non plura arrogare quam oportet, & non fallere homines simplices circumforaneorum Ægyptiorum & Agyrtarum more. Citat & Prouerb. 20. v. 19. hæc verba: Qui reuelat secretum, incedit fraudulenter & cum eo qui allicit labiis suis, ne misceas te, &c. Loquitur non de his qui præclara Dei munera in artibus cum proximo communicant, id quod iubemur facere ne Talenti defossores inueniamur, & dissimiles simus patri cœlesti, qui suum solē immittit bonis, & malis; sed de consiliorum secretorum proditoribus, & his quibus volupe est aliorum maculas secretas contra vim octaui præcepti spargere. Est & citatio Scheunemaniana, hoc est, rudis, & inepta. Ita scriptum est in Hieronymiana: Ei qui reuelat mysteria, & ambulat frauduleter, & dilatat labia sua, ne commisceearis, &c. Sustulit nebulo copulatiuam, &, ne propositum & causam reuelationis addat. Est autem totum præceptum morale, & minime Philosophicum. Iuxta Ebraicam veritatem is qui fraudulenter ambulare dicitur, delator intelligitur, qui clam prodit aliorum dicta factaque, seu foras eliminat, vt Horatius loquitur, idque facit in fraudem proximi. In Græco est versus 22. ὁ ἀνακαλύπτων βυλάς ἐν συνεδείῳ, πορεύεται δίγλωσσος, κ̀ μετὰ πλατύνοντ⁀ τὰ ἑαυτοῦ μὴ μίχθητι χείλη. Hæc Scheunemanianis æque congruunt ac pugnus oculo. Quid sapientia cum stulto? Si velimus examinare ista magnifica quæ tribuit suæ hygeiæ, & conferre inter se præconia, nihil vesanius, rudius, imperitius, & ineptius appareret. Quanquam autem Crollius in sua admonitoria pag 91. Tincturam vniuersalem nemini nisi filiis doctrinæ reuelatam esse & reuelari scribat: tamen cætera medicamenta particularia publici vsus causa dispensanda esse recte sentit. Cum etiam sint, qui bonos autores, qui aliorum dispersa bona colligunt, & selecta simul edunt, soleant vituperare (quemadmodum Scheunemanus cum suis Parasitis, Tuam vir clarissime, alchymiam & syntagma furti accusat) ipse his mature occurrit pag. 109. seu penultima, vbi inquit: Si forte qui sint obliquæ opinionis, veritatis nescii, & morosi palati homines, qui temeraria sua ignorantia in ingenium nostrum ingrati beneficium pro iniuria reputant, & pro merito hoc publico ad Dei gloriam ac proximi commodum promouendum Reip. egenti syncere de manu Dei communicato opus non habeant, illi suis superbis, & temerariis censuris cum corniculæ Æsopicæ, aut farraginum consarcinationis exprobratione (quandoquidem è palea granum eruere, verum à falso secernere non minoris est artis & felicitatis quam tædiosissimi laboris, sedulitates laboriosas, alienosque sudores iniuste non exagitent, &c. Legantur & reliqua, quibus adde apologiam pag. 6. contra eos qui arcana minime reuelanda esse clament, vbi Thesauros tandem omnibus indifferenter manifestandos esse

Targum exposuit ita: Secretum, præmium iustorum monstratum est mihi, Secretum, vindicta impiorum reuelata est mihi, in Græco omissum est. Stulte hinc colligitur Scheunemanum debere sua medicamenta occultare, quæ tamen negat in Epistola ad me occultata esse.

Er hat so viel Witz im Hirn/ als eine Gans im Knie/ Ge ipsi.

Crollij error de Tinctura vniversali.

Hanc & mihi obiecit Scheunemann.

docet,

docet, citatque Sirach. cap. 43. Sect. 36. 37. Eo animo fuit Penotus, Quercetanus, Beguinus, Sennertus, Philip. Mullerus & alii, quibus ſi compares merces Scheunemanianas dicas has eſſe clancularia furto, ſine autorum nominibus ex liberali Apocalypſi in furuam tabernam Scheunemani translata. Non curabis iſtum pulicem mordacem, qui per te fortaſſe clareſcere cogitat. Sine valere furentem Oreſtem cum ſuo Pylade, ad quem Epiſtolam aliquis Plautinus magiſtellus exarauit, ſubiecto nomine Scheunemani, quaſi ignoraremus hominis in literis profectum. Sed vale.

Reſponſum eſt huic viro laudatiſſimo: Libauium de Scheunemano, & paraſitis ipſius nunquam manum verſurum fuiſſe, niſi iudicaſſet manifeſtari debere impoſturas, & defendi ea quæ in ſpeciem reprehenduntur. Non autem ſine plurium arcanorum ſeu reuelatione, ſeu explicatione res peracta eſt, vt ex hac opella non paruum fructum ſperare ſtudioſi poſſint.

Sequentia Elogia paraſitis Scheunemani, & aliorum hoſtium meorum oppono.

ANAGRAMMA

Salui ominis ergo in nomen

EXCELLENTISSIMI, CLARISSIMIQVE VIRI AC DOMINI ANDREÆ LIBAVII PHIL. ET MED. DOCTORIS, AC NEODVCALIS COLLEGII COBVRGICI Rectoris Magnifici D. & fautoris ſui colendiſſimi.

ANDREAS LIBAVIVS

ἀναγραμματιζόμενος.

EN ARDVA LAVS IBIS.

Veniſti tandem Coburgum Doctor ad vrbem
Cui IANNES Celſus Dux CASIMIRVS ineſt.
Veniſti tandem genio ſpectandus & arte,
Aonii Rector præſidiumq; gregis.
Salue, ſalue iterum toties optate LIBAVI.
Ecce Machaonia notus in arte venis.
Pierio exultant certatim à fonte ſorores,
Docticanaq; tibi talia voce ferunt:
ARDVA LAVS IBIS, Medico ſpectabilis vſu,
Notitiaq; artis Pæonis inſtar eris.
Quanta tibi chymicæ debent quoq; præmia Muſæ?
Nempe tuo gaudent ARTIS honore bono.
O te felicem. Sic nomina quærere magna
Doctrina, & ſtudio, gloria magna cluit.

Daniel Meiſnerus à Commothau
Anno: SapIentI ſat DICtVM.

His poterant addi M. Eliæ Vrſini Gymnaſiarchæ Vngariæ præconia; Item Anagrammatiſmi Iacobi Trojæ Neobrandeburgenſis; Et Iohannis H. ffer. Coburgenſis; aliorumque plurium & poemata & Epiſtolæ quas magno numero miſerunt viri magni, & omni ſtudiorum genere celeberrimi. Verum vbi rerum teſtimonia aſſunt, non opus eſt verbis.

AMVLE-

AMVLETVM LIBAVII
PSAL. III.

Sancte Deus, quam multa mihi sese agmina mundi
Aduersa obiiciunt? Quam multi hostilia sumunt
In me tela, probris, & vanæ verbere linguæ?
Copia quanta hominum mihi verba procacia cantat,
Vocibus atq; animam diru vritq; feritque:
NVLLA salus ipsi est rerum à factore, Deoque.
At tu qui supera spectas mortalia ab arce
Protector meus es, mea gloria, confugiumque,
Cuius ope erectum tento caput, & per honorum,
Virtutisque feror fastigia. Tu mihi præstas
Quodcunque est decoris. Tu me in sublimia tollis.
Te compello Deum, tibi fundo precantia verba.
Tu de monte tuo sancto non despicis aures
Attentas præbere mihi, orantemque iuuare.
Ecce quidem somno pressus, captusque iacebam
Membra sopore graui (Tolerare nefanda necessum est,
Et tacitum mala multa pati, quasi mortis in vmbra)
Sed vegetus surgo diuino munere, somnumq;
Excutio ex oculis: Domino releuante, manuque
Me prensante sua, & ducente per aspera Vtuo.
Irruat hostilis iam nunc exercitus in me,
Intentetque mihi gladios, & funera mille,
Mene metu exanimem, trepidumque fatiscere posse?
Tu surges Deus, & tutum præstabis abunde,
Auertesque minas, & pila inimica retundes.
Quippe feris omnes, & vertere tergora cogis
Qui mihi se opponunt, & vim facere impete tentant.
Quanta gemunt colaphis cæsi? Quam sanguine miscent
Excussos dentes, quîs me mordere solebant?
Sola salus Domini est. Si qua est benedictio genti
A supero venit illa throno. Date thura potenti
Et grates properate Deo, bona cuncta ferenti.

ALIVD.

Catelli imbelles eminus latrant, & clamant Momus, Momus, Zoilus, &c. quippe conscii sunt sibi impotentiæ suæ, & pessimæ conscientiæ stimulis aguntur. Itaq; arcere legum vim, & iudiciorum examina conantur vestibulis suarum chartarum inscripto Momo, incarnato Diabolo, Zoilo, &c. Sed terriculamenta sunt inania. Melius est confidere in Domino. Hic mihi adiutor, quid faciat mihi homo? Non timebo. Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos meos. Circundent me omnes gentes: In nomine Domini excindam eas. Impellendo impulsus sum vt caderem: at Dominus adiuuat me. Fortitudo & laus mea Dominus, & factus mihi est in salutem. Non moriar sed viuam, & opera Domini narrabo, &c. Psal. 117.

LAVREN-

LAVRENTIVS HOFFMANNVS VIR NOBILIS IN FLAGELLO ANtigramanio manu ſui procuratoris.

Gramanni in Utopia promoti medici encomium. à Clariss. L. Hoffmann.

I honeſta vena eſſet in toto tuo corpore, pudere te deberet eum virum, cuius pedes ſequi, & terſoria portare cum ad cloacinam ſe confert, non es dignus, ita criminari, & deſpicatui habere. Per totam enim Europam ſcriptis multiplicibus in publicum editis adeo celebris eſt, vt non ſit du„ bium, quin multi ſint ſputum in te proiecturi. Ipſe enim D. D. Hoffmannus hoc Libauio teſtimonium perhibere poteſt, auditu in Gallia & Italia cognitum, multos ſci„ licet admirari, Germanum hominem tam multos, tamque eruditos libros ſcribere „ poſſe, quin & dixiſſe oportere Gallum, aut Italum eſſe. Ego quoque (pergit amanu„ enſis) perſuaſum habeo te omnibus tuis viribus in vnum congeſtis non poſſe vel mi„ nimam Libauii Epiſtolam imitari: Et paulo poſt: Si vidiſſes ſcripta Libauii pro chymia, erubeſceres aliquid vel hiſcere contra eum qui, qua arte tu te iactas, eam ſtrenue defendit. Lege & alia ſimilia in eodem flagello, & nota quod irrideatur in eo amuletum illud ſtolidum de Momo & Zoilo. Cum enim ſic ſcribant Scheunemanus & Gramanus cum ſuis gregalibus in inuidiam, nullus vt inuidere poſſit, miſer Elenchus eſt, & ridiculum pugnæ prooemium multa verba de Momo & Zoilo facere, ſua ſe turpitudine infame facit id hominum genus. Momus nullus eſt quem accuſare poſſit, Ariſtarchos autem & legitimos iudices furtorum, & impoſturarum conſcientia ſic amoliri cupit, ſed fruſtra. Malum virum vel mus mordeat.

Flagellum insulsi et stolidi Gramanni exagitatur.

PRO DE-

D. O. M. A.

PRO DEFENSIONE SYNTAGMATIS CHYMICI CONTRA REPREHENSIONES Henningi Scheunemanni Paracelsistæ Actio prima.

CAPVT I.

De Medicorum Hermeticorum distinctione.

INVENIMVS apud veteres non pari semper, nec apud omnes populos in æstimatione fuisse medicinam. Cum Græcorum scripta innotescerent, *Cato* Latinus se eis opposuit, ratus Græcos ad internecionem hominum excogitasse medicinã variam, cum saluti ipsorum satis esse simplicem putaret: cuius exempla legimus in libello de re rustica, quanquam mista magicis incantamentis. Ea sententia aliquando & *Plinius* est mirifice in compositiones inuectus, quem imitantur nostro quoque seculo non pauci. Eodem iudicio damnata sunt exotica, & prælata patria, seu domestica, quod alma parens natura cuilibet regioni abunde prospexerit tam in secunda, quam aduersa valetudine nec opus sit, contra febriculam à rubro mari petere medicamentum, cuius copiam habeamus in hortis nostris, pratis, syluis, imo & sub pedibus in terrarum penetralibus, sursumque in cœlo, & aere, vt quilibet pater familias non ignauus, & ignarus circa se rerum, facile possit ægrotanti familiæ succurrere. Sed nihilominus ratione & experientia in artis formam redacta est, cum non omnia omnibus, omni tempore & statu conuenire homines viderent. Apud Plinium ars incipit à *Diis authoribus*, & *AEsculapio* circa tempora Troiana. Apud *Herodotum* popularis experientiæ est complexio. *Paetus* in Epistola ad Artaxerxen scribit *Hippocratem* Decimum octauum ab Æsculapio artem didicisse à patre *Heraclida*, & auo *Hippocrate*, sed nõ nisi quantum ad parua quædam initia, quandoquidem ipse *diuina vsus natura* fuerit αὐτοδίδακτος, & in tantum animi industria progenitores transgressus, quantum artis præstantia eos superauerit, ita vt sit *sanitatis pater & seruator, dolorumque curator, & diuinæ scientiæ princeps.* Ipse *Hippocrates* in lib. de arte, & de veteri medicina, confitetur & fuisse artem, & veteres eam ratione & experientia cõstituisse, adeo vt rationes in seipsa plenas & ad ferendum auxilium abundantes habeat, cuius rei etiam artis peritorum demonstrationes per opera documentum præbeant. *Medicina ab antiquo existit & principium & via inuenta*, &c. lib. de vet. med. vbi dicit si quis inuentorum sit gnarus, eum posse ex illis ad reliqua inuenienda procedere. In lib. de locis in homine *tota inuenta est medicina.* Sed non est possibile vt quis eam cito discat, quia de omnibus vnam regulam tradere est impossibile, cum multa fiant cõtrariis, multa similibus, &c. Omnino ipse putauit absolutam suo tempore fuisse medicinam. Quanquam enim *Democrito* scribat *se sibi videri maiorem reprehensionem quam honorem artis assecutum esse, vt qui ad finem medicinæ non peruenerit licet senex, vti neque ipsius inuentor AEsculapius qui in multis à seipso dissentiat:* tamen quanta potest eius perfectio in hominem cadere ratione principiorum, non autem copia & notitia omnium vndiquaque medicamentorum, neque morborum nouorum, aut etiam præparatoriæ medicinarum, & vsus seu praxeos, in qua & Hipp. non semper felix fuit, ipsi non est adimenda. Itaque postea non *Galenus* tantum Hippocraticam excoluit, ampliauit, explicauit, & commendauit, sed tota quoque posteriorum medicorum familia, & licet hodierni, qui se *Hermeticos & Paracelsicos* vocant, *Galeni* expositiones non recipiant, tamen Hippocratici audire, & prædicari cupiunt. Plures fuisse sectas Galeni tempore, & præcipue vnam *dogmaticam*, aliam *Empiricam*, tertium *methodicam*, pridem innotuit, neque hodie desunt illæ ipsæ. *Plinius* inquit: *Mutatur quotidie ars totiens interpellis, nec dubitandum mutatores, famam nouitate aliqua aucupantes statim animas hominum negotiari, vnde illa monumentorum inscriptiones infelices* TVRBA SE MEDICORVM PERISSE: Item illud Adriani Cæsaris: πολλοὶ ἰατροὶ τὸν καίσαρα ἀπώλεσαν. Sed quod de perditione dicitur, non tam est ad medicos referendum, quam ad ipsorum patientum inconstantiam. Permutant enim medicos ante curæ absolutionem

Plin. lib. 29. cap. 1.

Ibid. de Theriaca & Mithrid.

Exoticorum usus improbatur, domesticorum approbatur

 vt num-

vt nummos trapezitæ, & vndecunque aduolat agyrta audaculus, vel anus loquax, aut quicunque etiam mendicus & carnifex, illi creditur, & omisso priore medico bono, cura corporis committitur, quod vitium si vllo tempore fuit vulgare, nostro certe est. Porro medicina Hippocratica à *Galeno* declarata placuit Græcis & Latinis, quicquid Cato & Plinius cōtra artē dixerunt, adeo vt multis voluminibus sit repetita. Communis facta est & *Arabibus, Persis, Saracenis*, qui eam transtulerunt in linguas suas & multis *Galeno, Hippocrati*, aliisque Græcis & Latinis ignotis medicamentis illustrarunt, præsertim autem aucta est accessione *pharmaceuticæ essentialis, seu formalis*, quam sapientes, hoc est magi & reges Orientis & *Mauritaniæ*, Item *philosophi Ægyptii* in sua potestate habuerunt, vnde & Magorum, sapientum, & philosophorum dicitur propria professio, Græco vocabulo *Alchemia*, vel *Alchymia*, quibusdam *halchymia*, aliquando *Magisterium sapientum*, & *ars Hermetis* appellata. Creditur & Hebræis innotuisse. Diuisa est in *metallurgicam & pharmaceuticam*. Illa est *ars magni magisterii*, & per excellentiam obtinuit nomen *Alchymia*, exposita & exculta ab *Hermete* in Ægypto: ab aliis in *Cypro & Syria*: à *Gebro* in *Mauritania*, maximeque Ægyptii reges eius studio sunt delectati, vt est in libello *Calidis, Morieni* & aliorum: hæc in *Persia*, & aliis partibus Orientis viguit, vt & *Damasci* Syriæ. Itaque *Auicenna, Mesues, Bulcasis, Rhasis, Serapio* & alii qui inter Arabes referuntur, artificia eius in suis libris non omiserunt. Mirum tamen est, cum iam *Auicennæ, & Arabum* cœterorum medicandi ratio recepta esset in scholas, tam parum tributum fuisse præparationibus Chymicis. Monachis pene relictam videmus vtramque Chymiam: vnde adhuc commentarii exstant *Lullii, Alberti, Rupescissæ, Sauanorolæ, Basilii Valentini, Morieni, Rogerii* & aliorum. *Arnoldus de villa noua* peritissimus ma-
In Prax: Alchim. part. 2. p. 37 „ gni magisterii, pharmaceuticam parcius attigit. Quicunque sane fuerint siue monachi, siue medici, *nullus eorū legitur principia doctrinæ Hippocraticæ & Galenicæ repudiasse*, nullus peripateticam philosophiam conculcasse. Nuper vulgatus est liber quidam *de fraternitate Roseæ crucis*, in quo dicitur quidam nobilis Germanus ex monachorum grege magos Arabiæ, & Mauritaniæ adiisse, ab eisq; noua axiomata philosophica & medica reportasse. Ea esse Paracelsica satis perspicuum est, quorum vestigia inuenias etiam apud *Basilium Valentinum* monachum. Fundamentum nouæ philosophiæ & medicinæ est LAPIS philosophorum, & *tria principia essentialia*, quæ præter elementa ex mistis extrahuntur: Item *Comparatio microcosmi cum macrocosmo*, rerumque inter se similitudines & harmoniæ globi Cœlestis & terreni &c. Hinc prodiit factio medica, quæ se *Paracelsicam* appellat, quod nomē cum sectatorum Paracelsi criminibus infame redditum sit, permutatur secta *Hermeticorum*, qui & in physica à Galenica secedunt *humores, qualitates, & elementa* irridentes, suaque principia, *Salem, Sulphur, & Mercurium* substituentes, & in medicina, cui suam physicam in secunda & aduersa valetudine accommodant, & in medicamentorum præparatione singulares esse student, siue rationem virtutum & potestatum spectes, siue præparationē qua tum *vniuersale* vnum verum intendunt, tum alia *generalia, & particularia* fabricant vti videre est in libris *Paracelsi, Quercetani, Crollii*, & aliorum quibus *Seuerini Idea* præ cæteris placuit. Non quidem ista sufficiunt ad Hippocraticam, & Galenicam pessundandam, quantum attinet ad essentialia artis quæ declarant, & explicant, nō euertunt: Verumtamen vix est qui pati possit se *Galenicum* nuncupari, & est culpa aliqua ex parte etiam in ipsis Galenicis, qui se nimis crudè, & rigidè primum opposuerunt Paracelso, postea etiam
Galenici duplices. Hermeticis. Qui iudicio, scientia, & experientia antecellunt, *Galenicis essentialibus* (Quæ Galenus fortuita, aut adiectitia, minusque syncera, aut vera habet, corrigenda sunt humaniter) *adiiciunt Chymica*, possuntque ferre etiam symbolicam & parabolicam doctrinam, quæ nolit dominari, sed tantum oblectamenti vel declarationis causa adhiberi. Alii *crudi rigidi* vel etiam *spurii* esse dicuntur, quia non obtemperant Galeni consilio de inuentione separationum in medicinis diuersitate partium constantibus, nec admittunt in complexum essentialem chymica, sed contumaciter obstrepunt. Hinc Galenica professio hodie est diuisa in *rigidam & Galeno chymicam*. Illa nihil nec rerum, nec rationum aut verborum audire potest, quod non Galenisset, tametsi Arabum inuenta non aspernetur, & obiter etiam pharmaceutica de aquis destillatis, & extractis succis toleret. Hæc
Hermetici duplices. bonas rationes & accipit, & dat, ipsaque & chymicis vtitur, & Hippocraticis. *Hermetici* quoque in duas partes discesserunt. Quidam enim sunt *dogmatici* simul: quidam tantum *empirici* quanquam sub honesto nomine aliquando latitantes. Illorum quasi princeps est *Quercetanus*: hi sunt re ipsa flagitiosi *Paracelsistæ*, qui in Galenicos & medicinam Galenicam toti insaniunt, professores passim exagitant, & criminantur: sua sibi medicamenta fabricant ipsi, & venum exponunt emissis chartulis commendatitiis, in modum pollutissimorum circumforaneorum. Exemplum habuimus in *Ambaldo panaceæ cinabarinæ* fabro & propola. Aliud præbuit *Gramanus* ex prædicante paracelsista factus, cuius vestigia sequitur filius. Non ita pridem prodiit *Henningus Scheunemannus*, qui
„ optat prolixos Galeni canones ad orcum demitti, & Theriacam cum Mithridatio & aliis prolixis
„ compositionibus aboleri, vt mineralia medicamenta, quæ ipse ex nostris commentatiis facere di-
„ dicit, sola valeant. Hic grex mira sumit incrementa passim, ita vitio ægrotantium qui ordinarios medicos, siue *iatrochymici*, vel Chymiatri sint, siue Hippocratici & Galenici simplices fastidiunt: pollicitatores vero sanitatis temerarios de *cito, tuto, & iucunde* sanando cupide admittunt, aut eorum saltem medicamenta, fere ex *stibio, argento viuo, halinitro, Tartaro, Sulphure, vitriolo &c.* parata coemunt, & ex sententia vsurpant. Si verum est quod de *fama fraternitatis à Rosea cruce extat*, & passim auditur, quia hi fratres gratis sanaturi sunt homines vniuersali medicina, breui tota & Galenica & paracelsica & hermetica peribit, cum Agyrtis istis & impostoribus. Aiunt alicubi & Monachos gratuitas sanationes exercere. Non desunt qui *Logempirian* profiteantur, & sic dogmaticam Empiriæ misceant, quod sensu aliquo non debet improbari. Nam in Hippocratica & Galenica sunt duo quasi *Criteria*: *Ratio & experientia*, quæ praxin sensibilem comprehendit. Nos nihil bonum,

... salutare & ex veris principiis ductum contemnimus, siue Hippocraticum & Galenicum sit, siue Hermeticum & Paracelsicum. Falsa & impostoria damnamus.

Caput II.

De alio genere medicorum, quod magicum vocatur.

QVanquam *Seueriniani* ex *Paracelso* omnia tum sanitatis, tum morborum, & remediorum momenta reuocent ad *Mercurium, Salem, & Sulphur*, siue simplicia, siue mista, tam inter se, quam cum elementis internis, & externis, & symbolice declarent multa, vtanturque similitudinibus & parabolis tanquam demonstrationum infallibilium principiis, per quæ conciliantur summa imis, maior mundus minori, & tres classes mistorum, quæ sunt *mineralia, vegetabilia, & animalia* explicantur; tamen in his non subsistunt illi qui neglecta selectiore *Seuerini* doctrina *Paracelsum* monarcham sequuntur. Alia itaque via incedunt, & prorsus noua sanitatis & morborum principia statuunt. Ex Paracelso *quinque Entia* producunt: Primum est Dei: quod vocant *Ens Deale*, stulte & impie. Nam de causa efficiente locuturi ponunt id quod est, non quod efficit. Ens autem est rei essentiale. Dicit quidam *Moyses, Deum esse longitudinem dierum nostrorum*, & *Paulus* ait *nos in ipso viuere:* Sed figura dictionis est explicanda. Neque enim Dei essentia est nostra essentia, vti neque sanitas, vel morbus proprie loquendo. Male ergo primum Ens morbi vocatur Deale: Et si illud sit, tamen non cadit in contemplationem medici, sed Theologi, & eius qui spiritualiter erga Deum se habet. Secundum *Ens ASTRALE* volunt esse. Intelligere quidem possis etiam efficientem vim astrorum, vt Syrii, seu caniculæ, Saturni, Martis &c. Sed illi astrologiam non in cœlo tantum, verum etiam in homine & aliis medii mundi rebus ponunt. Igitur hic *malefica & benefica astra* sunt agnoscenda, non virtute, sed essentia ipsa in hominibus iacentia, quæ tamen à cœli astris pendere dicuntur, ita vt inde sit sympathia seu *magnetismus*, & antipathia, seu *Theamedismus*, si astra sunt salutaria, iisdem astris roborantur, & tam fortia redduntur vt & sanitatem seruare, & morbos anteuertere, pellereque possint: sin inimica, astris contrariis oppugnantur, labefactantur, abiguntur, vbi oportet ex *chiromantia* naturali didicisse quodnam inferius sit affectum ad superius. Tertium *Ens est naturale*, cum naturæ vitio morbus contingit, & eiusdem vigore sanitas. Natura vero consideratur in tribus principiis chymicis & Elementis, qua est constitutiua. Deinde in adminiculis calore innato, spiritu, & humido radicali, quæ principiis cōferuntur, & *Balsami natiui* voce enunciantur. Tandem & externa adminicula circa *Diætam* in contemplationem veniunt. Hæc est ratio non inepta, & bene cum Hippocraticis & Galenicis conciliari potest. Vt enim recte *Iacobus Zuingerus*, quicquid habent veri Paracelsici, id & Hippocraticum est, non obstante spagirica separatione. Si enim non inessent vires in hippocraticis, chymici nullas possent separare: Imo totum à vetere medicina didicerunt, parabolæ vero non sunt scientificæ, & varie possunt adhiberi. Qua conueniunt, recipiuntur, qua non, reiiciuntur. Cætera quæ à physica & medicina in totum discedunt, figmenta sunt. *Quartum Ens* appellant *pagoycum*, estque ex Imaginatione in seipsum, aut in alium, sub quo comprehenditur incantatio, & eiusdem sublatio. *Crollius* dicit *Mentale*. Nihil est in tota magia infami quod nō ad hoc referre possis, siue fiat verbis, siue herbis, Gēmuhæis, characterib. sigillis, homunculis &c. *Quintum genus continet venena* naturalia, & artificialia ex cœlo, aere, aquis, terra, pharmaceutica: & in remediis attractoria specifica, & alexipharmaca. Hoc genus etiam est medicinæ physicæ, excepto quod à Paracellistis deprauetur variis vanitatibus. Regula est Paracelsi: *Qualem materiam digerit animal in suo ventriculo, talem trahit per solidam hominis cutem siue viuum alligetur, siue mortuum:* Vt araneos & venenatos vermes, bestiasque concoquunt Gallina, merula, Lupus piscis, ciconia, rana rubeta, Tinca, anguilla, muræna, passer, Gallus, pauo, cornix, ceruus, coruus, formicæ &c. Hæ bestiæ omne venenum ex homine rursum trahunt, nec potentius quid est *ciconia* aceto rosaceo macerata. Oportet autem in peste terrea vti terreis, in aerea aereis, in aquea aqueis, ignea igneis (vt manna, Terenialum, saccharo, allio, cepa, porro. &c.) Legantur quæ in libris de peste habet. Si verum esset axioma καθόλου, bene ageretur cum calculosis. Nam palumbes, columbæ, anseres, gallinæ &c. calculos ex renibus & vesica extraherent. Verum tamen est *attractiua* esse, quæ spiritus morbificos, & ichores hauriant, etiamsi tales aut talia non comederint. Id experimur in cauteriis potentialibus, cepis, buffonibus, catellis, felibus, mulabus, equis, & omnino variis, estque industriæ *applicare similia membra similibus*, vt in *podagra*, tendines & ligamenta ex pedibus posterioribus ceruorum, hinnulorum, rupicaprarum &c. sicut & in *colica* lupi intestina pinguedine ex iisdem vngimus, & ventri alligamus corio superinducto. Hæc adeo sunt veræ medicinæ Galenicæ & Hippocraticæ experimenta naturalia. Est & aliquid in *imaginatione propria*, qua quis sibi ipsi aliquid conciliat, si fortis affectus & fixa cogitatio accedat, vt & prægnantes suos fœtus sibi adhuc cohærentes, vt fructus in arbore, signant. Sed Parcellici hoc genus nimium dilatant, & *magiæ impuræ* prætextum faciunt. Ex quinque igitur generibus medicorum *Deale* relegamus ad Theologiam: quo si vtitur medicus vt Theologus vtitur, non vt physicus, *magicum impurum* reiicimus: *astrale* quadamtenus amplectimur: *naturale* recte explicatum assumimus: *Imaginarium* non totum repudiamus, neque tamen si quid ei tribuimus, id est tale quale *Paracelsicum, Crollianum, Trithemianum*, & similium magorum impiorum, qui & astra à Deo in vtilitatem hominum, & cæterorum imi globi condita, ad sua deliramenta trahunt. Notum est quæ de *speculis & sigillis constellatis* proponant *magi impuri*,

Quinque morborum Entia paracelsica.

licet sub prætextu naturæ, quo modo Paracelsus putauit *sagas* posse fulmina & tempestates cogere, item cœlum inficere pannis menstruatis. Quidam in valida dispositione martis ex septem metallis sub suis syderibus assumtis & præparatis *armaturam*, *& gladios fabricat* opere manuali, intentione, verbis, & halitu omnibus martialiter se habentibus ad vim hostilem auertendam, inimicosque perterrefactos in fugam vertendos, prætereaque incantamenta, & venena propulsanda. Idem commendat *electrum artificiale* ad venena arguenda: *physiomagicum* aliud ad explorandas res arcanas: *amuleta & annulos* contra cacodæmones, in quos annulos putat se omnium planetarum influentiam cogere posse, quasi hanc fugiat, & auersetur sathanas: quomodo *Crollius*, cum vidisset *vnica gutta cuiusdam medicinæ mineralis sanari hominem desperata salute*, sibi persuasit vniuersam vim astrorum cœli in eo medicamento fuisse concentuatam, *& socii de cruce Rosea* putant suos patres à tota cœli machina fuisse in reformationem totius mundi cooptatos. Commendant isti magi *coralia rubra* contra spiritus & tempestates, quod *Paracelsus* ex anicularum circulis hausit, quanquam nec literati desint qui tum coralia, tum *gagaten* & alia amuleta sic vsurpent, quæ res videtur tracta ex hæresi *Basilidiana* & horum opinione, qui *Salomoni*, & aliis Hebræis tale quid ascribunt. Fingitur *& mentalis impressio & intellectualis signatura* à phantasia eius qui fidit lineamentis. Aliqui *characterem inscribunt saluiæ folio*, & præbent contra febres sicut & *Serenus* suum *Abracadabra* ex *Abrasaxas Basilidis* ductum, appendit. Esse dicitur character qui circulo inscriptus *muscas abigit*, qualis est apud Paracelsum quoque. Ex sanguine serpentum in charta exaratus dicitur *fugare serpentes*, vt pronunciatum illud ὅσει ὅσεια ὅσει. Quidam *characterem antipathicum* sciuit pingere quo *omnes morbi fuerint sanati*, & qui magico carmine distortum puerum correxerit: Huius medicinæ & Paracelsus citatur seu autor, seu ampliator. Nam ex tractatu de longa vita citantur huiusmodi verba: *Morbi venientes ex mentalibus, debent mentaliter tolli: qui ex æstimatione propria, depelluntur per obiecta* (vt ex amore, „ data re amata, ex auri cupiditate, dato auro) *Qui ex imaginationib. per similes imaginationes curantur: Qui ex incantamentis per incantamenta: Qui ex superstitione, per hanc ipsam tolluntur.* His sic abactis conseruari vita docetur septem remediis 1. ad naturale robur seruandum: 2. ad casus fortuitos: 3. ad mentalia: 4. ad incantationes: 5. contra imaginationes. 6. contra æstimationes. 7. contra superstitiones. An nō hæc est mira ratio sanandi? Quin dicimus vnicum remedium satis esse, *sublationem peccati totalem Paulus* mortem vocat. Qui enim mortuus est, à peccato est iustificatus. Non immerito *Seuerinus* istam scabiem ex sua Idea sustulit. Audiamus *aliud medicorum genus.* Hoc transplantat morbos ex microcosmo in macrocosmum, vel etiam ex vno homine in alium Regula est: „ *Beneficio mumiæ microcosmicæ morbi inueterati transplantantur in macrocosmum.* Mirus modus, vt homo „ saluus sit, volumus mundum externum morbis afficere, sine cuius salute tamen nos salui esse non „ possumus. Exemplo est *Persicaria* loco affecto applicata, & postea sepulta, vel in flumen abiecta: „ *Cortex iuglandis arboris* hypochondrio sinistro adhibita, & cum incaluit abiecta: Ita de *buffonibus*, pa„ ne calente, cepis & aliis attractiuis, quorum multa quidem sunt vera, sed non iuxta regulam, vti „ neque *vnguenti sympathetici* vis ei respondet. Quidam morbos *transnaturales* esse dicunt. Hos curant „ per astra *ascendentia & descendentia*, opinione sua. Nam in re nihil est. Quid ergo opus est digladia„ re de tribus principiis, humoribus, qualitatibus, si tot modi sunt medicandi? *vniuersale sapientum* „ *omnia prosternit.* Cedant ergo *Syntagmata chymica arcanorum* dicat aliquis. Ego vero vale„ re ordinaria medicamenta, & valitura iudico, vt non sit perdita cum oleo opera, etiamsi noua „ societas adesset, & lapide seu tinctura philosophorum tum omnes morbos fieri vetaret, tum factos „ gratis sanaret. Meum *Syntagma* inseruit vel ipsis Paracelsistis, qui cum iactitent tot modos sanan„ di, quot seu recensui, seu quis possit fingere, tamen aut nullum aut paucos curant extraordinarie, „ vti videre est apud Crollium, Scheunemanum, Gramanum, & alios, vt & apud Paracelsum.

Martia armatura. — *Coralla. Gagates* — *Abrasaxas.* — *Character ad omnes morbos.* — *Morborum curationes.* — *Septem vitæ conseruatiua.* — *Transplantare morbos.* — *Transnaturales morbi.* — *Syntagma arcanorum.*

Gansig in historia Corall. in fine.

CAPVT III.

De mirabili aqua fortitudinis & aliis nonnullis.

PHilippus Mullerus Friburgensis Philos. & Med. D. anno 1614. vt titulus habet, secundo edidit *Miracula, & Mysteria chymico medica* libris quinque comprehensa, quorum primus continet artificium philosophici lapidis cum responsione ad eos qui, vt *Lotharingicus Guibertus* transmutationem negant: Secundus exhibet *particulares transmutationes*: tertius *rariores præparationes mineralium*, vt argenti viui, æris, chalcanthi, Tartari, arsenici: Quartus *extracta, aquas, balsama, essentias, & sales* vegetabilium proponit, cum tincturis lapidum: Quintus habet varia *medicamina secretiora ad omnes morbos* totius corporis humani. Typographus adiecit *Tirocinium chymicum Iohannis Beguini* Regis Christianissimi Eleemosynarii qui Quercetanæa fere collegit. Antehac etiā *Daniel Sennertus* Phil. & Med. Witembergicus, non pauca vtilitati publicæ concredidit. Laudo horum studium, sicut & *Crollii* in medicinarum formulis (non autem in præfatione admonitoria) Item *Quercetani, Penoti* & similium. Quam cupio vt horum præstantissimorum virorum seu collectanea, seu experimenta in vnum volumen coacta edantur, si non rara, saltem selectiora? *Criminantur meos labores Paracelsistæ*, idque eo magis quo quisque est impostor turpior, audacior, imperitior, magisq; temerarius, & nefarius. Sed illi interim pinguescunt tacite siue laboribus aliorum, & meis, siue expositionibus mysteriorum. Contra hos non oportet arma deponere. Nam verarum apum labores vt fuci ignaui consumunt, quæque in nostris libellis inuenta, opere comprobarunt, mox immodicis bullis proflant, publice venū exponunt *emissis schedulis*, & vna dum rabiose in nos inuehuntur, ex nostris laboribus pecuniam corradunt, suaque compendia faciunt. Verum nos non ideo vulgamus arcana, vt fucos illos instruamus, sed vt omnibus bonis, præsertimque medicis innotescant tum ad vtendum in necessitatibus, tum ad impostores illos, qui *ex argento viuo argenteas medicinas conficiunt, argentoque vero emptores spoliant,* aut ex ære, stibio, sulphure, halinitro,

Scripta medica Philippi Mülleri Iohannis Beguini Iosephi Quercetani Danielis Sennerti Oswaldi Crollii Georg: B. Penoti [illegible] Libavio commendantur.

hydrargyro mysticas medicinas tanquam astralia magnifica procudunt: aut ex *colcotaris diluto aquas vomitiuas rusticis* intemperantibus diuendunt, aut *panaceas* ex cinabari aliisque vel *sales venereos* ex vena æris, aut scoriis &c. fabricant, redarguendos. Sed ad institutum. *Liquoris martii* qui fortitudinis dicitur, duæ descriptiones ad me peruenerunt. Prima est huiusmodi: *Quo vere aer est temperatus,* aut tepidus, ita vt formicas ex suis latibulis prouocet, dispiciendum est vbi sint cumuli agminibus pleni. Hi cumuli effodiendi sunt, & imponenda humilis cucurbita, vel matula ex vitro cum esca mellita, aut sacchari soluto, vsque ad orificium, vt bestiolæ irrepere possint illectamento ad orificium posito. Postquam illæ gregatim irrepserint, vnco ferreo immisso esca est retrahenda, siquidem massalis fuit: cucurbita vero statim obturanda vt formicæ intus suffocentur. Mortuis affundendus est vini spiritus tinctura cinamomi imprægnatus. Obstructum vas inferatur in balneum, vel fimum, ibique digeratur, & putrefiat materia, soluaturque in liquorem. Destilla. Destillationi rectificatæ adde extractum cinamomi, vel inter destillandum sine per cinamomum transire. Ita parata est aqua Martialis, qua pota dicitur Imperator *Maximilianus primus* hostes fortiter aggressus esse, & vicisse. Qui potauit hanc aquam, ei formicæ attrepunt, sui similem spiritum appetentes, sicut canes nō allatrant, sed permingunt gestantes caninam vuluam. Hactenus prima descriptio.

Aqua martia descriptio.

Secunda sequitur: *Balsamus Magnanimitatis.* Primum oportet te septem vel octo libras radicum *Cardopathiæ* purgatas, exiccatasque destillando secundum artem in oleum redigere. Hoc oleum defer in pharmacopolium fragrantia aromatum confortantium valde redolens, & Luna crescente ex angulo in angulum transfer. Sicut enim radix illi creditur ex hominibus attrahere virtutem, ita existimatur & ex speciebus aromaticis. Serua hoc oleum odoribus sic nutritum. Ego miscerem oleis Balsameis spiritualibus, aut vna talia destillarem. Sed dandum est aliquid imaginationi, & fiduciæ cuiusque. Accede formicarum cumulos vernos. Sicubi sunt agmina formicarum, incute virgam betulaceam, & odorem explora, si olet acidum, formicæ sunt bonæ. Cape ergo matulam vitream, eamque circa fundum melle perline, & inde lineam mellitam duc vsque ad foramen. Infode eam cumulo vsque ad marginem. Intrabunt formicæ portantes secum sua oua. Adiiciunt melli veterem axungiam, vel pinguedinem vaccinam. Cum irrepserunt omnes, aut quæ sufficere videntur, operculo vas claude, atq; ita bestiolas suffoca, deinde destilla. Exibit aqua & oleum. Separata aqua oleum adde oleo Cardopathiæ in vitro bene munito, vsus huius olei est ad magnanimitatē. Oportet gladio illinere & cuti tuæ, quantū sufficit: item guttas decē aut duodecim linguæ imponere, & reliquum tecum gestare. Sic *si cum viginti, aut triginta bellatoribus congressus fueris, omnes suis viribus spoliabis,* tuque fies tam robustus solus quam illi omnes simul, si credere liber, & experiri. *Si es sterilis,* vnge te hoc oleo, & accede ad fœcundos. *Transferes ex eis fœcunditatem in te ipsum. Si es imbecillis, & valetudinarius, asta, vel accumbe validis, & morbum superabis.* Hæc vt vera deprehendantur, opus est *fide naturali & magna fiducia Crollii* cum imaginatione fixa, & intentione valida. Magiæ naturalis aiunt specimen esse, Tu iudica. Magi & superstitiosi talibus plurimum tribuunt, cumque nō vi medicaminis, si quid obtinet pugnator, aut inualidus quispiam, efficiatur, sed *Spiritus parhedri,* tamen non desinunt persuadere naturaliter totum contingere, adeo vt nō timeant *equorum quoq; pabulo miscere Cardopathian,* seu radicem nigri *chamæleontis,* vt ferox, & intrepidus euadat. Finge vero *Spatham Caroli magni,* & *Rolandi* isto Balsamo fuisse oblitam: adde etiam *Martialem panoplian Achillis*: contra gladiatores aliquid fecerint, at num etiam contra *catapultas, tela, bombardas, & maiora tormenta*? In sacris tutior est *Panoplia,* & magnanimitatis seu aqua seu balsamum, quod non tantum aduersus carnales hostes valet, verum etiā spirituales: vide 2. Corin. 10. vers. 4. 5. 6. Psal. 149. vers. 6. 7. Eph. 6. vers. 11. & seq. Ps. 91, 3. vbi est remedium contra *Rectores tenebrarum.* Aduersus carnales quoque hostes eodem Ps. vers. 2. proponitur *Dominus spes & refugium* vt & Psal. 121. 2. Psal. 11. vers. 1. Psal. 3. 7. *Non timebo millia,* seu myriades *populi circundantis me.* Apud *Dominum enim est salus. Vana salus hominum, In Deo faciemus virtutem.* Vide & Psal. 18. vers. 30. 33. 35. 38. &c. Hæc exemplis *Moysis, Iosuæ, Dauidis* & aliorum abundè sunt comprobata.

Balsamus Magnanimitatis.

Contra sterilitatem & tenuem valetudinem.

Sed redeo ad Chymica. Affinis isti artificio, & persuasioni fortitudinis est *Lampas vitæ,* quam concinnant nonnulli tanquam *fatale quoddam lumen* in quo hominis fortuna, affectus, morbi, & tandem mors possint obseruari. Arbitror excogitandæ ansam præbuisse Magiam illam, seu obseruationem popularem, qua *arbor, vel herba depacta aut sata in nomine cuiusdam, tamdiu durat, & late crescit, quandiu ipse bene habet, & floret.* Cum ægrotat, arbor quoque aliqua indicia morbi habet; Cum instat hora mortis, marcescit. Ita scribit C. Suetonius in Galba: *Cum in Liuiæ gremium Aquila gallinam albam ramum lauri rostro tenentem demisisset, nutriri alitem, pangique ramulum placuit* (Plin. lib. 15. cap. vlt.) *Inde Lauretum factum tale vt triumphaturi Cæsares inde laureas decerperent, fuitq; mos triumphantibus alias confestim eodem loco pangere: Et obseruatum est, sub cuiusque obitum arborem ab ipso institutam elanguisse. Ergo nouissimo Neronis anno, & sylua omnis exaruit radicitus &c.* Tanti est in nomine alicuius quicquam fieri admurmuratis proculdubio aliquibus verbis, & adiurationibus, quibus postea magorum sententia est roborata, aliquam vim habere verba, intentiones, imaginationes & similia, qua persuasione fabricant *signa cerea* quorum passiones fiant in his quibus sunt dicata. Ita *Telephium* pangunt in nomine strumosi, aut herniosi cuiusdam, postquam prius loco affecto fuit applicatum. Desinere paulatim hernias, & strumas multis firmant exemplis. Hac opinione *Gallus Virgilianus* arborib. inscribere vult suos amores, quod futurū censeat vt arborib. crescentib. amores quoq; crescant. Apud Ouidiū 8. Metam: Althæa cōburit filium Meleagrum *fatali Parcarum stipite.* Sed producatur descriptio illa lampadis, non quidē hac fine, quod Magiæ multum tribuamus, aut superstitiones roborare velimus: Sed vt iudicari possit sitne aliquid in re seu physici, seu hyperphysici. Sit certus aliquis homo cui vitæ lampas est destinanda, isq; aliquandiu inculpata victus ratio-

Lampas vitæ

Fatale lauretum.

Ad Hernias

Magicus Tuto.

Lampadis Vitæ præparatio.

ne vtatur. *Cape Roris Iouis amphibii*, hoc est spiritus ex œnomelite, aut hydromelite, vinoso (saliqui vini spiritum assumunt) summe exaltati partes duas. Mitte in *pelicanum*, aut cucurbitam. Deinde aperi arteriam basilicam, aut medianam hominis, & exilientem sanguinem dum calet & spirituosus est per infundibulum in pelicanum, vbi est spiritus, decurrere sine. Sanguinis sunto partes quinque, vas sit temperatæ qualitatis, nec caleat nimis, ne spiritus dissipentur: neq; etiam frigeat ne sanguis concrescat in grumum. Tertia vero tantum parte sit impletum. Claude hermetice. Digere in balneo, vt fermentetur, separeturque purum ab impuro. Sanguis solet intumescere, & totum pelicanum occupare, idq; spatio 40. dierum, phlegma inutile innatat. Essentia aurei coloris sidit, & fundum seruat. Separatis innatantibus essentia seruetur. Esto in promtu retorta vitrea cum tubulo in dorso Receptaculum ei sit firmiter conglutinatū, & ferrumine iunctum, immissa essentia, tubuloq; obstructo colloca in balneum ita vt pelicani solent, & essentia ex vno vase in alterum pellatur decies, vel duodecies. Talem dispositionem vocant *bociam contra bociam*, & calore alternis adhibent vt reciproca fiat quasi æstuatio. Circulatione hac peracta destilla, & phlegmate exeunte, essentia manet in fundo. Hanc exalta nouies circulando in retortis vt ante pro materiæ quantitate, hermetice commissuris obsignatis. Fiat postea ellychnium ex *amianto* recte præparato (solent lixiuio coquere, & postea oleo, vt tenerescat, atque etiam neri possit) colloca in lampadem auream, argenteam, aut vitream. Affunde essentiam sanguinis circulatam. Incende nō flamma focorum, sed solari per speculum incendiarium in ellychnium directum. Ita reposita lampas ardeat, cumque libet, flammam contemplare, vt de statu hominis cognoscas. Hactenus hæc quoq;. Videntur hæc ex *Sympathia, & magnetismorum* familiaritate tracta esse, vt & *vnguentum Sympatheticum* Paracelsi, de quo item narrāt affici hominem eo modo quo telum, ita vt cum lubet possis ei dolorem excitare. Vulgaris persuasionis est, magos multa posse, si sanguinē nancisci queant. Quocirca qui sibi metuunt, in profluentem iubent sanguinem ex vena effundere, aut cloacam.

Vide Rub. & Thomam de Aquino Beguinum lib. 3 Tyroc. c. 1.

Tinctura Coraliorum factio.

Quid chymici ex sanguine eliciant, quoque modo Mumiam, & lapidem *Carbunculi* instar fulgentem *ad omnium morborum depulsionem* ex eo faciant: quæ etiam ex sacris literis de vitæ, animæq; vehiculo afferantur, item de clamore sanguinis iniuste interemtorum, deque cadauerum signaturis, alibi proponitur. Sed quid sentiendum de hac coraliorum tinctura? *Rubra Coralia cum pari halinitro contrita, commistaq; induntur in catinum*, & super igni prunarum sinuntur per dimidiam horam colliquescere, interim ferreo stylo aliquoties versando, & explorando num materia sit læuis, & instar marmoris gliscat sine granis. Si nondum est talis, ignis diutius est adhibendus donec signum dictū appareat. Tunc vbi refrixit, albam massam inuenis, quæ ex tigillo extracta teritur in puluerem subtilem, qui immissus in cucurbitulam perfunditur vini spiritu bono, qui intra duas horas assumit tincturam. Effuso primo & reposito submittitur alius, idque repetitur donec tingi desinat. Effusiones tinctæ filtrantur per chartam, & leni balneo spiritus separatur vsque ad tincturam rubeam, perspicuam, quæ valde acris est, & linguam vrit. Datur gutta vna ex vino, vel iulepo conueniente in hæmorrhagiis, dysenteriis, & aliis malis. Eodem modo & *cancrorum lapides præparantur, & in liquorem soluuntur.* Calcinantur cum pari halinitro. Deinde aqua stillatitia dulci abluuntur, siccatisque affunditur vini spiritus ad tres digitos. Fit digestio in balneo calente donec spiritus tingatur. Quando enim subtilem essentiam assumsit, quod & in vnicornibus euenit, coloroatur rubro. Spiritu postea separato remanet essentia quæ in tabella argentea in liquorem abit. Reliquiæ denuo possunt cum halinitro calcinari, & extrahi vt prius. Essentia tamen inde nō fit tam subtilis. Quod si totum corpus sic elaboramus, *magisterium*, & non *essentia* efficitur. *Quidam Coralia* aceto aromatisato corrodunt, & postea calcem extrahunt aceto destillato quod super Guaiaco steterit. Alii *acetū* faciunt ex *serraturis ligni querni*, aut eius loco vtuntur *Spiritibus descensoriis* solidorum lignorum, quæ sunt nitrosa: aliis placet calcinatio cum halinitro vel sulphure, & extractio per *acidū phlegma vitrioli* destillati. Habes & apud Beguinum in Tyrocinii lib. 2. cap. 10. aliquot modos, vt & quintam eorū essentiam lib. 3. cap. 3. cuius meminit *Quercetanus*. Qui coralia calcinant cum *pumice* hoc consilio vt tincturam eorum in pumicē transferant, vnde postea facili labore possit separari, videntur dubiū quid facere. Nam pumex reuerberatus rubescere potest, & deinde eius rubedo pro tinctura Corallina effertur. Sed sunt qui id negent, atque etiā eo medio ex aliis lapidibus colores excipiant, & separent.

Aliimodi præparandi Coralia.

Margaritas præparare.

Menstruum ad margaritas dissoluendas quidam præter acetum radicatum, spiritum vitrioli, & alia, tale parant. *Succi limonum dimidiam mensuram miscent duabus aquæ in Aprili ex Betulis vulneratis profluentis.* Coquunt in olla vitrata donec quarta pars mensuræ supersit, cui addunt tantundem succi limonum noui, & destillato rectificato perlas aqua calida lotas, & resiccatas perfundunt, ita vt sescuncia menstrui semunciæ perlarum addatur. Horis quatuor fit solutio. Seruatur totum quod est instar vini cinereo colore. Sed ad alia pergamus.

CAPVT IV.

Alia familia medicantium, quæ videtur ex reliquiis esse vagantium scholasticorum, seu magorum.

MAgica exercitia, qualia leguntur apud *Paracelsum, Crollium, Henr. Cornelium Agrippam, Trithemiū Artephium* & alios, *Rogerius Baccho* tum prohibita esse dicit sacris, & ciuilibus legibus, tum necessaria chymiatro negat, quia *admiranda sit artis & naturæ potentia*, vt hac quod volumus assequi possimus citra magiam, siue aperte sit diabolica, siue pallio naturæ velata. Probat id aliquot miris

operibus

operibus, quæ suo loco recensebimus. Qui *Panoplian Achillaam* edidit, similia habet, tantumque tribuit *constellationibus*, vt quod aliis temporibus falsum inuenitur, id certis cœli configurationibus verum fiat: exempli gratia: *Mœris Virgilianus* se voce deficere ait, quod à Lupis prior sit conspectus. *Scaliger* falsum deprehendit. Sed iste se opponit *Scaligeri* experientiæ, putatque non quouis tempore id fieri, sed sub certa constellatione, quasi *Mœris* passus sit iacturam in voce sub certo syderum positu, à singulariter affecto lupo, quem tamen ipse tum ignorabat, tum non curabat, sed sic enunciat quasi populare prouerbium, non ex rara, sed vulgari experientia natum. Ita credunt posse fieri *Magnetem* certis syderibus, vt qui eum gestat, is possit *hostes in acie panico timore afficere*, atque ita perterrefacere vt fugiant, quomodo factum est in Bohemia *Scisca* Duce, & nonnulli putant *Rolandum* inflato cornu hostes fugasse, aut prostrauisse, quasi id aut vnquam sic factum sit, aut, si factum, non potius vel vi magica, vel diuina sit factum, vt: *Cum Christus in horto capientium se manipulos verbo prosternit.* Ioh. 18. v. 6. Sumpta autem ista deliramenta sunt ex Paracelso. Hic enim refert de *Lupopisce*, quod in ventre gignat serpentes & cæcilias, quod sit signum habere ipsum contra bestias illas *alexipharmacum.* At quis vnquam vidit serpentes à lupo non deuoratos, sed in ipso genitos, præsertim cum cæcilia terrestre potius sit animal quam aquaticum? Ne redarguatur, fabulam narrat de *constellatione Orionis, quæ in lupo serpentes efficiat.* Ait Sydus *Cochab* in *balæna* operari, quo tempore *Sperma* suum effundit: Tunc *Lupum piscem*, *Salmonem* & alios id semen cupide petere sicut canis cadauer: Lucium postquam deglutiuerit, id digerere, seu concoquere, cumque putrescit, id abire in serpentes, & anguillas, quasi hæ bestiæ *ex putrido ceti spermate generentur in ventre lucii.* Hinc quia pisces hi semen per os concipiunt, & venenata animalia gignunt, vult istos valere contra pestem *aquaticam, quæ etiam per os ab homine* concipiatur: attrahatur autem applicatis istis piscibus. Huiusmodi deliriis, sine experientia, ratione, & principio confictis sese oblectant Paracelsistæ, tantumque confidunt, vt persuadeant sibi se satis armatos esse contra omnes rationes *Galeni*, *Aristotelis*, & aliorum Physicorum, aut medicorum. Erat tamen quidam, qui de grege Paracelsi esse nolebat, & nihilominus magnifica & admiranda proflabat, cuius artes paucis, vt hoc hominum genus amplius innotescat, recensebo. Primo pollicebatur *facultatem efficiendi vt per orbem terrarum agri, & terra quauis sata, horti, vineæ, syluæ, &c. frugibus abundarent,* non tantum solito copiosioribus, sed & melioribus per omnia, vt: numero, magnitudine, bonitate, viribus, seminibus, germinibus, culmis, spicis, siliquis, foliis, floribus, arte habente locum in segetibus, fruticibus, syluis, in eadem regione sine vlla distantia, tempore, labore, & sumtu vno, eodemque, qui alias communiter soleret adhiberi. Ita posse aquarum, maris, fluuiorum, piscinarum, stagnorum terram ad vsum salutarem transferri aiebat: *Pisces* haberi copia maiore, & succo meliore, atque ideo vberiores capi vt viui, vegetique in vsum veniant: piscationis rationem meliorem institui: bestias copiosius, & melius in aquis, terra, aere, domi, forisque prouenire, & victum, amictumque ad votum suppetere, vt beata & abundans bonis sit Germania. Hoc primum est promissum quod vel paradisi statum refert, vel poeticas illas fabulas de *aureo Saturni seculo,* & beatorum insulis fortunatis redolet. Num autem mundo maledictioni, & vanitati subiecto, hominibusque peccata augentibus, & flagella Dei in se prouocantibus, vnquam quisquam hanc felicitatem, nisi cum Deus placatus benedixit, vt in regno *Salomonis*, & aliis nonnullis prouinciis consecutus sit, historiæ silent. *Nilum* limo fœcundo Ægyptum beare constat. Itaque si agri fluuiorum, stagnorum, & lacuum luto sag[i]narentur, aliquid Deo astipulante expectari posset. Alibi *marga* pinguis in aliquot annos sufficit. Fuit qui *halinitrum* misceret seminibus, & agros præparatos sereret. Fœcunda messis fuit, vno atque altero anno. Sed sequentibus sale in aruis incrementum capiente dulcis & nutritiuus succus vitiatus, nihil, aut parum frugis alere potuit. Atque ita spes posteritatis periit. Veteres amplissima *columbaria* aluerunt, & fimo eorum agros putridos, nimiúmque humidos correxerunt. Sed non est vt in rationes has solicite inquiramus. Vbi auaritia dominatur, & nequitia, abestque Dei clementia, & natura soli parum ars proficit. *Rusticum* commentum audiuimus: cognoscamus & *medicum*, quod est magni promissi secundum. Proponitur hic *regimen venarum, arteriarum, atque adeo totius hominis.* Qua arte? Actione & operatione NOVA, incognita, insperata, summe salutari RE, LOCO, TEMPORE, immediata, natiua, sola vel ori coniuncta viuendi, nutriendi, & medicandi ratione. Quid inde compendii? Spes RENOVATIONIS. Quid præterea? Modus singularis huc vsque p[e]ne incognitus, quo plurima, & insperata in homine toto, eiusque partibus possint effici, vt bona acquirat, malis priuetur. Consequens est *vt animi hominum, præcipueque voluntates & affectus mutentur.* Volumus animosum? Fiet. Si sedatum, placidum, excitatum, alacrem, beneuolum, bonum, & omnino pro arbitratu affectum, præstabitur. Eadem opera virtus, bonitas, magnanimitas vnius sine suo detrimento transferetur in alterum. Si vis vt affectus iste in alium mutetur, aut redeat ad antiquum, facile & hoc procurabitur. *Tritemius* quendam principem vna hora fecit literatum, & scientem latine: sed hoc bonum ipsi ademit vicissim, licet liberaliter donatus. Quid porro? Effici potest vt animus, & vis iuuenilis migret in senem, & sana constitutio ex sano, & optime valente in ægrotum: vt vita seu per totum hominem, nondum tamen mortuum, seu in parte al[iqu]a ipsius cui iminet sphacelus, vel gangræna insta[r]etur, motus restituatur his qui se mouere non possunt, & roborentur: Insuper corpus totum nutriatur, aut mutetur ad votum, *etiam sine que ventriculo, atque Epar officio suo fungantur,* & vel nil, vel male agant: vt *omnes affectiones & morbi* alias curam respuentes sanentur, postquam expertus fueris quid cuique conueniat sine antipathia. Ita homo poterit esse animo, & corpore sanus, poteritque maiorem, insuetam, insperatamque constitutionem acquirere. Inuestigauimus quænam res esset tanti? Inuenimus *Patrem Sectæ de rosea cruce non passum esse quenquam in aduersam valetudinem incidere*, quod prophy-

Raucedo ex prauidente lupo.

Magnes Taraxechthrus.

Ziska anno 1420.

Lupus gignens serpentes.

Cochab est generale nomen stellarum.

Pestis per os.

Mira pollicitationes cuiusdam ardelionis.

Fœcundare omnes terras.

Piscium Euporia.

Altilia ad votum.

Laetamina agrorum.

Halinitrum agros tertio anno perdit.

Fimus columbarum bene stercorat.

Sanitatis humanæ curatio admiranda.

Affectus mutare.

Virtutes & vitia ex vno in alium transferre.

Ex sene iuuenis, & ægroto sanus.

Etiam sine ventriculo alere.

Prophylacticum potens tinctura philoſ. ex Sole, vel antimon.

lactico potente ex tinctura Philoſophorum eos præmuniret. Alius *Characterem antipatheticum* commendauit: *Paracelſici Elixyr ex ſeptem planetis*: quidam *omnem vim cœli in paruam molem cogunt*: Per *Gammahacas*, & *ſigilla conſtellata*, magiamque totam quid non promittunt? Quid non tribuit *Crollius magneticis aſtris, & imaginationi* intenſæ hominis? Græci *Muſica cantu* affectus ducebant, quo volebant. Nonnulli *variarum beſtiarum ſanguine* ſub ſua conſtellatione dato varie mutant animos, vt fiant lupini, bouini, felini, &c. *Mumiam humidam* & ſiccam hominis laudant alii. Quidam ſtatuunt *vas concauum, & ad id ſtare iubent duos homines*, vnum ſanum, alterum ægrotum, ita vt radii ex ſano illapſi in ægrotum hunc afficiant, atque ita ex illo in hunc ſanitatem inferant directe. Oportet autem vtrumque animum fortiter intendere, & auidum eſſe hunc rapiendæ ſanitatis, illum communicandæ imaginatione ſub certo ſyderum poſitu intenta. Quid enim eſt quod per ſydera imaginatione forti deducta, & quaſi ex cœlo rapta nequeant efficere, ſi non fallantur? Quid facilius quam per *mumiam* tanquam per centrum ex vno in alium transferre principium ſanitatis? An non *ſagæ* ſic vtuntur *homunculis*? An non *perſicaria* transplantantur morbi ex paruo mundo in magnum? Quidni rurſus magni mundi ſalubritas in hominem inuehatur? Sagæ & ſortibus, & rebus amaris vtuntur, nec raro ſudoribus arreptis, & *Cardopathia* & *Hippomane*, &c. *Lucius Vitellius Auli pater remedium fecit ex ſaliua libertinæ deamatæ melle miſta*. Vt *Paulus* & *Eliſæus* 4. *Reg.* 4. 34. applicarunt ſe mortuis, & ſpiritum, caloremque vitalem eis reſtituerunt, ita & ægrotantibus poſſe videntur ſani. Imo vt catuli & feles *colicam in ſe transferunt*, ita viles perſonæ à nobilibus poterant. *Dauidem* refocillabat pulchra, iuuenis, calenſque, & ſpirituoſa *Sunamitis*, quali remedio quis ſenex frigidus nollet incaleſcere, cum id & iuuenes petant? Sed *Eliæ* & *Eliſæi* potentia non ſucceſſit *Mezentio*, qui mortuos non reſtituit applicatis viuis, ſed hos occidit. Ille vero noſter quo quæſo remedio putabat ſe iſta inſperata conſequi poſſe? *Aſſit iuuenis robuſtus, ſanus, ſanguine ſpirituoſo plenus. Aſtet exhauſtus viribus, tenuis, macilentus, vix animam trahens. Magiſter artis habeat tubulos argenteos inter ſe congruentes. Aperiat arteriam robuſti, & tubulum inſerat, muniatque: mox & ægroti arteriam findat, & tubulum fœmineum infigat. Iam duos tubulos ſibi mutuo applicet, & ex ſano ſanguis arterialis, calens, & ſpirituoſus ſaliet in ægrotum, vnaque vitæ fontem afferet, omnemque languorem pellet.* Sed quomodo ille robuſtus non langueſcet? Danda ei ſunt bona confortantia, & cibi: medico vero helleborum. Caput III. Promiſſorum grandium. Eſt ars qua *piſces marini ex ſua patria in exilium miſſi*, & in alias terras illati ibi tam viui & vegeti ſint quam in mari, quin & permaneant, propagentur, & menſis inſeruiant. Si etiam ſunt fluuiatiles certarum regionum (quales ſunt in Danubio *Huſones*, &c.) ii poſſunt omni loco, & cœlo communes fieri. Hoc modo *Harengæ, rhombi, ſoleæ, aſelli, Gobii, Raiæ, congri, ſquillæ, cancri, conchæ, oſtrea*, & ſimilia aquatilia ex mari, aut ſtagnis marinis poſſunt transferri, & ita curari, vt gratiſſimo ſint ſapore, virtuteque & ſubſtantia alia quam exiccata illa, ſalſa, & aliter condita. Num vno in loco? Imo omnibus. Erit & commoditas, facilimaque ratio *piſces venales ſemper viuos, & vegetos in longa tempora ſeruandi*, quo ſanius veniant in cibum, maiore copia, & viliore precio quouis tempore ſint præſto. Ecquid placet promiſſor? Minime ſalſamentariis: Apiciis & cupedinariis, præſertim Ichthyophagis multum. *Seminio* transferri piſces aliquando in regiones peregrinas poſſunt. *Mario*, ſeu *Huſo* incola *Boriſthenis*, & *Danubii* à *Matthia* rege olim in viuaria *Bohemiæ* illatus eſt. *Sergius Orata* oſtrea ex mari in viuaria ſua immiſit in *Baiano*. Priſci *Euripos* maris in piſcinas coegerunt. *Aldrouandus* ſcribit Romanos auratarum ſeminia in lacus mediterraneos inuexiſſe. Num ſic poſſint & haleces, paſſeres, aſelli, &c. incompertum eſt. Caput IV. Medicum iterum eſt: Vult enim *infœcundas fœcundare*, eiſque policetur media ſingularia, & exoptata, modo inter perſonas nulla ſit antipathia. Quid? Num etiam exoletis, & emortuis vuluis? Et his quoque ſiue maribus, ſiue fœminis. Hic enim *renouationis* adminicula ſunt accerſenda, vt licet ætate graues, tamen viribus ſint iuueniles, poſſintque procreare. Sane *ſi nouus ſanguis & ſpiritus, cum animo & calore ex iuuenibus fœcundis in ſenilia corpora miſſus fuerit*, aliquid ſpei eſſe poſſit, niſi fallit medicus. Quid inde commodi? Non tantum vt *vetulæ renouatæ*, quaſi arte *Medeæ* per herbas coctas, gignant; ſed & *pro arbitratu maſculus, vel fœmella* concipiatur, & generetur: *vt homo totus à primo conceptu fiat purior, melior, ſanior*, minuſque obnoxius affectionibus, morbis, peregriniſque cupiditatibus, ad quod *media ſumenda ſunt ab aliis fœcundis* (hauſto ſanguine ex fœmina pro fœminis, ex maribus robuſtis pro viris) vt homo naſcatur corpore, & animo melior, & felicior, etiam vltra media conceptionum per rationes præſtantes, & media exoptata. Eſt & profuſior promiſſis. Vt enim *homo* fiat *artificioſus*, Paracelſus etiam maiore vanitate ſcripſit; & vt degat ſanus, *Græci medici per ſuos ſales*; fratres de Roſea cruce forte per lapidem philoſophorum, qui & renouatorius eſt, obtineri poſſe putant. Sed ille noſter machinam, ſiue inſtrumentum fabricare poteſt, cuius ope *partus ex vtero liberetur quando eſt lubitum* (præclara res pro virginibus imprægnatis, ne ſit opus ſaltu hippocratico, aut phthoricis.) Cur iſtud? Quia *genethliaci* fata pendere ex aſtrorum momentis & hora natiuitatis dicunt. *Vt ergo naſcatur infans optima conſtellatione*, illud inſtrumentum efficere poſſit. Differri, vel accelerari partus eodem valet. Sed num etiam fœcundas ſcit ſteriles reddere, vt fiant ſimiles Gelliæ apud Martialem, quæ colludere viris, ſed non parere volebat? Quidni? Ignorata ea huc vſque ratio eſt, ſitque tantum medicaminibus tam vtiliter, & neceſſario quam neceſſaria ſunt calidum, humidum, frigidum, ſiccum, additio & ſubtractio ſuis temporibus deſiderata. Quicunque ergo vir in opere venerio languet, & impotem ſe agnoſcit, & quæ fœmina ignaue ſeruit libidini, ad hunc artificem adeſto. Alacriter laſciuire & hircire diſcent, ſiue *à ſenectute* ſit impotentia, ſiue *faſcino*. Chymici multa promittunt fiducia tincturæ ſuæ phyſicæ, & arcani antimonii tam pro longa vita, quam renouatione. Sed exempla ſunt tum rara, vt putentur nulla eſſe, cum *& ipſi poſſeſſores arcanorum talium non fiunt ſenes*. Alia *renouatoria* eſt Pſalmi 103. quam Deus probauit in *Abrahamo, Sara, Zacharia, Eli-*

Mira ratio confortandi. — *Transplantationes morborum.* — *Act. 20 10. Elias 3. Reg. 17. v. 21.* — Lang. in Epist. Medicin. p. 52. lib. I. N. — *Mirabile remedium ægrotos ſanandi.* — *Piſces exoticos viuos in patriam transferre.* — *Steriles fœcundare.* — *Maſculum vel femellam pro libitu concipere.* — *Conſeruatio ſanitatis.* — *Machina pædhulca.* — *Fœcundas reddere ſteriles.*

ria, Elisabetha, Hanna, Iosua, Calebo, &c. Hac qui fruitur, votorum fit compos. *Emaciatos* nouimus restitutos esse lacte ex mamillis iuuencularum sucto, & calore vna cubantium: alios alia iuuerunt, etiam in sterilitate sanabili. Sed illa excedunt captum nostrum. Caput V. Hoc est χρηματιστικὸν, & nescio an tale vt etiam *Guiberto* persuadere possit. Nouit ostendere rationes veras, & constantes, quibus *auri* vel *argenti facti infecti summæ re vera multiplicentur, & sui duplum, triplumve producant vltra id, quod primo vel expositum est, vel in arca repositum, & hoc quotocunque numero.* Hinc VERÆ diuitiæ, (at tu promissor eras pauperior Iro) pro se, & posteris permanentes. Si hæc ratio non vsurpatur, pro augmento tantum detrimentum, & decrementum est futurum, idque semper, & continuo. Si ante annos plures hoc compendium fuisset cognitum, proh quam diuites essemus? *Societas rosea crucis Thesauros habet indeficientes,* quibus & regis Hispaniarum vectigalia Indica possit vincere, & alios principes ditare. *Paracelsus* alicubi tantum opum defodit, quantum nec tria regna possideant. Num ergo his est *Fortunati crumena*? Sed vix speranda est tanta pecuniarum copia, vt argentum præ auri multitudine & abundantia, sicut ætate florentis Salomonis in regno Solymitano, despicatui habeatur. Noster tamen etiam quid amplius promittit. *Est ratio qua pecuniæ absentes possint acquiri, & in solidum pro se & posteritate possideri.* Num pie & honeste? Imo cum bona Dei gratia, fauore, benedictione, honore, fama integra, amplitudine dignitatis, & magnificentia. Vsuras tamen alias execramur, licet eis non perceptis damnum exurgat maius. Sunt & aliæ admonitiones & declarationes consideratione, & vsu dignæ, vtilesque & fructuosæ, lucrosæque hactenus incognitæ: Et licet hæc incredibilia videantur, tamen sunt certa, & in expedito. Hæc de pecuniis. Videtur non stulte sapere. Nam nummi qui ante paucos annos valebant grossis 24. iam ascenderunt ad 31. cum dimidio. Hic in arca creuit pecunia. Possent & summates efficere vt vnicus grossus valeret decem. Ita egregie pecunia multiplicaretur. Incidebat suspicio de tinctura philosophorum in infinitum multiplicabili. At ille *negabat Chrysopœan sapientum veram esse*, quod qui eam maxime profiterentur, essent pauperes & infelices. *Thesaurinella Paracelsi* quæstionem explicaret, nisi mali genii foret opus. Succurrit tamen physicum quid de *variis magnetibus* in micro- & macrocosmo. *Crollius* tantam attractiuam tribuit imaginationi cum fide naturali coniunctæ, vt per eam homo possit omnium, quæ velit, compos fieri. Alii proponunt magnetes auri & argenti raptores. Tales ergo iubeamus per mare nauigare, & magnetibus suis aurum, argentumque cum gemmis ex profundo trahere. Si per piratas licebit, onerabimur opibus. Quo modo vero Iudaici fœneratores, & eorum similes nummos multiplicent, adeo vt fuerit qui dixerit, *se si vnicum grossum otiosum haberet intra paucos annos* (pone 20. vel 30.) *posse centies mille aureorum lucrari*, mihi est incognitum. Vidi rationes cuiusdam qui suadebat principibus vt omnium subditorum pecunias vacantes, & fœnori datas ad se reciperent, expenderentque mercatoribus pro certa vsura, ex qua summa paulatim restitueretur moneta viliore quidem at maiore valore. Collecta erant & alia consilia, quæ principes quidem pecuniosos efficere possint, sed subditos in paupertatem coniicere. Melius autem est principem imperare abundantibus, quam abundare ipsum. Caput VI. Quæ ad *Poliorcetica*, & alia *Martialia*. *Rogerius Bacchon* in mirabilibus suis modum proponit, quo tonitru naturali excitato hostes perterrefacti in fugam vertantur, quale quis dicat illud esse quod Olaus de antro *Smellen* recitat. *Crollius magus* rationes ostendit per *fiduciam & imaginationem, characteres, verba*, & alia magica. quorum cumulum inuenire est in libris Paracelsi & Agrippæ. Et sunt qui putent *Iudam Maccabæum* hostes vicisse literis hebræis vexillo inscriptis, sicut *Magnus Constantinus Labaro insignito cruce sibi in cœlo ostensa*: alii fistulis, carminibus, sigillis; quidam *armatura Martia & gladio* admirandam contra inimicos vim ascribunt: noster promittit etiam grandiora, quæ in aliquot classes possunt distribui. I. *Efficere tormenta noua* & singularia pro vrbium, arcium, & castrorum muris, vallisque defendendis, quæ singula pilas, aut tela plura per extensionem lateralem simul explodant. II. Ex iisdem emittere tormenta cubica, quadrata, prismatica pro arbitratu, quæ validiorem impetum habeant quam globosa. III. Quod primarium & insperatum est, catapultæ hæ fiunt *in & ex muro ipso*, seu muri materia iam ante parata, & congesta ad mœniorum extructionem. IV. Tempus & negotium ad id requiritur exiguum, sumptusque quasi nulli, vel exigui momenti, cum eadem alias opera & sumptus fuissent in muri ædificationem, seu constructionem impendendi. V. Efficere *ne veteres bombardæ rumpantur*, vbi simul causa, cur, dum exploduntur, frangantur, explicatur. VI. Noua tormenta conflare, quæ minus crassa sint, & sumptuosa, aut ponderosa, possintque expeditius vehi, promoueri, & vsurpari, nec dissiliant à soni displodentis transitu, neque vi, & distensione pulueris pyrii. VII. Quælibet tormenta, siue recentia sint, siue vetera, eodem puluere incendiario fortius multo & longius eiaculari, quin & rectius, certius, & exactius, idque sine ruptura, scopum ferire. VIII. Ex cannis cylindricis cylindricas moles proflare vtilius, & maiori cum effectu. Possunt autem missilia longitudine arbitraria fieri in eadem matrice, seu forma, in qua machinæ ipsæ idque æque facile. Eadem in armamentariis pari, vel etiam maiori cæteris copia seruari possunt, id quod in vsu est necessarium, & exoptatum. IX. Eadem conueniunt manuariis sclopetis, seu bombardis enchiridiis, idque maiori cum commodo. X. Ratio exoptata, facilis, vtilis, qua *aula principis, domus, mansio, cubiculum, etiam non munitum aliis præsidiis, possit reddi tutum* ab accessu, inuasione, insultu, impetu, & irruptione hostili, *etiamsi plura agmina armata, & phalanges aduenerint*, adueniant, aduentura sint. Arcebuntur enim perterrefacti *horrore panico* (sicut Sciscæ Bohemi metu castra imperii) perculsi sternentur, interimentur, idque totum vel *solus dux* prout volet, peragere poterit, vel stipatus aliis in loco suo, & si libuerit, *vel in lectulo manens*, quouis tempore, noctu, die, tenebris, luce absque vllo suo & suorum periculo, sine molestia, quasi per lusum. Ea arte defendi possunt & vrbes,

Emaciati.

De augenda pecunia.

Thesauri Paracelsici.

Ratio ditandi principes.

Mire artes contra hostes.

Mirabilia Rogerii Baconis

Noua tormenta.

Contra tormentorum rupturas.

Incredibilis defensio ædium.

arcesque

Equum robustum facere. — *Equites inuictos præstare.* — *Equos facile alere.* — *Facile domare.* — *Equitem ab equo non posse detrahi, nec capi.* — *Europam liberare.*

arcesque & alia domicilia. (Crediderim hoc de diuino angelicoque præsidio. *Turris enim fortis nomen Domini*, qui & spiritu emisso omnes hostes in fugam vertere, & prosternere potest, aut etiam excœcare ne Lothi ianuam possint inuenire, aut Samaritanam regionem agnoscere. De humana vero arte moliuntur impossibilia. Magis autem dæmoniacis non semper permittuntur quæ volunt, & facile est *magica magicis soluere.*) X I. *Equum tam* robustum reddere vt geminatis viribus in hostem feratur, & duplo plus valeat. X I I. Efficere vt *equites quinquaginta* plus possint quam centum, & quingenti æquent vires armatorum mille. X I I I. Vt *eques insidens equo* omnia commodius, & rectius agat, proque libitu melius perficiat, eaque omnia ratione expedita, facilima, & ad vsum commodissima, cum & alias, licet rarissime, per ignorantiam minus perfecte idem sit vsurpatum. X I V. Est medium quoddam aliud æque, cito, & ex sese practicabile, quo equi commodius, rectiusque viuere, & conuenientibus frui necessariaque peragere, & in labore durare queant. X V. Vt caballi suis rectoribus sint obsequentiores, & ad nutus pro necessitate faciles, minimeque effrenes & feroces. X V I. *Vt eques equo tam pertinaciter, firmiterque insideat, vt inde* nec detrahi, nec detrudi, nec decidere quacunque occasione obueniente valeat: Et tamen eques ipse pro se quando vult ex equo possit descendere, iterumque in eum se recipere, quoties & quamdiu placuerit. X V I I. Ne seu hostis, seu alius prehenso freno equum possit retinere, aut capere equitem tanquam mancipium, nec cum equo abducere captiuum, aut interficere: id quod mediis compendiosis, præsentibusque & factu facilimis peragitur. X V I I I. *Europa ab hoste Turca*, & aliis analytica, semestrisque liberatio & restitutio in integrum, si satis ante prospectum fuerit de mediis, seu adminiculis necessariis, & agantur quæ in hunc vsum agi possunt. X I X. Id fieri possit *sine machinis muralibus*, & aliis tormentis quibuscunque, cum alias machinæ & tormentaria supellex sint ad vehendum difficiles & sumtuosæ, valdeque impeditæ, quin & alicubi hæreant, & rebus præclare gerendis moram afferant, ne tantum, quantum speratur, obtineri queat, & rarissime res ad votum succedant. Id autem perfici potest sine mediis hucusque vsurpatis. Offeruntur & alia plura varii generis artificia & stratagemata. Vide *Panoplian Burggrauij*, *Rogerium de mirabili artis & naturæ potestate*, *Paracelsum de archidoxi magica, & de mysteriis vermium* cap. 3 & 4 vbi de verbis, characteribus, sigillis, imaginibus in charta virginea, laminis metallicis, Gemahæis, carniolo, caphura, &c. Lege & *Corneliana*, & *Tritemiana*, cum *Crollianis*, *Artephianis*, & similibus. Inuenies stultitiarum, vanitatum, & impietatum magicarum plus satis, vt & in libellis *secretorum VVeckeri*, Mizaldi, I. B. Portæ, Alberti, & aliorum, qui mirifica & diabolica, aut præstigiosa scribere magis voluerunt, quam vera, licita, & honesta. Nescio an societas de Rosea cruce similes artes sit professura. Subolet enim quid, cum scribat *suum domicilium à nullo inuentum iri*, & si quis velit insidiari Thesauris, ipsum hoc facturum cum magno suo damno. Discimus nimirum hinc in quæ secula seruati simus, & quibus machinis bonæ artes oppugnentur. Nuper Paracelsista *Scheunemanus* similia deliramenta ex Paracelso repetiuit, stulte persuasus quendam *Styrum ægrotantem ab astante robusto iuuene vim & naturæ robur attraxisse per imaginationem, ita vt sensus, cogitationes, & animus ipse in illum sit translatus.* Si quid tale contigit ex aliis potius quam his causis euenit. Si enim est naturale, cur tot medicinas quotidie interpolles excogitant Paracelsici? An nullus inuenitur qui tam fixas habeat cogitationes? *De fide miraculosa garriunt* inaniter. Ea donum Dei singulare est, nec cedit in detrimentum proximi quasi vt tu valeas, alterum ægrotare, aut interire necesse sit. Neque enim verum est, quod sine alterius damno aut incommodo prioris commodum isto modo contingere possit, quod & fateri coguntur de vsu radicis *Chamaleontis* nigri. Cur autem robustus non potius restitit attractoriæ ægrotantis imbecillioris? Cur non vt *Theamedes* proflauit? Confirmatur autem mendacium mendacio. Nam vt probetur imaginatoriæ fortitudo, producitur *pauo*, qui ex appetitu serpentis imaginando intra se serpentem gignat. Quis hoc hominibus dixit? Crediderim potius *equas Hispanas Zephyrias* desiderio conceptus imaginando ex Zephyro vento (equo potius) concipere quam pauum serpentes.

Paracelsus in Tom. 6. Vbi de Vita longa. — *Fides naturalis miraculosa.* — *Carlina.* — *Pauo imaginans sibi serpentem.*

CAPVT V.

Quo consilio conscriptum sit arcanorum Syntagma, & quid circa id euenerit.

Coniectura de formulis hermeticorum.

CVR plenum difficultatis & laboris onus illud Alchymiæ in artis methodicæ formam redigendæ susciperem, viribus bene perpensis, & consilio artificum partim publicis epistolis, partim priuatis scriptis quæsito, hoc erat propositum potissimum, vt, *quæ scientia improborum hominum, & impostorum, maxime Paracelsistarum, pessime audiret, detersis maculis suæ puritati & integritati restitueretur, possetque inter scelera & virtutes discerni.* Noueram id tentatum esse à Gebro, Thurneisero, Pantheo, & aliis; sed fere particulariter tantum, minusque scientifice, quod methodus artium vniuersalis requirebat. Nolo de re ipsa multum dicere. Est opus in manibus eruditorum. Tantum mihi per Dei gratiam tribuo, quantum per illud possum, licet *Scheunemanus*, *Cramanus*, & alii Paracelsistæ valde leuiter de eo sentiant, & scribant, qui tamen neque me erudire, neque meliora in publicum dare possunt. Declarabam axiomata exemplis summorum artificum. Falsa enim est opinio *Scheunemani* putantis philosophum sua experimenta proponere debere, & non farraginem ex aliorum Commentariis facere, neque de perplexe editis mysteriis diuinationes in publicum dare.

dare. Eſt quidem & illud præclarum ſi quis ſua induſtria inueniat vtilia, & eximia, inuentaque ſyncere cum filiis doctrinæ communicet: ſed *qui artem informat, & non vnius ætatis vel artificis hiſtoriam complectitur, ſed omnium temporum, is cogitur ſapientum experimenta colligere, & præcepta ſecundum ea conſtituere. Dolent Paracelſici ſe* poſſeſſione, & dominio nobiliſſimæ artis excuſſos eſſe, & *principem ſuum de monarchia deiectum*, ſeque ad leges ſcholaſticas reuocari, quarum ſunt impatientiſſimi. Ideo & in Doctores Scholaſticos, quos *Crollius Athenienſes* vocat, acerbe inuehuntur, & vincula omnia diſrumpere cupiunt, *vt libere & pro arbitratu quiduis ex quouis facere, & diuendere pro quouis*, idque *ſemper nouis inuentis, quibus alter alterum ſubuertere, & de gradu deiicere ſatagit ſine vllius iudicio & interpellatione queant.* Quam enim male habuit *Ambaldum* ſuam panaceam iudicatam eſſe? Quam ringitur & furit *Scheunemanus* ſuum *antimonium, præcipitatum veneris*, & *halinitrum* in lucem producta fuiſſe? Quam inſaniet ſi videbit *hygian argenteam* deprehenſam eſſe *Mercurium dulcem, ex Quercetano in Syntagmate noſtro explicatum*, quanquam & alii eandem medicinam in publicum dederint? *Philoſophi* volunt eſſe, & *philoſophiam* methodicam *habent nullam.* Garriunt de *ſulphure, mercurio, ſale*, & parabolis varie ludunt, tanquam *oracula* eſſent, *quæ quiſque delirus, aut ebrius effutit, aut etiam per febrim ſomniauit, vel transſcripſit ex Paracelſi deliramentis.* Mihi exprobrant artificiorum collectiones ex magiſtrorum ſapientum commentariis. Cum *Scheunemanus totum pene Paracelſum in ſuam peſtilentiam transfert*, nullum eſt probrum: ſcilicet: Ego *fur* vocor, quia experimenta & artificia ex *Gebro, Lullio, Euonymo, Andernaco*, ipſoque *Paracelſo*, & *Paracelſiſtis*, aliiſque multis cum autorum nominibus repoſui. At *Scheunemanus* fur non eſt, cum peſtem Paracelſi cum placitis eius repetiuit, & medicinas ab aliis proditas ſine eorum nominibus tanquam ſuas vendit: SCILICET. Quando tandem prodibit *ROTA illa mirifica, & Harmonia*, quam iactitant ad conſtituendam *vniuerſam philoſophiam & medicinam contra peripateticos & dogmaticos medicos?* Sed quod ad *Syntagma noſtrum* attinet, cum plane monſtroſum fuiſſet, ſingula, omniaque, quæ paſſim extant exempla, aut etiam ſeu ex latebris poſtea protracta ſunt, ſeu recens inuenta, in compendium congerere, cui breuitas præceptorum, & pauca exempla ſunt ſatis, & tamen *ſtudioſi* deſiderarent multa, quædam etiam ſic eſſent edita, vt vix, vel non intelligerentur ab incipientibus, dareturque erroribus multis occaſio (nam Paracelſici obſcuritate traditorum pro ſe vtebantur, volebatque hic hanc ſententiam eſſe, alius aliam, vt ſic perplexitas populum auerſura *impoſtorum nequitiæ* præſidio eſſet) conſilium iniui non tantam commentandi in artem, ſed & arcana ſcripta, impreſſa, ab amicis accepta, comperta coordinata in nouum volumen coniicere, atque ita ſeorſim *ſtudiis filiorum doctrinæ* communicare. Contigit hic quorundam difficultatem vinci vix potuiſſe. Itaque collatione & coniectura fuit opus, quam dum fideliter recito & propono candide, iterum offendo *nebulones illos, qui dicuntur Paracelſiſtæ.* Ab alia parte accuſor quaſi meâ inſtructio *rudiſſimis iſtis aſinis ex grege Paracelſi* inſeruierit, & gladium contra me præbuerit. Quod enim iſti nunquam intellexiſſent, id me explicatore didicerunt. Sed *non omittendum eſt bonum propter malos.* Si ipſi didicerunt ex me interprete, etiam noſtri diſcent, poteruntque iſtos fucos eo melius iudicare. Alia ex parte *rigidos Galenicos* turbaui. Ideo *Nicolaus Guibertus Lotharingus* ex Paracelſiſta demente Galenicus ſtultus factus, adeo in me ſæuiit, vt res careat exemplo. Ego vero mea ſynceritate & bonitate cauſæ fretus per Dei gratiam hactenus reſtiti hoſtibus, & deinceps quoque, ſi vita prorogabitur, reſiſtam, vt omnes intelligant me *veritatis ſtudioſum* fuiſſe, & *meam alchymiam, quam Deo benedicente, conſcripſi* poſſe defendere. Minitantur mihi ex tenebris neſcio quibus nonnulli ſapientuli. Sed ſi in publicam lucem progreſſi fuerint, quales ſint, iudicare poterimus.

Paracelſiſtarum erga Libauium odium quia fallacia ipſorum tam iudicari poſſunt.

Hygia Scheunemani cruda.

Oracula paracelſiſtarũ ſomnia vel furta.

Libauius nõ turgidis paracelſiſtis ſcribit, ſed ſtudioſis.

Coniectura Libauii.

Crudi Galeniſtæ offenſi.

Latentes hoſtes.

CAPVT VI.

De iunioris Cramani intemperiis.

QVID cum *Cramano ſeniore* in Galenicos inuecto actum ſit *Antigramania* prima, & ſecunda ſatis docent. Ille *Satyra* improba ſcripta tandem nihil aliud ponit, quam anicularum delirantium, & canum latrantium more verba contumelioſa ſpargere. In locum eius ſucceſſit filius, quem ego quidem num aliquid eſſet ignorabam, & ſi ſciuiſſem aliquid eſſe, melius tamen de eo ſperaſſem, quam de patris acerbitate, qui ex *Euangelico prædicatore paracelſicus factus*, non putauit ſe emergere poſſe, niſi Galenicis ſuppreſſis, qui tamen cum ipſe perierit, ſuperſunt. *Mali corui malus iſte pullus* vt primum nactus eſt prelum, in *virum nobilem, clariſſimum, & doctiſſimum Laurentium Hoffmannum ciuem & medicum Hallenſem in Saxonia* ſtimulum acuit, idque cum mea quoque nota, & Alchymici operis reprehenſione, quaſi *caminum calcarium* ex publico ridicule in meas annotationes ſeu commentationes Chymicas tranſtuliſſem, quanquam Chymia calce vulgari carere non poſſit, & ſi Chymicas ipſe nolit efficere, tamen non ignorare modum, & ſceuaſian, ſit pulchrum. Interim artificioſiora & elaboratiora ſi quis protulerit, ei gratias agere parati ſumus. Sed ille *coruinus pullus* ita gladiatoriam ad me affectat viam, quem ego non dignum iudico, *cum quo vel cacula meus certet.* Tantum repono epiſtolam, quam ad *nobilem medicum Laurentium Aulaandrum* ante annum dabam, quam Philiatrus ipſius flagello antigramannico adiecit. Ea ſic habet:

Craman Iunior paracelſiſta nondũ coctus.

CLARISSIMO, DOCTISSIMOQVE VIRO, Dn. Laurentio Hofmanno Philos. & Med. Doctori excellenti, Chymico Hermetico peritissimo D. Sympatriotæ & amico

Andreas Libauius M. D. S. P.

X tuis literis, Vir clarissime, Sympatriota dilectissime, nobilissimeque, postridie Id. Augusti Iuliani mihi redditis intellexi, *nouum quendam alastorem ex tenebrosis Paracelsi fuliginosisque nec minus venenatis, & mordacibus furnulis in lucem prorepsisse, Georgium Cramam, mali corui malum ouum, peiorem ex ouo pullum, qui suam scriptionem à calumnia, & vituperijs summorum philosophorum & medicorum exorditur*, nec contentus in hodiernos inuectum esse, ipsum quoque omnium philosophorum principem *Aristotelem* per tot secula in philosophia summum, famosa nominis corruptione ad exemplum *magistri sui Paracelsi* traducit. Ego muscam illam furibundam (vestrum, Asilum, aut Tabanum vocant) non curo. *Heroicum* enim cum Macedone Alexandro esse puto, *cum omnibus benefeceris publice, adeo nullam referre gratiam, vt etiam calumniis & conuitiis, quibus non solent moueri viri fortes, impetaris*. Quid quæso nos possemus scribere in hominem turpius, quam quod ipse in seipsum? Quis *Apelles* ipsum artificiosius depinxerit, quam ipse seipsum suo penicillo? *Bacchæ bacchanti*, inquit ipse, *si velis aduersarier, ex insana insaniorem facias: feret sæpius*. Id nobis ab ipso eueniet, si velimus calamum in eum stringere. *Sine canem rabidum latrare, & fure.e.* Sua ipsius rabie conficietur. Legum vinculis coercenda ista petulantia erat, nisi *dormirent leges*, vt ob id quilibet scurra sibi licentiam in viros bonos debacchandi sumat, & *Typographiæ non vereantur satyricas eiusmodi inuectiuas publicis typis excudere*, & passim spargere, quasi magnæ, præclaræque laudis sit virorum illustrium ludibria circumferre, & quam vitioso animo sis, turpique lucro inhies, omnibus manifestum facere. Ignorabam antehac *Cramanus ille essetne aliquid, an nihil*. Itaque nuper interrogatus nossemne *Cramanum*, de sene respondebam, de alio nescire me dicebam. Adeone dementem esse, vt in eos furoris sui vim euomat, à quibus nunquam est cognitus, nec vllo vel verbulo, vel facto læsus, idque non scribendo contra sententiam aliquam, sed *iniuria nominis*? Maledicta & dedecora sui noscat cui volupe est alios maledictis incessere. Miror à patre degenerasse. Ille omnem rabiei atrocissimæ vim conuertebat in *Galenum, & Galenicos, eorumque principia vellicabat: hic spurios Galenicos lacerat, quasi genuinis parceret*. At qui sunt spurii? qui genuini? Proculdubio suo exemplo γνησίους voluit ostendere. At quales homines, qui *Hippocratis & Galeni humoribus, & qualitatibus, sicut & peripateticis principiis sunt infesti?* Iactitat suas *excursiones* ad aliquot milliaria, non considerans illas sæpe temeritate potius fieri, quam consilio prudente. Solent enim plerique fastidire nota, & peregrina, quæ audiunt ab aliquo minus circumspecto prædicari, quæque cum ambitiosissimis commendationum ampullis efferuntur, appetere, nec raro *odio præsentium seu medicorum, seu medicinarum* exotericos accersere, peioraque melioribus domesticis anteferre. Is morbus temporum vltimorum est, de quo & Paulus in 2. Tim. 4. 3. scripsit, *fore tempus cum sanam doctrinam* (in Theologia, Philosophia, Medicina, adeoque omnibus scientiis) *homines non sint sustenturi, sed ad sua desideria sibi Doctores lecturi, quod aurium* (& animi, malique iudicii) *quodam pruritu correpti fuerint*. Sed & alias *Omne nouum carum est, vilescit quotidianum. Qui sapiunt, non facile mutant medicos fidei & notitiæ exploratæ*. Neque enim fieri potest, vt momentaneus ex peregrino medicus naturam patientis vno atque altero die inuestiget, & cognoscat, quod tamen ad bene medendum adeo requiritur, *vt ad sanandum sufficiens non sit, qui non est in cognitione sapiens*. Non est laus magna, quam habet ille cum agyrtis, seu circumforaneis, *Iudæis, Theriacopolis, myropolis, erronibus Ægyptiis, vagantibus scholasticis, & mendicis communem*. Est *Schmalcaldiæ faber cultrarius, rarus in suo camino*. Is in sat dissita *Franconiæ* loca medicinæ causa, quam aiunt didicisse à quodam pharmacopola à quo etiam formulas remediorum à peritis medicis scriptas, collectasque accepit, deuehitur equis, quadrigis certatim. Vix enim domum redit, quin literas, & equos nouos non ab vno nobili inueniat. At est & manet *Machæropœus* illiteratus, qui & fortuito sanationes, temereque aggreditur, & aliquid de morbis deblaterat, quod vel vetula aliqua similiter posset, tametsi & ocultiore suggestore vti dicatur. Meliorne est fortuna, & iactantia *Cramani*, quam istius? Nos in statione nostra persistentes, & officiis demandatis constanter perfungentes irridet fatuus, *quasi melior sit vagi hominis conditio, quam medici singulari iudicio selecti, & in auxilium principibus, & ciuitatibus conducti*. Dignius est *oraculum*, ad quod suam sedem seruans à multis consulitur, eo quod ad extera loca delatum cogitur hospitum voluntatibus obsequi, & non raro etiam indignissimorum sordida tuguria subire. Illud quiescendo pluribus consulit sapienter (*sedendo non vagando anima fit sapiens*) hoc laboriosum est, & aliena ope indiget, cogiturque multa pericula itinerum experiri, & molestias non paucas *pro sordida mercede* deuorare. Patriam iuuare Hippocrates liberaliter medendo malebat, quam spe & promissis maximarum opum ad regem *Artaxerxen* se conferre. Qui opinione populari multitudinis imperitæ fit notus, & ea persuasione accersitur ad vnum atque alterum peregre decumbentem, animo, iudicio, corpore male affectum, si de hoc gloriatur, *non probat suam scientiam & artem esse præstantiorem eorum industria & peritia qui in sua ciuitate manentes consulentibus ciuibus, & peregrinis consilia dant, & oracula publicant*. Aliquoties vt malum *Cuculum* decet, in

Vocat Aristotelem ille pullus coruinus vix heri genitus.

Fiscales dormiunt vbique in re literaria.

Cramani excursiones.

Mutationes medicorum periculosæ.

Doctor Messerschmidt von Schmalkalden. NB.

prof.sso-

Vulpecula scholastica Heideri omnibus literatis conuenit, etiamsi principes sint.

Gymnas. Coburgic.

professores scholarum & *ludimagistros*, quos *vulpes scholasticas* vocat, est iniurius. At horum opera adhuc indiget, non tantum Academicorum & Gymnasticorum dico, sed & triuialium, *quorum ferulis manum subdere adhuc tenetur*. Si quid literarum scit, ab his didicit: Si quid adhuc discendum est, id ab eis expectare debet, & sane non paruum hoc est. *Adeo enim prauam & corruptam emisit scriptionem, vt vix multis scuticarum verberibus, & ferularum plagis, sicut & Scheunemannus similis secu homuncio, possit corrigi*. In rebus autem οὐδὲν ὑγιές. Nulla schola adhuc magis vterque indiget, quam in qua *virgis cæduntur mali Grammatici*. Gymnasium illustrissimorum PR. PR. *Ducum Saxoniæ* Coburgi apertum, *cuius ego legitima vocatione & functione sum Director constitutus*, tales beanos non admittit, sed *abigit ad subsellia puerilia, & ferulas triuiales*. In his asinus iste discat latine prius quam doctis viris se opponat. Qua fiducia se MEDICVM, & quidem VTRIVSQVE MEDICINÆ & Philosophiæ Doctorem iactet, non video, nisi forte ea, qua alicubi & barbitonsores & cultrarii, & circumforanei audiunt medici, & qua *pater ipsius* deserta Euangelica statione *Paracelsicus decoctor*, & *impostor*, bonorumque criminator, & persecutor verorum medicorum est factus, cuius opera, si qui sunt vsi, suæ valetudinis causa ex opinione vulgi sunt vsi, non quod existimatione & dignitate aliquem esse censerent. Itaque & *Riolanus* eum ex virtutibus descripsit. Verum per me sit qui est. Tibi si placebit *cum stercore isto luctari*, & picem tam sordidam, fuliginosamque tangere, experieris fortasse aliquam pollutionem. *Quid enim impudentius, & fœdius est istis harpyis?* Veruntamen non grandi spongia tibi erit ad maculas detergendas opus. Qua leuitate enim sunt illitæ, ea statim euanescunt, & redeunt in suum autorem. Quis quæso sapientum est, qui tales maculatores magni æstimat? Hostes nostri rictum diducunt, cum criminationes legunt; sed ad sanam mentem, cum redeunt, damnant ipsi.

Aliquibus volupe est legere conuitia innocentium.

Philosophico animo scripsisti TE MECVM CENTIES A TALIBVS SCVRRIS velle vituperari quam laudari. Id enim decretum est sapientum: *Nebulonum sed malorum laudem esse vituperium, & vituperium laudem*. Vituperant enim nequissimi sui dissimilimos, eosq; odio infestant: similimos autem hoc est æque nequissimos, vel non multum dispares laudant. *Veræ enim laudes & vituperia nascuntur ex virtutibus & vitiis quidem*; sed sæpe ista permutantur, & qui moribus, studiisque conueniunt se mutuo laudant, non conuenientes improbant, & criminantur. Quod de *Bisterfeldio* mihi in demonstratione Aristotelica aduersato narrat, quid hoc ad medicinam? Scire debet homo fatuus pridem responsum esse, & *Bisterfeldium* quieuisse. Quid enim opus erat nos de logica quæstione capitaliter digladiari, & odia ἄσπονδα fouere? Eadem virulentia mihi *Scheunemanus* obiicit silentium ad rescriptum *Goclenii*, quod ego nondum vidi, nec sciui hactenus responderitne aliquid, an nihil. Erat pugna de *analogia* & nonnullis aliis. Iudicent inter nos eruditi. Neque enim nostrum est ad mortem vsque depugnare, aut vetularum artopolidum more conuitiis ad lassitudinem certare.

Bisterfeldius

Goclenius.

Quicunque vitio vertit Philosophis, quod re semel, iterumque agitata quiescant, ille ignorat morem sapientum, & se insanire verborum pugnis liquido contestatur. Quid enim dici potest, cui non opponi verba, vt in *Concilio Nicano* vbi Syllogismis contra Philosophum agebatur? Is nulla disputatione victus, manus dabat spiritui. Qui nos sumus, qui volumus spiritus regimen, & virtutem anteuertere? Illi ipsi qui in aperto nobis contradicunt, conuicti à veritate in sua conscientia astipulantur. Pudorem superare non possunt, & sunt homines malitiosi, qui semper ignem gladio fodiant, & irritent quietos, id quod non dubito euenisse *Nicolao Guiberto Lotharingo*, qui cum ante annos vndecim contra transmutatoriam Chymicam scripsisset, & summos viros pessime cum ipso magisterio tractasset, ei tunc temporis occurri vti decuit. Siluit decem annos. Tandem, opinor, *Ghesuitarum stimulis* tanquam œstro percitus adeo rabiose, furioseque proruit in publicum, *vt ne diabolum quidem putem deteriora euomere*, & atrocius insanire conuitiis posse. Quis senem hunc excitauit alius, nisi furiarum vna? Legisti proculdubio *diabolicam, & sceleratam eius inuectiuam*, quam *apologiam* vocat, cum tractatibus de interitu Alchymiæ. Ne causam deseruisse videar, præsertim cum nouis argumentis vti se sibi persuadeat, respondendum fuit, vt & *Scheunemani* insaniæ priuatim, & publice in me effusæ occurrendum. Videbis *egregium par nebulonum*, quorum vnus ex rigida Galenia, alter ex Paracelsia æque in me insanit. Sed vincet, Deo protegente, veritas, & vterque apud omnes bonos confundetur. *Miserum genus hominum, quod cum suo dedecore aliorum famam arrodit, & opprimere studet*. Habent ineptum vulgus & *Versifices* quosdam astipulatores, qui scelerata sua ora, & calamos in viros magnos stringunt. Sed *finis eorum pœnitentia est, & ignominia*, vti hactenus omnia mundi exempla sunt contestata.

Versifices improbi.

Non quidem ego istorum nequitiam multum curauerim: Veruntamen publicæ rei interesse iudicant sapientes, vitia & vitiosos homines innotescere. Quid enim tum postea si ogganniunt? Mihi fuit etiam cum *Parisianis* certamen, qui nondum perspecta Chymiatrorum differentia nimium in alterum extremum inclinabant. Sed arbitror iam pacatos esse. Vt amplius & luce meridiana clarius pateat, neque veterem philosophiam & medicinam, *nisi qua sacris principiis & comprobatæ veritati aduersantur, abominandas esse, neque Chymiam genuinam negligendam*, explodendamque, iterum accingor armis quanquam *Veteranus*, qui iam rude erat donandus. Dum autem inter aduersos fluctus medius feror, & ab vna parte legitimam Chymiatrian contra impostoriam Paracelsicam adsero, ab altera rigidos Galenistas mitigare studeo, euenit vt ictus ab vtroque latere excipiam. Sed in bona causa bene est sperandum. Vtinam cæteri quoque sapientes tuo exemplo excitati *seni fatiscenti* succurrerent, & communibus armis contra aduersarios pugnarent. Breui desineret iniquitas, & non *omnia pene oppida impostoribus Paracelsistis paterent*. Si vixero, & Deus me adiuuerit, non desinam & vera, synceraque profiteri, & falsa, spuriaque redarguere, & eradicare. Tu viue & vale pancratice. Coburgi Nonis Martiis Iulianis, Anno
M. DC. XV.

CAPVT VII.

De occaſione arroſi Syntagmatis arcanorum ab Henningo Scheunemanno medico apud Aſcanienſes Semipolitano.

Videantur litera.
Improbum pecus.
Si non meliorem agoniſtam habes, cur non taces?

CVM in Alchymia ſyncera elaboranda eſſem, ab amicis monebar cauerem mihi. Eſſe enim quendam *Pontificium Alchymiſtam ex factione Paracelſi Bamberga*, qui mihi neſcio quid minitaretur. Comperi poſtea, & euentus docuit *Scheunemanum* eſſe, qui ſupercilio magnæ experientiæ tumidus paſſim ſuas chymias & ſanationes, vt & in literis ad me datis, prædicauit, imo de quo cuiuſdam opinio vulgabatur *non eſſe parem*. Allicuit fama nonnullos *paraſitos & adulatores*, qui vt ex epiſtola innoteſcit, *cum ipſo contra Libauium conſpirarunt*, & clanculum colludunt, mutuum ſemet ſcabentes, & iucundo riſu titillantes, ex quorum numero puto eſſe etiam olim amicum meum, iam in diabolum tranſmutatum. Euenit vt peſtifer quidam libellus à *Scheunemano* in publicum volaret, in quo *damnatis Galeni canonibus*, *Mithridatio*, *Theriaca*, *&c.* commendabantur Chymica quædam per ſe non mala, ſed tum vſu, tum autoris commendatione, occultatione, & *emptorum ad merces Paracelſicas inuitatione omnibus bonis ſuſpecta.* Petebatur à me ſententia. Non tantum priuatim, ſed & publice *in Syntagmate* quid videretur dicebam, non eo fine vt *propola* eſſem *homini impoſtori*, & *alaſtori*, ſed vt agnoſcerent Chymiatri Paracelſiſtam, qui *ſchedula propoſita in contemptum vera medicina ad ſe alliceret emptores non alio modo quam quo fere circumforanei ſolent*, & alii Paracelſici impoſtores. Olim medicina *Chymiatrica* à regibus exercebatur; qui magno beneficio afficiebant cæteros, ſubminiſtrando ipſorum ſaluti magiſteria ſua. Ipſe quoque *Paracelſus* nunquam legitur hedera ſuſpenſa medicamenta vendidiſſe. Qui hodie diſcipuli eius eſſe gloriantur, *medicinam in mercimonium illiberale vertunt, venduntque magno precio ſua domi inter ſacra eleuſinia quocunque modo parata medicamina*, tanto diſſimiliores Paracelſi, quanto ille fuit munificentior. *Schedulas* quidem pro hedera, buxo, picea, &c. ſuſpendunt: ſed ſi pecunia emungere homines volunt, etiam medicamina prodere neceſſe habent. In illis mirifice ſe impediunt, & cum pauxillum quid, iamque notum cæteris proponant, tamen id verbis ambitioſiſſimis tantum deprædicant, quantum ne impudentiſſimus & fallaciſſimus quidem agyrta ſuam ex ſucco granorum ſambuci, & pauca Gentiana theriacam. In venditis ſpeciminibus latere non poſſunt. Et quomodo lateant, cum adeo crude, & ruſtice pleraque coquant, vt à popularibus quoque pharmacopolis poſſint iudicari? *Panacea Ambaldi* quem latuit, cui notus fuit crocus, argentum viuum, ſulphur, (ex quibus, forte ſtibio adiecto, cinabaris) & conchæ fluuiatiles? Vendit *Marburgicus aquam vomitiuam*. Eam ex præcipitato, vitro, floribuſque antimonii, aut epate parant alii; *Gramanus* ex albo vitriolo roſato, *Quercetanus ex infuſo colcotaris*, alii ex *Elleboro*, *&c.* Si conſtat *ſomnificum colcotarinum* ab eodem, licet craſſa minerua, confici, quis non putat *vitriolatam* eſſe? Ita actum eſt cum *Scheunemani* medicinis, quæ inſuper etiam agnoſcebantur ex deſcriptionibus *Quercetani* & aliorum, quorum pennis ſe hæc *cornicula* ornauit. Nunc obtrudit ſuis miſellulis *hygian argenteam*, *non ex argento procedentem*, *ſed ad argentum tendentem.* Sed vt *Syntagma* meum vindicetur, ſic ſcripſi in Apocalypſeos Hermeticæ parte priore cap. XIII. de medicinis ex Antimonio. Non ita pridem peſte per varias Germaniæ vrbes vagante quæſtio nobis propoſita eſt de huiuſmodi medicatione.

Paracelſiſta ſunt mercatores & agyrta cum ſchedulis.
Paracelſiſta & ex ſchedulis, & merce innoteſcunt.
Speiwaſſers *Doctor.*
p. 266.

In prima inuaſione detur puluis vomitiuus aſtraliter præparatus cum hauſtu aquæ oxalidis. Iſte vero eſt donum Veneris, & vocatur Aremiſia, quæ inuenitur ſub viridi tentorio Veneris, niuea tunica veſtita, habens potentiam placandi Martem, & Saturnum. Sequetur operatio horæ dimidio.

Secundo: poſt vomitum ſtatim propinetur niueus puluis, quem pater minerarum Tarbaſon ex promtuario ſuo clauſo non niſi interceſſione Boracis, & coactus iracundi Martis fumo, ardoreque porrigit. Hoc ſudor prouocetur ſumto ex hauſtu aquæ acidæ. Vires reficiantur Epithematis alexipharmacis.

Tertio: Diureticum ad reliquias per vrinam exigendas præbeatur. Id eſt aſtrale & fixum, *Halcyon* volatilis de *citrinis vaccis*, iunior *Cribtit*, deplumatus, & intus foriſque bene aſſus, & totus fixus. Dari debet cum diuretico liquore pro ſiti ad ſatietatem. Sequuntur confortantia ex vegetabilium claſſe. Eſt & globulus loco ſuppoſitorii ad attrahendum arſenicale venenum.

Si credere par eſt, & non quid pro quo datum.

Hæc eſt illa medicatio parabolica. Nos quidem *Daui ſumus*, *non Oedipi*. Si autor, quiſquis eſt, vult latere ſua, lateant ſane. Amico vero noſtro ſic reſpondimus: Vomitiuus puluis videtur idem eſſe cum *præcipitato Veneris*, cuius mentio eſt in *Alexicaco Quercetani*, & *Elia artiſta*. Fiat ex Venere argentum viuum, vt *Heliophilus* deſcribit. Id in ſuperficie *viride* eſt, intus niueum. Præcipitetur *per ſpiritum ſulphuris*, vel *vitrioli* in album puluerem. *Quercetanus* in *croceum* reuerberat, & *non dat ad vomendum*, *ſed ad ſudandum.* Vide in Alexic. pag. 487. Non mirum eſt vomitiuam petire calcinatione & ablutione. Secundus puluis hydroticus ex *antimonio minerali* eſt. Id Paracelſici vocant *Tarbaſonem*, quæ vox deprauate ex *Plinio* (modo Paracelſici legerint Plinium) libro trigeſimo tertio, capite ſexto transſcripta eſt. *Larbaſon* enim legitur. Sed *iſti ſuis monſtris delectantur*. *Turbaſonem* dixeris rectius ex parte Paracelſiſtarum, vt & turpethum *à turbando*. *Pater aris*, *ſeu metallorum vocatur*, quia matrix, & minera auri, argenti, aliorumque metallorum eſt, ſi non actu, at potentia: vnde & Paracelſici metalla ex regulo eius fabricant. Vt *calx hydrotica* fiat, liquandum ſtibium eſt per Boracem, aut halinitrum, addito aliquando & tartaro, ferrique ſquamæ apponendæ, vnde valde flagrat,

Larbaſon.
Pater aris.
Hydroticum ex ſtimmi.

flagrat, & æstuat. Crematur tandem calx ad albedinem, & abluitur stillatitia dulci. Si placet, prius regulus, aut stella conflctur, & ex his diaphoreticum concinnetur. *Tertius puluis* videtur mercurius quidam vitæ esse ex glaciato liquore per spiritum, aut liquorem sulphuris præcipitatus, reuerberatusque & fixus. *Globulum metallicum* loco suppositorii (potest ex Regulo fieri, aut vitro stibii, aut calce plumbi viuificata, &c.) videre possis. *Si enim vera est illa attractrix purgantium Hippocratica, recte in anum intruduntur medicamenta*, vt ad locum secretionis per familiaritatem naturæ alliciantur. Sed hæc valeant. Hactenus verba Syntagmatis. Fateor *me deceptum fuisse in vaccis citrinis*, pro *flauo culinario ministro*, hoc est, sulphure communi. Typographus errauit scribendo gelbe Kühe / pro gelben Küchen Junge. Doleo vero me impostori isti arcanum maius tribuisse quam dignus erat. Nostri seplasiarii & aniculæ cum barbitonsoribus vocant *lapidem Bruni*, Breunstein. Paracelsistæ *prunellam mineralem*. Lapis hic qui conficiatur, pluribus exemplis pag. 292. & seq. docetur, de quo & infra in castigatoriis epistolis. In *Artemisia* errauerim an non, ignoro. *Scheuneman* de me triumphat, & videri non vult proditus. Quantum autem assequi possum, *per Artemisiam*, idem est, quod PER ARTEM. Sed res non est magni momenti. *Pro Borace* ille fatuus posuit *Bunicum* Baurach. Verum vt iudicari res tota possit, & mores Paracelsistarum pateant, Epitomen istius pestilentis tractatus exhibeo bona fide.

Gelbe Kühe / Gelbe Küchen Jung soll Schwebel seyn.

Caput VIII.

Epitome, seu breuis translatio tractatus Scheunemani de peste astrali curanda.

SECTIO I. Qui se vult præseruare à *Saturnali afflatu* isto, post auxilium diuinum debet se ab omnibus *mercurialibus & Archenicalibus* bene purgare, id quod non potest fieri cum *medicinis vegetabilibus* præparatis de foliis Senæ, Rhabarbaro, Turbit, Colocyntide, Scammonieto, cum nullam communionem, seu familiaritatem, neque virtutem magneticam id *minerale excrementum* attrahendi habeant: verum hoc perficit *solus omnium planetarum supremus iudex, & rex mercurius solis* appellatus, at paucis notus, *quando ex suo competente voluptuoso ferino aquæ lauacro, seu balneo recte calefactus, exiccatus, egressus est*: *Kibur* ipsi preciosissimam vestem, rubrum, coccinum dictam, quam *Tartarhan* albis pennis olorinis subduxit, induit: ipse vbi se locauerit in summa cœlorum fenestra, habet potestatem regendi omnium planetarum impressiones. Vbi id arsenicale subiectum adhuc ante inuasionem huius morbi, per nominatum iudicem, & regem de medio sublatum fuerit, tunc radius venenatus & saturnalis non facile humidum radicale, balsamum vitæ potest incendere. Huius generatio fit hoc modo.

Lector Vitia Grammaticalia non fastidiat. Sunt enim Scheunemanno optimum latinum, si abest ludimagister, aut poetaster aliquis.

Sectio II. *Influentia Saturnina* virulenta suis *astralibus, & mercurialibus* radiis reuerberat salem in chylo, excrementis, & nutrimentis iacentem, & immixtum: qui sal, quando in dicto chylo, excrementis, & nutrimentis copiose inuenitur, & solidis partibus, *vt fuligo* camino adhæret, & per dictam *astralem reuerberationem*, aut etiam, vt id experientia testatur, obstupefactione, vel perterrefactione, timore, vel ira incalescit, incendit eum sulphur prædictis contentis inhærens: quod si non statim ordinariis mediis extinguitur, & euacuatur, incendit etiam *nobile sulphur mobile vitæ in corde* contentum, verum humidum radicale, & balsamum vitæ, cuius flamma solidas partes colliquat, adurit, & exiccat, vnde cita mors, vt & per suam ipsius consumptionem, & extinctionem necessario sequitur: vti id ego copiosius in meo *tractatu de morbo mercuriali ostendi.*

Modus generationis pestis astralis.

Morb9 mercurialis 9tagios9

Sect. III. Quo modo astralis pestis sit curanda. Cum *arsenicale* venenum principio in *chylo excrementis & nutrimentis* se augmentet, debet statim, quando ictus reuerberationis seu inuasio per frigus, calorem, tremorem, dolorem capitis, vel puncturas laterum percipitur, *per Arthemisiam apud mire pulchram Venerem sub viridi tentorio ex toto niuis instar candide vestitam, quæ senem Saturnum & excandefactum Martem bene sciunt placare, auxilium & consilium quæri, donum & munus Veneris, vomitiuum pulvisculum arte Chymica astraliter præparatum, in haustulo aquæ oxalidis assumi, id quod infectum chylum per vomitum aufert*: Simul etiam *rotundos globulos ex salubri minerali*, quod per proprietatem suam *sympaticam mercuriale & archenicale venenum attrahit*, vt experientia in macrocosmo dat, in rectum intestinum immittat quis, hoc sine omni debilitatione incensa venenata putrida excrementa *in magna copia, quod vix credere possit imperitus*, expellit. Hoc medicamentum operationem suam absoluit dimidia hora.

Curatio.

Vomitiuum. Alii vitrum stibii præbuerunt.

Suppositorium.

Incredibilis copia stercorum.

Sect. IV. Post hæc è vestigio, cum fortasse iam sulphur mobile in corde contentum verum humidum radicale & vitæ balsamum sit accensum, debet niueus puluisculus, quem *pater aris* (Ertzvatter) TARBASON sine magna intercessione Baurach bunici ex clauso suo thesaurario non promit, nisi videat fumum validum, & incendium irati martis, assumi in haustulo *aquæ acidæ*, & bene sudari. Hic *imber incensum humidum radicale restinguit, & mumiam balsamicam resocillat.*

Hydroticum.

Sudor est imber internũ calorem restinguens.

Sect. V. Cum sic bene est sudatum, arteriæ aquis roborantibus, & puluillis confortantibus sunt muniendæ, & regioni cordis imponi debet bona *Tyriaca*, & natura roborari efficace *iusculo*, & cibis facilis digestionis.

Roboratio per externa & cib s.

Sect. VI. Hoc diligenter peracto tertius puluisculus, verum *diureticum astrale & fixum fugitiuus halcyon à flauis vaccis iuniore Cribtit appellatus, deplumatus, intus, & foris bene assatus, & totus fixus, qui reliquias per vrinas educit*, & calidas impressiones refrigerat, in mediocri (Zimlicher) quantitate liquoris diuretici pro siti ad satietatem assumatur.

Diureticum. Bona.

 Sect.

Vena sectio. Sect. VII. Quæ sequuntur, *de vena sectione* agunt; quod si persona sit plethorica sanguis, quanquam paucus sit mittendus, aut pro re nata scarificandum. Additur omnia ista media posse vsurpari, vt primum quatuor horæ à primo insultu finiuntur. Proponuntur & *confortantia*; vt: Citrones, Granata, succus violarum, Nympheæ, citria condita, cortices pomorum arantiorum conditæ: Rad. fœniculi, Endiuiæ, Eryngii, lactucæ Hispanicæ, & alia refrigerantia in satis bona copia, Item cibi & iuscula confortantia. Si tunc *somnus* vrgeret, dicitur posse permitti duabus horis, qui tamen prohibendus dum vsurpantur medicinæ, quia multum dormire sit nocentius quam vigilare.

Confortantia Galenica. *Somnus.*

Sudorificum secundum. Sect. VIII. Post horas XII. à sumpto sudorifico, denuo sumendus est *puluisculus hydroticus*, & diæta similiter procuranda in cibo & potu: item adhibenda confortantia, idque tertio, quarto, quinto, quantum vires patiuntur cohobandum (repetendum.)

Paracelso hæc sunt pestis circa emunctoria. Sect. IX. De *apostematibus & signis* mouet ea esse maturanda citius, melius. Quod si celerius auxilium sit necessarium, apud se inueniri ait *causticum*, quod *sine omni dolore cutem in circumferentia aperiat vna hora*, quo facto *emplastrum maturatiuum*, & *attractiuum* statim imponendum, & secunda hora mutandum. Eo *caustico fonticulos* quoque fieri *posse absque omni dolore*, qui singulariter præseruare possint à veneno pestilente, vti id omnes sanioris mentis medici obseruauerint, & contestentur.

Momi Scheunemani diaboli incarnati. Hæc est *Asscherslebiensis medici Scheunemani* pestis curatio, dissentiens à prioribus duobus scriptis item de peste editis. Quomodo autem in Galenica, & *momum incarnatum diabolum, &c.* debacchetur, indignum relatu iudicaui, præsertim cum in contentione de istis sat verborum sit faciendum. Quoniam autem Paracelsista ille pestilentialis non potuit contentus esse Syntagmatis annotatione, addam iudicium plenius, vt habeat, quo magis insaniat.

CAPVT IX.

Iudicium præcedentis de peste sananda consilij plenius.

QVÆ opera in publico proponuntur, hoc ipso eorum examini & iudicio subiiciuntur, qui scientiam rei tractatæ, & experientiam habent, quibus & licitum est de editis sententiam ferre, præsertim si *priuilegiis summorum magistratuum & Academiarum sunt armati.* Quorsum magistris & Doctoribus publice creatis daretur potestas docendi ea, quæ didicerunt, & quorum recte cognitorum testimonia honorifica reportant, confutandi autem & redarguendi contraria, si magistratus nollet *pro veritate contra falsitates pugnandum seu priuatim seu publice esse*? Iure ergo succensere nobis Paracelsistæ non possunt, si quæ in populum spargunt, ad examen reuocamus. Aiunt illi quidem à nobis sua non intelligi. Ita enim scriptitant obscure, vt cum nihil nisi *leuicula quædam*, & *sterquilinia, fuliginesque suas caminarias*, interdum etiam aliorum inuenta pro suis ediderint, tamen lateant, & credantur magnum quid, & mirificum dixisse. Si item deprehenduntur, irrepunt in sua atramenta, & fumos, ne nisi ab *Hercule* ruptis montium compagibus & immisso sole possint conspici. Sed non semper in tenebris esse possunt. *Redarguuntur enim tandem à lumine*, in quod necesse est omnia protrahi & iudicari. Ita *Scheunemanus* latibula quæsiuit verbis frustra. Quanquam enim vt est in Epistolis, mirifice se voluat, reuoluatque, & modo in hanc, modo in illam formam se conuertat, tamen tandem cogitur fateri agnitas esse suas merces, licet fuco hoc addito, non fuisse caligine tectas, sed apertas, & propriis nominibus designatas, qua de re infra. Nunc ad Epicrisin accedimus. I. Si ideam communem totius consilii sumas, & vna cogites de his, quæ contra Canones Galenicos, prolixas compositiones, *Theriacam*, *Mithridatiam*, *fictitium momum*, quo quasi amuleto arcere iudicia Doctorum volunt malæ artis, mentisque sibi conscii, quasi ni probes, sed castiges, statim *momus sis*, & *diabolus incarnatus*, verbose & ampullose proiecit, è vestigio agnoscas *superbiam & arrogantiam*, simulque *philargyriam* hominis. Plus scilicet sapere Galeno, & omnibus tum medicis, tum philosophis Academicis sibi videtur, eamque gloriam apud popellum suum captat: sed ne sine lucro, suas merces venum exponit, vtque agyrtæ vanissimi, & rixosissimi, lucrique cupidissimi facere solent, officinarum antidotos, vt & *Cramanus* olim, contemnit, & *veneni*, *mortuque ea medicamina accusat*, *quæ iam à temporibus Mithridatis & Andromachi fuerunt in vsu non apud magnates & doctos tantum, verum plebem vrbanam & rusticam*, cum vix sit vllus ex pago ætatis prouectæ, cui de Theriaca non constet. Curationem ipsam quod attinet, si dogmatice iudices, vt vesana est causarum expositio, ita stulta & temeraria sanatio, de qua si apud *Ascanienses* inquirere possis, proculdubio mirificas historias audias, nisi fortuito aliquid euenit: sin autem Paracelsi principia spectes, maximam partem videas consumi purgando per omnes fere corporis vias, quod astrorum virtute est indignum, quandoquidem tradunt astralia medicamenta *spiritalia* esse, & *spiritualiter suas operationes*, vt Panacea Ambaldi, & tinctura Philosophorum *perficere*, purgatorem illum explodas. II. Notandum, quod fateatur *vix quicquam posse dici, quod non sit prius à multis doctissimis antiquis, peritis, & vera hermetica, hippocraticaque arti addictis ex astrorum influentia publicatum*: fateatur item suas medicinas *iam esse nominatas*, & notas Chymicis. Si hoc ita est, cur istorum antiquorum mentionem omisit, & nomina eorum, per quos profecit, tacuit? Cur sibi asscribit inuentionem? *Qui sunt illi antiqui*, qui astralem pestem & sydereum venenum in homine tot Catharticis tollere iubent? An ignotum est *Cacochymiam, & non spirituale virus, & astralem afflatum auferri purgantibus*? Quis *Catharticam præcipitati, & antimonii astralem dixit*?

Prædicat ipse aliquas, sed sine teste.

Astralia non sunt fecibus addicta.

Astralitas Scheunemani.

III. Quo vero argumento probat astralitatem, fixitatem, & cœlestem naturam suarum medicinarum? Sola iactantia verbosa. Effectum enim si respicis, materialia sunt omnia,

omnia, minimeque formalia & cœleſtia. Agunt & patiuntur vt *præcipitatum*, & *ſtibium*, cum ſimilibus, ad quæ non opus erat Vulcanum cœlitus aſciſcere, ſed officinæ ſatis inſtructæ erant catharticis vegetabilibus, atque etiam *vitro antimonij* ſi hoc opus fuiſſet. Iactat *mercurium ſolis præcipitatum.* Sed cuius autoris, & qua deſcriptione? Imo qua fide? Quid enim ſi eſſet *turbit minerale*, vel *quod aurum vitæ*, & ſimpliciter *præcipitatum* vocant? Quo iudicio id eſt aſtrale? Quo cenſu *aſtrale eſt præcipitatum mercurij veneris*? Quo *ſtibij puluis Diaphoreticus?* Quo *lapis Bruni*? Non ſunt iſta eſſentialia, imo ne extracta quidem, ſed *magiſteria* ſatis materiata, tantum abeſt vt poſſint formæ & aſtra dici. Noſce hinc paracelſicos fucos, & diſce impoſtores illos vitare, qui *quodcunque quouis modo in ſuis catillis & furnulis conſtant, id immodice prædicant, & pro aſtrali obtrudunt, nec paruo vendunt.* *Impoſtura Paracelſicorum.*

IV. Scripſerat *Artaxerxi Pætus*: Τὰ φυσικὰ βοηθήματα ὀ λύη τὴν ἐπιδημίαν λοιμικοῦ πάθους: Et hoc modo commendauerat *artem Hippocratis*, quaſi aliis remediis vteretur quam phyſicis. Sed ille indicare volebat Naturam per ſe non poſſe ſuperare peſtem; opus eſſe arte medica. Ita enim ait: *ἃ ἐκ φύσεως γίγνεται νοσήματα αὕτη ἡ φύσις ἰᾶται κρίνουσα: ὅσα δὲ ἐξ ἐπιδημίας, τέχνη τεχνικῶς κρίνουσα τὴν τροπὴν τῶν σωμάτων*, &c. atque inde *Hippocratis* ſcientiam, artemque laudat. Quidam morbi ex Diæta & internis cauſis oriuntur, ſuntque ſimplices, ſeu veneni vt plurimum expertes: Quidam forinſecus ex Epidemiali conſtitutione euadunt, ſuntque fere venenati & contagioſi: Illi *ſporadici*, hi *communes*. Illos poteſt natura ſæpe per criſes ſuas diſſoluere; hi artis opera indigent, qua *Hippocrates* fuit inſignis. *Scheunemanus* itaque delirat, tum *Hippocrati* tribuendo id quod *Pæti*, hominis artem medicam ignorantis, eſt, tum Hippocraticam medicinam in Paracelſicam, vel potius ſuam aſtralem transformando, atque ita oſtendit ſe dignum eſſe qui purgetur, ſi non *Helleboro* Hippocratico, attamen *præcipitato*, aut *globulo ex ſtibio.*

V. Titulus libelli ambitioſe iactitat *peſtis aſtralis curam per* TRIA ASTRALITER *præparata, & quidem forma pulueris*. At quidam alius Paracelſiſta ſic argumentatur: *Si peſtis eſt aſtralis, ſpiritualis eſt, & vno antipathetico aſtrali poteſt expugnari. Nam aſtraliter agentia & patientia, vel per ſympathian & magnetiſmum agunt & patiuntur, vel per antipathian & Theamediſmum.* Atqui iam tria vni hoſti præſidia opponuntur, eaque non ſpiritualiter & antipathetice agentia, ſed *craſſo Galenico modo* per purgationem. Deinde num certum eſt, quod TRIBVS peragatur ſanatio? Imo fumus eſt Scheunemanicus, & bulla fatua. Decem enim præſidiis vix ſuam peſtem delet, ſi delet. I. Singulare *præſeruatiuum* eſt. II. *Vomitiuum*. III. *Globulus* ex inteſtinis incredibilem fecum copiam euocans. IV. *Hydroticum*. V. *Confortans* ex vegetabilibus prius ſpretis non omiſſa *Theriaca* damnata mortis. VI. *Diureticum* ex aqua vrinas ducente & halinitro per ſulphur culinarium fixo. VII. *Venæ ſectio* in plethora. VIII. *Roborantia* alexipharmaca vegetabilia primis & tertiis qualitatibus valida. IX. *Diæta* iuſta. X. *Bubonum & apoſtematum* cura eſt ſingularis. Hocne eſt peſtem tribus puluiſculis mineralibus, in quibus nullum eſt formale & ex proprietate venenum iugulans, ſanare? Nimirum Paracelſiſtis omnia ſunt licita: etiam ſine fronte mentiri. *Fumus Scheunemani fœcundus.*

VI. Quale vero illud eſt, quod ſua mineralia & fumidas merces non poteſt laudare, niſi *cum iniuria vegetabilium*? VII. Vetera obtrudere videri vult, & tamen *medicationes veterum appellat Nænias*. Per antiquos profecit, & ornatus eſt. Nunc Nænias vocat præceptiones, ſeu canones, & obſeruationes, medicationeſque eorum. VIII. Agnoſcit ſe non defodere debere *talentum ſuum*; & id nihilominus tanquam ſphinx inuida, & infeſta *ænigmatibus* inuoluit, nobiſque coniicientibus ex arte obloquitur virulentè. IX. Male ſibi conſcius eſt, dum in *momum incarnatum diabolum debachatur*. Inuehuntur in momos antequam momos experiri poſſint qui vulnere malæ conſcientiæ ſunt ſaucii, & lucem fugiunt. Cur non manes domi? Magis ridiculus eſt in Paracelſia, vbi ſibi perſuadet *μιμεῖσθαι paucos poſſe iſtum præclarum fœtum* ex vulcania Paracelſi ſubreptum, & medicorum dogmaticorum vituperiis ornatum. X. Putat fatue *momos* iſtos ſuos particulare Scheunemanianum proclamaturos pro virulento *mercurio, antimonio, infernali tartaro.* Et tamen *mercurius, ſtibium, tartarus* (Tartarhan) ſulphur, halinitrum, &c. ſunt materia puluiſculorum. XI. *Aſtralis eſt medicina* inquit. Cur quæſo? Quia fixa & in igni conſtans. Ad coruos cum hoc argumento. Neque enim aſtrale eſt, quod ſic fixum eſt, vt in igni maneat, niſi & *aurum* naturæ, & *amianthus*, & *Adamas*, aliaque multa ſint aſtralia. Sed quid de *argentea hygia*? Num & hæc fixa? Imo fugacior ſeruo fugitiuo tametſi ex hoc facta. Miſer ille non intelligit neque *aſtralia*, neq; *fixa* chymicorum. Non ſunt abſoluta, ſed relata; & licet ex igni fugiant, atque etiam conflagrent, vt *vini ſpiritus, ſpiritus roſarum, &c.* tamen ſunt quintæ eſſentiæ. Ita mentitur *ab omni corruptione ſua aſtralia eſſe immunia*, & hoc ſupercilio vituperat *electuaria, ſyrupos, decocta, &c.* Num & infuſa? XII. *Aſtrales morbos negat curari niſi medicinis aſtralibus*, quales coquunt Paracelſiſtæ. Putat autem peſtem ex aſtris eſſe. Sed alibi *ens naturæ, ens imaginarium, ens diuinum, &c.* proponuntur, & *Paracelſus* ex quatuor elementis, & aliis mirificis fabricat peſtilentiam. Galenici ergo aliquam poterunt, Deo propitio, ſanare. Sed & qui integris vtitur valentibus, vel infuſis, non poteſt carere aſtris, ſi omnino his eſt opus. Si enim in integris ſunt aſtra viribus præualentia, qui integris vtitur, aſtris vtitur ſimul, teſtaturque mundi experientia longe plures peſtes ſanatas eſſe integris quam Paracelſi extractis. XIII. *Vegetabile* negat poſſe ſuperare id quod cœleſte eſt. Mittatur ad cœlum Vlſtadii & Lullii. XIV. *Ex viperis* poteſt parare infallibilem antidotum. Delirat miſer. Num viperæ ſunt minerales, & earum eſſentia fixa in igni? Num incorruptibiles? Sane Quercetanus nuper in hac re elaborauit veterum & recentium adiutus monitis. Sed tam non deſipuit quam Scheunemannus. XV. Peſtem, quæ eſt medicæ contemplationis, ex mendacium calendariographorum tabulis colligit eſſe aſtralem morbum. Legat Paracelſum de peſte terrea & aquea: Imo ſuum tractatum de peſte mercuriali. *Momus incarnatus diabolus.* *Lege libros de peſtilitate, & de peſte ad Sterzingenſes.*

XVI. Subiectum suæ pestis ponit *excrementa mercurialia*, & *arsenicalia*. Indignum est astra radios suos in stercora, lotium, phlegmata, &c. elementaria mittere. Cur? Quia Paracelsicis *simile trahit simile.*

XVII. Negat stercora, phlegmata, vrinas euacuari medicinis ex fenna, Rhabarbaro, &c. ridicule. Fac periculum. Astra negabit inesse: at quis ea magus stercoribus impressit? Non est satis *dicere*: Demonstratio requiritur. *Principij petitio* in Monarchia Paracelsi potentissimus est dominatus.

XVIII. *Purgantia vegetabilia negat habere attractiuam magneticam excrementorum.* At id Hippocrates scripsit, *Deus ille Henningi post Paracelsum.* Sed nihil refert attrahant an non, modo purgent.

XIX. Iam audite magnifica: *Magnetica virtute excrementa alui, & ventriculi attrahit SOLVS summus omnium planetarum iudex.* Mirum autem. Quis ad tam stercoraceum munus tam magnum, & nobilem iudicem alligauit? Cur non aliquid mandat pedaneis? SOLVS? Imo non solus. Nam & *Turbasi Paracelsici globuli* tantum vacuant ex intestinis, vt mirum sit, scribente *Schreunemanno.*

Deus Stercu- lius Paracel- sista.

XX. *Rex summus, & iudex omnium planetarum mercurius solis.* Aliquid diceres Paracelsista, si *tincturam Physicorum* scires. Eam te ignorare in dedicatione ostendis. Interim te mendacium committere de tuo aperte dicimus. Tuum enim ex sole mercurium nihil posse in metalla iam pridem experti sumus. Vide *Penotum.*

XXI. Quæ est præparatio istius REGIS? In tabula de lue pestilente anno M. DC. VIII. Bambergæ edita sic describitur: *Capite optimum aurum Vngaricum, quod per caruleum tartareum salis spiritum in aqua mercuriali in viuum mercurium sit redactum. Calcinate id in salino spiritu balinitri* (præcipitate per spiritum salis petræi) *donec aureum colorem recuperet.* Hæc ibi, vbi dantur grana 4. 5. 6. in vituperato illo *mithridatio.* Virtus: Purgare vel vomitu vel secessu. Antiballomenon ponitur *stibium per balinitrum calcinatum, & optimo vitrioli spiritu maceratum*, inque puluerem redactum, cuius dosis ad euacuandum totidem grana. Id notandum. Alias qui velit *ex auro mercurium*, consulat nostram Chymiam, & Syntagma: aut videat additamentum Tomi VI. paruo: vbi manuali adiectus est modus *omnia metalla vertendi in mercurium.* Vt paucis referatur: Est via humida. *Fit aqua mercurialis, ex libris iij argenti viui septies per vitriolum, balinitrum & alumen sublimati. Additur salis armeniaci ter à sale communi sublimati, clari, albi, sesquilibra. Contrita in marmore sublimantur ex arena horis nouem. Sublimatum quod est, abrasum redditur fecibus, sublimaturque, idque toties repetitur, donec in fundo vasis sine sublimatione fluat massa instar ceræ. Fracto vase extrahitur, & imbibitur aq. salis ammon. præparata sec. art. siccatur, rursumque potatur vsque ad* 10. *vices, donec non amplius fere coaguletur. Soluitur deliquio: Solutum rectificatur destillatione. Huius vnciis octo laminarum* (melius calcis per hydrargyrum) *solis, aut lunæ sescuncia digeritur in cinerem vitro clauso horis octo: vaporis modo mercurius consistet. Pergendum donec tota quantitas soluta sit. Separatur aqua destillando. Mercurius aqua calente dulcificatur.* Acetum præmittunt nonnulli. Sed vide etiam *Penoti* aquas mercuriales. Paracelsus aliter mercurium facit *per mercurii vaporem* seu fuliginem, vt appellat libro VI. de resuscitat. rerum naturalium: Habes modum quendam etiam apud *Heliophilum de Elia artista.* Via sicca est, cum *sal ammoniacus, sublimatus mercurius, & sal tartari artificiose componuntur, & proprio spiritu impragnantur more philosophico*, qui non est ignotus Quercetano, & Iohanni Hartmanno Marpurgico.

Mercurius Solis.

Ecce summi regis officium.

Mercurius ☉ per viam humidam.

Ros. Fac mercurium per mercurium, vel aquam mercurialem.

Via sicca Mercurii Solis.

Alii modi soluendi metalla in argentum viuum. I. Generalis: Cape argentum viuum sublimatum: Salem ammoniac. sublimatum pari quantitate. Sublima simul aliquoties. Deinde redacta in puluerem irriga aqua salis ammoniaci. Resicca. Repete imbibitionem septies, aut sæpius. Deinde solue per deliquium in cella in aquam pellucidam. Iam metalli quoque calcem imbibe aqua salis ammoniaci. Deinde resiccatam perfunde aqua altera mercuriali. Horis 24. fiet mercurius viuus.

II. Mercurius Solis. Duos ducatos ignitos & concisos cum reguli antimonii pari pondere colliqua. Effunde in cochlear ferreum calens, vt fiat pastillus sine iactura ponderis. Tunde in puluerem subtilem. Cape salis ammoniaci vnciam mediam, argenti viui sublimati vnciam vnam. Fiat puluis subtilis. Primum puluerem mitte in phiolam instar pomi arantii. Superficiem æqua ne sit inæqualis. Ei impone puluerem alterum, & vide ne commisceantur. Phiola sit aperta. Detine super paruo igni prunarum etiam in triclinio. Superior puluis varios edet colores & fumos, qui sunt spiritus sicci. Deinde incipiet feruere, fietque aqua. Puluis inferior liquescet, & sub aqua innatante in fundo vitri ex puluere scaturiet pulcher Solis Mercurius, & constans. Postea aqua innatans congelascet instar vitri vel scoriæ. Phiolam cum materia transfer in arenam calentem, & ibi relinque, donec paulatim per se refrigescat. Mercurius Solis nonnihil indurabitur, quasi amalgama, vt conteri possit. Phiolam diuide in duas partes caute. Vitrum superstans detrahe. De pondere nihil perire debet. Vt mercurium viuum & currentem reddas, adde sescunciam argenti viui sublimati, & sine in patella leniter expirare super prunis. Tunc sublimatum decedet, & Solis Mercurius viuus manebit. Si vis Mercurium ex Luna, adde ei dimidiam partem reguli antimonii, & procede vt prius. Mercurius Iouis fit vt Mercurius Solis, ita & Martis. Saturnus debet lima in puluerem radi, vel inter duas patellas fundi. Patellæ creta sint perlitæ, vt minute granuletur. Inde miscetur cum Regulo stibii, & imponitur medicamen prius quod in Sole & Luna est adhibitum.

Sed redeamus ad pestilentem descriptorem: Factus Mercurius est præcipitandus. Audiamus qua arte.

XXII. *Therma adesse debent* quibus ille gaudeat, & quæ ipsi competant. Finge esse aquam Regis, aut spiri-

aut ſpiritum ſalis ammoniaci, aut ſalis tartari, vel halinitri &c. Poſſunt enim concinnari plures. *In bu incaleſcit.* Nam ebulliunt metallica cũ ab aquis cauſticis ſoluuntur. *Aqua ſeparata reſtat ſicca maſſa eaq; alba, conteritur cum floribus ſulphuris* (Ghibur, Cibur, Rifur, & Sulphur) *reuerberatur, inde colorem contrahit Cocci ſeu purpura tyria rubræ,* qui dicitur veſtis precioſa. Hanc *Tartarhan* albo ſubduxiſſe ſcribitur, quaſi præcipitatio facta eſſet per *ſpiritum Salis tartari.* Si Scheunemanniana illa ſapientia eſſet fundamentis philoſophicis inſtructa, non aliter poſſet dictio accipi. Nam *ſub albedine Philoſophica latitat rubedo, illaque hanc antecedit.* Sed ille pro ſua ſtultitia atramentoſa, ne ſe intellectum cõcedat, finget aliud. Iſte præcipitatus mercurius poſtquam philoſophice exaltatus eſt, dicitur vim habere in omnia metalla, & elementa. Sed Scheunemanniana ſapientia hic eſt fatuitas. Non enim hoc eſt iſtius corporalis Mercurii, qui ne ſuum quidẽ ſolem amplius agnoſcit, nec vllum imperium exercere poteſt in metalla alia. Spiritualẽ alium adeſſe oportet, qui in heroico bello (Ritterkrieg) & libris philoſophorum inuenitur. Hactenus iſta.

Præcipitare ♀

Quidam particulare promittunt ex tali Mercurio: Sed res non reſpondet opinioni.

XXIII. Eſt peculiaris ſapientia in vocabulo *Tartarhan.* Turpe foret Cabaliſtæ Paracelſico, barbaro & truculento regi, qui necis potius quã vitæ cauſa eſt bonis, piisque, comparare Tartarũ artis. Subire oportet nos officinam Scheunemannianam, & inde ignem ſapientiæ inſtar Promethei ſuffurari, quanquam coniecturis tantum. *Han* eſt Gallus. Saxones ita vocant audaculos ſuos & ſiquid eſt præclari. In hieroglyphicis Gallus itidem ſuam habet ſignaturam. Hinc innoteſcit, Tartari Gallum, ſublimatum & exaltatum ſalem eſſe intelligendum. Acute ſane, niſi ruſticitas ſtolida Cabalam pollueret. Nos ſpiritu Tartari præcipitationem procuramus Mercuriorum: ſolutionum vero deſcenſiones, liquore. XXIV. Etiam Ramæam dialecticã ſcit Scheunemannus licet peſſimus grammaticus. Nam excrementa purganda ex ventriculo, vel inteſtinis vocat *SVBIECTVM Arſenicale.* Peſtis ergo erit adiunctum eius. Sed hoc ne Paracelſus quidẽ credet. Neq; enim peſtilentia eſt in ſtercore ſeu excrementis, ſed eſt morbus Epidemicus venenatus cõtagioſus, qui primum cor petit, aut cerebrum: nec, vt detur, ex cœlo eſſe infectionem, excrementa petuntur ab influentia: Sed vitæ, ſenſusq; principia, quanquam putredines, & aliæ ſuper fluitates poſſint diſponere organa principalia ad facilius ſuſcipiendum venenum. Cabaliſtæ Paracelſico conueniebat ſpiritus facere ſubiectum, quod πρῶτον δεκτικὸν dicitur. Nam hi analogia reſpondent cum cœlo nec raro ſunt magnetici. XXV. Non putamus vllum vel ſemibaccalaureum in Paracelſi ſchola eſſe, qui putidius poſſit de peſtis infectione garrire. Summa: *Nihil niſi principiorum petitio, & extrema hic ponitur dementia. Saturnus habet influentiam venenatam:* Falſum. *Saturni influentia habet radios Mercuriales:* mendacium. *Saturni influentia Chyli, extrementorum, & nutrimentorum ſalem reuerberat.* Flagris digna fatuitas. *Sal iſte copioſus ſi eſt ſolidis partibus vt fumus camino adhæret:* Ridiculum: quaſi ſal dum à frigidiſſimo illo Saturno, & Mercurio crematur, halitus emittat coagulantes in ſolidis. Quis vnquam ſtultiora effutiuit? *Sal iſte dum reuerberatur ab influentia, vel affectu incaleſcit, incendit Sulphur quod eſt in ſolidis partibus.* Deliras. Cur non ſulphur à ſulphureis halitibus id patitur? *Sulphur fixum partium ſolidarum niſi reſtinguatur eius incendium, incendit Sulphur mobile cordis* (Sulphur vocant calorem inſitum, cuius ſubiectũ eſt pinguis ſubſtantia) imo contra, prius in corde accenſa febris, inde propagatur, & communicatur cæteris. Hinc & tabes, marcor, & conſumtio cæterorũ, vel etiã ſi ſpiritus, & humidum, vitalia conſumpta fuerint, vel proprietate totius naturæ iugulata, repentina mors ſequitur. XXVI. Phantaſia medici ſibi perſuaſit venenum ex ſyderibus delatum primum excipi *Chylo, excrementis & nutrimentis.* Sed in curatione deficit. Nam tantum chylum vomitu, excrementa ſeceſſu alui tollit: *nutrimenta* relinquit. Excogitandus puluis eſt etiam ad hæc profliganda.

Hahn Germanicum eſt Tartaria rex Cã, vel Chã, aut Ham dicitur.

Peſtis definitio q ſit morbus epidemicus, venenatus, ɔtagioſus ab influentia q primum cor petit aut cerebrum.

XXVII. *Principio venenum arſenicale augeſcit in chylo.* Falſum. Aſtrales enim radii non tangunt chylum primum, ſed ſpiritus. Eadem falſitas eſt in excrementis, & nutrimentis. Si ſit talis peſtis, nequit Epidemia, & aſtralis eſſe: Imo ne communis quidem, cum victus, chylus, nutrimenta mire varient.

XXIIX. Quid hic faciendum? Attendite *maximum ſecretum,* quod ne acutiſſimus quidem chymicus ſtochaſmo peritiſſimo explicauerit. Conſilium & auxilium quærendum eſt. Vbi quæſo? An non *apud Deum primum,* poſtea medicum ordinarium? Non. vbi ergo? Apud *Venerem* ô venereum medicum. Qualis Venus illa? *Mire pulchra* eſt. Cuprum intelligamus, cuius eſſentiam *Paracelſus* aſtronomice alligauit membris genitalibus. Vnde ſequetur peſtem Scheunemanni eſſe in genitalibus. Hoc eſt axioma Paracelſi, *aſtra externarum rerum conuenire cum aſtris internis, & ſimile curari ſimili,* vt aſtro ſolis, cordis eſſentiam labefactam, aſtro Lunæ, cerebri &c. Vt cuprum fiat mire pulcrum, per *Artemiſiam* eſt agendum. Nos cum Syntagma ederemus, *Daui eramus non Oedipi.* Donum veneris putabamus eſſe illam Artemiſiam. Quam ob cauſam? Quia arbitrabamur *Scheunemannum eſſe Paracelſicum Doctorem,* qui ſui Monarchæ decreta teneret. *Paracelſus* autem Tom. 2. pag. 110. tractat. 1. paragrani de philoſophia ſcribit: *Quid putatis eſſe Artemiſiam? Quid artemiſia* (non ſcribit *Arthemiſia* vt ferula dignus Henningus) *niſi VENVS? Quid vtrumque? Matrix, Conceptio, Sperma. Ita ferrum eſt Mars, & contra. Eadem eſt vrtica, & terenIabin quarta. Venus dirigit medicinas renum, & matricis, Venus cœli, & matrix mulierum vnius ſunt naturæ.* Hæc Paracelſus. Intellextin, Scheunemanne? vbi iam tuus infectus chylus, nutrimenta, excrementa, per venerem, & artemiſiam euacuanda? Sed ille eſt ſingularis Paracelſiſta. Quid ergo *Artemiſia*? Diuinemus: *Eſt ARS Chymica per quam præparatur Mercurius Veneris.* Nam vt Tartarum vocabat *Tartarhan,* ita artem *arthemiſiam.* I, nunc & irrita vates. Pergite Pierides: *Venus eſt in viridi tentorio* Quodnam illud? Dicat *Heliophilus* in ſuo Artiſta: Dicat *Quercetanus* in Alexicaco: Dicat

Examen primi pulueris.

Artemiſia.

Ad ferulam.

Venus ſub viridi tentorio.

Iohannes Beguinus in suo Tyrocinio: *est color subuiridis, quo tectus latet albus cupri Mercurius*: qui color in vsum debet tolli. Hi sunt illi antiqui autores hermetici dogmatici à quibus suffuratus est Scheunemannus medicamen, ingratissimus hominum, dum, per quos profecerit, tacet, & simul malitiosus, dum quod illi expressis verbis tradiderunt, occultat figmentis stolidis. Quomodo quæso fit? præparatur astraliter per artem chymicam. Tace inuide medice. Dic Beguine: Recipe *limatura veneris vnciam, argenti viui sublimati sextantem, Salis mercurialis vncias duas cum dimidia. Posita in catino diutius fluant, quam cum Mercurius Martis conficitur.* Sed Beguinus recentior est. Procedat antiquior. Ita Quercetanus anno 1608. *Fit ex vna parte limatiaris, & duabus Mercurii sublimati, pauloque maiore portione salis Solaris* (ammoniaci præparati, qui soli seu auro analogus: vnde regiæ fiunt) *contrita mittuntur in catinum, & arena sepeliuntur. Ignis lignorum viuus supra & infra adhibetur, donec materia instar ceræ fluat. Tunc subito vas in aquam frigidam transfertur. Veneris Mercurius colore subuiridi inuenitur.* Antiquior est Elias Artista, nempe anno 1606. quem legas pag. 35.36. Num autem hoc sufficit? ad medicinam nondum. *Heliophilus Sulphur viridicans abstrahit, affusoque oleo vitrioli facit turbith, minerale, quod corrigit spiritu vini. Dosis est gr. 1. ante vicesimam quartam horam.* Quercetanus præcipitat *spiritu Sulphuris, vel Vitrioli*, iteratisque vicibus colorem *calendulæ* florum inducit: mox aquis competentibus edulcorat. Vocat *Sudorificum Bezoardicum* dosi vnius, aut duorum granorum ex liquore appropriato dandum post 10, vel 12. horam ab inuasione. *Heliophilus* dat cum *Sacchar Rosaceo*, prædicatque eximie in peste, tanquam certum, & innoxium experimentum. Beguinus Quercetanū explicare voluit dum scripsit: *Matratium calens frigidæ impone, vt in partes dissiliat, & Mercurius subuiridis effluat: quem exiccatum in retortam paruam cum spiritu Sulphur. vel vitr. in cineribus per diem naturalem digerendum collocabis, & postea cum binis colobiis in arena* (spiritum) *destillabis, tandemque bis aut ter ablues, & vltima vice aqua cordial. &c.* Obiicies: Scheuneman vomitiuum fabricat: Ille vero puluis est Diaphoreticus Alius ergo ab Henningiano. Nil refert inquam, Nam *præcipitatorum* vires, vt & *Antimonii* &c. sunt multiplices, possuntque etiam varie apparari, veruntamen tanti ego vomere non emerim. Anteferat aliquis *Hartmanni vomitiuum*, aut *Rulandi benedictam.* XXIX. Quid præterea? *Henningus* ait tanquam de pluribus loquens, *quæ vetulum Saturnum, & ira inflammatum Martem bene possumus placare.*

Merturius Veneris.

Ouid. Virg. Belle de Veneris & Martis societate admodum placabili in suo cubiculo narrant etiam Poetæ. Si in corpore hominis, & quidem venenato chylo, excrementisque coiuerint, bellum habebunt lectulum. Hoc tu gaude Scheunemanne. Quid si vero Marti succumberet Venus? Natura offensa adulterio scilicet lectulum cum adulteris excutiet. An Venus posset Saturnum illum rigidum, frigidum, austerum, homicidam, & virilibus carentem senem (ita enim describitur) placare, non immerito dubitant maiores, minores. *Credat Scheunemannus Paracelsista.* Puluis iste vocatur *donum Veneris*, seu cupri. Pueris dic ista, o Medice puerilis. Cuprum non donat, sed artifex chymicus ex cupro præparat. Donum Dei est, & artificis. *Puluis astraliter confectus* narratur: & simul *fixus, inque igni permanens.* Hoc ipso inquam astralis non est. Astra enim sunt mobilia. Puluis præcipitatus ex argento viuo vt sit fixus magno indiget labore: Et si fixus est, vomitum non facit. Si chymicus esses, scriberes relate fixum magisterium, & non astralem essentiam, nec in igni permanentem. Sed valeat illud emeticum. XXX. Quid *de globulis pro suppositorio Galenico*? Hi debent esse magnetes quidam, quibus venenum arsenicale ex intestinis *in magna, & vix credibili copia* extrahatur. Proprietas dicitur *Sympathica.* Declaratur experimento *macrocosmico*, quanquam innominato. Nec tantum *Arsenicale*, sed & *Mercuriale* venenum perhibentur attrahere. Hoc si verum est, globuli illi familiaritatem habebunt cum Sulphure & Mercurio, atque ex vtrisque constabunt. *Sulphur & Mercurius* sunt in mineralibus parentes metallorum, & *semimetallorum*, seu marcasitharum, vt *stibii, Bismuthi* & congeneorum. Sequitur hinc ex *Cabala*, & *artesignata* eos habere naturam metallicam familiarem alui stercoribus, & sero quodque phlegma vocant Galenici Hippocratici. Non itaque fefellit *apocalypsis* nostra globulos tales fieri ex *Antimonio*, vel *Bismutho* (quod stibium album Paracelso) vel aliorum imperfectorum regulis aut vitris, quanquā *vitrificationem* subtiliores hermetici alias improbent. Sed *Quercetanus* in vsu stercoraceo dignum putat patella operculum. Itaque & *clysteribus* adhibet. Verum & amplius attendamus. *Globuli isti debent attrahere virus Mercuriale & Arsenicale.* Hoc autem martium est & saturninum ex autoribus pestis. Constare ergo debent ex *regulis tribus Mercurii, Saturni, Martis*, seu argenti viui, plumbi nigri, & ferri. *Plumbum philosophicum magnesia est*, seu stibium. Ex hoc fit *regulus* ope tartari, salium & ferri: Et est ipse regulus pars Mercurialis in antimonio (Sulphur enim in tinctura, & oleo est) si itaque Scheunemanniana sagacitas fuit ex arte signata, Chiromantia, Astrologia, & Cabala Paracelsica, globulos suos fecit ex *Regulo Martio Stibii.* At sic non poterit attrahere *arsenicale* virus quod sulphureum est, & sulphur regulis non inest. Rimam elabendi inueniunt Paracelsici dicentes *sine Sulphure non esse Mercurium*, idque est credendum cum extrahatur, & ex regulo stibii per salem, seu animam plumbi possit fieri plumbū malleo obsequens. Sic ergo absoluti sumus. XXXI. Quo modo fiunt isti globuli? *Per minerale salubre.* Quid hoc rei? Est *sympathice affectum ad venenum arsenicale & Mercuriale, eiusque attractiuum, argumento macrocosmico*, hoc est, artificiorum externorum. Quando enim volunt artifices *regulos* ex stibio, aut vitrum facere, SALEM vsurpant, nempe *nitrosum*, quem *petra* vocant, aut *gemmeum fossilem*, aut *boracem*: In regulo, halinitro duplo addunt *tartarum vt stibii sit portio vna, tartari duæ, halinitri quatuor.* Hæc contrita mittuntur in catinum tectum & excoquuntur. Medicamina adiecta ad se trahunt spumam feculentam, quæ vulgo dicitur *Plathmaltum.* Idem fit cum *Crocum metallorum* conflamus, quanquam potius dicendum sit *sales istos esse purgatiuos, segregatiuos, dissipatiuos.* Excitato enim fumo, seu halitu pestilente, venenum, & quicquid impuri arsenici, & mercurii inest (quod postea excipitur titulo spirituum, & florum si placet) separant, relicta spuma,

Globuli attractiui arsenici.

Semimetalla

Regulus antimonii.

Plumbum ex stibio per plumbum.

feci-

fecibuſq; craſſis ſuper puro reguló, ſtantib. Hoc eſt noſtro Paracelſitæ *Sympathice attrahere in macrocoſmo.* Sed indulgentius iudicat quã par erat. Conflatores & docimaſtæ ſegregationis purificationiſq; opus eſſe putant. Tantum inter ferrum & ſtibium agnoſcunt familiaritatem, idque ratione Mercurii magis quam ſulphuris, aut arſenici. Vnde & cum ex ſublimato per ſolutionem reducere volumus Mercurium, id optime fit ſubſtrata *martis* lamina, & in excoctione *ſtibii* ſi quis ferramenta imponat, fauillam Mercurialem eis melius excipiet: Imo *fuligo Mercurii ferrum adeo debilitat, vt inſtar vitri diſsiliat incuſſu.* Henningus non facit mentionem ferri, ſed ſalis tantum. Mala ergo eſt ipſius *ſympathica* affectio, adeo vt potius ſit *antipathica*, & hoſtilis. XXXII. Stercora ex aluo *tanta copia* per globulos iſtos extrahi mirum eſt. Sed vorax & inglorioſum oportet eſſe genus, quod tanta copia ſcatet. Conſequens eſt *globulos Scheunemanni eſſe magnetes ſtercoris humani*: qua de re infra plura. Percepimus iam peſtem *Scheunemanni* curari *vomitiuis & catharticis ſuppoſitoriis.* Nam ſatis Paracelſice? Imo vt ſic loquamur *ſcatice. Paracelſus* enim venenum aut *iugulat antipharmacis, aut extrahit impoſitis* externis. Deinde purgat, quo ipſo non ſtulte ſapit. Eſt vero hæc bene medendi methodus, quanquam aliqui ſtibii vitrum, & *Quercetanus* ſuum crocum metallicum etiam in principio videantur commendaſſe. Alias *hydrotica antidota*, Quercetanus proponit, vt videre eſt in alexicaco. Hoc quoq; conſequens eſt, ſi *præcipitatum ex argento viuo veneris, & regulus vel vitrum ſtibii* peſtem vomendo, & aluum vacuando tollunt, primo curam *accidentariam* eſſe, deinde peſtis iſtius originem *ex aſtris non extitiſſe*, atque ita Paracelſiſtam illum vanis verbis circumduxiſſe ſimplices.

Crollius: Sal nitrum & Sulphur hoſtes.

Paracelſus ſuo diſcipulo alapam peſtis infligeret ſi viueret.

Aſcanienſes ſunt verbis deluſi.

XXXIII. *Dimidia hora* ſcribitur *operatio ſtercoracea perfici in tanta quantitate*: Et paulo ante dicebatur *Emeticum* vna dari: (Zugleich auch) intra tantulum ſpacium ergo infecto & *vomendũ* eſt & *magnum alui pondus deponendum*, impulſa natura *ſurſum deorſum*, vt fit *vitro ſtibii, & Elleboro aſſumpto.* Solet autem peſtilens venenum cerebri & cordis officinas primum adire, & ſpiritus animales, vitaleſque adoriri, ſique principium putrefaciendi habet, etiam tum ipſos, tum humores putredine corripere. An ergo non ſit periculoſum vomitiuo, & cathartico naturam ſolicitare? Idne eſt *TVTO curare*? XXXIV. Sed neque id ſatis. Poſtquam exonerauit ſe aluus, & ventriculus, ſtatim (alſo bald) *puluiſculus hydroticus* eſt dandus, qui niuem colore æquiparet. At inquam is debebat non *hydroticus* tantum eſſe, ſed & *Bezoardicus* atque ideo initio ſtatim propinari. Non culpamus tamen ſicubi opus eſt, leni clyſtere ventrem ſubducere, aut balano. Id enim decet medici prouidentiã. Sed non ſemper eſt opus, nec medicus ſemper in principio accerſitur. Qui intelligunt iam corrupta circa ventriculum cumulum eſſe, *Bezoardica* motiua audacter præbent, ſiquidem robuſtus ſit homo. His enim inſtigata natura per ſe moleſtum pondus quaqua poteſt excutit. Itaque non male *Crollius antimonio Diaphoretico*, quod & *Bezoardicum minerale* (Quercetanus parumper mutauit) *Aq. Theriacali, Theriaca de mumia* & aliis ſtatim initio vti iubet, vt & omnes rationales, & periti medici. Vomitiua, & cathartica per ſe dare, valde eſt periculoſum, niſi artificioſus ſtochasmus perſuadeat. XXXV. Quæ vero præparatio iſtius pulueris, & quæ materia? ex *antimonio* fieri manifeſtũ eſt, & licet lolliginem, & ſepiam agere ſoleant empirici Paracelſici, Scheunemannus tamẽ hic captus hæret. Primum ponitur *pater minerarum* TARBASON, de quo vocabulo infra audietis pulchros luſus. Intelligendum eſt *ſtibium minerale* metallis fœcundum, præcipueq; auri. Ideo *Quercetanus* Vngaricum auriferum ſeligebat. *Patrem metallorum* vocant qui alias ſulphur, (in philoſophico lapide ſol) quia, vt *Quercetanus* ſentit, *magneſia ſaturnalis eſt prima radix metallica*, & de ſtirpe vitrioli: Vt *Suchthenus*, quia ex eo poſſunt fieri omnis generis metalla, *vt ſit q. cõmunis materia Mercurialis & Sulphurea cum ſale analogo. Scotus per auri tincturam id in aurum tranſmutabat.* Alias metalla cõſtant Mercurio, ſulphure vitriolato, & nitroſo ſale in ſuis mineris, & venis. Hic *pater ſtibialis vt puluiſculum diaphoreticum* ex ſua camera clauſa, ſeu ventre ſuo, & ex ſe promat, interceſſore opus habet, & exoratore: Imo potius non hoc, ſed *claue* vim inferente, & diſſipatis obſtantibus latitantem intus eſſentiam nudante, quomodo *Cerberum Hercules* ex inferis extraxit, & *Cacum* in tenebris incendia vana vomentẽ in apertum protulit. Siue velit, ſiue nolit *ſtibium*, cogitur reddere quod occultat. Quo vero? *Nitro Bunicenſi*, Ridiculum. At illud *Nitrum* hodie nuſpiam apparet. Artifices vtuntur *Halinitro* vel *Borace Cryſtallino*, aut æquiualentibus ſalibus qui ſunt claues minerarum, *Halinitrum ſeu Salpetra* quid commune habeat cum veterum Nitro quod *Auicenna Baurach* vocat, alibi diſputatur. Noſter Tenebrio quod ab aliis diſerte expoſitum eſt, nec indiget occultatione, cum res iam ſit proclamatiſſima, omnibusq; fere tonſoribus nota, ſtolide inuoluit, *vt admiratiunculam aliquam ab imperitis venetur.* Quo modo exoratur ille pater & qui reddit ex ſe puluerem? Minis quibuſdam. At hoc non eſt interceſſori & oratori gratificari. *Mars iracundus* aduocandus eſt, qui & inardeſcat, & magnum fumum effundat. *Lamellis chalybeis*, aut limatura vtuntur qui regulum ſtellatum conficere volunt. *Borax* aut *Salpetræ* igneo ſuo fluxu penetrat, reſoluit, colliquat vtrumq; atq; ita incendit poſtquam feruore ignis externi excanduit, vt alterum agat in alterum magno cum conatu. Inde fumi mercuriales, arſenicales, & alii qui erant ſtibio commiſti. Modus eſt conflaturæ ad exemplum officinarũ metallicarum. Quo modo tamen fit *puluis niueus*? eo quo *medicina del' oro.* Quod enim exhalat, excipitur capitellis. Vocant *flores albos*, qui eluti, & rectificati per ſalem *ex purgantibus fiunt Diaphoretici.* Hic vnus eſt modus. Alius eſt *calcinatio*, quæ fit *ſolo halinitro*, vel ſimili ſale, donec niueam calcem adipiſcamur, quæ eſt proxima materia vini. Ea *Emetica, Diaphoretica, Cathartica* eſt, niſi corrigatur.

Puluis hydroticus.

Tarbason Stibium minerale.

Baurach Bunicum.

Scheunemani ruſticus tenebrio, vt ſtruthio ſtolidus.

XXXVI. Puluis factus potandus eſt cum aqua acida, *fors oxalidis*, cum qua etiam Emeticum ſumebatur. Quid fiet? Cum bene ſudabitur, *nimbus* talis, ſeu imber incenſum *humidum radicale reſtinguet, & mumiam Balſamicam* recreabit. Primum ſi ita eſt, peſtis eſſentia fuit febris in humore cordis eſſentiali. At erat *venenum aſtrale.* Hoc debebat in primis expugnari *antidotis*, & ſimul *Diaphoreticis*, non vt humor radicalis exudaretur, ſed tum infecti halitus, tum ichores corrupti

Mira vis ſudoris extinguentis ardorem: Imo incendentis magis.

altera-

alteratis, & munitis interim ſubſtantialibus. Secundo quis eſt ille *Imber* quo incendium humoris radicalis extinguitur? Num puluis aqua dilutus? At ſi opus erat *hydrotico diaphoretico* vti. Aqua oxalidis (ſi hæc intelligenda eſt) calorem præternaturalem retuderit quidem, at alterata, & præoccupata vi diaphoretica pulueris calidi non poteſt. Fors ſudor erit ille imber. Sit corporis externi perfuſio & ablutio, interni humidi non erit. At ex accidente diſſipatis halitibus virulentis, feruidisque refrigerat in morem imbris plantas ſitientes reficientis. Hoc inquam non ad *Cabalam*. Imbre rigare, & exudare humorem, ſunt contraria potius quam ſimilia. Verum *Paracelſicis omnia omnibus ſimilia facere licet, etiam delirare.*

Galenica tandem optima.

XXXVII. Intelligit medicus vomendo, purgando, ſudando debilitatam eſſe naturam abnormiter. Refectione opus eſſe iudicat. Vbi iam *mineralia illa fixa*, & putredini nulli obnoxia? Silet officina *Scheunemanni*, & vacat. Galenicæ aquæ confortantes, ſacculi virtutum, *Theriaca* dudum irriſa, quia ex vegetalibus, quia non fixa, quia ex plurium miſtura, iam pene morbo, & medicina enectum ægrotum reſtituere iubentur, adiecto muſculo *potenter* inſtaurante. Ecce tibi. A mineris nullum eſt pro reſtitutione virium auxilium. Ad Galenica confugiendum, & quidem quæ *Naniæ* appellabantur. Cur non ſal ille ſalubris offertur? cur non *auri inſtauratiui* ientacula? Qua fiducia vero foris cordi applicatur *Theriaca*? An vt venenum extrahat? num vt ſpiritu ſuo iuuet ſpiritum inſitum, & virulentiam domet, expellat, aut ſaltem ad expellendum præparet? Nihil horum iudice *Scheunemanno*, qui in dedicatione *Galenicam Theriacam* accuſat, quod per eam, *Mithridatium* & ſimilia Electuaria medici portas aperuerint morti. Oportet ergo nos cogitare *Scheunemanno* propoſitum eſſe puluiſculis ſuis reſtitutum ægrotum, *Theriaca* ad ſtygem mittere. Hoc enim eſt ex prædictis conſequens. Quod ſi ipſe putat releuari ſic poſſe ſemimortuum, calumnia atrox eſt quod ad ſuos dominos *Aſcanienſes* de Galenicis ſcribit.

IIXL. Iam ſequitur tertius puluiſculus: vomitum eſt, cacatum eſt, ſudatum eſt hactenus, inſuperque bibitum, eſum, fotum. Quid reſtat? *verum Diureticum, aſtrale, fixum*, Ridiculum. Toties nobis de fixis aſtralibus verba data ſunt: At *nullum fixum vſurpatum eſt* niſi prius per aquas volatile factum. Terminatur initio humidum ſicco agente calore. Mox reſoluitur ſiccum humido, ſitq; interminabile. Si hoc opus erat, quorſum prædicatur fixitas? Stultum eſt fixitatem prædicare cum volatilitas ad medicandum longe ſit commodior: & hygia Scheunemanni poſtea volaticum ſublimatum elegerit. Sic *Diureticum* illud admirabile fixum validis ignibus, volatile reddendum eſt, vt poſſit *ſat bona quantitate* bibi, & quidem *quantam ſitis poſtulat.* Officium eius eſt per vrinas educere reliquias veneni. Hæc erit pars illa quæ in nutrimento iacet, ſicut ea quæ per ſudorem expellebatur, habitum corporis videtur, & cutem occupaſſe. Magna certe eſt cacochymia, quæ vomitu, ſeceſſu, ſudore, vrina eſt vacuanda: Et tamen peſtis aſtralis eſt. Videbimus de hac amplius *in ente peſtis aſtralis*, ſi Deo placuerit.

Typographus ſuderiur auricula Scheunemanni, & nasum teti-giſſe.

Corneolum glaciatum.

IXL. Quo modo paratur ille puluiſculus, & quæ eius materia? Fatendum eſt nos in *apocalypſi hermetica* hic aberraſſe, verum non noſtra culpa, ſed impreſſi codicis vitio. Cum enim ſcribi debuiſſet: von dem gelben Küchen jungen: Typographus poſuit von den gelben Kühen/ (commate diſtinguitur) jungen Cribtit genandt. Putauimus magnū quid ſubeſſe iſtis flauis vaccis, & forte Mercurium aliquem aſtraliter præparatum: At ecce in *Calonem* expectatio noſtra exit. *Parturiebant montes Henningici: naſcitur ridiculus* jung. Die Küchen bub/ mit gelben narren kleidern. ô aſtrale remedium. Sed quæ tamen materia: *volaticus Halcyon*, ſeu auis glacialis. Quid hoc monſtri? *Corneolum glaciatum Quercetani*, quod in aquis concreſcit fiſtulatim, teſſellatim, & aliis formis, præſertim prismaticis, quo modo Cryſtalli volatiles, ſeu fluores Cryſtallini ſolent. Vulgus appellat ſalē petræ, Salpeter Zapffen. De *Halcyone*, quæ & Halcedo, (quidā ſcribūt ſine aſpiratiōe *Alcyon*: vide Aldrouandum lib. 20. Ornit. c. 60.) παρὰ τὸ ἐν ἁλὶ κύειν, quod in mari pariat, vel ab algore, quod frigidis temporibus gignat, vt quidam arbitrantur, *Cabalam*, ſeu parabolicam translationem non improbamus, quanquam & aliæ ſpecies ſalium, & Tartari Cryſtallorumq; in liquorib. conſiſtant, ſed nulla cum frigidis mercurialibus, & calidis ſulphureis ſpiritibus, vnde & halinitrum audit *Sal ſulphureus, hermaphroditicus &c.* apud *Quercetanum*: alias etiam Mercurialis, ſicut *ammoniacus ſolaris*, & communis, *muria terrea* &c. prout quiſque ſpeculationibus indulget, & ſua occultare pro licentia, quæ in *paracelſia* nullis limitibus circumſcribitur, atq; adeo ſcientifica eſſe non poteſt, *vt ne artifex quidem artificem queat intelligere*, ſed vti cogatur incerta coniectura, ſtudet.

Sal ſulphureus Sal Mercurialis. Ammoniacus. Muria terrea. Paracelſia non poteſt eſſe ſcientia nec ſcientifica.

XL. Fugitiua halcedo requiritur: nimirum Salpetræ crudus, vti in *halinitrariis* paratus venit in mercatorum tabernas. Neque hoc improbamus, modo purus ſit, & iuxta artem Cryſtalli inſtar elaboratus, non ſordidus.

Sal fuſilis. Lauacrum metallorum. Sal metallicus.

XLI. Debet *deplumari*: hoc eſt volatilitate exui, quaſi præciſis pennis, ablatiſque plumis auis. *Penna & pluma quæ*? ſpiritus incluſi glaciei concretæ, calidi, frigidi, humidi, ſicci, fulminei, qui à calore in pugnam exciti corpus ſuum rumpunt, & cum fumo impetuoſo prodeunt. Corpus ſalis non eſt vniforme, & homogeneum ex toto. Debebat quidem vniuoce, dictus ſal terreus ſeparatus eſſe in præparatione, ſed non potuit totus tolli. Manet itaq; cum Sulphurea fuſibili parte, & ſic ei coniungitur vt homogeniā conſequatur, fiatq; totū corpus fuſile: vnde *Sal fuſilis* dicitur. Penetrat acumine liquoris, reſoluit, ſeparat heterogenea, & purificat, vt ſit *lauacrum quoddam minerale venarū metallicarū*, & ſemimetallorū, imo & metallorum ipſorum, quod ſciunt & aurifabri & probatores, ſeu examinatores metallici, eſtq; materia aquæ ſoluentis, cauſticæque, quanquā & ſpiritu liquoris formā habente in vſum veniat, & iure optimo debeat Mercurii ſublimati pars eſſe, cū ſit *Sal metallicus*, & ex venis, ipſisq; metallis reſolutis poſſit extrahi, *Num autem omnes plumæ ei detrahuntur*? Eſt aliqua latitudo præparationis. Si ſic figitur, vt nihil niſi ſal terreus eſſe appareat, nec aliud ſapiat quam ſal com-

communis, artis metá excessa est. Debet enim in igni fluere, & aliquos spiritus secum habere; quorum beneficio viuere dicitur & animatus esse: Imo adhuc inflammatilis est in vsu medico, nec omnes frigidos spiritus perdidit, vt videre est in *lapide prunellæ vulgari*, febribus, sitique hydropicorum, & ardori linguæ accommodato.

XLII. *Plumas pennasque detrahit?* In prima editione hoc munus asscribebatur *vaccis citrinis*, non sine ridiculo errato. Correxit autor, & *vaccas mutauit in calonem, seu seruum culinarium, quem veste flauo*, æque ridicule & stulte. Galenicis exprobrat *Henningus* delicatulas manus, & munditiem muliebrem, tanquam quos puderet manus in carbones immittere, easque atrare. At quam mundulus est *ille calo, qui flauo vestitus* in culina seruit? Irridete philosophum istum calones, permingite eum caculæ. *Calones non flauent veste*, sed sordidati sunt, & pullati. Stultoru, & morionum est potius ille habitus. Delirat & *magister cabalisticus, seu parabolicus*. Sulphur volebat symbolice describere. Id damnat ad seruitia culinaria improuide. Quo vtuntur culinæ, eo non hermetici. Nam purum sulphur adhibent, idque sæpe per sublimationem à fecibus impuris segregatum. Culinis addicta sunt fila sulphurata. Quod nomen isti caloni? *Cribrit?* sic scriptum est apud *Matthiolum*, sed vitiose, vt infra patebit. Scribitur & *Kybur*: melius *Chuphar*, vel *Caphur*: pix, bitumen, Camphora; quæ sunt species sulphuris symbolici apud mysticos philosophos, à liniendo, & operiendo dictæ. Cognatum est *Gopher* & *Gopurith*, pinus, abies, tæda, sulphur. Sed de his suo loco, valde culinarium, & anile est in culinas detrudere id minerale, quod arcanorum professores *patrem metallorum*, quanquam affectum haud vulgariter, & Paracelsici *principium mixtorum* vocant.

Vaccæ citrinæ flauus calo.

Sulphuris Cabala non bene cabalistica.

XLIII. *Ille Calo sulphureus debet halcedinem bene assare*: hoc est: halinitrum per sulphur coqui, reuerberari, fulminari, figi. Quæ assantur humiditate cruda spoliantur, natiua intus cumulata, ꝙ externus calor siccus conclusis poris fugam intercipiat. Ita assari debet halinitrum vt internam humiditatem, quæ est hypostatica, & essentialis seruet, crudam, frigidã, mercurialem, & aquosam amittat. Aduretur si & radicalis, sulphurea, vnctuosaque dissipabitur. Ille calo ergo citrinus nõ nulla debet esse industria. Signum esse aiunt *si pelluceat, pureque fundatur*: Imo *si ad candelæ ignẽ fluat instar ceræ*. Hæc melior est elaboratio, & conseruat humidum radicale. Fit sublimando, vel destillando, fixa parte insidente fundo spiritibus volaticis mercurialibus sursum contendentibus, ibiq; consistentibus specie sicca, vel humida aquosa, quæ segregatur. Hac de re *Quercetanus* sæpe disserit in materia priscæ medicinæ, & defensione. *Henningus* si peste affectis voluisset probius consulere, non *lapidem prunellæ* commendare debuisset, & ridiculum quid de *calone flauo* cõminisci, sed *artificiosiorem fixionem proponere*. Debet *intus, forisque bene assari* inquit. At istud bene non perficiet *Calo* tuus: Debet totus figi. Si ita auem assaret coquus, & medico apponeret, indignis modis exciperetur. Nã internam humiditatem perderet. *Artis est terminum ponere fixioni medicæ, qui non debet esse extrema*. Quæritur ex te *Scheunemanne*, quidnam deplumatur, assaturque, *Halinitrum, an sulphur, an vtrumq; mutuo*? Quid manet in fixione, num sulphur quoque an solum halinitrum? Si sulphur tantum est ministeriale, ita vt asset instar *serui culinarii*, non intrabit. Serui enim non irrepunt in aues quas assant, sed externum ministerium tantum præstant. Deinde quid agit? *Seruusne an ignis quo seruus flagrat simul cum sua aue*? Quid si ita fieret ac cum duo spiritus caustici, vel regia & liquor tartari confunduntur, ita vt ignis externus non præstet quicquam aliud nisi fluxum cum violento incendio? si hoc est, *abi ad coruos cum tua Cabala stulta*. Cum sulphur vulgare incenditur, aut etiam soluitur oleo, semper aliquid secum residuum est. Si adhibes calonem culinarium, quo feces seponit? Sed de his infra exactius. XLIV. *Præparatus sic puluisculus*, quanquam sine manuali tritione non fiat puluis, neq; opus sit terere, cum sal liquescat aquis, iubetur coniungi *liquoris diuretici bona quantitati*, & sumi pro siti *ad satietatem*, hoc fine vt reliquiæ per vrinam euehantur. Iam autem *vrina* nihil est aliud quam *sanguinis arterialis, & venalis colamentum*, quod obiter secum vehit ramenta, & quæ alia natura separare solet siue ex membris principalibus deriuata, siue in viis hærentia. Consequens est pestis istius vel essentiam in putredine venenata totius corporis esse, cũ ex chylo, excrementis alui habitu corporis & vasis sanguinis per serum debeat exigi, vel effectum septicum habuisse, quo contenta sint corrupta, seu totaliter, seu partialiter. Galenici id intelligunt de *ichoribus putridis*. Ichores autem qui sint, *Aristoteles* docebat, ad quem remittimus *Scheunemanni* calones: symbolici medici sua hic habent commenta, & in vrinis sales, sulphura, mercurios, aliasque res quærunt, quas hic oportet arsenicales, & mercuriales putridas esse. Relinquantur suis parabolismis incertis. *Sal nitrosus* alias per secessum mouet, & renes. Si itaque liquor diureticus ei iungatur, non dubitamus quin possit sanguinem per vrinas purificare. Illud saltem *culinam olet quod ad satietatem in bona quantitate bibi* mandetur. Qui causo, aut alia febre pestilente putrida correpti sunt tanto plus bibent quanto amplius sitient. *Noster senex* bene monet: πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον. Non abutendũ est licentia. Hactenus ἐπίκρισις, quantum est visum. Nam si omnia ad exquisitam trutinam essent reuocanda, medicus ille omnino in culinam intruderetur, nisi mallet culeum.

Melior halinitri præparatio.

Et quid deplumatur in culina Scheunemani?

Mira assatio. Basilius spir. vini & aq. caustica. Solutio martis; & Ol. Tartari.

Vrina.

Caput X.

Galenica Hippocratica pestilentis febris putridæ curatio.

DEmus *Henningo aerem cœlitus infectum* esse & principium septicum communicasse *alimentis*, ita vt inde *chylus* euaserit pestilens, *excrementa* alui venenata putredine corrupta *ichores* in venis & arteriis virulenti, inque habitu corporis item inquinati *humores*; In omnibus vt & in cordis

Data hypothetica.

spiritibus

ſpiritibus, & humoribus cauſus venenatus & malignus. Si euaſurus eſt talis patiens, *Deo ſingulariter benigno vtetur.* Galenicus medicus in principio vocatus, admiſſusque *agentem cauſam*, quæ vitæ principio, calori natiuo vitali, ſpiritibus vitalibus, & humido primigenio, abſque mora *ſtatim iugulabit.* Quare vero? Non certe mineralibus, quæ plus habent hyperbolicarum decantationum, quam veritatis, & vtilitatis. *Bezoar animale*, ſi certum aſſit, non improbamus. Indica illa magnifica ex *Rhinocerote, vnicornu* & ſimilibus non faciunt ad populum. Sit præſto *cornu cerui* iuſti temporis, eiuſdemque *Bezoar humidum* in oculorum cantho. Sint *ſanguines anatum, ciconiarum, ceruorum* & ſimiliũ, quæque alia ex animalibus capi poſſunt. In vegetabilibus experientia probauit *Angelicam, ſuccisam* & quam multa, variaque? *Caphuram, Citrium, Limonium, Acetum rutaceum* & ſimilia commendabimus. Nec mineralia contemnemus, *vt terras ſigillatas, Ebur foßile*, & ſimilia. Eſt in *halinitro* vis non parua. *Serpentum, viperarumque* pulueres, *Drakenam, contrayeruam*, & omnino alia multa (nam breues eſſe laboramus) ſuo in loco relinquimus. Animare puſillanimes poſt Eccleſiaſtica auxilia licet etiam fictis *pentaculis, & amuletis*. Non repudiamus magnetica, nec *Carauitæ oleum*, & ſimilia externa. Illud ſtudet dogmaticus Galenicus vt *ſeminarium principiumque peſtis, & contagii tollat*, ſiue in ſpiritu ſit, vbi ſpirituoſa conferunt: ſiue in humoribus, ſiue ſolidis membris. Attendit & qualitates primas, ſecundasque quibus viget principium peſtiferum. Dat ſtatim *alexipharmacum*: Exempli gratia: *Ruta, caphura, viperinus puluis ex carne, corde, epate* viperarum, *acetum Theriacale*, in medicinam cogantur. Potus alteretur citriis, halinitro, vitrioli, ſulph. ſpiritibus. *Cibus* ſit acidus, iſq; oppoſitus peſtilenti principio, calori, putredini, vt iuſcula cũ citriis & allio &c. addantur pro refectione virium Tabulæ *Diacitri*, & ſimiles. Omnino peſtilens principium ſic internis expugnetur, vt ſimul natura roboretur. Qui ſudare poteſt, balano prius aluo ſubducta, ſudet vti decet. Foris accommodentur attrahentia illa, quæ & *Paracelſus* commendat. Ponantur ſub axillis, ad præcordia, & alia loca. Conueniunt maxime *veſicatoria*: vt *ranunculus, flammula* &c. Item *Phœnigmi* ex allio, cepa, ſinapi, fermento, aceto rutaceo &c. Veneno interemto, aut ſegregato dentur vomitoria, & cathartica ſi cacochymia animaduertitur: Et ducatur quo vergit natura. Sint hic metallica, ex croco metallorum, vitro antimonii, argento viuo, vitriolo, & ſimilibus in ſuo honore. Vſus oſtendet virum. Nos quibus non ſordent Galenica fortaſſe præſcribemus talem puluerem, qui capit

Vomitiuum. *Cardu. b.* ℥ *ii. fl. centaurei minoris: radic: aſar. an.* ℥ *i. nitri puriſſimi* ℈ ii. Miſce: fiãt doſes quatuor ſumẽdæ ex *oxymel. ſcil. diluto aqua Carduibenedicti*: vel: ℞. *aq. Carduib. trientem, ſucci citri ſextantem*: Miſce: ſi opus erit purgatione vberiore, non deerit nobis *Cremor tartari cum infuſo Rhabarbari & Carduibenedicti in aq. End. aut ſero lactis*, quin & vino. Abundamus autem talibus, ſimul attendentes ne dum purgamus valide, naturam veneno debilitatam opprimamus. Notamus circumſtantias, *Rulando* in fortibus ruſticis permittimus ſuas *aquas benedictas*. Interim ab alterantibus arcanis, & reficientibus non diſcedimus. Si *hydrotica* requiruntur præter ea, quæ in principio ſunt adhibita, dantur adhuc alia, vt *ex aqua Bezoardica extractum rutæ domeſticæ*: vel *acetum Theriacale*: *aqua Theriacalis* & ſimilia cum *citri ſucco & ſalibus Theriacalibus*. Si opus tandem ſit *diureſi, oxymeli ſcilliticum cum halinitro puro ex aq. raphani, halicacabi, petroſelini*, & ſimilibus, vel etiam *cremorem tartari cum vino fragorum, & Geniſtæ: aut ſpir. vitrioli, vel ſulphuris cum ononidis, cicerumq; decocto* & alia propinabimus. Omnino vires medicas vertemus in *extinctionem principii venenati, depulſionem corruptorum, & naturæ robur defenſionemque.* Non eſt opus aurum in argentum viuum laborioſe ſumptuoſeque diſſoluere: non opus Tarbaſonem ex Vtopia Paracelſicorum adſciſcere: nec Venerem præcipitare ex cœlo vt Martem & Saturnum microcoſmicum placet. Stultum & delirum eſt iſtis occupari, cum meliora, compendioſioraque ſint ad manum, eaque fuſe deſcripta plurium excellentium Medicorum commentariis, vernaculis, latinis, nec obſeruatum ſit Paracelſiſtas iſtos ſuis mineralibus Bezoardicis laudem maiorẽ, niſi forte ex funeribus, aut forte fortuna per *vitrum ſtibii, & crocum metallorum*, qui parum à vitro differt, in his qui cacochymia laborant, conſecutos eſſe, quam Galenicos ex vegetalibus, animalibus, & terris ſigillatis, ſalibusque theriacalibus. Nos tamen vt conuiuis multum diuerſi palati etiam illa, ſi conuenire iudicauerimus, permittemus. Et ſi ita libet longe melius præſeruabimus à peſte cacochymica homines purgatione per *aquilam catharticam exaltatam*, quam ſolis mercurio, quibus tamen ſimul Diætæ leges præſcribemus iuxta res conſeruandæ valetudini dicatas, non tractantes vt porci Paracelſici, ægrotos pleno ventre, ſed abſtinenter, & prouide, modo ſe morigeros, quod rariſſimum, præbere velint. De venæ ſectione non eſt vt diſputemus in morbis ab intemperie, & infectione. Eſt vt poſſit adhiberi, eſt vt non debeat. Si aluus ſit balano ſolicitanda, aut clyſtere, intrudatur ſane nodus metallicus filo annexus, aut infuſum antimonii vitrificati. At ſunt & vegetabilia eius finis non pauca, chymica, non chymica: Quoniam autem ſymptomata ſæpe ad ſe trahunt ſolicitudinem medici, hic quoque qui peritus eſt, & prudens non feret vltimas. Itaque & per emunctoria, & apoſtemata nouerit virus extrahere buffonibus & aliis. Henningus quoque in ſua breui informatione quam eſt diligens? Nimirum cum Galenicus eſſet, bonus erat medicus, poſtquam in culinam Paracelſi irrepſit, totus eſt corruptus. Nobis non opus eſt diſcere à *Monarcha ſtultitiæ*. Domi naſcuntur, quibus Dei benignitate vti poſſumus, Devm autem, pie monemus, publice priuatimque placandum eſſe ſacrificiis cordium, & labiorum, & vſurpanda ea quæ præſcribuntur ab Eccleſiæ miniſtris. Tunc alacer accedet medicus corporis, qui ſeipſum quoque cum ſuo chirurgo & miniſtris clinicis non negliget. Hæc ſaltem attingere voluimus, cum copioſe ſint pluribus libris in publicum ab aliis data.

CAP.

Mineralia Paracelſiſtarum improba.

Drakena contrayerva

CAPVT XI.

Epistola Henningi Scheunemanni de iudicio suæ sphingis in syntagmate Chymico.

EXcellentissimo, ac Doctissimo viro, Dom. Andreæ Libauio Med. Doctori, nec non Gymnasii Coburgensis Directori vigilantissimo, amico suo plurimum colendo. Subscriptio: Tuæ excellentiæ addictissimus Henning Scheuneman Medicus. *Bona fide ad autographum.*

Corpus Epistolæ.

S. Cum Apocalypsis tua hermetica, vir clarissime, ad manus meas perueniret, incidi in ænigmaticam pestis curam, quam nomine cuiusdam Paracelsistæ recenses fol. 266. Agnoui statim ex edito meo tractatulo Germanico idiomate promulgato translatam esse. Quia vero istum obiter saltem legisti, si legeris, consultum fore arbitrabar vt hac de re ad te scriberem. Velim autem vt existimes me tua interpretatione nequaquam offensum, quocunque animo à te sit exarata. Quisque suum figit clauum, clauumque clauo pellere licet: Sed rectius Poeta:

—————— Didicisse fideliter artes,
Emollit mores nec sinit esse feros.

Non is sum, doctissime Libaui, qui experimenta mea, qualiacunque sint, occultare velim. Si præfatiunculam legisses, aliter forsan de me iudicasses. Nouit hoc amicus meus *Iohannes Hartmannus*, *Wilhelmus Budæus Halberstadensis* Physicus, *Adamus Bruxinus* Medicus Anhaldinus, *Iohannes Faber* S. Pontificis *botanicus*, & alii multi, qui mecum sua studia communicant. Cum *Quercetano*, *Penoto*, *Rulando*, dum in viuis erant conferebam. Tuam amicitiam non ausus fui expetere, cum *Paracelsi* nomen tibi sit odiosum, nec hactenus chymicorum vllus A TE INTACTVS abierit. Vnde mihi priuilegium vt non contemnar? Quod tractatum meum non legeris vel inde auguror cum dicas: Quisquis ille fuerit, si latere sua velit, lateant: quasi vero tractatus ille ab anonymo fuisset editus, vel *filo Adriadnæo* consutus, vel petenti quicquam denegassem. *Amici Scheunemanni.*

Primus næuus est me primum puluerem *Arthemisiam* vocasse. Sensus meorum verborum est iste. *Peste infectus confestim ab Arthemisia coram Venere, sub viridi tentorio niuea tunica induta latitante opem implorat.* *Alter næuus* meus erit, quod *Larbason* Plinii *Tarbasonem* vocauerim, idque iuxta opinionem tuam euenisse credis, quod Paracelsici non legerint Plinium. Qui excidit tibi vox ista? Si deprauate ex *Plinio*, vt ais, transscripta sit, fieri non potest, quin Paracelsici *Plinium* legerint. An vero cuncta in Plinio *manantia vlcera* cicatrice obducta sanata sint, quæri posset. Fertilior fuisset diuinatio tua, si addidisses *Antimonium ab effectu, quē in PORCIS exercet, recte dictum à Plinio Larbason.* Nam Monachus tuus Basilius affirmat sues cito saginari dato prius crudo antimonio, ita vt *Lardi BASIS sit antimonium*: vnde Larbason, larinæ sues, petalides. Paracelsici antimonium Tarbasonem vocant à nomine τάρβος ab effectu scilicet, quem in corporibus humanis exerit. Quid si deriuetur à particula, τὰρ & βάσις? vt interroganti τὶς τὰρ ἐστι βάσις τῆς ἰατρικῆς? Interrogatum sibi ipsi respondeat τάρβασον. Si tibi minus *Cabala* placeat, non male dixeris à particula βάσανον Tarbasonem deriuari expungendo per elisionem an dicitur βάσον, cui præponitur particula, ταρ, vnde Tarbason, quo significatur id cum quadam affirmatione quod experimento comprobatum est, βάσανος experimētum, probationem, examen significat. Plato de legibus ἀλειτὴς ἢ βάσανος, & Erasmus (Lexicon nō recte est inspectum citatur ex Platone) βάσανον λαμβάνω quod est probo. Hoc est illud monstrum quo Rogerus Baco Angelus delectatur in tractatu de ol. Antimon. Tua, docte Libaui, si in antiqua arte nouis & fictis nominibus ludendum, non contemnenda est nominis latio. Qui antimonium *Turbasonem* vocitas, forsan ideo, quia assumtum morborum basin turbat, & deturbat. Verba pro verbis dare vnicuique facile, facilius quoque *deprehendere*, vtilia inuenire, rite medicamenta præparare, præparata recte administrare satis arduum. *Næuus I.* II. *Oho Græcè.*

Tertius næuus est *Halcyon volatilis de citrinis vaccis iunior Cribtit deplumatus &c.* Forsan pro Küchen jung legisti Kühe. Sensus hic est. Halcyon volatilis à famulo *culinario glauco* nomine Cribtit deplumatus &c. Globulum meum mineralem loco suppositorii amicus tuus irrideat, quantum velit, & potest. Pari iure globulus tuus eadem adhuc pagina ex croco metallorum paratus irridendus, si non ex Quercetano esset transscriptus, hic tibi moschum & ambram olet, meus fœtet, quia idem dictum non idem valet à quouis dictum. *Næuus III. Glaucus prō flauo:*

Globulus meus non ex metallo conflatur, nec voco eum metallicum sicut mihi imponis. An metallicum & minerale synonima sumo. Nihil profecto tam sancte dictum, quod non sinistre interpretari possit. Interim adhuc in viuis sunt, qui vsu medicamentorum meorum à peste liberati „ famam meam defendunt, extra polum antarcticum non habito, hic Alcaniæ in Saxonia praxim „ medicam exerceo, qui ante paucos annos Bambergæ DEO benedicente sat multos hydropicos, „ phthisicos lue venerea per balneatores infectos ab amico tuo D. Sigismundo Suitzero, & à reliquis „ tunc temporis collegis meis, Galenicæ solum sectæ addictis incurabiles indicatos curaui. Inquire „ Docte Libaui in mores & vitam meam, reum istius labis, quam mihi inurere præsumis, nunquam „ inuenies, viros doctos perpetuo veneror, cum agyrtis mihi nihil commune. „

Qui cunctis placeat fœmina nulla parit.

Vale hermeticæ disciplinæ decus, & si quid in cæteris meis scriptis occurrat, quod tibi scrupulũ faciat, rogo vt amice prius admoneas antequam publici iuris non recte percepta facias, sic fiet vt nec ego ad respondendum compellar, nec candidus lector falsis hypothesibus circumducatur. Iterum vale & quid de tua amicitia sperare debeam paucis significa. Ascaniæ 26. Iunii an. 1613.

T. Excell.
addictiss.
Henning Scheuneman.

Redditæ 31. Iulii 1613.

CAPVT XII.

Responsoria.

Notabis responsum esse acrius quod diceretur Scheunemannus cum quibusdam aduersariis meis conspirasse, vt patebit ex Epistola eius secunda.

Literæ istæ commiseratione, aut explosione potius, quam responsione dignæ erant: adeo sunt partim fœdæ, partim ridiculæ, & ineptæ, Prisciano aliquot colaphos infligentes, & turpiter garrientes de nonnullis, quomodo solent hi, qui peccata per se indecora pallio pollutiore, fœdioreque inuoluere, & velare student. Erat tamen spes reductionis in viam. Videbatur ab humanitate alienum, salutantem non resalutare, præsertim cum id postularetur. Durius quædam, & liberius proferebantur. Liberalem responsionem & ingenuam (neque enim adulari nostrum est, & palpo suaui quempiam præter veritatem demulcere) locum inuenturam arbitrabamur. Rescripsimus ergo in hunc modum, quem alicubi deficientem studiosorum causa expleuimus:

Andreas Libauius M. D. Henningo Scheunemanno medico apud Ascanienses S.

Epistola responsoria aucta.

QVAS ad me, Henninge, 26. Iunii scripsisti literas, pridie calend. Augusti Bamberga accepi. Intellexi ad manus tuas peruenisse libellum meum titulo *apocalypseos hermeticæ*, eo quod arcanorum quorundam in hermetica disciplina, à Mysticis seu Parabolicis magistris, mysteriorum naturæ, & medicinæ suo quodam modo professoribus, editorum explicationem, & interpretationem, *quæ ob difficultatem non raro saltem est diuinatoria, & coniecturalis*, promitteret, publicatum. Legisti in eo mysterium pestis curandæ, hermeticorum more symbolice descriptum, à me vero petentibus sic amicis, quibus dicendum erat, si non τὸ ἀυταληθὲς, attamen verisimile, & quid in præsens videretur, iuxta Philosophum 2. de cœlo text. 34. (*certiores necessitates quando quis fuerit assecutus, tunc gratiam habere oportet inuenientibus, nec iustum est similiter omnes increpare &c.*) coniecturaliter expositũ, quod facile indicant verba πρυθεραπευτικά: *Nos quidem Daui sumus non Oedipi &c.* Id tibi autori ascribis, qui in germanico quodam tractatu de præsente tunc peste *per Dei gratiam tribus puluisculis chymica arte præparatis & astraliter elaboratis curanda*, medicamentum istud mysticum proposueris. Iudicas consultum vt de eo ad me scribas, id quod sic satis modeste, citraque obiurgationem & importunitatem, at non sine aculeis ironicis, facis, quam ob causam etiam commendandam ingenuitatem tuam puto. Nosti enim quo furore in me insaniuerint *Michelius Assyluanus, Palmarius, Riolanus, Gramanus* quorum tu es dissimilimus, licet in aliquibus à me dissentias, procul dubio existimans id quod res est, *amicitiam esse in affectuum secundum iustitiam & veritatem, non autem opinionum consensu:* χάρις χάριν τίκτει, inquiunt Græci. Beneuolentiam itaque tuam beneuola responsione compensare annitar, in quo si quid liberius dictum occurrerit, memineris rem ipsam sic exigere, oportereque παῤῥησίᾳ citra adulatorium schema Philosophiam tractari, vt solent οἱ φύσει φιλόσοφοι, vt eos appellat Arist. in 1. de part. an. 5. Peto vero à doctis veniam mihi dari, dum tibi respondeo, *qui tam es rudis in literis tuis*, vt, qui legent, omnes dicturi videantur *te esse ἀναλφάβητον*, qui indignus sis cum quo vocabulũ permutetur, quod apparet dum scribis τοῖς ἰατρικοῖς, ἀλειτής, Batonicus, Arthemisia Rogerus Baco, Glaucus gelb/ fætet, synonima &c. Erasmo tribus, quod in lexico citatum est ex Platone, ne lexicum quidem intelligens, & circa alia valde pueriliter peccans, licet tibi tantus videaris vt cum Galeno ausis congredi eiusque prolixos canones orco adiudicare. Verũ ad res tuas. Remittam enim tibi FERVLAM orthographicam. Primum dubitas legerimne tractatum de peste sub tuo nomine anno 1611. diuulgatum. Iam enim legisse scribis, quanquam obiter, & interdum perperam: iam non legisse conicis, quia indefinite dixerim: Quisquis ille est autor. Scito, mi Henninge, me legisse scriptum quod mittebatur ab amicis cum efflagitatione quid sentirem. Videbam tuum nomen, *Henningum* scilicet *Scheunemannum* breuem tractatum de grassante tunc peste descripsisse, dedicasse, elaborasse: sed *puluerum autorem non videbam*. Ita enim cogitabam: Henningus ille ante triennium, cum esset medicus episcopalis, scriptum edidit continens modum curandæ pestis absque multo sumptu per vera experimenta ex fundamentis Philosophicis pro diuitibus, & pauperibus, in quo omnia sunt aperte prodita, nihil symbolicum, parabolicum, mysticum, & vt solent aliqui vocare, paracelsicum. Si enim Hipp. & Galenus reuiuiscerent, nihil à suis principiis alienum inuenirent, omniaque probarent. At Henningus alter adeo differt ab illo Hippocratico, & Galenico, vt totus sit Paracelsicus, contemnatque Theriacam, Mithridatium (tanquam alter Gramanus) & alia alexipharmaca composita veteris artis, de quibus dicit *quod viam mortis aperiant, tantum absit vt depellant, arceantve:* imo vocet *doctrinam veterum errorem noxium, qui satis sit ab Hippocraticis, &*

Nempe in illa Epistola: at non in sequente, in qua vltra modum insanis.

Excipe mercurium auri solis dictum.

ticis, & Hermeticis confutatus, licet adhuc de isto morbo edantur veterum naniæ, & fabulæ Galenicæ longarum receptarum &c. pro quibus putat commendanda esse simplicia, & vniuersale illud Chymicorum sapientum. Omnino optat vt *prolixi canones Galenicorum, quibus irretiantur ipsi, ad orcum mittantur.* Hæc & similia multa me de tuo nomine incertum reddebant. Et quid est tandem, optime Henninge, cur Hippocraticis principiis insistere velis, non autem Galenicis? An non sunt eadem eiusdem artis? *Galenus* multa addidit de suo, plurima ex vetustate repetiuit: At *fundamenta manent eadem; neq; est hermeticus vllus ex veteribus, qui discedat à Galenicæ artis principiis,* aut alios morbos curet, aliudve subiectum habeat. Ita vtuntur iisdem medicinis animalibus mineralibus, vegetabilibus, diæta, chirurgia, licet aliqua circa accidentia varient. Sed de hac alibi? Basilius monachus paulo plus centum ab hinc annis primus sæuiit in medicos fiducia sui antimonii, & trium principiorum chymicorum, cuius animam in Paracelsum irrepsisse putes iuxta opinionem Pythagoricorum, & Herodianorum. Paracelsicum autem dum prætefers, quid tibi ex hoc titulo compendii? Tune ignoras *ignominiosum esse istud vocabulum, & infame adeo, vt vix sit ingenuus aliquis, qui sustineat se Paracelsistam dici,* licet sit hermeticus professor? Cogita hac de re amplius. Hæc vna causa est cur de autore puluerum istorum ambegerim. Alia est quod videbam te nihil noui afferre, aut polliceri, quia scribis *vix posse quid dici, quod non ante sit reuelatum ab Hermeticis, & Hippocraticis, ex quorum scriptis tu tua sumseris, & didiceris, impensisque sumtibus laborando compereris, & vsum probum inueneris:* quanquam istud particulare etiam tuum esse dicas, quod *Momus, incarnatus* scilicet tuo iudicio *Diabolus, velit sibi manifestari, vt iudicari possit, quod tu neutiquam facias &c.* Si primus puluis est, vt coniicio, *ex Mercurio Veneris,* secundus *ex stibio,* tertius *ex halinitro per sulphur præparato,* tu non es autor, sed occultator tantum, qui si vis tua nesciri, quis te coget reuelare? Ecce etiam nunc te transformas in alia rerum miracula & impressa tua verba mutas versutia paracelsica. Quid de te synceri sit sperandum? Tertia est quod scribis intelligentibus, & chymicæ artis peritis particulare tuum iam esse notum: *Momum* saltem non intelligere modum sermonis, & tædere manum carbonibus polluere, & quæ alia multa ira cunde congeris. Quartam pono, quod tuo nomini pepercerim, voluerimque potius indefinite dicere: *Quicunque sit autor &c.* quam definite, quia mea expositio erat tantum coniecturalis, nec constabat, assecutus ne essem mentem tuam, an non. His perpensis excusatum me habebis de nō apposito tuo nomine. Quod si indigne fers à me repositum esse particulare istud, memineris *id non amplius tui iuris esse.* In publicum enim emisisti. Si noluisti iudicari, cur publicasti? Instituta mihi erat, apocalypsis hermetica. Ad eam referri poterat & tuum istud, quod videbatur minerale, & metallicum esse, constateque ex Venere partim, partim antimonio, partim mercurio (sulphure debebam, & halinitro scribere) Ansam volebam dare cæteris de medicina ista plenius, exactiusq; cogitandi, & simul prouocare autorem ad liberalem reuelationem, quod ante hac feceram etiā in Rulandinis, Quercetanæis, & aliis multis defunctorum, aut viuentium, & sane cum ex his aliqui legissent meas coniecturas, nunquam indigne tulerunt. Quod si omnino aberraui à tua mente, tamen adhuc verum est ex venere, mercurio, & Larbaso posse confici contra pestem medicinas egregias, quales tu in primo scripto docebas fieri ex mercurio solis, & antimonio ad pestilentem putredinem expurgandam. Negas te esse eum, qui tua medicamenta velis occultare. At quid aliud facis, & profiteris in dedicatione tua? Quid aliud in argentea hygia? Quid in peste mercuriali? Si præfatiunculam legisses, inquis, aliter de me iudicasses. Ego vero legi, sed nihil SANI in ea inueni. Quantum enim insanis in Galenicos, & galenica? Qui exigit à te rationem medicaminis, *Momus* vocatur, & *Incarnatus Diabolus.* Negas naturalia remedia tollere luem pestilentis morbi, idque putas ab *Hippocrate* dictum. Noli errare. *Pæti* est, *non Hippocratis,* qui suo quodam modo vulgaria auxilia per Diætam, aut solam naturam effecta vocauit *naturalia,* quasi Hippocrates, cui tribuitur sanatio pestis, præternaturalibus sit vsus, aut etiam tua sint supra & extra naturam. Arte vtebatur Hippocrates in sanando. Populus naturæ soli & Diætæ inhiabat. Hæc quoque Hippocratica sunt, sed artis auxilio perite adhibenda, tractandave. Verum nolo in istam tuam præfationem inquirere, quam consultius suppressisses, quam vulgasses. Pergis in literis, te non ausum fuisse meam amicitiam expetere, cum nomen *Paracelsi* mihi sit odiosum, hoc est, inuisum. Audiueram de te, eratque rumor pene publicus velle contra meam Alchymiam scribere. Expectabam scilicet euentum. Si id fecisses, quo modo meam amicitiam expetiuisses apparuisset. Non repudio amicos. μύσων θύραι ἄφθονοι. Ad me accessus patet omnibus bonis. Paracelsistas quomodo, & qua de causa auerser, si ex meis scriptis non cognouisti, significo tibi id fieri *non propter nomen sed furias & insaniam in medicos, & medicinam veterem:* Item *imposturam, mendacia, vanissimamque scientiæ iactantiam,* quibus virtutibus suis iam toti mūdo se illustres effecerunt, adeo vt maxime mirer, quid tibi, viro docto & ingenuo (vt visus es) in mentem venerit Paracelsi nomine innotescere. Scribis hoc quoque: *Hactenus Chymicorum nullus à te intactus abiit. Vnde ergo mihi priuilegium, vt non contemnar?*

(In te hoc situm fuerat, si bonus fuisses)

Mi Henninge, quid quæso cogitabas cū hæc scriberes? Vocas me hermeticæ disciplinæ DECVS. Gratias tibi habeo pro honorifico iudicio: Verum prius tibi facile poterit excutere lectio autorū, quos Alchemiæ præmisi, & libellorum, quibus artem chymicam cum chymicis veris defendi. Lege saltem Antitiolana in commentariis chymicis, & Alchymiæ triumpho. Si tibi chymici sunt, Asylanus, Gramanus, Michelius, Palmarius, hostes illi mei, facile patior illos à me tactos esse, quantum ad errores attinet. Vsus sum autem etiam libertate mea in alios, qui mihi sunt amicissimi, possumq; vicissim ferre, vt mecum agatur eodē modo. Non perdit hoc, sed conciliat firmatq; amicitiam.

Paracelsica septa deprehensa, fugiunt in atramentum suum.

Citius oleum ex pumice.

Nembt deß Vngerischē Golds/ ꝛc. oder nembt Spießglaß mit Salpeter wol calcinirt/ mit dem besten VitriolOel ertrenckt/ zu Pulver gerieben/ ꝛc. *Et paulo post:* Der weissen be[illegible] [illegible] glaß blümlein: Vitriol Oel/ ꝛc.

Item ad anginam salpetra solutus cū sulphure. Anno 1608. Paracelsica Henningi Scheuneman ni &c.

An scilicet scuræ Paracelsici hermetici sunt?

am. Ita enim communi veritatis, & iuſtitiæ vinculo obligantur animi, qui conniuendo erroribus aut ſententias ſiniſtre accipiendo (quorum illud adulatorum eſt, hoc calumniatorum) non poſſunt firmiter cohærere. Reprehendis quod ſcripſi: *Quisquis ille ſit &c.* Rationem affers, quia *tractatus ab Anonymo non ſit editus, nec filo Adriadnæo conſutus, nec petenti quicquam denegauerit: &c.* Audiuiſti ante cur ita ſcripſerim, & nomen tuum diſſimulauerim. Itaq; primum argumentū facile diluitur.

In ſecundo erras. Nam filo Ariadnæo (ita enim debueras, ne Priſcianus à te vapularet) quod ſcribitur, labyrinthum explicat, non implicat. Tertium tua præfatione tollitur. In hac enim negas te manifeſtare. Adde, mihi non fuiſſe, vel deſiderium, vel otium inquirendi tua. Amicorum poſtulatis volebam publice reſpondere, & autorem ſi quis eſſet viuus, ad ingenuam confeſſionem inuitare: (imo furto ſubtracta, & in tenebras ex luce intruſa, luci ſuæ reſtituere) Iam tres næuos in mea recenſione, & coniectura indicas, & à te amouere ſatagis. De his placide inter nos conferamus. Primus nævus eſt, inquis, *me primum puluerem vocaſſe Arthemiſiam.* Non quidem ſcripſi
De tribus næuis.
TE VOCASSE: ſed: iſte eſt donum Veneris, & vocatur artemiſia. Verba tua germanica: Mann ſoll durch die Arthemiſiam bey der wunderſchönen Venus vnd er jhrem grünen Zelt gantz ſchneeweiß bekleidet hülffe vnd rath ſuchen/ die gabe vnd geſchenck Veneris das vomitiu pűluerlein/ durch Chymiſche kunſt aſtraliſch zugericht ꝛc. Sphalmata graphica omitto. Senſum verba hunc reddunt: auxilium & conſilium eſſe quærendum PER Artemiſiam apud mire pulchram Venerem, donum, & munus Veneris &c. Quærimus auxilium morbis per medicamenta. Tu quæris per artemiſiam. Concluſi: Ergo artemiſia tua eſt medicamentum, quod & puluis vomitiuus dicitur, & donum Veneris, nempe ex Mercurio eius, aut mercuriali fumo, de quo Quercetanus &c. Si per *artemiſiam* voluiſti *inſtrumentum artis*, vel *artem ipſam* Chymicam intelligere, potuiſti ſane, ſed id minus conueniebat myſterio, (Paracelſico, vbi artemiſia & Venus ſunt idem) Iam enim indicaueras qua arte fieret & mox repetebas. Senſum tuum fuiſſe ais: *Peſte infectus confeſtim ab Arthemiſia* (ita & ſcribis, & inprimis aſpirate, cum Græcorum ἄρτεμις, καὶ ἀρτεμισία abſque aſperitate (abſque Theta) notentur. Fors deduxiſti ab ἀρθεὶς, vt ſublimationem reſpiceres. CORAM *Venere ſub viridi tentorio niuea tunica induta latitante opem imploret.* Credo tibi tuorum in-
Egregius interpres: durch die Artem. bey der Venere: ab Artemiſia coram Venere. Ad ſcutiſcam.
terpreti. Alias fateor me non aſſequi quomodo Germanicum illud, Durch die Arthemiſiam: reddatur latine AB ARTEMISIA. Aliud enim eſt, Durch/ per: aliud von/ AB Deinde bey der Venere tu interpretaris CORAM. Agnoſco ambiguitatem. Putaueram eum, qui auxilium quærit per aliquem apud aliquem, non coram aliquo quærere. Verum tranſeant iſta. Nondum reuelaſti tuam ſententiam, ſed me in mea coniectura relinquis. (Imo confirmas ſcribens *ab Artemiſia* auxilium petendum eſſe, quod euidentius eſt quam *per Artemiſiam.* Sed tales ſunt ſepiæ Paracelſicæ) Quomodo ergo ſcribis te reuelationem petenti non denegaſſe? Intelligis fortaſ-
Henning. Non is ſum, qui velit ſua occultare. Ecce mendacem.
ſe me nolle ſcire, quod non vis ſciri, & contentum eſſe diuinatione, qua ſi non plane tuum, ſaltem æquiualens aſſequor. Hic eſt næuus primus. Secundus eſt de TARBASONE pro LARBASO. ψευδόγραφον eſſe putabam, vtpote nomen deprauate ex Plinio transſcriptum, modo Paracelſici legant Plinium, alias ſuis monſtroſitatib. gaudentes. Tu erratū diluere multis conaris, tanta cum ſuauitate, vt mihi iucundum riſum (ne dicas me tibi ſuccenſere) moueris, & adhuc mo-
Næuus II. Tarbaſo. Larbaſo.
ueas: Imo puto & te riſurū eſſe tuas (ignoſce παῤῥησιάζοντι) ineptias. Ego non tibi primū impegi erratū, ſed Paracelſicis, quanq̃ in Onomaſtico & libris Paracelſi τὸ Tarbaſon nō inueniatur. *Aliud eſt Paracelſus, aliud Paracelſici.* Id inueniebā apud Scholiaſten Rogerii de ſtibii oleo, ꝙ inter alia ſtibiū vocetur etiam *Tarbaſon*, citatq; autor Plinii lib. 33. ca. 6. & Dioſc. lib. 5. c. 98. vel 93 (duplex enim eſt ſcriptura) qui quod non ipſe legerit Plinium, & Dioſcoridē hinc conſtat, quia apud vtrumq; latine quidem apud illum, Græce apud hunc extat *Larbaſon* λάρβασον, licet *Matthiolus* in verſione *Ruellii* hoc nomen omiſerit, quod eſt in Græco Aldino. Caput Dioſc. in meo eſt ωογ totius operis,
873.
libri vero eius 99. tantum: alias Matthiolo 59. (In *Hermolai* editione 49.) Quo modo numerauerit ille autor, ipſe viderit. Quanti vero *Paracelſus* & Paracelſici æſtiment *Plinium*, ſi tu ignoras,
Plinius Paracelſiſtis contemtus.
vide prologum *Paracelſi* in lib. de herbis ſub finem Tomi VII. & Tom. III. tract. 1. de peſtilitate, vbi negat *medicinam, & Philoſophiam in Plinio animaduerti &c.* Tu argumentaris: *Si iſta vox deprauate ex Plinio transſcripta eſt, fieri non poteſt, quin Paracelſici Plinium legerunt.* Euge fortiter, Wie wenn ſie hetten hören leutten / aber nicht zuſammen ſchlagen? Quid ſi aliorum ſphalma arripuiſſent? Ego non nego legere *Plinium, modo legerint*, dico quod eſt dubitantis. Tu certe facis vt de te quoque dubitem num ante meam admonitionem inſpexeris eo in loco *Plinium*. Cur? Quia non tantum praue ſcribis, ſed & prauitatem defendis, cui mederi poterat lectio *Plinii*. Omnino *Plinio* erratum impingis: tuam & Paracelſiſtarum tuorum ſcriptionem ſaluare cupis. *Vlcus* vocas *nondum cicatrice obductum apud Plinium*, quaſi male *Larbaſon* poſitum eſſet pro Paracelſico *Tarbaſon.* Perſua-
Proprium Paracelſiſtarum.
deres, niſi conſtaret proprium *Paracelſi, & Paracelſiſtarum* in *quarto modo eſſe rerum vocabula peruertere*, vt opus ſit *nouis onomaſticis, Dornæi, Thurnheuſeri*, fratrum de Ros. cruce & aliorum, quibus tamen & ipſis non omnia monſtra vocum ſunt expugnata. Illud ipſum nomen extat apud *Dioſcoridem*, & ſic legitur ab omnibus Plinii ſtudioſis, nec vllus præter te (*nouum Ariſtarchum*) erratum voca-
Larbaſon. Tarbaſon.
uit. Sed quo argumento *Tarbaſon* eſt legendum, aut quo poteſt defendi *Larbaſon*? Ne quæſo ride. Ego mappa riſum compeſcam. *Baſilius Valentinus monachus affirmat dato prius crudo Antimonio ſues pin-*
Lardibaſis.
gueſcere, hoc eſt *Laridum* accipere, vt *Larbaſon* ſit quaſi *LARDI BASIS.* At, inquam, illa vox tota Græca, vel barbara eſt, non ſemilatina & Græca. Qui vero poteſt id *baſis* vel fundamentum *Laridi* eſſe, ꝙ crudum, & inconcoctile purgandi cauſſa bibitur, ſeu ſuibus infunditur? Num *ſtibium* eſt materia concoctilis, & in adipem porcinum tranſmutabilis? Tota *Saxonia* id ignorat, & tamen *ſuccidias*

habet

habet, *prapingues.* Quid de *Gracia* dicam, cuius forte eſt id vocabulum, & quidem antiquius *Dioſcoride*? Vnde vero ille *Monachus*, qui vitam totam in chymicis, & profeſſione ordinis ſui conſumpſit, *ſues didicit ſtibio pingues reddere*, imo non ſues tantum, ſed & alia pecora? Quo quæſo experimento? *Paracelſus* tuus aſtralis, & Paracelſici quid dicent, cum *crudum antimonium*, quod ipſis eſt *venenum*, & nullo modo alimentum, audient *ſaginare porcos*, eſſeque *fundamentum Lardi*? Putasne me *mendaciſsimo & loquaciſsimo monacho, qui non tantum ſuos diſcipulos, ſed & apoſtolos, tanquam nouus Chriſtus, & Papa compellat*, plus credere, quam his quæ artis potentiæ ſunt ſubiecta? *Omnia probo, quod bonum eſt teneo.* Non poteſt iſtius Monachi vita vel aliquot ſeculorum par eſſe his, quæ de ſuis ex ſtibio medicinis affirmat. Pag. 142. ita loquitur de ſuibus pinguefaciendis: *Cum paterfamilias pecus ſuum ad ſaginam vult imponere, præſertim ſuillum, ille debet ei diem vnum, vel tres aliquid, attamen non nimium propinare de crudo antimonio, veluti dimidiam drachmam in cibo fruendam, atque ita ipſum purgare. Inde pecora accipiunt non tantum cibi appetitum, ſed & cito creſcunt corpore, & ſi vlla in eis eſt impuritas, ſiue in epate, ſiue aliis locis, ſique grandinoſa fuerint, ſanantur, grandineſque exiccantur.* (Si vis cognoſcere de cura ſuum, præter vulgarem experientiam conſule *Sebitii* Agriculturam Germanicam lib. 1. cap. 30. Monachus ſues ſuo antimonio nunquam fecit pingues) Purgari etiam aliis poſſunt porci, & grandinibus liberari. Quis per ſtibium id fieri ex veteribus vnquam vel febricitans vidit? Si etiam *Larbaſon* ideo dictum eſt, quia eſt *Baſis Lardi* in ſuibus, Plinius recte ſcripſit *Larbaſon.* Tu vero & tui Paracelſiſtæ male. Tu dum *Galenum, Auicennam, Oribaſium*, & omnes Galeniſtas audes contemnere, quid de te ſentiendum ſit, hoc ipſo aperuiſti? Quo quis eſt ſtultior, eo magis contemnit ſapientes iuxta Prouerb. 26. verſ. 16. Sapientior ſibi ſtultus videtur ſeptem viris loquentibus ſententias. Vis ſapere mi *Henninge*? γνῶθι σεαυτὸν, καὶ λαθὲ βιώσας. Hoc eſt optimum conſilium. Si perrexeris ſcribere Paracelſice, fabula vulgi fies. Ego fidus *Echardus* te fideliter moneo. Tale eſt tuum *Larbaſon*, latinæ *ſues, Petalides.* Quis hic interpres tam temerarius: *Henningus Scheuneman*, dicent. Sic innoteſces: ſed cum tua infamia. Ne errauerint Paracelſici appellando ſtibium TARBASON, patronum te fiſtis. Videamus qua arte, & quo ſucceſſu. Commentator Rogerii ait: *Antimonium à Mauritanis vocatur: alii appellant Alabaſtrum, aut Tarbaſon.*

Pag. 149.

Sues ſtibio pinguefacere.

Sebitij Agricultura Germanica. NB.

(*Baſilius in triumphali:* ab Arabibus in ſua lingua longo tempore, & ab antiquo dictum eſt *Aſinat:* Chaldæi *ſtibium* vocarunt: in latina lingua appellatum fuit *antimonium* vſque in hunc præſentem diem: qui tantum vernaculæ Germanicorum linguæ ſimplici modo ſtuduerunt, pro *vitro ſpiſſo* (Spißglaß) prædicarunt, quia materia iſta ſpiſſa eſt, & tum per ſe, tum per additamenta poteſt conflari in vitrum variorum colorum, qui inſunt antimonio, & ex eo poſſunt fieri) Nulli Paracelſico attribuit appellationem, ſed aliis à Mauritanis. Putemus tamen tuis Paracelſicis nomen attriſiſſe. Quo argumento? Notationis, & coniugationis. Vis enim dictum eſſe à τάρβος, *quia effectu in corporibus humanis operetur* τάρβος, hoc eſt ſtuporem, metum, tremorem, timorem. Tune ſis hermeticus medicus, & hoc dicas? Num crudum efficit ſtuporem, metum, tremorem? Nolim eo vti, & ne ſuibus quidem purgandis. At de crudo *chymicus per ſe non diſſerit*, vel promittit, nec præcipit. Nam iuxta rectam nominum impoſitionem *Aſtrali*, ſeu chymico medicamento *aſtrale dat nomen.* Si ergo Galenicorum aliquis audiuerit, aut viderit tuam Etymologiam, iuret ſic eſſe, non tantum quia Monachus pag. 97. & alibi merum venenum eſſe affirmat, ſi crudum accipias, verum etiam quia vitrum ex crudo per magiſtrum Vulcanum, vti eum appellat pag. 99. *Baſilius Valentinus*, conflatum talem habet effectum, & ideo ſæpius à *Quercetano*, & aliis multis repudiatum. Negat tamē de eſſentia idem monachus (pag. 98.) *Quercitanus, Rulandus, Dornheuſerus, Crollius Penotus*, & alii. Crudum in vſus internos vix ſemel legitur adhibitum apud *Dioſcoridem.* Quid tu ipſe? Si in peſtis ſanatione ſis ſtuporem vel illaturus, vel relaturus, nolis medicamentum. Nam ſtupor opponitur ſentiendi energiæ expeditæ. Tollit ergo vim ſenſuum, præſertimque tactus, & conſequenter mentis quoque facultatem ligat, faciens attonitos, & inſenſatos. (Exemplo eſt *opium, Maslac, Hyoſcyamus, Datula &c.*) Mittamus & hoc ad Cynoſarges. Quid præterea deſpumas? *Quid ſi deriuetur, inquis, à particula* τὰρ & βάσις? Ignoſce meæ ſimplicitati, *optime Henninge.* Ioco dicam. Tua deriuatio ridetur à Grammaticis & Logicis. *Si ex* τὰρ *&* βάσις *fit Tarbaſon, per compoſitionem fit, non per deriuationē.* 1. Deinde τὰρ nulla eſt vox neq; latina, neq; græca licet in lexico extet.

Iam Tarbaſon etiam eſſe ſtibium contenditur.

Baſilij Valentini hic exagitatur.

Nota vanitatem à Paracelſicis repoſitam.

Falſa enim eſt ſcriptura apud Homerum, ex quo citatur Iliad. lib. 1. verſ. 8. vbi legitur τίς τ' ἄρ σφῶε θεῶν. Mali notarii ex duabus vocibus apocapatis, feceruut vnam, & pro τε ἄρα expletiuis legerunt τάρ. Inſuper τε ἄρα poſtponitur potiſſimum. Non poteſt habere primum locum in compoſitione. Vnde βασίς τ' ἄρα dicendum foret. *Incidiſti in ſcyllam miſer volens Charybdim vitare.* Quid autem ſignificaret τὰρ in τάρβασον? *Vt interroganti* (repeto tua verba) τίς τὰρ ἐστι βάσις τῆς ἰατρικῆς *interrogatum ſibi ipſi reſpondeat,* τάρβασον Inepte inquam reſponderet. Nam in reſponſione, niſi Echo eſſet repeteret particulam interrogatiuam. Deinde fictio tua non eſt ex arte Poetica, & Cabaliſtica. Nam interrogatum ſibi ipſi non poteſt reſpondere, niſi & ipſum interroget ſeipſum, ſuſtineatque idem duas perſonas. Apud quem veterum autem, aut recentiorum inueniſti *ſtibium eſſe medicinæ baſin*? Tuus monachus vniuerſale ex ſtibio non facit, licet id plusquam hyperbolice deprædicet. Vide pagin. 180. vbi poſt calcinationem, vitrificationem, digeſtionem, coagulationem, fixat, coagulatque poſtremum in lapidem IGNEM, *qui non ſit vniuerſale*, vt lapis Philoſophorum. Et quanquam eadem pagina ſcribat *Oleum* deſtillatione confectum ex præparationibus præmiſſis, *omnia efficere quæ medico ſummo neceſſaria ſint ſcitu, quia omnia ſymptomata corporis humani conſumat inſtar ignis: tamen* pagina 131. *aſtrum ſolis & Mercurii ipſi* ante-

Ol. ſtibii.

Aſtrum ☉ & ☿

antefert. Ita pag. 100. 91. 92. vbi *de alio quodam minerali* loquitur *in quo sulphur solis æque validum, & forte, imo potentius, quam in auro inuenitur, & reperiri duo genera metallorum*, ait, *in quibus tam potens dominatus superflue triumphet.* Profer aliud: *si tibi minus placeat Cabala* (inquis) *non male dixeris à particula βάσανον* (cur non Fasenacht/ da die Narren brüten.) *Tarbasonem deriuari.* Transformas te iam in Iudaicum metaschematisten, & Tarbason transmutatione facis ex βάσανον (Græcis βάσανος est, vnde Tarbasus, vel potius Tarbasanus oriretur) æquo solœcismo. Foret enim & sic *compositio* non *deriuatio.* Est autem βάσανος *lapis lydius auri probandi:* Est *tormentum, quæstio &c.* Qui inde fiet Tarbason? *Expungendo,* inquis, *per elisionem αν, vt dicatur βάσον, cui præposita particula ταρ, facit τάρβασον qua significatur cum quadam affirmatione, id quod experimento comprobatum est, βάσανος experimentum, probationem, examen significat. Plato de legibus: ἀλειτὴς (sic enim scribis) ἡ βάσανος: Et Erasmus βάσανον λαμβάνω, quod est probo. Hinc Tarbason, quod probatum est.* Hæc tu perquam lepide. *Basilius Valentinus* sane vult inuentor esse probatarum ex stibio medicinarum. Apud *Dioscoridem* nihil tale est, vti nec cæteros antiquos, quibus tamen nota fuit appellatio *Larbason.* Sacræ literæ fucis accensent non admodum commendato facto. Scholastici te rident cum tua *Elisione.* Non enim si an expungis ex βάσανον Elisio est, sed *syncope.* Deinde quis credat βάσον *syncopatum* sermone Græcorum vsitato esse? In aurem tibi. Rectius βάσσον dixeris, quod est βαθύτερον. Vnde quidni Tarbasson, & abiecto vno sigmate, Tarbason, vt significet *profundæ speculationis & generationis minerale?* Ecquid placet? Sed si hoc modo ineptire licet, inuenias qui dicat significare *frequens stomachi fastidium & nauseam* ex crambe tot inanium deprædicationum ad ravim vsque repetitarum, vt sit quasi ταρφῆς ἄση, litera φ in β transmutata. Ego me stupidiorem esse fateor, quam vt istam profundam *cabalam* intelligam, quæ vox cum apud Chaldæos *doctrinam viua voce tanquam per manus acceptam à Patribus significet* (ἄγραφον ἀκρόαμα: Pontificiis verbum non scriptum, sed traditum viua voce) miror quo autore perpetua successione vsque ad primum didiceris Cabalisticum tuum Tarbason. Forte tibi Tarbason tuum ex τάρβ@ natum. Tertio si per βάσανον accipitur examen, num id quod examen sustinuit & probatum, seu experimento cognitum est, erit *antimonium?* Atqui hoc est *medicamen auri probandi, probans non probatum. Lapis Lydius* est βάσαν@: aurum vel argentum est βασανιζόμενον. Substitue Lydio *stimmi,* erit βάσαν@, non autem id quod probatur. *In vitium ducit culpæ fuga si caret arte,* inquit Horatius. Nunquam credidissem te tam fœcundum esse ineptiis, & tam paruæ solertiæ. Profer aliud. *Hoc est illud monstrum* (inquis) *quo Rogerus Baco Anglus delectatur in tractatu de Ol. Antimonii.* Monstrū sit an non ex Rogerio nō disco. Vocat *stibium,* Arabibus *Azinat,* Chymicus, *Antimonium.* Basilius vult *Antimonium* esse latinam vocem. Sed *Plinius spuma candida nitentiuque lapidē* vocat dictum ab aliis *Stimmi, Stibium, Alabastrum, Larbason.* Apud Dioscorid. dicitur *στίμμι, στίβι, πλατυόφθαλμον λάρβασον:* quæ Græcis vsitata nomina. Ebræ, *Zedadah,* Chaldaice *Zedidah:* vel *puch* in sacris. Arab. *Cohol,* vel *Cühul:* Gallice & Chymice *Antimonium,* vt & Italice, & Belgice. Hungari *Alabastrum,* vt & Poloni appellare dicuntur. Latini vel circumscripserunt, vel Græco nomine *stibi* & *stibium* vsi sunt. Quidam *sulphur nigrum* vocant. Auicennæ est *Atzmed* אתמד *Tamad* est continuare, durare, Interpres reddidit *Antimonium.* Ruditatis autem barbariæ est legere, vel pronunciare *Azinad* pro *Atimed, Athemed,* vel *Azemed,* aut *Azimad.* Ex hac docet parare *Oleum miræ virtutis* in Podagra, Lepra, Apoplexia, Hydrope, Epilepsia, Catalepsi, Analepsia, Hectica, Febribus, Peste, vitæ prolongatione &c. Tu non oleum, sed puluerem proponis. Nihil habes in *Rogerio* firmamenti. Vide etiam num monstrum, & medicina admirabilis sint idem apud eundem. (perinde est ac si quis virum excellentem vellet monstrum sui seculi vocare, cum monstrum semper sit in malis) Monstris vestris vos interim delectari, si non ex aliis, saltem ex tua ad me epistola quam luculentissime patet. Quid enim monstrosius potest scribi ab eo, qui sapientiæ chymicæ vult esse antistes? Ego scripseram rectius vocari posse *Turbasonem,* sicut *Turbith* à turbando quidam deducunt, quanquam origine sit vox Arabica vel Saracenica, qua *Serapio, Mesue* & alii vtuntur. (Ventris conturbatiuum esse *Mesuæ* interpres scripsit. *Morinus* putat nomen excogitatum esse ab aliquo impostore: *Actuarius* quoque Græcus vsus est eo nomine in radice *Pityusæ* & *Alypiæ,* quas *nigrum & album Turpetum* appellat. *Dioscoridis* capiti de *Pityusa* in aliquibus exemplaribus adiectum est, ἣν καλοῦσι τούρπετ) Respiciebam ad querelas publicas de Antimonio Paracelsice (pleno ventre) præbito, quod mouit etiam *Quercetanum,* vt stibii vitrum execraretur cum præcipitato *Turpeto.* Tu iocaris. Ita enim accipio verba tanquam suaui delitio correpti. *Si in arte antiqua* (inquis) *nouis & fictis nominibus ludendum, non contemnenda est Nominis latio, qui Antimonium Turbasonem vocitas, fortassis ideo, quia assumtum morborum basin turbat & deturbat. Verba pro verbis dare vnicuique facile, facilius quoque deprehendere, vtilia inuenire, rite medicamenta præparare, præparata recte administrare satis arduum.*

Hæc tu. Vti sobrius fuisti posterioribus verbis, ita ebrius prioribus. Quid est *Latio nominis?* Nomenclationem scio, nominis Lationem ignoro. Deinde allusio est, Græcis παρονομασία, (collusio παρήχησις similis sonus) non nomenclatio cum *Turbason* dico pro *Tarbason,* cum sono respondeat verbo *Turbo:* (τύρβη Turba est, τυρβασία saltatio turbulenta: Latinum Turbo creditur à Græco τυρβέω, vel τυρβάζω factum. Vnde recte Turbason, quod est turbas daturū) *Basin morborum* quam vocas? Qui in litera tam pueriliter erras, quid de te tibi vendices? Quis medicus sic loquitur? Essentiam morborum quod tollit, turbat, deturbat, possit esse antimonium (in aliquibus) sed non vulgariter præparatum, vt tu scribebas an. 1608. *Recipe antimonii per salem Petræ bene calcinatū, & optimo spiritu vitrioli potatū, & in puluerē redactū. Da iuxta ætatum discrimina cū Mithridatio grana ʒ 4. 5.* vel 6. *ad vomitum & secessum purgandum.* (Obiter addo: *Thurneiserus* in suo herbario ad purgandū tale

oleum

En cabalam Paracelsicā stultam.

Der kurtzweilige Henning.

Syncopa de medio tollit quod Epenthesis infert.

Cabala

Paracelsici monstris Vocabulorum delectantur. At delectantur stibio. Ergo stibium monstrum.

Ol. Antim. Rogerii.

Turbit.

Calx antim. Henningi. Thurneiseri oleum purgans.

oleum conficit: ♃ *antimonij crudi* vncias octo, *argenti viui sublimati* vncias quatuor, *salis* sesemunciam. Commista contritaque destilla ex retorta per gradus ignis donec concurbita rubefiat. Primum exit spiritus albus. Deinde succedit rubor: sed cum hic apparet, statim mutandum est receptaculum. Alias concrescit in *butyrum*, & amittit perspicuitatem. Cape spiritus, seu olei puri, & limpidi vncias quatuor. *Radicum tormentillæ* probe arefactarum, & concisarum vncias duas. Destilla per alembicum lento igni. Prodibit *oleum pulchrum, & iucundum purgans potentissime*. Valet & ad vlcera putrida. Hæc ille qui persuasum habuit *olea mineralia sic corrigi per vegetalia*, vti & scribit de *ceruaria alba*, quam *Libanotin vocant. Olea ex salibus, liquoribus, sulphure, & aliis speciebus metallorum extracta*, inquit, *quando vt tuto intra corpus sumi poßint, parare volumus, nos extracto radicis ceruariæ albæ proportione sesquialtera miscere, igni reddere, & subigere oportet destillando ex cucurbita in alembicum rostratum cum receptaculo; Deinde destillatum rectificare. Ita in spiritibus arsenici, sublimati, vitriolique qualitas corrosiua mitigatur, vt fiant innocui.* Hæc Thurneiserus. Felicius est nostrum seculum. Si enim purgare corpus volumus Mercuriali medicina, commodissime id fiet per *Mercurium sublimatum dulcem, quam Aquilam albam dulcem & panaceam vocant. Et sic neque opus erit Mercurio Solis, aut calce antimonij tua.* Verum hæc obiter, vt lectores ex nostris dissertationibus aliquid frugis reportent.

Corrigere mineralia per vegetalia.

Hac est hygia argentea furto subtracta Syntagmati meo & sic appellata à Scheunemano.

Castigas meam *Paronomasiam: quia facile sit verba pro verbis dare* (Turbason pro Tarbaso & Larbaso) *facilius deprehendere, &c.* Quid deprehendere? Tibi facile est *Reprehendere* meas coniecturas, *& pro medicinis salubribus verba dare, quod latinis* est *decipere*. Ego nec verba do cuipiam, nec deprehendo: imo nec reprehendo, sed coniicio & animaduerto. Si vtilia inuenis (*furto subtracta ex aliorum scriptis tua facis*) rite præparas, & rite præparata administras, non prohibeo. Sed cum vltra vulgares Paracelsistas nihil sapias, non censeo laboriose tecum disputandum esse, nisi res sit tanti, vt ea proficere studiosus veri possit. Hactenus *næuus secundus*, qui tibi multos alios peperit. Tertius incidit in *Halcyonem volatilem de citrinis vaccis*, vbi & *iunior Cribtit, deplumatus, &c.* quæ ego vocum τέρατα ex tuo tractatu, vti est impressus, reposui. Primum conijcis me legisse *vaccas pro culina*, Kühe pro Küchen. Ariolare. Qui aliter legere potui quam tu scripsisti, & nota est Paracelsistarum τερατολογία, quam *mysticam* vocant, vt nefas sit quicquam in ea mutasse? « Das dritte Pülverlein verum diureticum, astrale, & fixum, den flüchtigen Eißvogel von den gelben Kühen / (hic enim ponitur virgula distinctiua) jungen Cribtit genant / beropfft / innen vnd aussen wol gebraten / vnd gantz figirt / ꝛc. Non potui sensa tua absentis aliter quam ex scripta litera cognoscere. *Diureticum* vis cudere. Id est forma primum *pulueris*, mox *liquoris* per solutionem in eo, quod *vim per se habet vrinam mouendi*. Quomodo cuditur? *Halcyon deplumatur, & assatur intus forisque per vaccas citrinas*. In mysterio cabalistico indefinitæ Paracelsiæ nihil interest, siue seruum culinarum operi addicas, siue vaccas; sicut & in *Steganographia Trithemii*. Germanorum linguæ peritus latinus non aliter transtulerit, neque ego tum videram tuam correctiorem editionem, quæ ne digna quidem erat inquisitione. Ego, *qui tibi recondita mysteria tribuebam*, iam intelligo te sermonem fecisse *de lixa*, seu *cacula & calone*, vel *seruo culinario*, qui tanquam columbas assaturus Halcyonem volatilem deplumet, asset, & totum figat, hoc est, faciat id, quod aniculæ & barbitonsores nostri, qui *salem petræ sulphure citrino purgant, faciuntque, quod vulgus vocat lapidem Anginæ, vel Bruni*, Brennstein / Paracelsi. is prunellam mineralem. Ita *Nitrum* olim tractabant in Ægypto circa *Memphim*, vt annotauit *Plinius* lib. 31. c. 10. *Nitrum frequenter liquatum cum sulphure coquentes*, ne Paracelsici de inuento glorientur. *Dioscorides* carbonibus vri subiecta testa noua, donec incandescat sciuit. Vtitur verbo καίειν & πυρῶσαι. Tu assas ita vt intus forisque ignescat, & deflagret. Si halinitrum esset nitrum (non multum aut differunt, cum in Nitro naturali materialiore sit nostrum artificiale formalius; quanquam alicubi in *salicum* quodam genere vt *Rhauvvolfius* in hodœporico commentatur, eiusdem virtutis & vsus halinitrum sponte quoque nascatur) riderent tuam *Optesin* & veteres & noui. Neque enim assatur, quod intus forisque ignescit totum. Verum hic fatendum est me à tuo sensu aberrasse, & speculationes meas μετεωροπόρως perdidisse. Etenim astralia omnia & fixa promittebas. Atqui astra non erant circa centrum, & in fundo Tartari quærenda, sed in cœlo. Promissa tua plus quam Paracelsica me seduxerunt. Adeo enim non astralis est ille tuus sal fixus, vt spoliatus parte subtili, & ætherea, nihil nisi terrenum corpus sit, & salem terreum, maxime si sæpius crematus fuerit, sapiat. At quid est *figere*? Num separare partem subtilem à spissa? Minime. Doceat te *Hartmannus* tuus per *sulphuris vitriolati Anodyni* confectionem, vbi tuum astrale opus dicit esse coctionem culinariam, idque non immerito. Nam id per seruum culinarium mundulum, vtpote non nigrum, sed flauum procuras. Non sunt plumæ, quæ vstione secedunt ex halinitro, sed spiritus, qui in vera fixione debebant cum suo corpore manere. Ideo & inepta deplumatio. Sed dic tuis verbis, quid senseris. *Halcyon volatilis à famulo culinario glauco, nomine Cribtit, deplumatus, &c.* Mirum vero. Nouum Deorum Paracelsicorum interpretem audimus, qui quod Germani vocant gehl / id est, *flauum, citrinum*, ex hoc coram concilio suorum Deorum appellat *Glaucum*, quasi de *marino Deo* vi herbæ cuiusdam ex homine transmutato speculatus, vt sic habeat noctuas, quas Athenas ferat. Ibi enim non sunt flauis oculis noctuæ, sed *cæsiis*, qui dicuntur *glauci*. γλαῦκας ἀθήνας, Eulen mit gehlen Augen gen Athen tragen: Desinet esse prouerbium de superfluo studio.

Nævus III.

Deprehendere Scheunemani.

Diureticum Scheunemani.

Facere lapidem bruni ex Plinio transsumtum.

Assatio ridicula Scheunemanni.

> *Iungentur iam gryphes equis, æuoque sequenti*
> *Noctua non glauco fuerit, sed lumine flauo.*

O te ferula dignum interpretem. *Glaucum* blaw / vel graw appellant; latinis id alias *cæsium* est, & oculis Mineruæ, noctuarumque conuenit. *Scaliger* cæsium & glaucum vnius coloris vocabula duo esse notabat in oculis Mineruæ, & medicorum glaucomate: Platonis iudicio id constare ἐκ κυανοῦ καὶ λευκοῦ, vt sit cœruleum dilutum, seu hilare. Quidam rutilum dixerant. Sed hos corrigit

Glaucum quid.

Antonius Scarmilionius lib. 2. de colorib. cap. 22. speciem cærulei appellat, qualis sit in noctuarum oculis. (Noli ægre ferre, quod contra tuam sententiam virorum doctorum iudicia proferam. Ita enim requirit vestra tergiuersatio.) Verum Paracelsistarum colluuies putat sibi integrum esse τὰ ὑπέρτερα νέρτερα θέσθαι, & non tantum colores rerum mutare, sed & popularem sermonem. *Sit sulphur famulus tuus culinarius*, qui seruit coquis vulcaniam flammam quærentibus, eamque ex fomite, qui excussas ex chalybe scintillas excepit, prompte rapit. Num & Chymico in halinitri vstione sic inseruit? Fila sulphurata in eum vsum publice adhibentur. Quis hæc appellauit CRIBTIT? De sulphuris synonymis scribit Matthiolus id ab Arabibus vocari *Cribtit* & *Rabric*. Inde expiscatus est Paracelsista vocabulum, quod non facile inuenias in Paracelso. Galenicis itaque etiam contumeliosissime despectis id genus homines non possunt carere. Non tamen fila sulphurata sic appellantur. Voces ipsas quod attinet, eas ex *Matthiolo* reposuit *Schindlerus* in lexico in explicatione nominis *Gopher*, quod pinum significat. Inde *Gophrit* sulphur, & Chaldaice *Kybrit* (Græce melius κύβειτ) vel *cüphrit*. Inde videtur & *küfur*, vel *cybur* factum. Corruptum est *cribtit*.

Rabric adhuc est corruptius, licet legatur apud *Auicennam* lib. 2. tract. 2. c. 620. Videtur natum ex *Tabric*, seu *Baric*, quod significat splendorem, nisi velis pro *Rabric* esse legendum κίβειτ, vt sit libera vocalium literis subiiciendarum pronunciatio. In Thurneiseri Onomastico *Girat* vocatur sulphur: Item *Cabric* & *Caliab*: Apud Dornæum *Chifir*, *Chybur*, *Cibur*, & *Kibrith*, quanquam & *Lunariam sulphur natura* appellet, & sulphur sub nitrialibus comprehendat. Item ex Græco Θεῖον scribit Thion, &c. Varia enim habet vocum figmenta, vt Pyrtin, qui & lapis ignis, Kiberit, Kibrit, fumus citernus Eirat, crocus viuus. (aliud est sulphur essentiale, de quo in principiis) Gummi rubeum dicitur in *Mysteria Prophetissæ Kibric Philosophorum*. *Pantheus* Synonyma habet *Goporu*, *Kibrit*, gumma rubea, sulphur rubeum, Thion, &c. *Gophru* autem scribit ex Ebræo *Gophrit*, ibi litera Tau pronunciatur cum sibilo sicut T latinum sequente I vocali, vt in oratio: quasi dicas oratio, vel orazio, aut oraçio. Scribit tamen aliquando etiam *Gophrit*, quod est *Chibür*, & *Kibrit*, & *Thion*, omnino sulphur. *Criptit* in veteribus vix occurrit. Neque tamen consentaneum est id non eu *Matthiolum* confinxisse. Hactenus de næuis disputatum est cum auctario quodam, vt simul Lectoribus nostris aliquid vtilis pabuli præberemus, cum alias ex nostra dissensione parum commodi haurire queant, nisi in lucro sit, te cum tua hæresi intus & in cute pernosse. Quomodo à te curatur pestis in tua regione grassata? Quod erat curatiuum Bambergæ, Ascaniæ fit Prophylacticon exonerans naturam vomitu, & secessu. Si vero pestis iam corripuerit hominem, ex te dicit tuus populus primum vtendum esse *vomitiuo ex cupri argento viuo*, quod fieri nequit sine aqua mercuriali ex sublimato. Ita enim chylus infectus ex ventriculo reuocabitur. Hinc succenturiatus quasi ex insidiis succurrit *globulus mineralis*, & mirabili copia feces alui non deturbat, sed ad se allicit, tanquam pabuli vice, vt Paracelsici solent nugari de *magnete* ferrum attrahente. Velis, nolis, agnoscere debes insufficientiam trium tuarum capellarum pulueratarum. Nam mouere ventrem nulla sine globulo supposito potest, & tamen in intestinis poterat camarina, vel Lerna mali esse. Euacuata aluo quid faciendum? *Sudandum*. Quid inde? *Metendum* cum bona venia. Belle. Sed consideremus materias. Ex qua re fiunt rotundi globuli (nisi addidisses Rotundi, nemo intellexisset sphærulas esse) ita affecti, vt *proprietate sympathica Mercuriale & Archenicale* (pono tua verba) *venenum attrahant in podicem* immissi, seu intrusi, vbi ad exemplum experimentorum in macrocosmo agant sine omni languore, & *incredibili copia* alui feces subtrahant, idque dimidia hora. Multa hic erunt quærenda. Primum vnde didicisses alui feces esse venenatas. II. Veneno *Archenicali*, & *Mercuriali*. III. Globulos tuos esse *Archenicales & Mercuriales*. IV. Tales si sint, qui non lædant rectum intestinum. V. An non tam magna copia feces potius globulum sint attracturæ, quam contra. *Maior enim virtus est in maiore quanto*, adeo vt magno pondere ferrum ad se rapiat magnetem minorem. VI. Vnde cognitum si vtrumque sit *Archenicale & Mercuriale*, quod se tractura sint mutuo συμπαθητικῶς: Non omne arsenicum trahit arsenicum, nec mercurius mercurium. VII. Proprietatem illam esse, & non communitatem. VIII. Quæ sit illa experientia macrocosmica. An cum *conflatores* venas stibiales, sulphureas, cobolticas, & similes rapaces ferro, & medicinis ex ferro, salibusque, & aliis medicaminibus domant, ita vt argento spatium detur se à vi rapace subducendi, & per lapidem in plumbum fugiendi? Sicne fit etiam cum tu alui feces subducis globulis tuis? Sed mittantur ista. Nam ad insaniam te adigerent cum tuo Paracelso. *Globuli tui fiunt ex minerali salubri*. Illud quod est? Galenicus aliquis diceret *salem* aliquem, vt gemmæ, esse suppositoriis miscendum. Sal enim minerale salubre est. At qui hoc foret arsenicale, & mercuriale? Sit ex vitro, regulo, stella, stibii, aut similis *metalli*: (vt tibi caput doleat cum tuis stultis Paracelsistis, & ilia rumpantur, vtor *metalli* voce) Impurus erit globulus: Et sic rationabiliter impuras alui feces videbitur attrahere non aliter, ac si quis furiosum *Turcam* vellet compescere, intruso in anum ex *maslac* suppositorio. Ego non globulum tuum ridebam, sed quasi digressione facta rideri ab aliquo posse scribebam ob eorum opinionem, qui obstinate *contendunt purgantia agere per familiaritatem naturæ totius, qua simile attrahit simile*. Si enim feces ventris per podicem sunt exigendæ, vbi rectius ponas trahens quam in intestinum, vt inde veluti magnes alliciat sui simile? Alias tractio fieret ad ventriculum assumptis per os catharticis. *Ratio mea tibi displicet*. Putas enim quasi animo male sibi conscio in te prolatam esse. *Si ridendus* (inquis) *meus globulus est, etiam tuus, qui fit ex stibio, & Quercetani alius ex croco metallorum*, hoc est, *ex antimonio vsto adiectis salibus*. Accusas me malæ naris. Tuos globulos mihi fœtere meos suaue olere arbitraris, quos tamen suffuratus sim transcriptione ex Quercetano. Temere insanis. Neque meus bene olet, neque tuus globulus hactenus mihi fœtet. De attractrice dissero. Hanc tu videre non potuisti, quia *conscius ipse*

De cura pestis putrida cacothymica.

Tres pulueres Scheunemanni claudicant.

Purgantium operatio.

scius ipse sibi de se putat omnia dici. Glaucoma hoc est te interprete, das gelbe ab oculis remoue. Mihi videtur purgatio mirabilis esse, vt & *Fallopio*, fierique aliam ob causam, quam familiari attractrice.

Dictum verum, ais, *non valet idem dictum à quouis.* Ariolare. Tot enim mendaciis Paracelsistæ sunt infames, vt, etiam cum verum dicunt, fidem non inueniant. Si vis, vt tibi credatur, globulum tuum arsenicale & mercuriale venenum ex ventre in rectum intestinum proprietate astrali ob familiaritatem trahere, non verbis, quæ est principii petitio, sed rerum euidente demonstratione est vtendum. *Paracelsus* tuus scripsit *astro magnetis ferrum fortißime trahi.* Factum periculum est. Nugæ inuentæ sunt. *Non si integra naturæ suæ vim illabefactam habentia trahunt, etiam ignibus corrupta trahunt.* Si tuum minerale vacuat, flammis fusoriis in vitream speciem redactum, non necesse est idem efficere etiam crudum, & contra, multo minus effectum proprietati asscripseris naturali. Pone *Martium venenum in intestinis harere.* Subiiciendum foret astrum magnetis forma competente. Num attracturum hoc illud esset? *Globulum metallicum* vocaueram. Putabam enim materiam esse metallicam ex tuis fundamentis. *Si simile attrahit simile: Et in intestinis est venenum Martium, Saturnium, Mercuriale, Arsenicale*: iniuriam tibi fecissem, si non medicamentum quoque metallicum statuissem. Paracelsici enim sanare volunt *similia similibus. Fixa* requirebas. Cætera volatica & putrefactioni obnoxia irridebas. Ex metallis, & metallicis astralia, potissimumque planetis respondentia conflabas. Tu quasi mortale peccatum commisissem, & patrios cineres perminxissem, magno cum supercilio negas *tibi vocari globulos metallicos.* Suauiter deliras. Vbi hoc tibi tribui? Et tamen poteram iure maximo ex consectariis à te positorum. *Metallicus est globulus, siue ex metallo vniuoco factus, siue ex æquiuoco.* Metallis accensetur *stibium* vtrumque & aliæ marcasithæ, quæ proxima potentia sunt metalla, & argento viuo constant. Tuum argumentum contra meam coniecturam est: *Metallicum & minerale non est idem.* Scripsi ex minerali fieri. Ergo non est metallicus globulus in podicem immittendus fecum sympathice attrahendarum causa. Argutulus es, sed vnum tibi deest: Perperam sapis. Non enim recte es informatus, aut si es, deliras maliciose. Cum Dioscorides vellet scribere de mineralibus, *cadmia, pompholyge, ærugine, ferrugine, scoria, stibio, lythagyro, lapide Armeno, Cyano, Indico, Ochra, &c.* in genere proponebat περὶ παντὸς λίθου μεταλλικοῦ.

Andreas Cæsalpinus tres libros de metallicis edidit, in quibus variæ terræ, sales, & omne pene fossilium genus.

Galenus in IX. Simplic. ait, μεταλλικὰ φάρμακα προσαγορεύειν ἔθος ἐστὶν τοῖς ἰατροῖς ὧν ἡ γένεσις ἐν τοῖς μετάλλοις ἐστὶν, ἤτοι γε αὐτοφυής, ἢ διὰ καμίνου, καὶ ὅσα πάλιν ἐκ τούτων αὐτῶν οἱ ἄνθρωποι σκευάζουσιν, &c. ponitque *cerussam, psoricum*, & similia. Tractat de *salibus, armeniaco, arsenico, aphrolitro, gypso, sulphure, &c.* Quæ *metalla* Plinius vocet, habes libro trigesimo tertio & trigesimo quarto. Disce hinc, (pluribus autoribus non est opus cum *Calepinus*, & *Lexicon* tibi possint esse satis) *minerale, foßile, metallum, non raro idem significare*, quod & indicat *Agricola* libro primo, capite primo, de nouis & veteribus metallis.

Tom. 6. pag. 311. lib. 7. de transmut.

De metallici notatione.

Num minerale & metallicum sint synonyma.

Vide & tertiam concionem *Mathesii in Sarepta* de origine metallorum, vbi cogeris à fossoribus discere *metalla vocari aurum, argentum, æs, ferrum, plumbum album, plumbum nigrum, argentum viuum, bismathum, stibium, & metalli nomen tres res complecti.* Vbi vero dixi, quod Synonyma sint minerale & metallum? Si tuus globulus est mineralis, & metallica sunt mineralia, solentque tales globuli fieri ex vitris metallorum, *stibij, bismathi, plumbi, &c.* vt te docere poterit *Quercetanus* in defensione prima, capite decimo de vitro antimon. plumbi Regulo, &c. ibi & de *annulo cathartico ex vitro plumbeo*, an nequeat esse metallicus? Cerebrum tibi deminutum esse video. Cape vitrum ex Luna. Metallum id fuerat, iam erit metallicum & minerale, poteritque in metallum reduci, si non fallit Geberus cum aliis artificibus te peritioribus. Ita *stibij regulus per animam plumbi ex metallico fit metallum*, indeque reduci potest in regulum. Nimium simplices habemur à *stultissimis hominum Paracelsistis*, qui cum ætatem triuerimus disputationibus de metallorum transmutatione, adhuc ignoremus quæ res vocetur metallum. Quærit *Rosarij Philosophici autor poßintne minora metalla, seu mineralia in maiora conuerti.* Negat, argumento deficientis mercurii, metallorum vniuocorum principii. *Vbi mercurius est, ibi metallum actu, vel potentia.* Ita *Auicenna* in suo tractatulo capite tertio. Talis disputatio est in *correctione fatuorum* capite septimo, quod caput adi, *fatue Henninge*, & sine te corrigi. Cognosces mercurium quoque non semper metallum dici, & non raro sulphur, minoraque mineralia metalla. Verum de hac quæstione infra suaue ex te deliramentum audiemus. Ideoque plura non addo. Accusas me, quasi *Globulum istum tuum Eccoproticum sinistre sim interpretatus.* Erras. Deterge oculis nebulam calumniæ, rectius videbis. Quæ apponis satis thrasonice *de sanationibus tuis felicibus*, me non offendunt. Neque enim inuideo saluti humanæ opitulatores, sed opto vt his, quorum interest diu viuere, *AEsculapii* contingant multi.

Magnus sanator Scheuneman.

Id autem quod rei est, quis me iudicare prohibeat? *Si per se sanasti, & ex arte, iisdem principiis sanationem obtinuisti, quibus & Galenus.* Quid enim tum si aliis nominibus tu rem appelles, aliis Galenus, cum non sit alia. Tua opinio, & phantasia, locutioque parabolica non efficit, vt quæ febris est biliosa, nõ sit, si pro bile putrefacta & inflammata sulphur incensum dicis. Si hydropem ex sale & mercurio conficis, num ideo non est hydrops ex aqua, aut tumor aquosus, quem Paracelsus tuus *vndimiam* vocat? Si aquas expurgas, *Esulæ essentia extracta*, aut *stibio tuo*, aliove hydragogo, an id non sic agit, vt *Galenica Esula, Elleborus, Iris, Ebulus, Sambucus*, & similia? Aliter nominare materias medicamentorum, causas, morbos, symptomata, nutrimenta, & alia iuuantia, vel læden-

vel lædentia, non mutat medicinæ principia, & naturas rerum. *Ex principiis rationis & experientiæ methodum curandæ pestis oportet esse rationalem & Galenicam*, vt vt tibi inuisa sunt, & sordent Galenica. Si medicus es per artem medicam principiis suis, & methodo iam ab antiquo (neque enim cum Paracelso delirante nata est) constantem, & ab Hippocrate, Galenoque descriptam es medicus, licet in praxi aliquando à scopo aberres. *Si non iisdem veteris principiis, noli vsurpare artificis medici titulum.* In diem enim & perfunctorie sanas, fortuitoque incidis in sanationem, vt *Hippocrates* in lib. de arte monuit. Vis audire *Hippocraticus*. Qua quæso fiducia? Num Paracelsiæ tuæ? Neutiquam vero. Istam enim ignorauit *Hippocrates*, qui cum *humores* proponat, ignominioso nomine societati tuæ est *humoristarum pater*. Si es *Hippocraticus*, oportet esse iis dogmatibus, quæ *Galenus ex Hippocrate repetiuit*, explicauit, auxit. Ais me præsumere tibi *Labem inurere.* Cur malum suspicaris? Quotus quisque est, qui legens mea in *Syntagmate* verba putet ex tuo tractatu esse sumpta? Si lates, qui potes labe tangi? Vtinam abstinuisses vituperio artis *Galenicæ*, & compositionum priscarum in tua ad Senatum Ascaniensem præfatione, mansissesque in ea professione, qua eras *Bambergæ*, vbi de peste chartam patentem egregiam edidisti. Quod autem tuæ sanationes felices, quas iactas, non sine nota aliorum medicorum, cum iudicio de morbis non conueniant, *disce ex te ipso, qui Gallicum stulte iudicas, seu venereum ex alia causa, essentiaque morbum.* Tu tibi ipsi peperisti sinistiam de te suspicionem *inuectiua* in Galenica vegetabilia, & animalia medicamenta iniquissima, vt & in cibos medicamentosos. Aut reuocanda tibi ista scriptio est, recantandaque iniuria, aut sapientiore modo emendandum, quod commissum est imprudenter.

Paracelsista induit laruam Hippocraticam.

Sanationes felices Scheunemani.

Hæc ad tuas volui respondere animo tranquillo, *vt corrigerem male conceptam opinionem, & te ex Paracelsicis fumis in apertam Hermeticæ professionis lucem, ingenuamque philosophandi viam protraherem.* Illud adhuc addo: *Venotum* nosti? Is, cum *Basileæ* promotus fuisset, & Galenica, Hippocraticaque lauro donatus, deflexerat ad Paracelsian: sed pedem sapienter retraxit, vt vides in calce scripti *Iohannis Hollandi* ab ipso editi. Exemplum habes, quod laudabiliter sequi possis. Si tibi placent Symbolismi Chymici *Seuerini*, *Quercetani*, & similium, modo eas recte explices, & sine iniuria veteris medicinæ vsurpes, me non offendis. Vale ex sententia. IV. Non. Aug. M. DC. XIII. Coburgi.

PRO DE-

D. O. M. A.

PRO DEFENSIONE ET DECLARATIONE SYNTAGMATIS CHYMICI, CONTRA REPREHENSIONES HENNINGI Scheunemani Actio secunda: In qua secunda Epistola examinatur.

ANNO Saluatoris M. DC. XIV. Martii Iuliani XVI. cum vix illuxisset ad Gymnasium Illustrissimorum Principum & Ducum Saxoniæ, quod est Coburgi, quidam Bamberga veniens, homo ignotus, obscurus, sicarium potius dixisses quam tabellarium, ministræ tradidit fasciculum chartarum male consutarum & funiculo crasso leuiter colligatarum, seque ilico in pedes coniecit conscius sceleratæ mentis, & mali, flagitiosique facinoris. Inscriptio erat Andreæ Libauio coronato Poetæ, Galenico Doctori, & supremo ludimagistro Coburgi, eaque teutonicis verbis, vt prima statim fronte appareret τὸ σηλιτώπικὸν, ᾗ ὑβειστικὸν, mali corui malum ouum, lucifugæ hominis, & veteratoris lucifugum & veteratorium scriptum; quod non ausus fuit more solenni, & candido reddere, sed ritu eorum, quibus mala mens, malus animus, idque crepusculo matutino, ne ater, an albus esset posset agnosci. Latuerat id Bambergæ aliquo vsque inter eos procul dubio, quibus volupe est famam clarorum & honestorum virorum vellicare, mordere, inquinare, & eximie lætari Satyricis in homines innocentes inuectiuis. Datum enim erat anno M. DC. XIII. Decembris XIV. & satis atratum, vt pateret primo intuitu inter manus improborum fuisse volutatum. Amoto fune crasso, & cera, quæ erat leuiter, ruditerque appressa, in conspectum prodiit autor:

Henningus Scheuneman Philosophiæ ac Medicinæ Doctor Andreæ Libauio ludimagistro apud Coburgenses S.

Risi scilicet crassam superbiam hominis fatui. Euge, inquam, bona facis tuarum virtutum auspicia. Factum istud non est viri boni: quomodo Philosophiæ & Medicinæ Doctoris? Tu Philosophiam & Medicinam nunquam docuisti, sed decoxisti. Creatus quidem eras Herbipoli Doctor; sed in Paracelsiam irrepsisti, proiectaque dignitate tibi honorifice collata incepisti veram Philosophiam, & Medicinam oppugnare, proque ea Paracelsicas sordes, & inquinamenta obtrudere legentibus, id quod stulta tua scripta titulo Paracelsiæ edita contestantur. Sim ego Ludimagister, siue supremus, siue quicunque. Quo tu me nomine contemnis, eo glorior ego non apud homines tantum, verum etiam in conspectu Dei & angelorum. Diuinitus sum ad id munus vocatus. Per Dei gratiam in eo hactenus sic sum versatus, vt me mei non pœniteat, neque etiam laborem in Domino vanum sustinuerim. Si mei discipuli tibi essent comparandi, videres quam tibi in omni genere literarum curta supellex foret, quamque vix vllus esset quin te melior Grammaticus. Te nunquam dignatus est Deus, vt vlli scholæ præficeret, idque ex merito tuo, qui tam rudis es, vt ἀναλφάβητον potius dicere deberes, quam Doctorem. Sed hæc facessant. Qui per Dei gratiam sim, satis patet non vni prouinciæ. Qui tu sis, pauci norunt, & noscent vix tui familiares, nisi chartis stultis in publicum emissis indicasses nouum tenebrionem Paracelsicum, artium bonarum dedecus, & inquinamentum ex furnulis carbonariorum prorepsisse, & emendicato ex Paracelsicis deliramentis fuco nitorem sibi quærere voluisse. Sed ille fucatus nitor tibi detergendus est, vt quam ater sis appareat, omnibusque comedendus, & ridendus propineris.

Primo omnium mittendus adhuc in ludum aliquem literarium es, vt non tantum discas latine & græce loqui, verum etiam scribere sine vitio orthographico. Hoc quamdiu non facis, indignus es, vt *Nota I.*

es, vt

es, vt tecum vel verbulum commutet vllus literatorum. Scilicet tuus ille ludimoderator, qui dicitur Bambergæ literas tuas correxisse, non erat ad manum cum chartas pollueres.

Nota II. Secundo: Cum epistolam ad me quandam de interpretatione tui mysterii misisses, & ego tibi rescripsissem eo modo, qui tibi conuenire videbatur: accusas me loquacitatis tu nullo non graculo loquacior, & magis garrulus. *Hirundo.* Comparas me *hirundini, quæ tenui solitum frustratur voce laborem.* Doleo quidem te tam malum caput esse, vt Labor, quem in admonendo consumsi, sit temerarius: Putabam te nondum eo malitiæ peruenisse, vt monentem recte non posses ferre: Veruntamen quod tu ex hirundinis strepitu conuitium in me iacis, id te inscitiæ arguit. Non enim conuitium est prolixa admonitione aliquem correctum velle, sed digna præmio opera. Vt enim in viam reducantur errantes etiam stentorea voce est opus, & clamoribus ad rauim vsque repetitis. Et ego repeto mea verba: *Ad sanitatem redi Henninge. Abijce stultitiam Paracelsicam & persuasiones ineptas. Sine te ab ista Lepra curari. Quid cunctaris?* Voca me iam etiam graculum. Quid tum postea? Graculus assidet graculo. Sim ego vt scribis ἀπιθανώτερος κολοιός, vt qui tibi amenti homini minus possit fidem facere, & persuadere, quam graculus suo garritu: at tu es κολοιὸς ἐν Μούσαις, qui cum sis graculo indoctior tamen eloquentibus, & doctis audes te immiscere. Comparas me etiam *Harpyis* *Harpyia.* Virgilianis. Agnosco tuum morbum. Quam enim scabiem in te sentis, eam affricare mihi satagis. Quid facis homo vesane? Qui mea & tua legent, quid eos putas iudicaturos esse? *Vbi Libauius est* *De diuinationibus Libauii.* *virginea facie Harpyia, & proluuie ventris fœdat omnia?* Recitauit Philosophi dictum: Certiores necessitates quando quis fuerit assecutus, tunc gratiam oportet habere inuenientibus. 2. de cœlo tex. 34. Hîc iudice Henningo Libauius est facie virginea. Vbi vero ventris proluuies? Mox (inquit ille bellus iudex) fit ventris proluuies. Qua re quæso? Dum coniecturalibus dumtaxat diuinationibus inhias, Dauus dici mauis quam Oedipus esse. O te Marsyæ vel Midæ præmio dignum iudicem.

Nota III. Sit ergo hoc tertium. Accusatio est: *Libauius plura sibi arrogat quam sunt in ipso.* Quo argumento? *Ad scuticam.* Sutor est vltra *crepitam.* (Disce scribere grammatice rudis asine. Græci & Latini crepidam non crepitam dicunt.) Proba: Quia nimirum coniecturis & diuinationibus inhiat. Ridiculum argumentum inquam. Quæso te, quid tu in ænigmatibus & mysteriis Philosophiæ arcanæ faceres *Sitne crimen in dubiis & perplexis diuinare, & coniecturis uti.* aliud? Ænigmata & perplexa Philosophorum dicta quo alio quam coniecturis probabilibus explicantur? In artibus & scientiis apertis tu nondum didicisti qua methodo sit vtendum, & ne paragraphum quidem laudatum informasti, nedum specimen nobilius tuæ industriæ dederis. In mysticis qualia sunt interpretamenta? Finge te artem magni magisterii ad vnguem tenere, cuius tamen, nisi quantum ex me didicisti, nihil quicquam intelligis. Ego tibi propono solum Isaacum Hollandum, aut Arislaum. Hîc te virum præsta, & scientifice dic, quid hac illa paragrapho intellexerint. Imo quia Paracelsicos caminos perrepsisti, expone mihi theorematice librum de tinctura Philosophorum, aut quem de lapide scripsit. Virum audiemus, cui si necessitates certiores attulerit, gratias debebimus. Tam obscure scripsit Paracelsus, vt Crollius neget sensum eius ex litera patere, & Societas de Rosea Cruce singulare vocabularium proponat, laborentque Dornæus & Thurneiserus in declarandis terminis. Diuinandum sæpe est etiam peritis. Tibi scilicet omnia sunt aperta. Affer meliora: Quid carpis mea? Vbi argumenta reprehensionis? Age aggredere diuinationes meas, & monstra vbi aberrent. Quid temere latras? Meæ coniecturæ non sunt temerariæ, aut ex Paracelsicis ventis haustæ, verum ex principiis scientiæ extructæ. Hæc oportet te demoliri, si coniecturas vis dissipare.

Sed argumentaris: *Veri Philosophi (inquis) munus est non coniecturaliter diuinare, sed abstrusa, & incognita per causas inuestigare. Huic gratia debetur. Insulso diuinatori scutica.* Bene, inquam, meministi scuticæ debitæ insulso diuinatori. Talis autem tu es. Cape tibi ergo scuticam mastigia. Ratio assumti est: quia male hic diuinasti. Nam meæ coniecturæ non sunt scientiam meditantis & informantis, sed interpretis. Interpreti licet, vbi in abstruso latet sententia, probabilibus vti coniecturis. Sed video morbum tuum. Velles tibi porco immundo, & cani rabiosæ proiici sanctum & margaritas? Scilicet. Pascere siliquis suillis. Nondum aptus es cibis Philosophorum capiendis. Est & alterum scutica dignum in eodem iudicio. Nam veri Philosophi non tantum est abstrusa, & incognita inuestigare; sed & de inuentis iam, & inuestigatis disserere, eaque docere alios. Tertia scutica eiusdem: Philosophus non tantum inuenit per causas iam notas, sed potius latentes, & abstrusas per effecta, & proprietates indagat. Hoc dum facit, nondum scit, sed ad scientiam tendit. Cum causas consecutus est, iam tenet effecta scientifice & demonstratiue. Hæc tu inter carbones Paracelsi nunquam potuisti inuenire. Ideo de Libauio iudicas tanquam de tuæ fecis porco. Sed scito Libauium quid sit Philosophi intelligere magis, & exactius quam tu compositionem grammaticam Philosophiæ nosti. Veni ad scholam ludimagistri Libauii. In ea tibi inculcabitur illud Aristotelicum: *Dubitare causa fuit inuentæ Philosophiæ.* Et illud: *Non solum illis agendæ gratiæ sunt, quorum opinionibus quis acquiescet; sed illis, qui superficie tenus dixerunt. Conferunt enim aliquid etiam isti. Habitum namque nostrum exercuerunt. Simili modo & de illis est, qui de veritate asseruerunt. A quibusdam enim aliquas accepimus opiniones. Quidam vero vt hi fierent, causa fuerunt. Recte autem se habet Philosophiam scientiam veritatis contemplatricem appellasse. Speculatiuæ enim finis veritas, &c.* Hinc tibi cape & quartam scuticam. Philosophi enim officium est studere sapientiæ & aliorum opiniones resumere, & declarare: quod dum facio, sum equidem Philosophiæ affinis. An vero tu cum tuis Paracelsistis sis Doctor Philosophiæ, qui nihil vnquam sapientiæ docuisti, nec sapientum parabolas explicasti, Libauius cum suis non sit, qui tamen in eo studio ætatem consumpsit? Carcinomata tua & delitamenta in publico hactenus vidimus: Philosophi ne hilum quidem. Philosophomastigem

si te in

ſi te in poſterum nominabis, rectius facies. Nihil enim minus es quam Philoſophus, aut Philoſophiæ Doctor. Perge: Audiemus Philoſophum; ſi diis placet.

Nota IV. Ad ſcuticã Grammaticam.

Quarto: *Si ad omnes* (inquis) *tuos pueriles motus & LVSOS* (ô he ad ſcuticam) *ne dicam ineptias reſponderem, in eadem impudentia, qua nauigas naue tecum nauigarem.* Riſu dignum caput. An tu vero non nauigas mecum, qui tamen in meam nauim irrepſiſti, & arroſiſti diuinationes? Imo ſuadeo tibi vt mecum etiam amplius nauiges. Nam ex me diſces LVSVS non Luſos. Permingite hominem calones Paracelſici. Neſcit declinare. Tune, ineptule, ſcires, quid ſignificet vocabulum Motus, Luſus, Ineptia?

Nota V. *Scutica.*

Quinto: Perfricueram porcum, & verborum blandimentis pro ſandalio demulſeram. Id ei quam iucundum? *Gratulor mihi* (inquit) *quod ingenuitatem meam laudas, meque aliquoties virum doctum appellas. Salua ergo res eſt, SPERANS* (ad ſcuticam) *me de cæteris facile veniam impetraturum, ſi is es, quem ego meo efformaueram animo, qui cum bonis bonus. Nam & mala bonis mala, ſolumque malis mala, mala, &c.* Si ſtultus taceret, ſapiens cenſeretur, inquit prouerbiorum magiſter. Tu tuam ſtultitiam, vt ſorex, prodis. Demulſi te vocabulis blandis. Noli errare. Talem eſſe volebam, non agnoſcebam. De Paracelſiſta ex Galeniſta quid poteram præclari ſentire? Si item laudem tui meã vis ſynceram eſſe, cur me vituperas? An nondum didiciſti laudem veram eſſe ex laudatis? Qualem tu me in tuo fœdo animo efformes, non curo; quin malo vt à me abſtineas. Nam & ſi optimum finxeris, tamen apud ſapientes ero peſſimus, quia malorum hominum laudes ſunt vituperia, nec ego capto laudem ex ſtultis Paracelſiſtis. Sum cum bonis bonus. Sed qui ſit bonus, mihi tecum in hac cauſa non conuenit. Scelerum caput eſſem, ſi ex grege Paracelſiſtarum eſſem. Quid ſibi velint iſti tui graculiſmi: *Solumque malis mala mala:* nolo diuinare, ne parum Philoſophus audiam.

Paracelſiſtarum vulgarium deſcriptionem vide apud Crollium.

Nota VI. Ferulæ plures in vno paragrapho.

Sexto: *Quis ergo* (ita loqueris porro) *te AGITVR* (ad ferulam) *ſpiritus, vt propter ſphalmata quædam graphica tam acutum inſtituas examen? Itane ex feſtinatione dubium calami lapſum tam acri pœnitentia, FERVLA ſcilicet, diluam? Si tuo iudicio DOCTVS SIM, qui EGRIGIO ſcripto ſpecimen eruditionis, vt ais, in publicum dedi, idque ab ipſo Galeno, ſi in viuis eſſet, approbaturum* (ſcutica) *qui petis veniam tibi à doctis dari, quod me reſponſione aliquã digneris, &c.* Inſanabile caput & cor habes Henninge. Ego volebam te puerili ferula admonere erratorum grammaticorum, & ſimul adhortari, ne te opponeres ſcriptis Philoſophorum, aut immiſceres Doctorum choris prius quam didiciſſes grammatice ſcribere. Etenim graues ſunt viris eruditis & literatis ἀγεάμματοι, ἀναλφάβητοι, ἀπαίδευτοι. At adeo non emendaſti linguam, vt hoc tuo ſecundo ſcripto plus quam ſexcentas ferulas & ſcuticas ſis meritus. Cur non conſuluiſti tuæ famæ miſer? Me puderet vel tuos iſtos næuos publicare, niſi ſic reprimi deberet faſtus ille tuus ruſticus, & ſuperbia inepta, & ni Paracelſiſtarum mores viuo colore eſſent deſcribendi. Quo quis rudior eſt, & literarum imperitior eo audacius in Paracelſicos furnulos irrepit, indeque putat ſe oppugnare, & expugnare poſſe omnem liberalem literaturam Ariſtotelicorum, Galenicorum, Philoſophorũ academicorum, & cæterorum doctorum. Eos oportet ſuo penicillo depingere, & dignum patella operculum (quod aiunt) præbere. Rideo tua ſphalmata graphica ex feſtinatione. Tamne feſtinanter ſcribis, nec relegis ſcripta? σπεῦδε βραδέως. Tu quid & cui dicas videto. Volat emiſſum ſemel irreuocabile verbum. Si in primã celeritate peccaſſes, in altera epiſtola debueras cautior eſſe. Nam malo accepto ſtultus ſapit, niſi talis eſt, qualem ſapiens deſcribit, qui ſcilicet etiamſi in pila tundatur, ſicut ptiſana, tamen non reſipiſcit. Impingis in eundem lapidem. Id non eſt ſapientis. An vero me tam ſimplicem putas, vt non animaduertam, feſtinationiſne ſit erratum, an inſcitiæ & ruditatis? Caue ludimagiſtros ea in re accuſes. Tuum eſt vitium qui latine loqui & ſcribere vel nondum didiciſti, vel es oblitus. Quod attinet ad ſpecimen eruditionis in publicum datum; humanitus tibi id tribui. Tu vero vide, ne plumas alienas tibi coaptaueris, & furtum commiſeris. In germanico latuit tua ruditas. Si latine ſcripſiſſes, ſine ludimoderatore nihil potuiſſes. Verum hoc tranſeat.

Cauſa cur hæc ſcripta publicentur.

Nota VII.

Septimo: *Qui petis veniam tibi à doctis dari, quod me reſponſione aliqua digneris? Nonne GRACCVLVS gracculo aſsidet? Chaonis & qualis oſcula iungit auis? Si doctos erudire coneris, quidni dicerem ſus Mineruam? Docti non egent Doctore, ſed indocti. Cur ergo veniam à doctis poſtulas, vt indoctum inſtruas? Peccatum putas, ſi opus miſericordiæ exerceas, hoc eſt, ſi indoctum inſtruas? Caue ne ἄθε῀Θ fias virgineæ vultus fœdiſsima ventris proluuies, &c.* Ecce Henninge: Singulis verbis efficis, vt non tantum à doctis, verum etiam à me ipſo veniam petendam putem, quod tibi inſulſiſſimo & rudiſſimo omnium aliquod tempus tribuam, qui indignus eras, in quem vel punctus impendatur. Doctorum de me opinio eſt, poſſe me precioſum theſaurum, tempus, in longe meliora, & magis neceſſaria collocare, quam in te erudiendum. Ipſis ſuffurot, quod tibi impendo. Hæc eſt cauſa petitæ veniæ. Rideo te Gracculum. Bene es gracculus, quæ auis ſolet ſe pauoninis pennis ornare, vt eſt in apologo, quanquam idem tribuatur corniculæ. Ego tibi aſſideo non vt gracculus. Neque enim ſum tui gregis: ſed cupio, vt ex gracculo fias pauo. Argumentum, quod à doctis non ſit petenda venia, quia docti non indigeant Doctore, puerilem tibi & fatuum ſenſum tribuit. Nemo tam doctus eſt inter homines, quin ſciat ſibi multa deeſſe, ſeque poſſe per alterum, cui ſpiritus autor donorum, reuelauerit aliquid amplius, cognoſcere. Monentur & colloquuntur docti interdum etiam de iis, quæ ſciunt. Iidem fortaſſe ignorauerunt tuam ſtoliditatem. His fuiſti aperiendus cum præfatione licentiæ, quod rem moleſtam audire cogerentur. Cætera ſunt verba inſanientis. Libauius voluit erudire Henningum Scheuneman. Sus Mineruam, inquit ille. At inquam illa Minerua nondum perſoluit pædagogo minerual, nec dum didicit literas latinas. Miſerum fatum bonarum literarum. Rudiſſimi qui nondum ſubduxerunt manum ferulæ, ius ſibi ſumunt in virorum doctorum ſcripta, audentque oblo-

Nota VIII. Cum ferula ambulare.

qui insanissimi disertissimis. Hic fructus est scholarum Paracelsicarum. Octauo: *Meliora, inquit* porro illa Minerua suilla, *de te sperabam: quamuis mihi ex aliorum scriptis cognitum erat, te semper virgis betulaceis instructissimum incedere, &c.* Quid tu speraueris, parum interest. Tam bœoticum pecus cum sis, metuere debuisti iudicia de te Doctorum, & abstinere à scriptionibus seu publicis, seu priuatis talibus, quales ad me misisti. Qui tibi de meis betulaceis ferulis, cum quibus SEMPER incedam, scripserunt, tui similes mendaces, & scurræ calumniosi fuerunt. Quod si reformidas ferulam correptionis literariæ, caue scribas ferulis digna. Nosti illud Sapientis Prouerb. 26. vers. 3. Flagellum equo, & camus asino, & virga in dorso stultorum.

Nota IX.

Nono: *Cogitabam tamen fore, vt ingenuitate mea te ad meliora conuerterem: sed operam perdidi, nec mirum. Consuetudo res dura, vtpote altera natura, quam si expellas furca, semper tamen recurrit, &c.* Ridicula amentia. Stolidus ille Paracelsista putat se sapientiorem septem sapientibus loquentibus sententias. Tune rudissime, & insulsissime audes tibi fingere aliquam mei correctionem? Opinor in Paracelsiam tuam deliram trahere me voluisti? Ecquid tibi quæso est præsidii, artis, aut scientiæ, quod Libauium possit meliorem reddere? Vnum duntaxat agnosco; cum talibus non luctandum esse, à quibus polluaris. Sed studium publicæ vtilitatis veniam meretur.

Nota X.

Decimo: *Gratias tamen tibi ago quod mihi ferulam transmiseris, tibique reseruaueris scuticas à Goclenio & Gretsero tibi datas. Nam vt æquo animo ferulam tuam betulaceam suscipiam, suadet Etzlerus, serio & sancte affirmans betulaceam ferulam suo spiritu, & odore mire tristes & melancholicos recreare, eiusque spiritum è ferula egredientem per ἀναπνοὴν attractum Hepar reserare, ictéritiæ mederi, &c.* Obiicis rabiem, & insaniam duorum, cum quibus amplius rixari nolui, nec tempus perdere conuitiis retundendis, sicut nec tuas contumelias curassem, nisi iudicassem Reip. interesse, vt & tu innotesceres quali sis ingenio, tuaq; conuersatione abstinerent boni. O miseros homines, qui non aliis armis possunt repugnare, quam rabiosorum canum dentibus & vetularum amentibus rixis. Vin' scire quare non responderim istis? Miseritum est. Millies si respondeas, eadem conuitia & intemperias audias. Iusto Dei & Ecclesiæ iudicio vtrumque commendo. Præterea prudentis est litem abscindere, vbi nihil nouorum argumentorum audias. Duobus etiam rixantibus sapientior is est, qui respondet nihil. Nimirum tibi nec calido, nec frigido in fide voluptatem creassem, fecissemque vt clamasses: Euge Gocleni: Euge Gretsere. Place tibi his tuis motibus. Idem autem mihi obiecit etiam Guibertus Lotharingus, & Cramanus: Belli scilicet homines, qui cum nihil habeant, quod pro se dicant, probro dant prudens silentium. Quæ materia disceptationis mihi fuit cum vtroque, eam Academiæ & Gymnasia susceperunt, atq; ita tractarunt, vt abundantissime satisfecerint, victoriasq; & triumphos reportarint. Fustes & scuticas Goclenianas & Gretserianas ego vidi nullas. Fuerunt inanes crepitus, qui vt primum nascuntur, euanescunt. De vi & efficacia flagellorum ex Betula fortasse verum scripsit Etzlerus tuus. Sed tu eum incorrecta vita mendacem, & periurum facis. Si enim veram in te vim habuerunt ferulæ, cur non fructus secutus est? Audi non Etzlerum, sed Salomonem: In labiis sapientis, inquit Prou. 10. v. 3 inuenitur sapientia, & virga in dorso eius, qui indiget corde. Et Prou. 22. v. 15. Stultitia colligata est in corde pueri: Virga vero disciplinæ fugabit eam. Refer huc c. 23. v. 13 & 14. c. 26 v. 3. Eccl. 33. v. 25. vbi remedium est stultitiæ, & morum asininorum. Hæc effecta nondum videre possum in te, etiamsi tibi ferulam missam graturleris. Quid aliud ex verbis istis tuis colligent sapientes, quam te ad stultitiam, & asininos mores sic natum, & in eis obfirmatum esse, vt virgæ seu ferulæ longe sint impares corrigendo? Iace in tua amentia pro deplorato.

Nota XI. Henningus Batonicus.

XI. *Possisne credere, Docte Libaui, si epistolam ad te datam legerem, me BATONICVM BATONICVM (pro botanice) lecturum aut pronunciaturum? A pro O sit scriptum. Putasne hoc ex ignorantia profectum? Malum iudicium, mala proluuies, &c.* In priore epist. Batonicum non ego lego tantum, sed omnes, qui possunt legere latine. Dicerem id humanitus factum animo rerum grauitate suspenso, si vllæ res graues occurrerent, aut illiteratus iste non sæpe eodem flagitio se macularet. Hæ caussæ faciunt meum iudicium iustum. Audi Horatium: In magno opere fas est obrepere somnum. Tibi indocto non licet, quod viris summis. Vt te ad γνῶθι σεαυτὸν adducerem, verbera Prisciano inflicta monstraui. Id tu adeo fers indigne ac si parricidam, aut sacrilegum vocassem.

Nota XII. Ad scuticã.

XII. *Forsan tu, qui hebetudine visus laboras, cui nec aqua Rulandina OPHTALMICA profuit, connexum literarum non bene cernis, pinge oculos stibio, imitare viros doctos, sensum venare, verba neglige, noli tenere primas inter gracculos, si aquila esse possis, hæc non captat muscas, &c.* Ecce tuam fatuitatem. Quo plus facis verborum, eo grauius peccas. Non loquor de grammaticis tantum, sed logicis quoq; atq; adeo rebus ipsis. Quis te ista effutientem non agnoscat insanire? Quid ad acute videndum pingere oculos stibio? Aquam ophthalmicam Rulãdi ne litera quidem nosti, nedum re & virtute. Bona vero præcepta condis pro arcadico pecore, quod rudere didicit, non autem latine loqui. Si imitari debeo viros doctos, recte tua errata noto, & concludo eum, qui in verbis eius linguæ, quam in scholis didicit, & cum rebus imbibisse debet, hallucinatur, rerum peritum esse non videri. Experientia enim exhibet easdem notas, quas vsu scribere recte discunt etiam lixæ. Rideo te cum tua aquila. Hæc muscas non captat, sed nec elephas eas curat. Si ego te muscam vocarem, iniuriæ dicam mihi scriberes. Bene teipsum depinxisti. Lege librum III. Vlyssis Aldrouandi de Insectis. Qui sis, videbis in historia muscæ. Fateor meum peccatum. Te tam virulentam muscam, quæ vnguentum perdis, non debui nec captare, nec curare. Multa fiunt non tui, sed aliorum caussa, ne impuræ muscæ aliis sint molestæ.

Nota XIII. De Arthemisia & H dematio.

XIII. *Quod ad ARTHEMISIAM attinet, nosti aspirationem non esse literam, nec latini semper ad græcas notationes respiciunt, sic apud B. Gordonium de passionib. matricis par. 7. Item cap. 13. Item fol. 333. 336. 339. Et in Philonio aur. consumatiss. medici Dn. Valesci de Tharanta lib. 6. f. 323. 333. 343. aspirate Arthemisia scribitur. Si hoc crimen ferula diluendum, nõ tam in me, quã in istorũ manes sæuire teneris. Si illis parcendũ, cur mihi indulgentia denegabitur? Forsan cũ mortuis luctari nõ vis*

En vitem

En vi[illegible] [illegible] [illegible]lem scholæ Offanebrug. in VVestphalia Lectorem crasso podice dotatum obtrudo Henricum VV[illegible] [illegible]nematicum, qui lib. de mundi mira: cap. 6. Arthemisiam cum aspirationis nota scripsit. Si igitur non poteris ob hoc crimen commissum manum cohibere, huius præpinguem podicem ferula tua V I B R A, oculosque tuos [illegible] aspectu pasce: mihi saltem parce, qui orthographiam non profiteor, nec ab vllo conductus, vt pueros linguas doceam, quos à lectione librorum meorum arceo. Sed dic amabo Docte Libaui, cur Grammaticorum libertate non fruar, cum aspirationis notæ potestas nulla sit, nisi quod sonum augeat illius siue vocalis, siue consonantis cui adhæret? Quis adeo stupidus vt nesciat, quando sonus intenditur, auditores magis ad attentionem inuitari? Quia & ego tanquam ad rem maximi momenti aspiratione excitare volui. Hoccine peccatum ferula expiandum? Hæc tu tam copiose ad vnum meum verbum: *Arthemisia.* Et audes me gracculo, hirundinique comparare, cum sis Architæ crepitaculo clamosior, & ære Dodonæo, littoreque Adriatico vocalior, magisque garrulus vlla anu? Qua de re vero? Num de capite, fama, fortunis, salute animæ? Non: de tricis, apinisque, & si quid vilius illis. Non de lana caprina. Ea enim adhuc est aliquid: Sed de litera H vel Græca aspiratione, quæ non est litera, sed spiritus quidam. Hoc est: Scribendum ne, & legendum sit Hilum, an Ilum, Il an Hil, Henning, an Enning: Seuneman, an Scheuneman: Hering, an Ering, & similia. Hic es copiosus argumentator, & simul facetus in podicem cuiusdam ludimagistri: in cæteris magnus malus, piscis. Adeste pueri imorum subselliorum, & examinate magnum illum Pilosopum (nihil enim interest, te iudice sic scribas, an Philosophum, quia H non est litera, & si vsurpetur, tantum attentiores facit) rectene scripserit Arthemisia annon? Ipse defendit scriptionem argumentis:

Ecce impurum Paracelsistam.

Lis ridicula Paracelsica de H litera.

I. Si aspiratio non est litera, recte scribitur Arthemisia. Est enim perinde ac si abesset. Quid vos pueri? Negamus sequi. Finge non esse literam, at non omitti debet scribendo, & pronunciando. Distinguit enim significata, & gentem prodit; vt: Cedrus & Schedrus: Sibbolet, & Schibbolet: Hasta & Asta: *ἁγνὼς* & *ἀγνῶς*: Hert / Ert: Hara, Ara: ἕξ, ἐξ: ἕν, ἓν, &c. Non sit litera apud Græcos, quis eam loco mouit apud Latinos? Dic puer: Quot sunt Latinorum literæ? Tres & viginti: A, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, &c. Philippus ait magis esse aspirationem H. at ideo non eximit numero viginti trium. Noster Iohannes Rhenius, & illis accenset, & inter consonantes ponit, vocans consonantem lenem. Huic nos hanc disputationem committamus, vt doceat magnum istum Paracelsistam quot sint Latinorum literæ, inter quas & H vel Ebraica origine, vbi inter Gutturales locum habet honorificum.

H est litera apud Latinos, Ebræos, & Germanos.

Arg. II. Latini non semper ad notationes Græcas respiciunt. Ergo Henningo integrum est scribere Arthemisia, pro Artemisia. Pueri respondent nec hoc sequi. Non enim si quid magni autores latini ausi sunt, id licet teutonico Henningo, qui nec a, nec b, nec c est inter autores latinos.

Arg. III. Gordonius & Valescus scripserunt Arthemisia. Ergo & Scheunemano licet.

Resp. Est Elenchus imparium. Homero licuit dormitare, non Chœrilo. Deinde illi fuerunt æuo barbaro: Seuneman debuit elegantissimo, latinissimo, eloquentissimo eruditus esse, quia Doctoratum accepit non in barbara academia, sed in Romanæ eloquentiæ studiosa. Ex consequente non, si illi cacographia peccarunt vna tecum, vt tu, ita & illi ferula sunt digni. Duo enim cum faciunt idem, non est idem propter circumstantiarum diuersitatem. Ad Winandi podicem os tuum impurum merito remittendum censent scholastici. Sacræ literæ stultorum dorso non podici virgas destinant. Impuri cordis eructatio impura per os obscœnum.

Ein Vnflath.

Arg. IV. Scheuneman non profitetur orthographiam. Ergo non debet accusari, cum in eam peccauit. Ridiculum. Non profiteris grammaticam. Ergo licet tibi grammaticis vitiis abundare in sermone. Si talis es, ex numero literatorum & Doctorum Philosophiæ es expungendus. Sin literatus haberi vis, & doctus, intelligis sine grammatica te nomen, & dignitatem illam nostro seculo literatissimo tueri non posse, & pertinere ad id genus, quod titulo obscurorum virorum est infame.

Arg. V. Scheuneman non est conductus, vt pueros doceat linguas. Ergo licitum est ipsi scribere arthemisiam pro artemisia. Totidem flagra logica mereris, quot argumenta eructas. Quanquam enim nec ego, nec tu, nec multi alii ad id officii conducti simus, linguam tamen latinam correcte loqui, & scribere debemus, si volumus latini videri. Alioquin scholasticis erimus lusui, & ioco. Si non es conductus pædotriba, debes tamen potentiam habere, vt vel tuos filios possis erudire, vel saltem iudicare rectum & obliquum in grammatica.

Arg. VI. Arceo pueros à lectione meorum librorum. Ergo licet mihi *κακογραφεῖν*. Nec hoc sequitur. Taceo te mox auditoribus sono fortiore tua dictata proponere, inter quos fortasse sunt etiam scholares: Quid de eruditis sentiendum? Si peccato ortographico venia sit apud pueros, non est ideo etiam apud doctos, & grandiores natu, quos tu librorum tuorum, si libri & non potius monstra & scandala sunt vocandi, lectores poscis, vel expectas. In horum purgatis auribus tua cacophonia crimen est.

Arg. VII. Notæ aspirationis nulla est potestas, nisi sonum augere consonantis, vel vocalis, cui adhæret, idque est libertatis grammaticorum pro arbitratu facere, aut omittere. Scheuneman voluit Arthemisiam secunda syllaba fortius, auctioreque cum sono enunciare. Ergo bene potuit & sine errato H adiicere. Respondent Grammatici: Scheunemannum non intelligere vim aspirationis. Neque enim eius potestas est sonum aliarum literarum augere, sed spiritum asperum in pronunciando eis, quibus debetur, assignare, & ex consequente scriptura, & elatione distinguere, certaque significatione donare. Aliud enim est ἕξ, aliud ἔξ: Litera θ aspirata longe aliam vim habet quam litera τ aut δ: nec vlli Grammatico licuit eas permutare. Id apparet in pronunciatione Græcorum etiam nostri temporis. Illi enim vocabulum θεὸς pronunciant quasi δσεὸς diceres; non τεὸς: quo modo scilicet & Ebræi suum Thau blæso nimirum sono. Est ideo τὸ θ etiã damnatorium;

D 2 at non

at non τ. Mysticum est T, at non Θ. In lapidibus antiquis legimus scriptum haue pro aue; sed id vulgi erratum est à doctis alienum. A literato viro, & Philosophiæ Doctore Grammatici exigunt emendatam locutionem & scriptionem. Alias iudicant eum non posse retinere laudem eruditionis. Omnino si vis barbarus esse, profitere nomen tuum inter eos, & puram latinitatem abiura: & eris asinus, quem pigritia & inscitia asinum fecit. Ridiculus es, cum scribis te per aspirationem in Arthemisia voluisse auditores ad rem maximi momenti excitare. Quis quæso est, qui non potius vitium agnoscat in scriptione, quam illam tuam intentionem? Debuisti præmonere lectorem. Quis item tibi illam potestatem dedit, vt aspires scribendo, cum vis aliquid intendere? Num ho dicendum est, cum vis, ô Deus, pronunciare? ô tempora, ô mores exclamat Cicero, & licet vocem intendat, tamen non scribit ho Themphora, ho mhorhes. Verum plurima vbi dixisti adeo ferulæ verbera non abegisti, vt etiam scuticas multas in te prouocaueris. Ex hac fabula morale sit: Paracelsistæ nostri temporis non tantum in medicinam sibi licentiam sumunt, verum etiam in artes liberales, quasi rectum sit quicquid faciunt, & dicunt. Ad alia pergamus.

Nota XIV. Baco an Bacho, Rogerus an Rogerius.

Decimoquarto: *Stulte reprehendis me Baconem Rogerum appellasse. Qui ego ipsum alio nomine vocare debui, quam eo ipso, quo se ipsum nominat? In tractatu tertio aurei velleris fol. 546. hic extat titulus:* Ein fürtrefflicher Tractat von der warhafftigen Composition deß *Lapidis Philosophorum Theorice & Physice* gantz lustig beschriben. *Rogeri Baconis de Sole. Tractatus de oleo stibij hisce inscribitur verbis:* Von dem Edlen vnd Hochgelehrten *Philosopho* vnd *Medico Rogero Bacone Anglo* beschriben. *Item in præfatione eiusdem tractatus.* Vnd weil im ersten Tractätlin der fürtreffliche *Philosophus Rogerus Baco Anglus &c. post præfationem ita exorditur: De oleo stibij tractatus Rogeri Baconis. Quin imo singulæ paginæ inscriptæ sunt de oleo stibij Rogeri Baconis. Adhuc in epistola dedicatoria Iohannis Tholdij currui triumphali præfixa bis Rogerus, & nullibi Rogerius legitur: Lipsiæ impress. an. 1604. Ne autem existimes amici mei Tholdij esse erratum, qui magis practicis operationibus incumbit, quam vt latinitati studeat, qui hac in parte suum agnouit defectum, quamobrem Baconis manu scriptum exemplar Senatui Medico Academiæ Lipsensis emendandum, & corrigendum exhibuit. Lipsiensium vero proceres tractatum istum non tantum summa diligentia perlegerunt, authoritateque gymnastica approbarunt: Verum etiam eorum Antistes doctissimus Tanckius eundem libellum præfatione exornauit, & omnibus arcanorum inquisitoribus commendauit. Si igitur peccatum commissum est, his academicis imputari debet, verum academici patres noluerunt delinquere in octauum præceptum, quo cautum est, ne quis temere alterius nomen immutet. Ego quidem antehac nesciui te Anabaptistarum esse dynastam, qui Rogerum alio nomine rebaptizasti, cum huius rei nullum diploma ad meas manus peruenerat. Sed de his satis, puto namque te modo iam subpudere tua impudentia, arrogantia, & immaturi de me iudicii, me non pudet esse eum, qui sum, qualemcunque tu me iudices.* Hactenus hæc rixa. Annon autem de rebus grauibus anus ista motu puluerem excitans concionatur tam odiose, tam prolixe, & garrule, vt vel obtundere possit legentes? Quid si de Scheunemanno podagrico litigaremus, saltitarene posset in paroxysmo, an quiritare & lamentari? Magna & digna vindice scilicet quęstio est, rectene scripserit Paracelsista Scheuneman Rogerus Baco, an secus. Videtur enim erudite & latine scribere debuisse cum eruditis & latinis, correctisque exemplaribus Rogerius Baccho. Vulgus perinde habet Rogerum, an Rogerium dicas. Eruditis placet Rogerius, idque in annalibus Baronii legitur frequentius. Rogerium Bachonem lego in volumine secundo artis auriferæ aliquoties; vbi & titulus: Fratris Rogerii Bachonis Anglici de mirabili potestate artis & naturæ libellus. Ita in secundo volumine theatri chymici in elencho, & pag. 433. Rogerii Bachonis libellus; Speculum Alchymiæ, &c. Sic Quercetanus eundem enunciat sæpe de materia medicinæ priscorum Philosophorum. Vtrorum autoritas præpollet, vulgi ne, an eruditorum? Recentium Germanorum, an Anglorum veterum latinorum? Per me tamen liceat tibi delirare, & vel Rhoghethem Bacchum dicere: quid ad me tua deliramenta? Vt autem appareat quam stolidus sis nugator, considera quæso argumenta tua. Eo nomine Rogerus nominandus est, quo ipse seipsum. Hoc est principium syllogisticum. Credo: nisi per fraudem nomen mutauerit, quod solenne est impostoribus, aut binominis sit, vel aliquo alio accidente in aliud nomen fuerit seu admissus, seu adoptatus. Quidam etiam adepti sunt vocabula alia virtutibus, aut vitiis conspicuis. Interdum patrium idioma magis sequimur, vt Hans/ Iannes, pro Iohannes; Interdum latinius dicimus. Assume: Rogerus Baco ipse seipsum hic appellauit. Non credo tibi homini factionis mendacissimæ. Proba ergo. Audite probatorem robustum: Germanici aliquot tractatus in Teutonia nostra excusi Rogerum Baconem scribunt. Ergo ipse Anglus seipsum appellauit Rogerum Baconem, & non Rogerium Bachonem. Hem acumen. Germani aliqui, qui est Iohannes scribunt Hans/ vel Hanso/ & aliter, sicut Heintz/ Heinzo/ Heino/ rc. eum, qui est Henricus, vel Hainrichus. Ergo ipsi seipsos sic nominarunt. Plagam stulto, aut Elleborum. Quæ narras de exemplari autographo oblato Senatui Academico Lipsiensi, tunc credam cum argumenta audiuero fideliora. Tibi stolido Rhapsodo, & temerario Paracelsistæ nulla est apud me fides. Tanckii autoritas non est magna. Nihil ea obtinueris. Rideo te cum scribis esse peccatum in præceptum octauum, si quis cum veteribus latinis pronunciet Rogerium Bachonem, & non cum barbaris Germanis Rogerus Baco. Vbi est illud interdictum? Cum enuncio Henning, num octauum præceptum violo? At tu baptizatus es Henning, & non Henningus, vel Henningius. Fors Anglus Sacerdos dixit in Baptismate Roger, aut Roggier, & nec Rogerus, nec Rogerius; Item cognomen vulgare gentiles enunciarunt Bac, vel Bach, non autem Baco, vel Bacho, aut Bachon. Et tamen latini barbaras terminationes sine violatione legis moralis in latinas verterunt, nec ideo sunt dynastæ Anabaptistarum, nisi & tu es Anabaptista, qui te appellas Henningus Scheuneman in literis ad me tuis, & tamen baptizatus es Hennig, vel Henning.

Octauum præceptum. Anabaptista

Vetula Paracelsica ridicula commotio

Octauum præceptum.

Ecquid agnoscis stoliditatem tuam? Cum probatis latini sermonis authoribus loquendum est ei,

est ei, qui velit artium liberalium Doctor, quem te appellas in libello Kurtzer Bericht / rc. audire, non cum barbaris, & rusticorum vulgo. Delicatuli scilicet & arrogantuli estis vos munduli ex fumario fœtido Paracelsistæ. Quicquid facitis aut dicitis, licet vobis, nec quisquam quærere debet, vnde ista verborum portenta, & carcinomata? Ad alia.

Nota XV. Fustis Synonimus pro συνώνυμος.

Decimoquinto: Inter alia vitia Grammaticalia erat scriptum *Synonima*. Si vnicum hoc fuisset, non tetigissem. Plura fœdissima cum occurrerent, consignaui nonnulla, vt homini pudorem affricarem, quem Paracelsia impudentissima pridem detexerat. Impatientissime, & veluti crabro in ocrea furiosissime fert ille indoctus, & turpis grammaticus Scheuneman obiectum vitium scripturæ in *Synonima* pro Synonyma. Furor iste, & impatientia delictum geminauit. Iam enim scribit *SINONIMA* duplici errato, atque ita incidit in scillam dum enatare è charybdi satagit. Integram autem Tragœdiam quinque paginas implentem turpissime consarcinauit. Ego vt distincte singula possint censeri, distribuam in aliquot capita.

Tragœdia Scheunemani circa vitium grammaticale Synonima.

Caput I. *Porro (inquit) si magno I SINONIMA scribo, quæ hinc altioris eruditionis segmina? aut quo mentem pascent meliore nectare?* Quid tibi dormitor proderit Endymion?

Resp. Laberis turpius. In vnico I pro y te admonueram: tu iam vitium geminas. Adeo placent tibi fœditates barbaræ. Quæris de segminibus altioris eruditionis? Nihil, inquam, sequitur eruditionis. Istud enim vitium est argumentum ruditatis tuæ asininæ, lege Categorias Arist. seu antepraedicamenta περὶ συνωνύμων: & cogita te rem non intelligere si vocabulum ignoras. Segmen pro segmento ponunt. Num tu idem, videris. Stulta sane & illatina locutio est. Nemo eruditorum & literatorum putat istum magni æstimandum, qui cum artium liberalium se Doctorem profiteatur, in prima tam flagitiose impingit. Disce prius latine, indocte asine, quam ad scribendum accedas. Nectar hoc est, vt paruis erratis cautior factus maiora vites, & cum graculus sis, ne tibi præsumas inter cycnos locum honestum. Endymion iste Grammaticus te debet excitare ad linguæ, calamique vigilantiam & animaduersionem. Noueris in latinitate tibi valde curtam esse supellectilem, & ideo tacendum, latitandumque esse, ne sono incondito anserum obstrepas harmoniæ Doctorum.

Paracelsista rudis rudes vult esse medicos.

Cap. II. *Ista syllabarum angusta spatia ridet AEsculapius, neque ab hac supellectile medicus redit doctior, apage ista oculorum infida naufragia, aurium insidiosa blandimenta, si in his luxuries an non hoc est ætatem in syllabis conterere, & ad Aristarchi calamum aliena carmina compingere, vt audias ô hominem literatum seculi sui lumen, Grammaticorum decus, gloriam, delicias, quem omnes musæ, omnes charites suum venerentur, quem Apollinem, quem Mineruam, vt dij ament honestentque lauro. Nimirum post effrenatam conuitiandi libidinem, post crudas contumelias, irrisiones, cachinationes. Quidni laurum characteristicis commentatoribus, litterionibus istis criticis castigatoribus, quibus à Græcorum dictionibus seu voculis à paucis quorundam codicibus omnibus latinitas? &c.*

Resp. Pulchre te depingis tuo vnius penicillo. Quid est aniliter nugari si hoc non est? Animi character sermo est. Nisi stultus esses, & elegantiarum in dictione osor, ista tam temere non effunderes. Recte Salomon: Os fatuorum ebullit stultitiam. Ego te corripui in leuiculo errato. Si prudens fuisses, correptio profuisset. Vt enim iterum Sapiens: Plus proficit correptio apud sapientem, quam centum plagæ apud stultum. Garris de syllabis apud Æsculapium. At tu non eras Æsculapius. Non si ad medicum actu medentem non spectat sermo emendatus, & scriptio correcta, neque ad Professorem, Doctoremque liberalium artium spectat. Lege tamen non tantum hippocratica illa de Lege, de Arte, de Medico, de decente ornatu, &c. Sed & quæ post fugatam Barbariem medici Latinissimi, Germani, Itali, Galli, &c. ediderunt. Si aliqua in te est scintilla boni viri, erubesces, & intelliges, quam futilibus & anilibus nugis coneris tuam plus quam asininam inscitiam palliare. Si ad lectulum ægroti stetisses, & de morbo medicinaque verba fecisses, hæsitatio tua tolerari poterat: at epistolam scribere de rebus Chymicis, & errare loquendo DOCTOREM, non est tolerabile.

Barbaris barbaries condonatur: Ergo & Scheunemano.

Cap. III. *Non nescis, Doct. Libaui, quod Barbari egregiam operam in medicina nauarunt, & præclara sua experimenta posteritati quamuis minus latine commendarunt. Quis hos ob minutula quæque ausus fuit reprehendere? Quis sine illis perfectionem artis consecutus? Horum ego picem si tangem qui non inquinabor ab ea?*

Resp. Et quis te, ô hominum stultissime, iussit barbaros autores sequi? An non habebas Hippocratem, Galenum, Fuchsium, Fernelium, Celsum, Matthiolum, Amatum, Cratonem, & tot latinissimos, vel latinissime, elegantissimeque redditos autores? Remittendus mihi es ad epistolas obscurorum virorum, & Priscianum Vapulantem Frischlini. Mirum vero cum sis Paracelsista stultus, quem ipse Paracelsus viuis coloribus depinxit in suis chirurgicis, & alibi, quod non tibi licentiam ab ipsis barbaris quoque sumseris. Paracelsus enim tuus neque Auicennam, neque Mesuen, neque Galenum, Hippocratem, & omnino vllos curat. Omnes se iubet sequi. Qui etiam sequuntur, vt Seuerinus, Quercetanus, & alii, nolunt barbari videri dictione. Eleganter enim scribunt licet terminis vtantur Paracelsicis. Quis te barbarorum picem tangere iussit? An tu Paracelsista etiam aliquid à barbaris hausisti? Vbi sunt documenta? A Galenia ad Paracelsiam, non ad barbaram medicinam defecisti. Quid de te homine furuo, & ignoto, qui non ita pridem deserta Galenia in caminos Paracelsistarum stolidissimorum irrepsisti, dicendum est? Scribite Henningum Scheunemanum in prima linea obscurorum virorum, & in gratiam eius facite comœdiam de latinitate barbara viri horrei, vel horrei viri, qui cum inter philomelas natus sit, mauult cum cuculis, & gracculis, sturnisque barbarum quid sonare, cumque potuerit aræ astare, cum Grillo in hara suillum quid grunnire pro delectamento habet. Negat sine barbaris medicis quempiam consecutum esse artis perfectionem. Quis est qui hoc scribit? Henning Scheuneman Paracelsista.

Lib. 1. de tumorib. &c. cap. 7. Croll. in admonitoria. Parac. tom. 2. defens. sexta.

Nota bene: Vbi ergo monarcha Paracelsus?

Quid hoc monſtri? Eſt tale genus impoſtorum, qui omnibus veteribus, & nouis reprehenſis, abiectis, contemtis, conculcatis, ſingulare genus medendi mentitur, & cum ſtultiſſimum ſit, tamen cardinem, & clauum ſapientiæ ſibi vendicat. An ergo nihil perfecti habet ſine barbaris? Alii ſummo ſtudio id negant: vnus Paracelſiſta Scheuneman, vt habeat quo flagitium grammaticale palliet, affirmat. Quid reliquum eſt Paracelſiſtæ quin hoc vlcus ferro excindatis? Si illi barbari experimenta habent, quæ tu amplecteris, vbi illa in tuis peſtilentibus ſanationibus apparent? cur noua proponis? Cur vellicas omnium de peſte ſententiam, & ſcabiem tuam Paracelſicam ſubſtituis? Non par eſt, vt is ſe barbarie barbarorum defendat, qui in cæteris omnibus eos pro ſtercore habet.

Cap. IV. *Damna tu* (inquit porro) *roſas, quæ ſpinis internaſcuntur, ride mella,* (ſine diſtinctionibus ſcribit homo fatuus, & indiſcretus) *quæ per fauos currunt, calca ſaccharum, quod incultior cortex ambiat hæc ſuauia? Nec prudens rerum æſtimator admirabitur eum, qui ſolum aerem verborum largitur tanquam nobilem pompam rebus caſſam & vacuam? Quis non videt prudentius medicinam vulneribus infundi, quam ſonos auribus? At dictionis amœnitas mulcebit aures, fateor: Aegros nunquam ſanabit, non purgabit, non leuabit, leuigata ſelectilium verborum compoſitio feriet illos, non nego, nullam ſatiabit mentem doctam.* Reſpondeo:

Hîc quoq; te fatuum, & bliteum, & plumbeum eſſe euidenter demonſtras. Tune ex ſpinis barbarorum roſas protuleris, qui contemtis omnibus ſingularia Chymica proponis? Vbi ſunt tuæ iſtæ roſæ? An cum ſcribis Sinonima pro Synonyma, iſtæ ſunt roſæ? Scilicet quas aſinus Apulei comedat, vt ex inſano conualeſcat. De melle, ſaccharoq; nugaris, vt te botanicorum & ruſticorum ſeruuli rideant. Verba ſine mente licet alias nemo miretur in motionibus, ſomniantibus, ſtultis aniculis & delirantibus, tamen in te mirantur, qui vis eſſe Doctor liberalium artium. Deliras cum ſcribis prudentius medicinam infundi vulneribus, quam ſonos auribus. Vtrumque periculoſum eſt, ſi inepte & imperite fiat, & aliquando ſatius eſt camarinã vulnerum mouere vnguentis, quam verbis mentem. Amœna dictio ſanare poſſit an non, deliberate vos Paracelſiſtæ, qui multum tribuitis verbis, & ſimilibus ineptiis. Naturaliter quid poſſit bonus ſermo, ſapientes explicant, noruntque Oratores & Poetæ. Si oratio comta non ſatiat mentem doctam, vt tu ais, ſylueſtrem, horridam, & incomtam, quæ vix vlli ſatisfaciet erudito, eſſe oportet. Omnino nihil tibi excuſationis eſt in barbara dictione. Non enim aſtitiſti lecto ruſtici febricitantis, ſed ad Libauium vitioſe ſcripſiſti volens videri literatorum apex. Cap. V. *Tu ſolus tam firma memoria* (inquis) *vt neſcias ſcientias eſſe labiles?* Reſp. Mentiris nugator. Scientiæ non ſunt labiles. Aut enim ſunt principiorum, aut ex principiis demonſtratorum. Si id labile eſt, quod tu putas te ſcire, falſa ſcientia eſt.

Crollius in admonitoria Chymia. Parac. in chir. mag. parte 1. tract. 2. cap. 8.

Cap. VI. *Quot practicos in tota Germania inuenies, qui Grammaticorum regulas verſiculis comprehenſas recenſere poſſint? Si omnes neglecta praxi ludimagiſtros agerent, facile eorum recordarentur. Verum prouerbio dicitur: Pluribus attentus minor eſt ad ſingula ſenſus.*

Reſp. Infamia afficis medicos longe te meliores. Ego ſcio plurimos erudititiſſime & elegantiſſime ſcribentes. Si neſcis, lege epiſtolas Scholtzii, & commentarios ſummorum Germaniæ, Galliæ, Italiæ, Hiſpaniæ, Angliæ, &c. virorum. Practici fuerunt ſummi. At & latiniſſimi. Nullus tam fœde labitur, ac tu, qui tamen omnibus audes dicam medicam ſcribere in tuo peſtilente tractatu. Non tenent regulas: at vſum regularum non ignorant. Tu neque regulas ſcis, neque vſum regularum. Noli vero præterire academicos medicos, qui ſi non eſſent, tu non eſſes Doctor medicinæ, & fortaſſe Hadrianus Romanus, qui tibi lauream Doctoream impoſuit, iterum demet. ſi perrexeris tam vitioſus Paracelſiſta eſſe. Cap. VII. *Minutula quæpiam ſummi viri negligunt verſutiloquentiam contemnunt, quæ & olim quoque erat blandorum morborum comes, doli cogitatrix, maleficum opprobrium, quæ quod ſplendor violenter deprimit, obſcurorum marcidam attollit gloriam.* Reſp. Diuinas belle. Tua enim verſutiloquentia contemnetur ab omnibus doctis. Quis autem tu es, qui tua ſcutica digna errata comparas cum dormitionibus ſummorum virorum? Tune vir ſummus? Imo cloaca dignus.

Chaos Vitiorum.

Cap. VIII. *Nunquam mihi ſint tales Deus mores, vita viis ſimplicibus inſiſtam, in qua licet non omnes ex omni ſcientiarum quaſi oliuis & venetis plenam colligam autumnitatem, exprimunt tamen non ignobilem palmitis rorem, qui ſatis ſit vt à muſis laudata veniat gloria.* Reſp. Si quid garrias intelligis, miror. Quæ ſunt iſtæ viæ tuæ ſimplices? At non Paracelſicæ ſemitæ, imo latæ in perniciem ambages? Tua autumnitas (vt ſtulte loqueris) quid pariet? An non labruſcas, & pro vitiis vitia? Si à muſis gloriam petis, diſce rectius ſapere, loqui & ſcribere. Muſæ non ſunt inſcitiæ patronæ.

Cap. IX. *Hæc cum ita ſint, & nemo qui bonus eſſe volet, rectique tenax implacabilem ſe præbeat ſibi exorabilem aliis ille peſſimus eſt, qui dare veniam niſi ſibi neſcit, noli Docte Libaui, quicquid calami lapſu & Typographi errore commiſſum eſt, ferula corrigere, alioquin viri docti tibi de nouo officio gratulabuntur, teque relegabunt ad Officinas Typographicas, vt tandem te correctore libri omnes emendatiores prodeant.*

Perge potens prægnantis ouanti lumine mentis Scripta vetuſtorum detenebrare Patrum.

Num etiam hinc doctior fortunatior proſiliet medicus? Non magis quam adminicula aurea laudatam vitem dabunt, quam gemmei freni equum meliorem, quam bracteata iuba leonem generoſiorem. Reſp. Ecce vetulam, quam eſt verboſa? Si tu quæres placabilitatem, inuenies; ſi orabis, exorabis. Tune vero tumidus & inflatus Paracelſiſta ab vllo veniam petas? Imo pertinaciter deliramenta tua defendere pergis. Si potes humilis eſſe, & te ipſum, tenuitatemq; tuam noſſe, cur ſcribis plenam faſtus & inſolentiæ Paracelſicæ epiſtolam? Cur nugaris plus quam vlla garrula anus ad defenſionem flagitiorum tuorum? Cur addis contumeliam, iniurias, mendacia, ſcommata? Deprecanti conuenit modeſtia, & correptionis cum emendatione humilis agnitio. Vbi hæc in te? Non ſi tuas ſcriptiones arguo, prælis ſum præficiendus, quanquam quilibet Doctor vi iuramenti debeat vera docere, & falſa redarguere in ſua profeſſione. Incuria Typographiarum nimis nota eſt. Poſtquam labores eruditorum inceperunt mercimonium fieri bibliopolarum, irrepſerunt tot ſphalmata, vt vix agnoſcat quiſque

laborem

laborem suum, & doleat tam deprauatum esse, quod ipse correctissimum dedit. Quæ de Patrum scriptis detenebrandis narras, ad te non spectant. Non enim es vetus pater, Medicus in opere medico ex correctis scriptis non fit agilior: doctior tamen fieri potest. Perspicua enim sententia magis iuuat, quam verbis perplexa & polluta, quæ ab emunctæ naris viris negligitur potius quam legitur.

Cap. X. *Si tu poetas laureatos*

Grammaticos humiles qui solo cortice gaudent Quos non admittit intus pinguedo medullæ. Cæterosque linguatos eloquentiæque caupones pro doctis medicis adnoscas, & censeas, fateor me ad hoc iugum taurum esse imparem. Si autem tibi medici sunt qui ægrorum sanitatem & salutem non istam verborum concinnitatem muliebre ornamentum non illam venustam dictionem crispam fœmineæ comæ paramentum quærunt, qui vtramq; medicinam hoc est veterum, & Neotericorum præcepta in iuuentute didicerunt & experimenta iuxta medicorum canones longo vsu comprobarunt, tunc sane cōmuni populi suffragio huic catalogo me inscribi patiare.

Resp. Si vera narras, vtramque medicinam te à iuuentute didicisse, & longo vsu secundum canones medicorum scientiam tuam comprobasse, posseque bene mederi, cuius nomine etiam medica lauro es honoratus, non est vt timeas. Gere te talem, qualem profiteris. Sed tu te Paracelsistam stupidum in medio eruditorum demonstras. In qua academia creantur vtriusque medicinæ Doctores tales vt Galenicam vituperent, explodantq;, Paracelsicam laudent, doceant, exerceant? Impudentem Thrasonem in te videmus non medicum genuinum. Interim si medici gloria vis frui, debes de his quæ didicisti docte, & eleganter, etiam disserere, & loqui posse sicut scis facere lumina nostri æui. Ne sis item adeo præsumtuosus vt tuam Paracelsiā anteferas hippocraticæ medicinæ, vt soles in pestilitate tua: & sicubi errasti, patere te in viam sine murmure reduci, sed frustra cano surdo. Tu coryphæus & vertex vis esse medicorum cum nondum sis cauda. Amet te tuus populus, & medicum dicat. Non moror, Ego illos medicos agnosco qui tales sunt, & re, & iudicio sapientum. Quam longus sit vsus medicinæ tuus non curo: vide vt pariter fuerit proficuus.

Cap. XI. *Hoc votum illustrissimus princeps ac dominus D. Iohan. Casimirus Dux Saxoniæ vtriusq; nostrum princeps clementissimus, quem quondam Bambergæ diuina Dei gratia ea arte à febrili incendio liberaui non denegabit. Inquire apud magnates, & nobiles Franconiæ num arte an fortuito sanauerim. Illi nihil magis in votis habent quam vt amplius meis consiliis frui possint.* Respons.

Finge vera esse quæ narras, quid ad tua errata grammaticalia, & ruditatem latinæ locutionis? Si tam felix & artificiosus fuisti medicus, cur te aula dimisit? Cur proceres Franconiæ non repetunt? Audiui qui diceret te redire cupiētem Bambergam, reiectum, repulsumque esse. Illustrissimū meū Principem sanaueris an nō, nihil moror, nec libet inquirere. Fuit qui ventris onus totum (sit venia dicto) cōmiscuit, & cuiusmodi esset ore gustauit, dignus talibus lactucis. Si princeps meus etiam tuus est, cur eius Gymnasium liberale & Academicum ferularum crimine flagellas? Nobilitas Francica non curat arte, an fortuito sanes. Parum est tibi præsidii in multitudine artis imperita.

Cap. XII. *De te tui patroni quid? Amicus quidam meus nuper hæc intimauit:* es hat auch ꝛc. *Reddam latine ne offendantur aures nostrorum. Doctor Libauius librum dedicauit nobili & strenuo N. N. Quia vero ipsius Strenuitas honorarium distulit vltra tempus, ob id multum molestiæ factum aiunt, id quod dictus nobilis comperit. Itaque paulo post poculum argenteum inauratum sexaginta florenorum pro honorario ipsi offerri curauit, id quod strenuitas ipsius mihi ipsa cum apud ipsam essem dixit, prætereaq; tantum intellexi, quod dictus D. Doctor Libauius non redire debeat, quia tales libros non magni æstimet &c.* *Nota benè de patronis.*

Resp. Si tales sunt patroni quales tu mendaci tuo calamo describis, næ ego illos pro patronis non habeo. Si eorum honorem & gloriam meis operibus notiorem reddidi, agnoscant meam de ipsis honorificam sententiam. Ad gratias per munera referendas nullum adegi. Quicquid fecerunt bono animo, minimeq; astricto fecerunt. Promiserant scriptis epistolis remunerationem nō semel, si seruantes fuerunt promissorum, id præstarunt quod maxime cōmendat nobilitatem. Multis meas opellas de more consecraui. Qui se munificos, aut non probarint, non est vt tibi homini maledico, qui laudem & præmium virtutis calumniaris, aperiam. Beneficos ad beneficia non impuli. Si ab aliis admoniti sunt promissorum, mea non fuit importunitas. Verum id quod res est scribam. Nobilissimo & strenuissimo D. N. N. significatum curaui id quod tu scribis. Is coram fideli teste sancte obtestatus est, se quicquid fecerit, animo liberali & spontaneo fecisse. Scit enim nobilis ille petire gratiam munificentiæ si animus sit difficilis, & coactus. Coniectura illa me non debere redire, stolidi hominis est, & qui tam nobilissimi viri quam meo honori parum est æquus. Scio vestræ factionis nebulones passim vagari, & se apud nobilitatem cum aliorum vituperio, sui vero plausibili commendatione insinuare, & aliquid sinistræ voculæ arte ista diabolica elicere. Sed qui constanter sunt sapientes, prudentesque susurronibus talibus non præbent aures. Ego suaserim nobilissimo vt tales deinceps fustibus, & venabulis, vel canibus ex sua aula abigeret. Ita rectius consuleret suæ dignitati. Poculum missum mihi tam carum est, vt ne duplo quidem eo caruerim. Est enim monumentum veri de meo opere iudicii. Seruo & literas quas tum ipse vir nobilissimus sua manu ad me scripsit, tum alii nobiles, ignobiles, quibus facile possim te impudentissimi mendacii conuincere. Quæ vero est ista comparatio: Scheuneman magnas de sua medicina ampullas proiicit, Libauius honoratus est poculo 60. florenorum? Hoc ne mihi dedecori, illud tibi honori? Fors tu stercus & lotium gustando tantum non accepisti, & doles mihi pro honesto opere tantum datum? An oculus tuus nequam est, quod alii in me liberales?

Cap. XIII. *Professor quidam in Gallia hæc ad me scripsit: Efficiam Deo bene concedente & attestante mihi mea conscientia, vt videant omnes boni, quantum in Libauio solidæ eruditionis sit, multum loquentia, & garrulitatis quidem in eo est ad scribendum, sed vas tinniens & Ægyptiacum reperies vbicunque dabitur cum eo conferendi locus. Nihil habet in recessu: Sunt omnia ad ostentationem comparata. Sed de his alio tempore.* *Nota de professore Gallia.*

Respons. Nihil & hoc ad rhombum. Finge iudicium istius professoris verum esse: Tunc ideo priuilegium habes in Grammaticum sermonem? Si vero lubet isti blateroni, & inani ostentatori Gallo mecum in pugnam descendere: experiatur. Virum inueniet. Non metuo bombos anicularum, & asininos crepitus. Ipsa verba indicant hominem esse fatuum, & tui simillimū. Non me latent conuenticula Paracelsistarum, & conspirationes in me clanculariæ. Sed ego eas ne pili quidem æstimo.

Cap. XIV. *Alius quidam hæc narrat: Libauius stultus in Syntagmate suo extremo me grauiter & iniuriose lacessit, quod si itaque ipsi integrum est immerentem me tantis traducere sannis, quidni in mea potestate positum fuerit par vt pari referam.*

Ex mathematicon mihili Vesanus paracelsista.

Resp. Quem velis bene video. Hinc illæ lacrumæ. Iste perfidus amicus clam literas misit ad Rulandum, Tanckium & alios, quæ cum proprio sigillo ad meas manus peruenerunt, & in quibus tum me traduxit, tum sinistra quædam de Quercetano scripsit. Eas literas seruo, vt calumniatorem istum clanculatium suo tempore perfidiæ conuincam. Non ita pridem Marburgica vulpecula in præfatione suarum exercitationum me verbis scopticis tetigit. Ego non verba sed argumenta expecto. Irrisorem inanem contemno. Experietur autem ille bellus sapientulus breui quam curta sibi sit supellex in Hermetica. Stultum me vocari non moror. Is morbus est insanorum. Alios putant delirare: Sua sibi deliramenta sunt mera sapientia. Date ei bonum haustum de D. Hartmans Speiwasser, vt stultitiam euomat, & à fastu ad humilitatem detrahatur.

Cap. XV. *Hæc tibi notifico non vt bilem mouerem, sed quia tu recte admonuisti oportere citra adolatorium schema philosophiam tractari, tum vt cognoscas quid de te viri docti censeant, tum ne te quicquam celarem quo candidum meum in te animum prospiceres.*

Resp. Si quæ scribis alio loco, tempore, & forma mihi significasses, potuissem animi candorem & ingenuitatem agnoscere. Nunc cum obiicias ex mero liuore studioque vindictæ, & animo amaruletiæ felle plenissimo, præter illiberalia crimina nihil video. Quid Philosophiæ est in istis tuis narrationibus? Inuectiuæ elucescunt: nihil philosophiæ. Quos autem viros doctos narras? Tui similes scilicet picas, & coruos qui conspirastis in Libauium, quem si possetis, in atro iure deuoraretis. Longe alii & plures, & laudatiores sunt docti quibus mea non sordent, vt est in meridiana luce. Tuum & tui similium de me iudicia nihil sunt nisi infamationes, & opprobria quibus viros doctos & honestos soletis conspurcare. Hactenus Tragœdia de vnica litera I in voce Synonima.

Libauius tāgit vlcera Paracelsistarum paulo durius. Hoc ferre non possunt, sed maledictu vindicant.

Nota XVI. *Verum ex esto ludus morosiorque vellicatio: rem ipsam non eloquentiæ tumore sed rerum soliditate librabo, affictamque inscitiam verborum veracium lumine diluam, nec me terrent efferæ tuæ voces, nec discolor tuus vultus, viuum inter fragores minarum colorem teneo, alium quare quem subigas, quem à vero dimoueas.*

Hactenus verba, iam res.

Responsf. Bella transitio. Vt incipis, ita telam texes, & finies. Stulte scilicet omnia. Id ad oculum cognosces. Linguam tuam impuram de subigendo coercuisses si sapuisses. Dum rerum soliditatem ampullose promittis, videris mihi scriptorem Cyclicum Horatii agere, aut Elium illum prætumidum Iobi 32. Sed procede.

Nota XVII.

Paracelsista Cancrissans.

Scripseram ad Henningum de Henningo duplici, altero Galenicæ doctrinæ sectatore, altero eiusdem contemtore, qui professione Galenicæ medicinæ abiecta, & proculcatis magnis compositionibus, Theriaca, mithridatio, canonibus priscis &c. Paracelsiam doceat. Res est in propatulo, extatque publicis typis diuulgata. Anno enim Chr. 1608. Bambergæ ex Typographia Antonii Horitii prodiit charta patens, vt appellant, cum titulo, Breuis instructio (Kurzer bericht ꝛc)
" quo modo per diuinam gratiam absque multo sumptu lues pestilens sit curanda, & sananda, ex
" veris experimentis, & fundamento philosophico pro diuitibus & pauperibus confecta per Hen-
" ningum Scheuneman Med. Doct. & principis Bambergensis medicum &c. In ea instructione mithridatium est in aliquo honore. Auctum enim auri calce propinatur: Item Theriaca nondum euiluit. Datur enim cum hyacintho præparato, & Bezoare Orientali ex aceto ros: Ingreditur etiam aliam quandam compositionem non vilipendendam diaphoreticam & Epithema duplex cordiale, ita vt in internis & externis suum locum obtineat. Eodem anno prouolauit alius tractatus latinus cum inscriptione: Paracelsia Henningi Scheunemanni Semipolitani Saxonis de
" morbo mercuriali contagioso, quem pestem vulgus nominat, ex quintuplici ente, Dei nimirum,
" astrorum, pagoyi, veneni, & naturæ pregnato. In hoc tractatu nihil fere probatur nisi quod Paracelsum sapiat iuxta titulum, qui etiam pag 1. *Monarcha medicinæ* dicitur, cuius definitio pestis cæteris antefertur.

Mithridaticum Theriaca.

Summa libri Scheunemanni de peste mercuriali.

Cap. II. *Galenus* de morborum distributione proponitur quidem, sed ei opponitur *Argenterius* & *Galeni* defensores pag. 4. redarguuntur: pag. 6. distinctio morborum similarium tradita à *Galeno* prorsus labefactatur, vt vana, & irrita merito putetur habenda. Idem dicitur pag. 8. præmissa *Fernelii* opinione de morbis materiæ, quanquam in peste ab eius sententia recedat Aristarchus iste, & redarguat *Fuchsium* pro *Galeno* sentientem pag. 12. vt & cæteros quos hallucinari scribit pag. 13. productis *tribus chymicorum principiis* tanquam caussis omnium actionum, vt est pag. 15. pag. 17. ait pestem à causa efficiente *mercurialem morbum* esse, se in *Botonomantia* sua explicasse.

Inde

Inde cap. 3. pestem *ex Ente Dei* educit, & curam ponit *Supplicationem*, quâ placatus Deus ſanet, adhibita tamen plerunque aliqua naturali cauſa.

Cap. IV. Peſtem *ex aſtris* deſcribit conſentientibus Galenicis, & Arabibus, quibus tamen *Paracelſus* præfertur pag. 25. & *Aeramantia* Scheunemanni iubetur conſuli, & explicatur modus quo cœlum in homine ſulphur accendat, vt inde peſtis trium vomitoriorum fiat, omnia ex Paracelſo transſcribendo, quanquam pag. 31. etiam *Galenum* & *Hippocratem* attrahat, quaſi vocabulis colludentibus ſtatim ſit mens eadem. Remedium proponitur *auri ſpiritus*.

Cap. V. Agitur de *Ente peſtis pagoyco*, vbi per propriam imaginationem quis dicitur *Baſiliſcum* microcoſmici firmamenti in ſeipſo gignere, quod *Imaginatio* hominis malorum omnium ſit mater vt eſt pag. 33. quo refertur & *peſtis per incantationem*, negaturque pag. 37. imaginationi iſti quicquam reſiſtere, quanquam præſeruantia proponantur, magiſtratus prouidentia, & moderamen imaginationis: Curantia vero naturalis magiæ *vſus imaginum, Gamahaorum, verborum, & characterum*, quæ ſpecies duntaxat contagium illud auertant. pag. 39. proponuntur medicinæ ex aſtris, Mithridatium olympi, Theriaca cœleſtis, ſuffuf æthereum &c. quæ opponuntur medicinis ex terra, dicunturq; ex arte cabaliſtica, quæ ſit pars magiæ, ſcaturire, & formidinem imaginationis tollere, Commendatur & *fides naturalis dominans omnibus*, quæ ſit illa Chriſti montium translatrix, vnde vſus verus *Gamahaorum, Characterum, Imaginum*, cum fide ſcilicet rigida coniunctus, qua ratione etiam ſerpentes per ὄσει ὄσει ὄσει adiurentur, quod & Pſylli fecerint. pag. 41. *Galenus* arguitur inſcitiæ, vt qui ignorauerit veram præparationem carnis viperinæ, quã promittit in tractatu ſuo de venenoſis animalibus Scheunemannus GRATIS. Nam in arcanis ſeruari dicitur. pag. 41. nihil ſperari debere air ſine addita ope & auxilio *characteru triangularis Thaſtrici*: tam ſimplicia, quam compoſita medicamenta ad iſtam peſtem eſſe petenda è cœlo microcoſmico Iouis, & Veneris commercio, vt Xenechdon, aranea auellanæ incluſa, lingua ſerpentis plenilunio extracta, cor lupi, Talpæ, Vpupæ &c. Sequitur deſcriptio Mithridatii olympi, Theriacæ cœleſtis, & ſuffufætherei ex rebus monſtroſis magna ex parte, quæ num vnquam fuerint in rerum natura dubites, nec adhibitæ alias leguntur à Scheunemanno. Fit autem ex iſtis amuletum magicum, vt eſt pag. 42. & 43.

Imaginatio Paracelſica. — *Magica peſtis Therapeutica.* — *Fides naturalis.* — *Serpentum adiuratio.* — *Pag. 42.*

Cap. VI. De peſte ex Ente veneni declamat, quod beſtiæ aerem conſpurcent, & expuant venenum ad peſtis generationem. In margine citatur Hipp. in lib. de Aeribus: Gal. lib. de Ther. ad Piſ. & 1. de diff. feb. Hipp. 3. de morb. vulg. Adduntur beſtiis barathica &c. Cœlum dicitur Elementa, & mixta diſponere, vt in venenoſam ſubſtantiam abeant, quod fiat cum Mercurius in ſalis humido reuerberatur, & ſublimatur, ſicut artiſtæ ſublimatum argentum viuum conflant, & inde aquam Gehennæ faciunt. Sublimatum putat eſſe puluerem illum quem Hipp. poſteritati contemplandũ commendauerit, quaſi is ſpagirus fuiſſet. Attrahitur in eam ſententiam & *Galenus* de aere miſto vaporibus venenatis ex Æthiopia, quaſi & *Galenus* ſciuerit aliquid de argento viuo ſublimato, qui ſit *Galeni* vapor, & puluis *Hippocratis* vt habet pag. 45. quin & *Foreſtus* adducitur, & dicitur eſſentiã naturalem peſtis cenſendam eſſe ex ſale, ſulphure & mercurio hominis, ſi in his pedem figat venenũ, ſiue omnib, ſiue duobus, ſiue vno. Reprehenduntur antiquorum *ſigna Diagnoſtica* pag. 47. & alia ſulphurea &c. proferuntur quæ dicuntur patronymica pag. 48. indeque accidentia enarrantur, & ſigna alia. pag. 52. defenſicula vulgaria carpuntur vt pil. peſtilentiales, & Electaria, quia non poſſit certo ſciri quenã ferat peſtis, nec medela ſint tangendi illi, qui ea nondũ opus habent. Negatur cor, cerebrum, Epar eſſe ſubiectum peſtis. *Confortatiua* reiiciuntur: *Diaphoreticum* negatur peſtis alexipharmacum eſſe. *Theriaca* peſtem non curat, inquit Marginalis nota pag. 53: ſed ſolum abigit ſomnum narcoticum. pag. 54. cõmendatur præſeruatiuum auri tanquam nobiliſſimum, Item Zenechdon, mithridatium olympi, Theriaca cœleſtis de collo ſuſpenſa. Cura ponitur in Mercurii venenati depulſione, quam negat fieri purgationibus, Theriacalibus &c. licet *Auicenna* præſeruet per Theriac: & mithr. ſed *Auerrhoe* reclamante qui dicitur *Galeni* argumento niti, *Theriacalia eſſe media inter Venena & corpus humanum*, & tempore præſeruationis vbi nullum eſt venenũ lædere potius quam iuuare, ſicut & purgante læditur ſanum. pag. 56. *Galenus* in arenam contra Galenum producitur. *Alexiteria interficiunt, niſi dentur in pauca admodum quantitate, quod & Auicenna docuit.* Diſputatur cõtra Galenum iubentem eam quantitatem qua quis ante infectionem præſeruandi cauſa vſus ſit, infectione iam facta quadruplum aut quintuplum aſſumere. Henningus putat hac doſi cordis robur extinctum iri, idque eo magis quia iam ſit à veneno labefactatum. Accidentis ratione nõ prohibet Theriacam, vtpote attenuantem, aperientem, exiccantem, & venenis aduerſantem, nec interdicit ratione caliditatis, ſed ratione virium, quia vires exantlatæ Theriacam aſpernentur (q. d. Ratione cæterorum Theriaca admitti poſſet: ſed ratione virium non poteſt, quia eas proſternit, vt ante dictum &c.) Ideo infectis pueris datur recte ſcordium, non autem Theriaca quia proprietas puerorum à proprietatis Theriacæ actiuitate extingueretur. Si ſanati ſunt quidam à Theriaca, Mercurius peſtilens non fuit viſcoſus, vel Theriaca non fuit bona (nã bona interfeciſſet) vel aliunde ſunt adiuti. Imo Galenus fatetur ſe non Theriaca ſed bolo armeno profeciſſe in peſte Romana.

Argentum viuum ſublimatum. — *Prophylactica reiecta.* — *Prophylactica Henningi.* — *Quatenus Theriacam prohibeat Scheunemã.*

Idem intelligitur de omnibus alexiteriis, quæ non habent admiſtam vim alimentalem, inquit pag. 57. vt eſt elect. de ouo à medicis Auguſtanis deſcriptum, Elect. Guidonis, ſeu Papæ: Dioſcorid. Fracaſt. Antid. Matthioli: El. contra peſtem Ferdinandi: El. peſtilentiale Baſilienſium: Antidotũ Loniceri: pul. Bezoardicus: mirabilis cõpoſitio regis Francorum: Antidotus Galeni de ſanguinib. quæ omnia corpori aduerſantur ob ſummam actiuitatem, & exiguam corporis reſiſtentiam. Itaq; in hac peſte, qua virtus eſt languida homines interficiunt. (Antidoti neque ad præſeruandum dari debent, neque ad curandum: Ratio eſt; quia ibi nihil eſt veneni, & ſic fruſtra dantur: hic virtus proſtrata amplius proſternitur, & homo occiditur alexipharmacis)

Lib. 9 ſimpl. — *Antidota reprobata.* — *Nota egregiũ argumentũ Scheunemanni.*

Si quæ-

Si quæris, ad quæ ergo est confugiendum si in alexipharmacis Galenicis nihil est præsidii, & potius mors quam auxilium? Respondet pag. 58. ad fundamentum fundamentorum. Quod vero illud? Quod venena ad se prolectat, & ars signata, & cabalia prodit: hoc est animalia, & aliæ res attractiuæ bubonibus foris sunt applicandæ vt venenum eliciant, quales sunt ad Inguinum bubones ranæ, anguillæ, anates &c. ad alarum, passeres, pauones, ciconiæ &c. ad aurium, allium, cepæ, viperarum adeps &c. omnia ex Paracelso transscripta. Debent apponi per integrum annum microcosmicum hoc est, 24. horas. Interim danda sunt alexiteria facultatis alimentalis participia, vt citri succus, acetosa, margar: aceto solutæ: essentia auri, lapis Bezoar, bolus armenus. terra lemnia. Quia vero sulphur incensum est (febris vrget) à potentia salis, restinguendum est Nitro macerato in aceto ros: & succo sedi maioris, foris alligato arteriis: Item lacte sulphuris per emulsionem (Nam sulphur linteo inclusum coqui tribus horis in vino bono debet, digitis fricari, exprimi, iterumque in nitrum intingi & toties repeti, donec vinum lactescat &c.) proponitur & caphura, specificum anodynum Paracelsi, & alia pag. 60. & 61.

Fundamentum fundamentorum. *Annus microcosmicus.* *Febris restinctio.* *Lac sulphuris.*

Cap. VII. habet de generatione pestis ex Ente naturæ, quæ iudice Scheunemanno ex Paracelso fit, quando in nobis gignitur putredo, qua Mercurius exaltatur, quam, si Saturnus cum Luna Mercurium apprehendit, ad aures protrudit & cum sale in carbunculum coagulat, & sulphur accendit: à marte, & sole ea pellitur ad axillas, à Ioue & Venere ad inguina. Ita febris putrida fit, in qua rigor est ex salis resolutione, calor ex sulphure incenso. Causa communis est cibus & potus. Cura ponitur pag. 64. Mercurius venenosus, lentus, fœtidus, tollendus: victus malus fugiendus, vt & cepæ, allia, &c. Si in sanguine est vitium, is mittatur, & dentur alexipharmaca; cæteræ superfluitates diureticis, hydroticis, pharmacis catharticis expelluntur quorum exempla subiiciuntur: vt: Præcipitatus mercurius Solis per salis spiritum, vel calx antim. per halonitrum facta, & spiritu vitri: ad colorem lilii decocta: vel Ol. salis, vini spiritu, & solis essentia quinta circulatum, vel quint. essen. croci magisterio vitrioli, & tartari circulata. Hæc sunt cathartica. Hydrotica, Hyacinthus è menstruo correctus, & congelatus: Bezoar, Theriaca cœlestis, fl. antimon: albi cum Trach. de vipera, & ol. rubr. vitrioli &c. Diuretica, succus citri, sp. vitr. aqu. font. vel succ. limon. tinctura mineralos maioris, aq. font. & alia. Tandem complicari dicuntur posse pestes diuersæ, vel etiam altera ex altera nasci, vbi danda medicamenta naturalia, pagoyca, cœlestia, cito, tuto, iucunde &c. Hæc sunt illa quæ complexus est Henningus Scheunemannus sua Paracelsia de peste. Quæro ex omnibus medicinæ peritis, Hippocraticis, Galenicis, Hermeticis, Paracelsicis, num hic Galenicum Doctorem medicinæ agat Scheuneman, an pro Paracelso contra Galenum, omnesq; Galenicos disputet, & damnet alexipharmaca eorum tam in prophylaxeos, quam therapeuseos causa? Si verum volent dicere, attestabuntur mihi Galenica damnari siue veterum sint, siue recentium. Ista cudit Bambergæ. Quid Ascherslebii post triennium anno 1611. edito Magdeburgi libello? Propositio est: Quomodo diuina gratia annuente tunc temporis grassans pestis curanda sit tribus arte chymica præparatis, & astralibus factis puluisculis. Num hic pro Galenica professione agit? Iudicate.

Pestis ex Ente natura. *Summa libelli de peste Ascaniensi.*

I. In præfatione ait: fere in omnibus ciuitatibus per ordinarios medicos singularia regimina in ista peste esse proposita, & vix inueniri posse quicquam aut dici, quod non pridem à multis doctissimis veteribus, & peritis, veræ hermeticæ, & Hypocraticæ arti addictis (Ita ex teutonico ad pedem reddo) ex astrorum influentia non sit proditum, & in lucem datum.

II. Ideo scripsi teutonice quia vidi, quod vt plurimum, simplices, & pauperes homines ista lue præoccupati, & sine auxilio, cuius tamen spes ipsis facta (deren sie getröst) in Galenicis Theriaca, mithridatio, & aliis coaceruatis contra venena Electuariolis, cuiuscunque sane nominis, (sensus est: eos fiduciam spem & solatium habuisse in illis, vtpote contra pestem coaceruatis) mortui fuerint cito.

III. Quo modo credendum bene (in massen wol zuglauben) quod si istis mediis abstinuissent natura id venenum fortasse bene potuisset vincere: (sensus est idem qui in præcedente tractatu: nempe: Galenica antidota interficere peste correptos, quia vim prostratam morbo penitus extinguant. Vnde satius fuisset abstinuisse ab vsu, quia natura per se potuisset venenum fortassis superare.)

Galenica antidota interficere peste correptos.

IV. Itaque per vsum (den gebrauch/non abusum) Tiriacæ, mithridatii, & aliorum similium electuariorum morti veram portam ad moriendum aperuerunt. (quasi istis alexipharmacis viam ad mortem sibi strauerint, vt non tam peste interierint, quam vi pharmacorum.)

V. Probatur hoc Galeni confessione: *Alexiteria interficiunt nisi dentur in pauca quantitate*, quæ tamen quantitas, vt alibi dicit, præsente veneno nihil proficui potest efficere. Quasi argumentaretur: Si maiore quantitate absente veneno data interficiunt, nec potest parua quantitas veneno præsente iam labefactata natura quicquam prodesse, consequens est infectis veneno magis esse perniciosa. Sed calumniosam esse interpretationem, Paracelsi discipulo dignam, cognosces ex cap. 2. ad Pisonem, vbi Marcus Imperator dicitur Theriaca affatim vsus: & cap. 10. vbi diuinum medicamentum vocatur, tantum abest vt damnosum & lethale iudicetur; cap. 15. vbi variis morbis tanquam catholicum commendatur: cap. 16. sola pestem curat, vbi reliqua auxilia in vanum recedunt, meminitque ibi pestis æthiopicæ, cuius & Thucydides cap. 2. & ait, se arbitrari Theriacam tanquam ignem expiatorium in peste præsumtum omne malum amoliri, & contagio afflata corpora persanare. Ideo & secunda valetudine crebrum vsum Theriacæ suadet, vti soliti sunt facere Romanorum nobilissimi, quod apparet in vita *Caii Caligulæ* apud *Suetonium*, vbi *Tiberius* imperatoris frater antidotum oboluit sumtum propter assiduã, & ingrauescentem tussim, obiiciente ipsi

Calumnia Scheunemanni.

ipsi Caio: *Antidotum aduersus Cæsarem?* Idem habes apud Galenum lib. 1. de antidotis cum inquit: Quod si quis etiam singulis diebus, quemadmodū nostro seculo Imperator *Aurelius Antoninus*, vel vt ipse *Mithridates* medicamentum capiat, omnino à deleteriis venenis erit securus &c. Sic vsi sunt ea *Traianus*, *Adrianus* & alii. Senatus itaque Ascaniensis turpiter à suo medico decipitur. Nam quod allegat de quantitate assumenda, locus est in 5. simpl. ca. 17. vbi hæc verba χρὴ μέσον τῇ φύσει τὸ ἀλεξιτήριον &c. id est, oportet alexiterium medium esse corporis quod sanat & lædentis veneni. Sin. aduersissimum sit corpori, in id aget magis, quemadmodum aliquod deleteriū, nec venenum euacuabit (Nota hæc hypothetice dici, nō categorice) scire oportet deleterias potestates crasi esse maxime contrarias corporibus, quæ ab eis læduntur. Si ergo à pharmacis crasi similibus expurgantur, oportet & hæc crasi esse naturis aduersa (ex fundamento Hippocratico, quod familiare trahat familiare, si verum est) non autē eo vsq; vt interficiant sed ἐπαμφοτερίζει μᾶλλον (ambigunt magis & inclinant in vtramque partē) ἐν τῷ μέσῳ καθεστηκότα τῶν βλαπτόντων, καὶ ὠφελούντων. In præcedentibus alexiteria distinxit alterantibus, & vacuantibus, quorum illud fiat qualitatibus, hoc totius substantiæ similitudine &c. vide & reliqua, quæ à Paracelsistis calumniosissime allegantur.)

Vide in 3. methodi de curatione hæmoptoïcos ex catarrho.

VI. Est proinde (ita pergit Paracelsista) mirum, cum Hermetici, & Hippocratici Doctores, huiusmodi illapsos (eingerissene/ inuectos, inolitos) damnosos errores satis refellerint, quod nihilominus plures, qui de hoc morbo regimina in publicum sinunt exire (emittunt) veterum Nænias tanquam preciosum moschum & Zibetam proponant (zu marck bringen. oportet me pene Germanissare, ne ille præsumtuosus Paracelsista clamet suam mentem esse peruersam) Galenicas fabulas (mährlin) per longas receptas ex preciosis gemmis, & margaritis, & quæ alia peregrinā mercimonia ex VTOPIA afferuntur, præparatas, satis pompose & fastuose verbis populo (vulgo) offerant, quemadmodum nuper cum compositorum, quæ quidam in vnicum medicamentum conscripsit, numerarentur, & supputarentur simplicia, inuenta sunt 379. numero.

VII. Quid autem sit sentiendum de medicamentis istis coaceruatis, testatur autor ipse, cum paulo post inquit, quod homines pauperes possint vsurpare puluerem ex Dictamno, Tormentilla, Gentiana, Chamæleontis nigri radice, scordio, Carduobenedicto, qui puluis non minus efficax & bonus sit quam priora (summe laudata medicamenta.) Vulgus igitur per tales nugas, garritus, crepitus, & pro more anserum Martinalium, gratitationes, complosiones & strepitus (mire copiosus est: geschnatter/ klapper/ getader/ geplader/ geflader/ quibus ignominiosis vocibus Galenicorum Theriacæ commendationes traducit) adeo turbatur (in errorem ducitur) & copia receptorum, quorum semper alterum altero amplius commendatur seu prædicatur, ita excæcatur, vt cui credat in magno dubio versetur.

VIII. Contra illi sublimiter & bene celebrandi sunt, qui studiose indagant medicinam vniuersalem (ex lapide scilicet philosophico, auro, antimonio, mercurio & similibus) quam (compendium facio verborum) inquirere debebamus, aut saltem contra vnumquemq; morbum ad minimum particulare vnum omnibus industriæ viribus expiscari.

IX. Vt tandem prolixi Canones Galenicorum, quibus ipsi se ipsos impediunt, & intricant inq; errorem ducunt, vt neque principium, neque finem possint inuenire, vitentur, & ad ORCVM mittantur. Hæc summa fide ex teutonico ad verbum transtuli. Iterum autem aduoco iudices Hippocraticos, Galenicos, Hermeticos, Physicos, Medicos, & quicunque linguam intelligunt (neque enim res est abstrusa, & perplexitatibus Delphicis implicata) vt per suam conscientiam candide dicant, an istis paragraphis Paracelsista Scheuneman non tantum canones medicos Galenicorum damnet, verum etiam medicinas eorum compositas, & contra morbos cōmendationes? Sed quid tamen iste Cancer lutulentus agit? *Apage inquit ista tua MENDACIORVM inuitatoria.* Putat homo calumniosus & mendax me mentiri dum ipsi tribuo id quod res est, & quod expressa manifestaq; omnibus teutonicam, & latinam linguam intelligentibus statim primo intuitu est obuium. Manum ego quidem Leuissimi istius nugatoris causa non verterim: Sed vt omnes videant quam turpes & impudentes bestiæ sint Paracelsistæ, non potui redargutionem præterire. Qui pudorem nō perdiderunt, voluntq; esse id quod sunt, candide perseuerant in Paracelsica persuasione, & quicquid contra Galenum dicunt, id constanter profitentur. At iste nihil habet synceritatis. Negat scripsisse quod euidentibus verbis per publicos typos diuulgauit. Videamus quomodo, & qua arte Cancrisset.

Canones Galenicorum Ad orcum.

Vide quam futilis, leuis & impudens sit Scheuneman.

I *Theriacam* (inquit) *in peste ista, quam ciuitatem Ascaniensem inuasuram prædixeram* (ô vatem) *viam morti aperire dixi: Dico, & adhuc affirmo, idq; NON CONTRA GALENVM, quin PRO GALENO, EX GALENO: Vide tractatum meum de morbo mercuriali fol. 55. 56. & seq. Id multorum meis admonitionibus non obtemperantium infelix occubitus demonstrauit.* Resp. per calumniam citasti Galeni dictionem, & voluisti ea conuincere tuos ciues non debuisse vti Theriaca, neque ad præseruandum neque ad curandum, id quod contra expressam sæpius Galeni dictionē est, & tam rationi, quā experientiæ repugnat. Vide impudens mendax quam pro Galeno ex Galeno dicas locis supra citatis reuolutis. An tu nos putas nihil de scriptis Galeni scire? An vt ignotum dare nobis verba putas? Fortassis quam mortem tua peruersa medicatione incurrerunt, tu Theriacæ acceptum refers? An ita in eos tonas, & qui beate, in Domino mortui sunt eos infeliciter occubuisse dicis, quia tuas medicinas non redemerunt? *Abusum duntaxat Theriacæ reprehendo, non autem ipsam Theriacam, quod satis manifeste docent hæc mea verba &c.* Hic te ridendum, & explodendum omnibus & lippis, & tonsoribus xponis. Ita n. argumentantur pharmacopolarum discipuli, si Scheuneman abusum Theriacæ untaxat non autem ipsam reprehendisset, vel vnico saltem verbulo eius fecisset mentionem. At ullum est in tota præfatione, seu dedicatione de qua agitur. Ergo.

Cancrissatio Scheunemanni.

Hic fides naturalis Paracelsistarum est nullarum virium.

II. Qui præter spem & fiduciam sibi factam (nempe vt sequitur per præconia, getader/ geschnader/ flapper/ geplader/ gesladeꝛc.) de mithridatio, Theriaca, & aliis alexipharmacis, peste sunt mortui, illi procul dubio vsi sunt Theriaca & aliis ad præscriptum. Quo modo enim fiduciã in ea re habere potuerunt quam non vsurparunt ex lege? Ciues Ascanienses propter spem &c. Ergo &c.

III. Si abusu peccassent ciues, poliatri fidelis fuisset, verum, & proficuum vsum docere, & non substituere priuata medicamenta, quæ ante istud tempus ibi locorum in nullo fuerunt vsu, quæque medicus videtur ad suam crumenam implendam denuo excogitasse, non habita ratione consilii primi, quod Babebergæ publicauit satis bonum.

At Poliater ille egregius non docuit verũ vsum, sed omnino remouit vetera, suaque noua substituit. Ergo illi non peccarunt abusu. Sed ecce Paracelsistæ spiritus aurem vellicat. Quid est abusus? An non intelligis Scheunemanno abusum esse, quia ciues veteribus sunt vsi, & non magna pecunia redemerunt noua Paracelsistica? Fors res acu tangitur. Ascanienses debuerunt Theriacam, mithridatium, & alia Galenica ad coruos mittere. Hic verus vsus fuisset. Nunc cum assumserunt sunt ea abusi. An non hæc mens est?

Abusus Scheunemanni.

IV. Qui dicit per vsum Tiriacæ, & alia veterum antidota apertam fuisse viam ad mortem, non dicit per abusum. Scheuneman dicit. Ergo. Sed hoc argumentum firmandum est pluribus succenturiatis: Et sane ipse Scheunemannus assumtionem Galeni autoritate putat firmari. Vult enim vt & in Paracelsia suæ mercurialis pestilentiæ, Galenum id fateri experientiæ argumento, quod Alexiteria interficiant nisi data in pauca quantitate, quæ tamen quantitas præsente veneno nihil proficui præstet. Asciscit & *Auicenna*, & *Auerrhois* autoritatem, (Quasi sic argumentaretur: Quod maiore dosi interficit, minore nihil proficit veneno præsente, id cum nihilominus sit valde actiuum, necesse est obesse, atque ita morti viam sternere. Alexiteria maiore dosi &c. Ergo &c.) *Auicenna* tamen scribit cor, spiritum & calorem confortare, & præseruare à peste, & venenis, quæ certe non sunt pro Scheunemanno. vide Auic. lib. 5. summa 1. tract. 1. & 12. vbi etiam sensus roborare dicitur.

V. Qui scribit Hermeticos, & Hippocraticos doctores satis refutasse istos errores damnosos de præbenda Theriaca ante pestem præseruationis causa & in peste sanationis, is non loquitur de populi abusu, contra quem frustra calamum sumserint Doctores, & quem satius est in ipsa praxi tetigisse quam scriptis notasse, sed de Galenicorum medicorum Theriaces compositione, commendatione, & vsu. His enim se opponunt Paracelsistæ, vt Gramanus, Assyluanus & alii, quanquam nec Paracelso sæpe Theriacam vsurpanti sorduerit, nec Quercetanus eam improbauerit, si methodus compositionis exactior obseruetur, de qua vide in pharmacopoeã restituta totum cap. 23. & in Alexic. pag. 485. & seq. Crollius in Basilica pag. 258. assumit in Theriacam de Mumia, quam ante luem & in ea vehementer commendat: Ita immiscet eandem Arcano Theophrasti ad quæuis veneni genera, & licet Theriacæ de mumia ingerat, tamen infectum ea vti iubet etiam drachmali pondere cum Theriaca Andromachi. Qui ergo sunt illi Hermetici qui Theriacam, & alias antidotos alexipharmacas Galenicorum erroris conuicerunt, & redarguerunt? Assumo: Scheuneman istud scribit vt est in propositione. Ergo non loquitur de abusu populari, quem Galenici non minus taxant quam Paracelsici.

Saniores Paracelsistæ Theriacam non improbant.

VI. Scheuneman illos tangit qui regimina publicant de peste, & veterum dogmata, quæ nænias appellat, reponunt tanquam preciosum quid. Id non facit vulgus: neque etiam hic potest esse abusus vulgi. Non ergo calamum strinxit in populi abusum, sed in rem ipsam de Theriaca veterum.

VII. Scheunemañ loquitur de Galenicis fabulis & longis receptis, quæ nihil pertinent ad vulgus.

Mercimonia ex Vtopia.

VIII. Scheuneman exotica medicamina, vt Gemmas, vniones &c. quæ contemtus causa scribit ex Vtopia apportari, infestat. Id non est loqui de abusu populi.

IX. Scheuneman dicit ista mercimonia magni precii populo verbis tumidis, & magnificis obtrudi. Nemo obtrudit populo abusum.

X. Scheuneman inuehitur in eum qui vnã compositionem fecerat ex 379. simplicibus. Is non est vulgus. De eodem dicit quod vastas cõpositiones paucis mutet, & vulgo præscribat. Vnde colligit populum turbari, & in errorem duci per compositorum istorum nugas &c.

XI. Scheuneman expressis verbis nominat Recepta quorum semper alterum altero magis prædicetur, & quibus populus excæcetur, & in dubium vocetur (quasi medicus desit qui moneat, & dirigat, aut potius vsum plebis iudicio permittat, si assit.)

XII. Scheuneman alexipharmacis veterum damnatis opponit vniuersalem medicinam, quã quidam Iuris vtriusque & simul medicinæ Doctor inuestiget. Ea non abusui plebeio Theriacæ potest opponi. Ita requirit singulis morbis particulare si obtineri vniuersale non possit: quod rursus non est de abusu populari, qui potest esse communis tam chymicis, quam non chymicis.

Doctor ex mittendis ad orcum. Scheuneman haberi debet infamis ab omnibus medicis prisca doctrina donec palinodiam canat.

XIII. Cupit prolixos Galenicorum Canones, in quibus ipsi dicuntur se ipsos implicare, ad orcum mitti (Hoc est pœnitet ipsum factum esse Doctorem Galenicum, quam dignitatem debet istis canonibus, & adhuc ea se iactat.) Hoc ne est de plebis circa Theriacam abusu differere?

Ita argumentatur:

Qui innocentem crimine mendacii infamat, ipsum oportet de iure tum notam eandem sustinere & infamem fieri, tum pœnas luere. Scheunemannus Libauium innocentem mendacii crimine infamat. Ergo. Idem colligo de inuectiua in Galenicos, & eorum doctrinam. Non absoluent

ſoluent te Scheuneman, Galenici, niſi expreſſis verbis fatearis te iniuria grandi affeciſſe priſcam artem, quam Galenici profitentur, & profeſſores eius. Recanta tuum crimen ſerio Scheuneman. Quid feciſti ex te ipſo? Videamus autem putidum tui carcinomatis Emplaſtrum. Ita deliras: *Scripſi: Quoniam magna ex parte ſimplices & pauperes venenato iſto morbo præoccupati, & ſine auxilio cuius tamen fiduciam conceperant ex Galenica Theriaca, mithridatio (quanquam neutrum ſit Galeni) & aliis coaceruatis alexipharmacis cuiuſcunque nominis, celeriter fuerunt mortui &c.* Ex his vis ſequi te abuſum tantum notaſſe: quaſi ſententia ſit: *Neglecta methodica curatione;* Hæc enim verba vis ſubintelligi. Sed ô lepidum caput perſuade hoc tuis ſimplicibus, & pauperibus. Galenicis qui tuam mentem ex verbis colligunt, nunquam facies fucum. Peccauit Paracelſiſta in artem medicam & medicos. Crimen vult diluere. At auget. Ad Anticyras cum tali capite. Fortaſſe vero etiam ſic es bilinguis, aut aliud ἐνὶ φρεσὶ κεύθεις ἄλλο δὲ φάζεις. Nam quod ais, ſimplices illos tuos neglexiſſe methodicam curationem, id eo ſenſu dicis, quod Galenicis medicinis, non autem tuis chymicis ſint vſi. Si hæc eſt ſententia, fruſtra te excuſas. In eodem enim adhuc hæres luto, & me mendaciter mendacii accuſas.

Scheuneman Paracelſiſta Galenicus eſſe ſimul vult & tamē Galenica damnat.

Aliud: *Neque veterum doctrinam* (inquis) *noxium errorem appello:* Quid? An negas te ſcripſiſſe quod ſcripſiſti? Quid ſibi volunt iſta verba: *vt tandem prolixi canones Galenicorum: quibus ſeipſos implicant, & intricant, vt neque principium, neque finem poßint inuenire, ad orcum mittantur.* Quid aliud ſunt canones Galenici, quã doctrina veterum medicorum à Galeno repetita? Quæ ſunt iſtæ veterum Næniæ in regiminibus Galenicorum? An non producis quandam ſententiam Galeno aſſcriptam, & ea ipſa veteris contra Galenum, & Galenicos? Qui ſunt illi errores noxii quos refutarunt tui Hermetici? An non illi canones quibus ſe implicare dicuntur? Hem impudentiam, perge: *Quæſo ſaniori palatu, fauce, lingua, dente, mea verba rumina &c.* Rideo te fatuum caput. Quid ruminem amplius cum ad rauim vſque & nauſeam ſingula voluerim, & nihil inuenire potuerim quam turpem inuectiuam in eam doctrinam, & profeſſionem, quæ tibi lauream peperit, & qua adhuc vis innoteſcere? An non id eſt in proprium nidum cacare? Galenici doctoris gloria vis frui, & Galenica principia damnas, vah te ingratiſſimum, & tibi ipſi iniurium hominem.

Impudentia Scheunemani nimia.

Aliud. Scripſiſti: *Cum Hermetici, & hypocratici* (ſic adhuc ſcribis ferula dignus) *Doctores huiuſmodi inuectos, ſeu inolitos damnoſos errores ſatis refutauerint.* Fateor: ſic ſcripſiſti, quanquam lingua vernacula. Quis eſt ſenſus? Tu dicis: *Qui erant iſti errores? Paulo ante dixeram, quod populus rudis omnem ſpem recuperandæ ſanitatis in vnam Theriacam, vel mithridatium, vel in ſimile quoddam ex multis ſimplicibus & variis compoſitis coadunatum medicamen collocaret, quo ſolo contemtis cæteris medicationibus ſanitatem conſequi poſſe omnes ſperabant:* quod *abſque dubio ipſe Galenus ſi reſurgeret ab inferis redargueret.* Hæc eſt tua explicatio: Sed nugaris. Omnia verba tua totusque contextus, vt & quæ in Paracelſia prodidiſti, & iam repetis ex Galeno longe aliud ſonant. Hosne tam fatuos putas, vt Germanice loquentem Germani non intelligamus? Ad populi errorem redarguendum non opus eſt, nec Galenum ab inferis reducere, nec Hermeticos armare. Tuum erat hoc officium, qui eras medicationi tuorum ciuium præfectus. Tu non ipſa antidota debebas mutare tuis puluiſculis, qui longe magis abuſui ſunt obnoxii, & dubii pleniores ob recentem inuentionem, & tuum ſolius DICERE, quam duorum millium annorum ſpacio comprobata publice Theriaca & mithridatium. Itaque tua plebs laudanda potius fuit, ſi maluit longi temporis præſcriptione, & cõmuni experientia cõprobatis, confirmatisque medicinis vti, quã tuæ temeritati ſe committere, certa ſi Deus per publica iſta antidota non iuuaret, multo minus adiuturum per tua priuata vix pridianæ inuentionis, plena fumis Paracelſicis, & plus quam agyrticis prædicationibus. Cœterum illi tui Hermetici quid reprehenderint in Galenicis compoſitionibus, & vſu, ne putes nos ignorare.

Ad ferulam.

Aliud: Scripſeram te contemnere compoſitiones veteris artis. Non ſcripſi id tantum, ſed & probaui ex te ipſo. Quid tu? *Siccine abuſum corrigere tibi eſt rem ipſam contemnere?* Vah correctorem. Id ne eſt errorem plebis corrigere, hoſtiliter inuehi in Galenicos, Galenicorum canones, compoſitionesque & eas mutare recens excogitatis mineralibus, nec dum vſu ſpectatis medicinis? Rurſus ais: *Nonne Theriacam tanquam vtile topicum externum omnibus commendaui?* Ridiculum caput. Cur non commendabas vſum internum verbis antiquorum quæ apud Galenum, Auicennam & alios leguntur? Imo tuos puluiſculos omnibus ante tuliſti. Non erat inuenta Theriaca principaliter propter externam impoſitionem. Non erat prius alio medicamento ſudor mouendus & poſtea Theriaca apponenda pectori, id quod etiam naturæ eius aduerſatur.

Nam Theriaca propter paſtilios Theriacales à centro ad ſuperficiem propellere impuritatem venenatam, corroborare intus, & venenum iugulare debet. At tu tuis impoſitionibus id quod protruſiſti repellis, Vah hominem catum, & medicum induſtrium. Dicis: *Hæc verba veteris artis compoſita Theriacam, & mithridatium non contemnunt.* Belle. At tota dedicatio tua nihil aliud habet, & inter alia etiam infernum canonibus Galenicis imprecatur. An non autem hoc eſt implicite contemnere nobiliſſimam antidotum ab interno vſu legitimo relegare ad externum illegitimum? Eſt autem in iſtis verbis rubor quidam tuus. Te enim arguunt impudentiſſimæ impudentiæ, qui tota præfatione pene ſcabioſiſſime locutus de Theriaca, iam indicas te ea carere non poſſe. Quod ergo me mendacii inſimulas, id retorqueo in tuum ipſius caput, quod iam impudentiſſimorum mendaciorum ſæpius eſt conuictum. Hactenus Cancriſſatio Scheunemanni probroſa.

Nota XIIX.

Cur Paracelsista potius velit Hippocraticus esse, quam Galenicus.

QVanquam Paracelsus, qui & ipse se arcanorum monarcham vocauit, & à Scheunemanno monarcha medicorum in Paracelsia pestilentiæ appellatur, tam veteres omnes quam recentes se sequi iubeat, & Hermetici parabolici tria chymica principia amplexi nec Hippocratis, nec Galeni qualitates, & humores probent, tamen Gramanus, Quercetanus, Scheunemannus & alii nonnulli videri malunt simul & Hippocratici, & Hermetici, non autē Galenici, licet Quercetanus & alii modestiores quidā etiam vsurpent titulum Dogmaticorum, & sint ingenui, quos omnino laudandos arbitror, qui nullius addicti iurare in verba magistri, vt Horatii verbis vtar, quicquid Galenus veri habet, probant, probant & quicquid veri Paracelsus seu collegit, seu inuenit, seu ampliauit veritatis enim sunt studiosi, non autorum, iuxta Peripateticæ scholæ ingenuæ morem, quæ amicum Platonem amat quidem, sed magis veritatem, & iuxta sententiam eorum qui hominum studia sequuntur, sed vsque ad aras. Ita aliud est consensus opinionum, aliud animorum, potestq; fieri vt hominem amemus, cuius tamen opinioni non adhæreamus. Ita Hipp. lib. 1. de Diæta Ego recte dictis testimonium præbebo. Quæ vero non recte dicta sunt & cognita, qualia sint declarabo &c. Sic Crollius in admonitoria. Verum illud mirum est cur, cum Galenus nullam aliam medicinam agnoscat præter Hippocraticam, nec alia fundamenta ponat, & insuper in hoc diligentior sit, quia longe plura medicamenta ex vetustate protulit, & artem sic illustrauit, vt non immerito hinc Galenica dicatur, cur Paracelsistæ (Nota: Loquor de Paracelsistis, non de Paracelso, qui & ipse expertus est suos discipulos à se alienos) Galeno & Galenicis sint infesti, Hippocratem autem in suas partes trahant, & Hippocratici iuxta, ac dogmatici, Hermetici, Paracelsicique, audire gaudeant. Seuerinus in Idea mirifice sententias Hippocratis, vt videantur paracelsicæ esse deprauat. Eum sequuntur Crollius, Hartmannus. & alii Hermetici simul & dogmatici, Gramanus arripuit librum de veteri medicina (quem Comes Montanus negat esse eius Hippocratis qui scripsit librum de natura humana, cuius fundamenta subruuntur) quia in hoc qualitatum elementarium non quidem nulla, minor tamen ratio est quam potestatum interiorum substantialium quæ in victu elucescunt, quod veteres putauerint non siccum neque humidum, neque calidum, neque frigidum, neque aliud quicquam hominem lædere, neque aliquo horum homini opus esse, sed quod in vnoquoque forte, & humana natura potentius est, quodque non possit superare, hoc ipsum lædere dixerint, & hoc auferre quæsierint, vt saporibus se prodentia, dulcissimum, amarissimum, acidissimum &c. Assyluanus opponebat Galenicis librum de flatibus, seu spiritibus, vbi dicitur flatus ipsos vere omnium morborum, quos ibi recenset omnimodas esse causas, cæteraque omnia quæ causæ videri possunt, vel hos adiuuare, vel consequenter post hos in corporibus morbos generare &c. His iungunt librum de aere aquis & locis: item libros Epidemiorum, & alios nonnullos, præsertimque placet illud θεῖον, quod de tribus principiis hypostaticis exponunt, item illud, quod Pætus dixit, pestiferam luem non sanari naturalibus auxiliis: Item quæ de calido habentur in lib. de carnibus, quæque in libello de morbo sacro, vbi morbi omnes dicuntur diuini esse & humani, & quilibet naturam & vim habere in seipso, nullusque nec auxilii, nec remedii expers esse, & plærique his curari, à quibus etiam nascuntur. Ita & in lib. de locis in homine: per similia morbus fit, & per similia adhibita ex morbo sanantur: quod accipiunt ita, quasi voluerit Hippocrates mercuriales mercurialibus, salinos salibus, sulphureos sulphure, cœlestes cœlestibus, magicos magicis &c. curari: quæ est regula Paracelsica: similia similibus esse remedio, secus ac Hippocrates in lib. de flatibus scripserat, & alibi de contrariorū per contraria cura Quærebam ex Scheunemanno *cur Hippocraticis principiis insistere vellet, non autem Galenicis?* Mihi enim eadem vtriq; principia esse persuasum est, nec voluit Galenus aliam artē profiteri quam Hippocratis, de quo statuit: Nihil male scripsisse. Respondet Scheunemannus: *Hoc tibi hac vice do responsi. Me malle sequi Hyp.* (ita enim scribit Hypocratē, Hypocratica &c.) *quod eius dogmata adeo firma, & certa sint, vt cum singula pene verba Philosophicum aliquod mysterium contineant, à NEMINE totis iam bis mille annis vel minima ex parte conuelli, aut erroris argui potuerint, tum quod nullus medicorum aut verius, aut breuius, aut grauius scripsit, tum quod eius doctrina de causis morborum chymicis principiis magis conueniat, verosq; morbos omnes à spiritibus, flatibus, proxime proficisci docet, qualitatesque primas, neq; fundamentum, neq; scopum medicinæ esse asseuerat: Galenum vero in multis errasse ab Arabibus & Latinis, ab anatomicis, & chirurgis ostensum est. Quæ vero ex veterum scriptis recensuit Galenus lubens admitto: Errores solum repudio iuxta illud: Omnia probate &c. Artis fundamenta semper certa manent, quamuis in improbum sensum à quibusdam male feriatis, & olim interpretata & exposita sint, quos carpit Hyp. lib. de veteri medicina.* Hæc tu sic satis ingenue. Sed patere quæso te admoneri. Primum dicis Hipp. dogmata firma, & certa esse. Vellem exposuisses quid per dogmata intelligeres, placitane omnia Hippoc. an ea quæ medicinæ sinceræ axiomata, & principia dicimus. Si illa, sane & apud Hipp. multa sunt à vero aliena: Si hæc: etiam apud Galenum dogmata medica sunt certa, vt propter hoc nulla ratio sit cur magis Hippocraticus quam Galenicus esse velis. Quod autem multa Hippoc. placita sint à vero aliena, puto tibi constare.

Aliud est de Paracelso loqui, aliud de Paracelsistis.

Opinio Veterum cal. hū. sicc. frig. non lædere aduersatur communi experientia.

NB.

Vide paradoxa in lib. de flatibus & de anima in lib. 1. de Diæta. in lib. de corde venæ sunt ex corde: in lib. de Alimento radices sunt in Epate. in lib. de Genitura dicit eā à toto corpore secerni &c. quod nec Aristoteles, nec anatomicus Physicus medicus cōcesserit. Sunt enim eius gignendæ certa instrumenta in quibus semen formam & vim accipit, quibusque sublatis, aut in facultate læsis

semen

ſemen ſit nullum. In lib. de carnibus platonicum chaos aſtruitur, quod tu non receperis, vti nec calidum quod dicit Immortale intelligens &c. quaſi Deus ſit calidum in mundo. In eodem libro fœtum in vtero materno alimentum, & ſpiritum ſuctu oris trahere autumat, quod tu vix probabis, vt neque omnia de corde, cuius ſiniſtro ventriculo animam includit, contra ac in lib. de morbo ſacro. In lib. de arte & veteri medicina morbos & ſanationes ex Diæta, & purgantibus &c. conficit, idque veteri medicinæ aſſcribit. In lib. de victus ratione in morbis acutis, negat veteres quicquam memorabile de victus ratione conſcripſiſſe &c. Quid opus multis? Cum Paracelſus totam medicinam mutauerit, nec quicquam eius poſteriorum dogmatum (Nam aliter ſenſit cum adhuc Hippocraticus & Galenicus, & Auicenniſta eſſet) inueniatur in Hippocrate re vera, ſed potius Galenica ſint omnia: tu autem Hermeticam Paracelſiam profitearis qui potes dicere omnia dogmata Hipp. eſſe certa, & firma? Si hoc eſt, Paracelſica erunt incerta & infirma: Si illud, falſum eſt de Hipp. Quod autē attinet ad Paracelſicas interpretationes, quibus volunt ſuum facere Hippocratem Paracelſiſtæ, eas irrideret, ſi ab orco rediret vel Paracelſus ipſe, vtpote qui monarcha medicinæ eſſe non poſſet, nec eo nomine gloriari, ſi Hippocratica profiteretur. De Hipp Seuerinus in Idea cap. 14. Hippocrates paucas remediorum facultates expoſuit curandi rationes mirabiles, quibus hoc ſeculo vti non licet, multis in locis demonſtrauit. De remediorum præparationibus, iudicationum compoſitionibus, in quibus vniuerſa medicina fundatur, nihil ab illo proditum eſt &c. Item principia medicinæ naturæ legibus conſentanea nobis etiam communia monſtrauit. Vide Tom. 5 Parac. pag. 190. 207. Tom. 4. pag. 252 294 & alibi. Lege Epiſt. Hippocratis ad Democritum. Verum hoc tranſeat. *Item lib. 1 de diæta ſtatim in initio.*

II. Singula fere verba aliquod philoſophicum myſterium continere, velim demonſtres. Omnibus enim perſuaſum eſt qui Hippocratem legunt, verba nihil aliud velle quam quod ſua ſignificatione lectori offerunt. Myſteria tua philoſophica quæ Hermetica, Chymiatrica, Paracelſica &c. proculdubio intelligis, nullus non dementatus præconceptis opinionibus videre poteſt. Nullibi enim apparent Sal, Sulphur, & Mercurius, & reliqua veſtra.

III. A nemine erroris vel minima ex parte conuelli potuiſſe te ſcribere vehementer admiror. Quid ergo ſentiunt de qualitatibus, & humoribus illi qui Galenicos Hippocraticos vocant HVMORISTAS? Humores ab Hipp. aſſeruntur in lib. de nat. hominis: In lib. de genitura: In lib. de carnibus, vbi & de qualitatibus. Lib. de locis in homine, vbi morbi ex humoribus, vt & in lib. de internis affectionibus, de morbis muliebribus &c. In lib. de flatibus (qui longe alii ſunt à ſpiritibus chymicis & aliis Paracelſi) Impetum quidem morbificum tribuit halitibus, ſed non ſine ſanguine, pituita, aqua, qui humores ſimul ſunt morborum cauſæ, & exiſtunt ex nutrimento, quod potentia eſt ſimile nutriendis membris, ita vt iiſdem conſtent viuentia quibus etiā nutriuntur, nec refert etiamſi ſymbolici medici, ſeu chymiatri alia nomina rebus ex arte chymica tractis imponant. Non enim res mutatur ſiue in ſubſtantia viuentium, ſiue nutrimentis, ſiue medicamentis, ſed tantum modus & conſideratio rei. Cæterum humorum decretum eſt etiam in lib. de catharticis. In lib. 1. de Diæta *hominē conſtituit ex igni, & aqua quæ ſint ſufficientia tum aliis omnibus, tum ſibi mutuis: Ignem ait mouere: aquam nutrire: Igni adeſſe caliditatem & ſiccitatem: aquæ frigiditatem, & humiditatem, quo mutuo participent in iſtis duobus corporibus, vnde putat exiſtere omnigenas ſpecies ſeminum, animaliumque inter ſe diſſimilimorum &c.* En tibi fundamenta Peripatetica, & Galenica, quæ reperita ſunt à tot philoſophis & medicis. Iſte eſt quinarius. Calor cœleſtis, & 4. materiæ partes à Deo in creatione commiſtæ: quæ Hip. Ariſt. Plato, Gal. Auicenna, chymici omnes Hermetici veteres humorum & Elem. nominibus explicarunt: Chymici ad tria redegerunt Baſilio monacho, & Iſaaco Hollando primis iiſq; recentibus autorib. quos ſecutus eſt Paracelſus, Seuerinus, Quercetanus, &c. Lege totum illum contextum, & non deprava Paracelſicis ſputis. Videbis Galenica. (Quid ſentis de his: Anima hominis habens temperamentum ignis & aquæ, partes autem hominis, irrepit in omne animal quod ſpirat & omnem hominem &c.?) *Puer ex calidis & humidis temperatus eſt* (inquit) *quia ex his conſtitutus eſt, & in his augmentum accepit.* Vide & cæterorum temperamenta quæ vos Paracelſici irridetis. Lege lib. 2. de Diæta vbi hæc: De ciborum & potuum vi quicunque in ſumma dicere aggreſſi ſunt, de dulcium, pinguium, ſalſorum &c. facultate, non recte iudicant. Non enim eādem vim habent &c. Lege de hordeo frigido ſicco, & ex paleis purgatiuo: Lege de reliquis cibis, quorum temperamenta videbis explicari qualitatibus. Acetum frigefacit Hippocrati. Num & Paracelſo? Vinum calidum eſt & ſiccum &c. omnino nihil Hipp. habet à Galenica alienum, à Paracelſica vero valde diſſonantia omnia: Vnde & repetitur axioma: Ex igni & aqua omnia conſtituuntur & animalia, & terra naſcentia, his augeſcunt: In hæc reſoluuntur, Tune hoc credis? Vbi ſal tuus? Conſidera & quæ tertio de Diæta conſcripta ſunt. Qualitates elementares, & humores Galenicos deprehendes. Ita in lib. de alimento, de vſu humidorum: De humoribus: De morbo ſacro: Libr. 1. de morbis, vbi *omnes morbi ex his quæ in corpore inſunt, bile, pituita &c.* Item à qualitatum primarum exceſſu, à laboribus &c. Et hæc principia per totos libros ſpectantur, & nominatim lib. 4. ita ait: *Cum ſint quatuor, Sanguis, Bilis, Pituita, Aqua, omnia hæc .. me demonſtrata ſunt & cur, & quomodo copioſiora fiant à cibis, & potibus &c. Lege & reliqua* antecedentia & conſequentia. Volebam & cæteros libros excutere, ſed operam ſuperuacaneam me ſumere vidi, cum Hippocrates genuinus vbiuis ſibi conſtet. Dic iam per tuam conſcientiam, an nemo extitit qui potuerit Hipp. redarguere? Si affirmas, Paracelſiſtas omnes refutas, & Galeni artem confirmas. Si negas, vide quid ſcripſeris. Seuerinus Elementa Hipp. qualitates, & humores negare non poteſt. Vt autem Paracelſica fiant iſta, vult Hipp. humores intellexiſſe cum tincturis & principiis; qualitates tantum comites eſſentiarum eſſe voluiſſe, quod & Crollius accipit, Ele- *Hippocratica omnia & Galenica*

menta vero interiora ab essentiis inseparabilia intellexisse. Finge hoc ita esse: cum Galenus fundet suam doctrinam in hippocratica cur non & Galenum sic interpretatur? Fortasse negabis Paracelsum & Paracelsistas contradixisse Hippocratis dogmatibus.

Paracelsus contra Hippocratem.

Si facies, os impudens habebis, & leuissimus vitorum iudicaberis. Paracelsus tom. 3. libr. de Peste in præfatione reprehendit medicos à 4000. annis, & eorum libros reiicit cum scriptis Rogerii, Bartobaliæ, Guidonis, Lanfranci, Theodorici, Auicennæ, Galeni, imo & Hippocratis, Apollinis, Machaonis. Lib. 1. de Tartaro tract. 1. Hippocratis doctrinam de calculo falsi accusat. In lib. 2. Labyrinthi reiicit libros veterum tanquam insufficientes, quanquam in Epilogo septimæ defensionis ridicule commendet Machaonem, Apollinem, Hipp. qui curarint cum vero spiritu medicinæ, quasi non constet qua arte sanauerit Hippocrates. Vide mag. chirurg. partis primæ tract. 2. in procemio: & 2. part. tract. 1. ad Lectorem, tum præfationem Chirurgiæ minoris. Vocat Carinthiam Asylum Hippocraticorum: quasi idem sit Paracelsicus, & Hippocraticus. In paramiro de quinque Entibus morborum Hipp. facit magis spiritualem, quam naturalem medicum delire, Galenum, Auicennam, Rhasin vocat Naturales, cur non & Hippocratem, nisi fanatico spiritu? Galenum tamē statim magis vult fuisse medicum characteristicum quam naturalem libro 2. prolog. num. 5. prol. 1. sunt autem characteristici qui per characteres omnes sanant. Vbi extat apud Hipp. quod potuerit spiritus herbarum, & radicum cogere, illisque mandare vt ægrotum sanent? Ille vero Hipp. lib. 4. de morb. inuisibilibus nihil potest sine assumtis. Tomo 4. Valentii Antrapalli iudicio Hippocratis, & Galeni scriptis anteferuntur Paracelsica, negaturque cum veteribus congruere Paracelsi doctrina. Idem Paracelsus lib. 1. de Podagricis negat Auicennam, Hippocr. Galenum, quicquam effecisse, quos si sequatur, nec ipse sit quicquam effecturus. Vnde negat ex illis discendum. Idem repetitur alio libro de Podagricis. Vide infamiam eius in omnes veteres tomo quarto, pagina 367. 368. & seq. vbi de Caduco nugatur, & furias effundit in omnes facultates, quanquam libro secundo de Podagricis Apollinem, & Hippo. aliquantulum videatur commendare. Quam stulte deprauet Aphorismos Hippo. videre est in appendice Tomi quinti, vbi etiam persuadere vult Teutonicos, & Italos medicos non intelligere Hippocratem, cuius humores quam rabide alibi persequitur? Quam honorifice tractat Hipp. & alios priscos Tom. 5. pag. 190? In lib. 2. cap. 4. de vita longa Tom. 6. negatur intellexisse satis Epilepsian pellentia. Lib. 1. cap. 2. de vita long. negatur Deus dedisse Hippocrati quicquam, præter ea, quæ creaturæ sunt, & nec hæc plene: licet capit. nono, de quodam Hipp. garriat qui filiam suam extra naturalem influentiam in corpus ab omni natura alienum transformarit Magia, quam fabulam & Scheunemannus reponit. Quid opus verbis in re manifesta? Conferantur Paracelsica & Hippocratica. Apparebit Monarcham illum vanitatis omnia antiqua voluisse conculcare. Si iam non potuit conuinci erroris doctrina Hippocratica, quin deles omnia ea quæ secus in Paracelso & tuis scriptis habes?

Scheuneman aut mentitur, aut Paracelsiam subruit.

IV. Dicis nullum medicum verius, breuius, grauius scripsisse. Iam autem Paracelsus & Paracelsistæ multa, ne dicam omnia hippocratica mutant. Num ergo mendaciter, prolixe, leuiter? Si enim verissima grauissima & breuissima sunt Hippocratica, ea quibus mutantur, erunt contraria, & sic Paracelsistæ vel non erunt medici, vel mendaces, leues, &c.

V. Doctrina Hipp. magis conuenit principiis chymicis, inquis. Nolo tecum disputare de illis principiis. Si ita lubet, indulge tuis parabolis. At quo modo demonstrabis magis tuis principiis conuenire, quā Elementis, Elementorum qualitatibus, humoribus, spiritibus, victui, & extrinsecus aduenientibus, quæ eadem habet Galenus, Auicenna & cæteri cum Platone, Aristotele, similibusq; Physicis? Tune potes videre tria principia chymica in Hippocrate quæ nullus alius nec veterum, nec recentium? Neque enim Seuerini & sequacium commenta recipimus.

VI. Vbi dicit Hippo. veros morbos omnes PROXIME à flatibus (vaporibus, halitibus, aere attracto &c.) proficisci? In omnibus flatus monstrat, sed non proximas morborum causas facit.

VII. Vbi asseuerat quod qualitates primæ neque fundamentum, neque scopus sint medicinæ? Notum est quod vitia ex Diæta, & externis magis consideranda esse moneat, sed interim qualitates non eradicauit ex medico campo. Et quis hoc faceret in æstibus immodicis, in gangræna, sphacelo, pernionibus ex frigore elementari, qui non sunt leues morbi, vel etiam mortes? An Paracelsica non peccant excessu qualitatum primarum? Nemone Paracelsistarum calore immoderato incenditur, & frigore hyemali intenso gelascit, vel aliter læditur?

VIII. Galenum in multis errasse nouimus. Num ideo etiam in principiis essentialibus medicinæ? Num ideo omnia eius explodenda? Tune es ἀναμάρτητος. Multa desideramus in omnibus gentilibus.

At interim illorum libri scholas occupant. Quid tribuendum putas tuis dilectis Chymicis, si eorum regulas Ramus aliquis aut Galenus deberet ad scientifica principia, & methodum reuocare? Lege quæso quæ de interitu Alchymiæ nuper publicauit Nicolaus Guipertus, & quæ Riolanus contra Alchymiæ, non Quercetani, causam. Cur mea studia in hac palæstra non adiuuas potius quam vellices? Hæc de hoc quoque.

Nota

Nota XIX.

Sitne Scheunemannus Paracelsista.

ITA interrogas: *Plurane istius farinæ recoxisti placenta?* Num in tua officina Placenta coquantur ignoro: In mea culina fiunt placentæ. Sed quid rei est? Scripsi: *Dum præ te fers Paracelsicum, quid ex titulo tibi compendii?* Hoc tu tanquam plagiarium, & capitale, vel iniurium in bona & fortunas accipis. Ita enim refellis: *Quæso docte Libaui, vbi ego me Paracelsicum iactaui? Quis me hoc nomine baptizauit? Nobilis Adrianus Romanus me Doctorem medicinæ proclamauit, creauit. Hactenus illo titulo degradatus sum à nemine. Num tibi hæc potestas tradita sit, multum ambigo. Doctrinam Theophrasti de peste, & febribus à me collectam, & in methodum redactam, cur non Paracelsian dicerem? Nomen istud ignominiosum esse ais: Sed quibus? Tibi tuisq; linguarum cauponibus. An propterea etiam mundo, viris doctis, & veris medicis? Prorsus oblitus es eorum quæ probus ille Penotus ad te scripsit in Epistola Apologiæ ad Iosephum Michelium annexa. At in te, inquit, multis doctis displicet, his præsertim, qui vtramque profitentur medicinam, quod ita Paracelsum mordicus dilaceras, deprimisque, ac si nulla homo laude dignus esset &c. lege & reliqua. Memoria tua te fallit. Recordare eorum quæ in præfatione syntagmatis refers. Adeo inuisum ais, passim factum est nomen Alchymiæ, vt sit in ore, & fabulis vulgi, idque etiam odio habent magnates, & qui alias studio sapientiæ sunt dediti &c. Tu tamen Alchymiæ nomine voluisti innotescere, vis ne festucam ex oculo meo eruere? Turpe est Doctori si culpa redarguit ipsum.* Hæc tu. Verbosus sane & etiamsi non facundus. *Ad ferulam.* *Paracelsi de grege porcus non vult audire Paracelsista.*

I. Ita argumentor: Qui sibi asscribit suis verbis Paracelsiam, eamque ita explicat vt omnem succum Paracelsi ea in re de qua scribit videri velit imbibisse, imo & defendat, & cæteris præferat, Paracelsumque ipsum Monarcham medicorum vocet, is se Paracelsicum, seu Paracelsistam hoc ipso suo studio, re, & opera probat. Cuius quis dogmata amplectitur & publice docet propagatque, is ab eo trahit nomen. Sic dicimus Platonicos, Aristotelicos, Pontificios, Lutheranos, Caluinistas, Ramæos &c. Atqui Scheunemannus id fecit edita Paracelsia, non Paracelsi, aut alterius, sed Scheunemanni, vt est in propatulo. Ergo. Quis iam est iste Baptista, qui te Paracelsicum baptizauit? Tu ipse: Henningus Scheunemannus olim Bambergæ, iam Ascherslebii medicus.

II. Adrianus Romanus cum te proclamaret medicinæ Doctorem, num intelligebat etiam Paracelsiam, ita vt contra doctrinam Galeni saluo iuramento posses insurgere? Non opinor. Pœnituit Penotum à gloria Galenicæ professionis Basileæ accepta ad Paracelsiam transfugisse. Debet & te pœnitere.

III. Quis te de gradu Galenico deiecerit rogas. Respondeo: Tu ipse, id quod ad oculum tibi demonstraui.

IV. Paracelsi doctrinam licuit tibi Paracelsiam dicere: Et sane fere tota est transscripta illa consarcinatio. Sed cur contra tuum Doctoratum, & Galenicam publicasti? poteras Paracelso sententias afferre, sed salua veritate medicæ doctrinæ in omnibus Academiis receptæ. Ego quoque in mea Alchymia formulas Paracelsicas repono. Neque enim sic hostis sum Paracelso vt in eius scriptis negem esse aliquid boni. At inde nolo audire Paracelsicus. Quæris cur? Quia hæc vox habitum signat, & factionis istius seu integram, seu non multum ab integra discedentem professionem. Non es Paracelsicus ideo quia cum Paracelso solem interdiu lucere affirmas. Hoc enim vel sine Paracelso verum est, sicut verum est Christum esse filium Dei, licet id & Diaboli sciant, fateanturque, nec nos ideo simus Diabolici, quia idem confitemur. Paracelsus quæ vera habet, ideo amplectimur, quia per se sunt, & fuerunt, eruntque vera ante & post Paracelsum. Quæ vero ipse ex suo ingenio per se promisit, aut ex magis, vetulis, carnificibus, fabulis &c. hausit, & virulentissime magna copia expuit in omnem philosophiam, medicinam, philosophos, & medicos, quin & Theologos & alios, cum suo autore ad cynosarges mittimus.

V. Quæris quibus id nomen sit ignominiosum. Facilis est responsio: His qui Sathanæ Angelos perfecto odio oderunt iuxta Psalmum 139. versicul. 21. 22. Paracelsum fuisse magum infamem, & magiam impiam docuisse num te latet? Paracelsum nec pontificium, nec Lutheranum vtrisque minitatum fuisse nescis? Paracelso Aristotelem esse stultum, Galenum medicinæ expertem, & omnes veteres nouosque chymicos, non chymicos contemtui summo ignoras? Crollium nosti? Nemo Paracelsum maiori laude onerauit. At probare non potuit eius in Lullium inuectiuam. Non autores solum, sed doctrinam conscelerasse solus non intelligis? An non legisti iudicia de eo summorum virorum Cratonis, Erasti, Gesneri & aliorum? An non scurrilia ista quæ plurimis pagellis euomit? Ignoras historiam vitæ & mortis ipsius? Quod aliis promisit magnificentissime non agnoscis in ipso defuisse? Vin, hominem impium, magum, alastorem, & quid non? Paracelsum pone cuius scandulosam vitam ne Crollius quidem negare potest. Veruntamen non curarem Paracelsi istas amentias, nisi fiducia earum in Galenicos inueherentur Paracelsistæ longe rabiosius, quos & Crollius ex arte describit in admonitoria & fraternitas de Rosea cruce damnat. Lege & Guibertum de interitu Alchymiæ. Vide testimonium Paracelsi de suis discipulis in Præfatione chirurgiæ minoris circa finem: & capit. 7. libro 1. de tumoribus Gallicis, vbi plagiarios & fures vocat, aitque se à paucissimis intellectum iri: & libro 10. de tumoribus, pustulis & vlc. Gal. vbi de experimentis & tribus suis discipulis, aliisque similibus. *De Paracelsi & Paracelsistarum existimatione publica.*

Ibidem nota negantem quod perfectio artis medicæ (quam tamen Hipp. sibi tribuit) possit disci ex libris Galeni, Hipp. Rhasis, Sauanorolæ, Auicennæ, Azarauii &c. (Alfaharabii &c. (Vide & in 5. Tomo pag. 311. in fragmentis medicis. Si ea scripsit Paracelsus de Paracelsistis viuus viuis, quid nos par est facere post tantam experientiam, cum videamus ne vllum quidem esse qui possit præstare ea quæ Paracelso ascribuntur, imo cum plerosque malos cognoscamus? Qui se Hermeticos dogmaticos, & Hippocraticos hodie vocant, longe distant à Paracelsistis. Ex Paracelso quidem reponunt:

I. Artificia Enchiretica. II. Magisteria nonnulla, & essentias, quæ ad chymiam spectant. III. Nonnulla de arte signata. IV. De Principiis & Tartaro. V. De Chirurgicis. VI. De magno magisterio, & nonnulla alia cum comparatione magni & parui mundi. Sed num ista sunt Paracelsi? Minime. Nam & propria confessio Paracelsi extat de chymicis, & aliorum demonstratio. Chymiam enim tum aliam, tum perfecti magisterii longe vetustiorem esse Paracelso liquidissimum est. Quin & id quod sibi de abbreuiatione artis tribuit per gluten Aquilæ albæ, & sanguinem Leonis rubei non est ipsius. De Principiis tribus priores scripserunt Isaacus Hollandus & Valentinus monachus, cuius dictio, & chymia adeo est Paracelsica vt iures Paracelsum scripsisse, quanquam ille prior fuerit nempe quo tempore morbus venereus primum innotescebat, iam artis spagiricæ peritus. Quid dicendum de patre societatis Roseæ crucis, si vera sunt quæ in fama proponuntur? Hic maioris & minoris mundi lux vel sine Paracelso fulsit. Crollius Paracelsi scripta vocat literam mortuam, & vult sententiam aliunde hauriri. Ipse Hermetem, Agrippam, Seuerinum & alios magis sequitur quā Paracelsum: de cuius dogmatibus alibi. Sic Quercetanus, & cæteri, qui principia Chymica amplectuntur, potius sunt Petri Seuerini Dani sectatores quam Paracelsi. Chirurgos ante se omnes contemnit quidem Paracelsus: Sed id expressit ei morbus iactantiæ. Penotus ostendit præcepta traducta esse ex Lanfranco. Ea illustrauit chymicis formulis suorum præceptorum, quanquam videri velit Antimonii tincturam primus fecisse: Sed eam Basilius Valentinus prior tradidit copiose, eandem Rogerius, quem Paracelsus damnat, item describit. Maior Berthonea nihil habet de necessariis quod non & minor. Augmenta quibus creuit pene omnia sunt magica. Quæ de quinque Entibus morborum scribit, ea sunt hausta ex antiquis Theologis, & medicis. Ad Deum referri pestilentiam in sacris quid notius? Creditur idem & Hippocrates sciuisse. Inest autem impietas & stultitia in nomine quod inde fanaticus ille extruxit. Num enim pie dici potest Deus Ens pestilentiæ? Num aliorum morborum? Quid est Ens in Deo? Sed & cum dicitis Ens morborum Deale, stulte dicitis & sanctissimum Dei nomen contra secundum præceptum profanatis. Crollius etiam peius insanit. De Peste ex astris quid notius apud Hipp. & Galenum? De alia ex Imaginatione tempore contagii scripserunt obseruationes Galenici. De alia ex inferiorum expirationibus, sunt Hippocratis & Galeni dissertationes vt & obseruationes historicæ Thucydidis & aliorum. An autem pestis ex magia, & intoxicatione existere possit item à nostris quæsitum est: Et quidem de contagio, & intoxicatione, res est manifesta: De magia non item. Nam Sathanas hic solet sibi arrogare quod aliunde prouenit. Ista omnia sunt origine & obseruatione nostra, & non Paracelsica. Paracelsus adiecit sua deliramenta, & vanitates de Basilisco, de menstruo muliebri, & aliis, quibus cœlum inquinauit, & elementa.

Quid ergo iam Paracelso debemus nisi turbas, & varia, etiam plusquam anilia περετίσματα, nugas cabalisticas, magicas, crimina, & vituperia omnium artium, & scientiarum cum eorum professoribus priscis, recentibus? Quis est qui sic velit esse Paracelsicus? Cum aduersus me scriberet Petrus Palmarius Parisiensis, me vocabat Paracelsistam, quasi hoc esset vltra omnia illa vituperia quæ cumulatim in me euomuit. Abi iam & delectare nomine Paracelsici. VI. Mentionem facis Epistolæ Penoti ad me Iosepho Michelio annexa. Ego vero nullam vidi. Si Penotus in ea putauit indignum esse, Paracelsum sua moneta absolui, & suo pencillo pingi, lege aliam Epistolam dedicatoriam, qua mihi suum denarium commendat. In ea hæc sunt verba: *Vale literarum decus, totiusque Germaniæ ornamentum. Tuum quoque Partum exhaustum nominis tui & gloriæ propugnatorem acerrimum amando ama.* Hæc ille vir laudatissimus, veræ chymiæ assertor, & ampliator celeberrimus, cui omnes studiosi medicinæ Iatrochymicæ nunquam possunt pro dignitate gratias agere. Non est contemtor veterum, & recentium vt Paracelsus: Sed vnumquemque in suo flore relinquit. Ille & contra Guiberti furorem scripsit, & Paracelsi furta manifestauit in calce Iohannis Isaaci Hollandi, vbi Paracelso nihil prorsus asscribit præter vitia, & maledicta. Iam videbis an me culpandum iudicauerit Penotus propter improbatas Paracelsi furias. Sunt autem δευτέραι φροντίδες σοφωτέραι.

Penoti iudicium de Libauio.

Qui hactenus à Paracelso pependistis, dicite quæso quid in medicina, & Alchymia habetis apud eum, quod possit præstantius esse his quæ Seuerinus, Quercetanus, Penotus, Crollius, Rulandus, Beguinus, Euonymus Philippus Mullerus, Andernacus, Basilius Valentinus, & septem illi mei de magno magisterio in Apocalypsi Hermetis: Item Vlstadius, Lullius, Arnoldus, & innumerabiles pene medicorum chymiatrorum codices continent? Tanti ne sunt apud vos deliramenta Paracelsi, quæ tamen ipse negat à vobis intelligi posse, & de quorum sensu digladiantur Paracelsistæ ipsi.

Apostrophe ad eos, qui Paracelsi scripta putant magni æstimanda.

Quorum literam mortuam vocat Crollius: quæ à paucissimis intelligi dicit: quorum nouum vocabularium habet fama fraternitatis de Rosea cruce? Ob vmbræ somnium, quod somniatis in Paracelso, quem minime intelligitis, furitis.

Estisne sani? Habeat ille aliquid boni: Sed quot, & quantis maleficiis, & perplexitatibus

enor-

erroribus, impietatibus, & tenebris contaminatum? Hoc videmini gaudere, quod alter alterum suggillet, quasi alter altero magis Paracelsi arcana sit assecutus. Ad quid quæso? Num desunt vobis optima vniuersalia, particularia? Numerate quæso formulas medicinarum ex Paracelsi scriptis, & videte quæ & quot sint in vsu, & num etiam sic parentur omnino vt ipse descripsit; deinde cum illis comparate aliorum Chymica, & vestra quoque inuenta. Quantum relinquetur Paracelsi scriptis magis, quam Paracelso inuentori debitum? Assyluanus putabat Paracelsum, si viueret, se secuturum esse. Non ita dudum ego prælatus sum omnibus. Tamne estis simplices, vt non cogitetis, quid faciatis, & dicatis? Tolle è medio omnes Paracelsi libros. Relinque nobis eos, quos dixi. Annon medicinam pro hoc seculo habebimus sufficientem? Imo sufficientem. Gratias agite DEO pro tanta luce, & nolite DEI inimicum Paracelsum omnibus anteponere.

VII. Non puto te adeo infantem esse quin intelligas, quid distent æra lupinis, vt Horatius loquitur. Sed malitia tua te coegit sic argumentari: *Si Alchymia professione, cuius nomen male audit apud plærosque vulgo, Libauius innotescere voluit, nec turpe erit Paracelsi nomen vsurpare: Et ex consequente Libauius festucam videt in oculo Scheunemanni, & turpitudinem propriæ culpæ incurrit.* Malitiæ inquam hoc tuæ est. Probe enim nosti imparia esse, quæ pro paribus sumis, & non maius, seu trabem esse, ex Alchymia legitima in lucem producta, & exornata nomen quærere, minus autem, seu festucam, Paracelsicum audire, vt inde sequatur turpitudo culpæ propriæ. Alchymiæ vox inuisa facta est sceleribus Paracelsistarum, & aliorum impostorum, quos Guibertus in tres classes compegit, alias per se innocens, & optimæ artis titulus honestissimus. Omnium bonorum est à bona re pollutionem detergere, eamque à calumnia populari, quam alieno vitio incurrit, vindicare. Id dum studiose & syncere faciunt, ignorantes erudiunt, errantes in viam reducunt, & honorem scientiæ præstantis illustrant, faciuntque perinde ac qui Dialecticam propter Sophisticam, aut Philosophiam propter abusum male audientem infamia liberant. Interim ex Arii, Nestorii, Epicuri, & similium improborum nominibus famam captare nulli bono licuerit.

Vide Antitheum, Crollium, famā Roseæ Crucis & omnino publica indicia.

Paracelsus aut nomen familiæ est, quanquam inepte compositum, & sic nulli probrosum: aut professionis, seu factionis in vniuersa Philosophia, Medicina, Magia, Theologia, cæterisque scientiis, quas contaminauit. Hic Paracelsicum esse velle, est velle esse in omnes scientias iniurium, omnes veteres, & recentes præ se contemnere, maximis cum ampullis promissiones sanationum incurabilium morborum, & vitæ longæ inculcare, sed nihil aut parum quod quod fortuna, vel naturalis fides, aut fiducia magis quam ars, aut si & ars, non alio re vera modo, quam Galenico, licet verbis & opinione alia procurauerit, præstare: Magiam cum Cabala & commendare, & exercere per varios modos signorum, verborum, characterum, homuncionum, &c. conuitiis incessere Galeni medicinam, & Galenicos; se monarcham arcanorum, & medicinæ profiteri, & omnino omnium flagitiorum Paracelsi & Paracelsistarum se participem reddere.

Paracelsus von Hohenheim: *si græca vox esset, sonares iuxta appellentem, currentem, vel appropinquantem,* neben Zelter/ &c. *Cur non de alta domo? Parhypsidomus.*

At vir honestus non debet iugum ducere cum talibus, nec communicare alienis peccatis. Itaque inuerto tuum argumentum: Non si Libauius honestam laudem ex Alchymia, ab infamia, & interitu suo studio vindicata, quæsiuit, Scheunemanno Galenica lauro ornato fas est se Paracelsicum profiteri. Ratio est, quia illa scientia absque sui merito alieno flagitio in odium hominum deuenit: Paracelsus se & suum nomen propriis facinoribus infamem reddidit: Aliud est ex vera Alchymia laudem quærere, aliud Paracelsistam esse.

NOTA XX.

De ridiculo furore, & plusquam anili loquacitate Scheunemanni in diluendo obiecto quodam.

EPISTOLÆ meæ verba sunt: *Quanquam istud particulare etiam tuum esse dicas, quod momus incarnatus scilicet tuo iudicio diabolus velit sibi manifestari, vt iudicari possit, quod tu neutiquam facias, &c. Item negas te esse eum, qui tua medicamenta velis occultare, &c. At qui exigit à te rationem medicaminis, momus vocatur, & incarnatus diabolus.* Num hæc non sunt tua? Sic intonas: Es wirdt sich aber zweiffels ohne der momus, incarnatus diabolus allhie hören lassen/ vnd begehren/ daß ich solch mein Particular Stück offentlich soll nennen/ als dann könne er judiciren was es sey. Weil ich solches nicht thue/ ist es zuvermuthen/ es sey nur ein sehr Geschwetz/ &c. hoc est. Sine dubio momus, incarnatus diabolus, hic audietur postulans, vt hoc meum particulare medicamentum aperte nominem, tunc se posse iudicare quid sit. Quia vero id non facio, suspicio est, nugas esse inanes, &c. Ecce tibi. Num iniustum erat id ex te poscere? At tu postulantem illum vocas momum, incarnatum diabolum. Descriptio arguit descriptum. Non aliis terminis momum describis, quam postulantis nominari sibi expresse tuum particulare, ad bene iudicandum. Si momum obtrectatorem aliquem specialem, & inuidum tuum seu reprehensorem, aut hostem vocasses, liquida fuisset dictio. Nunc in genere momum ponis, & ei adiungis postulationem medicinæ tuæ ad iudicandum, non ad vituperandum, aut traducendum, quomodo tu antidotos Galenicas satis calumniose tractasti. Cur venisti ad calamum, si non potes recte scribere? Ad vrinale tuum, aut stiuam, & relinque scriptionem peri-

Ira furia Scheunemanni.

peritis. Quo modo vero accuſationem iſtam ex tua obſcura & inepta ſcriptione natam depellis? Audite miras furias. Plenus felle amaritudinis & veneno ita fulminat. *Perge nigris tuis auibus, maiora cogita, dictioneque illa tua magnifica tona, & fulgura, ſimilisque niuibus hiſce hybernis largitate latiſſima camporum, montium prærupta contege, nec te moueat nuda veritas, inuerte verba, & ſenſus meorum verborum: Euge quantum potes, tantum aude. Quanquam particulare etiam tuum eſſe dicas, quod momus, incarnatus diabolus velit ſibi manifeſtari, vt iudicari poßit, quod tu neutiquam facias, &c.* Ego obiectionem formaueram, momumque loquentem introduxeram: quem tu ſermonem quaſi Odryſiæ Regis epulas harpyiæ inſtar rapis, clepis, cunctaq; fœda fæcum proluuie contaminas ſola ſolutione relicta: Bin auch wie er jhm fälſchlich fürmahlet nicht ſo mißgünſtig/ daß ich ſolches den Kunſtliebenden ſolte verhalten/ ꝛc. *Momi garritum pro affirmatione mea vendis.* „ *O te magnum, Dum ludos canis arduumque voce Das ſolatia grandibus ſepulchris. Vere te magnum, qui* „ *candida vertis in nigrum teterrime carbo culinæ quid gliſcis? Nonne recte negaui me non eſſe talem, qui velit occultare ſua?* Bin nicht ſo mißgünſtig/ daß ich dem Kunſtliebenden/ ꝛc. *Hæc legiſti, & inepte iudicare non ceſſas? O male feriatum genium. O malam proluuiem. Scire cupis quid in præfatione egi? Odi Agyrtas, Seplaſiarios, dentifragos, & arceo, legiſti & nihil ſani inueniſti, legiſti ſed malo genio, quia lecta noluiſti intelligere. Qui non vult acceptare bona qui poßit bona inuenire? Si occultaro voluiſſem mea experimenta, non feciſſem publici iuris, veram methodum curandæ peſtis non iudicaſſem, non propriis nominibus materiam, ex qua medicamenta præparantur indigitaſſem. Conqueſtus es quod te in diuinatione tua reliquerim? Qui ego olfacere potui te Apocalypſin fabricaturum? Tu noluiſti hæc ſcire. Hac lege in publicum meum curandi modum dedi, vt qui velit eum reprehendere, corrigere, augere, vel emendare, plenam prius à me peteret aliquo ſcripto cognitionem, vt tandem iudicaret:* Bin nicht ſo mißgünſtig/ daß ich ſolches dem Kunſtliebenden ſolte verhalten/ auch dem *momo* ſelbſten worauß/ vnd wie es zugericht wirdt/ da er es begehrt / offenbahren köndte vnd wolte / ſo er es dann zu tadeln/ vnd ein beſſers an tag zu geben/ ſo thu ers / deſſen ſolle er mich danckbar finden. *Tu hanc legem prætergreſſus maluiſti cornicari, quam erudiri, nec petulantia à modeſtia proculcata hic ſubſiſtit, erigit ſe in altum inaugeturque mentiendo: Qui exigit à te rationem medicaminis, momus vocatur, & incarnatus diabolus. Non eſt ita mi Libaui, &c. Momum voco, qui dicta mea non intellecta reprehendit, qui inſolenti auſu noua commenta in meam curationem ſeu methodum medendi comminiſcitur, qui ſe & alios ſuis temerariis & coruinis diuinationibus fallit, necdum deſcendo in pectus tuum, licet te diuinatorem iactites, nihil enim diuinaſti, corniculam audiui, augurium nullum habentem, &c.* Subſiſtendum eſt. Quis hæc legens non dicet te vltra omnem modum inſanire?

Quorſum hæc tam putida tendunt?

Ad ferulam.

Ad ferulam.

Nota. Bonus es propheta: κόλιν ὑγιές.

Momus belli huius nugatoris.

Hoc ſcio pro certo, quod ſi cum ſtercore certo,
Vinco ſeu vincor, ſemper ego maculer.

Habe tibi tua iuſcula ſtercoracea, eaque ſolus ſorbe. Putaſne medicinam interituram, ſi tua deliramenta ignoret? Bambergæ voluiſti innoteſcere hanc tuam in me inuectiuam. Si eam legerunt viri ſapientes, proculdubio conſpuerunt, & ad coruos ire iuſſerunt. Ego quidem non curo, quid tibi diabolus, à quo agitaris, contra me ſuggerat: veruntamen iudicanda ſunt, quæ ſcribis, vt veritas eluceſcat, & quæ beſtia ſis, omnes boni intelligant, & te vitare cum tuis pharmacis ex ſtultitiæ furnulis promtis diſcant.

I. Prima verba ſunt aniculæ præ temulentia inſanientis. Itaque indigna confutatu.

Ridiculus nugator: obiicit, & neſcit formulã obiiciendi.

Nota ſtultũ.

Non vult ſua manifeſtari ad iudicandum.

II. Dicis te obiectionem propoſuiſſe. At tu ignoras quid ſit obiicere: adeo rudis es. Si enim noſſes, formam eius ſeruaſſes. Occupationes ſeu prolepſes argumentum contra ſententiam dictam habent. Tu ex ſuſpicione ſeu coniectura tua quæſtionem moues, an non aperte dicendum, quodnam ſit iſtud tuum medicamentum, vt poſſit iudicari. Negas te id facere (Weil ich ſolches nicht thu) quanquam poſtea promittas reuelationem ei, qui à te petat; ſcilicet adorari volebas, &c. Hoc non eſt obiectionem facere. Ad ſcholaſticam ferulam, vt diſcas Prolepſeon formulas. Verum hæc non ſunt tanti, vt ideo tam acriter debaccheris: ſint non ſint obiectio.

III. Dicis te loquentem momum introduxiſſe. At tu ipſe loqueris, non momus: Ais enim momum poſtulaturum, vt manifeſtes, &c. Tune ergo es ille incarnatus diabolus, quem momum vocas? Sane qualis eſt ſermo tuus, talis eſt is, qui tibi eum ſuppeditauit. Ego te hominem puto, ſed qui virulentiam diabolicam ex impuro corde eructet. Si vis aliter intelligi, diſce intelligenda recte proponere.

Monſtroſa calumnia Scheunemanni.

IV. Cum me Harpyis Odryſiæ Regis comparas, quam fœda Harpyia ſis etiam in Grammatica indicas. Ego ex tuis verbis ſententiam ſumſi. Tuarum epularum iſte eſt ſuccus; iſte odor. Si fœtet, & ventris obſcœni fœdiſſima proluuies eſt, per me eſto. Quis autem etiam aliud iudicet legens incarnatum diabolum & momum vocari eum, qui non aliis verbis deſcribitur, quam poſtulatione manifeſtationis medicamenti ad iudicandum? Non eſt momi poſcere rem ad bene iudicandum. Sed tu lucem fugiebas. Ignauiſſime & ſtolidiſſime omnium: Cur non adiiciebas commentarium tuis iſtis fœdiſſimis Harpyis, vt potuiſſes intelligi?

V. Reliquiſſe me dicis ſolam ſolutionem. Quam? *Non ſum ita inuidus, vt ſibi falſo imaginatur, vt hoc talem amatorem artis.* Iſtane eſt ſolutio? Imo Harpyiæ Paracelſicæ eſt fœtor. Ita deſcribis mo- „ mum: momus incarnatus diabolus hic audietur, & poſtulabit, vt meum particulare aperte nomi- „ nem, & tunc ſe poſſe iudicare quid ſit. Hoc dum non facio, ſuſpicio eſt eſſe nugas ſeu fabulam „ inanem, & ipſe id iuxta ſuam lyram proclamabit pro venenato mercurio, antimonio, arſenico, „ tartaro tartareo, ſeu infernali, & cur non pro piſcibus putridis? Quis eſt momus Scheunemanni? „ Qui poſcit ſibi nominari particulare ad iudicandum. Reliqua verba non pertinent ad momi deſcriptionem, ſed ſunt tuæ ſuſpiciones ſeu coniecturæ. Male enim ſibi mens conſcia putat ſibi mala imputari. Tu ais: Es iſt zuvermuthen. O te ſuſpicacem hominem. Quid ſi is qui ſcire velit nomen rei, te diſſimulantem iubeat ad coruos ire cum tuo medicamento, ſiue ſit tartarus, ſiue antimo-

antimonium, aut aliud quid? Et ego quidem te in malam rem cum tuo particulari ablego, cum scribo, *si vult sua latere, lateant sane:* (subintellige: Inter coruos in scalis Gemoniis: Zum Hencker mit deinen Suppen. Meinstu Phantast man könne ohn dein Geschmeiß keine Pest curiren? Quod autem vis aperire à te petenti, declaras insolentiam tuam. Ecce ille tenebrio in publicum mittit chartas, quibus vel emtores alliciat, vel picas quasdam, à quibus oretur, vt sua stercora, & quisquilias, quas domi ipse solus nullo teste coxit, ipsis communicet. Si vis publico commodo inseruire, non debes ad te tanquam nouum monopolam pro mercibus emendis allicere emtores, sed candide omnibus communicare inuentum (furto ab aliis ablatum) bonum. Quo quid melius est, eo magis sui est communicatiuum. Quid quæso differs ab Agyrtis, qui in publico foro proclamant se singularia arcana ad morbos sanandos habere? Illi vtuntur quidem voce; sed pleriq; etiam schedulas impressas habent, quibus suam artem, & medicamen miris modis commendant, interim tacito nomine & confectione medicamenti, vel substitutis figmentis, qualibus tu es vsus ex stultitiæ tuæ scriniis producta fabula. Ita peregre misisti aliud medicamen nomine ARGENTI meti, cum esset sublimatus dulcis immaturus adeo fugax vt ad candelæ ignem in fumum abiret, atque ita iactantiam de fixis tuis egregie refellerer. Vides iam quam mentitus sis dum non erubescis scribere me tibi pro tua affirmatione tribuisse garritum momi. Tu nullum momum loquentem facis; sed ex tui male sibi conscii suspicione temeraria vomis verba. Quæ ad momum spectant, ea quid aliud sunt quam tua affirmatio? Momus est incarnatus diabolus: Momus petet sibi nominari particulare ad iudicandum. Hæc tua sunt, homo mendacissime; non momi.

Scheuneman ab Agyrta nihil differt, quod ad rem & schedulã attinet.

VI. Recte dicis te NEGASSE *te non esse talem, qui velit occultare sua.* Ecce tua te vesania excæcauit, vt tibi ipsi contradicas, non animaduertens quid loquaris. Si negas te non esse talem: Ais ergo te esse talem. Contrario vno sublato ponitur alterum si alterutrum adest. Sed sententiam spectemus. Vis à te remouere crimen inuidiæ quasi paratus sis libenter manifestare tua pharmaca petentibus. At quid opus erat vel petitione, vel protestatione? Factum est contrarium. Si tam liberalis eras, cur in tenebras ænigmaticas præcipitatus, vt Cacus quidam incendia vana contra momum euomebas? Recti conscius nil curat momi morsus. Qui bonus est, Deo patri similis esse studet, qui suum Solem mittit probis & improbis. Frustra te purgas verbis vbi res tibi obloquitur, & te tenebrionem stolidum esse conuincit.

VII. Rideo tuas ineptias cum momi nomen explicas de Agyrtis, Seplasiariis, &c. Scilicet tu es alter nominum conditor. Sub te magistro, qui nondum recte scribere potes, discendum est, quid sit momus. Dic autem ô homo inanis, si momus est incarnatus diabolus, vt tu scribis, num Agyrtæ, Seplasiarii, Dentifragi sunt diaboli incarnati? Seplasiarii, id est, Pharmacopolæ Scheunemanno sunt incarnati diaboli. Nimirum auaritia hoc bellum excitauit. Scheuneman voluit malis artibus contra regulas Hipp. in lib. de decente ornatu vbi mercimonia aliena debent esse à medicis, & medicus DEI instar sanare, &c. ditescere, & pharmacopolis surripere suum commodum. Ideo insanit. Idem inuidit dentifragis, &c. odonthulcis, den Zanbrechern / suum precium, atque ita & Zanbrecher / & Seplasiarius est animo petendi, subuertendique eorum commoda.

VIII. *Si occultare voluissem, inquis, mea experimenta* (furta) *non fecissem publici iuris.* Et tu fecisti publici iuris? Quo modo? Charta tenebricosa vitiosissime impressa indicasti te habere tres puluisculos pestis sanatiuos. Num hoc est iuris publici facere? Præconem agere suæ mercis est, & ad emendum allectorem. Ita iuris publici fecisti, sicut quidam suam panaceam, alius aquam antipodagricam, alius vomitiuam, & quomodo circumforanei sua vnguenta oppodeltoch, & alia. Qui ius alicui confert in rem, is rem simul aliquo modo propriam facit. Quale hoc ius publicum est, si tu Dominus rei eiusque non nominatæ expresse, sed tenebris inuolutæ, manes, & tantum fructum vendis? Ænigma & fabulas communicasti, quas postea pro tua versutia varie possis interpretari, & atramento sepiæ occultare, vti facis, cum vides à me deprehensas esse materias tuas, quanquam ea cum versutia, vt modo agnitas concedas, modo non. Sed iustissimas das pœnas doctis, qui & te & tuum medicamentum contemnunt, & ad Cynosarges mittunt.

IX. Vocas experimenta. Mendacium dicis apertum. Neque enim experimentum id est, quod te nuper inuenisse dicis. Experientia non vnius tenebrionis actione vna, atque altera, quæ & fortuita esse poteſt, constat, sed tum semper aut plerumque respondente euentu, tum iudicio plurium artificum sapientum. Cum Bambergæ duas chartas de peste ederes, nondum erant in tuis furnulis conflati illi puluisculi. Cur autem à tunc diuulgatis, & prolixe commendatis discessisti? Cur noua excogitasti Asschersleb ii in peste anni 1611. ante quam proculdubio non erat tibi curæ de singulari particulari contra pestem? Anno 1608. ad Esaiam Wulfium sic scribis: *Nec inficias eo in Dei & naturæ arcanũ singulare & ἐξαίρετον latere, vt recte opinaris: Ac vtinam possem tecum petente tale in antidotum & verum ἀλεξιφάρμακον pestis communicare. Sed vt reor id solius Dei maiestati & cognitum, reseruatumque nobis incognitum. At si quis communibus his antidotis restituitur & sanatur soli Deo acceptum referat, &c. Mox etiam aliquid Musæ sagaci & Alstoo* (barbarus tenebrio barbaro gaudet sermone) *tribuis, &c.* Tua musa tunc nondum sciebat pulueres. Nouis morbis noua remedia: Paracelsicum est acroama. At hoc quid aliud quam decipula, & imposturarum prætextus?

Et quid quæso tui pulueres ex furnulis tuis prompti effecerunt? Loquere tu ipse: *Vidi plerosque peste correptos celeriter periisse.* At tu debebas eos tuis pulueribus sanasse. Cur non fecisti, ô osor salutis proximi? Scilicet nemo potuit tuos pulueres digno precio redimere: aut tua authoritas fuit Paracelsica, circumforanea, Ægyptiaca mendax. Si enim vidissent te tuis puluisculis miracula fecisse, cur non omnes fortunas in eos impendissent? Imo cur tu mansisti

Nota bene. Si iuuare potuisti, & non iuuisti, occidisti.

mansisti Ascherslebii, & non vt Æsculapius, aut Hippocrates magno ære conductus, & vectus es in terras saltem conterminas? Vbi iam tua experientia? Ad summum vbi ventum est, Deus solus seruat eos, qui seruantur. Quid tu fuisti? Inutile pondus terræ, & vas execrabile, in quo nulla virtus ad sanandum. Hæc intellige, & resipisce. Tu pretium, non Dei gloriam, & proximi salutem, quæsiuisti longe secus ac Hippocrates in peste Attica, qui tamen non Christianus, sed idololatra fuit.

Methodus stultissima Scheunemanni. X. De methodo Scheunemaniana. Gloriolam inanem affectas dum scribis: *Veram methodum pestem curandi non indicassem.* Tune ergo puluereus agyrta veram methodum in tribus pulueribus sitam existimas? Vbi illam methodum didicisti? Ante Ascherslebiensem an. 1611. pestem ignorasti. Tu quod fingis, estne methodus? Ego miror quod scribere potueris METHODVM, & valde suspicor aliquem ludimagistrum te docuisse orthographiam. Es enim purus putus in re literaria asinus. Doce methodum.

I. Diuina gratia præmittitur. Recte. In hac est totum quicquid est. Non autem tua causa; sed patientum piorum.

II. Tres pulueres præscribuntur ad curandum. Nihil est. Vbi præseruatio? Quo quis sanatur, eo & præseruatur, quod tibi est Bohemicus pagus.

III. Puluisculi. O hominem ineptum. Num in cineres & in pulueres redigis tuos ægrotos? Tuine pulueres possint violentissimo veneno velocissimoque pesti ex æquo opponi?

IV. Quales pulueres? Chymice præparati. Imo stulte. Non est statim Chymicus, qui cremat antimonium, & in puluerem redigit, aut res vstas terit.

Astralitas Scheunemanni est cœli in terras infernales redactio. V. Astraliter. Ridicule. Ille fatuus minerales res in puluerem ignibus redegit, & in calcem combussit terream, audetque gloriari se astraliter præparasse. Num astra ignibus puluerantur? Quid est astrum & astrale? Ego non credo te scire quid sit seu naturaliter seu artificialiter. Rogo vos qui potestis iudicare: Estne astrale quando stibium in cinerem redigitur combustione? Estne astrale quando halinitrum adiecto sulphure incenditur, vt nihil maneat nisi sal terreus, spiritualibus partibus exhalantibus? Estne astrale cum argentum viuum cupri præcipitatur, & terræ affi-*Astralia sunt spiritualia.* gitur aquis causticis? Estne astrale cum aurum versum in argentum viuum, per argentum viuum, fit volatile, & mox in terram aquis regiis aut similibus corrumpitur? Pergat tua methodus. Sint tres puluisculi præparati. Qua arte iis vteris? Verum de hoc paulo infra. Reuocanda oratio est.

Digressio. Rem magni momenti pene oblitus eram. Scheunemanno momus & diabolus incarnatus, & Agyrta, & Seplasiarius, & Dentifragus sunt idem. Iam ita alloquitur momum: *Ne mireris mome,*

Scheuneman loquitur cū diabolis incarnatis eisque offert suos puluisculos iudicandos: Et contra momos suos agens ipse fit momus aliorum virulentissimus. *quod hanc meam medicinam cœlestem, & astralem appello: quia tibi à me permissum est eam probare. Impone oculis perspicilium: Vide, sitne volatilis an fixa; in igni constans, an non. Equidem inuenies, quod ab omni corruptione sit immunis, &c. Iubet conferre syrupos, electuaria, apozemata, pilulas, de quibus dicit, quod breui situm contrahant, & in igni nil relinquant quam STERCVS. Infert inde: Si cares astrali medicina, quo modo gloriari potes te posse curare astralem morbum? Si negas pestem præsentem astralem esse, mendacij accusas omnes tuos Deos seu idola (Abgötter) Galenum, Auicennam, Oribasium, Rhasin, astrologos, & crimen læsæ maiestatis committis, &c.*

Hæc sunt nostri Astralis Scheunemanni oracula quasi ex tripode Delphici dæmonis. Videamus quanti sint.

I. Supra dixerat se momi voce intelligere Seplasiarios, Agyrtas, Dentifragos. Iam eos nominat, qui curandis morbis sunt præfecti, qui non alii esse possunt quam medici, iique Galenici, & Auicennistæ, Græcorum, Arabum, & Latinorum, quia eorum syrupos, & alia, item principes *Diaboli incarnati qui sint.* expressis verbis nominat. Vos ergo Galenicæ medicinæ professores hoc iudice estis diaboli incarnati.

II. Diabolis incarnatis permittit probationem suorum puluerum. Quis vnquam medicorum, nisi Paracelsicus, diabolum iudicem admiserit? Quis calumniatorem?

Nota de fixis medicinis: III. Stultissime omnium exultat argumento volatilitatis, & fixitatis. Certum enim est omne medicamentum actiuum potentia, debere calori nostro natiuo subiici, vt in actum euocetur, & quo perniciosius est venenum, eo celeriorem debere esse medicinam, quæ non potest alia esse quam volatilis & spirituosa, tota sui natura spirituali veneno opposita. Iam ille amentissimus medicorum, imo rusticorum, iis pulueribus, quos ignis flammeus non afficit, nec in spiritum vertit, curare vult spiritualem morbum, præsertim in tanta debilitate naturæ affectæ & instrumentorum eius. Idne docuit Paracelsus? Spiritualia spiritualibus medicinis sunt curanda, & opera danda, vt causa morbifica non altius infigatur, sed volatilis reddita abeat. Hoc est dogma commune Hermeticis & dogmaticis, & Crollio, Seuerino, Quercetano, &c. confessum. Si causa non potest per spiritualia in halitum verti vel abigi, tunc saltem sic figitur, vt non amplius possit agere. Sed de his alibi. Admonendus autem mihi hic est quicunque sit ille momus, quem alloquitur, vt stultam illam hominis exsultationem pari argumento frangat. Misit iste Bambergam, & ad alia loca puluerem quendam ex argento viuo sublimato dulci, de quo non minora prædicauit, quam de pestilentiæ puluisculis. Ille vero erat adeo volaticus, vt parua flamma in fumum verteretur. Sic ergo argumentari licet: Quæ medicinæ ignem fugiunt, vel totæ, vel relinquentes post se aliquod corpus mortuum, non sunt astrales, nec curandis morbis astralibus idoneæ. Argentum viuum, dulce Scheunemanni ignem fugit etiam totum. Ergo. Quin etiam illi ipsi pulueres pestilentiales non sunt ita fixi, quin in igni aliquid perdant, & postea nullam vim habeant curatiuam, nisi exiccantem. Sunt quidem stabiliores spiritualibus essentiis, & syrupis, pilulis, electuariis, &c. at nihilominus non extreme fixi. Vniuersalis medicina ex auro, & quæcunque nobiles per artem plane

spiritu ale

ſpirituales debent reddi, ſi volumus aliquid ex eis emolumentum capere. Itaque aurum, argentum, & ſimilia, ſi fixa deglutiantur, parum vel nihil iuuant. Stolidus ille Paracelſiſta vidit Lullium facile putreſcentia repudiantem, eiſque opponentem eſſentias quintas. Inde putat Lullium de fixis loqui, quæ in igni non conſumuntur, quo modo Talcum, asbeſtus, & ſimilia eſſent etiam auro potabili, & tincturæ antimonii anteferenda. IV. Quæ in Hippocraticorum Pharmacopœis ſunt electuaria, ſyrupi, & alia, recte conuenit eſſe mobilia à calore natiuo. Alioquin tantum iuuabunt quantum puluis arenarii lapidis. V. Cum comburuntur, ille ſtultus putat ſtercus manere. Dignus eſſet cuius os probe prolueretur illis reliquiis. Combuſtio carbonem, vel cinerem, aut calcem pro genere materiæ relinquit, non ſtercus. VI. Aſtrali medicina aſtralis morbus curandus. Eſto. Infero: Tua medicina non eſt aſtralis, quia terrea, fixa, immobilis. Ergo tua medicina non curabit peſtem. VII. Cum autem ſint V. entia morbi huius Paracelſica, quo argumento demonſtras iſtam ex aſtris peſtem eſſe? Et ſi ſit aliqua ex aſtris, num mera aſtralia ei opponenda? VIII. Si quis neget aſtralem eſſe peſtem Aſſcherslebienſem, quam bellus ille propheta videri vult prædixiſſe, mendacii argui dicit Auicennam, Galenum, & alios medicorum ordinatiorum Deos. Ridiculum caput. Quî illi iam pridem defuncti poſſunt iudicare de tua peſte, quam Aſcaniæ aſſerbis? Num illi omnem peſtem ex aſtris, nullam ex contagio, & aliis entibus, vt Paracelſiſtæ appellant, ducunt? Quid ſi nouum morbum alii impoſtores dixiſſent, vt ſuas medicinas veteribus ſurrogarent? Sed quæ tandem eſt methodus huius medicorum arroſoris, & inepti momi? IX. Antenus nihil de præparatione dictum eſt, cui adiicienda ſunt ænigmatica tenebrionis ſpecialia, quibus ibi tantopere placet, vt putet meum iudicium eſſe nullum, licet aliquando velit nulla diuinatione aut coniectura opus fuiſſe, quia expreſſerit materias, atque ita contra ſuas cum momo rixas mentiatur. Relinquantur ergo aſino iſti ſuæ lactucæ. Ad vtendi modum, quod attinet primum iubentur mercurialia & arſenicalia excrementa bene purgari. Quid autem ſi ille bonus medicus mendacium diceret, & nulla talia excrementa eſſent in patiente? Scilicet ſtultitiis Paracelſicis credendum eſt, quod in homine ſit ſpecies quædam ſulphuris venenati, quale eſt arſenicum; ſit & alia materia aquea reſpondens virulento mercurio: Et hos duos humores oporteat in præſeruatione purgari. Qui præſeruatur ab inuaſione is nondum eſt infectus. Vnde ergo ſunt in ipſo illa duo venena purgatione tollenda? Num omnes Aſcanienſes habent in ſe arſenicalia & mercurialia excrementa, hoc eſt, non mercurium, non arſenicum, ſed horum excrementa, quæ longe ſunt pernicioſiora arſenico & mercurio ipſo? Vnde dicuntur excremēta arſenicalia & mercurialia, niſi quod malitia ſua poſſint comparari (phantaſia Paracelſi: Quod cum externo aliquo ratione virium eſt comparabile, id eſt, ſpiritualiter illud ipſum eodemque nomine appellandum. Item: Quod curat aliquem morbum, id ei tribuit idem nomen. Vnde morbus alius prunella, perſicaria, cepa, &c. Quin tandem omnes morbi eſſent mercurius, antimonium, tinctura Philoſophorum, ſal & ſimilia, quæ catholica dicuntur) iſtis venenis, & eorum recrementis realgaricis, vti vocant? Hæc eſt prima pars ſapientiæ methodicæ Scheunemanni: Et eſt fortaſſe in purgatione legitima plus quam in omnibus tribus pulueribus. II. Quibus rebus expurgantur iſta mercurialia & arſenicalia? Non vegetabilibus, Senna, Rha, Turbit, Colocynthide, Scammonio: quanquam ſi his vſus eſſet medicus ipſe, totum ſuum de peſtilentia libellum omnino in cloacam effudiſſet, cum ſit ſatis arſenicalis, & poſſint iſtis catharticis vel totæ gentes expurgari abundanter. III. Cur autem vegetalia reiiciuntur? *Quia non habent* (inquit) *communionem* (Gemeinſchafft) *neque vim magneticam minerale illud excrementum attrahendi.* Ridiculum. An ergo Aſcanienſes viuunt minerali arſenico & mercurio? Excrementum analogia reſpondet ei cuius eſt excrementum. Si oleribus viuunt, oleracea erunt, ſi carnibus, carnea, ſi variis varia. Vix autem credo Aſcaniæ aliud ex mineralibus in cibum & potum aſſumi, quam aquam & ſalem: cætera credo eſſe ex plantis & animalibus. Hæc autem ſymbolum habent cum vegetabilibus catharticis. Cur ergo vegetalia non purgent præſertim hominem nondum infectum, qui nihil excrementorum aſtralium, ſed omnia ex conſuetis cibis habet? Sume perſpicilia, belle medice, & te in tua porcina methodo diligenter contemplare. IV. Si ad mineralia excrementa opus eſt cathartico minerali, ad plantalia requiretur plantale, ad animalia animale, ad arſenicalia arſenicale: ad mercurialia mercuriale nonne? Simile enim trahit ſimile. Iam præter ſalem vix aliquod minerale eſt in non infecto. Nam quod de tartaro dicunt, & lapidoſis, id non neceſſario eſt ex mineralibus. Animalia ergo, vel vegetalia purgantia ſunt danda admiſta portione ſalis. V. Sed cur nulla ſit communio vegetalibus purgantibus cum mercurio & ſulphure arſenicali? An non mercurius & ſulphur eſt in omnibus miſtis ſecundum analogiam? An non iſta vegetalia naſcuntur ex terra, ex aqua attrahunt ſuum mercurium & ſulphur? Ecce tu nec Paracelſica principia intelligis. VI. Quid de magnetica virtute? Nugæ. Num tu ergo putas magnetica virtute purgans attrahere purgandum? Quid ſi purgandum validius traheret? Nam debet reciprocatio virtutis eſſe inter ſimilia, ſi actiuitas eſt ex familiaritate, & nihil familiare dici poteſt, niſi relate ad alterum, cui hoc viciſſim familiare, quia in relatis eſt reciprocatio. Si ſic trahit purgans, non in ventriculum mittendum eſt, ſed in inteſtinum rectum, quomodo ſcribis de nodulo metallico. Noui Hippocraticam & Galenicam ſententiam. Sed quam tu rationem reddes illa conſtante cum argentum viuum, colocynthis, & ſimilia foris admota purgant? Quam afferes, cum non res ipſæ ingeruntur, ſed ſpiritualia infuſa etiam frequenter ex eodem repetita? Eſt & alia naturalis, alia violenta tractio: Illa amici, hæc etiam inimici. Magnetiſmo rem declarant. Sed ſi exactius iudices, inuenias purgationem non eſſe attractionem, verum offendentis abactionem, & expulſionem, vt purgatum à moleſtante relinquatur corpus. Verum de hoc alibi.

Continuatio iudicii de methodo Scheunemania

VII. Quid

VII. Quid autem purgat Ascanienses præseruandos? Opus est non rustico aliquo, aut ciue, nec ministro; sed summo rege. Quo summo? Inter omnes planetas. Hic nihil Saturnus, nihil Iupiter, Mars, Venus, Mercurius, Luna; quanquam in Saturno Philosophorum, & Mercurio magna sit vis purgandi: sed Sol, tametsi non summus sit planetarum, sed medius, sæpeque parum possit præ viribus cæterorum. Verum delirat medicus & aurea sputa spuit, cum satis esse posset ad purgandum, vel parum croci metallorum, aut aliud minerale vilius, præsertim arsenicum, vel mercurius, quia Paracelso iudice, tale purgat tale.

VIII. Num autem ille summus omnium planetarum iudex & rex est Sol ipse per se? Non. Quid ergo? Mercurius Solis. Si hic est omnium planetarum summus, estne vnus ex planetis, an non? Videtur esse debere. Nam simile trahit simile. Si in homine esset mercurius excrementitius, debebat à mercurio trahi. Nota: Si auri argentum viuum purgat, id per se non facit, sed vi mineralium adhærentium, aut admisti mercurii ex sublimato. Sol Paracelso est quicquid confortat, & lætificat, vt Sol cœlestis. Qualis Sol, talis essentia & principium ex Sole. Quis vero trahet arsenicum? Arsenicum non est inter planetas. Cur non requiris etiam sulphur Solis?

IX. Estne autem verum, quod Solis mercurius sit iudex, & rex omnium planetarum? Imo falsum. Penotus testatur cum Kelleius Pragæ fecisset ex auro argentum viuum, quod id plane inutile fuerit ad artem, nec potuerit cum auro iungi. Adeo non fuit potens in planetas. Pascit, & purgat medicus iste suos Ascanienses fumo, & fabulum narrat de Tartathan, de Kibur, de ferinis, & aliis deliramentis, atque ita putat se probe docuisse methodum præseruandi.

X. Quanto vero constaret talis purgatio? Mihi persuasum est nullum Ascaniensem tanto esse purgatum, & si quid datum est, id fuisse de antimonio. Hoc enim in Schedula Bambergica anno 1608. excusa mercurio isti substituitur. Si tantum potest calx stibii quantum Solis mercurius præcipitatus, cur præscribis Solem, & aurum perdis, cum possis vili metallo purgare? An non suspicio est nomine SOLIS imposturam fieri Paracelsicam? Veri Solis est confortare naturam, vt vult & ipse Paracelsus.

XI. Sed corrumpant Ascanienses aurum suum ventris exonerandi causa: Quid fit postea? *Cum arsenicale subiectum* (nam hoc oportet susceptiuum pestis esse, & πρῶτον δεκτικόν, non cor, non epar, cerebrum, sanguis, spiritus, tametsi noster Scheunemannus alias ex libro Hipp. de flatibus omnes morbos attribuat spiritibus) *sublatum est radius Saturni virulentus non facile potest humidum radicale, balsamum vitæ, inflammare, seu incendere.* O argutum & astronomum, & medicum. Saturnum frigidissimum omnium planetarum esse dicunt. At in Astrologia Scheunemaniana, vbi omnia dicta, vt in buccam veniunt sunt mera oracula, habet radios tam igneos, vt inflammare possint. Vnde nosti Saturni id opus esse? Ex principii scilicet petitione Paracelsistis familiari. Galenici demonstrationes ex immotis quærunt, non ducuntur vanis opinionibus & phantasia.

XII. Est & Physicus acutus. Tolle subiectum ad patiendum dispositum, aut medium transmissionis: nulla vis erit agentis. Arsenicum hominis aut per se primum susceptiuum est veneni, aut medium. Bene ergo remouetur, ne quis pestem patiatur. Ego credo arsenicum illud ex nullo Ascaniensi potuisse eiici. Nam nullus fort[illegible] est au[illegible] mercurio: Et ideo quod scribit Scheunemanus multos esse subito mortuos vsu ther[illegible] & mithridatii, id magnum est mendacium. Mortui enim sunt propter retentum arsenicum.

XIII. Quid autem de mercurio? Bonus iste dormit, estque admodum simplex, & mitis, vt non egeat purgatione. Quiescat ergo in pace.

XIV. Perge methodice Doctor. Iam est purgatum. Num igitur tuti sunt Ascanienses, cognito qua re sint purgandi, & quomodo purgans præparetur (quanquam non credam vllum esse Ascherslebii ciuem, qui ænigma fabulosum de Solis mercurio intelligat) cumque iam sunt vacuati? Explicanda etiam causa pestis est. At, inquam, methodus recta hanc præmitti postulabat? Sed Paracelsica methodus est, non Aristotelica, aut Galenica. Deinde causa ita dicitur, vt dubites num eam ipse medicus intelligat. Verba legimus quidem, sed quis est sensus? Et si sensus patet, quis nos certos reddet de veritate? Scientifici præceptoris est effectum per causas immotas demonstrare. At Scheunemannus nihil nisi nugas nugatur, quasi tantæ sit autoritatis, vt quiduis garrienti sit credendum.

Nota prophylacticam methodicam Scheunemani, quæ sola est in vacuatione ventris.

XV. Prophylacticum dogma scimus, & nescimus: quodnam habes therapeuticum? In dedicatione, qua Senatum tuæ Reipublicæ alloqueris, optas *vt prolixi Canones Galenicorum ad orcum mittantur.* Iam apparet voti ratio. Satis enim tibi est præseruare tuos ciues cacando dato mercurio Solis Paracelsici fabulosi. (Nam in Vtopia inuenitur, vel Moronia, cumque in Germaniam trahitur tanquam alter Cerberus ex inferno, mutatur in argentum viuum præcipitatum, aurum vitæ sine auro, aut turbith aliquod minerale. Tales enim vertumni sunt Paracelsitæ, vt etiam ex stibio possint aurum seu Solem facere.) De cibo & potu, reliquisque valetudinis conseruandæ adminiculis, præsertim de aere & contagio: Item de antidotis & aliis cum Dei benedictione vt liliter adhibendis, tui Ascanienses non indigent præmonitione. Proculdubio enim sunt suo medico podagrico sapientiores; & valet in Scheunemanni officina illud vulgatum: *Sapienti sat dictum.* Therapeutica methodus qualis?

Methodus Therapeutica Scheunemani.

I. Est vomendum. Quare? Num vomilio Paracelsi, aut aqua vomitiua Hartmanni, qui cum Scheunemano in Libauium conspirauit? Non. Sed apud obscurorum virorum concilium quærendum est de quadam Venere. Iures Ascaniensem ciuem putare sibi descendendum esse in montem Veneris cum Tanheusero (Mit dem Danheuser in den Venus Berg.) illa Venus habet ancillam Arthemisiam, & astraliter sic paratur, vt fiat puluis fixus, quem ne Vulcanus quidem possit alis

sit alis donare. O Astrale medicamen. II. Minerale suppositorium in anum est intrudendum. Sic is, qui ex cœlo arsenicale venenum accepit, (Id enim necesse est. Quomodo enim sit ex victu, cum prophylacticus Doctor id pridem expurgauerit per mercurium Solis, seu rubrum Heinricum, vt quidam vocant?) id cogitur reddere sursum deorsum: Quod tamen alii Paracelsistæ longe faciunt compendiosius dando quatuor, sex, aut plura grana vitri antimonii pro Helleboro Hippocratis. Sic fiunt omnia tria. Nam patientes valde methodice inde cacant, sudant, vomunt: modo vires ferant, sine quibus sæpe etiam animam vacuant, nec noster methodicus in ea re satis est prudens, omnesque eadem fidelia tingit. Illi quidem audaces sunt satis, & cum ad orcum miserunt ægrotos cum suis canonibus dicunt in fatis fuisse mori, & ad hoc viam accelerasse medicamentum. Sed Scheunemanicus globulus incredibile quid facit. Nam tantam ad se vocat excrementorum copiam, vt superet omnem fidem: In grosser menge als der vnerfahrne kaum glauben mag. Proh fidem Scheunemannicam. Tamne impuri sunt Ascanienses, quos tamen argenti viui ruber puluis prius expurgauit? Sed Paracelsica fide ista omnia sunt scripta, quam putes Punicam esse, quia prima litera est eadem: (Ludendo dicendum est & iocando. Tales enim homines indigni sunt seria responsione, & graui.)

III. Postquam sursum deorsum astra malefica arsenicalia eiecimus, vertere nos debemus ad tertiam dimensionem, tanquam Geometricam exercentes. Iubemur enim iam sudare, quod fit secundum latitudinem, quanquam non sine longo & profundo. Qua re sudandum? Nugis de Tarbasone, Bunico Baurach, & aliis næniis Scilicet patientis intererat ista stulta scire. Mirum tamẽ est sudorem imbri, seu nymbo comparari, cuius effusione humidum radicale incensum restinguatur. Credat Iudæus Apella, inquit Horatius: Non ego. Qui enim sudant, non fiunt humidiores, nisi in cuticula. Intus arescunt.

IV. Cacatum est, vomitum est, sudatum est: Quid restat? Refectio ex culina Galenica, & officina Theriacali. O factum bene. Quid si illa astra malefica, tantum hoc therapeutico simul, & prophylactico arcerentur? Quid si purgatiuis istis contemtis eo magis furerent, quo magis vacuares? An non hic Galenicum consilium optimum?

V. Vires sunt refectæ bonis Galenicis externis, quæ Epithemata vocant, & internis iusculis ex culina: Sequitur Diureticum, vt & vacuemur per vrinam. Scheunemanni enim astrales pestes omnia implent vacuandis humoribus, licet astra alias spiritualiter operentur, & sæpe pestes prius interimant correptos, & ex aere infectos, quam semel purgari possint, nedum quater. Quodnam est Diureticum? Verum, astrale, fixum, si credere fas est. Si fixum est, figet: Qui vrinam mouebit? Ex qua re? Ex flauo calone, & glaciali aue. O rem miram. Nostri tonsores salem petræ igne circulari, si qui sunt callidiores, liquant, iniiciunt sulphur, incendunt, sinunt deflagrare. Vocãt lapidem pruni, quem Paracelsistæ, prunellam mineralem. Sal petræ cum sic paratur, fit valde terrenus, & salsus, quoque sæpius deflagrare finitur, eo magis amittit spiritus, & partes subtiles astrales, ita vt pene caput mortuum remaneat. Si non penitus mortificare velis, sed cesses cum videtur purus esse, non est fixus. Nam in igni adhuc ardet, & fumat, seu halat. Talem autem fixionem requirebat medicus, quæ in igni maneret. Nos alias probe scimus, quæ sit relata halinitri fixio, quæque absoluta, quæ conuenit sali nostro fusili. De illo nos infra disputabimus. Iam explodimus nostrum pestilentiæ methodicum medicum, qui nondum vllum alexipharmacum suum pesti opposuit, sed tantum vacuauit quatuor modis. Refectio aliquid habet, sed id Galenicum est, & externum. Morbus venenatus ægrotum pene ad necem adegit. Medicus quatuor purgationibus vires fregit: Et nullum adhuc dedit per os alexipharmacum, quo proprietas seu specificum veneni iugularetur. Falsum & fictum est in mercurio Solis seu auri, præcipitato æris in argentum viuum resoluti, globulo antimonii, & sale petræ vsto esse vim alexipharmacam, quæ & venenum proprietate deleret, simulque naturæ robur conferret, quod est officium Bezoardicorum. Est autem sal ille vstus ad satietatem bibendus, vt bene mingant Ascanienses, & simul refrigeretur impressio calida. Macte virtute esto methodice medice. *Vacuatio per Diuretica.*

VI. Fecimus quod iussisti, Deoque debemus, quod nos non ad tartarum miseris. Hæret autem adhuc venenum. Neque enim dedisti alexipharmacum. Omnia enim tua sunt fixa. At astrale venenum spirituale vult spiritualibus, ἀντιπαθῶς ἔχουσι, depelli. Quid amplius suades? Tunc possunt plethorici sanguinem ex vena secta mittere. Quid? Ad mortem vacuati sumus, & pestilens venenum adhuc est in ægrotis, & tu suades phlebotomiam? Ad Cynosarges cum tuo consilio. Admonitio. Ista omnia possunt spacio quatuor horarum fieri. Nempe vt celeriter moriamur. Hoc enim est cito sanare apud Paracelsistas. *Vena secta post omnes purgationes.*

VII. Misimus iam & sanguinem. Num quid aliud agendum? Galenica confortantia alexipharmaca iam sumenda, eaque non ex mineralibus, quæ sola putabantur pestem tollere posse, sed ex vegetalibus, & animalibus sæpe, & bona quantitate (in zimlicher menge vnd offt) assumtis.

VIII. An etiam licet dormire? Licet si quis sit Endymion, per bihorium: at non dum vtitur prioribus. Hoc optimum est. Quis enim dormiret per eas quatuor horas intra quas est cacandum, vomendum, sudandum, vrina pellenda, sanguis mittendus, nisi forte in æternam soluantur lumina noctem? IX. Horis XII. à primo sudore elapsis denuo est sudandum, & victus prior repónendus, idq; etiam quintum, vt satis sudetur. Nota hic singulare vocabulum, quod est absconditæ sapientiæ sicut Alstoos, Archæus, Yliadus, & alia ex Caci officina prolata. Quodnam? Repetere sudorem, & victum est COHOBARE. Hoc Galenus ne in inferno quidem intellexerit. Longe ergo Galeno sapientiores sunt Paracelsistæ, si manibus placet. Quomodo intelliget Ascaniensis populus? X. Cum pestis Scheunemaniana sit astralis, non spiritualiter agit, sed corporaliter, *Cohobare.*

 vt tot

vt tot vacuationibus sit opus: Et miramur quod nulla vesicatoria adhibeantur, nulla pentacula, & Zenechdon astrale cum similibus, quæ maleficum astrum possent elicere, sicut magnes ferrum ex arena. Illa putrefactiuam, seu septicam vim habet. Sanguinem enim corrumpit, & apostemata facit. XI. Quæ horum est methodus? I. Bubones debent maturari. Ridiculum. Quid si non possent ob humoris feritatem? Paracelsus longe sapientius præcipit primum venenum extrahere impositu rubetarum, vel similium, & sic simul alterare. Hoc vbi factum, curatio est expedita.

Methodus bubonum sanandorum.

II. Quo celerior est maturatio, eo melius. Explodite hominem chirurgorum famuli. Neque enim accelerari potest maturatio veneno nondum deleto. Maturatio est concoctio quædam. Pestilentes bubonum humores non possunt concoqui ante venenum mortificatum, vel euocatum. Videte Ascanienses quam malum habeatis chirurgum, quem vel balneatorum ambubaiæ riserint. Intelligit hoc & methodicus ipse. Ideo addit *Barbitonsores habere huius rei bonam instructionem.* Non opus est fide iurata. Credimus vel iniurato.

III. Melius tamen, & celerius est consilium. Quodnam? Supra inter diabolos incarnatos recensuerat dentifragos. Dentes educunt & chirurgi. Ascanienses eum suis bubonibus pestilentibus, pustulis & aliis ablegantur ad chirurgos, à quorum consortio tamen se subtrahit Scheunemanus, ne & ipse sit diabolus incarnatus. Peculiare, idque velocius remedium confecit domi suæ, quod vocat causticum. Non stulte sapit. Crediderim enim hoc ante maturationē fore salutare. Est attractiuum & alteratiuum simul, iuuatque propellentem naturam. Commendatur autem Paracelsice. Iucunde enim & cito volumus sanari, vtrumque præstat istud causticum, quia sine omni dolore velociter operationem perficit. Quidni in ictu oculi & opinione citius? Hic autem methodico iterum negotium est cum diabolis suis incarnatis, qui id noluerunt credere. Ideo vehementer intonat. IV. Quomodo agit? In vna hora aperit cutem in circumferentia. Nondum hoc petebamus. Satis erat venenum extraxisse. Quid postea? Sit aperta cutis? V. Emplastrum maturatiuum & attractiuum imponendum. At inquam apertio sequitur maturationem, non præcedit. Ita enim agendum: Primo venenum euocandum, aut iugulandum. Hic attractiua & alexipharmaca mithridatica (non Theriacalia) valent. II. Maturandum. III. Aperiendum. IV. Mundandum. V. Consolidandum additis incarnatiuis, & cæteris secundum artem. Sed frustra quærimus methodum Galeni, apud methodicæ sectæ professorem Paracelsistam.

Causticum ad bubones.

XII. Tandem fidelis Echardus caudam tenet. Epilogo enim addito repetit vomitiuum, suppositorium, sudorificum, & diureticum intra 24. horas sumenda repetito bis hydrotico. Habetis totam methodum, in qua mirum est, quod sudorificum dicatur extinguere inflammationes, seu incensiones humidi radicalis, & balsami vitæ, item diureticum alterare, &c. Sed Paracelsistis nihil est difficile, per se, per accidens, fortuito, artificiose, scienter, nescienter omnia sanant, quantum scilicet ad ipsos attinet. Nam quantum ad medicinas, eæ iudice Seuerino scientiam habent, noueruntque suum hostem inuenire etiam in abditissimis securo medico. Si non irritarem crabrones, quærerem vnde fieret quod humidum radicale, & balsamus vitæ in ista astrali peste esset infectus, non autem spiritus, & calor insitus, & qui ista infectio possit tolli tot purgantibus? Sed fabulæ hic esto finis. Ista est methodus. Nunc persequor institutum.

Echardus fidelis.

Mira vis sudorifici.

Cap. XI. Ais te materiam ex qua, propriis nominibus indigitasse. Nempe propria nomina sunt mercurius solis (ex Vtopia) ferinæ baluеæ, kibur, purpura rubra mercurii, Tatterhan, albæ pennæ olorum, suprema cœli fenestra, Venus mire pulchra sub viridi tentorio, Anthemilia Saturnus pestis, & Mars, ictus reuerberationis, astraliter præparare, globuli rotundi, salubre minerale, Tarbason pater æris, fumus irati Martis, volatilis halcyon, citrinæ vaccæ, vel flauus calo, Cribtit, qui auem illam intus & foris bene assat. Ecce hæc sunt tua propria nomina, quæ adeo non intelligunt tui Ascanienses, vt ne diaboli tui incarnati quidem. Halinitro nostro imponis nomen Bunici Baurach. Estne hoc nomen proprium, an sine imperite & maligne? Sane negas fortiter licet non constanter, me quoque, qui diabolus incarnatus non sum, sed honoro Deum meum, & Christum, diuinando tuos puluisculos fuisse assecutum. Restat vt vel mentiaris, vel tibi propria more tenebrionum intellexeris. Propria sunt primæ impositionis, & per essentiam significant. Tua sunt fabulosa, conficta, distorta, & ne Chymicæ quidem arti familiaria, cum non designent voces id cui vel populariter, vel artificialiter sunt destinatæ, sed more Paracelsistarum modo hoc, modo aliud, ne desit fuga deprehensis.

Materia pulnisculorum.

XII. Scribis me conquestum esse, quod me reliqueris in mea diuinatione. Vbi? Apud quem? Ego te in tenebris, latibulisque tuis relinquo, si omnino velis latere. Interrogatus sententiam dixi de his, quæ videbam publicata esse, & omnium iudicio exposita. Sed tibi mentiri sine rubore solenne est. I ad coruos cum tuis puluisculis, & æternum late. Annon potuimus eodem anno aliis in locis pestem curare, quia ignorauimus tua deliramenta? Scilicet Libauius debuit stulti hominis ostium pulsare, & vanitates rogare. Id fiet ad Calendas Græcas.

XIII. Addis te hac lege publicasse tua, vt is qui vellet reprehendere (vt diaboli tui incarnati) corrigere, augere, prius à te peteret scripto cognitionem, &c. Vbi hoc indicasti? Nempe ibi, vbi tuber tuus. Ego nullam legem in tua charta video. Quid autem opus est ex te petere, quod omnium censuris exposuisti? Itane propriis nominibus materiam expressisti, vt sine te nequeat intelligi? Ridiculum est legem præscribere iudicibus in eo, quod publice est propositum. Nihil à Paracelsistis alienum fecisses, etiamsi quæsiuissem. Finxisses aliquid atramenti, & te penitius occultasses.

XIV. Legem dicis tuam his verbis contineri: *Non sum adeo inuidus, vt artis amantem celem, & ne nomum quidem ipsum* (incarnatū tuum diabolum) *ex quibus, & quomodo præparetur, si petat. Si tunc possit reprehendere, aut melius in lucem dare, faciat hoc, & ingratum inueniet:* O legislatorem: Conditio esset: Ego publi-

Ego publico tibi hoc meum hac conditione, vt si velis reprehendere, à me prius petas expositionem. Scilicet. Tune prius Galenum, & Galenicos compellasti, quam reprehendisti, & optasti, vt eorum prolixi canones ad orcum mitterentur cum compositionibus? Si lex esset, te prius eam seruasse oportuisset. An ignoras quo iure publicentur scripta? Imo tu omnes iudices prouocasti ipsa editione, estque tua seu lex, seu conditio ipso iure nulla. Quid autem si ego nolui tua reprehendere? Nihil enim aliud feci, quam quod amicis sim gratificatus tantum quantum potui in ea re, quæ non amplius erat tua. Sed vale cum tuis delitamentis, tuasque sordes ipse vora. Est autem notandum, quod prius scripserit se materiam propriis verbis nominasse. Si hoc verum esset, nihil occultasses, vt opus esset reuelatione, nec offerres momo detectionem. Non sunt ignotæ vocum proprietates. Si proprie dixisti, nihil occultasti, si nihil occultasti, nullam legem de reuelatione dedisti, sed libere omnes iudices admisisti. Quod autem me tam sæpe mendacii accusas, non miror. Neque enim aliud potes, quam conuitiari bonis, & veritatem afflare calumniis diabolicis. Vir malus cum vituperat bonum, laudat.

XV. Descriptio momi in te incarnato momo est nata nuper. Si quis Paracelsistarum scelera, inscitias, deliramentaque reprehendit, momus est; Scilicet: Nimirum hoc amuleto etiam stultissima, & mendacissima, sceleratissimaque scripta possunt muniri. Momus est, qui præclare facta reprehendit, non qui crimina, vitia, scelera, impios, prohibitosque libellos. Alias impune prouolarent quæque vesanissima, nemoque auderet iudicare; quia præfixus esset versiculus in momum. Quis hanc licentiam dedit stultis scriptoribus? Neque tamen ego quicquam in tuis tunc temporis reprehendi; sed tantum coniecturam proposui. Quoniam autem tibi tua stercora tam bene olent, fruere iis solus ad satietatem.

XVI. Ais me iactitare me diuinatorem. Hoc verum non est. Tuum est impudens mendacium. Nullibi me iacto. Coniecturas & diuinationes in interpretandis magni operis sapientum scriptis si pono, modeste pono. Tu diabolico veneno delibutus nihil potes; quam modestissima quæque culpare. Legem tuam inspice homo vesane, quam vocas. Si vis mea reprehendere, & diuinationes irridere, rationem prius pete, & tunc si potes, meliora monstra. Muscæ impuræ bona vnguenta perdere possunt; meliora exhibere non possunt. Hactenus nota XX.

NOTA XXI.

An Libauius diuinauerit Scheunemaniana interpretando?

TRIBVIS mihi diuinatoriam in coniectura tuorum puluerum. Ad coruos eras cum illis mittendus. Quid enim viris doctis cum insignibus tuorum deliriorum? Sed tamen vt penitius innotescas, verba tua sunt promenda. Ita inquis: *Licet te diuinatorem iactites, nihil diuinasti* (stulti hominis stultus sermo) *Corniculam audiui, augurium nullum habentem. Primum puluerem ex Venere fieri diuinas? Hoc ego clarißimis verbis professus sum, primum puluerem esse Veneris donum. Alterum cornicula augurium est ex stibio fieri oportere Diaphoreticum. Hoc ego Chymicis cognito nomine ex Tarbaso, hoc est, antimonio præparari dixi. Denique nitrum per sulphur debere figi nomine etiam Matthiolo vsitato Cribtit aperto sermone explicui. O vanum diuinatorem. O miserum figulum. Caue tibi arrosor omnis erudita manus, ne si forte suas repetitum venerit olim Rex aurum plumas, moueat cornicula risum, furtiuis nudata coloribus. Si in quos sæuis Rulandos, Tanckios, Crollios, Penotos, Quercetanos, Seuerinos, Basilios, Thurnheuseros, aliosque centenarios atro loliginis succo à te notatos resurgerent, in quem te angulum proriperes? Ringeris sat scio, ringere, &c.* Hæc sunt tuæ stultitiæ sputa, quibus tuum ingenium longe melius depingis; quam vllus Apelles posset, nempe esse συκοφαντικὸν, calumniosum, veteratorium, insanum. Indignus es cum quo vel verbulum commutet vir honestus. Sed aliorum causa, vt Paracelsicum pecus innotescat plene omnibus, [illegible] est.

Confessio de coniectura Libauiana.

Notate hominem prodigiose insanientem.

Nebulo Scheunemani indignus responso aliorum causa responsum exprimit.

I. Negas me diuinasse, cum tamen diuinatorem iactitem: sed corniculam sine augurio egisse, [illegible] factum id tuum est toties repetitum quoties me de tuis diuinasse scribis. Tune omnium rudissime Asine scias quid sit diuinare, quidue augurium? pestis es omnis literatæ scientiæ. Non ad te, sed meliores verba sunt facienda. Legite quæso, viri boni, mea verba, quæ extant in parte priore apocalypseos hermeticæ pag. 166. *Non ita pridem* (inquam) *peste per Germaniæ vrbes varias vagante quæstio nobis est proposita de huiusmodi medicatione: In prima inuasione, &c.* Patris connotaui verba characteres ex Germanico in latinum sermonem, vtcunque traduxi cum nota marginali: *Ænigmatica pestis cura cuiusdam Paracelsistæ.* Verbis autoris hæc subieci: *Hæc est medicatio illa parabolica. Nos quidem Daui sumus non Oedipi. Si autor quisquis est, vult latere sua, lateant sane. Amico vero nostro sic respondimus. Vomitiuus puluis videtur esse ex Alexicaco Quercetani, & Elia Artista, &c. Secundus puluis hydroticus ex antimonio minerali est, Paracelsistæ Tarbasonem ex deprauato Plinij Larbaso vocat. Est & pater aris seu metallorum, &c. Tertius puluis videtur mercurius quidam vitæ esse ex glaciato liquore per spiritum sulphuris præcipitato, &c.* Hæc ego.

Priora duo liquido exposui, & monstraui locum vnde translatum sit primum: Quia vero versutia Paracelsica mihi nota est, & quam se deprehensi in tenebras abdant, ideo vsus sum verbo VIDETVR. In tertio medicamine deceperunt me citrinæ vaccæ, die gelben Kühe / der junge Cribtit, &c. Ita enim in expresso exemplari scriptum erat. Vbi iam diuinatio? Recito quid tunc

temporis inter me, & amicos ſit actum. Nolo Oedipi inſtar diuinare: Sententiam tamen & coniecturam apetui, longeque occultius & eruditius quiddam in tertio puluere tribui autori, quam ſalem illum crematum, quem nullus non balneator, barbitonſor, ſeplaſiarius, paulo peritiores, imo & quædam mulieres parare nouerunt. Nulla hic vox iniurioſa eſt, & debuit coctor iſte gaudere, quod ſua commenta meis coniecturis illuſtrare dignatus ſim, & ad poſteros tranſmittere: Quin & gratias agere multas par fuerat. At mendacio & ignominia grandi compenſat magnum beneficium, & pro gratiarum actione vomit turpiſſima conuitia. Idne eſt viri boni & honeſti?

II. Si non diuinaui (negas enim diuinaſſe licet velim videri diuinator) quorſum mihi ô vaniſſime omnium id tribuis? Si neque ego diuinare me dixi, neque tu id agnoſcis, quæ te agunt intemperiæ, vt id de me ſcribas? Annon autem Oedipo opus fuit in iſtis explicandis? Primum nota eſt Paracelſiſtarum nequitia. Licet panem dicant, & ſcribant, tamen panis nō eſt panis. Ideò & Crollius Paracelſi literam mortuam vocat, ipſeque Paracelſus ſcripſit ſe à paucis intellectum iri, & vocabularia confinguntur. Deinde ipſe nebulo ſe occultaſſe ſua ſcripſit, & pollicetur reuelationem, ſi quis petat. Tertio quis eſt, qui legit ſordes iſtius ſchedæ, & non hæret in ſignificatione? Quarto ſi ſtylo Chymico locutus eſſet, potuiſſet intelligi à peritis: at iam culinario, ſordido, & impoſtorio.

III. Pungis me corniculæ conuitio, quaſi Horatiana illa cornix ſim, quam fingunt ſe ornaſſe alienis plumis. At tu cuculum agis, & garrulum, & gracculum. Dic homo inepte: Ex quo tranſſcripſiſti totam tuam Paracelſiam peſtilentem? Vnde furatus es tres tuos pulueres? Ego liberaliter indicaui eorum nomina, per quos profeci. Tu ne verbulo quidem ſignificas autores tuos? Imo præterito Quercetano, & Heliophilo, aliiſque, tibi aſſcribis inuentum, cum ais: *Quomodo iam graſſans peſtis per particularem medicinam poßit auerti, diligenter expiſcatus ſum ex macrocoſmo, & priſcorum Hermeticorum, Hypocraticorum ſcriptis, &c.* Dic quæſo, quæ ſunt illa Priſcorum ſcripta, ex quibus expiſcatus es iſtos pulueres? Et ſi potes aliqua producere, annon & tu es cornicula? Ex quo macrocoſmo peſtem futuram prædixiſti? Ex Calendariis vbi vidiſti conſtellationes quaſdam, & vaticinia Aſtrologorum, quorum tu fur peſſime ne nomen quidem ponis. Si corniculæ ſunt, qui ex variis autoribus exempla ſcientiarum, & artium colligunt, commentarioſque conficiunt, quid ſentiendum de Ariſtotele, Platone, Plinio, Galeno, Penoto, Crollio, Beguino, Müllero, Andernaco, Geſnero, Aldrouando, Matthiolo, Meſue, Bulcaſi, Auicenna, Quercetano, Paracelſo, & aliis infinitis? Qui Dialecticam, Rhetoricam, & alias artes informat, an is ſuo ſolius vtitur iudicio? An tu tam ſtultus es, vt non intelligas Alchymiam nec hominis vnius eſſe, nec ſeculi? Quoties dixi me non nouam Alchymiam, niſi ſecundum quid, fabricare, ſed diſperſam colligere, & iuſta artis forma publicare? Age vero tu, vir perite, ſi non vis eſſe peſtilentiſſimus momus, & virulentiſſima muſca, conde nobis Alchymiam tuam, vt videamus, num aliquid cantes prius non cantatum. Si meam operam reprehendis, affer meliora. Quid ringeris canis impure?

IV. Sed cur non diuinaui? Quanquam enim tibi hoc libenter concedam, & negem ipſe me diuinaſſe, vt tu ſis tanto turpior mendax, quanto magis id mihi tribuis, tamen dic cauſam: Quia nimirum *clariſſimis verbis profeſſus ſis pulucrum tuorum materiam.* Phy diabolicum mendacium. Quæ ſunt iſta verba? Venus, Tarbaſon, Cribtit. Hem verba clariſſima. Cur autem in tua ſchedula aliquoties promittis reuelationem petenti, etiam momo? Non ſic inuidus es, vt velis cælare. Scribis legem potuiſſe, vt ex te quis prius cognoſceret, quid eſſet, quam reprehenderet. Cur furis in momum incarnatum diabolum, quod eum putas velle ſibi manifeſtari particulare tuum? Cur negas te id facere? Nempe manifeſtaſti illis, qui tuam linguam intelligunt. At quis ignorat verſutiam Paracelſicam? An non in prioribus literis me irrides? Venus, Tarbaſon, Cribtit; ſint nota. At vbi reliqua: Halcyon, ſeu Eißvogel / vaccæ citrinæ, culinarius famulus, & totus proceſſus? Sed & ſi per Venerem intelligam aſtrum æris, qua quæſo forma, & apparatu? Idem dico de Tarbaſo & Cribtit. Sed contra deliria & mendacia aperta nō opus eſt verbis multis. Scitote ergo Aſcanienſes veſtrum medicum vobis magno cum faſtu maximas nugas dixiſſe & pro precioſis arcanis coxiſſe argentum viuum præcipitatum, calcem ſtibii, globulum ex ſtibio, præcipitatum ex argento viuo cupri, & ſalem petræ per ſulphur crematum. Vos Semipolitani videte, quam egregiam fœturam edideritis, & receperitis.

Scheunēman in publicum cippum actus cum ſuis medicinis.

V. Iam ſequuntur exclamationes ſtolidiſſimæ, & flagitia grammaticalia. Volebam aliquid reſpondere, ſed Hippocrates aurem vellit & admonuit cum Donato & Priſciano: Quid facis Libaui? Craſſus iſte Beanus neſcit latine: Ecce: Citat verſum: *Rex auium plumas*: pro: Grex auium pennas: Et: Si in quos ſæuis, Rulandos, &c. reſurgerent, pro: Si Rulandi, &c. Ad ferulam homo rudiſſime.

Ecce tibi Paracelſiſtæ ſpecimen. Ad ferulas.

VI. Sed eſto Rex auium. Quis ille? Oportet verba intelligere ſecundum præſentem materiam. Agimus de Scheunemnani tribus puluiſculis. Hos ille vult repetere ex meis. Scheuneman ergo eſt Rex auium. Sed quarum? Veſpertilionis, Vpupæ, Garruli, Sturni, Gracculi, Bubonis, Coruorum, Crabronum, (nam & hi ſunt volucres) Harpyiarum (nam & fabuloſarum eſt) & ſimilium. Sit rex talium. Plumas apud me habet nullas. Nam illi pulueres non ſunt Scheunemanni niſi per furtum. Ego ſubtraxi ei iſtas pennas, & corui furaciſſimi furta manifeſtaui, ſuiſque autoribus reſtituere ſategi.

Scheuneman Rex auium, ſturnorum, vpuparum, muſcarū, veſpertilionum, &c.

VII. Iam accuſor ſæuitiæ in Rulandos, Tankios, Crollios, Penotos, Quercetanos, Seuerinos, Baſilios, Thurnheuſeros, & centum (ipſe ſcribit centenarios) alios. Quid quæſo mendacius poteſt in mundo eſſe hoc homine, quem ſathan præcipitem in mendacia rapit? Vbi ego ſæuii in iſtos? Scilicet Paracelſo & ſceleratis diſcipulis, perfidiſq; (his enim titulis pleroſq; honorat) liberum ſit in Ariſt. Galen. Auicen. omneſq; veteres, & nouos furere, nulli noſtrû, qui ius accepimus pro veritate reſpondēdi, & falſitates refutādi, integrū ſit vel hiare? Scheunemanicæ rabiei ſit conceſsū Galenū,

The.i.cam,

Theriacam, Mithridatium, priscos canones, quos vocat fabulas Galenicas, acerbissime lacerare, & horribiliter criminari, vti fecit in præfatione ad Ascaniensem Senatum (qui pro honorario infamatorem illum debuit ad coruos relegare) nulli medico fas sit vel mutire? Si quid dicas, id statim est SÆVIRE. Quid autem si quod tu sæuitiem vocas, sit re vera mollis castigatio? Longe enim grauiora merentur Paracelsistæ, & interdum etiam accipiunt. Nam in cruce coruos pascunt multi. Mendacissimo nugatori sat dictum. In genere tam Crollio, quam Hartmanno, Seuerino, & aliis placet ingenua Philosophia & medicina. Cur non & mihi? Disputo de rebus, & dico quid videatur siue inimico, siue amico placeat, displiceatve. Hanc libertatem mihi nullius furor adimet. Qui boni sunt, argumentis, non conuitiis, & calumniis se defendunt. Iam de nominatis aliquid.

VIII. Rulandos tres ego noui, inter eos pater amicissimus mihi, & medicamenta communicauit, & aliquid scripsit de præparatione, cuius literæ familiares adhuc sunt apud me nonnullæ. Martinus filius Imperatorius medicus sub me Ienæ professore publico, & priuatim medicum collegium habente strenue militauit, & ad mortem vsque constans permansit filio meo vicissim recepto, & literis multis scriptis. Sunt & ab altero fratre viro laudatissimo literæ apud me honorificentissimæ, egoque semper studui illis amicitia respondere. Monstra locum, ô mendax vesane, vbi in aliquem Rulandum sæuierim. De Tankio non memini me vllibi sæuiter agere. Sunt apud me literæ, quas ad Rulandum scripsit de arte pro suo iudicio, cui me assentiri nunquam postulauit. Quas vero ille bonus vir pennas à me repeteret, cum in publico nullum eius scriptum viderim, ex quo potuissem aliquid decerpere? Literas autem, quas ad Rulandum dedit, & ille vicissim ad hunc, ideo quadamtenus recensui, vt pateret quanto studio viri isti in arte Chymica exercitatissimi concertarint, possentque iuniores inde informari. Si non in omnibus consensi, id non est sæuire. Tu calumniator pessime sic soles liberalem ingenuitatem in vitium & probrum transmutare? Exercuit Rulandus Tanckium, Tanckius Rulandum. Exercitationes cum ad me venissent, cum dignas luce vidissem, communi dedi vtilitati, nec volui mori cum mortuis. Idne gratiæ mihi refers, bipedum ingratissime? Crollium agnosco in Chymia Pharmaceutica peritissimum artificem. Nolui itaque eius labores deesse communi operi. Ne fur tui similis viderer, adieci autorem, & sicubi necesse fuit meam sententiam addidi, ne nudus transscriptor forem. Vbi paracelsissat nimis, & à vero discedit, vt in vnguento sympathetico, de quo scripseram antequam vel Crollium, vel te esse scirem, liberaliter sum philosophatus more omnium, qui scriptis suis veritatem studuerunt manifestare, falsitates autem redarguere, qui mos adeo laudabilis est, vt in publicum transierit, obseruetur que à sacris & profanis, vt & ab Hippocrate, quem tuum facis, quanquam nomen scribere nescias. In admonitoria quantam impietatem & falsitatem habeat Crollius, breui cognosces, siue rumpantur omnes Paracelsistæ, siue marcescant. Idem experietur tuus Hartmannus. Nam in lucem estis protrahendi. Quid autem tuus Paracelsus? Quos ille intactos relinquit? Quod si non licet sententias sententiis opponere, quæ furiæ te impegerunt in Galenum, Galenicos, momos, diabolos incarnatos, & alios? Si viueret Crollius, si quidem ingenuus sit, neutiquam mihi propter sententiæ diuersitatem succensere putem, id quod & Quercetanus faciebat, qui cum nosset me sibi non per omnia consentire, tamen non odit, sed amicissimis literis aliquoties compellauit.

Quæ bono publico sunt edita Paracelsista maliciosus rapit in conuitium.

Crollius.

Quercetanus.

De Penoto supra dixi. Qui tibi placent ista ex impresso: *Mitto ad te Libaui doctißime scriptum, &c.* Et paulo post, *quasi* præuidens fore tui similes calumniatores ait: *Contra has omnes calumnias, vt tuerer me, patrono mihi opus esse iudicaui, &c.* Item: *Circumspicienti mihi vndiquaque tu vnus occurristi, Libaui Germaniæ, & literarum decus, apud quem velut conspiratione facta artes, disciplinæ, virtutes denique omnes sedem suam posuerunt, &c.* Lege & reliquas laudes viri non calumniosi, & tenebrionis, aut canis rabiosi, sed laudatissimi, celeberrimique, qui cum videret sua in meis opusculis, non potuit se continere, quin in hæc verba erumperet: *Is sum Bernardus à Portu S. Mariæ, cuius mentionem sæpius honorificam in tuis diuinis scriptis dignatus es facere, &c.* Ecce nobilissimo huic viro, & clarissimo adeo non displicuit meum factum, vt nequeat pene verba inuenire, quibus id commendet. Videbis iam quam plenus sis inuidia, rabie & calumnia, qui id arrodis, quod viri clarissimi non satis possunt prædicare. De Seuerino, iterumque Quercetano, qui in principiis Chymicis totus est Seuerinianus, quid garris homo vane? Non video causam cur Symbolismis istorum Hermeticorum ab Hippocratica medicina depellar. Relinquo illis suas parabolas, & in Chymicis vtor ego quoque terminis, quos neque ipsi, neque Paracelsus inuenerunt, sed Basilius Valentinus, Isaacus Hollandus, & alii ex magni magisterii secretis promserunt. Quanquam autem non probem, quod fiducia Chymica videantur veteris artis methodum velle abrogare, & recentia Chymica substituere, num ideo in eos sæuio? Num tu illiberalissime omnium etiam intelligis, quid sit sæuire, & philosophari? Noluit à se dissentiri Seuerinus, cur ipse seuere animaduertit in alios? Si quid durius dico vi argumentorum dico non in personas naturæ, sed filios doctrinæ. Tu & tui similes quibus agitis argumentis? Tibi conuenit illud Gnathonicum, inter tuos sturnos: *Aiunt aio; negant nego, &c.* mihi cum amicis & inimicis conuersatio placet aperta. Vera vbi inuenio, consentio, laudo, explico: vbi non, sententiam candide dico prolatis dissentiendi argumentis. In te ego nihil deprehendere possum, quam nigram, eamque summæ virulentiæ, inscitiæ turpissimæ, & inuidiæ vesanæ bilem. De Basilio quid ais homo stulte? Ego eius Germanica latio donaui, & scholiis illustraui. Hocne est sæuire in eum? Imo vbi ipse sæuire in tunc viuentes medicos, quod satis Paracelsice & Scheunemanice facit sæpe, videtur, reprimo hominem, & innocentes defendo. In mea ad te epistola, cum me docere velles sues stibio pingues reddere, credere factum posse negaui.

Penotus.

Seuerinus.

Basilius monachus.

 Neque

Neque enim videtur is monachus porcos saginasse, & cum per totam Saxoniam fiant pinguissimi, nunquam tamen audiui antimonio pinguescere. Solet autem monasticum genus, præsertim vetus, cum adhuc fabulæ essent in admiratione, sibi nimium indulgere fingendo. Non est mirum si appellaui genus monachorum mendacissimum. De Thurnheisero, illo scelerato mago, & apostata, quid vis me dicere, aut scribere honorificum, qui ipse suo honori, & fidei tam pessime consuluit? Est inter exempla Paracelsistarum crucem meritorum. Veruntamen vbi quid boni habet, facio quod Virgilius in Ennio. Margaritas ex stercore colligo. Idne ringeris canis rabide? Ringere quidem, donec ad meliorem mentem, quam tibi opto, peruenias.

Thurneiser.

Nota XXII.

De Quercetano defenso, & iterum offenso.

Non opus est, vt refutationem, tuæque virulentiæ retusionem hic instituam. Saltem recito tua verba, quæ te furiosum canem esse satis contestantur. Ita latras: *Quid? Vis vt legam Alchymiam triumphantem? Legi, vidi causam Quercetani aduersus Riolanum defendentem, quem iam pie defunctum in Syntagmate tuo grauiter lacessis, tam tetro sulphuris suffumigio, tam vili ciceris dictione, tam rancido gurgulione, vt & vere & erudite quidam Poeta luserit:*

Ecce canem rabiosam.

Impia Cecropias effundit pica querelas,
Iudice non opus est nostris nec vindice libris
Stat contra dicitque tibi tua pagina FVR ES.

Audes negare magne ventilator? Non credo. Sola methodo insolescis. Quasi vero omnes cæteri essent amethodi. I nunc & perpetuo pingui mendacio paginas imple, purpuratisque tuis amicis propina illum tuum in me spurcum inuidentiæ afflatum. Ego illud minitabundum os alio nimbo defricabo, &c.

Ad ferulam.

Ad ferulam.

Hæc te anilis tua dementia rabiose euomere coegit. Quis quæso sanus ex istis tuis verbis aliud colliget quam te maniaco & diabolico furore correptum ex aliquo tetro carcere ista in prætereuntes eructare? Facio itaque quod illi solent, & negligo furentis inconditos sonos.

Lector admonendus est de paucis. I. Alchymia triumphans à quo legitur, si quidem idem etiam Riolani scripta in me, & Quercetanum legerit, ab eo animaduertetur Henningum Scheunemannum esse vnum ex numero istorum Chymistarum, contra quos collegium Parisiense medicum censuit arma sumenda esse: sed cum censor male distingueret, euenit vt aliter caderet institutum, quam fuerat decretum. Vere enim in Gramanum, Palmarium, Scheunemanum, aliosq; ex Paracelsia furciferos, qui Galenicorum canones ad orcum mittere student, stylus erat vertendus: at censor errabat, cumque putaret talem esse Quercetanum, ne hunc quidem voluit principaliter notare, sed calamum, iramque omnem vertit in Alchymiam, inquiens: *Non Quercetani, sed Alchymiæ causa agitur.* Nunc autem puto satis videre collegium illud, & omnes academias, rerumque publicarum Hippocraticos medicos, qui & quales sint Alchymistæ illi contra quos sit pugnandum, nempe, si non sunt in triplici illa classe, quam Nicolaus Guibertus in interitu Alchymiæ describit, saltem quartam constituunt, quorum mores si non satis prodidit Gramanus, Palmarius, & similes, Scheunemanus ita descripsit suis libellis, & ad me epistolis vt lucidioribus coloribus non sit opus. Aliquid ex Crollio: Ita ille pag. 7. Spurii & adulterini Theophrastæi (sceleratissimum hominum genus) rabidissime meam synceritatem accusare non desinent, &c. Lege & reliqua. Nam multis eos ornat verbis, quorum pleraque sunt picturæ Scheunemani quoque. His displicuisse, inquit, vere laudari est. Vide & p. 58. & 78. vbi exacta descriptio Scheunemani, Gramani, & similium. Ita pag. 79. sub finem: p. 89. 90.

Admonitio de Alchymia triumphante, & dissensione Parisiensi.

II. Quod ait me in Alchymia triumphante causam Quercetani defendisse, aliqua potest concedi. Implicata enim ea est causæ Alchymiæ. Ego vero vidi Quercetanum meo patrocinio non indigere. Itaque tantum attigi in ea controuersia, quantum pro vera Alchymia, Pharmaceutica potissimum, dicendum erat, interim non negans Parisianos medicos iuste in eos posse vim intendere, qui Hippocraticam & Galenicam medicinam per pseudochymiam, qualis est Scheunemani, Gramani, & similium conantur pessundare. Crollius hac in parte ingenuus est. Vult enim ex Paracelso disci medicinarum præparationem & remedia: curandi methodum indicationibus & inuentionibus suis constantem ab Hipp. & recentioribus. Sed ille etiam suos sensus & næuos habet, quanquam pro veteribus aliquando dicat, vt pag. 78. 79. Si Riolanus censor istam distinctionem obseruasset, nullo opus fuisset triumpho, vti neque pugna & victoria.

III. Me Quercetanum defunctum grauiter lacessere, falsum est. Liberaliter & ingenue sententiam protuli: Et quis est quæso quin intelligat Quercetanum studio sua defendendi aliquando hyperbolas vsurpasse? Adulari non est meum. Cum autem de vi medica chymice præparatorum disserendum est, non circumducendi sunt lectores, sed ingenue quod verum est dicendum. Si vir es, hyperbolas Quercetani, quas humanitus incurrit, defendendas suscipe. Interim malitiose homo dissimulas quid in explicandis Quercetaneis præstiterim, pro qua opera non virulento tuo dente mordendus eram, sed laude cumulandus.

IV. Sola methodo me insolescere scribit. Amentis quidem & furentis hoc iudicium est: Qui mea legent, & iuste censebunt, videbunt, fatebunturque longe plura à me esse præstita: sed tamen sit mea methodus sola. Hæc cum sit forma scientiæ, totam scientiam trahit. Qui dat formam rei, dat ipsi suum esse. Forma enim est esse rei. Ante informationem Alchymia fuit quasi corpus membris suis dispersum. Sicut non est equus cum caput hic, pedes alibi, & cætera membra per alia loca diuisa

Methodus Libauii in Alchymia.

diuiſa iacent; ita nec Alchymia eſt id, quod eſſe debet, cum particula vna eſt in Hermete, alia in Gebro, alia in Paracelſo, & ſic deinceps. Cur tu magnus tibi Polyphemus non aggrediebaris laborem? Quid autẽ quæſo tuum eſt in Alchymia? Palma adhuc eſt in medio, da operam vt ex meis manib. eam extorqueas prolata informatione tua. Ex Paracelſo, & aliis corraſiſti tacitis autorib. pleriſque medicinas quaſdam monſtroſas quarum pleraſque credo ne tu quidem intelligis: In Aſcanienſibus chartis furta ita obſcurare conatus es, vt viderentur tua inuenta eſſe. Præterea nihil habes niſi mendacia, calumnias, vituperia in Galenum, Galenicos Canones, compoſitiones &c. meum Syntagma, & alios labores qua arte alia tractas, quam calumniatoris? Profer argumentum aliquod ſolidum contra meas poſitiones. Cum diſperſa membra collegi & exornaui, fur ſum tuo iudicio. ô te hominem vocabulo hominis indignum.

Collectores & informatores artium Paracelſiſtis ſunt fures.

V. Cæteros viros eruditos amethodicos eſſe non dico. Quiſque ſuo iudicio vtitur in libellis ſuis. Aliud eſt recta integraque methodo artem totam informare: aliud particulam quandam declarare: aliud præcepta proponere nuda: aliud interpretem, & contra hoſtes ſcientiæ propugnatorem agere, ſed deliria tua ſatis patent.

Nota XXIII.

De minis Scheunemanni contra Alchymiam Libauii.

EX amicorum literis cognoueram eſſe quendam Paracelſiſtam, Scheunemanum nomine, qui ſtringere dentem in meam Alchymiam velit. Notabam hunc abſque nomine proprio, tantum peſtilentem quendam ſcriptorem Paracelſicum, qui neſcio quid ingens in me parturiat, vocando, quales etiam alibi eſſe ad me deferebatur: Imo & in literis Tanckii fit cuiuſdam mentio, & Scheunemanus neſcio quem ex Gallia & alium, vt opinor, ex Haſſia vomitiuæ aquæ inſtitorem producit. Iubebam inſurgere hoſtes, experturos nimirum mihi non deeſſe animum, & vires me defendendi. Quod ad me de Scheunemano ſcribebatur, non falſum fuiſſe rumorem, res ipſa iam loquitur, quanquam rabioſa illa beſtia non audeat in ſcripta & materiam inſilire, ſed tantum circumſiliendo vt rabidus catulus latret eminus. Conſere manum comminus homo ignaue, quid verbis procul inſanis? Diſce tamen prius grammaticam, & tunc ad certamen philoſophiæ abſtruſioris admitteris. Quantum hic ringeris? Aſino ſcilicet ſuæ lactucæ ſunt præbitæ, eæque aliquãto ſpinoſiores. Quid indignaris & clamitas efferatum monſtrum? An mentitus de te eſt rumor? An tu non es ſcriptor peſtilens, qui & de peſtilentia edidit chartas, & eas peſtilenter arroſo Galeno, canonibus priſcis, Theriaca & aliis compoſitionibus? Quid peſtilentius & venenoſius ſcribere potuiſſes quam in me, meaque epiſtolas iſtas? Male habet te quod donatus ſim poculo inaurato. Erras. Duo fuerunt, eaque valde capacia, vt plus doleas.

Cum Scheunemano deinceps non eſt agendum prius quam Grammaticam didicerit.

Libauius pro Alchymia duobus poculis honorificentiſſime eſt donatus. plora Scheuneman.

Nota XXIV.

De ſententia Pæti apud Hippocratem ad Artaxerxem,

τὰ φυσικὰ βοηθήματα ȣ̓ λύει τὴν ἐπιδημίαν λοιμικȣ̃ πάθȣς.

SCheunemania hoc dictum ad Hippocratem retulerat ſine intellectu vero. Paracelſici quomodo id deprauent, & phyſica adiumenta illa corporea Galenica vocent, at peſti opponenda, aſtralia, cœleſtia, diuina, liquidum eſt, quanquam alias mirifice interpretentur τὴν φύσιν Hippocratis, vt ex Seuerino, & Crollio apparet. Sic Scheuneman in ſua dedicatione, vbi cum momo, incarnato Diabolo, colluctatur, poſtquam peſtem ſuam ex Saturni & Martis quadratura: Item alia Iouis & Martis produxit, negat incarnatum ſuum Diabolum poſſe talem peſtilentiam curare alexiteriis vegetabilibus, quia aſtralis ſeu cœleſtis morbus debeat pelli aſtralibus, hoc eſt mineralibus ex ſua chymia remediis. Id confirmat dicto ex ſuo Hypocrate (cur non Hypocrita?) quia Hypocrates (ita ſemper ſcribit) quem Momus incarnatus Diabolus, pro ſuo ludimagiſtro, ſeu præceptore, agnoſcat, ſcribat: *Naturalia remedia non tollunt luem peſtilentis morbi.* Sic allegauit Scheunemaniana acuties. Alias legitima interpretatio erat: ***naturalia auxilia non ſoluunt Epidemiam***, (popularem graſſationem, quæ ex aere eſt) *peſtilentis morbi.* Additur aliud argumentum: Quia debilius non poteſt vincere id quod eſt fortius. Fortius autem eſt cœleſte vegetabili. Ergo vegetabile non poteſt ſuperare peſtem cœleſtem. Probatur & Galeno, qui cauſam peſtis vocet præpotentem, quaſi inde ſequatur eſſe aſtralem: Item Lullio dicente; ***Inane inane velle præſeruari per rem putridam, & cito corruptibilem, & infirmum curare per rem infirmam.*** Hem acumen. Admonebam hominem prauæ citationis. Illud enim dictum non eſt Hippocratis medici, atque ideo non habendum pro principio medico ad aliquid in medicina demonſtrandum: Sed eſt Pæti ad Artaxerxen. Deinde non habet eam ſententiam quam ei affingunt Paracelſiſtæ, quaſi non poſſint contra peſtem vſurpari vegetabilia, & Galenica remedia, ſed opus ſit mineralibus aſtraliter præparatis. Ratio eſt quia Pætus ipſe ſuam ſententiam ſatis declarat cum inquit: ἃ ἐκ φύσεως γίγνεται νοσήματα, ἄυτη ἡ φύσις ἰᾶται κρίνȣσα· ὅσα δὲ ἐξ ἐπιδημιας τέχνη τεχνικῶς κρίνȣσα τὴν τροπὴν τῶν σωμάτων: hoc eſt: Qui morbi generantur ex natura, ea ipſa natura iudicans (per criſin) ſanat: quæ vero ex populari graſſatione deſuper ex aere naſcuntur, ea ſanat ars artificioſe iudicans corporum mutationem. Addit:

Nota quis ſit Momus incarnatus Diabolus Scheunemanni, nempe diſcipulus Hippocratis qui ex eo peſtem curare didicerit, & qui Hipp. merito magni facit.

Hippocrates medicus ſanat hunc affectum. Hic diuina natura (θεία φύσει) *vſus eſt, & ex paruis, & vulgaribus in magna & artificioſa medicinam prouexit, Artem didicit à patre Heraclide, & auo Hippocrate, quantum attinet ad primordia artis, ſeu initia: Ipſe vero artem totam ſeipſum docuit diuina natura vſus. Hic ſcit non vnum ſolum modum ſanationis huius morbi: Hic pater eſt ſanitatis: Hic Saluator: Hic dolorum medicus, hic ſimpliciter princeps Deum decentis ſcientiæ.* Hæc nihil habent de aſtralibus Paracelſi, nihil de mineralibus contra peſtem, neque quicquam Paracelſicum inuenire eſt in omnibus libris Hippocratis. Itaque & recte negat Crollius Hippocratem ſciuiſſe chymiam. pag. 56. qua negatione confunditur Seuerinus, & omnes alii qui ſua in chymiatriam ex Hipp. ſententiis elicere volunt. Is, cum ingrueret peſtis Æthiopica, ignes nemorum incenſorum obuertit. Nemora ſunt ex vegetabilib. Quid opus verbis? Libri Epidemialium ſunt ad manum, in quibus nihil Paracelſicum. Quid autem ſit quod Pætus dicit de duplici morborum genere, Naturali, & Epidemico, declaratur in libro Hipp. de flatibus, nempe febres duplices eſſe, vnas ex Diæta, alteras ex communi aeris cauſa, vt peſtem. Natura principium inſitum eſt: Epidemia conſtitutio foris inuadit. Illa læditur victus erroribus, ſoletque per ſe iudicare morbos, vt Pætus arbitratur. Epidemica infectio iudicatur artis opera, prout deſcriptũ eſt ab Hippocrate in libris Epidemiorum, & cõmentariis Galeni in eoſdem. Artis autem num Paracelſicæ? Imo ex principiis medicinæ ratione & experientia conſtitutæ. Huiuſmodi ſolemus Paracelſiſtis opponere, & eorum ſtultas interpretationes explodere. Quid autem Scheunemanianus crabro? In toto cerebro furit. Dolet obiectã eſſe inſcitiam: Et ſane mihi valde perſuaſum eſt quod Hippocratem nunquam legerit: Argumento. I Quia nomen Hippocratis ſcribere orthographice neſcit. Si legiſſet, non ſcriberet & imprimi ſineret Hypocrates, ſed Hippocrates, vt putandũ ſit aliquem ſonum de Hypocrita prætervolaſſe aures eius, vnde concepta opinio eſt medicinæ illum principem vocari Hypocratem, pro Hypocrita. Hunc momi ſui incarnati Diaboli præceptorem facit: Huius nomen & doctrinam ipſe quoque profitetur cupiens audire Hypocraticus, non Galenicus, quia ille Hypocrates nihil falſi ſcripſerit. Per me ſane ſit Hypocrates iſte cõmunis præceptor Scheunemani, & Momi incarnati Diaboli. Bene certe compoſitus eſt cum Bitho Bacchius.

Item in lib. de nat. hom. Vide Gal. in 1. Epid. ſect. 1.

Scheuneman Hippocratem non legit.

Scheuneman eſt condiſcipulus Diaboli incarnati Momi, quia eundem agnoſcit præceptorem.

II. Si legiſſet Hippocratem, dictum illud non retuliſſet ad alium quã ad ſuum autorem Pætũ.

III. Primo intuitu vidiſſet ſuam explicationem minime eſſe Hippocraticam.

IV. Audite quæſo quid ſcribat etiam admonitus erroris. *Naturalia auxilia* (inquit) *peſtilentis morbi popularem graſſationem non ſoluunt.* (Hæc fors ipſi ſuppeditauit aliquis per ſomnum, melius nimirum translata quam in ſtulto libello de Peſtilentia contra Diabolum incarnatum, Hypocratis diſcipulum) *Dogma eſt æternæ veritatis, ſiue Peti* (ita ſcribit, pro Pæti) *Philopœminis* (pro Philopœmenis. Eſt enim φιλοποίμην, vnde obliqui Philopœmenis, Philopœmeni &c.) *Damageti, Crateuæ, Democriti, vel cuiuſuis excellentioris iudicii viri ſit Hypocrate* (fors Hypocrita) *non indigna ſententia, quæ miro flore in eius Epiſtolis enitet, quapropter & Hypocrati tribuitur. Neq; aliter ego hoc Paradoxum interpretor, quam quod per vulgaria medicamenta, vt ſi quis ex officina pro 10. nummis Theriacam, vel Mithridatium petat. peſtis abigi non vult, validiora, virtuoſiora, potentiora poſcit remedia, arte opus eſt qua qui inſtructus ſanitatis pater ſeruator dolorum curator & diuinæ ſcientiæ princeps eſt.* Hæc ille ſcabioſus interpres.

Nota ruditatem Scheunemani.

I. Si legiſſet Hippocratem, nõ autem Hypocratem, aut Hypocritam ſuum, an ignoraſſet cuius iſta dictio eſſet? Neque enim in epiſtola Hippocratis ad Philopœmenem Abderitanum hoſpitem Hippocratis, legitur, neque ad Damagetum, Crateuam, Democritum, ad quos nihil de Peſte ſcriptum eſt, ſed in longe alia cauſa Artaxerxis qui Pæto ſcripſerat de medico contra Peſtem, & Pætus Hippocratem Coum commendauerat.

Ad ferulas.

II. Si legiſſet, an toties Priſcianum grammaticum verberaſſet?

III. Dogma æternæ veritatis eſſe dicit, cum nullius ſit medici, ſed hominis politici. Et licet Peſtis à Deo immiſſa, ſeu ex Ente Reali vt Paracelſiſtæ loquuntur, non tollatur niſi placato Deo, tamen ſi iiſdem Paracelſiſtis aliqua fides eſt, in quatuor reliquis peſtibus locum non habet: Deinde non ſi in vera religione verum eſt axioma ad Deum reſpiciendo, etiam in Ethnica verum eſt, vbi non ad Deum reſpicitur, ſed ad Diabolum: Tertio Pætus phyſica auxilia opponit artificioſis. Indicat ergo ſe ſingulari quodam & ſuo modo accepiſſe τὸ φυσικόν. Nam alias ſiue Hippocratis artem conſideres, ſiue iudicium, & inſtrumenta artificis, Hippocrates fuit homo naturalis, naturali iudicio, & medicinis vſus, qualia ſunt Elleborus & alia de quibus ſcribit Crateuæ. Ita medici omnes ſimul ſunt Phyſici, & nihil per ſe agunt præter naturam.

IV. Hypocrate non eſt indigna ſententia, & Hypocrati tribuitur. Ergo eſt Hypocratis. Stulti hominis ſtulta concluſio. Quid Hippocrate ſit dignum non ex fatuo tuo iudicio petendum eſt, ſed ex principiis medicinæ Hippocraticæ. Quis autem id tribuit Hypocrati niſi vel imperiti, vel non attenti, aut præ cœteris arrogantes, & excæcati inſolentia Paracelſiſtæ, cum quibus Hippocratis ſectatoribus lis eſt perpetua? Liber Hippocratis Pæto aſcribit. Veritas non eſt in mendacium mutanda.

V. Sententiam iſtam dicit miro flore enitere in Epiſtolis Hypocratis. Mendacium eſt impurum. In nulla enim Epiſtola Hippocratis elucet, niſi Pætus eſt Hypocrates, qui tamen vnam tantum Epiſtolam ea de re habet.

VI. Quomodo vero interpretatus es dictum interpres ingenioſe? Qui quæſo? Vegetabilibus remediis oppoſuiſti. Nonne? Vegetabilia cœleſtia eſſe, & aſtralia non putaſti. Quomodo enim potuiſſes cœleſtia fortiora vegetabilibus ponere? Inde conſequens eſt tuo iudicio vegetabilia eſſe Phyſica auxilia, tua quæ ex mineralibus conflaſti (pulueres) non eſſe Phyſica, ſed artificialia cœleſtia, quaſi Chymicorum aſtralia non ſint in complexu naturalium. Non intelligis, quod

quod, si non sint physica, in pestem aeream, materiam in corpore humano contentam, & corpus ipsum agere nequeant. Agentia enim oportet esse patientibus homogenea. Naturalia natura constant, & quæ natura constant sunt naturalia, qualia omnia ab Hippocrate vsurpata. Quod si Chymicus, aut alius artifex ea elaborat, non ideo excidunt genere naturæ, licet ad artificialia transeant. Sunt enim tunc duo principia simul. Ita vegetabilia & naturalia sunt, & cum essentialiter præparantur, fiunt artificialia, sique præparatio est astralis, etiam astralibus accedunt. Neque enim verum est quod astralia tantum sint mineralia, vt sequitur ex tuis suppositionibus. Cum vides te in luto hærere captum, libenter velles prorepere si posses. Vertis dentem in decem nummos Theriacæ vel Mithridatii, cum in tua stulta de peste narratione totas compositiones explosisses.

VII. *Pestis*, inquis, *validiora remedia poscit quam Theriacam, & Mithridatium.* At inquam quæ potest esse validior antidotos his duabus? An non tu ipse dicebas tuos Ascanienses vsu istorum viam ad mortem aperuisse, & Galenum produxisti volentem Alexiteria interficere ni dentur parua dosi? Ignis purgatorius quidam, seu expiatorius est Theriaca. Hoc quid validius? Quæ vero sunt tua validiora? Purgantia, Sudatoria, Diuretia, Vomitoria. Si Theriacæ bonitatem explorare volumus purgans damus. Bona est, si impedit actionem. Vtrum iam validius? Sed cum malicia non est consultum diu certare.

NOTA XXV.

De translatione textus Germanici Scheunemaniæ.

AGitur de his verbis: *Debet per Arthemisiam* (ita pergit scribere ille rudissimus) *apud mire pulchrã Venerem sub viridi suo tentorio totam niuea veste indutam, quæ senem Saturnum, & ira percitum Martem bene sciunt placare, auxilium & consilium quæri, donum & munus Veneris, puluerem vomitiuum &c.* Stulti hominis stultus est sermo: tenebrionis tenebricosus. Quid faciendum pestilentiæ medice? Quærendum auxilium, & consilium. Vbi? Apud Venerem. Bene conueniunt Venus, & peste infectus. Num absque interprete, & ministro, seu intercessore, an cum aliquo? Per ancillam quæ Scheunemanice vocatur Arthemisia. Quid inde? Scient (loquitur enim tenebrio pluraliter) Saturnum, & Martem placare. Eas autem Pestis causas posuerat. Quid autem ad placandum offerent, seu exhibebunt? Puluerem vomitiuum, vt euomatur arsenicum cum Mercurio, (& ad tartara celeriter mittatur ægrotus) Quis est ille puluis? Nihil aliud nisi Venus ipsa in argentum viuum transmutata & aquis acutis vel alio modo præcipitata in formam pulueris. Hæc sunt illa magnifica de quibus non intellectis & male redditis triumphat. Ego summam ita exposueram: puluis vomitiuus est donum Veneris, & vocatur Artemisia &c. Putabam enim esse rem vnam & eandem, quando vtrumque & Venus & Arthemisia illa fatua scirent causam pestilentiæ compescere, si verum scripsisset, quanquam Antimonii nitrum, aut vomitoria Hartmanni, aut vulgare præcipitatum idem potuissent. Quid multis? Indignum stolidi hominis sermonem longa inuestigatione putabam. Sed audite furias furentissimas Diaboli istius incarnati, vt eum bene noscatis: Ita vomit à sua Venere & Arthemisia: *Tandem vos ego Germanicæ ac Latinæ linguæ peritos voco, adeste veri Diribitores, sententiam dicite, An fidus interpres Libauius an ineptus &c.* (Hic ponebantur verba Sathanica, quæ nolui à piis oculis legi.) *Textus hic est*, Man sol alsbaldt/ &c. Repetit suum vomitum vt est in schedula impressa. Post transscribit mea verba: *Interpretatio Bauiana vel Libauiana. In prima inuasione detur puluis vomitiuus astraliter præparatus cum haustu aquæ oxalidis. Iste vero est donum Veneris,* ET *VOCATVR ARTHEMISIA* (ita scribit stultus) &c. Iudicium de his Scheunemanianum: *Cadit* (inquit) *hæc pruina seu versio lapsu adeo noxio vt ista mea frugifera arbusta carasque segetes decolorarit. Quid poterat aliud sperari ab hac densa nube? à tam vertiginoso capite.* (Iam meum rescriptum) *Non scripsi, ais, te vocasse primum puluerem Artemisiam, sed iste est donum Veneris, & vocatur Artemisia.* (Scheuneman respondet) *vidi hoc, Legi, Dixi malam esse versionem, nec hic quæstio erat quo inepto ratiocinationis figmento delirares, sed vtrum esses fidus interpres, & Germanicum meum DOGMA recte latinis verbis in syntagma tuum transplantasses. Verum audiamus tonitru:* (Hic Libauius vicissim.) *Quærimus auxilium morbis per medicamenta. Tu quæris per Artemisiam. Ergo Artemisia tua est medicamentum.* (Scheuneman) *similem explodo Bombardam: Quærimus auxilium per sana consilia. Tu quæris auxilium per Sophismata. Ergo Sophismata sunt sana consilia. Tua ratiocinatio in diuinationibus tuis locum inuenisset, at in textu meo ei sedes nulla est parata.* Hactenus hæc deliramenta.

Vide miram fatuitatem Beani furentis.

Hæc furiosa debes [illegible] ... timorem malam: Sed & con[illegible] publico à quo spiritu agitentur Paracelsistæ improbi publicantur. Vos Respub. notabitis ingenium talium hominum.

Respondeo: Si omnino volebas à Sathana obsideri Scheunemane cur tam asininum, & rudem admisisti? Nihil hic est acuminis: Sed omnia inepte, asinine, beanice & crasse insaniunt: Sed verba conuerto ad lectores.

I. Videtis adhuc hominem suis deliramentis luxuriantem, & exultantem instar aniculæ saltitãtis & puluerem excitantis.

II. Videtis adhuc tenebrionem. Non enim audet dicere quæ sit illa Meretricula quam vocat Arthemisiam.

III. Mendacium aliquoties repetit, me egisse textus interpretem, cum in propatulo sit me plurium verborum sententiam in pauca contraxisse, & minime voluisse versionem ad pedem dare. Cur etiam nugis anilibus transferendis laborarem, aut viros doctos onerarem

onerarem fabulamentis? Indignus est libellus atramento, & charta, nedum quis velit laborem sumere in translatione, atque ita oleum & operam perdere.

IV. Quæ ex suo asinino rictu rudit, consueta sunt ipsi, minus me mouent quam si verus asinus ruderet. Non aliter potest miser. Supra dicebat me nihil diuinasse, quia omnia apertis verbis dixisset. Vnde ergo hæ furiæ?

Lucta cum stercore Paracelsico.

V. In solis his verbis hæret fatuus: *vocatur Artemisia*, & putat ea esse interpretis, cum sint summatim comprehendentis rem ipsam, & recitantis. Est certe aliquid illa Artemisia, aut nihil. Si aliquid, vocatur Artemisia. Quid hic asinini? Quid vertiginis? Picem & stercus qui tangit, inquinatur ab eis. Ita mihi euenit à Scheunemanno. Verum non est ideo dimittendus. Nebulones Paracelsici notandi sunt etiam si insaniant.

VI. Vidisti meam responsionem certe tuo tam insanabili & rabioso capite indignam. Meæ humanitatis fuit quod te literis sim dignatus.

VII. Mentiris me versionem molitum esse. Apud latinos sensum latine exprimere tentaui. Si erraui meretriculam pro honesta virgine aspiciendo, humanum quid passus sum. In opere magno fas est obrepere somnum. Quis in Lucifugarum & tenebrionum istorum, qui omnia sua verba solent inuertere, scriptis non hallucinaretur?

Per Artemisiam quærere per artem quærere significat in huius Calmeuseri schola.

VIII. Negas quæstionem esse de mea ratiocinatione. Haud stulte sapis. Mentire, finge, comminiscere quod è re tua sit. Bellus eris disputator. Duo sunt argumenta quæ me induxerunt vt putarem medicamentum vomitiuum esse. 1. Quia dicitur cum sua domina (meretrice) scire Martem placare & Saturnum, quanquam Saturnus in meretricio actu sit impotens, & meretriculas votet, non amet. Si scit causam pestis mitigare, est medicamen aliquod. 2. Per Artemisiam est auxilium quærendum. Non opus erat internuncium intelligere, aut librum, aut medicum. Iam enim habebamus tuum consilium scriptum. Quid ergo significat τὸ Per? Num vox inanis est? Medicus iubet per hoc auxilium morbo petere. An non per medicamentum, quod est medico analogum, & coniugatum? Sed tu sepia es, & vt solent vespertiliones, in noctem refugis.

IX. Mea ratiocinatio adeo solida est, vt neque ad materiam, neque formam respondere possis. Vis eam subruere simili. Sed deliras. Quis enim tuum assumtum concedat? Vbi ego quæro auxilium per sophismata? Si verba furiosa, [illegible] meretriaque & mendacia amitteres, quid posses? sic colligo: *Qui per Artemisiam consulit quæri morbo auxilium, idque facit vt medicus, is per medicamentum quæri consulere videtur. Tu vero id facis. Ergo.* Quid tu contra? Ad formam: Qui per sana consilia morbis remedia quæri debere consulit, per sophismata quærendum consulit. Num belle? Aliter: Sophismata sunt sana consilia. Hæc est quæstio. Argumentum: Quia per ea quæritur auxilium morbis. Propositio: Per quod quæritur auxilium morbis, id est Sophisma. Assume, & videbis tuam turpitudinem.

X. Tandem meam ratiocinationem admittis, sed versionis titulum ei adimis. Bene facis. Neque enim ego studio vertendi tuas insanias laborabam. Quod diuinationem mihi tribuis, erras, vt supra dictum.

Nota XXVI.

Vtrum rectius latine dicatur ex Germanico Durch die *Artemisiam, per Artemisiam, an ab Arthemisia.*

Scheuneman [illegible] seipsum non [illegible] care. Vox, Durch, est in eius latinitate AB

IN literis tuis ponebas tuum sensum: Ab Arthemisia quærendum esse auxilium & consilium. [illegible] est, vt [illegible] loqui. Sed qui me interpretem, non respondentem saliuæ tuæ explodis, ferendusne es tui ipsius interpres malus? *Aliud est per Artemisiam quarere, aliud ab Artemisia.* Nõ poteram in mentem tuam irrepere: ex verbis sensum elicui. At iam à te ipso dissentis. Quo teneam vultus mutantem Protea nodo? Sed audiam tuam excusationem, licet tu meam non admittas. Ita ais: *Omnino in me, & caput meum hanc fœtentem nebulam spargis. Qui cum nuper ad te scriberem, ita me Sancta hygia nostra amet, nullum habebam exemplar mei scripti ad manum, ideo scripsi sensum meorum verborum esse talem: à peste infectus confestim AB ARTHEMISIA* coram *Venere sub* viridi tentorio niuea tunica induta *latitante opem imploret: non autem verborum meorum interpretamentum. Agnosco aliud esse PER* durch, *Ab* von, *apud* bey *&c. Sed vtrum [illegible]* per Deum auxilium meum, à Deo auxilium meũ, apud Deum auxiliũ meũ, coram Deo auxilium meum, per medicũ sanitas, à medico sanitas. *Sed ego taceo.* (Si semper tacuisses, tibi fuisset bono. Qui nõ nisi male loqui potest eum tacere semper fas est.) *Nam quicquid dixero, scripsero, videbo te Molossum, aut latrantẽ, aut hircientem; aut maleditendi nescio qua vrtica defatigatum puerilium verborum spuma chartam conspuen ẽglomerantem sine sensu verba, sub virili mento loquacissimæ anus. Eia aude, effunde quicquid domi habes cachinnorum. Nihil agis editrix decipula, frustra è calamo tuo fluunt tot mendaciorum agmina.* Hæc tu perquam belle. Nam quam anum me vocas, quem molossum latrantem, aut hircientem (quod mirabile: fors ex furnulis transmutatoriæ Paracelsicæ) quos cachinnos & alia mihi tribuis, in te quadrant optime. Talem enim te esse istæ tuæ aniles nugæ ridiculæque ineptiæ indicant. Ad rem quod attinet:

E ridiculam insaniam.

Ad cachennos Furit: quanquam in seipsum.

Scheuneman implicatus suo reti se ipsum interpretari nescit

I. Noli furere. In disputatione exquisita, & sensu ex litera eliciendo multum interest dicasne, auxilium, & consilium quæri ab Artemisia, an per Artemisiam, à medico, an per medicum. Alia hic vis est particulæ Per, alia Ab. Si tu erras & te implicas tuis ipsius verbis, quid putas in aliena perplexitate aliis euenire posse?

II. Exem-

II. Exemplum de Deo longe est dissimilimum. Deus omnia operatur in omnibus mediate, immediate pro suo beneplacito. At non tua meretricula Arthemisia. Si per hanc apud Venerem, vel coram Venere (vti vis) quærendum est consilium: Ergo non ab ea. Illud mediatum est, hoc Principale intelligitur. Obiicerem tibi ruditatem, aut infantiam Dialecticam, iuberemque ad subsellia magistrorum, qui errata talia plagis corrigunt, discere, nisi me tuæ miseriæ & paupertatis in artibus bonis misereret.

III. Sanitas potest esse à medico, & per medicum: Sed non cum quis iubet apud hunc illum consilium petere per famulam, famula etiam medetur. Ministrat enim tantum suo hero. Disce discrimen inter principale agens, & ministrans.

IV. Iuras per tuam hygian te tunc non habuisse ad manum libellum tuum. Credo iniurato, etiam si diceres te tunc non fuisse sanæ mentis, & ratione caruisse. Patet enim facile te iracundia commotum ad scribendum prosiluisse. Quod si tamen conferre velim Epistolam secundam cum prima, hic dixerim te sanum, ibi insanum prorsus. Eia vero vobis Paracelsistis, qui Galenum damnatis, fabulas ei affscribitis, antidotos veteres, licet nō Galenicæ inuentionis, exploditis, canones prolixos priscorum ad orcum mitti optatis, Hippocratis discipulos non consentientes vobis Momos, & Diabolos incarnatos vocatis, quæ omnia tuæ chartæ diabolice illeuisti, palpo quodam iucundo, mollique est blandiendum? Non ita. Pro meritis estis tractandi. Audite maledicta vera, qui soletis in alios immerentes cumulatim ingerere falsa. Debetis nobis magnas gratias, quia longe modestius excipimini, quam vos alios tractatis, Lege Apocal. 18. vers. 6. 7. Matth. 7. vers. 2.

Nota XXVII.

De indignatione Scheunemani, qua non potest ferre se Paracelsistam, hoc est, id quod est, dici.

CVM in schedula Scheunemaniana occurreret *Pater eris Tarbason*, notabam in meo syntagmate, Paracelsicos Antimonium minerale vocare Tarbasonem quæ vox deprauate ex Plinio (modo Paracelsici legerint Plinium) transscripta sit. *Larbason* enim legitur. Expostulabat de hoc iracundia Scheunemaniana. Abblandiebar homini, negans me erratum ipsi tribuisse, quia de Paracelsicis loquerer. Hoc non potest concoquere tener hominis stomachus. Ideo regerit, me curationem istam (pestilentem) non erubuisse appellare *cuiusdam Paracelsistæ*. Ridiculum. Dic te non esse fecis huius, & quia tuum nomen non est appositum, ad te non pertinere. Indefinite dictum non offendit personam. Est tamen Germanicum prouerbium: Wenn mann vnder ein hauffen Hunde wirfft/ welchen mann trifft/ der heult: hoc est, qui in canum gregem aliquid (lapidem, fustem &c.) proiicit, quicunque feritur, is vlulat. Non putabam tam delicatulam esse huius *Paracelsistæ maiestatem*, vt nullo modo deberet tangi, cum ipse Principem medicinæ, & autores, commendatoresque Theriacæ, & Mithridatii tam abnormiter læserit, & Hippocratis sectatores improbantes Agyrticam Paracelsicam, Scheunemanianā Momos incarnatos Diabolos diabolice appellet. Vulgo in ore est meretriculas vlu, non posse ferre se eo nomine appellari. Si Paracelsista honestum nomen est, cur id fugis & abhorres neq; tamen à re ipsa es alienus: Si probrosum, cur scribis & exerces Paracelsiam? Qui Paracelsiam exercet, & non vult audire Paracelsista, impostor est. Cauete vobis Saxones, serpentem in sinu fouetis.

Nota XXIIX.

De Larbaso apud Plinium: hoc est, Num errarit Plinius scribendo Larbason.

ITA inquit iudex iste antiquitatis: *Quod Baco* (Rogerius Baccho) *non legerit Plinium & Dioscoridem, hinc constat: Quia apud vtrumque, Latine quidem apud illum* (Plinium) *Græce apud hunc* (Dioscoridem) *extat* λάρβασον *Larbason. Ita vis argumentari: Extat apud Plinium Larbason. Ergo non est lapsus Plinii. Inepta illatio. Nam multa errata extant in Plinio, quæ si tu ignoras lege Matthiolum aduersus Amathum. Hinc maior nascitur coniectura in hoc esse erratum. Paracelsici variarum linguarum periti à Mauritanis & his vicinis Antimonium Tarbason appellari didicerunt;* Ego reposueram: Nullus ante te erratum vocauit. Tu respondes: *Erras Libaui. Nam Baco MERDAM Plinii correxit, & quod legerit Plinium constat, quia citauit ipsum & Dioscoridem, Tarbason pro Larbaso restituit.* *Baco corrector merdæ.*

Hæc de hac Merda (liceat enim mihi vti magistrali voce Scheunemani.) Quæstio est nū Paracelsici legerint Plinium. Ego dubitanter scripsi: *Modo legerint.* Argumentum præsto est, quia *cum is ex Dioscoride scribat Larbason dici stibium, Paracelsici* (quidam) *dicant Tarbason.* Si legissent, vocabulū correcte scripsissent, quod non est Plinii figmentū, sed ex Dioscoride petitū vocabulum. Hanc meā rationē vt euertat *merdaceus* Scheunemanus recitat fabulā de Rogerio Bachone. At inquā neq; hic Paracelsista fuit, (qui à Paracelso posteriore cōtēnitur ipse prior chymic⁹) neq; ei⁹ est scriptio. Pro bo:

Anno

Anno 1604. Iohannes Tholdenius Hassus edidit currum triumphalem fratris Basilii Valentini de Antimonio. Ei adiecit Rogerii Bachonis (ita enim scribunt eruditiores) de oleo stibii Tractatum. In hoc primum docetur stibii compositio ex Sulphure minerali, putaturque esse plumbum nigrũ secretum Philosophorum: Deinde synonyma quædam subiiciuntur, nempe stibium ab Arabibus dictum esse Asinat vel Azinat, (Atmed Arabibus apud Auicennam. Schindlerus in lexico אנתמד Avicen. lib. 2. tract. 2 c. 7. vbi translatio habet Antimonium, id est, stibium. Videtur pronunciatum Adsmed, & Sphalmate graphico mutatum in Asinat pro Asmad. *Sed & vulgus ita pronunciat.*) ab Alchymistis Antimonium. Hæc tria nomina stibium, Azinat, Antimonium sola vsurpat Rogerius. Tholdenius additionem apposuit in qua præter alia nomina scribit vocari ab aliis Alabastrũ aut tarbason: quæ sunt apud Diosc. & Pliniũ. sit ne sphalma typographicũ quo facile l in t mutatur, an cõsulta scriptio Tholdenii, patet ex declaratione eiusdem Tholdenii in primum tractatum Suchthenii pa. 233. vbi ex Diosc. reponit nomina Antimonii, Stibi, Platyophthalmõ, & Larbason, additur inde fortasse à Plinio vocari Larbason. Innotescit ergo esse vitium librarii. Scheuneman, vt se ridendũ & cõcedendum, omnib. propinet, cõtendit *Tarbason* ab ipso Rogerio vocatũ esse, idq; studio corrigendi MERDAM Plinii, qui si viueret, facile credo alui purgamentũ Scheunemano corrigendum permitteret. Hoc est vnum in hac nota. Quis non putet Scheunemanum non inspexisse Rogerii tractatum?

II. Meam dianœan vult ineptam esse. Apud priscos autores duos Dioscoridem, & Plinium legitur Larbason, & non Tarbason, neque quisquam illam scripturam correxit, adeo vt sic legerit etiam Calepinus, & Matthiolus cum aliis. Ergo Larbason est lectio genuina, Tarbason est adulterina. Hanc ratiocinationem in aliam transformat: *Extat Larbason apud Plinium. Ergo non est lapsus Plinii:* quam rationem irridet, licet suam. Verum hoc est laruati hominis figmentum. Cui quæso plus est fidei, vetustis autoribus, an stulto, & temerario Paracelsistæ, qui se studiose solet priscis opponere?

Paracelsistarum somnia vera sunt, etiamsi vetustissimi dissentiant, & verissimi.

III. Ita argumentatur: *Multa extant errata in Plinio teste Matthiolo contra Amathum. Ergo & in Larbaso erratum est.* Ridicule: Multa vera scripsit Plinius teste Matthiolo aduersus Amathum. Ergo & Larbason vere scripsit. Iucundi hi sunt lusus. Perge ludere merdacee Paracelsista: *Paracelsici sunt gnari variarum linguarum, & à Mauritanis didicerunt Antimonium vocari Tarbason. Ergo vocatur Tarbason.* Belle: Paracelsici in variis linguis sunt asini ad lyram: & cum ignorant propria rerum nomina, aut etiam inuoluere res caligine & obscurare volunt, monstrosa fingunt, vt est apud Paracelsum. Ergo & in Tarbaso. Antecedens probo Scheunemani peritia, qui nec Latine scit, nec Græce, vix etiam teutonice. Scatet enim barbarismis. Idem probo iudicio Comitis Teruisani de Alchymistis erronibus: Probo tertio autoritate Tholdenii qui scribit à Mauritanis stibium dici Antimonium, à quibus acceperunt Hispani, & Galli. Probo quarto Antiquitate Dioscoridis, cuius tempore proculdubio paucis Mauritanis erat notum stibium, estque verisimilius arabica voce eos vsos esse. Saraceni enim chymici in Mauritania ex Arabibus descenderunt apud quos viguit Alchymia vt & apud Ægyptios, Chaldæos, Persas &c. Iucunda est hæc disceptatio, Appellemus fratres de Rosea cruce quorum Magister apud Arabes & Mauritanos didicit, vt dicant notumne sit ipsis TARBASON. ô Scheunemane adi Anticyras. pridem eis opus habuisti.

IV. Quid dicis quod nullus ante te erratum vocauerit? Errare me putas. Qui sic? *Quia Baco & leuerit Plinium, & merdam eius correxerit: Citauerit etiam Dioscoridem.* ô Correctorem lepidum. At citatio ista Tholdenii est, non Rogerii. Si Rogerius viueret, an non tibi tuam *Merdam* impuram remitteret? En vobis egregium specimen Paracelsistæ, qui apertum eructare mendacium impurissimo oris obscœnissimi fœtore audet, & Rogerio Plinianæ merdæ correctionem ascribere. Ne Paracelsistæ errare credantur, probatissimi veteres sunt erroris insimulandi: scilicet.

Nota XXIX.

De Porcis Basilii saginandis Larbaso.

Larbason hoc est Lardi basis.

STolidissimus Paracelsista vult me erudire sua suilla coniectura, quasi notationem Larbasi Pliniani debuissem petere ex Basilio monacho scribente sues pinguescere si quis eas purget Antimonio, vt dictum credatur Larbason quasi *Lardi basis.* Nihil absurdius potuit vel à cacula Paracelsi proferri. At Scheunemanno ficus hæ porcinæ adeo placent vt prolixe ruminet. Scripseram me Monacho ista in re non credere. Neque enim Monachi, & quidem qui vitam in chymico laboratorio, & vt indicat, peregrinationibus ad loca sancta consumsit, est sues curare, pascere, pinguefacere, aut de illis solicitum esse. Solet autem id genus sæpe fabulari, & mendacia, (vocant pias fraudes) comminisci: Nauita de ventis & c. In sua, non aliena arte cuique prudenter, perite, & sobrie sine dolo pronuncianti fides est. Hac responsione non contentus Paracelsista porcinus nihilominus *Lardi basin* reponit, & *Larinas sues, & Petalides:* Scribit me, qui omnia, quæcunque è chymicorum libris corradere potuerim, in vnum syntagma coniecisse: vnde debuerim etiam de suibus per stibium pinguefaciendis ex monacho proponere. Respondeo: Est quidem mendacium impudens me omnia ex libris chymicorum in vnum syntagma coniecisse, cuius rei iudices facile possum ferre peritos, & doctos medicos: Quod autem attinet ad sues Monachi, & Scheunemanni, volui eas relinquere suis subulcis, vt ex eis Arcanum aliquod Paracelsicum, & Scheunemanianum procuderent: quod cum fecerint, videbo num meo Syntagmate dignũ quid conflauerint, præsertim si ad-

ſi adiecerit Scheunemanus *Merdam* quā ex Plinio ſuxit. Scribit me ſuam ſententiam transformaſſe in *Tarbaſi ſui ſtabilimentū*, & poſtquā hoc mihi affinxit, in me inuehitur quaſi deprauatæ mentis malitia correptum. Noli inſanire inquam. Tu fingis ſtolide quod oppugnes. Ego *rideo Larbaſi nouam ex te Etymologiam*, & tuam ſubiectionem ſtultam eſſe dico. Neque enim *Larbaſum* ex *larido* Latino, & Græco *Baſis* factum eſt, nec veriſimile eſt antiquos & Dioſcoridem quicquam ſciuiſſe de ſuibus ſtibio impinguandis. Sed & monachus iſte recitat quidem modum purgandi ſues ſtibio, vt poſtea cibum eo melius coquant, vel potius auidius vorantes plus axungiæ reddant, verum inde non cōponit dictionem Larbaſon. Ex Paracelſica culina Scheunemani hæc ſapientia prodiit, quam putauit me inſtar oraculi ſuſcepturū, & exoſculaturum. Ad Cynoſarges & coruos cum tua Lardi baſi. Notare autem conuenit verſutiam huius Protei. Cum videat ſe fœdum quid, & ſtultū pro ſapiente commento attuliſſe, ſimulat *ſe iocatum eſſe, nempe iuxta* prouerbialem ſententiam: *Sicut inſanus conijcit compedes, & tela, & occidit: Sic vir fraudulentus agit cum proximo ſuo, & dicit nonne iocatus ſum ego, & ludens feci*, prou. 26. 18. 19. Sapientior ſibi ſtultus videtur ſeptem viris loquentibus ſententias. Poetis Comicis eſſet materia ex Scheunemani Lardi Baſi. Introduci poſſent ruſtici & ſubulci inter ſe diſputantes de ſaginandis porcis, auena, hordeo, glandibus, polenta, vini fece &c. id fieret melius, an qua re alia. Superueniret Scheunemanus cum monacho, & ſtibium proponeret, quod ideo Lardibaſon, hoc eſt, Larbaſon diceretur. Facto fruſtra periculo ruſticæ vtriusque caput ſandaliis demulcerent.

Materia Comœdiæ.

Nota XXX.

An Antimonium dicatur Tarbaſon à τάρβος, quod eſt tremor, timor, ſtupor.

OMnino Scheunemanianæ ſtultitiæ placent ſuæ epulæ. Itaque adhuc contendit Antimonium dictum eſſe *Tarbaſon*, ſi non à τὰρ & *βάσανος*, vel *βάσις* &c. ſaltem à *τάρβος*. Irriſi hominis vana commenta. Tantine ſunt, ſtolidiſſime omnium fictiones tuæ vt eas reſpicere, vel recipere debeamus? Quis te linguarum & originum magiſtrum conſtituit? Sed vt pateat hac quoque in parte Paracelſica nequitia, conſideremus tua dicta. Primum affingis mihi thema: *Tarbaſon à τάρβος dici nequit*, inquis, quaſi ego ſic fuiſſem locutus. Verum id tu fingis, & proinde tuum ſomnium oppugnas. Mea ſententia ſatis patet in Epiſtola. Deinde pone me ita locutum eſſe: Aſciſcamus grammaticos Græcos, & eius linguæ peritos, quæramusque num leges Grammaticæ ferant, vt ex *τάρβος* deſcendat *τάρβασον*, an non? Quem tu hic habebis patronum? *Non ſi aliqua litera conueniūt, alterum ex altero natum eſt.* Deinde cum voces probandæ ſint vſu communis linguæ vel ſapientum, dic apud quem vſurpatum legiſti Tarbaſon ex *τάρβος*? Quis à timore & ſtupore appellauit ſtibium? *Perſuadebis* inquis, (nempe non poſſe à *τάρβος* eſſe) *quando probaueris è crudis & venenatis tam vegetabilibus quam mineralibus fieri non poſſe medicamenta ſalutaria, ſuauia, & iucunda.* Dixi te ſtultum eſſe & fatuum, idq; non tantum iſta verboſitate anili probas, verum etiam ratiocinatione ſtolida. *Tarbaſon, à τάρβος dici poteſt:* Quo argumento? *Quia ex vegetabilibus & mineralibus venenatis poſſunt fieri ſalutaria medicamenta.* At ſi à *τάρβος* timore & ſtupore eſt *τάρβασον*, ideo eſt, quia cauſa, vel effecto, vel adiuncto eſt tale, hoc eſt, cauſa timoris eſt & ſtuporis, vel à metu & ſtupore effectum, vel adiunctū habet metum. Ita belle commendaueris antimonium, & hac in Etymologia habebis multos tibi vltro conſentientes: In tua vero nihil eſt niſi ſtultitia. Tarbaſon, ſeu correcte Larbaſon non eſt vox magiſterii, aut eſſentiæ chymicæ, ſed ſtibii de minera crudi. Simile naſcitur ex ſimili. Si *τάρβος* ſignat metum & ſtuporem, *τάρβασον* eandem vim retinebit. Si contrariam ex præparatione accipit, non amplius eſt *τάρβασον*, ſed Tarbaſi magiſterium, eſſentia, & ſimilia.

Ridiculum & plane lepidum, ſtibium à timore dici Tarbaſon, quia ex formidabili re fiat.

Nota XXXI.

An Chymicus de antimonio crudo diſſerat.

SCripſeram Antimonium crudum per ſe nō eſſe chymici, neque chymicum de eo diſſerere. Rationem addidi chymicus diſſerit de chymicis. De ſuis quisque verba facit. Ita enim lex homogeniæ requirit. Crudum ſtibium non eſt chymicum, Neque enim magiſterium eſt, neq; eſſentia: Et chymicus aſtralia faciens aſtrale nomen eis imponit, &c. videantur verba epiſtolæ. Apud Pliniū & Dioſcoridem de ſtibio natiuo dictum eſt quod Larbaſon vocetur, non de chymico, neque enim id nomen ab aliquo Alchymiſta per omnes linguas vagante acceperunt. Quid tua ſapientia opponit? *Chymicus etiam de crudo diſſerit*, inquis. Proba: *Eſt ſubiectum eius circa quod tanquam particulare eius laboratio verſatur.* Ridiculum. Neſcis præ ſtultitia quid garrias. Chymicus materiam ex natura aſſumit, & iuxta præcepta artis ſuæ, ratione & experientia in ea elaborat ad faciendum magiſteriū, vel eſſentiam. Quando vero naturam eius explicat, id non facit vt chymicus, ſed vt phyſicus. Hic nomen conſuetum metallicis rei metallicæ tribuit, & ſtibium vocat ſtibium, vel quodcunque aliud nomē inuenit, niſi cacozelo [illegible] ſit, & rē naturæ adulterino vocabulo occultet, aut veniat ex diſciplina parabolica ſapientum magni magiſterii, qui ſuæ diſciplinæ & profeſſionis vocibus vtuntur, veluti, ſi antimonium vocari ab illis plumbum nigrum, Saturnum, aut Magneſiam philoſophorum probari

Ecce anſerem inter olores, & ſtultum ſeptem ſapientibus obloqui audentem.

bari poſſit, quod aliqui chymici volunt, qui ideo in antimonio lapidem, & tincturam quæſiuerunt, ſed fruſtra, vt & Baſilius lapidem ignis, tanquam tincturam particularem, cuius ſententiam tacite conuellit Rogerius, refutatque Suchthenius, nec vllus extitit hactenus qui per Antimonium ex albis metallis fecerit aurum: Sed plerique qui hoc attentarunt, aut promiſerunt in diſcrimen vitæ, & famæ incurrerunt. Audiui qui diceret ſe per Antimonium ex argento ſeparaſſe aurum. vocabat Ein einbringen (illationem) Rogerius reclamat volens ſi eo modo ex argento aurum extrahatur, non eſſe illationem, ſed ſeparationem. Verum illud aurum ſeparatum quidem aqua forti ex argento eſt, aſt quartationem, & alia acria examina non tulit. Sunt apud me aliquot formulæ: Sed quibus non poſſis fidere, cum etiam apud Suchthenium extet exemplum falſi. Diſce ſtolide Scheunemanne chymicum de ſtibio naturaliter differentem alieno officio fungi, & non proprio, nec ſolere vulgare nomen ſuo artificioſo operi imponere, ſed à forma vel fine, aut effectu proprium: Vti & videmus cum oleum ſtibii, Tincturam antimonii, vitrum, regulum, calcem, flores, ſpiritum, lapidem, ignem &c. apud Chymicos legimus, nullum autem Tarbaſon niſi ex Plinio praue tranſſcriptum, idque non chymice, inuenimus.

Nota XXXII.

De argumento alio ex Tarbaſo Scheunemaniano.

SCripſeram: Si Galenicorum aliquis audiuerit Etymologiam tuam (quod Tarbaſon Chymicorum ſcilicet ex τάρβος Græco dicendum ſit, quæ vox ſignificat tremorem, & ſtuporem, aut confuſionem, cum trepidatione) iuret ſic eſſe: hoc eſt, vere tremorem, ſtúporem, & metum inferre, aut ſaltem metuendum eſſe. In hoc eſt argumentum tale: *Si Tarbaſum Chymicum à tremore, & ſtupore nomen habet, Galenicus quidam iurare poßit timorem, & ſtuporem inferre, atque inde metuendum eſſe. Eſt autem antecedens. Ergo & conſequens.* Aſſumtio eſt Scheunemani. Connexio declaratur teſtimonio etiam ipſorum chymicorum, & experientia effectus vitri, florum, reguli & ſimilium ex antimonio Scheunemanice hoc eſt, imperite, & vt fors fert præparatorum, quæ etiam venenata eſſe dicuntur. Addo teſtimonium ipſius Scheunemanni, qui proculdubio eo effectu Tarbaſon in ſua Peſtilentia nolit adhibere &c. Hæc refutaturus iſte fatuus, fingit nouum thema, idque tanquam meum vellicat. Ita garrit: *Medicina tua eſt Tarbaſon. Ergo infert ſtuporem, inſenſibilitatem &c.* Ad hoc ſuum περίτισμα reſpondet: *Negatur antecedens. Non eſt Tarbaſon medicina mea, ſed fit ex Tarbaſo. Venenum igne periit, ideo non infert tremorem, ſtuporem, inſenſibilitatem. Præterea ſequela eſt inepta. Non enim turbor audito nomine Turbith quamuis à turbando nomen habet, non tamen ob id turbatum hominem reddit hoc eſt, inſanum, melancholicum, maniacum. Vides quantum roboris habent tua argumenta?* Hæc bellus Scheuneman ex tripode ſuæ aſininæ ruditatis, qui vult Dialecticum agere, cum nondum didicerit Grammaticam, & locutionem latinam correctam. Reſpondeo:

Nota ridiculam hominis fatuitatem. Ad ſtuam homo ruſtice quid tibi cũ literis & medicina?

I. Facile patior eſſe ineptam ſequelam, & nullius roboris argumentum. Neque enim ex mea officina prodiit, ſed in Scheunemanianis furnulis eſt conflatum, vbi quicquid fit, ſtolide, & amenter fit. Fit enim ſine doctrinis ſapientum ratione, & experientia comprobatis.

II. Negat Tarbaſon eſſe medicinam ſuam, & tamen chymicis tribuit iſtud nomen. Non ego quidem id dixeram, ſed tamen ſi eſt ex ſtuporẽ ſignificante, & ſimile naſcitur ex ſimili, quis non cadat in eam ſuſpicionem? An ignotæ nobis ſunt diſputationes de Antimonio, & Turpetho, & præcipitato aliisque.

III. Fit ex Tarbaſo inquit. Belle. Hoc ipſum eſt, inquam, quod metum infert. In ſchedula Bambergica faciebas calcem catharticam ex Antimonio. Hæc quem habeat effectum non ex te eſt diſcendum. Satis eſt ſi ſcripſiſti debere purgare vomitum, vel ſeceſſum alui. Ibidem vt & in peſtilentia Aſcanienſi præcipitatum purgantem præſcribis ex mercurio ſolis. Indicas ex auro fieri, quod tibi credemus ad Calendas Græcas quibus Paracelſiſtæ deſinent fallere, & mentiri. Si purgat illud præcipitatum, Turbith à turbando, vt tu aſſeris (Ego tantum per coniecturam alienam locutus eram) vocari poſſit, & metum hunc incutere. Diaphoreticum ex ſtibio (non ex Tarbaſo quod tuæ ſtultitiæ oblectamentum eſt) quod attinet, vide vt per tuum morem, & halinitrum recte præpares. Ego quidem facile inducor, imo ſcio ex antimonio calcem Diaphoreticam fieri poſſe, ſed de me non debes eſſe ſolicitus, verum de tua præparatione, & tuorum Paracelſiſtarum, de quibus conſtat quod mortis pocula fabricent pro vitæ præſidiis. Si non credis, obtunderis exemplis maleficiorum tui gregis. Hoc quoque dicent Galenici, cum ad manum ſint animalia, & vegetabilia, hydrotica ſimul & alexipharmaca, male ſani hominis fore in tuos Caminos ſtibiales irrepere, & ex antimonio cum fœtoribus magnis coquere pulueres terreos, fixosque quos tu aſtrales eſſe mentiris. Bambergæ feciſti medicinam. Ibi ad ſudandum in peſte vel venenis, non vtuntur tua calce Tarbaſonia, imo ſi venires, quærerent te foras, ſed ouo quodam alexipharmaco ex Bezoare optimo, Drakena, Contrayerua, Ebore foſſili, ſcorzonera Hiſpanica, & ſimilibus. Non ſapit qui tot diaphoreticis probatiſſimis reiectis velit in tuum fumarium ſe conferre, & Paracelſicas calces magno redimere, indeque nihil aliud reportare quam metum ex Tarbaſone.

Animalia & vegetabilia diaphoretica probati vſus.

IV. *Fit ex Tarbaſo* inquis. Non ideo inquam extra metum eſt. Legantur pugnæ Quercetaneæ & aliæ. Seuerinus negat hanc eſſe prædeſtinationem Antimonii quam tu proponis. Verum non opus eſt verbis in re manifeſta. Satis notum eſt pleroſque fuiſſe deceptos qui ſe crediderunt fidei Paracelſiſtarum.

V. *Venenum*

V. *Venenum igne periit* inquis: Possit, inquam, id fieri præsertim halinitro, ferro aliisq; adiectis & ex arte elaboratis. Sed non raro accidit vt ignis in actum producat malitiam, præsertim si male coctum est medicamentum. Vagantur passim Paracelsici nebulones, qui flores stibii venenatissimos, & vitrum furiosissimum vulgo vendunt, multosq; in extremum vitæ periculum præcipitant, adeo non adiutis ægris, vt deinceps longe peius habeant. Horum quoque prætextus est ignem venenum sustulisse: sed mendax & falsum. Gramanus suo Vulcano adeo confidebat vt scriberet eũ solum esse opificem & correctorem quasi prædestinata quadam scientia præditum. Sed vbi industrium regimen deest, scimus quid faciat. Coquebat Medea quoque pharmaca. Ignis ea non meliora, sed peiora reddebat. Quid de sublimato arsenico, argento viuo & talibus aliis dicendum? quid de Mercurio vitæ qui factus est multis Mercurius mortis? Vide ne erres in tuo argento viuo sublimato. Tanta est tua stoliditas vt ausis mecum agere tanquam cum puero, cum quo casas ædifices, & in arundine longa equites. Nostrarum officinarum Calones sufficienter tuis istis bellis argutiis resistere possunt.

An ignis stibium corrigat.

Populare crimen Vitri & florum alborum stibii per totam Germaniam infinitis exemplis Agyrtarum.

VI. Non turbaris audito nomine turbith. Credo cum id magno vendis ægrotis tuis. Si vero ipse deberes vorare putauerim non sine metu fore. Si enim non facit insanos, at ita agitat & turbat vt satis sit formidine plenum, præsertim à Paracelsistis coctum. An autem dictum à turbando sit, quære ex societate de Rosea cruce. Arabes aliud Terbedh seu Terbadh habent: aliud Turbith, vide Garziam, Auicennam &c.

Nota XXXIII.

An ταρ sit vox quædam Græca.

Stolidus homo relicto Tarbaso ex τάρβος ad aliud monstrum se vertit. Putat enim posse componi ex ταρ & βάσις, de quibus videantur Epistolæ, vbi fatuus fatue interrogat τίς ταρ ἐστι βάσις &c. Irridebam stolidum figmentũ, argumento quia stulte repeteretur ex quæstione τίς ταρ ἐστι &c. τὸ ταρ, ad faciendum τάρβασον: Et quis Græcus non rideret phantasma istud anilei? Debet responderi: *Basis medicamenti est Tarbason*, ad interrogationem de Basi, quæ sit pars compositionis Tarbasi. Quæ est ταρ βάσις? est τάρβασις, pro quo dicatur Tarbason. Quod est medicinæ sane fundamentum? Est sane fundamentum. Quis vnquam per febrim somniauit futiliora? At stercora hæc sunt in naribus Scheunemani Moschus. Mittamus ineptum ad Ouidii fabulam de Echo lib. 3. Metam. fab. 7. vbi in lapidem corpus mutatur, vox in syluis manet. Et congruit fabula. Quæris τίς ταρ βάσις Echo: ταρ βάσις Mutatur in lapidem stibii. *Vox* manet in Sylua Scheunemani. *Negabam praterea τὸ ταρ apud Græcos vocem esse.* Nam praue citatur ex Homero vbi scriptum est τ' ἄρ duabus vocibus, ex quibus Græci non componunt vnam, nisi quod Typographi, & notarii in scribendo errent, sicut imperiti legendo. Scheuneman putat se in mustaceo laureolam inuenisse. Videte quæso stulti hominis motum stultum: *Nunc obtura, inquit, aures vera ne audias, vocem ταρ mea lingua exprimit. ταρ sit sonus. Ergo vox est. Libauius ad omne bonum surdus natus negat ταρ esse vocem Græcam, neq; Latinam, neque barbaram.* Hæc ille insulsus. Mea verba sunt hæc: *ταρ nulla est vox neque Græca, neque Latina, licet in lexico extet. Falsa enim est scriptura &c.* Stolidus ille homo, & mendax nequam addit me negasse etiam esse Barbaram. Vbi hoc nequam mendax? Num ignoro Paracelsistis placere fictiones Barbaras? Sed non ideo, quia vos fingitis, sunt voces Græcæ, vel Latinæ. Non quicquid tua cruda & asinina lingua rudit, id vox humana ex composito significans & apud eruditos vsitata est. Quid enim est vox humana? An tu etiam hoc vnquam didicisti? Sed iniuriam facio bonis literis quod cum stulto hoc ab imperito Vulcani discipulo in cœlo Paracelsico fabrefacto, iuxta sententiam Paracelsi, verba commutem. Vt scholastici videant quantæ bestiæ sint Paracelsici vbiq; regnare suis opinionibus conantes, saltem repetatur Aristotelica de voce humana doctrina. In 2 de anima tex. 87. hæc leguntur: *Vox est sonus QVIDAM animati.* Scheunemaniana stoliditas in vitiosa scriptura lexici legit ταρ: Vocem ergo putauit Græcis hominibus vsitatam esse. Sed non omnis etiam animalis sonus vox est, nedum rei brutæ. Vox est, inquit philosophus tex. 90. libri citati, percussio respirati aeris ab anima quæ est ad arteriam. Est quidem & lingua sonare, aut labiis vt faciunt poppissantes, tussientes & similiter strepentes: Sed oportet animatum esse verberans, & cum imaginatione aliqua. Num vox est sonus quidam significatiuus, & non respirati aeris, sicut tussis &c. Si vox est sonus significatiuus, ταρ Scheunemaniæ non est vox, Ratio est, quia nihil significat.

II. Neque in Latina nec Græca lingua ταρ est vox aliqua simplex. Nulla ergo in compositione Græca. Ratio antecedentis: quia cum à Græcis & Latinis debeat proficisci, necesse est in lingua alterutra esse. Iam nulla est pars orationis vsitatæ apud vtramque.

III. Quæramus etiã logice: Aut nomen, aut verbum, aut assignificans (συγκατηγόρημα) est vox ταρ. Nullum ex istis. Non ergo vox. Ratio disiunctionis patet ex Arist. lib. 1. de interp. cap. 1. & seq. IV. Ea, quæ sunt in voce, sunt notæ passionum in anima. τὸ ταρ non est nota passionis in anima, sed Scheunemanianæ stoliditatis sonus brutus. Non ergo vox.

V. Si id omne vox est apud Græcos quod formari ore potest quocunque modo, lexicum est in immensum ampliandum. Aliud est sonum, aliud vocem, aliud vocem Græcis consuetam esse. Vides iam asine, quantum valeant tua deliramenta ex Moronia? Audite & aliud argumentum μωρίας, seu μωρότητος Scheunemanianæ. Scripserat Libauius τε ἄρ, & per apocopen τ' ἄρ' pro

τε ἄρα postponi. Inde fatuus ille colligit: *Tar postponitur, postponuntur autem voces. Ego ταρ est vox.* Imo **Nar:** est stultus vbicunque ponas, in cerebro, corde, vel ore. *Libauius ad omne bonum surdus natus negat ταρ esse vocē: Libauius τὲ ἄρα & apocopate τ' ἄρ postponi dicit: Ergo est dictio: Ex consequente oportet mendacem esse memorem: alioquin cadit in Scillam cum velit vitare Charybdim.*

Ecce Vomitiones scurræ.

Responsio: Non succenseo homini. Non enim aliter potest. Miseret me eius stoliditatis. Socrates nolebat asinum à quo percuteretur repercutere. Neque ego volo Scheunemannum. Miser ille si tacuisset, fortasse pro viro bono & qualitercunque sapiente habitus fuisset. Nunc autem ex sermone agnoscitur sicut corui, sturni, gracculi, bubones, vpupæ, vespertiliones, parræ, & huiusmodi aues ex cantu. Sæpe admoneo me neglecturum fuisse istum nebulonem, nisi iudicassem publicæ rei interesse tales scurras & impostores innotescere. Qui in imis ludorum subsellijs discunt grammaticā, nouerunt aliud esse de voce & sono qualicunque & indefinito loqui, aliud de determinato & vsitato Græcis. An autem Libauius sit surdus ad omne bonum natus, & stolidi garritus Scheunemani aliquid boni ad quod natus debeat esse aliquis, facile est iudicare. μωροὶ μωρὰ φάσκουσι.

Protestatio Libauii.

N o t a XXXIV.

De mysteriis Cabalæ Paracelsicæ.

MIRA produntur à Paracelsistis, promittentibus Christiano Kabalistica, diuinomagica, physicochymica, tertiuna, Catholica, Phy Diabolo. Cum tanti promissi euentus expectatur, atque etiam magno emitur, amphoram cepisse institui, sed voluente rota vrceum exire, & montes quidem parturiisse, verum ne murem quidem ridiculum prorepere, sed ventum inanem experimur. Kabala perfugium est Paracelsistarum, iuxta quam omnia pro lubitu fingunt quorum rationem reddere nequeunt & tamen non ipsi principiis Kabalæ reguntur, sed Kabala cogitur se accommodare, parereque ipsorum ingenio. Ideo & Henningus Scheunemannus omni argumento destitutus ad istam se recipit, eamque pro arbitratu fingit. Sic enim dictat: *Nam quæ Cabala mysteria prodit, inepte prodet? An illa se patiatur Grammaticorum septis circumscribi, eorumque legibus constringi? Generosior, nobilior hæc est quam vt Diis illis minorum gentium cultum exhibeat. Simile extat primo Geneseos: In principio creauit Deus cœlum, & terram. Quæritur quis ille Deus? Particula CREAVIT si Hebraice pingatur, tibi sibique respondet, hoc est, comprehendit in se responsionem: Pater: Filius: Spiritus Sanct. Esaiæ cap. 65. legitur: Benedicetur in Deo: Ecquis est iste Deus? Si litera pro dictione reponatur, Cabala respondet Dominus rex fidelis. Similia multa in variis linguis occurrunt, quæ communes Grammaticorum leges transcendunt.* Hactenus Scheunemanus. Thema est TARBASON deriuatur (pro: componitur) ex TAR & BASANOS elisa Syllaba AN. significat enim probatum experientia. Nego hoc, & deriuatorem irrideo, quia nulla talis deriuatio in tota lingua Græca est, nec vllo Grammatico, aut lexico. Scheunemaniana sapientia resistit, & argumento impingit ignorationem Elenchi. Licet enim lex Grammatica nulla id ferat, tamen Cabala ferat, quæ Grammaticis non sit subiecta. Probat.

Kabbala Scheunemanica.

Deriuatio cabalistica in Scheunemani cerebro.

I. Cabala mysteria inepte non prodit. Scheunemaniana deriuatio, est cabalistica. Ergo mysteria prodit non inepte. Ex consequente verum est quod Tarbason deriuetur à ταρ & βάσανος. Secundo: similia exempla habentur in sacris. Nam Ebraicum Bara ברא creauit, Cabalistice significat Trinitatem: Aliud: Quia Esa. 65. vers. 16. scribitur: In quo qui bendictus est super terram, benedicetur in Domino Amen. & qui iurat, iurabit in Deo Amen. Sicut ergo in his exemplis litera accipitur pro dictione, ita in Tarbason ταρ est vna pars compositionis, & βάσανος altera, ita vt interroganti respondeat dictio ipsa. Si enim quæras quis est iste Tarbason: dictio ipsa loquatur, est probatum examine, & ex consequente est stibium. Quis hic sibi à risu temperet? Sic oportet desipere in Paracelsia. Kabbalah, seu, vt vulgo scribitur, Cabala est doctrina per traditionem sine scriptura ex ore docentis, & pronunciantis accepta. Traditio Masorah est: acceptio est Kabbalah, eaque triplex vt Schindlerus notat.

Adam creditur à Deo acceptā tradidisse filio Seth doctrinam, qui porro patribus per quos ordine peruenerit ad sequentes, donec fere tota sit extincta. Hæc prima est Cabala. Deinde Moses legis acroamaticam explicationem putatur in monte in quo fuit 40 dies accepisse. Lex quidem scripta est, sed explicatio apud Iosuam & Sanhedrim relicta. Hanc Esras dicitur collegisse, atque ita principia Thalmud posuisse. Inde ad prophetas peruenisse perhibetur. Hæc est Cabbala secunda, vel eius modus secundus. Tertiam excogitarunt interpretes rabini, qui literas & syllabas biblicas linguæ sacræ colligunt, in numeros vertunt, mutant, transmutant, atque ita tacitos sensus eliciunt præsertim nomina DEI mirabiliter tractantes, vide in Schindleri lexico exempla. Aliter distincta est in Bereschit, & Mercana. Illam partem Cosmologicam vocant: hanc Elementariam, quasi circa Elementa literarum versantem (Racun enim est Elementum: Arcan Elementa: Breschit in principio significat, quod alii de tempore accipiunt, alii de filio DEI) Ex his argumentum est contra Scheunemanni, & reliquorum Paracelsistarum ineptas imposturas: Si Tarbason est cabalisticum, debet per traditionem à primis patribus auscultando accepta esse eius significatio, aut per Elementarem expositionem (vt Schemhamphorasch ex sacris paginis traducta. At neutro modo est. Ergo non est cabalisticum. Assumptum negatum tamdiu firmum manet quamdiu non ostenditur Tarbason esse acceptum traditione aut ex sacris literis Elementariter collectum. Quid hic vir horreorū facies? Num sibi ipsi comminisceris Cabalam aliquam? Sed tua autoritas

Contra ineptientem Cabalistam Scheunemanum.

culice

culice leuior eſt. Quæ exempla citas ex Bibliis, diſparia ſunt prorſus. Verbum Bara Ebraicum tres habet literas radicales, vt cætera omnia, Myſterium Trinitatis Sacroſanctæ deſignari creditur, nec repugno. Radices trium literarum eſſe ſymbolum S. Trinitatis à poſteriore & ex aliis colligitur, non à priore innoteſcit, ſicut & vocem Iehouah Tetragrammaton exponunt per coniecturā, non principio aliquo ſolido, quæ tamen coniectura, cum pia ſit, non reiicitur. Interim nihil firmi ſubeſt. Nam & impietatis, & Sathanicæ voces tribus radicalibus conſtant. Sed tu dic qua demonſtratione conuinces Beth Ebraicum deſignare Deum patrem, Res filium, Aleph Sp. Sanctum? Quid ni Beth ſignet filium ex Barah, vnde Bar filius? Syriace Bera filia eſt iiſdem literis ברא Num & filia creauit mundum? Aut cur non tota dictione filius intelligitur qui peccata, mortem & infernum deſtruxit, hominumque genus ſuo ſanguine ſanauit, nec minus eſt mundi creator & hominis, quæ omnia iſto verbo indicantur non aliena à Grammatica? Hinc contra te argumentum: Cabala Elementaria pendet ex Grammatica dictionum, ſyllabarum & literarum expoſitione. Tua de Tarbaſo inde non pendet. Ergo non eſt Cabbala Elementaris. In loco ſecundo plane deliras. Ex Hebraico enim ita habet: verſ. 15. Et dimittetis nomen veſtrum in iuramentum electis meis, & interficiet te Dominus Deus, & ſeruos ſuos vocabit nomine alio: verſ. 16. ita vt qui benedicet ſe in terra, is benedicet ſe in Deo vero, & qui iurabit in terra, iurabit in Deo vero. Quæritur quis ſit ille Deus verus? Tu reſpondes: Dominus Rex fidelis, & hanc reſponſionem putas colligi ex litera cabaliſtice expoſita. Eſt quidem id per ſe verum, & ita manifeſtum per totam ſcripturam vt nulla indigeat cabala, ſeu myſtica collectione: Sed dic voces Ebraicas: Aſcher hammitbarech Baaretz jitbarech beelohei Amen. Dominū hic video, video & fidelē, verumq;. Ita enim appellatur Apoc. 3. verſ. 14. teſtis nimirum fidelis, & verus & principium creaturæ Dei. Item Iohan. 14. verſ. 6. Chriſtus eſt veritas, cap. 17. 17. Sermo Dei; 1. Ioh. 5. 6. Spiritus. Sed vbi Rex. Et vbi literalis cabala? Vbi ſimile eſt quid tui ſtultiſſimi Tarbaſi? Num ſi Spiritus S. myſteria per literas ſacras inſinuauit, & tu illam poteſtatem habes? Imo tu es ſpiritus ille impoſtor de quo Paulus 1. Tim. cap. 4. verſ. 1. & 2. Loqueris enim mendacia in hypocriſi. Ita argumentor: Si Tarbaſon eſt Cabaliſticum, ſingulæ literæ debent ſingularem ſignificationem habere, ſiue in numeris, ſiue ſenſu ex aliquo loco authentico ſcripturæ, ſicut vox Michael ex Pſ. 113. verſ. 6. Quis ſicut Dominus Deus noſter &c. Mi caiiouah Elohenu, vbi reſponſio eſt, ex initialibus, quod Michael Chriſtus, Leo de tribu Iuda, ſit ſicut Deus noſter. Ita Machabæi quoq; dicti. At Tarbaſon nihil tale habet. Neque ergo eſt Cabaliſticum, ſed ſtulti hominis friuolum figmentum. I nunc belle Cabaliſta, & nobis cude Tarbaſon pro ſtibio.

Nota XXXVI.

Num Compoſitio iuxta figuram Grammaticam ſit an Deriuatio, cum Tarbaſon dicitur fieri ex Tar, & Baſanos eliſis duabus literis a & n.

Regnum, ſeu imperium ſibi in Grammaticam, & linguas vendicant Paracelſiſtæ, quod nondum vllus vnquā Tyrannus ſeu arrogauit ſibi, ſeu potuit arrogatum obtinere. Quicquid iſti carbonarii dicunt, id ſtatim credendum eſt. Si non credas, En tibi conuitia, & vituperia. Habemus exemplum bellum in noſtra Scheunemaniana. Ita enim argutatur.

Rides me non eſſe Grammatice locutum qui dixerim Tarbaſon deriuari à particula ταρ & βάσι (Ad ferulam) *an propterea non latine, non medice, non philoſophice, nonne prius tempore, & natura partes compoſitorum exiſtunt à quibus tanquam à fonte ſeu principio deriuatis compingitur compoſitum? Nonne ταρ & βάσις ſunt partes Tarbaſi? Quid ni deriuem in compoſitum partes? Cur potius per compoſitionem quam per ortum, deductionem, ſeu deriuationem nomenclaturam indicare teneor? Siccine oportet medicum Grammaticorum iura ſubire? An hoc pudendo ſanguine ſe tingit Aquila fulminum & cœli immemor, ponenda honeſtæ mortis hac ſpes eſt tibi Non muſcam in Elephantum, vel quod tibi magis arridet rorem vel ſalem in aſini crepitum transformare. Nonne quando nomen per ſyncopen immutatur & è medio dictionis ſyllaba euellitur aliquid eliditur? per reciſionem eruncationem, ſeu eliſionem vt fiat oportet. Pudeat te tuæ infantiæ, putabam me cum medico chymico ſtudia collaturum ſic ſentio mihi cum inepto Grammatico negotium eſſe.* Adhuc noſter Scheunemanus. Quid videtur vobis Grammatici Græci, & Latini? An Libauius, qui errantem in viam iucunda & familiari admonitione reducere voluit, & dictionem corrigere prius quam de rebus ageretur ſtuduit, eſt ineptus Grammaticus, & pudore carens: Contra vero Henningus Scheunemanus Grammaticus elegans philoſophus, medicus & quid non? Quam indigne fert aſinus ſuam ruditatem detracta leonina patefieri? Rem perpendamus. primum; non eſt quæſtio de ταρ & βάσις, ſed de τὰς & βάσανος. Hic primus eſt error hominis eo tempore ebrii quo iſta vomebat.

Ferula Bellum Cabaliſticum grammaticale.

Ecce ſpecimē Paracelſiſtæ qui vult præ cæteris ſapere.

II. Male ſcriptum eſt βάσι. III. Non agebas medicum, ſed Etymologicum & Notatorem cum de Tarbaſo nugareris; Imo volebas literalis Cabaliſta ex arte videri. Itaque non eſt vt te medici nomine excuſes. IV. Si philoſophum egiſti, non debuiſti peccare in Grammaticam quæ philoſophiæ complexu continetur. At peccaſti. Non ergo eras philoſophus.

V. Argumentaris ita: ſi partes compoſitionis ſunt prius tempore, & natura compoſito, quicquid componitur ex partibus id ex his deriuatur: Prius eſt: Et poſterius ergo: Ex conſequente: Eſt Deriuatio cum dico Tarbaſon deriuatur ex τὰρ & βάσανος.

Rudiſſimus Grammatica Grammaticatur.

Reſpondeo. Erras toto cœlo, & te nondum rudimenta Grammaticæ, & Philoſophiæ didiciſſe demonſtras hoc tuæ ruditatis pluſquam aſininæ argumento. Nam partes cõpoſitionis non ſunt ſemper priores compoſito tempore. Ratione poſſint eſſe priores tanquã cauſæ, et non tempore. Cum enim ex ſimilaribus & diſſimilaribus Deus crearet corpora animalium & plantarum, cumq; etiã poſtea naſcerentur naturali ortu & adhuc generantur, non ſunt priora tempore ſimilaria, ſed ſimul fiunt vtraq;. Cum in Babylonica linguarum origine Latinæ, Græcæ, Arabicæ, Sclauonicæ &c. dictiones fierent, num ita vt prius naſceretur a, b, c, vel con, di, dis &c. poſtea verbum condicere & alia? Non: Sed tempore erant ſimul, vt & Adam cum Eua ſuam linguam acceperant. Eſt & aliud eſſe quouis modo, aliud ſignificatiuum eſſe quod eſt dictionum. Hæc dicuntur ad aſſumtum. Sed finge id verum eſſe: at non eſt conſequens compoſitam vocem ex partibus componentibus deriuari. Et logicis, & Grammaticis aliud eſt deriuatio, vbi nullam neceſſe eſt compoſitionem fieri, quia tantum eſt ſequentis ex præcedente deductio riui inſtar, qui profluit ex ſuo fonte: aliud eſt cõpoſitio. Dicam phyſice: compoſitum phyſicum ex principiis, vel elementis, vel membris conſtituitur: Quod generatur, & deriuatur ex traduce quaſi, vel ſemine propagatur, nec componitur hac ratione.

VI. Partes compoſitionis poſſunt eſſe deriuatæ, ſed quando totum conſtituunt, iam ſunt, nec deriuantur, totumque fit compoſitione, non deriuatione: Vt phyſiologia, compoſita vox eſt ratione partium φύσι© & λόγυ, quarum illa à φύομαι deriuatur, hæc à λέγω, compoſitum fit ex partibus non deriuatum, ſed deriuatis. Si vero à phyſiologia velis porro facere phyſiologon, aut phyſiologicum &c. iam erit deriuatio, & non compoſitio. Ecce principia iſta debuiſti diſcere in ſubſelliis puerorum, quæ cum nondum ſcias, ſed circa ea pertinaciter delires, pulliones iubent tibi detrahere caligas, & acri ferula tuam ruditatẽ redarguere. Tune ſis bonus Cabaliſta elementarius, phyſicus, Medicus, Logicus, Grammaticus, qui iſta ſcholaſticalia neſcis?

Magnus Cabaliſta docendus eſt Grammaticas voces vt puer alphabetarius.

Ein grober Beanus.

VII. Nonne ταρ & βάσις ſunt partes Tarbaſi quæris. Stulte quæris. Nam vel aſino rudior potuiſſet tibi dicere non eſſe. Etenim Tarbaſis, non Tarbaſon dici debuiſſet. Deinde nõ de baſi, ſed baſano quæſtio eſt: Præterea; tuum figmentum eſt ταρ, non eſt probata apud Græcos dictio. Tu non habes poteſtatem linguam Græcam mutandi. Vſui id aſſcribit Horatius. Vnius hominis vſus nullus eſt in linguis.

VIII. Quæris. Cur potius compoſitio dicenda ſit quam deriuatio, quando deriues in compoſitum partes? Reſp. poteſt fieri vt deriuatio antecedat compoſitionem; Sed non ideo vtraq; eſt confundenda cum propriis formis & præceptis differant. Tune in Grammatica tam es hoſpes vt ignores rationem? Principium id & lex Grammatica eſt, quam qui euertit, aut præterit, in principii Elenchum incurrit, & à ſcholaſticis Baculauteorum irridetur. Cur quæſo, iſtud tam manifeſtũ erratum defendere conaris? Quo magis id facis, hoc magis tuam autoritatem proſtituis. Teneris deriuatum per deriuationem, & compoſitum per compoſitionem explicare, quia ita eſt principiũ Grammaticum ratione & communi conſenſu conſtitutum. Ea eſt lex gentium. Contra hæc ſi facis, rationem, & communem conſenſum peruertis, teq; ſtultum eſſe euidenter probas. Quid dicent quæſo eruditi cum videbunt vos ingentium & profundiſſimorum myſteriorum iactatores, magos, Cabaliſtas, & omnia, in iſtis leuiculis tam turpiter deſipere? Ecce hi ſunt Cabaliſtæ, pudor omnis literatæ doctrinæ. Adrianus tuus ante medicum examen ignorauit tibi Grammaticum deferendum eſſe. IX. Mendacium ſcribis cum hæc ponis: *Sic ne oportet &c.* Neque enim ego medicum Grammatico iugo ſubiicio. An vero tibi eſt res medica cum recenſes etymologiam vocis Tarbaſon? Quid medico cum Etymologia? Lege tamen præcepta Hipp. in libello de decente ornatu. Inuenies etiam in lingua componenda ſapientiam.

X. Eodem autem argumento fateris ſimul te in leges Grammaticas, à quibus tibi immunitatem poſcis, peccaſſe. Iam peccare humanum eſt, at peccatum pertinaciter defendere, Diabolicũ.

XI. Tuam Aquilam rideo. Neq; enim tu es Aquila, neq; ego me ei comparo. Tu vero ne eſto immemor fulminum, & cœli. Quia enim aduerſaris veritati, fieri poteſt vt ictu fulmineo ſiue externo, ſiue externo, quod tamen nolim, ante vitæ & ſententiæ emendationem, corripiaris.

XII. Muſcam in Elephantum, & rorem in *merdam Plinii* quis niſi tu mutat? Ego vno atque altero verbo te monueram. Tu reclamas per integram paginam, vt ſtolidæ aniculæ, quæ victoriam in verbis ponunt, ſolent.

Confuſio Syncopæ & Eliſionis. Hui Grammaticum Cabaliſtam. Ridiculum.

XIII. Syncopato nomine aliquid elidi, videbunt Grammatici an tibi velint concedere. Eliſio Grammaticorum longe eſt alia. *Syncopa de medio tollit quod Epentheſis infert*, eſtque orthographica aut Etymologica figura: Eliſiones, vt Synaloephe, & Ecclipſis ad proſodiam pertinent. Sed liberum tibi eſto Eliſionem, an reciſionem velis dicere cum ex medio dictionis litera vel ſyllaba tollitur. XIV. Illud quæritur cum ex βάσανος, non tantum litera σ perit, & ſuccedit litera Græca, ν, ſeu n Latina, ſed & duæ literæ ex medio eximuntur, ſitne ſyllaba eiecta an non? Collige ſyllabas βα σα νος tunc iudicabis. ASINUS: Aſis, Baſanos Baſos Baſon. Cur non vt Aſin, ita Baſan, vt vltimæ literæ per apocopen reciderentur? ô fraterculum Midæ. XV. Meam infantiam agnoſco malo vero cum veri iudicio infans eſſe, quam cum ſtulta arrogantia, & illiterata infamia multiloquus. XVI. Sentis te cum Grammatico negotium habere. Bene. Ingenui, & liberalis eſt Grammaticam ſcire: Aut ſi eam neſcias nolle in certamen grammaticum deſcendere, cum tunc neceſſe ſit te ab alphabetariis rideri. Tu cum eam neſcias, neque ingenuus es, neq; literatus. Non ſunt contemnenda tanquam parua ſine quibus maiora conſtare nequeunt. Cur autem ſi noluiſti cum grammatico agere, grammaticam litem de Tarbaſo incepiſti? Si infantia, pudor, & ſtultitia eſt, tu es infans, impudens & ſtultus. Qua me traxiſti diſputando, hac ire ſum coactus.

NOTA

NOTA XXXVII.

Num ſi antimonium ſit res probata, inde dici poßit vel probatio, vel probandi inſtrumentum, Græcis βάσανος.

SCHEVNEMANVS βάσανον interpretabatur latino, experimentum, vel probatio, vel examen. Hæc interpretatio ſi vera eſt, τάρβασον (ſiquidem componatur ex τάρ & βάσανος) ſignificabit vtique probationem, experimentum, examen, vel etiam lapidem lydium. At non ſignificat. Nam ipſe Scheuneman dicebat ſignificare id, quod probatum eſt. Niſi conſulto deliramus, aliud eſt probatum, aliud probatio, aliud inſtrumentum, per quod fit examen ſeu probatio. Verum logico aceto homo eſt perfricandus. Ita ſcribit: *Quæris ſi per βάσανον capitur examen, num id, quod examinatum eſt, erit Antimonium? Reſpondeo quod Baſanon ſignificat examen* (ita eſt in literis, vt ſale grammatico quo que indigeat nugator) *ſeu probationem, & non eſt examen, ſic hædera ſignificat vinum vendibile, & non eſt hædera* (pro hedera) *vinum. Sed eſto. Subſumis lapis Lydius eſt βάσανος, aurum vel argentum eſt βασανιζόμενον, ſubſtitue Lydio ſtibium erit βάσανος. Non autem id, quod probatum eſt. Altera tuæ ſimilitudinis pars claudicat. Clariorem ſubſtituo. Ignis eſt examen ſeu βάσανος, ſtipula ſit βασανιζόμενον, nonne ignis combuſta ſtipula illibatus ſubſiſtit. Ergo ignis eſt id, quod probatum eſt aduerſus ſtipulam. Similiter Antimonium morbos extinguit, comburit, deuorat, & victoriam reportat. Ergo probatum eſt.* Hæc ille nugator. Sed ludendus & ridendus eſt cum ſua aſinina ſapientia: Si ſtibium dicitur Tarbaſon à τὰρ & βάσανος, non eſt res probata in pellendis morbis. Ratio connexionis eſt, quia βάσανος non ſignificat rem probatam, ſed experimentum ipſum & probationem, vel etiam coticulam probatoriam. Prius eſt: Mida Scheunemaniano iudice. Ergo & poſterius. Falſum ideo eſt Antimonium nomen habere ab explorata in morbis virtute, quanquam hoc ipſum etiam per ſe paucis videatur credibile, nec verum poſſit eſſe omni modo præparationis. Imo vt magis ludatur homo vanus, ſic argumentamur: *Si Antimonium dicitur Tarbaſon à βάσανος, & nomen rei conuenit, potius eſt cruciatus & tormentum, iſque qui eo vtitur carnifex, aut tortor, qui ſontes quæſtionibus exercet, quem Græci vocant βασανιστὴν à βασανίζω, quod eſt torqueo, vnde & βασανιστήριον locus torturæ.* Hæc eſt propoſitio. Quid vis vt aſſumamus, ô belle diſputator? Aſſume antecedens affirmate iuxta tuam ſententiam: Et ſequetur tuum antimonium eſſe cruciatum; vel etiam inſtrumentum cruciatus, & tu qui id præbes ægrotis, eris tortor; cubiculum in quo præbes, carcer fiet. Non autem potes negare connexionem primo, quia certum eſt βάσανον, & eius coniugata iſtam ſignificationem habere. Secundo, qui flores ſtibii, medicinam de toto, vitrum & ſimilia propinant ægrotis, ſæpe eos vomitu, & ſeceſſu acrius torquent quam vllus poſſit carnifex. Aſſumtio tuo teſtimonio, voluntate & pertinace contentione firmatur. En tibi bonam concluſionem: Ergo antimonium eſt cruciatus, & qui id vſurpat, tortor. Quod ſi aſſumas partem conſequentem hoc modo: At ſtibium non eſt tormentum, neque etiam inſtrumentum torturæ: Concludetur contra te non dici Tarbaſon à βάσανος. Coniungo vtrumque Syllogiſmum:

Plures nugæ de ſomnio phantaſtico magni Cabaliſtæ, h. e. pugna grauis de NON ENTE, aſini vmbra, aſini proſpectu, lana caprina, vmbra ſomnio ex intima Cabala Paracelſiſta.

Nec ratiocinari logice, nec ſcribere & diſtinguere Grammatice ſcit Scheunemani Cabala.

Ad ſcuticã. Lector putet ſe temporis fallendi cauſa aliquam lepidam fabellam audire.

Si ſtibium Tarbaſon dicitur à βάσανος aut probationem ſignificat, aut inſtrumentum proba- „
tionis, aut quæſtionem ſeu tormentum, aut afflictionem aliam, aut exquiſitam explorationem, „
qualis fit in exactis diſputationibus & logiſmis. Atqui nihil iſtorum vnquam apud vllum proba- „
tum ſcriptorem, vel autorem ſignificauit. Putidum ergo mendacium eſt Scheunemani Tarbaſon „
dici à βάσανος. At ille nihilominus reclamat. Βάσανον, inquit, *ſignificat examen, & tamen non eſt examen.* Mirum vero. Si Græca vox apud Latinos ſignificat examen, cur non ſit idem, quod latinum examen? Λόγος ſignificat rationem, an non eſt idem quod ratio? Θεὸς Græcorum eſt Latinorum Deus. Dici de aliquo requirit ineſſe. En quæ ſunt in voce, ſunt notæ paſſionum in anima, & quæ ſcribuntur, eorum quæ ſunt in voce Ariſt. in 1. de Interpr. c. 1. Eſt autem ſubtilitas Scheunemaniana in hoc, quod definitionem nominis cum definitione rei confundat. Quid eſt apud Latinos βάσανος? Eſt idem quod examen, probatio, coticula, cruciatus, quæſtio, afflictio, inquiſitio exacta. At interim vox iſta non eſt res, quæ voce ſignificatur; ſicut λόγος ſignificat quidem rationem, & orationem, at interim non eſt res ipſa mentis & linguæ. Aliud enim eſt nota, aliud notatum: aliud ſignum, aliud ſignificatum. Aſtute. At Doctor Scheunemanus poſt & circa horreum ſuæ maniæ ex re ipſa fingebat nomen, & ex effectu probationis vocabulum imponebat rei probatæ; Ideo enim Tarbaſon à probatione, ſeu actu examinis, quia probando fit cognitum & ſpectatum: ſicut rationem in mente & intellectu factam, etiam vocali ſigno enuncio, & rationem ſeu λόγον dico, vt vox rei ipſi reſpondeat. Sic ergo Tarbaſon vel antimonium nihilominus erit ipſa probatio, & examen, ſicut λόγος in mente eſt ipſe rationis actus. Sed proba quæſo, quod examen quidem ſignificet ſtibium, ob id Tarbaſon quaſi Tarbaſanos dictum, non autem ſit examen. *Hedera ſignificat vinum vendibile, inquis: At non eſt vinum vendibile. Ergo Tarbaſon, quod eſt ſtibium ſimiliter ſignificat examen, at non eſt examen.*

Riditulã amentia Scheunemanni.

Ridiculum. Num ergo vinum vendibile hederã dicemus, ſicut ſtibium Tarbaſon, quaſi Tarbaſanon ex Græco βάσανος? Diſce bœoticum caput eſſe diſſimilia, nec poſſe alterum ex altero concludi. Si ſtibium eſt Tarbaſon, id eſt, te interprete, probatio & examen, non eſt res examinata. Aliud eſt ſignificatio vocabuli, & relatio ad rem quam ſignificat: aliud ſignum reale alterius rei ſignificatiuum & aliud res ſignificata: vt: Cœlum mane rubens ſignũ eſt pluuiæ vel vẽtorum iſtius

diei; at non est ipse dies: At cum Græcam vocem per Latinam interpretor id, quod Græcis est, exempli gratia ἄνθρωπος, Latinis est homo. Ita vt Aristoteles ait: Ea quæ sunt in voce sunt notæ passionum in anima, & ea quæ scribuntur, eorum quæ in voce: Et quarum voces etiam linguarum diuersarum primum notæ sunt, eædem omnibus passiones animæ sunt, & quarum hæ similitudines, res etiam eædem. Siue itaque Græce dicas βάσανος, siue latine probatio, &c. vtrobique in animo res est eadem. Vnde & noua societas linguarum omnium communionem in animo statuit. Sed aliud acutissimum acumen auscultate.

Vis mei argumenti hæc erat: *Si stibium pro lapide lydio*, seu coticula positum, est *βάσανος auri probandi*, non erit ipsum, quod est *probatum, aut* probatur, neque etiam actus probandi. *Est autem prius.* Nam auri vltimum examen esse *stibium, notum* est. *Ergo & posterius.* Quid tu ad hæc? Alteram partem meæ similitudinis claudicare dicis. At ego nulla vsus sum similitudine. Quo modo potest claudicare seu tota, seu pars eius? Homo ἄλογε disce prius argumenta agnoscere, quam te disputationibus immisceas. Quid autem opponis rei ipsi? Deliramentum plus quam anile. Ad formam: *Si ignis est βάσανος, stipula βασανιζόμενον, consumta stipula ignis est probatus, seu id quod est probatum. Illud est. Et hoc ergo.* Connexum probatur, quia *ignis illibatus subsistit, stipula est combusta, atque ita ille est probatus, seu id quod est probatum.* Respondeo: Connexio est ebriæ aniculæ, quæ præ temulentia non videt quid garriat. Si ignis est id, per quod probatur stipula, consumatur ne ab igni, an ei resistat, certe non est stipula quæ probatur. Quanquam autem probans & probandum, seu id quod probatur, correlate se habeant, alterumque alterius vim declaret, vt sicut stibio probatur aurum, ita vicissim aurum permanens & purgatum arguat, seu probet vim stibii: nemo tamen sanus seruato eodem respectus ordine dixerit cum aurum per stibium probatur, stibium esse id quod probatur. Nam finis est aurum probum esse, & non stibium, tametsi hoc vna accidat. Sed relegetur ista dementia ad Anticyras. Permittite mihi vos Paracelsistæ, vt quid sentiam de vestra factione dicam: Scheunemanus, Gramanus, Hartmannus, & similes efficient, vt Societas de Rosea Cruce omnes Paracelsistas tanquam alui purgamenta abiiciat, & ad coruos ire iubeat. Hermetici quoque dogmatici non ferent in suo ordine vllum Paracelsistam. Hoc quasi ex tripode sacro vobis dictum habete.

Stultus non desinit esse stultus etiã in mortario contusus. Exemplo est Scheuneman ex Paracelsistis sapientissimus, vt sibi videtur.

Fatum Paracelsistarum.

NOTA XXXVIII.

De Tarbaso monstro Baconis.

SCRIPSERAS de tuo Tarbasone stibiali: *Hoc est illud monstrum Baconis, &c.* Ego tibi rescripseram ex Bacone (pro Bacchone) non apparere illud monstrum. Falsum enim est, quod eo nomine vtatur Baccho. Est enim Tholdenii additio ad Bacchonis verba, nec inuenitur in litera Bacchonica Tarbason: Quin nec Tholdenii est, sed Typographi errantis. Quid ad hoc tua Bœotica, & arcadica subtilitas? Mendacio primum polluis veritatem. Tu monstrum Bachonis vocabas Tarbason stibium. Ego contra nego ex Bachone id constare, vt qui mentionem nec Tarbasi, nec monstri faciat. Tu rursus putas me negare Tarbason monstrum esse, quasi tuum figmentum recepissem, & id quod tu monstrum vocabas, non esse monstrum, asseruissem, cum ego id saltem ex Bachone non disci scripsissem. Est enim tui impuri cerebri figmentum. Sed sequor tuum sensum, & sic argumentor: *Quod plane non est, id nec monstrum est, nisi monstrosa fictione hominis monstrosi. Tarbason stibium plane non est. Ergo nec monstrum est, nisi monstrosa fictione monstrosi Scheunemani.* Rideo ergo tuam amentem scriptionem hanc: *Ago tibi gratias pro ingenua confessione, nonne ergo sola inuidia in Paracelsicos compulsus ausus es dicere, isti suis monstris delectantur*; parte I. Apocal. fol. 176. &c. Quasi sic argumentateris; Libauius negat stibium Tarbason esse monstrum. Ergo Paracelsici non delectantur suis monstris. Erras Bœotice argumentator. Libauius non negat tuum Tarbason esse monstrum, quod tu ipse appellaueras; sed tantum negat ex Rogerio id patere. Inuerto ergo argumentum: Tarbason est monstrum. Scheuneman delectatur Tarbaso. Ergo monstro, & ex consequente cum Scheuneman sit Paracelsista similis cæteris, vt cæteri, ita & ipse, & vt ipse ita cæteri delectantur suis monstris. Propositio probatur, quia Tarbason neque in natura rerum quid est, neque in lingua sapientum, sed monstrosus partus Scheunemanni, quem modo in hanc, modo in aliam formam finxit. Assumtio iam probata est pertinace istius monstri defensione. Imo & monstrose mentitur tum alibi sæpe tum hic; quia quod nusquam est in Rogerii libro, id ei ascribit pertinaciter. Ita enim habet Epistolæ litera: *Solus Baco Tarbason introduxit*: (quod tuum est mendacium) *Gaudeamus igitur cum ipso nostris monstris*: (Belle: Asinis enim tales conueniunt lactucæ) *Mira virtutis in podagra, lepra, epilepsia, catalepsi, hectica, febribus, & vitæ prolongatione, &c.* Ridiculum. Scio ista esse tui gregis encomia. Sed si potest id præstare stibium, vel vos Paracelsistæ legitimam præparationem ignoratis, vel vsum. Ratio est: Quia tu ipse infra *scribis te laborare podagra, & promittis mihi mille florenos, si te queam ab ea immunem reddere.* Vtere tuo monstroso Tarbaso, si veram laudem ei tribuisti. Deinde cur Paracelsus, Crollius, & alii tam breuis sunt vitæ, si Tarbason vim prolongandæ habet? Cur Gramanus vixit diu contractus; cur alii Epilepsia correpti sunt, & sic de cæteris Paracelsistis, qui si non in crucem aguntur, breuis tamen sunt æui, etiam illi, qui vniuersale aurum potabile catholicum Saturni, & alia immensæ gloriæ sibi tribuerunt, quorum paucissimi quinquagesimum ætatis annum attigerunt, pauciores sexagesimum superarunt. Non ita pridem viuente Iacobo Zuingero Scotus quidam auri tinctura plurima transmutationum spe-

Notate asinum Paracelsicum ad lyram.

num specimina fecit. Debuit autem auri tinctura esse longe excellentior ad omnes morbos profligandos, & vitam prorogandam tinctura Antimonii. At is mortuus est ante senectutem. Num vos Paracelsistæ putatis mundum vestris mendaciis duci? Tale est & hoc tuum. Scripseram: *Nihil habes in Rogerio firmamenti*, nempe *quia falsum est, quod Antimonium vocauerit Tarbason*. Quid tu? Pro tua impudentissima impudentia pergis asseuerare *Rogerium Larbason Plinij mutasse in Tarbason*: quod omnino falsum & fictum. Alloquendi hic mihi sunt fratres de Rosea Cruce, & admonendi mei Hermetici dogmatici. Si stibium potest podagram sanare, & alios morbos tartareos, & astrales, cur Scheuneman ille tumidus iactator pro sananda mille florenos offert SVA PODAGRA? Si ex stibio & auro est medicina illa renouatoria, & vitæ longæ ad instar ætatis patrum ante diluuium effectiua, quid est, quod Crollius scribit Paracelsum vix attigisse terminum prædestinatum, & dato veneno occubuisse? An illa medicina vniuersalis non potest venenum debellare? Quo modo vitam conseruabit, cum Paracelsistarum sententia in omni nutrimento, & quouis alio quod assumitur integre naturam venenum miscuisse bono, quod Spagiria sit separandum? Vide Crollii pag. 97. 102. 103. &c. Quæ ista ratio est, quod cum omnes isti vitæ longæ promissores de vita seculari loquantur, tamen Crollius videns falsissimam esse promissionem, eam interpretetur de spirituali cum Christo vita, quæ non per tincturam antimonii vel auri conciliatur, sed spirituali per fidem cum Christo vnione in sacris scripturis? Vide pag. 103. Crollii. Itane mundum decipitis? Istane est Paracelsica veritas? Quæ est illa mors ex Iliado, & Ente? pag. 105. Quæ illa mirabilia χρυσοῦ γετα, quæ sequentibus pagellis fundit idem Paracelsista? Fratres Roseæ Crucis meliora dabunt, & vanis promissis homines non ludent. Dogmatici non verbis, sed rebus pascentur.

Impudens mendacium Scheunemanni.

NOTA XXXIX.

De oleo Bachonis ex Antimonio.

NEGABAM Scheunemanno esse aliquid in Rogerio præsidii; non tantum quia Tarbason ignoret Rogerius, verum etiam quia non puluerem, seu Catharticum, seu Diaphoreticum per calcinationem cum halinitro, & ferri squamis proponat; sed oleum, quod ex minera Antimonii selecta facit per contritionem, solutionem in aqua regis cautam (nam improuida operatione, & stibium, & argentum destruit) ablutionem, seu edulcorationem, putrefactionem cum aceto destillato in fimo, vel balneo, donec tingatur acetum rubedine: (Extractio tincturæ est per infusionem, seu macerationem, & digestionem) tincturæ separationem, & rectificationem, qua & exaltetur, attenuetur que & dulcedinem propriam recipiat. Ex hoc fit oleum irreductile in primam naturam ad medicinam efficax, quanquam illa tinctura etiam possit adhiberi ad Solis ex Luna separationem. Vt autem fiat oleum, iubet tincturam siccam spiritu vini rectificato perfundere, & in balneo soluere, atque ita tincturam exaltando essentialiorem reddere: Deinde spiritum vini separare, iterumque quod cohobare vocant, affundere, donec volatica facta cum spiritu ex alembico exeat, & tandem purum oleum rubrum destillet, quod possit plumbi calcem in aurum vertere, & in morbis mira præstare, postquam spiritus vini totus sit segregatus, & oleum purum instar prunæ noctu lucens, relictum. Sed & spiritui isti præclara in morbis asscribuntur, &c. Hæc est praxis Rogerii. Quo modo autem eadem tinctura præparetur ad separandum aurum ex argento, vt Rogerius loquitur, vel vt alii ad aurum in argentum inferendum, aliquot sunt apud me modi etiam arcani. Hos publicare religio est. Monachus aliquid scripsit vt & Paracelsus. Scheunemanni puluis quî fit? Est is niueus, hydroticus factus ex Turbaso ope nitri Bunici (pro halinitro) fumo potente, & ardore Martis irati. Quid, quæso, huic calci commune cum oleo seu tinctura stibii Rogeriana? Scheunemanni subtilitas nihilominus in eo præsidium & autoritatem quærit. Quo modo vero? *Bona verba quæso, Libaui*, inquit: *Tune Hermeticæ disciplinæ decus ignoras, olea mineralium in puluerem conuerti posse?* Vis argumenti sic est: Scheunemanni puluis hydroticus ex Tarbaso habet autoritatem ab oleo Rogerii: quia olea mineralia possunt in pulueres verti. Vah acumen. Num ergo tuus puluis ex oleo factus est, aut Rogerii quoque oleum mutari in puluerem potest? Disce Elenchos.

Oleum tincturæ stibii secundum Rogerium.

Ol. Carbunculi simile ex stibio.

NOTA XL.

De Tarbasone & Nomenclatione.

LVSERAM hominem salse. *Dixeram rectius dici Turbason, quam Tarbason, quia stibium vulgariter paratum tantas turbas excitat, vt à Collegio Medico Parisiensi sit prohibitum, & Quercetanus, Seuerinus, & alij nolint id commendare.* Lepidus Scheunemannus putat me montes parturientes ridiculum murem introducere: neque ego aduersor. Nam quo tumore, & quam tumultuose hactenus egit pro suo Tarbaso Scheunemannus? Dicas Pelion, Ossan, & Olympum Centaurorum, gigantumque manibus esse congestos. At quid factum est? Num cœlum expugnauit iste Typhœus? Minime: Sed ridiculum murem excoxit. Hoc per me fruatur suauiter, vt Paracelsistæ escas suis labris conuenientes habeant. Admonueram hominem in voce,

Nomencla-

Nomenclatio, h. e. nominis latio. *Nomenclatio*, quam scripserat perperam, *Nominis Latio.* Hoc ipsi intolerabile. Itaque hæc despumat: *Proh Deum nescis nominis lationem: Quis te excepto hoc nomine gaudet? Noua ergo erat nominis latio, seu allatio, quam ego nouitatem nominis non ipsam ὀνομασίαν seu nuncupationem suspiceo. Rogo te Docte Libaui, pueriles istas animaduersiones domi tuæ reserua, si vis pro viro docto* REVERERI. *Medici Chymici rebus ipsis, & grauioribus negotiis intenti Paronomasiam & Syncopen tuam non magnifaciunt, quæ forsan tibi Syncopen pariunt, & omnem sapientiam è cerebro tuo elidunt.* Hæc ille Philosophiæ & vtriusque medicinæ Doctor ampullosus, cui non est curæ de verbis, quanquam de nulla re in suis ad me chartis magis agat, quam de verbis, velitque haberi acutus Cabalista elementarius. Ego respondeo: *Nominis lationem nescio. Neque enim egò tuli nomen* cum ex allusione Turbason pro Tarbason finxi. Latinum etiam sit, an barbarum, ferre nomen, pro alludere ad nomen propter similitudinem soni viderint latinitatis conscii. Me dicit gaudere fictione illa Turbasi. Errat. Lusi pro tempore, idque per Ironiam quandam ex contrario sensu. Sed nec attuli nouum nomen. Tuum monstrum perinde sonare ostendi. Suspice ergo (mira latinitas suspiceo pro suspicio, vel suspicor) vel despice, te malum Grammaticum videbis. Sed imitabor tuam sapientiam: Rogo te, Docte Scheunemane, puerilia ista errata, ne miseris ad viros doctos, sed domi tuæ in culinis, & furnis inter carbones ad tuos caculas vsurpa, si vis pro docto viro haberi. Neque enim literatus, nedum doctus est is, qui cum in Academia, omnium bonarum literarum quasi Emporio, enutritus sit, & eruditionis insigne retulerit, postea puerilibus in Grammaticam erratis, & seipsum dedecorat, & literatorum de se existimationem perdit, & Academiæ, à qua ornatus est maculam, quantum in ipso est inurit. Medici Chymici quidem cum medentur, vel laboribus artis vacant, etiam tacentes possunt suo fungi munere: at cum loquendum est cum doctis, aut scribendum, correcta lingua sensa mentis fideliter debet interpretari. Multo magis emendate dicendum est, cum in certamen vocabularium descenderis, & tui Tarbasi etymologiam reddere, & defendere tanto cum conatu, quanto mecum egisti, studes. Quid dicam de Cabala, in qua erratum paruum totum mysterium corrumpit? Si perrexeris Priscianum verberare, Scholastici & te, & tuum sermonem ne flocci quidem facient, tuque omnium scholarum fabula, & iocus fies, vnde tibi Syncope longe grauior erit, quam tuum Tarbason possit excitare fumo Martiali, atque adeo omnem sapientiam & sensum ex cerebro, cordeque tuo exturbabit. Ego sexcentas medicorum epistolas habeo, omnes erudite & grammatice scriptas, vides etiam medicorum esse bonas literas scire, & propagare posse. Si tibi proponerem Fernelii, Syluii, Camerarii, Fuchsii, & cæterorum disertissima, correctissimaque monumenta innumera, quid tunc diceres? Vocas me ludimagistrum. Non pœnitet talem fuisse. Est enim magna apud Deum gloria, stellarum fulgore digna, multos erudiisse in ludo veritatis. Si me agnoscis eum, quem vocas, cur furis, & ægre fers me opus ludimagistri facere?

Ad ferulam.

Ad virgam.

Par moneta.

NOTA XLI.

De errore in tertio puluisculo de citrinis vaccis.

RES hæc est: Magdeburgi impressæ chartæ habebant verum, diureticum, astrale & fixum esse volaticam halcyonem à citrinis vaccis, iunior Cribtit, dictis, bene deplumatam, intus & foris bene assatam, &c. Conieceram id intelligi, quod scripsi in meo Syntagmate. Tu me reprehendis. Ego culpam in te reiicio. Tua enim obscura dictio, & mala scriptura me decepit. Rescribis hæc: *Denique te celare nolo, quamprimum curationem istam, de qua nobis hic sermo, in chartam conieceram, ab amico quodam meo fuisse* SVBREPTAM, *& me inscio typis promulgatam, prodiit ita absque recognitione multis mendis, quæ causa fuit, vt adiectis pauculis secundo imprimi curarem, quamuis nec tunc absque erratis typographicis lucem aspexerit, tibi forsan exemplar plane incorrectum obtigit, quare alteram editionem tibi nunc mitto. Quod igitur astrales tuas cogitationes perdidisti, mea culpa factum non est. Cur ergo pœnam sustineam? &c.*

Quam tu pœnam sustineas nescio. Ego nullas tibi ob id inflixi, sed culpam aberrationis meæ in obscuritatem, & prauitatem tuæ scriptionis transtuli, quam tu iam in amicum surreptorem, & typographi incuriam coniicis. Verum sit, nec ne quod de surreptione scribis, non curo. Dedicatio tua videtur aliud præ se ferre. Nam informationem consulto dicis Germanicis verbis à te institutam, &c. Idem arguit inscriptio: Et quod datum vocant, exprimit tempus 16. Septemb. an. 1611. Suntque cætera quoq; argumentum non surreptionis furtiuæ, sed destinationis voluntariæ. Conuictus autem hic es, tuas scriptiunculas non fuisse adeo dilucidas, vt non opus fuerit coniectura. Cribtit sulphur esse noueram. Sed citrinas vaccas non intelligebam. Putabam insuper te aliquid eximium, & mysticum proponere, & nō id quod barbitonsoribus & culinariis famulis est notum. Quoniam autem dicis te paucula adiecisse, & menda quædam sustulisse; videndum est num sapientius quid edideris. Facta est collatio; non omnia ad viuum resecantur: sententiam in rebus eandem proposuisti exceptis paucis, quæ tamen parui sunt momenti, vt: Cum pro errore turpi posuisti noxium; Vniuersitatem Friburgicam Archiuniuersitatem appellasti: pro: Dum hæc non facio: posuisti, dum hoc intelligenter non facio: pro iam (allbereit) plane intelligenter (gantz verständlich) pro neidisch/ mißgünstig/ quod idem est: inuidus, maleuolus: pro berümtes particular, bewertes (pro celebri probatum) In probando particulari ignem proponis, tanquam veram fornaculam docimasticam, vbi fixa examinentur, & addis facto, vere, oculariter, cui nullus intelligens possit contradicere: situm contrahent pilulæ; omisisti, fœtebunt & putrescent: pro stercore posuisti cinerem inutilem. Viperas dicis te parare non posse defectu loci commodi. Mutasti, defectu ca-

fectu earum hoc in loco (viperas in tuo sinu inuenisses, vel te ipsum, qui es Ascanienfibus vipera in sinu, coxisses) in pestis generatione dixeras de astralibus & mercurialibus radiis: pro mercurialibus posuisti venenatos; & mox adiecisti: Arsenicalis & mercurialis sal in excrementis & nutrimentis iacens: In cura pestis astralis cordi adiunxisti arterias. Citrinas seu flauas vaccas mutasti in calonem flauum, & sic sulphur, quo in culinis vtuntur, vocasti. Somnum alias generaliter prohibes; in reformata charta, præsertim cum sudat ægrotus. Hæc sunt illa, quæ mutasti. Inuectiua in Galenum, Galenicos canones, compositiones, momum, incarnatum diabolum, medicum scilicet Galenicum, & alia longe iustius mutanda reliquisti. Nihil ergo factus es in re sapientior, vt mirer qui persuaseris Andreæ Betzeln Magdeburgico typographo, vt eodem anno recuderet, quæ Ioachim Boel mensibus vltimis (Data enim Epistola est in Septembri) in eadem vrbe excudit prior. Non solet Typographus Typographum in eadem vrbe sic fallere. Sed tua sine priuilegiis euolant. Si meum Syntagma me viuo recusum fuerit, faxim vt intelligas vaccas citrinas esse correctas, & tu orneris ex virtutibus. Hactenus in Eristicis sudauimus, & quisquilias scholasticas euerrimus. Nunc paulo χυμικώτερα videamus.

Nota XLII.

De præparatione & fixione halinitri per sulphur.

HALINITRVM, quia magnum vsum habet in Chymia, & præter cæteros etiam in medicina, natura monstrante magnam vim medicam per aquas nitrosas, & veterum experientia de nitro nos multum adiuuante, (quanquam enim non plane idem sint nitrum priscorum, & halinitrum nostrum, tamen nec toto genere discrepant, compertumque est non esse bono & perito vsu venenum, vti quibusdam videbatur halinitrum) quæsitæ sunt præparationes variæ, quibus præsertim rei medicæ posset commode inseruire. Est Paracelsicum paradoxum in omni composito naturali malum bono coniunctum esse, atq; ideo seruato bono malum segregandum. Suspectum fuit nimium frigus, & aliena humiditas in halinitro, ne quid dicam de aliis, quæ in apparatu officinarum nitrariarum ex variis, quæ assumuntur, accedere possunt, & de artificum negligentia in depurando, &c. Humidos ergo spiritus cum comite frigore Chymici nonnulli diuaporatione, destillatione, aut assatione sustulerunt, & deinde fixam partem solutionibus, filtrationibus & coagulationibus, ad quæ etiam certa mensura accommodarunt, quam purissimam, ita vt ad astrales essentias accederet, reddiderunt. Alii veterum crematura in nitro per sulphur conspecta, hanc sunt secuti, neque tamen omnes vno modo. Placuit artificium chirurgis & medicis cæteris, adeo vt etiam ad vulgi notitiam peruenerit, & vix sit aliqua officina, balneator, barbitonsor, muliercula quoque sapidior & agyrta quin iactet eius scientiam. Lapidem Bruni populares appellant: prunellam mineralem Paracelsistæ, quod anguinis in causo Vngarico, & similibus febribus ardentibus magno sit adiumento, neque paruum vsum habeat etiam in aliis seu morbis, seu affectionibus.

Certarunt inter se eruditi præparationum industria. Thomas Iordanus de pestis phænomenis tract. 3. ita scribit: Cape nitri (halinitri) puri albissimi quantum voles: Pila munda in tenuem puluerem comminuito. Affit sartago ænea fundi crassissimi. Hanc prunis impone donec incanduerit tota. Inijce nitri tusi manipulum. Illico liquatur aquæ limpidissimæ instar, & dum ita bullit, inijce sulphuris puri, & triti quantum pollice, indiceque iunctis comprehendere poteris. Elicies flammam cærulei coloris, quæ vbi euanuerit, & iterum bullire nitrum videris, repete sulphuris adiectionem, & hoc tertium reiterato. Demum pilæ mundæ, aut nasi figulino pedetentim infundito, exurgent albi trochisci ceu rotulæ coagulati. Hos denuo terito in puluerem tenuissimum. Vsus: Conseruæ rosf. cochleari pulueris addito triplum eius quantum salis ouo saliendo adhibetur. Præbetur ægro æstu propemodum enecto quoties voluerit, aut occasio etiam inuito offerendi se obtulerit. Hæc Iordanus. Sane in causis colliquantibus etiam imparatum ea arte halinitrum ex nitraria purum, & probatum modo Erkeriano datur ex aqua Aizoi maioris, aut etiam fontana, sicut & in magna siti seu hydropicorum, seu febricitantium, modo ne quid nimis. Felix Wurzen in sua Chirurgia proposuit eum modum, quem ego ante in meis Collectaneis habebam, nec est improbandæ solertiæ. Reddam latinis: Ita inquit in tract. de cura vulnerum, cap. 23. pag. 201. Præparatio salis petræ nihil aliud spectat, quam vt humiditate noxia priuetur, & alia meliore donetur, vt non modo sine damno, sed & multo cum fructu possit vsurpari. Habet enim suauem odorem, sitim sedat, extinguit ardorem & incendium, vrinam propellit, aliasque plures vires non omnibus cognitas obtinet. Præpara ipsum sequente modo: Optime purificati halinitri duas vncias in catinum mitte: pone in ignem circularem donec colliquerit. *Modus chirurgicus probatior.*

Tunc inijce parum purificati citrini sulphuris: (de floribus accipe) quod cum deflagrauerit, immitte aliud donec duæ drachmæ sulphuris sint combustæ. Inde halinitrum adeo purum fit, vt fundum catini per id videre possis.

Extractum ex igni effunde super marmor læue, vel vitrum planum mundum (imo peluim orichalceam siccam) sineque refrigescere. Contere in exactum læuorem, iniectumque in manicam laneam perfunde aqua rosacea, vt fiat lixiuium purum: (solue rosacea & filtra ad purum) Coque in vitro, vel olla vitrata super prunis ad medias. Fiant Crystalli.

His collectis diluti reliquum denuo ad medias decoque. Consistant & hic lapilli, quos

quos prioribus adde, atque ita donec totum coagulauerit. Lapillos exiccatos contritosque serua in vitro in loco sicco, ne aer intret humidus. Hæc Chirurgus, qui alio in loco secretum quoddam ischæmum describit. Vt enim compescatur hęmorrhagia feruentis sanguinis, iubet drachmam vel circiter soluere aqua aliqua eiusdem virtutis (vt Equiseti, Cerefolii, Sanguisorbæ, Plantaginis, Geraerii, Bursæp. Semperuiuii, &c.) & præbere potandam; fore vt miraculo sistatur fluxus. Audiuimus medicum & chirurgum. Audiamus & Chymicum Beguinum. Calcinatio salis petræ, siue crystallum minerale, aut lapis prunellæ. Sal petræ venalitius soluitur aqua communi, & per chartam emporeticam traiicitur, quo à sordibus omnibus expurgetur. Deinde vase vitreo decoquitur, & crebro despumatur, antequam coaguletur. Exiccatus teritur, & tigillo mundo imponitur, vt inter prunas accensas liquefieri possit. Liquati libræ vni iniicitur florum sulphuris vncia, non quidem simul vna vice, sed pluribus, donec omnis pinguedo deflagrauerit. Hæc salis solutio, filtratio, decoctio, despumatio, coagulatio, liquatio, & deflagratio si ter continuentur (seu repetantur) ad medicinæ vsum sufficienter præparatus est. Sal iste drachmæ dimidiæ pondere in aqua Ros. vel Endiu. resolutus, summum est in prunella (ita Paracelsus Anginam vocat, & ariditatem linguæ ex ardore; Vult enim morbos remediorum propriorum vocabulis appellari debere) arcanum. Lege & reliqua. Problema studiosis rerum naturalium hic proponendum est, nimirum quo argumento probabili quis persuaderi possit præparationem per sulphur esse rationalem. Contrarium enim est probabilius. Ratio est: Chymicus spectat essentiam ex halinitro eo vsque fixam, vt in igni fluat sine fumo. Sulphur toties incensum supra halinitrum dissipat essentiam; non figit; relinquit autem corpus terreum, quod non sapit halinitrum, sed salem vulgarem. Quidam putant acidos spiritus sulphuris combibi à nitro; sed destituuntur argumento. Ii enim exhalant, & ascendunt combustione aperta, non descendunt. Alii sentiunt humiditatem nostram tolli, & aliam vtilem inferri. Sed si hoc quærimus, non opus est sulphuris remedio. Destilletur artificiose per alembicum aqua; & remanebit in fundo halinitrum probum, quod tamen ante destillationem debet summe purgatum esse, iuxta modum vitrioli apud Crollium, vel Erkerum. Si id displicet, primum purga: Deinde solue aqua stillatitia Guaiaci, vel prunellæ, aut alia competente. Coagula per diuaporationem ad siccum. Solue iterum; filtra, coagula, idque donec subtilissimam essentiam habeas, quæ nullas feces reddat. Vltimo coagula de more per conglatiationem. Reficcatos crystallos serua. Dices ideo addi sulphur, vt frigus dometur: Imo inquam vt altera pars essentiæ & virtus contra febres tollatur. Scheuneman omnium vult esse acutissimus. Opinatur humiditatem auferendam esse. Id vt commode fiat per ignem, sulphur addi quo halinitrum, quod alias exiliret, in igni retineatur. Sed nemo stolidius quid dixit. De hoc autem infra. Alii pinguedinem sic tolli cupiunt. Sed hæc potest auferri simplici assatione, & inflammatione per se. Ponam infra plures modos. Qui ingeniosus est, obseruato scopo plures excogitare potest. Aliquando miscetur sulphur. Mistura in ollam in latus stratam imponitur, & ferro candente accenditur sæpius donec pure fluat. Nonnunquam catino seu ollæ lati fundi halinitrum iniicitur. Sulphur insternitur more cementorum. Incenditur filo ferreo candente, vel pruna, vel charta sulphurata, aut similibus. Inde flagrante sulphure remiscetur totum, cumque deflagrauit, candefacta ferrea spatha aut simili instrumento denuo incenditur. Crollius vult inimicitiam seu antipathiam esse inter halinitrum & sulphur: nec latet ratio. Nam cal. sicc. & frig. hum. aduersantur sibi. Ideo Quercetanus id compositum esse scripsit ex mercurio frigido hum. & sulphure calido sicco, vt sit quædam concors discordia inter vtrumque. Cum ignis resolutorius admouetur discordia in actum erumpit, & fulminationes, strepitusq; excitat. Sed vt hæc spectarem præsens sæpissime versatus sum in opere halinitri, non tantum cum antimonium fundere[illegible]vitrificarem, &c. Item metallicas venas, & metalla examinarem, verum etiam cum crocum illum Quercetani, & Rulandi cum sale prunellæ facerem. Quod halinitrum adhibitum est ad stibium calcinandum, aut in vitrum epaticum mutandum, id mihi videtur catharticum euadere. Quanquam enim & per se purgat: tamen etiam aliquid trahit à stibio. Resolui id & coagulaui denuo. Recipit humiditatem perditam, & valde purum, & essentiale euadit. Cum sulphure vero aliquoties sequentia experimenta spectaui, vt totam eius naturam, quantum fieri posset, exploratam haberem. Ad dimidium impletus halinitro ex nitrariis, & tabernis catinus impositus mediis prunis est. Concalefacto incepit à lateribus diffluere, strepere, & aliquantulum gliscere, flammamq; capere. Neque enim è vase exilit, estque res sine omni periculo. Iniecto puluere sulphuris citrini flamma sulphurea ex citrino cærulea, & aliqua etiam punicea è vestigio emicat. Surgunt fumi spiritusque mordaces, quales etiam cum spiritus sulphuris fit sub campana. Halinitrum insinuante se, & penitus immergente sulphure liquefacto totum in igneum liquorem abit, atque vna deflagrat. Consumta pinguedine sal in fluxu consistit, nec inflammatur amplius, ni nouum sulphur immittas. Feci id modo semel tantum, modo bis, aut ter.

Secretum in hæmorrhagiis.

Beguini processus.

Id notatum est, quod etiam prima vice satis possit depurari, & corrigi, si que repetas, interdum & impurius euadat, adeoque salsum, vt à populari sale acri nihil distet. Quis enim non videat vstionem crebriorem non attenuare, & essentialius reddi salem petræum, sed potius arcanam sui vim, & spiritualem, seu astralem magis, magisque perdere? Officinales in parua mortaria orichalcea effundunt, & placentulas faciunt. Hæ quidem ita seruantur pro vsu, sed consultius est, vt puritas iudicari possit effundere in peluim orichalceam tersam, & siccam. Ita fiunt tabellæ transparentes. Opus est mulierum, & labor puerorum. Nos cum videmus in igni puto fluxu stare, satis esse iudicamus. Siue tabellæ factæ sint, siue pastilii, soluantur aqua prunellæ vegetabilis, aut Telephii, aut Semperuiui, Rosacea, scabiosæ, vel simili non vulgari modo destillatis, sed spirituali.

Filtratum coagulatur per congelationem, & modice assetur. Aliter: Catinum per se inter prunas candefeci. Iniectum halinitrum per cochleare liquescebat initio facto à lateribus. Immisi stylum ferreum candefactum & remiscui. Gliscebat. Mox sulphure imposito deflagrabat. Dum hoc fieret crudum halinitrum submisi. Flamma extincta est. Experiundi causa prunam viuam paruam imposui. Ecce tibi tonitrua, excussiones & fulmina, quæ non cessabant donec pruna retraheretur. Causam non aliam inueni, nisi quod spirituum in pruna exitus obstruerentur occupante poros, & se ingerente liquore halinitri. Itaque etiam expuebantur micæ, & grana salis, sicut solet risus Vulcanius lignorum piceorum, pineorum, aut abiegnorũ ambustas partes excutere, & vt spiritus feruentium metallorum illapsa aqua ex fornacibus & catinis ipsa metalla & omnia obstantia excutiunt. Sine pruna nullus fit strepitus. Cum exemissem prunam, sulphur nouum iniectum flammam præbuit vt prius. Aliter: Misturam halinitri & sulphuris simul imposui in catinum. Statim (erat autem catinus feruefactus) detonuit. Aliter: Misturam catino frigido iniectam admoui prunis. Non corripuit flammam; Sed sufflandum fuit. Cum itaque tarde liquesceret, ferrum ignitum inserebam, & incendebatur modeste. Ita potest fieri lapis prunellæ sine prunis in mensa lapidea, vel tegulis. Imo & in aqua frigida stante catino. Ferro enim candente incensum sulphur flagrat. Hoc modo Quercetanus crocum suum præparauit, vt infra dicetur. Modus alius. In fundo sit stratum sulphuris: In medio halinitrum; in summo iterum sulphur. Hoc incende carbone viuo (modo nõ attingat halinitrum) vel candela cerea, vel facula alia ex tæda charta, &c. Postea immitte ferrum candens, & subige materiam, vt & sulphur in fundo flagret. Neque hic opus est igne externo prunarum. Aliter: Fac ignem circularem eumque per gradus catino materiam continenti, siue mistã, siue simplicem, admoue. Si tantum halinitrum habet, paulatim admotis prunis fluat, & tunc immitte sulphur. Si non ardet ex sententia, stylum candentem impone, & moue. Si misturam vtriusque iniecisti pro libitu incẽde desuper, aut expecta donec per se flagret. Ingeniosi excogitare possunt plura. Neque enim ars sic est in angustum compulsa vt nequeat se explicare, & idem pluribus modis facere. Si quis velit, is poterit tincturas adiicere, vt ex auri calce solubili auream, ex corallis corallinam, ex gemmis gemmeam, & sic de cæteris. Calces quoque metallorum & aliorum solubiles, quos sales solent appellare, apte miscueris, si ratione & experientia fueris vsus. E vegetabilibus est tinctura rosæ rubræ, fl. Tunicis rubentium, santali rubei, croci, violarum, &c. quæ solutæ aquis certis committantur purissimo sali prunellæ puluerato, ita vt vna coalescant inter conglaciandum plane eo modo quo sacharum crystallinum solet tingi.

NOTA XLIII.

Declaratio processus cuiusdam popularis in 2. Syntag. & reprehensio Scheunemanni.

DE populari præparatione lapidis Bruni pag. 292. Syntag. 2. sic scripsi: Capiunt salem Petræum in tabernis obuium. Mittunt in ollam, peluim, vel lebetem fictilem. Liquato super prunis iniiciunt portiones sulphuris citrini vsualis. Postea iniecta pruna, vel ferro ignito immisso, vel etiam charta flagrante incendunt sulphur, vnde & sal petræ efferuescit, & deflagrat. Cum consumta est flamma, & liquor videtur esse purus, effunditur in patinam, ibique concrescere sinitur. Hæc est popularis confectio, &c. Qui in arte chymica versati sunt, præparationem istam facile agnoscunt adulterinam esse. Vt ergo à discipulis quoque (Scribo enim non magnis & exercitatis magistris, sed Tyronibus) iudicetur, propono modos artificum veterum, & recentium, pag. 296. in notis addo alium modum vulgarem correctiorem. Quæris cur ergo illum non reiecisti aperte? Respondeo: Artis modi in hoc variant: Deinde cõsuetum est in talibus nonnihil difficultatis obiicere, ne quiuis temere irrumpat. Filiis doctrinæ declaro modum, & emendationem monstro. Sunt liquationis gradus. Si feruet liquor halinitri, per se incenditur iniectum sulphur. Sin minus, imo & cum incipit saltem liquescere, remouere ab igni catinum potes, & ferrum candens immittere in sulphur inspersum, aut alio modo flammam intendere. Ardet interdum hoc modo parum. Itaque adiuuatur ferramento, estque res facilis probatu. Non reieci hoc ideo, quia & sine prunis potest fieri: Immo quo minor vis flammæ adhibetur, eo magis saluatur essentia halinitri. Si in feruefactum immittas sulphur, & ter deflagrare sinas, non laudo medicamentum, quia nimis dissipatur halinitri astralis proprietas, & pene terrenus sal relinquitur, hoc est, bono corrupto malum & damnatum manet, præsertim si impurum & terrestre fuit halinitrum. At pruna quorsum? Notum est quam sæuiat halinitrum iniecta pruna? Resp. Nolui detrahere siue artis potentiæ, siue consilio præcipientis. Si stratificaueris sulphur & halinitrum, locus est & tædæ & prunæ quæ tamen tempestiue est retrahenda. Si non, non tantum inutilis est, sed & nisi prouideas damnosa. Neque enim ipsi & halinitro conuenit. Vnde & pyrius puluis adeo insanit, si accendatur in loco concluso. Quod si modum istum incensionis comparaueris cum artificum præparationibus, aut compendiosiore officinarum, intelligas non opus esse instrumentis illis sicubi sal petræ prius efferbuerit, posse tamen aliis modis adhiberi. Hæc pro declaratione sint paucis dicta. Videamus quid MOMVS noster Scheunemanus reprehendat. Verba epistolæ: *Non te pœnitebit huius speculationis* (de vaccis citrinis, culinario Cribrit, &c.) *Proderit hæc olim. Non enim vulgari ratiocinatione de his mysteriis dicendum est, sicut tu tecum* *Momi Scheunemani reprehensio.*

ratiocinatus es. Si sulphur flagrare debet, & Halonitri humiditatem absumere, incensione opus est. Ergo charta ardente, vel viua pruna, vel ferro ignito accendi debet. Mala hac est illatio. Astrali discursu hic est opus. Quæ te vetula, barbitonsor vel pharmacopœus hanc halnitri præparationem docuit, egregie te decepit. Et si tyro ad tuum præscriptum præparare vellet Nitrum in magnum vitæ discrimen incurreret, oleum & operam perderet, non opus est pruna viua, vel candente ferro, vel charta flagrante, si talia ignita admouerentur halonitrum incenderetur, & in auram magno fragore auolaret. Est hoc è secretis chymicis, quod halonitrum liquefactum sulphur accendat, idque à flamma præcustodit in medio flamma, cum alioquin subito flammam, si ignis ei vel res ignita ad tactum admoueatur concipiat. Quamobrem inique reprehendis Penotum, quasi incertum sit an voluerit vt maneret sulphur an incensum deflagraret. Natura hoc non permittit vt maneat, sed dicto citius sulphur supra liquefactum nitrum proiectum sponte accenditur. Frustra mandasset Quercetanus incensionem cum non opus erat, ideo eam non occultauit, citius enim accenditur quam tu chartam ardentem admouere possis. Pueri tuam descriptionem in officina rident, quem ego hic teneo cognoscens neminem adhuc extitisse cuius eruditio nullo inscitia confinio læderetur. Hactenus de hoc processu Momus. Qui alterum reprehendere vult, cauere debet vt in eadem re sit immunis à reprehensione. Non sumam operam longam in respondendo, sed flagitia censoris paucis notabo.

1. Amica admonitio locum inuenisset: rabiosa inuectio diabolica est. 2. Qui de rebus disputare vult, si dictionis & distinctionum est imperitus & rudis, vt hoc in loco Scheunemanus, nō est dignus vt audiatur, sed ferulis est committendus si id facit eo animo & modo quo Momus meus. 3. Fingit refutationem processus à me nomine populi propositi fiducia vnius tantum sibi noti modi, quasi chymia sit palma, & nulla alia ratio quam ea quam ipse præ ruditate fingit. 4. Nō cogitat implicite an explicite formula sit proposita. 5. Persuasum falso habet suas vaccas citrinas, & puerum Criptic mihi prodesse posse. At ego istas in malam rem mitto. 6. Affingit mihi ratiocinationem vulgatem, cum nihil ratiocinatus fuerim, quod & ipse paulo post fatetur dum processus formula dictata me egregie deceptum scribit. 7. De mysterio illo loquitur quod est lippis & tonsoribus notum. 8. Enthymema futile & stolidum cōminiscitur, & mendacio impuro mihi attribuit. Si voluissem ratiocinari, neque connexione illa, neque consequente vsus fuissem. Manifestum enim est non fieri sufficientem enumerationem. Ad subsellia logica Momeades, & disce sic argumentari: Si sulphur in confectione lapidis bruni flagrare debet, vt halinitri noxiā humiditatem consumat, & frigus moderetur, opus est incensione, siquidem assumitur puluis simplex. (Nam & includi chartæ potest, & antequam iniiciatur incendi.) Ergo aut intus in catino vi feruentis halinitri incendi debet, aut si halinitrum sit extra ignem, vel non ferueat, alieno seu externo feruore. Hic multipliciter potest adhiberi vt tæda, pruna, ferro ignito, candela, vel aliis modis à latere extra ignem, vel in igni modico circulari desuper, idque adhibitione cauta. Quid si prunam iniicias & cum fulminat operculo admoto suffoces? Nolo præscribere ingeniorum fœcunditati. Puer in pædagogio simplicius ratiocinaretur: Si flagrare super halinitro debet sulphur, est incendendum. Illud est; Et hoc ergo. Si incendendum, vel ex vtriusque commissi actione & passione, vt fit cum metalla aquis fortibus & regiis soluuntur; aut actuali feruore inflammatorio. Illud non: Hoc ergo. Si hoc, aut intus erit ignis, aut foris admouendus supra, infra, ad latus, &c.

9. Malam illationem recte pronunciat: Ea vero est Scheunemani, non mea. Itaque flagitiose mihi assignat suam stultitiam & malitiam. 10. Astrali discursu opus esse ad eam rem ridicule ait, cum in pestilente libello suum processum tribuerit Caculæ culinario per sulphur culinarium designato. Is caminorum & carbonum discursus sciuerit, at non astrales. Est autem superbiæ Paracelsicæ & insolentiæ astrale vocare quicquid nebulo circumforaneus quoque ex ipsorum fece crepat. 11. Vetulas & barbitonsores me decepisse falsum est. Oppositis enim liquidioribus literam istius processus redargui & correxi. Si etiam me deceperunt, cur mihi ascribis ratiocinationem oper s? Ea est inuenientis, non ex aliena fide pendentis. 12. Falsum est tyronem sic operantem incursurum discrimen vitæ Si prunam iniiceret, furorem operculo coerceret. Sin autem alia via procederet, adhuc minus periclitaretur. Quod si etiam aliqua læderetur, disceret sapere, nec oleum perderet. 13. Falsum item quod id præscriptum sit meum, aut velim quempiam in operando sic procedere. Non scripsi syntagma per modum rhapsodiæ nudæ; sed declarationes & interpretationes, vbi potui adieci. 14. Non opus esse pruna & cæteris, in vno modo verum est, at non in omni. Imperitus ille Momus vltra vnum catinum non sapit, & putat suam imperitiam esse mensuram totius chymiæ. 15. Magnum est mendacium, & mira inscitia quod scribit si halinitrum ignita re admota incenderetur, fore vt in auram magno cum fragore auolaret. De puluere pyrio cogitauit furcifer, aut si vere de nitro, apparet quam rarus hospes sit in huius naturæ exploratione; Et tamen confidit se posse Doctores docere. Temeritatis, & inscitiæ hoc magnum est argumentum. 16. Ridiculum secretum chymicum fingit, quasi halinitrum ex igni fugeret, nisi retineretur per sulphur. Quis est iste Dictator qui hoc egregium mysterium protulit? Imo halinitrum per se gradatim tostum spiritibus importunis dimissis tam placide in igni moratur quam sal fusilis. Itaque & ante sulphur puro liquore fluens in catino consistit. Cum sulphur immittitur, inflammatur, & halat non parum, donec aliena flamma desinat, vti fit etiam iniecta pruna.

17. Sulphur, inquis, præcustodit halinitrum à flamma, ô te impurum mendacem, & imperitissimum omnium, stolidissimumque iudicem. Halinitrum tunc totum ignescit cum sulphur non tantum super ipso ardet, sed & omnia eius membra peruadit. Vtrumque ebullit simul, & flammam effundit. Si paulo plus sulphuris iniicias, emicat flamma magna, eaque non cærulea vt prius,

Vt prius, sed nitroso purior cum aliqua rubedine ex sulphurea tinctura, & fumo magno, spiritibusque sulphureis, quos etiam campana, aut operculo, vel alembico excipere possis. Nō ergo à flamma custoditur à sulphure nitrum, sed inflammatur tanto vehementius, quanto plus est sulphuris. Si vis flammam extinguere, immitte halonitrum crudum. An vero sal petræ sulphur defendit? Minime. Totum enim comburitur, & si citius extinguitur, pingue, & impurum manet halinitrum. Cum crocus metallorum conficitur, stibii epar locum reguli occupat, sal petræ innatat tanquam spuma, seu scoria, quam Plachmahl vocant artifices. Non autem tunc paruus ignis adhibetur. Si custodiendum foret halinitrum per sulphur, addi hoc deberet. Cum in opere isto essem, quoties sulphur immittebam, toties flamma exurgebat. Consumto sulphure peribat flamma. Quinquies idem repetebam. Ex nouem drachmis halinitri, referebam vix sex. Ecce tibi custodiam halinitri beneficio sulphuris. Metallici conflatores, & sapientes chymici vtuntur halinitro ad custodienda à consumtione metalla tenera.

Facilem enim eis conciliat fluxum, & frigore humiditateq; sua temperat vim ignis in eis. Idem facit cum parte sulphurea ad se à metallo auocat impetum flammæ. Sunt autem metalla in suis venis aliquando valde sulphurea. Dicerem potius familiare & amicum sociari amico, & interim locum dare metalli in regulum secedendi. Solet tunc ferrum adiici, vti & cum vena multum habet stibii, cadmiæ, arsenici. Nam in ferrum hæc impetum faciunt, & metallum vna liquatum dimittunt, quod ad lapidem & plumbum se recipit, sicque impune separatur, & excoquitur. Pro ferro est magnes, & ferrosus lapis & alii fluxus seu medicamina de quibus in Alchymia, & apud docimastas. Considera quæso culinariam tuam præceptionem. Duc nos in culinam calo. Quid hic? Est nobis Halcyon volatilis, hoc est, sal petræ ex mercatorum tabernis. Quid agendum? Corripe citrinas vaccas, quæ dicuntur puer Cribrit. Quid hoc monstri? Sulphur est culinarium. Quid præterea? Ignis assit. Præsto est. Tu Cribrit, cape Halyconem, & bene assa intus, & foris. Depluma quoque. Quid inde? Massa salsa in puluerem diureticum redigenda ad potandum quantum quis velit. Ecce hic est tuus processus culinarius, in quo sulphur tuum adeo non defendit halcyonem, vt etiam plumis spoliet ne possit auolare: neque tamen paruam eius portionem constituunt plumæ. Deinde assatio interna & externa priuat halinitrum succo essentiali, sique id fiat sæpius, quid aliud efficietur quam aridus puluis humido radicali halinitri prorsus destitutus? Quo in magisterio talem assationem didicerunt isti calones? Quæritur hic, cum chirurgus dicat, loco humiditatis nitrosæ quam noxiam putat, inferendam esse innoxiam per solutionem in aqua rosacea, & congelationem, sit ne hoc consultum an non. Nouimus alium vsum esse halinitri metallicum, alium medicum, alium vtrique communem; alium in magno magisterio sapientum ad lapidem philosophorum. Sed de medico est quæstio. Si volumus salem rosatum, capiamus vulgarem, eumque iustis ignibus fundamus; deinde soluamus rosacea, & coagulemus. Sin autem halinitrum rosatum, id quoque obtinebimus, sed non toto radicali humido tam violentis ignibus consumto, verum tantum assatione prudente sublato superfluo. Nihil accipit à sulphure halinitrum, præter detrimentum. Si item recte purgatum est per coctiones, despumationes, filtrationes, & coagulationes, vt totum factum sit homogeneum, non est formidandum. Ego sæpe crudum purum febricitantibus, calculosis, asthmaticis, hydropicis, sitientibus dedi cum vtilitate. Sed reuertamur ad Momi accusationem.

Num proprio humido sublato alterum sit in halinitrum inferendum.

Sal rosatus.

18. Inique à me reprehensum PENOTVM (qui vir de chymica medicina præclare est prome- *Dereprehenso Penoto.*
ritus) scribit. Mendacio me, & illum optimum virum iniuria afficit. Nulla est in mea declaratione reprehensionis suspicio, nedum nota. Est autem malignitatis insignis pessime interpretari optime, & in vsum studiosorum Hermiatriæ prolata. Si dissensissem aliqua in re à Penoti sententia, liberaliter & ingenue id potuissem facere; quod sciebat Penotus semper in more fuisse apud candide philosophantes, qui amicitiam non in sententiarum verborumque nuda consonantia ponunt, sed in animorum iucunda, & secundum virtutem conspiratione & concordi harmonia. Seruum esse alienæ dictionis, & opinionis adulatorum, & gnathorum est, non medicorum, quod etiam Crollius in præfatione Basilicæ admonuit. Si Scheunemanus applaudit applausoribus, & odit dissentientes, videat ne cum ipsis in malam rem abeat.

19. Qua in re reprehendi Penotum? Quasi incertum sit, inquit, an voluerit vt maneret sulphur, an incensum deflagraret. Vah hominem inopem scientiæ. Vnam fideliam circumgestat in angustia sui capitis: inde dealbat omnia. Vnum habet calopodium: ad hoc omnium pedes mensurat.

Num Penoti modus est is quem tu tibi imaginaris inepte reprehensor? Ita is loquitur: Lique- *In libello de sale nitro.*
fac paulatim nitrum in forti tigillo: Eo fuso iniice sensim sulphur commune fabarum magnitudine donec nolit amplius ebibere. Effunde in vas aqua plenum: filtra; coagula: rursus liqua: Sulphur iniice. Hoc quinquies repete. Vltimo solue, filtra, coagula; tunc paratum est. De hoc scripsi ex dictione incertum esse voluerit ne vna manere sulphur, an incensum deflagrare. Ratio est: Si nitrum solutum debet sulphur combibere, quod est in se recipere sicut fieri solet tum in imbibitionibus chymicis, tum nutritionibus quales à Quercetano adhibentur cum Mercurialem partem salinæ iungit, & quomodo liquatis pinguedinibus immiscemus res alias, non debet consumi. Quod enim comburitur, non combibitur. Si item ad satietatem debet combibere, nitrum autem nunquam dicit satis est: quia si millies liquato iniiceres sulphur, semper combureretur: Cogitandum ergo est an non voluerit liquefaciendum esse halinitrum, & remoto ab igni modiceque calenti sulphur immiscendum, quod melius fiet si sulphur sit fixum: aut

halonitrum fixum per limaturam ferri, & calcem viuam, vt pag. ſequente habet. Quicquid ſit; Si crudum nitrum accipiatur, & in catino, vel ſartagine, aut olla fundatur adeo vt efferueſcat, iniectum ſulphur ſtatim corripit flammam, & tum nitrum flagrantius reddit, & aliquam partem in fumum vertit, tum ipſum comburitur.

Ideo in hanc ſententiam inclinans, adieci: SED nos putamus voluiſſe INCENDI, quæ ſententia etiam eſt Plinianæ præparationis, &c. Siccine calumniari tibi libuit? Non reprehenſio eſt, ſed explicatio: Donec nolit amplius ebibere, hoc eſt, donec flamma ex ſulphure, & halinitro incenſis nihil amplius abſumat. Ita enim ignis lambit, & bibit, quando conſumit. Et ſic fixum euadit halinitrum.

Reprehenſio Quercetani. Dec arari hic ſycophanta eſt reprehendi.

20. Relicto Penoto vellicas etiam id quod de Quercetani proceſſu ſcripſeram. Tres adducuntur præparatione Quercetani. In nulla fecit mentionem deflagrationis, ſeu incenſionis externæ, internæ, ſpontaneæ, artificialis. Dico: *Omiſit, vel occultauit incenſionem.* Eſſe autem dubium quoddam in illis præparationibus ſubnotaui. Incendi debere materiam, ſi ſulphur pinguedinem halinitri ſublaturum ſit, ſcripſi. At ſi incendatur, non video *quomodo ſulphuris acido ſpiritu poſſit impregnari*, quod requirit Quercetanus. An tu ignoras ſulphureos ſpiritus, cum ſit ſal prunellæ tanta copia exhalare, vt non vnum pene conclaue impleant, ſique quis velit admota campana excipere, poſſit coagulatos colligere? Deſcendunt, inquies, in halinitrum. Magno argumento inquam opus erit vt mihi perſuadeas. Vbi enim fuga in altum eſt, non deſcendunt; Deinde ſi deſcenderent, non euolarent, & ſecum ducerent reſolutionem halinitri, quin, & in ſale fixo deprehenderentur. Guſta halinitrum illud fixum per ſe, vel aqua ſolutum. Salſedinem, non aciditatem inuenies; Si vir es hoc age, & Quercetani dictionem explica.

21. Negas occultaſſe incenſionem. Vbi ergo expreſſit? In nulla præparationum poſitarum habetur. Per ſe ſit, inquis, in opere. At tuam ſtultitiam rideo. Non eſt quæſtio quid in opere fiat, ſed quid reuelatum ſit in proceſſus propoſitione, & quid tacitum. Tacuit de conflagratione. Ergo eam omiſit, vel ſub aliqua alia dictione tacite comprehendit. Verba Quercetani ſunt: Sali pe-
„ træ ad ignem in cruſibulo diſſoluto, & liquefacto flores ſulphuris paulatim adiiciantur donec
„ ſpiritu ſulphuris acido imprægnetur. Vbi hic eſt incenſio? Ego dico occultatam eſſe vocabulo ſpi-
„ ritu ſulphuris, aut omiſſam. Flores ſulphuris ipſi ſpiritus aliquando appellantur, vt alii ſpiritus ſicci per ſublimationem facti. Hi acidi ſunt potentia. Acor actuatur colliquatione, & vſtione. Si hic ſenſus eſt, immiſceri, & colliquefieri debet ſulphur. Alias imprægnatio non fit. Sequitur autem inde incenſio quæ relicta eſt lectori ſubintelligenda. Quod autem attinet ad receptionem acidorum ſpirituum, compendioſius longe ii miſcebuntur aquæ qua halinitrum fixum ſoluitur, & in qua denuo congelaſcit. An putes liquandum eſſe halinitrum, & ſpirituali oleo ſulphuris potandum per modum imbibitionis, quæ etiam vocatur imprægnatio à perfecti magiſterii ſapientibus? Hic nulla eſt incenſio. Tertio flores ſulphuris ita parari poſſunt, vt ſint fixi, nec amplius incendi queant. Quid ſi hos intellexiſſet? Vides quam temeritatem incurras nimis properanter paucis inſpectis iudicando.

22. In ſecundo proceſſu fuſo halinitro ſuperiniicit flores ſulphuris qui pinguedinem eius tollant, & purum lucidumque reddant inſtar vitri.

Hic quoque incenſio eſt occultata. Tu negas. Monſtra ergo diſertis verbis poſitam. Non ſi quid ſubintelligitur, id expreſſum eſt. Diſtant implicitum, & explicitum, ſcriptum & dianœa, ô te interpretem putidum qui clarum expreſſumque mutas in occultatum, & occultatum in clarum. Nempe ſic ſcribebas in tua peſtilente charta proceſſus tuos eſſe iam notos, & gnaris chymiæ dilucidos. Ego non video lucem illa in re quæ delphicis ænigmatibus eſt tenebroſior. In tertia præparatione tantum nominat halinitrum cum ſulphure, aut floribus eius purificatum, & vitrificatum. Pone purificationem nullo alio modo fieri poſſe quam per deflagrationem, at nihilominus ea eſt occultata & tacita.

23. Quod de ridentibus meam deſcriptionem pueris officinarum dicis, quorum loco te ſiſtis. Videbis iam te pœnam tui riſus dare debere. Non poſui meas deſcriptiones. Meas non irridebis. Te vero male iudicando, & calumniando meritum eſſe puerilem ferulam intelliges, ſi ſanus eris.

In aduerſariis meis de Angina hos inuenio modos: Salem petræ in lebete ferreo liquefacito, & cum ſpumat, inſperge puluerem ſulphuris, & purificatur ſal petræ, fitque ſubtus clarus: Vel pone in tigillum: adde parum ſulphuris. Incende (ferro candente.) Stet autem tigillum in aqua, cum deflagrauit, fit quaſi ſal ad anginam vtilis. Abi iam imperitiſſime omnium & tuas fatuitates ride, vel plora. Vſum pleniorem Nitri inueniet lector apud Penotum.

NOTA XLIV.

De magneſia Saturnina Opalina pellucida Quercetani in croco metallorum.

QVando tandem à me aliquam inibis correctionis chymiatricæ gratiam? Si vellem ex tuis principiis concludere, an non poſſem ſic argumentari: *Momus eſt incarnatus Diabolus. Scheunemanus eſt Momus.* Ergo? Propoſitio eſt Scheunemani. Aſſumtio ad viuum patet ex reprehenſione ſalis prunellæ mineralis, croci metallorum, & ſimilium magno numero.

De

Pag.107.

De croco metallorum ſuo in pharmacopœa reſtituta ſic ſcribit Quercetanus: Rec. *Magneſiæ ſaturninæ opalinæ & pellucidæ, & lapidis, vel ſalis prunellæ* (mineralis) *ana. Miſceantur, igniantur, & calcinentur calcinatione philoſophica; Magneſiam inuenies calcinatam, & coloratam inſtar Hepatis, quam dulcorabis & vſibus reſeruabis. Puluis hic erit inſtar alicuius croci, eique nomen croci metallorum vere competit, ſi quidem magneſia à qua originem traxit, eſt metallorum radix, & ens primum.* Hęc ille. Mea ſententia eſt, cuius poſtea rationem percipies, materiam eſſe non crudum antimonium, & crudum halinitrum, ſed vtrumque coctum, vt & nomina ipſa inſinuant, & in Alexicaco pag. 473. Ego, vt verum fatear, inquit, hac in operatione (qua fit aquila alba cœleſtis ex ſuiſmet ipſius partibus eſſentialibus) aquis penitus crudis, vt antea proteſtatus ſum, abſtineo, &c. Idem eſt in Tetrade pag. 460. Non autem nego eundē etiam adhibere crudum, & ſpumam, & regulum. Quid quæſo tu hic habes? Repeto tua verba: *Similem errorem* (inquis) *committis c.*34. (tractatus chymici de igne naturę, pag. 65.) *vbi metallorum crocum in Quercetaneum detenebrare conaris. Loco magneſiæ ſaturninæ opalinæ & pellucidæ, quæ Quercetano eſt fœmina Stibii à Plinio deſcripta, iubes recipere Stibii vitrum, quod opalum gemmam æmulatur. Chymici hactenus triplex ſtibii vitrum agnouerunt flauum, rubicundum, & album: nullum horum opalum colore refert, etſi vitrum ſtibiatum qualecunque illud ſit perpetuo Nitro, Tartaro, Borace, ſeu chryſocolla* (chriſocolla ſcribis) *torreas, vel philoſophice calcines, nunquam inuenies vitrum tuum calcinatum coloratum inſtar hepatis.* Hæc tu. Bene ſe res habet, quando de alienæ ſententiæ explicatione agitur, & non de propria præceptione. In illa obſcurius propoſita poteſt errare etiam doctior Scheunemano. Si tu aliquid ſolidius afferes, cedam tibi haud inuitus. Repeto in dicto loco ex pharmacopœa Quercetani deſcriptionem vt ante, explico: Rec. Saturninæ magneſiæ opalinæ, & pellucidæ, id eſt, vitri ex ſtibio quod opalum gemmam imitatur. Huius meæ explicationis rationes ſunt hæ. 1. Nullum eſt ſtibium minerale ex natura pellucidum ita vt opalum referat, ſed arte fieri debet. Opalus quæ res? Nobilis Anshelmus Boetius de Bood lib. 2. Gemm. c. 48. hæc habet. Omnium gemmarum vires habet, quod omnium colores exhibeat, cap. 50. adulteratur calce ſtanni, & vitro cryſtallino: apud Quercetanum à ſpiritu nitri ſi vale rubicus tingitur (imo & ab aliis multis, vt vrina, hydrargyro, ſtibio, &c.) Cap. 49 primi generis opali rubro, cæruleo, flauo, viridi, purpureo pro vt ad ſolem vertuntur rutilant. Genus ſecundum habet lacteſcentes varios colores, vel proximum eſt primo. Cap. 46. naſcuntur opali in lapide molli venis nigris, flauis, vel fuſcis diſtincto, ita vt corpus lapidis albeſcat, flaueſcat, nigreſcat, &c. Cap. 47. Primum genus eſt Diaphanum; Secundum nigrum ex nigredine ignem & carbunculi fulgorem emittens, viuæ prunæ inſtar. Tertium eſt varicolor in flauo corpore quaſi quietum. Eſt & lacteo colore opacus, oculus catti dictus: Quartum, pſeudopalus, diaphanum ſimile oculis piſcium. Vidit Boetius quandam perſpicuam variis coloribus, & lacteſcentem. Colores inſunt varii non realiter, ſed ex emphaſi ad lucem incidentem. Iam requiritur magneſia ſaturnina, ſeu plumbum, quod philoſophorum aliqui dicunt, eſtque ſtibium. Ea magneſia debet eſſe perſpicua, ſeu pellucida, & transparens, & opali coloribus varia accommodatione ad lumen varia. Sunt in Antimonio (potentia plærique non actu) omnes colores, vt Baſilius ait pag. 51. Habet vires omnium gemmarum p. 111. vt rubedinem Carbunculi, albedinem Adamantis, cæruleum Sapphiri, virorem Smaragdi, flauedinem Hyacinthi, nigredinem Granatorum, tum miſtos colores Iouiales. Vitrum eius perſpicuum eſt rubrum, flauum, album, & aliorum colorum, vide Baſilium illum in curru triumph. pag. 113. 118. 119. 120. 121. 122. Nigrum refert lapidem obſidianum, aut ſanguinem concretum. Sed num crudum è minera eſt tale? Non. Hoc enim Rogerio eſt pulchrum, album, digeſtum, in medio venis flauis plenum, item plenum rubris & cœruleis coloribus, quæ ipſe de electo ſcribit. Baſilio ſtibii color niger eſt vt Vngaricum quo alias vſus eſt Quercetanus, & quod ego cum ſplendore maiore, minoreue vidi. Nam variat minerarum admiſtione, & excoctione. Antimonium externo intuitu, inquit Monachus, refert crudam nigredinem inſperſo, miſtoque colore albo. Idem eligit Vngaricum pag. 168. Conſului Plinium, Rentmannum, Agricolam, Dioſcoridem Matthiolum, Fabricium, Falloppium, Cæſalpinum & alios. Nullus prodit quicquam de perſpicuo natiuo opalino. Eſt ſimile lapidi plumbario, magis nitens, candidius (quod non de albo colore intelligendum) ſeu radiantius. Fœmina nitet, & magis minusque radiat. Sed legantur autores ipſi. Multa ſpecimina vidi, plura legi. Nullum inueni perſpicuum opalinum, quale Quercetanus vitrum depingit in quo halinitrum deſtillatum. Ipſe in Zoëphilo Tetradis Antimonium de minera ex Vngaria poſcit; Idemque in panareto. Alibi capit quod purum eſt in Antimonio, veluti Regulum, vitrum &c. vide cap. 10. de ſpagyricis: Item tractatum Tholdii quo declarat Antimonium Suchthenii pag. 233. & ſeq. citat autores plures, quorum nullus habet pellucidum ſtibium naturale. Henningus Scheunemanus in ſua Vtopia inuenit aliquod. Quale illud? *Fœmina ſtibii Plinii.* Eſt ne ea perſpicua & varicolor: Neutiquam. Ita enim ait Plinius: *In argenti metallis inuenitur ſpuma lapis candidæ nitentisque non tamen translucentis; Stimmi appellant, alii ſtibium, Alabaſtrum, Larbaſon. Mas eſt & fœmina. Mas horridior, ſcabrior, minus ponderoſus, minus radians, arenoſior: Fœmina nitet, friabilis eſt, fiſſurisque non globis dehiſcens.* Vbi iam opalinum translucens? Nuſpiam niſi in Scheunemani Moronia. Hac tamen lege tecum contendo. Si mihi monſtraueris natiuum ſtimmi iuxta Quercetani deſcriptionem, herbam porrigam. Quod ſi naturale non eſt, ars autem poteſt id parare vt transpareat, & vel in diuerſis varios colores habeat, vel in vno, prout luminis radii incidunt; Conſequens eſt artificiale vitrum intelligi. Si nos decepit Quercetanus, deceperit ſane. Non ſunt opes Latii in eius ſententia. Vbi iam ERROR meus? In Scheunemanum migrauit.

Vide Scheunemani peritiam in metallicis.

Opalus.

Vitra Antim. Scheunemania.

2. Perite admodū diſſeris de vitris antimonii tribus, flauo (Hyacinthino) rubicundo, & albo. At ſi currum triumphalem Baſilii legiſſes, longe plura inueniſſes, atque etiam omnium colorum. Eras ergo de chymicis, & tuam ruditatem prodis. Ego ipſe paraui ſanguineum in concretione

nigrum adiaphanum: Item epaticum aloes ſimile & flauum, Hyacinthinum, rubrum, albicans vidi; Imo varios colores elicui ex ſtibio.

3. Nullum ex albo, flauo, rubicundo, dicis referre Opalum colore. Rideo tuam ſimplicitatem. Fac ex illis Smaltum. Non neceſſe eſt reales eſſe colores, vti neque ſunt in alembico deſtillationis Nitri, vrinæ, &c. Sed cum varie ad Solem, aut lumen vertitur id quod recte eſt præparatum, variorum colorum phantaſias exhibet. Argumento res tota comprehendi poteſt: Aut naturale eſt ſtibium Quercetani opalinum, aut artificiale. Non naturale. Nam vel mas foret, vel fœmina, nigrum, vel album, quod alias plumbum cinereum dicitur. Nullum eſt. Nullum enim translucidum eſt. Artificiale ergo. Hoc enim in vitro puriore perſpicuum eſt, & varios colores recipit, ſiue eos quæras in eodem pro diuerſa luminis receptione; Siue in diuerſis, quod non eſt curandum. Parabolici enim artifices liberius vtuntur terminis.

Nota XLV.

Num Crocus metallorum fiat ex ſtibio per halinitrum.

Scheunemanni in croco metall. pudenda inſcitia.

PVerilem hic tuam ruditatem, an amentiam & ſtudium obtrectandi notem? Quercetanus loco citato (pag. 107. Pharm.) Crocum metallorum aliquem facit ex magneſia ſaturnina, opalina, & lapide vel ſale prunellæ. Annoto, intelligi halonitrum per ſulphur purgatum, quæ calcinanda igne circulari (vt ſponte deflagrent, & detonent) aut incendenda pruna, vel ferro candente, ſi quidem pro lapide prunellæ ſumatur halinitrum inflammatile aut lapis ille nondum in totum fixus vt incendi poſſit. Duos modos noto in croco metallorum: vnus eſt quem quilibet Tyro, imo & mulier facile poteſt procurare in catino ſeu aperto, ſeu clauſo, relicto tamen ſpiraculo, vti Rulandus faciebat, poſito inter prunas circulo ambientes ſurſum patente libera via: alter fit ſine igni circulari in olla ſtrata in latus, vbi requiritur tamen incenſio per ferrum candens, &c. Debere autem halinitrum inflammatile adhuc eſſe res ipſa loquitur. Hoc enim eſt cuius igneo fluxu, & calore ſtibium percoquitur & purgatur.

Contra hanc annotationem intonat, aut potius rudit Scheunemannus his verbis: *Si vitrum ſtibiatum, qualecunque illud ſit, perpetuo Nitro, Tartaro, Borace, ſeu chriſocolla torreas vel philoſophice*
,, *calcines, nunquam inuenies vitrum tuum calcinatum coloratum inſtar Hepatis. Loco lapidis, vel ſalis prunellæ*
,, *iubes recipere halonitrum inflammatile, vel lapidem prunellæ ſegniter præparatum vt incendi poſſet. Experto*
,, *crede Ruberto, ſi magneſia cum halonitro, vel lapide ſegniter præparato vt adhuc incendi poſſet commiſceatur,*
,, *quam primum magneſia à calore liqueſcit, halonitrum ſponte incenditur, deflagrat, ac è tigillo in aerem magne-*
,, *ſiam proiicit, ac ſpargit. Citius id contingeret ſi prunam ardentem, vel ferrum ignitum admoueres, vaſculum tu-*
,, *um in mille partes diſſiliet, &c.*

Putabam te ad certamen chymicum acceſſiſſe inſtructiorem. At deceptum me multis modis video.

1. Vitrum ſtibiatum quid eſt? Si eſſes chymicus exercitatus, loqui poſſes artificioſe ſtibium ſeu antimonium vitrificatum, & non vitrum ſtibiatum. Metallicorum lingua argentum auratum æs argentatum, & ſimilia non ſunt ex auro, vel argento facta, ſed his miſta, vel affecta. Melius dixiſſes antimoniale.

2. An nequeat ex vitro Antimonii epatico colore medicamentum fieri inquirendum eſt. Primum ego Quercetanum autorem adduco, licet tu eum praua ſententia corrumpas. Deinde ita annotat Tholdenius in primum tractatum Alex. Suchthenii: *Cape Tartari crudi, vitri antimonii, vel crudi an. pares colliquefacta effunde in aquam calentem, & erubeſcet. Affunde parum aceti, rubrum epar ad fundum ſecedet, quod epar per manicam aqua feruente edulcora, & coagula in lapidem, &c.* Modus hic tranſcriptus eſt ex curru triumphali Baſilii pag. 161. 162. quanquam quibuſdam mutatis. Ex Hepate facile poteſt fieri vitrum. Imo vitream naturam habet, maxime id quod fit proceſſu Rulandi in quo nitor inſignis, cumque hoc minerale varias mutationes etiam reciprocas ſuſtineat, non eſt abſurdum quod dicitur, vt & cum vitrum rubrum epaticum calcinatur ſuo modo, iterumque in vitrum reducitur. Autores produxi. Penes iſtos ſit rei fides. Mihi graue eſt artificum experimenta carpere. Tuam Quercetani expoſitionem non reſpondere verbis proceſſus paulo ante demonſtraui. Illud tibi dico me rubrum vitrum adiaphanum ſæpius feciſſe, idque aliquoties nouo halinitro recoxiſſe. Rediit Epaticum vitrum vt prius erat. Tale fit etiam ex antimonio cremato, ſeu vſto quod ſane vitrum eſt quoddam. Sed procedant reliqua.

Ecce Rubertum expertum.

3. Rideo & explodo tuam imperitiam. Ego ipſe meis manibus tam Rulandi, quam Quercetani epar ſtibiale non particulatim, ſed ſemel vniuerſum feci; curaui idem fieri manibus filii, nec patitur aliud Rulandi proceſſus, qui fit ſub teſta, ſeu operculo. Res eſt omnino facilis. Tonat & furit halinitrum inflammatum, ſed poſtquam ſpiritus furibundi detonuerunt, in fundo Regulus eſt Epaticus, qui Epar eſt; Sal durus, concretusque per ſpuma, quam plachmalium, aut ſcoriam vocant, ſuperius eſt, ita tamen vt aliqua pars epatis ipſi inhæreat, iſque colore nonnihil in crocum tendat. Si totum, ſalem ſcilicet, & epar in puluerem redigas, & aqua decoquas, ſal aquam ingreditur, epar, quod erat vitri inſtar in puluerem croco vegetabili non abſimilem abit. Proh artificum fidem, quam ſæpe antimonium coxi miſto borace, vel halinitro, vel felle vitri.

tri. (Spuma est) vel Tartaro, vel sale crystallino? Nihil vnquam tale mihi occurrit, quale tu tibi certe non experto, sed inexperto Ruberto contigisse scribis. Indicat Basilius Valentinus antiquum opus esse ex stibio cum Tartaro epar facere, pag. *61.* & *62.* curtus, vbi modum vide non per particularem deflagrationem, sed in ventosa per reuerberationem olla firmiter clausa. Falsum, fictum, inane, & mendax est quod ponis.

4. Æque falsum est, quod halinitrum in aerem euolare scribis. Nam spiritum tantum perdit. Salis corpus manet, & resolutum aqua, inde denuo coagulari potest, fitque sal catharticus admodum excellens.

5. Falsum est quod magnesia è Tigillo eiiciatur. Sidit enim vt Reguli solent. De sale ammoniaco persuaderes, sicut & de aqua caustica in angusto vase.

6. Falsum est, & fictum quod vas dissiliat in mille partes. Nam catinus Quercetani apertus patente orificio frangi non potest: Rulandi tectus ex angusto foramine saltem perstrepit, adeoque non dissilit, vt ne operculum quidem agglutinatum repellat. Itaque vno & eodem vase sæpius epar confeci. Quid dices de olla Quercetani in qua pruna, aut candente ferro accenditur materia?

7. Halinitrum sponte accendi scribis, & pruna, aut candente ferro si incendatur, vas citius rumpi, materiamque excuti. Sane cum catinus excandescit, mixtura incipit strepere, dissolui, & tandem inflammari: verum qui velocius id procuratum cupiunt, etiam desuper accendunt. Ego tegebam catinum apertum carbone lato, qui inflammatus desuper per modum reuerberationis halinitrum antimonio commistum incendebat, ita vt igni vndiquaque ambiente coqueretur ad perfectionem, cuius signum est tumultus, & inflammatio quiescens, reguloque ad fundum cedente sal emergens, vti fieri assolet in opere Reguli. Sed & candens ferrum immitti potest. Pruna imperite ne iniiciatur, vti neque in sale prunellæ mineralis faciendo. Satis enim est si ardens imponatur, aut admoueatur prouide. Quod autem tales incensiones sint apud artifices vsitatæ, turpe est te nescire. Per se quidem verum est halinitrum etiam ad candelam ardentem admotum non efferri & excuti: sed tamen & autores videantur. Ita Tholdenius in declaratione Suchthenii: *Halonitrum & Tartarum contrita in mortario per ferrum ignitum incende, &c.* Ecce hic non in auram euolat halinitrum, sed materia fixa fit cuius vsus ad Antimonii Regulum. Cum etiam Basilius oleum vulnerarium ex stibio sub campana vel Alembico facit, miscet tria ista pari pondere, nempe stibium, halonitrum & sulphur, posteaque inflammat, nec metuit ne cum furore in aerem efferantur, & pereant. Sed & dic, quid sibi vult Quercetanus pag. 407. Alexicaci cum scribit, *se ad magnesiæ calcinationem nullo alio igne vti nisi salis sulphurei*, quanquam prius voluisset philosophice calcinari? Halonitri ignis potentialis est, vt calcinet Antimonium in actum euocandus est. Quo alio actu si externus circularis ignis non adhibeatur, vt fieri solet, quam desuper inflammatione? Hunc puto designari etiam in pharmacopœa pag. 621. cum ait: *Crocus metallorum preparatur cum æquis partibus magnesiæ saturninæ & nitri inuicem mixtis & inflammatis in quodam crusibulo, & remanebit materia quædam calcinata in forma Hepatis &c.* Quid autem opus est hac de re certamine? Senserit Quercetanus, variaueritque pro libitu. In artibus semper id respicere solemus quod melius est. Si quis velit calcinationem peragere vel in vase candefacto (siue in prunis maneat, siue extra eas in focum collocetur) particulatim per primum modum detonationis: vel in catino cum materia statim tota in ignem illato, ita vt sursum pateat: vel in catino clauso relicto spiraculo: vel inter prunas quidem sito, sed desuper etiam tecto pruna viua, vt inde quoque incendatur aut ferramento candente apposito, aut sequente Beguini modo, is si perite aget, Epar efficiet.

Ita Beguinus in Tyrocinio chymico pag. 122. *Rec. antimonii crudi lib. j. salis petræ vncias xij.* (Alias pares: sed is videtur ciuile pondus in stibio intelligere) *Misce, & impone mortario ferreo in latus strato* (ad latus posito inquit ille: Situs talis esse debet qualis cum Dornæus calcinat vitriolum) *vbi ea prius bene triueris* (oportet enim misturam exactam esse ne crassæ particulæ minutis immistæ sint. Nota quod tritio illa furorem anteuertat. Nam fracta soliditate spiritus emittit, sicut fit etiam in pyrio puluere. Hic enim in farinam comminutus non tonat sed stridet tantum.) *Deinde* ADHIBITO *saltem* (non iniecto) *Carbone viuo* (idem peragi potest ferro, charta, vel tæda ardente) *accende, & subito fiet Hepar Antimonij. Sal petra postea separa.* Hæc Beguinus, qui procul dubio hoc ipsum Enchirema à Quercetano accepit, atque ita lucem attulit his quæ in Alexicaco, & Pharmacopœa scripsit. In Lysipono pag. 415. Tetradis hæc habes: Rec. Reguli lib. ß. salis nitri cum sulphure, aut floribus sulphureis purificati, & vitrificati lib. j. Reducantur in puluerem, & optime misceantur, & crusibulo indita ponantur in igne circulari, ignem augendo per gradus, eumque crusibulo sensim admouendo donec omnis materia fluxerit instar metalli fusi. Tunc vel ferrum candens vel carbonem ardentem iniice vt sal comburatur, &c. Hæc Quercetanus contra tuam phantasian. Lege & alia eiusdem de stibio calcinando, de regulo, similibusque. Inuenies tua te opinione multum falli. Sed horum occasio sequetur.

Modus per ollam stratam & ferrum ignitum vel prunam.

Nota XLVI.

De artificio vetuſto detonationis, ſeu deflagrationis, quod Germani **verbuffen** *vocant, à ſono ſclopetorum pyrio puluere in eis incenſo.*

Aduerte imperitiam hominis.

„ REpeto tua verba: *Hoc vt vitarent periculum* (hoc eſt, ne halinitrum ſubito incenſum in auras euolaret, & vaſa rumperentur) *& incommodum, philoſophi magneſiam cum nitro crudo non commiſcuerunt, ſed inuenerunt calcinationem iſtam, quam Germani artifices vocant* verbuffen / *& fit quando fruſtrum nitri vnum poſt alterum in liquatam magneſiam proiicitur, & confeſtim ab ea accenditur, ita vt non opus ſit pruna viua, charta ardente, vel ferro ignito, quo incendatur. In ictu oculi quam primum nitrum liquatam magneſiam tangit, accenditur, & in eius ſuperficie deflagrat cum magno fumo & fœtore, quem Quercetanus vt fugeret, lapidẽ prunellæ rite præparatum cum magneſia commiſcuit, & philoſophice* (Nicht durch das verbuffen /) *hoc eſt, obſeruatis ignis gradibus commixtum calcinauit. Quapropter proceſſum non occultauit, ſed præ cæteris omnibus faciliorem, & lucidiorem tradidit. Lapis prunellæ ad ſe ſulphur Antimonii trahit, vnde poſt calcinationem maſſa refrigerata pulueriſari debet, & in aquã valde calidam proiici, quod craſſum eſt, confeſtim fundum petit, vtile ſulphur aquam aureo colore tingit. Hæc aqua tincta in aliud à fæcibus vaſculum effunditur, & ſinitur per horas duas reſidere, aqua lente effunditur. Habebis nobiliſſimum crocum, quem adhuc ſæpius aqua calida dulcorabis, exſiccabis, & vſibus reſeruabis.* Hæc tu. Nullum pene verbum ſine flagitio poſuiſti. Tune talis es expertus Rubertus: Imo ad ſues paſcendas te confer. Ad chymiam es totus tantusque quantus es ad Lyram Aſinus. Vt ſcabiem tuam, & flagitia videas, mentem aduerte.

O expertum Rubertum.

1. Vt vitarent periculum, &c. Nullum eſt periculum, neque incommodum tam in ſale prunellæ mineralis faciendo, quam Hepate ſtibii, niſi tibi ipſi aliquod inſcitia, & imprudentia creare velis. Vide vt oculis, naſo, barbæ, & manibus parcas, naresque in fumum æthnæum non immittas. Si paraueris omnia ex arte, periculi nihil ſenties. Miror autem quo halinitro ſis vſus, aut quid feceris, ſi verum eſt quod ſcribis, nitrum ſubito incendi, & in aerem ferri. De puluere pyrio cogitaſti. At halinitri alia eſt conditio. Num tu maſſas ſolitus es in ignem iniicere: Id videris infra conſiteri, nominatis FRVSTIS. Mirum ſi non in faciem irruperunt.

Scheuneman forte puluerẽ tormentariũ pro halinitro ſumſit, aut in rei natura errauit.

2. *Inuenerunt artificium calcinationis detonatoriæ* verbuffen.) Eſt equidem id vetus inuentum. Ita enim ſcribit Baſilius: *Cape antimonium bonum & purum ex Hungaria, natum in talibus mineris,* (quæ ſunt auriferæ) *Tere illud in minutum valde puluerem. Miſce tantundem halonitri exacte purificati, & tertium clarificati. Hanc compoſitionem vre in olla noua vitrata quam nulla pinguedo infecerit, in igne circulari, non ſemel & ſimul totam, ſed particulatim imponendo, id quod veteres ſpagirici diſcipuli vocant* verbuffen. *Hac detonatione ſeu calcinatione* (vſtione, crematione, deflagratione) *peracta materiam duram contere, &c. Eſt materia punicea, ſeu hepatica,* de qua & pag. 256. Hic modus calcinationis, ſeu vſtionis eſt primus, vſitatus in his quæ copiam deſiderant. Si enim multum materiæ velles vna vice calcinare (ita vocant quanquam calx non fiat) flammæ furor excederet modum, & perfectam coctionem impediret. Alter modus eſt in pauca quantitate quæ tota ſimul poteſt imponi, eſtque perinde ac ſi partem maioris operis in paruo vaſe tractares, vtrobique eſt vas apertum. Alius eſt vaſe tecto: alias extra ignem olla ſtrata: alius in calcinando ſtibio, &c. Sic fiunt reguli ſtellæ, hepata, calces, ſales & ſimilia. Vetus itaque artificium eſſe non es mentitus, ſed ad fugiendum tuum periculum inuentum eſſe, niſi in copioſa materia, non agnoſco.

Pag. 168. Epar ſtibii Baſilianum.

3. Sed quæ eſt ratio operis? Adeſte lixæ, & calones chymicorum & magiſtrum hunc chymicum corrigite.

1. *Magneſia primum eſt liquanda.*) Cape ferulam chymicam. Neque enim id eſt artis. Diſce ex monacho, ſi non vis per te ſapere. 2. *In liquatam eſt iniiciendum fruſtrum nitri vnum poſt alterum.*) Cape & flagellum chymicum. Non fruſtra (fruſta) ſed pulueres, iique ſubtiles & exacte requiruntur. Fors tu ſic tuam calcem ſtibiariam feciſti, putasque epar quoque eo modo conflari: Stulte putas. Neque vero etiam hic iniicitur halinitrum, ſed commiſcetur ſtibio extra ignem. Cogita vero quid ante ſcripſeris. Volebas ſubito incendi nitrum, & in auram euolare. Cur id hîc non fit? Si euolaret, nunquam epar conficeres, neque etiam calcem, vt dixi, ſpiritus ſaltem inflammati nitroſi cum reſolutis ex ſtibio erumpunt, idque cum ſtrepitu propter contrarietatem ſulph. Mer ſalis & ignis corpulenti. Quo craſſior eſt materia, hoc maior eſt tumultus, & tonitru vulcanium, quæ declarari poſſunt tonitruis, & riſu vulcanio. Spiritus enim per craſſa obſtantia prorumpens, vim maiorem habet, adeo vt aliquando etiam negata via alia ſolida latera effringat, & propellat, vt fit in tormentis diſſilientibus. Non credis mihi. Audi Quercetanum ex c. 4. med. priſcæ pag. 25. Quis non miretur, inquit, ſal petræ tanta promtitudine concipere flammam per quam in aerem & fumum exhalet: interim videat liquidum atque fuſum manere in cruſibulo igneo conſtituto in centro flagrantiſſimorum carbonum, in quo tamen licet ardentiſſimo nec flammam concipiat, niſi flammæ aut ignis admotio fiat ad tactum, cumque naturæ ſit adeo volatilis, fixatur tandem &c. Hæc tu non calumniare, ſed explica petite. 3. Iniicienda ſunt fruſtra. Quomodo ergo totum corpus magneſiæ reſoluent, penetrabuntque, & in vitream maſſam purificatam tranſmutabunt, præſertim ſi adeo eſt volaticum nitrum? Tuus Vulcanus præter calcem tuam albam nihil cogitauit, & oportet eum mirabiliter operatum eſſe ſi ſalem petræ fruſtillatim iniecit. Non fruſta halinitri, ſed totius miſturæ diuiſæ portiones per cochleare, ſeu trullam infunduntur particulatim, vt dixi, fruſta cum fragore diſſiliunt, dataq; via in auras feruntur, ni in latus ſtratum vas quaſi operculum obiiciat. Sed proceda-

Ad ferulas & ſcuticas.

procedamus. 4. *Ita vt non opus ſit pruna viua, &c.* Nempe in iſto modo. Si cogitaſſes alios eſſe plures, vel ſaltem Tyrocinium Beguini legiſſes, & Quercetani verba rectè intellexiſſes, non ita in incenſiones meas inſanires. Cum tu calcinas tuum Stimmi, velim equidem videre quid agas. In feruens immiſſum halinitrum tritum liqueſcit, inflammatur, & non tantum ſpiritus ſurſum mittit, ſed & in ſtibium ſe immergit, idque penitus peruadit, reſoluit, & colliquat. Reſoluti halitus iterum concreſcere ſolent, ſi quis velit galea excipere, vt fit in floribus. Ego & alii ſolemus ferrea ſpatha, vel rudicula continue mouere materiam ad calcem albam deducendam. Ibi nihil prohibet eam ignitam eſſe. Imo inieci etiam prunæ viuæ portiones, vt & Quercetanus fecit, neq; quicquam adeo abſurdum, aut periculoſum vidi, niſi quod dum halinitrum nondum deflagrauit, expuantur ramenta & maior fiat exhalatio. Verum vt dixi non hic de calcinatione agitur, neque de eo modo in quo pruna admouetur, non autem iniicitur.

6. *In ictu oculi accenditur & in ſuperficie deflagrat, &c.* Ecce tu aſtitiſti calcinationi tuæ. Vnde enim de ea loqui poſſes? At imperite iudicas. Cur non exiluit & in auras volauit? Si in ſuperficie in ictu oculi accenſum halonitrum deflagrat, quorſum id iniecisti? Impone Vulcano tuo perſpicilia, & videbis non totum deflagrare, ſed liquatum per fuſum ſtibium penetrare, penitus liquare, attenuare, Mercuriale, arſenicale, & ſulphureum recrementum in fumum vertere, purgare, & figere, quæ ſunt iſtius ſalis purgatorii officia.

7. *Cum magno fumo & fœtore.*) Recte. Ergo non deflagrat in ſuperficie, nec ſolus ſpiritus ſulphureus, & mercurialis halonitri exhalat, ſed ſecum ducit ſtibii volatilitatem.

8. *Quercetanus vt fugeret fœtorem.*) Quercetanus ſi calcem tuo more voluit facere, nō potuit fœtorem fugere, niſi naribus auerſis, aut munitis. Solemus autem tunc opus aura à tergo aſpirante peragere, vt qui biſmuthum, aut lapidem plumbarium excoquunt, vel lapidem fiſſilem cremant. Ille per miniſtros plæraq; elaborauit. Vide Lyſiponon eius pag. 415. Tetradis, vbi tibi plane aduerſatur. Ad Hepar ſtibii quod attinet, ſane & hoc non eſt ſine fœtore bituminoſo, ſiue in igni circulari, ſiue extra confletur. Itaq; ſi crudum aſſumſit, prudentia opus fuit. Si vero fœtorem ſic fugere voluit vt is plane nullus eſſet, & halitus non ſæui, quid aliud inde colligere potes, quam vitrum (rubrum, vel nigrum) aliqua pellucidum, vt lapis ſeu vitrum obſidianum aſſumſiſſe, & ſalem nonnihil fixū? Ita mea cōiectura fit vera, tua vero de neſcio quo ficto ſtibio putore, & fœtore nō caret.

9. *Quercetanus lapidem prunellæ rite præparatum cum magneſia miſcuit.*) Nempe non tua fictitia, ſed vera iam artem paſſa. Cum dicis, *Miſcuit*; intelligis ad epar faciendum requiri non iniectionem halinitri, ſed commiſtionem. Quod ſi non halonitrum fixum, ſed crudum crudæ magneſiæ iunxiſſet, quanto magis euolaſſet, & ſecum magneſiam auexiſſet, ſi tua phantaſia de halonitro eſſet vera?

10. *Philoſophice* Nicht durchs verbuffen.) Ecce tuam inſcitiam. An ergo detonatio illa non eſt philoſophica, ſed famuli tui culinarii coctio? Cum Quercetanus iubet calcinare philoſophice in hoc proceſſu plane id intelligit quod artifices dicunt verbuffen. Neque enim aliter fit in igni calcinatorio, vt ipſa docet experientia. Quia vero tu ſtulte explicas deflagrationem illam detonantem, putans ſine miſtione peragi, Quercetanus autem miſcere iubet, hinc in pudibundum errorem laberis, quod aliud ſit philoſophica calcinatio, aliud detonatio. Imo hæc ſi altera alteri comparanda eſt, magis eſt philoſophica. (Nam arcana magni operis hic ſilet) vt & Monachus indicat pagin. 168. currus, vbi peculiarem artificum iſtam locutionem eſſe docet, & magiſtrale artificium vocat pagin. 256. Cum dico verbuffen in Hepate faciendo, non loquor de primo modo materiæ copioſæ, ſed de ſecundo partiali. Singulæ etiam multæ materiæ deflagrationes idem habent nomen, ita vt vna ſit ſimplex, altera compoſita, ſeu multiplex. Si tuus culinarius puer adeſſet, pluſquam Vulcanio cachinno hanc infantiam, & ruditatem tuam exciperet.

Verbuffen.

Alia eſt calcinatio ſecreta philoſophica, alia magiſteriorum inferiorum.

11. Quid quæſo eſt philoſophica calcinatio, ſiue Verbuffen? Tu reſpondes: *Obſeruatis ignis gradibus commixtum calcinauit.*) Quorſum hæc tam fœtida tendunt? Subito fit epar, inquit Beguinus in ſuo proceſſu. Alias non ſane ſtatim omnia ſunt in ſummo gradu; Sed tamen deflagratio tota citius ſemi hora fieri poteſt, & ſi catinus prius fuerit candefactus, pene momento. Quando ex croco metallorum iam conflato vult facere calcem albam eamq; in calendulæ colorem perducere, vſurpat gradus; In ipſo croco non item.

Philoſophica calcinatio.

Lyſiponos p. 415. Tetr.

12. *Quapropter proceſſum non occultauit.*) Si non occultauit, aperte ſcripſit. At non ſcripſit aperte. Ergo. Nimirum tua ſtulta opinio tibi multa mendacia, & accuſationes friuolas, falſaſque expri mit. Scripſeram de occultata incenſione. Tu de proceſſu nugaris. Deinde quod non aperte etiam proceſſum explicauerit, probo tua ſtolida coniectura. (Ecce diuinatorem.) Non enim verum eſt quod tu ei tribuis, vt non tantum ratione, ſed & experimentis, & teſtimonio demonſtraui. Vexas meas diuinationes, auſuſque es ſcribere in fatua tua Epiſtola: *Veri philoſophi munus non eſt coniecturaliter diuinare, ſed abſtruſa, & incognita per cauſas inueſtigare. Huic gratia debetur inſulſo* DIVINATORI *ſcutica.* Hæc tu. Ego ſubſumo. Henning Scheuneman eſt inſulſus diuinator. Probo: quia inſulſe diuinat Quercetani proceſſum, eumque inſuper ſtulte, & imperite explicat. Debetur ergo Henningo Scheunemano ſcutica. Negas te inſulſe diuinaſſe? Omnibus iudicanda tua verba, & conferenda cum Quercetanæis, modo aliquid in chymicis profecerint, propoſui. Addidi Beguinum: Tranſcripſi ænigmatica Quercetani de quibus ipſe proteſtatur palam.

En diuinator egregie.

Ad ſcuticā. Vide verba Quercetani pag. 407. Alexicaci, & pag. 107. pharmac. & 621.

13. *Sed præ cæteris omnibus faciliorem, & lucidiorem tradidit.*) Ita nimirum porci iudicant. Si lucidiorem tradidit, cur tu tam es fatuus vt non potueris videre? Cur nobis obtrudis Antimonium natiuum opalinum tranſlucidum, quod in rerum natura non eſt? Cur alium proceſſum

processum detonationis, & quidem stultum veteribus & Quercetano affingis. ? Ego scio esse in Quercetano lucem, nempe cum obscurioribus conferendo. At illam neque tu vides, neque habes, sed in plus quam Cimmeriis, Ægyptiisque tenebris in profundo specus Platonicæ hærens, quicquid delirus somnias id pro luce habes. Est facilima methodus Quercetani in croco metallorum, siue in igni calcinatorio, siue extra. At tu tantam facilitatem nunquam es assecutus: Quin ergo agnoscis tuam impotentiam, & cedis peritioribus?

En iterum diuinatorem Clmeo præmio dignum. 14. *Lapis prunellæ ad se sulphur Antimonii trahit.*) En fructum tuæ diuinationis. Tua sententia sal prunellæ mineralis sulphur Antimonii assumit vt fiat massa vna. Hunc refrigeratum, pulueratumque soluis aqua calente, & sulphur aureo colore ab aqua receptum postea subsidere sinis, aquaque effusa colligis, &c. Aliquis scilicet sonus venit ad impuras tuas aures, sed præ fatuitate eum discernere non potuisti.

Primum tibi oppono verba Quercetani ex Tetradis cap. 25. pagina 319. *Cuiusmodi medicamentum* (nimirum quod additum clysteribus attrahente virtute eximie operatur) inquit, *est crocus metallicus, vel metallorum*, vt vocant, *quæ præparationis Antimonii quædam species est cum Nitro parati, à quo figitur, & arsenicali suo sulphure spoliatur Antimonium, vt sic excoctum etiam intrinsecus & ore citra vim vllam aut corporis perturbationem sumi possit, &c.* Nitrum spoliat Antimonium sulphure, idque priuatum eo solum relinquit. Non ergo sulphur Antimonii est crocus metallorum.

2. Ex rei natura tibi occurro. Aut essentiale sulphur est iste crocus, aut arsenicale quod est accidentarium. Neutrum est. Sal ergo prunellæ non assumsit ex Antimonio sulphur. Probo minorem. Nam sulphur accidentale in fumo abiit: Essentiale adhuc est cum croco. Probo & hoc: quia ex eo potest tinctura fieri relicto corpore. Ea vero est, sulphur essentiale, quod Quercetanus cap. 10. de spagiricis ex antimonio extrahit per tartarum & nitrum, aut lixiuium ex calce viua & cineribus, longe alio modo quam in croco metallorum. Porro ex stibio etiam sulphur inflammabile paratur: funditur in vitrum, ex quo Monachus suum lapidem fabricat, cuius vitri extractum sulphur vocat, sicut & olea medica Antimonii, vide pagin. 250. currus triumph. &c. Idem in sua principia potest resolui.

3. Iubeo te processum ipsum spectare, & finem eius, intentionemque mag. stri. Figere Antimonium cupit, & depurare per modum calcinationis. (Sic enim vocant) aut potius imperfectæ vitrificationis. Veteres vrere, & cremare appellabant. Viæ qua sulphuris species ex Antimonio eliciuntur, longe sunt aliæ.

4. Imperitiam tuam redarguit praxis. Non enim verum est quod sal prunellæ, vel etiam crudum halonitrum ad se trahat sulphur. Tincturam enim traheret, & non insisteret regulo croceo, sed in imo esset recrementum, essentia lateret in sale, quod falsum est. Hoc conspicimus. Sal ille super Epate concretus nonnihil flauescit, sed est tantum spiritualis tinctura. Cum enim coquerem aqua, & salem reducerem nullibi comparebat. Phasmate deceptus male iudicas, & colorem formalem pro sulphure essentiali arripis.

5. Separari quoque à sale sola decussione Hepar croceum potest, & deteri in puluerem croci instar. Quando vero sal simul cum Hepate tunditur, & aqua soluitur, tunc fit aliquomodo quod scribis, neque tamen iuxta tua verba. Non enim aliter aqua crocum assumit, quam quando terris *En chymicum astralē.* immistis turbatur. Sal solutus ab ea recipitur, sed non puluis croceus. Vides quanta sis in chymicis ruditate, & audes te chymicum profiteri astralem & meum syntagma reformare: Si cæteri tui quos scribis mihi aduersaturos, sunt tales qualis tu, iube eos domi porcos pascere, & non in lucem venire.

Nota XLVII.

De pluribus aliis in Syntagmate Libauiano arrosis.

" Sic scribis: *Multo plura inscitiarum inditia extant in tuo syntagmate, quæ singula si enarrarem Epistola in*
" *volumen excresceret, Cum in vulgaribus tam* TVRPITER *erres, quid de abstrusioribus sperandum? consul-*
" *tius ageres mi Libaui, si cum Paracelsicis & hermeticis placide conferres, quam quod tam pueriliter mecum lu-*
" *das.*

Hic stemus. Si amicus esses, & non potius acerbissimus hostis, cui non sat probrosa in me verba succurrunt, vsurparem de te illud ex sacris; *Percutiat me iustus placide, & obiurget me: hoc erit oleum* *Ps.141.5.* *ad caput meum.* At iam quoties atrocissimis calumniis me affecisti, & vituperiis, maledictisque in-*Prou.18. vers.17.* cessisti? Obiicis inscitias. Non succenseo. Iustus ambulans in simplicitate sua prior est accusator sui ipsius. Satis intelligo meum in secretis naturæ, & artis defectum, sumque paratus veritatis causa etiam mea ipsi' placita destruere, vt ingenue philosophari, & nullum ex proposito velle decipere, id quod semper studui, à bonis iudicer. Tu vero nondum me conuicisti erroris alicuius. Magnam à me & publicis literis inibis gratiam si mihi inscitias meas in syntagmate monstraueris. Aude si vires. Si non facies, nihili hominem, & Momum futilem, qualemq; tu definis, nos omnes te iudicabimus. Multos ego comperi eiusmodi phantastas, qui contemnunt omnia quæ non sunt ad saliuam. Inter illos si te tuo merito & specimine habeo, noli succensere. Euenit tibi quod Horatiano melancholico Argis olim habitanti. Huic sua deliria adeo placebant, vt cum sanatus esset elleboro, iudicaret se occisum, non seruatum. Fors tu si Anticyras mittereris similiter

clamares:

clamares. Præoccupati turpibus erroribus, & perperam videntes, cæteros recte sapientes delitamentorum accusant. Eius gregis si & te scripsero, cum tuis stultis Paracelsistis, non fecero tibi iniuriam. Ad oculum enim iam id est ostensum. Quare vt tu ad me scribis, ita ego ad te vicissim: Multo plura inscitiarum & vesaniarum, imperitiarumque indicia extant in tuis scriptis Paracelsicis, & epistolis, quæ singula si enarrare vellem, opus mea tota Alchymia, & Syntagmatibus grandius fieret. Cum in facilimis istis tam turpiter, inepte, inscite, & imperite erres, vt sus Mineruam docens, sutor vltra crepidam, & asinus ad lyram videri possis, quid sapies in difficilioribus? Pudeat te istiusmodi conatuum, nec prius cum doctis pugnare præsume, quam ex culina excesseris, & chymica magisteria intelligas.

Consultius ageres, mi Scheunemane, si abiecta Paracelsia ad Hippocraticam, & Galenicam Hermesiam redires, veteresque canones cum compositionibus Galenicorum non ad orcum mitteres, sed exoscularcris, placideque cum Medicis academicis, & practicis conferres, vt ab eis subinde doctior discederes. Cur tam inepte & pueriliter ludis? Cur bonos persequeris?

Si Paracelsici possent cedere veritati, & suum stolidum monarchatum ponere, conferri cum ipsis posset, & ingenue philosophando certari. At dominari volunt, & videri nihil nisi oracula fundere, adeo vt etiam suas turpitudines pertinacissime defendere ausint, & aduersantes extreme despicere, & vituperare. Vin' exempla? Assyluanum, Michelium, Gramanum seniorem, Gramanum iuniorem, Palmarium, & præter cæteros etiam teipsum intuere.

Domine Scheunemane DISCE Grammaticam, disce Dialecticam, disce Physicam, disce Chymiam veram, disce Medicinam antiquam dogmaticam, & alia quorum vmbram venatus es quidem sed rem neutiquam consecutus: pone aures asininas: bene sentire, & iudicare de literis & vitis probatis assuesce, abiura Paracelsiam, vituperia in me & Galenicam recanta, noli incarnatos Diabolos vocare eos qui tua sputa non lingunt: tunc videbimus quid de te sit sperandum. Si Paracelsista esse pergis, abi ad coruos.

NOTA XLVIII.

De colore eo quem Germani vocant Gelb, *an sit Glaucus Latinorum.*

RECTE dixi cum stultitia Paracelsica conueniri non posse. Quicquid enim fingunt Paracelsistæ, quicquid opinantur, & dicunt, hoc credendum est esse. Si quis ciniflo ait: hoc est aurum potabile, hoc est spiritus antimonii, hoc essentia argenti, &c. ni credas, statim habes hostem, sicut ego cum non credo colorem quem Germani appellant Gelb / vel gehl / (qui est flauus, vel citrinus, vel aureus, vt in bile amara, ictero &c.) esse apud Latinos Glaucum, statim inimicum experior, qui hanc suam glaucedinem audet etiam defendere.

Res ita se habet: In pestilentiæ charta scriptum erat, *halyconem debere deplumari à citrinis, seu flauis vaccis* von den gelben Kühen / quæ postea transmutabantur *in famulum culinarium Glaucum, qui sulphur esset.* Siue gelbe Kühe / *siue* gelber Küchen Jung / suggerebam homini, non *Glaucum* esse interpretandum, sed *flauum*, aut *citrinum*. Id enim est gelb Germanorum. Verba Scheunemanni: Halcyon volatilis à famulo culinario glauco nomine Cribtit deplumatus. Id notaui, vti dictum. Ecce tibi Crabrones ex tuo Paracelsico cerebro in me prouolant omnes. Ita rescribis: *Nunquam ego flauum colorem glaucum dixi, non ad verbum respexi germanicum, sed ad rem ipsam, quam tibi indigitare volui isto nomine. Dum vero tam suauiter tibi ipsi abblandiris, ipse erras. Nam Germani glaucum colorem non vocant* Graw / *vel* blaw / *sed* grawblaw. *Fernelius glaucum per fuscum explicat. Glaucoma est, inquit, Crystalloidis aut vitrei humoris in glaucum, aut fuscum colorem mutatio. An* graw / blaw / Schwartzbrawn *vnus erit color? verum facessant hæ nugæ.* Hactenus tuum in colorem glaucum imperium.

Von dem gelben Glauco vnd Glaucomate.

1. Quis te non rideat & explodat Doctorem Philosophiæ, & medicinæ vtriusque tam fœde, & errantem, & errorem fœdius defendere audentem?

Paracelsista in media Germania natus ne, cit quid sit gehl *&* blaw: *Doctor Latina linguá ignorat Glaucum.*

2. Negas te vnquam flauum colorem dixisse glaucum. At tua tu ipse verba; Gelben Küchen Jungen / sic latine reddidisti: *Famulus culinarius glaucus.* Qui gelb transfert glaucum, ille gelb quod est flauum, citrinum, &c. (Sunt differentiæ plures) vocat glaucum: Cum item sulphur commune, quale in culinis vsurpatur, intelligas, quod citrinum vel flauum est, quo modo potes id glaucum dicere nisi per errorem? Sic estis Paracelsistæ. Glaucum mutatis in fuscum, flauum in glaucum. Parum abest quin & nigrum in album vertatis & contra, tantamque vobis autoritatem arrogetis, vt nulli liceat dicere, quare, aut quid facis?

Blawer Schweffel der Köchin. Der gelben Küchen Junge.

3. Negas te ad Germanicum verbum respexisse.

Ad quid igitur? Ad REM. Res quæ? Sulphur commune coquorum. Dicite coqui omnes, nisi inquinastis sulphur vestrum, cuiusmodi est? An non citrinum, aut flauum? Noui varii generis sulphura, seu natura, seu arte facta, Glaucum non memini. Vidi flauum, citrinum, aureum, luteum, rubrum, nigrum, fuscum, album ab arte subuiride, &c. Agricola habet luteum, cinereum, ruffum, Cesalpinus vidit electro simile, pallidius, & ad viride inclinans; Item natiuum cinereum, & nigricans.

In ci-

In ciſtulis Paludani eſt natiuum luteum, cinereum & nigrum; Caballinum pallidum & vireſcens; Caballinum citrinum: aliud candidum Neapolitanum, aliud rubrum. Nullum glaucum. Kentmanni ciſtulæ exhibent aluminoſum album liquidum, cinereum concretum, luteum purum, in albo cinereum, nigrum, album molle; cæruleum &c. Hoc autore poſſis dicere te ad rem reſpexiſſe, quia cæruleus color affinis eſt glauco, ſed tu loquebaris de culinario ſulphure quo ſal prunellæ mineralis figitur. Dices, ad opus vel ea quæ in opere eueniunt reſpexiſſe. Non equidem negauerim flammam ſulphuris ardentis cæruleam, flauam, citrinam, ruffam, ſubuiridem, &c. eſſe: Sed famulus tamen tuus non eſt glaucus. Frigida & futilis, planeque nugatoria excuſatio eſt, qua quo magis vteris, hoc magis ridendum te propinas.

Ciues cuſtodiueres veſtras. Paracelſiſta mutat flauum in glaucum die blawen Dünſt. Graw / blaw *quid ſit Germanis.*

4. Scripſeram Germanos glaucum, graw / vel blaw appellare. Quid ſi addidiſſem Schimmel / Grawſchimmel &c. Tu me reprehendis, quia errare putas. Diſcam ex te, & meum errorem liberaliter, ingenueque confitebor. Quid ſignificat *Glaucus*, apud Germanos: Grawblaw. Vah interpretem. In tua culina fortaſſe ſic loquuntur. Populus Germanorum noſtratium (non ſumus in Belgio, aut alibi vbi variæ dialecti; ſed tu in Franconia Orientali verſatus es, & ego diu in Saxonia & Franconia, ita vt vtrique conſtet lingua patria) Glaucos, vel cæſios oculos vocat blaw, & reſpondet fere etiam vox latina. Dicite vos Nomenclatores, quid ſignificat in germania Glaucus? Hadrianus: γλαῦκοι cærulus, cæruleus Himmelblaw. Lexicon cæruleum, viridem, cæſium exponit: Et ſic exempla rerum glaucarum requirunt. Decimator: Blaw / color Venetus Thalaſſicus, Cyanus, Glaucus, Cæruleus, Cæſius. Graw Farb cinerius, griſeus nonnunquam; Idem Schimmel / Graw Haar cani &c. Scarmilionius de coloribus cap. 23. Glaucus eſt ſpecies cærulei (vt in vlua, & foliis Glaucii herbæ, & papaueris corniculati.) Dicitur à noctua. Scaliger Sect. 15. exerc. 325. coniungit plumbeum, cinereum, glaucum, cæſium, gluſtinum (Iſatidis foliorum) cæruleum, Blavvm, quæ eſt vox teutonica cæruleum, & glaucum ſignificans. Cæſium & glaucum agnoſcit in oculis Mineruæ, & frondes ſalicis glaucas nominat. Decepit te, ô male Germane, lexicon Calepini, vb. Glaucus dicitur Grawblaw ſine diſtinctione, quaſi eſſet vox vna, cum debeat virgula interponi graw / blaw Belgice Hemelblaw. Tune malæ ſcriptioni magis fidis quam communi patriæ conſuetudini? Vide quam facile ſoleas viris literatis errores affricare. Scaliger loco citato Griſum vulgus vocare ait, quem Itali Beretinum, Germani Chraw (graw) Columella in Aſino murinum, Virgilius in equis glaucum (Grawſchimmel.) Quo modo tui barbitōſores, & officinæ vocant emplaſtrum griſeum? An non graw? In ſenum capillis canities eſt, in luporum griſities. Vtrumque graw dicitur. Grawblaw ſi coniunctis vocibus dicendum eſt, glaucocæruleum fiet, hoc eſt, cæruleum aucta latina voce per græcam; aut griſocæruleum, canouenetum &c. Vbi iam tuum ſulphur culinarium: In nigrum mutatum eſt, teque nigro animo eſſe arguit. Num mihi ſuauiter abblandiar ego, an tu tibi male lecto Calepino, iam glaucomate ab oculis deterſo videre poteris.

Scheuneman ex Calepino Glaucus, ſed male intellecto. Tam miſer & pauper eſt in bonis literis.

5. Ne deſinas ineptire & peiore argumento peſſimam ignorantiam velare, Fernelium protrahis Quid ille quæſo? *Fernelius Glaucum explicat per fuſcum.* Quid inde? Ergo errat Libauius qui dicit eſſe cæruleum, blaw / graw / Himmelblaw / Grawſchimmel / rc.

Notate: Glaucus blaw *iam eſt fuſcus* ſchwartzbraun.

Reſpondeo. Erras Henninge. Tu Fernelium cum inſpiceres glaucomate aut fuſcedine mentis laborabas. Quod per ſe glaucoma dicitur, id non poteſt eſſe niſi glauco colore. Hic color aliquando vitiatur, & tranſit in fuſcum. Inde aliud nomen debebat poni; Sed ne quid fieret ſuperflui, retentum eſt prius, imo proprium ſub priore occultatum. Nam Fernelius proponit περὶ γλαυκώματος, καὶ ἀμαυρώσεως. Duos affectus diuerſorum nominum vno comprehendit. Fuſcum eſt ἀμαυρὸν obſcurum, nigrum, fuliginoſum; vnde ἀμαύρωσις oculorum obſcuritas, hebetatio, caligo, &c. Glaucum nemo dixit fuſcum, nec expoſuit per fuſcum, ne Fernelius quidem. Non ſequitur: Fernelius glaucoma dixit eſſe Cryſtalloidis aut vitrei humoris in glaucum aut fuſcum colorem mutatio, qua per fumum, aut nebulam ſe videre arbitrantur. Ergo glaucum expoſuit per fuſcum. Duos potius colores incidere in eodem affectu, quem ab euidentiore glaucoma appellat, poſſe indicat, non alterum expoſuit per alterum, nec vllus qui de coloribus ſcripſit tam temerarius fuit. Loquatur Capiuaccius. *Sciant iuniores,* inquit, *per oculum Glaucum intelligi oculum dum euadit particeps coloris miſti è viridi & albo: Veluti eſt color maris & cœli, vnde Cæſius dicitur: Et eſt quandoque color ille expers, quandoque particeps ſplendoris: particeps vt in oculis felium, & noctua. Vnde hoc vitium aliquando vocatur Glaucopis.* Lege & ſequentia. Nihil de fuſco inuenies, atque ita quo plus te excuſare anniteris, hoc profundius in errores laberis, ſicut & alii tui ſocii ex grege Paracelſiſtarum.

6. Nugas vocas. At hæ nugæ in ſeria mala te ducent irriſum ſemel exceptumque ſiniſtre. Vtiles ſunt iſtæ nugæ. Nam optime depingunt ingenium ſuperbiſſimorum Paracelſiſtarum, qui ſibi tantum tribuunt vt putent ſe Galenum, Auicennam, Ariſtotelem & cæteros priſcæ ſapientiæ antiſtites poſſe contemnere, cumque pene nihil de ſuo niſi deliramenta proferāt, volunt tamen ea cum autoritate accipi, quaſi errare nequirent. Sin autem nugæ ſunt inutiles & temerariæ, quis alius earum autor primus eſt quam tu ipſe? Cur nugaris temere?

Nugæ Scheunemanni quo modo vtiles.

Nota XLIX.

De vocabulo Cribtit.

Rideo fatuum tuum Calonem, ſeu culinarium famulum Cribtit. In culinis vſitatum ſulphur quo autore vocaſti Cribtit? *Matthiolo* inquis. At inquam is de ſulphure minerali ſcripſit, non de cu-

de culinario. Tu te defendis: **Nomen Cribtit** (inquis) *cum tota Arabum schola Matthiolo approbante cur* " *non vsurparem, cum nec medicina Galenica mirifici soni semper eloquentiam Ciceroniam sapiant. Quid Zurum-* " *bet, Tabarset, Tereniabin, Malicorium? abusu vocabulorum non necesse est res ipsas confundi cum* ὀνόματα νομο- " θετήματα *sint dictante Hipp. de arte.* Hactenus tu. Satis diserte & ex origine Hebræa explicaueram vo- " cabulum in tui gratiam, vt videres, quid primum significaret, & quam artificiose tu id ad famulum culinæ transtulisses. Non potes acquiescere vt vetulæ concitatæ, quæ victoriam in vltimis verbis ponunt. Ego non prohibeo vsum vocis Cribtit prudentem. Abusum noto. Matthiolum quod attinet, is simpliciter vocabulum ponit; probet an improbet, corruptum sit, an integrum non scribit, nec tu habes idoneam rationem cur ista scabiosa figmenta tuis Ascaniensibus vernacula lingua peregrinis terminis vitiata proponeres. Quid enim ad ipsos quo famulo, Arabico, Latino, Græco, &c. in tua culina vtaris? Num vero tota Arabum schola sulphur vocat Cribtit? Auicenna *Rabric* habet. Ridendus potius es, qui cum Germania longe habeat euidentiora, & puriora vocabula, ex Arabia sordes linguæ Germanorum misceas. Præclaro vero veteris argumento, vt etiam amplius delirare, & sordescere iudiceris. *Mirifici soni Galenica medicina non semper sapiunt Ciceroniam eloquentiam. Ergo Scheunemanno licet ad suos Teutonas, qui Saxonica vtuntur lingua scribere de quodam famulo culinario, cui nomen Cribtit, cum velit intelligi sulphur in culinis vsitatum.* Primum ego in Galenica medicina plane ignotum esse, tum Cribtit dico, tum cæteras tuas voces. Malicorium quidem in officinis, vt & Tabarzet aliquando inuenitur, sed neque Dioscorides, neque Galenus iis vtuntur. Ex Plinio Malicorium à medicis dictum intelligimus, quia vulgus coria eo perficere nouit. Galenica medicina barbaris non delectatur. Arabum interpretes difficultate translationis propriæ vi cti quosdam terminos retinuerunt, qui cum formulis medicinarum in officinas irrepserunt. Ita medicina vocibus est aucta. Distingue Galenicam, quæ Græce est conscripta, ab Arabica, & Latina, & non tribue Galenicæ, quod est linguæ barbaræ. Deinde illatio tua friuola est. Non enim si defectu propriorum Arabicis nominibus vtimur tibi integrum est inter Saxones sulphur culinarium (Küchen Schweffel) Arabica, eaque corrupta voce proferre. Tam futili argumento cur non digitum ori apprimebas? Tertio negas necesse esse abusu vocabulorum res confundi, & tamen audes Hippocratem citare, quod nomina sint νομοθετήματα seu leges quædam, & decreta. An tu ignoras quod voces sint signa conceptuum mentis, quæ in pronunciatione & scriptura sustinent locum affectionum in animo? Si confundis voces abusu quodam, necesse est mentis conceptus, vocibus concreditos, confundi. Si etiam nomina sunt edicta quædam & statuta, an non debent esse certæ, & non fallentis significationis? Edicta naturæ sunt immobilia. Quarto quam scite Hippocratem alleges vide. ἄλογον (inquit) καὶ ἀδύνατον ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τὰ εἴδεα ἡγεῖσθαι βλαστάνειν. τὰ μὲν γὰρ ὀνόματα φύσιος νομοθετήματά ἐστι· τὰ δὲ εἴδεα οὐ νομοθετήματα, ἀλλὰ βλαστήματα. Nomina artium posteriora sunt artibus iam existentibus. Neque enim fieri potest, vt artes ex nominibus prodierint, cum nomina sint naturæ rebus certa quadam lege imposita: Res autem ipsæ ex natura germinauerint. Si sunt statuta quædam & decreta communia naturæ, non est tibi permissum, vt pro libitu eis vtaris, ni velis decretorum naturæ violator audire. Tu Paracelsiam profiteris. Num tuus monarcha decretum fecit, vt sulphur culinarium vocetur Cribtit? Hipp. in lib. de natura hominis: Quæcunque ego hominem esse dixero, ego demonstrare conabor semper eiusmodi esse καὶ κατὰ νόμον (ex sententia hominum recte sentientium, & maiorum iudicio, qui sua autoritate impositis nominibus legem fecerunt) καὶ κατὰ φύσιν. Agit ibi de 4. humoribus, quos in homine esse leges medicinæ docent, & natura ipsa monstrat. Ista νομοθετήματα φύσιος quare Paracelsistæ damnant? Qui leges & principia veteris medicinæ violant, & quæ natura ipsa palam ostendit, negant, reiiciuntque, quales & qui sunt iudicandi? An non deliri?

Scheuneman non potest errare.

Matthioli Cribtit.

Malicorium.

1. Cor. 14. v. 8. Si incertā vocem det tuba, quis parabit se ad bellum?

Hippocrates ab Hypocratico male allegatus.

Nota L.

De globulo stibiali pro suppositorio.

QVERCETANVS & alii quidam Hermetici non tantum per vegetabilia suppositoria & enemata ventrem solicitant, verum etiam per mineralia, vt cum infusum vel decoctum croci metallorum, Reguli, florum, calcis & similium ex Antimonio pro clystere, vel glandem, aut globulum ex illis pro vulgari suppositorio subdunt. Idem Paracelsista Scheunemannus fieri volebat, sed cum hyperbolico mendacio, *excrementa putria tanta copia eductum iri quantam imperitus vix credere possit.* Adiiciebam narrationi in meo Syntagmate rideri posse suppositos istiusmodi globulos. Ratio est: quia si Cathartica ad se trahunt purgamenta corporum familiaritate naturæ, recte mittantur in locum collectionis fecum naturalis, in quem deponuntur etiam à natura, & per quem vacuare plærumque est consilium. Si simile ad simile iuxta magnetismos Paracelsicos fertur, & sic fit purgatio, quorsum fatigatur ventriculus, per quem tamen non est consilium purgare? Ast quædam vmbilico admota vacuant, quædam manibus iactata, aut præcordiis imposita. Argentum viuum quam mirabile est effectu? Hîc nullus est magnetismus, vnde discrimen inuentum est quædam proprie purgare, quædam potius turbare, quædam abluere; quædam abigere per Theamedismum. Sed magnetica purgatio ex Hippocrate placuit & Paracelsistis. Quo in loco magnes est, ad eum fit motus ferri. Qui ergo dicit purgationem esse similis excrementi ad simile Catharticum tractionem, cæteris partibus omissis, rationabilius ei membro purgans admouet, in quod & per quod trahere decretum est. Scheunemannus putabat suum globulum irritum esse. Negabam il-

bam illam meam fuiſſe mentem. Occaſione enim accepta à ſuppoſitorio videri poſſe eam opinionem innui, quæ tractoriam catharticam à ſimilitudine petit, & nihilominus medicinas non in aluum, ſed in ventriculum infundit. Rationem ſecus ſuadere quis non videt? Vſus ſuppoſitoriorum eam maxime confirmat, monſt. atque ſi vera tractoria ſit, in omnibus purgationibus per inferiora ſequendam eſſe, quod tamen vſus medicandi diuerſus redarguit. Non eſt contentus Scheunemanus hac mea declaratione, omninoque putat ſuum globulum à me irriſum eſſe. Quid tum poſtea inquam? Irriſerim ſane & globulum, & globuli ſtultum commendatorem, qui vt magis ſit ridiculus, & à famulis culinariis etiam explodatur, & conſpuatur, magnam mihi mouet ea de re litem his verbis: *Negas globulum meum loco ſuppoſitorij irriſiſſe, quamuis tua verba nihil aliud ſonant,* (Hic rident te Grammatici) *quæ impudenter blaterauiſti.* (at tu impudenter mentiris) *Globulum metallicum loco ſuppoſitorij* (poteſt ex regulo fieri, aut ſtibii vitro, aut calce plumbi vitrificata, &c.) *ridere poſſis. Si enim vera eſt illa attractrix Hypocratica* (hîc te bis rideo: Primum quia non potes correcte ſcribere Hippocratica: deinde quia nec deſcribere emendate: imo adduco Democritum, qui & tertium rideat, quia diſtinctionem omiſiſti) *recte in anum intruduntur medicamina, vt ad locum ſecretionis per familiaritatem naturæ alliciantur: Quibus hiſce poſtremis verbis* (Hæc eſt tua explicatio) *facta hypotheſi comprobas applicationem globuli, iſtu primus irrides. Iam te alio traducis dicens: Non globulos rideo, ſed attractricem ex ſympathica proprietate rideri* POSSE. (Cauſam addis) *quia puto alia de cauſa purgationem exiſtere. Inepta profecto ridendi cauſa, qua ſcilicet ſtulti ſolent omnia irridere, &c.* Adhuc tua verba. Contemplare te quæſo in hoc dementiæ, & inſcitiæ tuæ ſpeculo? Quis te adeo ineptum aſinum non rideat? Male habet tuam *maieſtatem*, & excellentem *Paracelſiam* ſcilicet, quod rideamus ineptias tuas, inſcitiam, & alia ſtulta, quæ tamen nihil eſſe niſi ſapientiam putas. Vlcera tua poteras quieſcendo, & tacendo ſanare.

Nonne ſit ridiculus Scheunemanus ſe totum ridendum & explodendum exponit.

Cum autem non quieſcas, ſed ea ſubinde ſcabas, & refrices, fiunt ſemper peiora. Sanusne es cum omnino vis te irrideri cum tuo globulo? Si ſcripſi: *Ridere queas globulum*, num riſi? Poſſe aliquem ridere, num apud te eſt actu ridere? Cum id de aliis ſcribam in perſona ſecunda, mihine id tribuo? Non ego rideo, ſed alios poſſe ridere indico, quia rationale eſt, vt iuxta magnetiſmos Paracelſicos in eo loco ſit trahens, ad quem trahere eſt conſilium. An non intelligis ſaltem Phyſicam trahentium? Qui per os medicamentum præbet, vt prima & ſecunda regio expurgetur, ille depellit, propulſatque potius, & ſtimulat naturam ad expulſionem, quam trahit. An vero deſunt, qui iſtam familiaritatem explodant? Sed de hac poſtea.

Mendacium impudens eſt, & aſinini iudicii nota euidens, cum ſcribis mea verba nihil aliud ſonare, quam quod irriſerim tuum globulum. Manifeſtum enim eſt me ſic non eſſe locutum. Deinde addita ratio oſtendit non globulum, ſed globuli vſum notari, & ex eo induci, poſſe aliquem ridere opinionem Hippocratis eo argumento. Neque enim ego ſeu globulum tuum rideo, ſeu Hippocratis opinionem, quum purgantium vim aliter explicandam putem, vti eſt etiam diuerſimode à diuerſis tradita. Si comprobo vſum globuli, tam cæcus es, vt nequeas videre me eum non irriſiſſe? Nimirum calumnioſus tuus affectus non ſinit te verum videre, aut ſcribere. Adeo fatuus es vt formam ſermonis non aſſequaris, aut ſi aſſequeris tam maledicus, vt calumniando deprau es? Niſi ſtultus eſſes, diceresne ſtultos omnia ridere ob eam cauſam quam protuli? Quis omnia ridet, quia videtur alia cauſa eſſe? An non hoc iuſtius de Paracelſiſtis dicas? Quid enim non rident illi in Ariſtotele, Galeno, & ſimilibus? Suppeditas mihi bonum argumentum. Ita enim habet: *Qui omnia aliorum dicta ideo irridet, quia putat cauſam propoſiti aliam eſſe, eſt ſtultus.* Sic enim iudicat Dictator in Paracelſia, & ſecundus Monarcha Scheunemannus. Aſſumo: *Paracelſus & Paracelſiſtæ omnia Galeni, Auicennæ, Hippocratis, & omnino omnium Galeniſtarum dicta de fundamentis medicinæ ideo irrident, quia putant alias cauſas eſſe.* Probo: Quia cum illi dicunt contraria contrariorum eſſe remedia, Paracelſiſtæ volunt idem ſanari morbos, quia ſimilia ſimilibus curentur: Item cum illi de elementis, temperamentis, & humoribus diſſerunt, Paracelſiſtæ ſua principia Chymica producunt, & falſiſſime humores irrident, &c. Morbi fundamentalius noſcuntur ſecundum planetas, quam ſecundum humores. Parac. Tom 7. p. 100. de magnete. Alibi tria principia producuntur: alibi comparationes cum variis mineralibus, vt Realgare, vitriolo, arſenico, ſale, &c. alibi de quinque Entibus opinio, &c. Concludo: *Paracelſus ergo & Paracelſiſta ſunt ſtulti, & ex conſequente Scheunemannus non eſt ſana mentis.* Quod mihi impudentiam tribuis propter nominatam Anvm, ſcito me medicum anatomicum eſſe, & ſcapham appellandam eſſe ſcapham: Deinde & te Anvm eſſe ne ignores. Prodit enim te tua virulenta & maledica Loquentia ἄνυς græce, & latine. Tune adeo pudicus eras cum os tuum pollueres Merda Plinii? Eraſne modeſtus cum à te diſſentientes medicos vocares momos, diabolos incarnatos? Qualis eras cum Galenicam medicinam vocares Fabvlam Galenicam? Nempe cum Paracelſiſtæ omnia argumenta turpitudinis euomuerunt in Galenicos, Galenicus nominata ſaltem Ano, quæ eſt pars corporis humani ad anatomiam medicam pertinens, fit impudens, illi abſque culpa manent viri pudentiſſimi. NB.

Nota argumentum Paracelſicum.

Scheunemanni Encomium.

Nota LI.

De motu purgantis medicinæ, & ſympathia cum purgandis.

Occasione ſuppoſitorii mineralis incredibilem vim ſecum ad aluum trahentis oritur quæſtio de affectione purgantis, & eorum, quæ purgantur, deque modo.

Scheune-

Scheunemannus fingit quendam motum SYMPATHICVM, quem omnes Philoſophi agnouerint ſolo Libauio excepto, qui non tantum attractoriam illam ſympatheticam neget, verum etiam irrideat. Verba hominis hæc ſunt: *Nullus vnquam Philoſophorum, te ſolo excepto, motum ſympathicum negauit, multo minus irriſit, licet alij aliter eum explicent. Galenus eum à certo qualitatum primarum temperamento prouenire docet, Auicenna qualitati à cœlo & Deo inſtillatæ tribuit, quem Meſues ſecutus, quod magis explicare videtur Fernelius, qui motum ſympathicum formæ rei cœlitus infuſæ aſſcribit. Hunc redarguit Fallopius corporum temperamentum fingens. Cardanus aliter hæc explicat, vt apud ipſum videre eſt. Hermetici omnem actionem à ſpiritibus proxime proficiſci docent, quorum alii mercuriales, alii ſulphurei, alii ſalini, vnde & triplex motus harmoniacus, ſympathicus, & antipathicus. Hunc triplicem motum, qui non intelligit, nec morborum, nec ſanitatis germina nouit. Sic ſympathice ſpiritus ſalinus ſalem mouet, vel trahit mercurialis mercurium, &c. Igitur, vt cum Philoſophis dicam, vnumquodque ſibi ſimile ſympathice ad ſe trahit, mouet, amat, retinet, vt valde imprudentem eum eſſe oporteat, qui hunc motum ſympathicum neget. Purgationem vero non tam à motu ſympathico, quam antipathico fieri arbitramur, quæ alibi declarauimus. Aliud enim eſt purgare, aliud eſt per ſuppoſitoria naturam ad expulſionem irritare, aliud eſt motu ſympathico excrementis dumtaxat immixtum venenum attractiue protrahere. Nam quod aliis contentis vel etiam membris ſolidis adhæret alia via aliis medicinis extirpari oportet. Ideo non vno gladio peſtem debellandam aggredior, vt patet ex præſcripta methodo, vbi quicquid in ventriculo per vomitum, quicquid in inteſtinorum excrementis, per ſeceſſum, ſi quid in aliis viis per vrinam, & ſi quid in ſanguine, vel ſolidis membris, per ſudorem euacuare ſoleo. Quæ ſingula tu ſimulas me non tetigiſſe, ſed ſaltem omne venenum velle per globulum expurgare, quæ hæc malitia velle dicta aliorum ad ſuum libitum tornare? Qui fiat purgatio motu antipathico poteris legere in tractatu meo de morbo ſalino, quem breui typis excudendum tradam.* Hactenus iſta.

Mira vis globuli. Totam ſapientiam ex capite, cerebro, pectore, corde, ventriculo, inteſtinis, aliiſque membris, potiſſimum autē ſpiritibus Scheunemanni ſic attraxit, vt non tantum quid ipſe ſciret admirabili copia excerneret, verum etiam quid alii. Conſideremus ea paucis. *Admirabilis vis attractiua.*

I. Nullus Philoſophorum te ſolo excepto negauit motum ſympathicum, inquis. Non totum, video, abiecisti Libauium. Debeo tibi ſuauium & palpum. Nam in numero Philoſophorum habes eum, quem prius arcadico pecori & aliis aſſcripſeras.

II. Quis autem quæſo motum ſympathicum, &, vt infra, antipathicum negaret cum exempla impuriſſimorum nebulonum apud Senecam, Martialem, & alios legamus? Habes egregiam hiſtoriam de libidinoſo Hoſtio apud Senecam lib. 1. quæſt. nat. cap. 16. De Pathico Othone iuuenis alibi. Non nego iſtos motus, ſed abominor, & execror cum omnibus bonis.

III. At tu non ſympathicum, & antipathicum volebas dicere, ſed ſympatheticum, & antipatheticum. Memor debuiſti eſſe ſcholaſticæ ferulæ, & prius tuam linguam corrigere, quam ad res iudicandas proſilires.

IV. Iſtud ad Grammaticam pertinet; ſed hoc ad Ethicam & Theologiam, quod me negare motum ſympatheticum inter omnes Philoſophos SOLVM fingis. Quæ te neceſſitas coegit mentiri? Ita inquam: Si cathartica trahunt ſuperfluitates ſimilitudine ſubſtantiæ, quia attractio fit ad locum trahentis, eſtque conſilium per aluum purgare, rectius & rationabilius procurarentur euacuationes per ſuppoſitoria, & enemata. Tua ſublimis induſtria hinc colligit me negare ſympatheticam attractionem. Quid eſt purgare? An non euacuare id, quod eſt in corpore ſuperfluum, & præter naturam in aliqua cauitate, ſtabulatur, vnde euacuatur, ſeu expellitur, vt locus fiat ab illa materia vacuus, & purgatus? Purgatur, inquit Argenterius lib. 1. aph. 2. quod manet, euacuatur, quod ſubtrahitur & eiicitur. Si hoc fit per magnetiſmum, in quo id, quod trahitur, fertur ad trahens propter familiaritatem naturæ operantibus ſpiritibus, non nego ſympatheticum motum, ſed ſi is in purgationibus fit, recte procurandum inſinuo. Si autem non ita fit purgatio, ſed etiam per os, nares, aures, oculos, vterum, poros, veſicam, inteſtina, &c. etiamſi medicamentum in ventriculum ſit immiſſum, aut foris ſaltem admotum, an non recte concluſi dubium, vel nullum eſſe illum modum, quo dicitur purgatio fieri per attractionem ſimilis ſecundum ſubſtantiam, aut totam naturam? Dii te donent aliquo Mercurio, qui Midæ & cumani pecoris inſignia tibi detrahat.

V. Si ego culpandus ſum quod euacuationem non per attractionem ſimilis ad ſimile, vt in magnetiſmo, fieri ſtatuam, ſed alio modo, qua ſcutica tu & tui gregales eſtis digni, de quibus ſcribis, quod arbitremini purgationem non tam à motu ſympathico, quam antipathico fieri? Imo & tractatum de re illa promittis, quaſi tuæ ſapientiæ relicta.

VI. An autem omnes Philoſophi (de medicis Phyſicis dicere debueras) in catharticis, ſeu purgantibus proprie ſic dictis ſympatheticum motum agnouerint, & profeſſi fuerint, admonebunt te diſputationes veterum & recentium, quarum aliquas videre potes apud Galenum in libello περὶ τῆς τῶν καθαιρόντων φαρμάκων δυνάμεως. Plures collegit Franciſcus Valleſius lib. 9. controuerſ. cap. 1. Paracelſus tuus in lib. de tribus primis cap. 2. purgandi vim aſſcribit ſali, qui vt ex certis membris euacuet, ab Archæo cuiuſque accipere dicitur. Similitudinem cum partibus hic video, non autem cum rebus, quæ vacuantur. Num Philoſophum eum aut medicum Phyſicum eſſe velis diſpicies. Ita in lib. de modo pharmacandi tract. 2. & 3. humores plane reiicit, & ſtercora eſſe id, quod expurgatur, tradit. Conſidera & hic ſympathicum tuum motum, num ſtercoribus ſit ſimile id quod vacuat, & non potius membris: Item cur quod familiaritatem cum membris habet, non potius cum eis maneat, aut ſi ſtercora ideo trahit, quia cum membris habent cognationem, cur non colliquet membra ipſa, & ad ſe colliquamenta alliciat, quæque ratio ſit ὁλαγωγῶν, quæ omnia ſtercora debent ſimilitudine allicere, & magnetice trahere, cumque in ipſis ſint elementa & principia,

cipia, ſpagiriaque naturali ſeparetur purum ab impuro, & aſtra retineant aſtralia, excrementa vero abiiciant, & egerant, naturaque malum & corruptum à bono & integro ſeparet, poſſitne ſtare euacuatio per catharticum cum illo ſimilium magnetiſmo. Sed de hoc poſterius.

V I I. Omnes Philoſophos motum ſympatheticum dicis agnouiſſe, alios tamen aliter eum explicaſſe. Verum tu cogita non ſermonem eſſe an inter ſe aliqua amice afficiantur, & congregentur, ſed de his, quæ euacuantur medicina Cathartica, quæ quia naturæ aduerſa eſt, pharmacum dicitur, habens commune cum venenis nomen. Quale nutrimentum, tale excrementum naturale. Alterum alteri eſt analogon. Quod trahit nutrimentum ſympathia membrum eſt, licet Hipp. in 1. de diæta tractionem ignoret. Quod trahit excrementum eſt pharmacum. Neceſſe eſt, vt hoc etiam nutrimento & membro ſit familiare. Atqui relictis duobus tantum vnum auffert, quod & natura per ſe abigit, ſi eſt fortis. Explicent ergo ſe Philoſophi.

V I I I. Procedit Galenus, quem ais docere, quod motus ſympatheticus proueniat à certo qualitatum primarum temperamento. Ita loquitur in V. Simpl. cap. X V I. ὅτι καὶ ἕτερόν τι γένος ἑλκτικῶν φαρμάκων οἰκειότητι ποιότητος ἐπισπώμενον, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ὁμοιότητι τῆς ὅλης οὐσίας. θερμὰ δ' εἶναι χρὴ πάντα τὰ τοιαῦτα. Τῶν γὰρ ὁμοίων ταῖς οὐσίαις τὸ θερμότερον ἑλκτικώτερον ὑπάρχει. Δυσὶ γὰρ αἰτίαις ἕλκει, &c. vult calorem & ſimilitudinem totius ſubſtantiæ in idem opus incumbere, quo fiat tractio ſimilis, ſeu cognati, vt & in nutritione, quæ ex Hipp. ſunt traducta, qui in lib. de natura hominis eadem ſcripſit.

Valleſius tractionem aſcribit calori; ſimilitudinem vero ſubſtantiis. Calor autem ille non ſimplex eſt, ſed temperamento exiſtit. Si itaque aliud eſt ſubſtantiæ ſimilitudo, aliud temperamentum calidum, vide num verum ſcripſeris. Si qualitatum temperamento putauit tribuendam eſſe τὴν ἑλκτικὴν τῶν καθαιρόντων, quid opus erat ea in ſingulare genus, quod non calore, ſiue connato, ſiue per putredinem acquiſito trahit, ſed calore & familiaritate ſubſtantiæ ſimul conuenire? Tuus amicus Hartmannus totam Galeni ſubſtantiam ſcribit eſſe calidum innatum cum humido primogenio, & ſpiritu, vitale illud ſulphur, &c. Sed ego hanc litem litigare in præſens nolo.

I X. Prodit Auicenna. Hic te iudice motum ſympatheticum tribuit qualitati à Deo & cœlo inſtillatæ. De ſolutiuis ait libro 1. Fen. 3. capite quarto: Scito quod medicina ventris ſolutiua expellit illud, quod euacuat cum virtute attractiua, quæ attrahit hunc eundem humorem. Videtur Galenus ſentire quod inter attrahentem medicinam, & humorem attractum ſit conuenientia in ſubſtantia, & propter hanc attrahat ipſum, ſed hoc non eſt verum, quia ſic ferrum præualens attraheret aliud ferrum &c. Ipſe vult attractionem humorum fieri vſque in ventris inteſtina, vnde poſtea natura moueatur ad expellendum: quia medicina velociter petat inteſtina & ad ea trahat: ſed & natura ipſa accedat, quæ conſueuerit ex meſaraicis ſuperfluitates ad inferiora expellere.

Sic & Fallopius capite quinto de purgat. medicina euacuat per accidens, quia attrahit humorem ad locum, in quo ipſa eſt. Pars ſtimulata ab humore & pharmaco expellit vtrumque. Debebat dici attrahens, ſed ab vltimo actu vocetur purgens, &c. Verum hæc explicanda ſunt exactius. Vix inuenias per omnia conſentientes. Neque vero culpandus eſt ſi Deo tribuit illam trahendi proprietatem, & mauult ad talem naturæ ſingulorum creationem confugere quam opinionibus in incerto fluctuare. Interim libro primo Fen. 2. doctr. 2. capite decimoquinto diſtinguit operationum modos, quod alius ſit à qualitate, alius à materia, alius à tota ſubſtantia, de qua notanda ſunt hæc verba: Operans ſua ſubſtantia eſt, quod operatur ſua forma ſpecifica, quam acquiſiuit poſt complexionem, &c. Hæc forma non eſt qualitatis primæ, quas habet materia, neque eſt complexio, quæ generatur ex eis; ſed eſt perfectio quam acquiſiuit materia ſecundum aptitudinem, quæ fuit ei acquiſita ex complexione, ſicut in magnete virtus attractiua: Eſt ſicut color, odor, anima, aut alia forma de non perceptis ſenſu; vnde paſſiones & actiones producit. Vocamus hanc operationem à tota ſubſtantia, ſcilicet forma ſpecifica, & non qualitate, &c. Hæc Auicenna, quem ſi interroges, vnde ſit illa ſpecifica forma, reſpondebit ab aptitudine, quam temperamentum in miſtione produxit. Qualis enim præparatio fuit, talis ſuccedit forma Deo donante vnicuique ſuum modum.

X. Meſuen & Fernelium Auicennæ iungis. Verba Meſuæ ſunt: Medicina laxatiua non eſt à temperamento, ſed quia talis: neque vt contrarium in contrarium, quia contrarium, ſed quia talis: Et neque quia ſimile eradicatiuum huius vel attractiuum, aut contrarium, ſed quia tale: Et neque quia graue, aut leue agitatiuum ſuperius, vel inferius, ſed quia tale, ſeu vt Sylnius exponit, qui talem facultatem cœlitus eſt ſortitum. Dotatur enim omne duplici virtute, vt aiunt Philoſophi (Chymici) Elementari, ſcilicet communi, & cœleſti propria. Solutiuum non eſt, quia calidum aut frigidum, ſed quia cœleſti virtute dotatum ſic ipſius miſtionem regulante. Natura dotauit res proprietatibus. Omnis enim res ſecundum quod meretur à ſpecie ſua agit, quod proprium eſt. Abſurdum igitur fuerit exiſtimare à ſimili trahi ſimile: Contraria autem non ſe attrahunt, ſed ſe mutuo fugant: quæ contra Galenum dicta eſſe nemo non intelligit, quanquam cum alii exp icent, quod non intellexerit qualitatum ſimilitudinem, ſeu craſees, ſed ſpecificæ formæ & occultæ qualitatis. Porro Meſue dicit vacuationem eſſe opus naturæ; medicinam laxatiuam eius inſtrumentum, &c. Omnino Auicenna & Meſues Chymicis aſtipulantur, qui attractiuam iſtam aſcribunt ſpiritualibus eſſentiis. Nam Meſues extracta appellat formas ſpecificas. De cæteris non opus eſt, vt multa verba fiant. Fallopius miratus eſt purgantium naturam, vt & argenti viui & magnetis. Fernelii definitionem carpit, quod purgatio non tantum ſit qualitate, ſed & quantitate noxiorum vacuatio.

Fallopius in tract. de medic. purgant. ſimpl.

Eſt enim

Est enim eductio alicuius noxii & determinati in corpore per medicamentum purgans, quod fieri duabus de causis statuit: I. Facultate medicamenti attrahentis humores peccantes. II. Expulsione partium stimulatarum ab humore stimulante tunc tum est separatus, quo separatio incipit aduentante Pharmaco. Huius enim partes tenues diffunduntur per corpus & humores attrahunt, crassioribus interim manentibus in ventriculo. Id, quod trahitur, mouetur à seipso ad id, quod trahit, vel vt acquirat perfectiorem naturam, vel propriam conseruet. Carpit Fernelium etiam cap. 4. de similitudine substantiæ, quam voluerit esse formam specificam, cum intelligenda sit natura corporea habens tale temperamentum ex 4. qual. conflatum. Hæc & alia Falloppius, qui multus est in aliorum sententiis refutandis, vt & Erastus, qui tandem statuit virtutem purgatricem in elementaribus qualitatibus materiæ inhærere tantum. Lege quæ scripsit de natura purgantium ad Grynæum, & lib. de occultis proprietat. medicinarum. Iam opinor patebit quam recte scripseris de Sympathetico motu, quem omnes complectantur, & quam bene Fallopio tribueris, quod finxerit corporum temperamentum, cum expresse scribat iuxta Hipp. pharmaca trahere humores determinatos, ad quos potentiam habeant, seu vapores egressos à pharmaco incitare similem humorem, qui postea sua sponte ad pharmacum moueatur. Itaque similitudinem item profitetur, & simul calorem pharmaco iungit, vt trahat, non autem trahatur. Itaque defendit Galenum contra Auicennam, Mesuen, Cardanum, &c. negans similitudinem esse temperaturæ, aut manifestæ qualitatis, quia sit solum substantiæ, &c. negat item Cardano * attractionem fieri à partibus viuentibus imbutis vi medicamentorum: dequibus omnibus opus foret singulari tractatu.

Cardani sententia, quod partes à medicina trahente affectæ simul trahãt ratione corpulentæ partis purgantium in ventriculo, & intestinis, nõ est vsq; adeo mala: sed nõ ratione spiritualium. p. 122. basil.

XI. Hermeticis asscribis quod omnem actionem proxime à spiritibus fieri doceant, qui sint mercuriales, salini, sulphurei. Hartmannus principia hypostatica dicit esse causas propinquans actionum, & explicare occultas proprietates: Materiam primam vult esse originem actionum omnium: formam ait continere omnes causas propriæ speciei, consensus & alia adiungere; ignem omnia in vniuersum mouere, qui sit naturæ: calido innato omnia viuere, eademque morborum curationes absolui. Crollius Cathartica negat operari qualitatum primarum ratione, sed occulta proprietate, & forma specifica, seu totius substantiæ proprietate, quæ caloris impulsu, & cœlesti vi incitante humorem sibi familiarem ad excretionem expellit. Hic valde galenissat, & humorissat. Quercetan. in defens. cap. 7. ait sali amarissimo vim purgatricem semper fuisse tributam, cuius amaritudo stipetur irritante quodam spiritu, cuius vi eiusmodi functiones obeantur. Cum enim spiritus spiritibus facile connectantur: vitales expultricis nostræ facultatis spiritus facile à spiritibus salinis prouocari ad eorum excretionem, à quibus irritantur, quia benigni nostri spiritus nequeant ferre salinos mordaces, quin eos tota vi commoti & irritati excludant. Cap. VIII. Illos spiritus distribuit in mercuriales, qui cœlestes spiritus mutuentur à sole, luna, mercurio: Arsenicales ex sulphure, qui excipiant spiritus Martis & Veneris: Antimoniales ex sale ortos, qui Iouis & Saturni proprietates concipiant. Hæc & alia Quercetanus. Seuerinus in Idea sic explicat purgandi rationem. Spiritus remediorum, inquit, in ventriculo resoluti, in vapores conuersi potentius *Cap. XV.* penetrant, & non solum vegetabiles, sed & minerales impuritates consumunt, in vapores vertunt, & efferuescentias ægro molestas excitant. Impuritates resolutæ vel ad aluum, vel ad gulam, vel cor, vel cerebrum vertuntur, vnde grauissima symptomata. Tandem ablatis impuritatibus sanitas restituitur, &c. Aliter: Pilulæ attrahunt excrementa intestinorum, vel aliarum partium, & deii- *Cap. XIV.* ciunt. Item purgatio est resolutio, ablutio, vel mundificatio, &c. Hæc ille: Vult scilicet impuritates *Cap. XV.* resolui per spiritus medicaminũ habentium proprietatem ad id faciendum. Non male dicis Hermeticos spiritibus asscribere purgandi virtutem, neque id puto aduersari Galeno, Hippocrati, & qui eorum sententiam sequuntur, vti neque Auicennæ & Mesuæ. Sed in hac tamen dissensus est etiam inter tuos Hermeticos, quod alii velint antipathia, alii sympathia operationem fieri, item alii attractione, alii resoluti excussione per naturam irritatam. Videbis ergo quo modo concilies omnes Philosophos in vno tuo motu sympathetico.

XII. Tu ais spiritum salinum salem mouere, vel trahere mercurialem mercurium, &c. At hoc neque Quercetanus concesserit, neque Seuerinus: Et tu tecum rixaris. Si enim in purgatione fit attractio similis per sympathian, non per antipathian: Et si vnumquodque siue purgando, siue alio modo operando iuxta Philosophos simile ad se sympathetice trahit, sitque attractio etiam in purgatione, antipathia inter purgans & purgandum non erit. Natura quidem à medicamento vim patitur, & sic se ἀντιπαθῶς habet, at non id quod purgatur, si vera est actio sympathetica in purgantibus. Quod autem dicis attrahens attractum mouere, amare, retinere, mirabile est in purgantibus. Paracelsus tuus dicet pharmacum sic amare debere stercora: Et quid fiet in panchymagogis & compositis? XIII. Aliud est purgare, aliud globulo seu suppositorio naturam ad expulsionem irritare, facile tibi concedo: at tu non irritationem tantum, sed & purgationem moliebaris, sicut & fateris loco citato. Verba tua sunt: Zugleich auch die runden globulos, so von einem gesunden Mineral / welches durch seine Sympathische Eigenschafft das Mercurialische vnd Arsenicalische Gifft an sich zeucht / wie es die Erfahrung in macrocosmo gibt / in den Afftersdarm stosset / thut solches außtreiben / rc. Ecce: Non irritationem sed expulsionem tribuis tuis globulis, & vim non antipatheticam, sed sympatheticam attractiuam. Adeo certus es de tua sententia. Quod si simul irritationem & attractionem statuere voluisti, de antipathia naturæ, sympathia vero medicinæ & stercoris dixisses, quanquam irritationem non soleamus antipathiæ voce designare. Verum vobis solenne est variare. Vnde & mirabilius philosopharis, dum aliud quoque esse purgare scribis, quasi id neque per irritationem fieret; neq; per sympatheticam proprietatem, quam tamen in peste tua ponis. Num ergo iam tuus globulus non amplius attrahit venenum sympathice, sed à se abigit an-

tipathice, vt loqueris? Si hoc verum eſt, tui patientes retinuerunt feces, & non copia incredibili egeſſerunt. Mirum vero globulum ſi ſympathice traxit, & veneno gauiſus ita eſt, vt amauerit, & retinuerit. An non ipſe quoque venenum aſtrale fuit? XIV. Te non vno modo & via vacuare patet ex peſte tua. Sanuſne ergo & ſobrius eras cum ſcriberes me ſimulare, quod iſtos modos non tetigeris? An tu etiam ſtudioſe, & ex proæreſi mentiri ſoles, & calumniari? XV. Vtrùm autem velis omne venenum per globulum expurgare an non, penes te eſto. Libellus tuus vomitu ſuperiora vacuat, & ſimul inferiora globulis: inde præbet ſudorificum, tandemque diureticum. Globulis incredibilem quantitatem excrementorum putrium extrahi docet. Sequitur hinc, quicquid in aluo eſt corruptum, id omne expurgari catharticis globulis, & quia reliquæ vacuationes fiunt per Emetica, diaphoretica, & diuretica perficiuntur, non immerito quis tibi aſſcriberet catharticis globulis omnem purgandorum copiam reuelli. Nam in curatione non aliud habes catharticum. Quæ ergo hæc malitia tua velle dicta aliorum pro ſuo libitu corrumpere, & calumniari? XVI. Tandem ablegas me ad libellum tuum ſalini morbi, ex quo diſcam quî fiat purgatio antipathico motu. Ridiculum. Ego tibi ſuadeo, vt eum ſupprimas. Nam perdes nomen Philoſophi, qui ſympathicum motum aſtruit. Si non meliora hactenus editis dabis, rectius ſilebis.

Nota LII.

Num oleum magnetis tam fortiter trahat ferrum, vt ex pariete clauum euellat.

» VERBA tua hæc ſunt: *Falſum dogma Theophraſti Aſtro magnetis ferrum fortiſſime trahi, fuiſſe compertum ais, ſed quo authore? Veritas comprobata eſt PRAGAE in eo, qui cultellum deglutiuerat, quem chirurgus quidam Paracelſicus emplaſtro ex aſtro magnetis, oleo ſuccini, & aliis attrahentibus facto per tunicam ventriculi, & cutim extraxit & ſanauit.* Et hæc ſunt tuæ inſcitiæ inſignia. Paucis te refuto. Ioh. Baptiſta Porta in ſuis magicis I. hæc habet: *Magnes inter prunas cæruleam edit flammam ſulphuream & ferream, qua diſſipata ſimul amittit attractiuam abeunte anima qualitate.* II. Cap. 50. ita ſcribit: *Nec nutritio, nec Paracelſi in oleo ferri extinctio auget vim lapidis. Ignitus magnes vim amittit, & Paracelſus ſcripſit rem falſam, & deteſtandam. Ignitum quoque ferrum affrictum magnete vim amittit, & acus prius ignita, poſtea affricta, vim non recipit.* III. Ad te ſpectant quæ cap. 53. ſcribit: *Multi ſunt literatores apud me ignari, ineptique ſemper habiti, ſemper antiquos ſcriptores conciliare nitentes & mendacia excuſare, &c.* lege & ſequentia. IV. Audi Anshelmum Boetium à Bood lib. 2. Gemmarii cap. 252. *Magnetis vires* (inquit) *in immenſum augeri poſſe tradit Theophraſtus Paracelſus* (lib. 7. de tranſmutationibus: Tom. 6. pag. 311.) *ita vt etiam ex pariete clauum extrahere poſſit, ſi igniatur. Deinde in oleo Martis* (croci Martis, vel ferri Carinthii, quod deſcribit Anshelmus cap. 253. in Opodeltoch) *multoties extinguatur. Sed diſcipulos ſuos decipit, cum magnes igne vires omnes amittat, ac ſpiritus ille viuificus tanquam anima magnetis, & cui vires omnes inhærent, ignis iniurias non ferat, & à corpore ſuo colore ſubcæruleo expellatur, ac tantum cadauer, quod nunquam ad vitam redigi poteſt, poſt ſe relinquat.* Hæc Anshelmus alter teſtis, ne deinceps quæras ſtulte quo autore, quaſi Libauius ſit tui ſimilis vetula, quæ temere effutit, quæ in buccam veniunt. V. Experire vero & tu ipſe, ſicut ego. Rem inuenies, vt dictum eſt, quanquam verba Paracelſi videantur moderatiora eſſe. Inquit: *Magnes in igne carbonum debet caleſieri, & tamen non candefieri, deinde extingui oleo croci Martis, ſeu ferri carinthij optimi, vt patet quantum poteſt, &c.* Spiritus ſulphureus magnetis ignem carbonum non tolerat. Neque enim eſt fixus vnde & mirum quod de *Oppodeltoch* narrat in lib. de præparationibus: Magnes præparatus per reuerberationem, ſeu cæmentationem cum calce ouorum (quæ poſt cæmentationem gradus quarti eſt tollenda) contuſus & miſtus *Oppodeltoch* egregie operatur in vulneribus & vlceribus. Si præpares, tundas & miſceas emplaſtro Apoſtolico, egregie trahit. Mirum etiam quod lib. 6. Archid. tom. 6. p. 61. magiſterium magnetis vitra intrare ſcribit, & facere attractiua ad formam magnetis materialis, quia hæreat in vitro, idque tingat ita vt vitrum attrahat acus, & paleas, &c. quæ fortaſſe ſunt intelligenda de magnete per vitream tabulam operante, vt & per ligneas & alias. Si vitri conflaturam intelligit, credat Iudæus Apella, non ego, qui didici magnetis vim igne perire. VI. Quod attinet ad emplaſtrum eius, qui dicitur deglutiuiſſe cultellum ex ventriculo per tunicas eius, & peritonæum, cæteraque connata vi magnetis emplaſtro adiecti traxiſſe, id nō eſt ad Rhombum. Quo autore tu probas illum vſum fuiſſe aſtro magnetis, & non magnete ipſo in emplaſtro? Deinde quo conuinces illum magnetem fuiſſe oleo Martis aliquoties extinctum, & ſic exaltatum vt potuerit ex pariete clauum trahere? Anshelmus Boethius lib. 2. de Gemmis cap. 253. & Felix Wurcenius parte 4. ſuæ chirurgiæ, & alii quorum deſcriptio eſt in meis aduerſariis magnetem extinguunt quidem in oleo Martis, vt ad vulnera & tumores œdematoſos acquirat vires maiores: At iſtæ non ſunt tam mirabiliter attractiuæ, & Crollius ſuo emplaſtro ſtictico, quod vltra omnia euehit, magnetem ſaltem pulueratum addit. Nullus vtitur aſtro Martis in Emplaſtro. Non eſt idē infixum parieti clauum, aut paxillum ferreum trahere, & ex corpore carneo ferramentum. Narro tibi veram hiſtoriam. Quidam exploſurus bombardam trochleam maſculam caudatam intorſerat in radices narium, vbi eſt meſophryum adeo vt totum ferrum intus eſſet. Imponebatur Empl. de magnete fruſtra. Nam ampliato loco vix forcipe extrahebatur. Eius trochleæ ſpecimen apud me habeo. Quod ergo dicis Paracelſici commenti veritatem comprobatam eſſe Pragæ, veritate tua dicis, hoc eſt, Paracelſica fabuloſa, & mendace. Ex Crollii pag. 64. id hauſiſti: Sed cum tuo mendaciſſimo additamento.

Lib. VII.

In tom. 6. pag. 311. lib. 7. de tranſm. rerum naturalium.

Notet hoc Crollius.

Stultitia Scheunemani, qui autoritates quærit, vbi res poteſt in manu eſſe.

NOTA

Nota LIII.

An globulus ex Antimonio possit dici metallicus.

Oblitus sum pulchellam quæstionem de tui globuli viribus. *Aliud est purgare*, inquiebas, *aliud est per suppositoria naturam ad expulsionem irritare, aliud motu sympathico excrementu duntaxat immistum venenum attractiue protrahere.* Hoc tertium tu proculdubio tuo globulo asscribis, vt qui sympathia quadam, & vi magnetica ad se trahat martiale venenum, quanquam ex magnete non sit conflatus, Et tamen similitudo inter martiale trahendum, & magneticum trahens requiratur iuxta Paracelsum in Tractatu de magnete, vbi inquit: *In magnete est virtus attractrix omnium morborum martialium in toto corpore:* Item: *Magnes trahit omnes martiales morbos ex vno loco in alium, vt fluores mulierum, alui fluxus &c. Debet autem poni super centrum morbi vnde primus est exitus, vbi materia ad centrum reuocata est, expurganda est per emunctorium naturale.* Vide & reliqua. Tu non recte obseruasti hoc præceptũ. Debuisti enim pestem tuam ad intestinum rectum trahere, & postea subdito globulo expurgare. Sed fortasse tibi aliud est morbus, aliud excrementum alui. Dicaurem si quis globulum metallicum ex Antimonio deglutiat, & sic purgetur, collectumq;, ex fecibus, & ablutum sæpius in eundem vsum reuocet, vt est apud Quercetanum, num ille tuus itidem non purgat, sed motu sympathico attractiue protrahit? Quæ vero etiam est similitudo tractiua inter globulum tuum astralem (Tua enim medicamina te iudice sunt astralia & fixa) & feces alui? Inter magnetem martialem, quem oportet esse globulum istum si martialia trahit, & mercuriale venenum, quod item trahit? Num semper sunt in aluo martialia, & mercurialia, quia vitrum stibii & Regulus idem eodem vsu operatur semper? Expectabimus quid sis responsurus. Iam ad propositum. Qua vi suppositoria ex stibio atque moue. Nota de attractrice Paracelsi.

Verba tua sunt: *Globulos sphæricos tuos ex* (vel de: vtrum placuerit) *salubri minerali, quod proprietate sympathica*) stulti tui commenti, & fœdissimæ turpitudinis) *Mercuriale & Arsenicale venenum attrahat &c.* Ego in meo syntagmate appellaueram globulum Metallicvm. Hac vnica voce tota Caci spelunca, cum camarino, & omnibus crabronibus est commota. Scheunemani stomachus verbum istud concoquere non potest, sed iterum, iterumque ebulliendo instar Æthnæ aut Vesunii ardentis eructat, vt Vulcanus crepidas Empedoclis qui cum Deus immortalis haberi vellet ardentem frigidus Æthnam insiluit. Ecquid autem rei est? Probaueram diuersis autoribus terminum Metallicvs capi generaliter, & specialiter, & erat ratio non tantum ex Generalitate, verum etiam ex speciali vsu. Plærique enim stibium & Bismuthum metallis, atque adeo plumbi generibus accensent, sicut Paracelsici suum mercurium; aliqui etiam sulphur, & arsenicum. Quercetanus matricem metallorum, Henningus noster patrem æris appellat. Sed Libauium nihil iuuat. Scheunemani Lemures sunt implacabiles. Itaque in hæc verba eruperunt. *Malus Scheunemani stomachus Crabronum nidus est. Vox metallũ & metallicus.*

Denique laboras in eo, vt demonstres MINERALE & METALLICVM vnam eandemque rem significare. Summa totius discursus hæc est: Dioscorides in genere proponebat περὶ παντὸς μεταλλικῦ: *Item Cæsalpinus tres libros de metallicis edidit, in quibus variæ terræ, sales, & omne pene fossilium genus. Ergo sunt idem. Inepta illatio. Ratio est: quia inscriptio libri fit à potiori, & nobiliori. Simili res fiet manifestior. Astrologi in libris de motu orbium cælestium, in quibus accurate motum orbium cælestium indagant, multa explicant de natura terræ quod non sit Tympanoides, scaphoides, silindroides, pyramoides, vel cuboides* (ad (cuticam) *sed rotunda: Non tamen propterea orbes cæelestes sunt idem quod terra, nec vnum pro altero sumi aut intelligi potest. Quod dicis metalla alia vera, alia media &c. lapsum tuum non emendat. Authores à te citati bismuthum, stibium, arsenicum* (*archenicum fuit error typographicus, sed quid ad Fernelium qui arrhenicum scribit*) *Cadmiam vitriolum vera esse metalla nequaquam asserunt. Ergo nec simpliciter dici possunt metalla, sed METALLA media, vel infima, & consequenter quod ex eis confectum, simpliciter absque additione metallicum dici nequit, alioquin non tam accurate in classes suas fossilia distribuissent. Nullus fossilium penitus negabit metalla esse fossilia. Recte vero negabit omne fossile esse metallum.* Es ist nicht alles Goldt was glänzet (*non omne nitens est aurum*) *quia stibium, lapides, sulphur, cadmia, &c. non sunt metalla, quibus metallorum definitio non competit. Tu ex propria confessione ad superstitionem in comparandis fossilium generibus curiosior, quæso da mihi particulam sulphuris, vel salis malleabilis, si metalla sunt erunt malleabilia, ductilia &c. Ego vicissim hoc munus glauco sulphure si tibi hoc rarum remunerabo.* *An minerale dictum possit esse metallicum.* *Ad virgam* *Ad fruticam*

Hæc tu verbosissime. Horatius meminit quorundam poetarum ineptorum, quod quem arripuerint, teneant occidantque legendo. Tu nugis tuis & garrulitate odiosissima videris mihi eodem animo fuisse. Sed per Dei gratiam viuo, & tibi examen tuæ loquacitatis stultissimæ remitto.

I. Mendacium tuum est, quod minerale & metallicum pro eodem à me habeatur. Cum quo ergo luctaris? cum Lemuribus, & laruis cerebri tui fatui. Nego esse idem minerale, & metallicum, licet aliquando alterum alteri substituatur, & significatio nominis metallum dilatetur. Interim vero globulum tuum metallicum absque errore vocaui, tum quod tales ex metallis fieri possint, tum quod, si ex stibio est, stibium inter metalla recenseatur, maximeque Regulus eius, qui in vsus istos solet conuerti, vnde & plumbum appellatur à Dioscoride, & aliis. Sed & philosophorum plumbum Antimonium à quibusdam vocatur: Philosophi vero in suo magisterio magno de principiis metallorum, & metallis per se tantum scribunt. Reliqua mineralia adminicula esse possunt, sed materiam non ingrediuntur. Quod si & alia non mercurialia metalla appellentur, cur non stibium? Sed ad stultum hominem temere verba fiunt.

Mendacia Scheunemani. II. Dicis me laborare vt demonstrem minerale & metallicum vnam, eandemque rem significare. Vt mentiris in Thesi, ita & in Theseos explicatione. Egone laborem vt contra tuã stultitiã aliquid demonstrem? Docilem te esse putaui. Ex cognitis & in Musæo meo obuiis documenta contra tuam opinionem protuli. Nullo labore aduersum te est opus, nisi quod scriptio, seu exaratio literalis, & lectio tot fœdissimarum nugarum, & stoliditatum non vacent tædio. Nisi studiosis verarum rerum consulendum putassem, ad cloacinam tuas chartas misissem, quæ solo sui intuitu se ipsas confutant.

Inepti Scheunemani inepta illatio. III. Fingis ex Thesi & mutilato argumento enthymema, deq; hoc pronuncias, quod sit inepta illatio. Non opus est vt persuadeas. Credo tibi haud inuitus. Quia enim tu eam parturiisti, ex quo ineptissimo non potest nasci aliquid aptum, recte iudicas ineptam esse: Iudicas aut non quod iudicio aliquo industrio polleas, *cum totus sis fatuus*, sed forte fortuna incidisti in hoc, sicut & procul dubio in sanationes iuxta pronunciatum *Hippocratis*. *In lib. de arte*

IV. Obiicis *Dioscoridem*, & *Cæsalpinum*. Vbi *Galenus*, *Agricola*, *Matthesius*, *Plinius*? Cur non Lexicon saltem, & *Calepinum* inspiciebas, si nolles damnari ad metalla argenti viui, sulphuris, & aliorum quæ veteres communi nomine metalla appellabant? Autores mei metalli nomine generaliter vtuntur. An mihi non liceat ipsos imitari?

V. *Inscriptio* inquis, *fit à potiore*. Tametsi mentiaris: Nam autores ipsi vocem hanc sic explicant, & in specie quoque definiunt quædam mineralia non malleabilia, metalla (sic Plinius miniarium metallum & metallum minii? Apud Aristot. in mirabilibus de Demoneso ἔχει ὁ τόπος κυανὸν τὸ μέταλλον, καὶ χρυσοκόλλης. Hoc sal. 56. Sectione 50. Lydiæ metalla pro loco ex quo effodiuntur. Ita sect. 40. Macedoniæ metalla:) tamen pone sic esse. Transfertur ergo nomen speciale ad fossilia in genere, & non ad illa tantũ, sed & ad artificialia quæ fiunt inter conflandum. Deinde qui autores metalli vocem generaliter explicarunt, & commentarios de metallis conscripserunt, apud eos non sunt potiora illa sex ductilia & malleabilia, sed cætera tam naturalia, quam factitia, quorum historia maior pars commentariorum consumitur. Si à potiore factæ sunt inscriptiones, à cæteris mineralibus sunt sumtæ. An tu vero vnquam didicisti aut cogitasti aliud esse metallum, aliud rem metallicam? Qui inscribit libros de rebus metallicis, is non accipit titulum ex synecdoche, sed vniuoce vsurpat, & de omnibus agere potest, quæ ex principiis metallorum, & metallis nascuntur, & arte fiunt. Quid si etiam de fumis & fossoribus metallicis, & specubus, & aquis? Sed tu stultus es. Itaque & stulte argumentaris, & iudicas.

Astrologi. VI. Qui vero sunt isti Astrologi qui de orbibus cœlestibus, eorumque motu proponentes, tractant sub eodem titulo de terræ figura quæstiones? Si sunt quidam, violant methodicam scientiarum informationem, tuque vitio eorum tuam stultitiam non potes excusare. Arguit autem praua tua scriptio te ex tua phantasia somnia promsisse, non ex inspectis tractatibus sententiam protulisse. Alias quia Paracelsicus es, non debes Astrologiam in cœlo tantum quærere, verum etiam in globo medico iuxta Seuerinum. Dic Cæsalpine cum de metallicis scripsisti, num Scheunemani Synecdoche es vsus? Ita loqueris: *Multa consurgunt metallicorum species. Differunt enim aurum, æs, lapides & reliqua metallica, quia liquabilia, illiquabilia, vstibilia, inustibilia, ductilia, fragilia &c. Metalla sunt vapores cum quadam exhalatione à frigore congelati. Medici nomine, metallum, medicamenta omnia accipiunt quorũ generatio vel spontina est in metallis, id est, fodinis: vel in fornacibus, aliisque præparandi modis, vt testatur Galenus 9. simpl. 7. Dioscorides omnia subterranea metallica vocat.* Vide & reliqua lib. 1. de metallicis cap. 3. & scabiosum Paracelsistæ istius iudicium deinde.

VII. Qui præoccupatus est stultitia, aliorũ sapienter cogitata, & prolata meros errores, & deliramenta putat esse. Globulos, seu balanos ex stibio voco metallicos, quia sunt metallici, & ex metallo stibio, quod graues autores inter metalla referunt (aliqui inter semimetalla, & marcasithas) conflati. Lapsum vocat demens Paracelsista. Citaueram autores à quibus stibium, & aliæ marcasithæ cum multis aliis fossilibus metalla vocantur. Respondet Paracelsista fatuus meum lapsum non iuuari autoritate eorum, qui metalla subdistinguunt in perfecta, & imperfecta, aut mineralia in maiora, minora, media &c. *Si veteres nomine* metalli plura *mineralia sunt complexi, eosq; secuti multi recentiores stibium, bismuthum, & congenea non tantum metallica dixerunt, verum etiã metalla, ego iure optimo Regulum stibii potui non tantum metallicum vocare, sed & metallum. Est autem prius. Ergo & posterius.* Assumtionem probaui autoribus grauissimis. Adde illis & *Baccium* lib. 5. de Thermis, vbi hæc: *Metalli nomine apud veteres tam Græcos quam latinos duo terrestrium corporum genera veniunt intelligenda tam liquabilia scilicet quædam fossilia, quæ à iunioribus media mineralia (noua voce) sunt appellata, quam quæ fusilia, vel ductilia vt aurum, & ferrum. Æque vero vtriuq; metalli nomen ac ratio conuenit. Dicitur enim à μεταλλᾶν quod est effodio vel quasi μετὰ τὰ ἄλλα εὑρίσκεσθαι &c.* Ita & Paracelsus quanquam septem metalla agnoscat, sex veris adiecto argento viuo, tamen multa præterea habet metallica, vt sulphur, & alia principia metallica, quæque ex metallis fiunt. Quod si autoribus destituerer, illum Paracelsistam tamen contemnerem, quia vel mihi soli liceret stibii plumbum metallum vocare argumentis ex re ipsa ductis. Quasi vero Scheunemanus ille temerarius, fatuus Paracelsista sit tanti vt eius iudicium sit alicuius æstimandum, cum si omnes Paracelsistæ in vnum conflentur ne vitiosa quidem & rancida nuce sint meliores.

Scalig. exerc. 86. Vbi metallica, semimetalla, metallina.

Archenicum VIII. *Archenicum* esse typographicum vitium in pestilente tuo libello crederem nisi viderem te in scriptura longe vitiosiorem esse quam typographus fuit in impressione. Toties scriptum est Arsenicale, quoties Archenicale. Tune sapientior scriba, an Grammaticæ peritior collector literarum? Mirum cur non ad Cabalam tuam confugeris. Stulte interrogas quid de Fernelii *Arrhenico*, si tuũ *Archenicum* est vitiosum, quasi si liceat *Fernelio Arrhenicum* scribere, & tibi fas sit Archenicũ Ferne-

Fernelius autorem Galenum habet *περὶ ἀῤῥενικοῦ* quod & *ἀῤῥενικὸν* & *ἀρσενικὸν*, vt Dioscorides enunciat, dicitur, idque etiam Matthiolus reposuit, apud quem nota Arsenicum vocari metallicum, & ei metallicam naturam etiam à *Baccio, lib. 6. cap. 11.* attribui, sicut & cadmiæ, vt te naso circumducam, & Græco sale perfricem, noto ex Baccio lib. 6. de Ther. cap. 13. Græcis *ἀῤῥενικὸν id magis vocari quod latinis est auripigmentum: Arsenici vero vocem artificiali arsenico albo magis deberi.* Ita enim ait Baccius, Album ars facit admistum cum sale, & combustum, atque hoc PROPRIE Arsenici retinet nomen, ac matrix ipsa, ad distinctionem, dicitur auripigmentum (Galeno *ἀῤῥενικὸν*) Hæc *Baccius. Fernelius* quoque interdum distinguit Auripigmentum & Arthenicum, interdum pro eodē habet, sed hæc facessant. *Geber* tibi monstrasset pulchram Cabalam. Cur enim Arthenicum pronunciandum? Quia natiuam Arsenicum, quod est auripigmentum, & sulphur sunt metallorum mas, Mercurius fœmina *ἄῤῥην*, vel *ἄῤῥεν* est masculus, quanquam & *ἄρσην* dicatur. Audi aliam Cabalam. Arsenicum dicitur ab *ἄρσις*, *καὶ ἑνικός*. Illa vox significat sublimationem, & euectionem, seu eleuationem: hæc vnionem. Quando ergo Arrhenicum & sal per sublimationem vniuntur Arsenicum recte dicitur quod vtrisque conflatur: Atque ita Baccii ratio obtinet. An non pulchri sumus Cabalistæ? Tuum quoque Archenicum rationem habet. Sicut enim *ἀρχέγονος*, *καὶ ἀρχέδημος* dicuntur *παρὰ τῆς ἀρχῆς*: Ita & tuum Archenicum, quasi principium vnionis vere dicas. Ecquid placeo? Sed tuus calamus etiam Archemicale scripsit. Salua res est. Tua enim Cabala statim ab *Archimia*, (quæ & *Archemia*: Inter i & e non multum interest) Panthei deduxerit: Ea vero, vt ipse explicat, est *princeps vnitatis, & vnius veri consilii*, quæ est metallica professio, qua Elixir perfectum si proiiciatur super quoduis metallum imperfectum id transmutet in aurum vel argentum: Vt non multum errauerit Cardani ille interpres, qui Sibyllæ quoddam vaticinium mutauit in *Arsenicum*, modo scripsisset *Archemicum*. Sed non est fidendum his Cabalis, simpliciter enim aliquis componeret ex *ἀρχὴ*, & *ἐμέω* quasi sit princeps, aut principium vomitionum. Remitto ergo tibi tuum seu Arthenicum, seu Arnicum (Nam & hac voce vtuntur,) seu arsenicum, Archenicum, Archemicum, vt tuis siliquis & lactucis probe farciaris. Pergamus.

Arsenicum album.

Cabala arsenici & Archenici.

Archemia.

Lib. 10 Variet. d. Emaro Ranconeto.

IX. Autores mei, inquis, Bismuthum, stibium, Arsenicum, Cadmiam, vitriolum nequaquā asserunt esse vera metalla. 1. Respondeo hoc non offendere meam sententiam qua stibialem globulum ex plumbo stibii factum metallicū esse iudico. Si non est metallum, sit metallicus. 2. Mendacium tuum est quod mei autores ista non asserant vera esse metalla. Paulo ante ex Baccio dixi: *Cui ratio & nomen metalli conuenit, id vniuoce & vere proprieque est metallum. Cadmiæ, stibio in stellam, vel regulum conflato, Chalcantho, Arsenico, conuenit ratio & nomen metalli. Ergo.* Deinde ex Dioscoride & aliis probo stimmeos regulum plumbum dici, vt & bismuthum. Adduxi & Agricolam, & Matthesium, qui ista expresse metallis accensent, à quibus non multum differunt, qui metallinas, & semimetalla nuncupant. Si tu vel legisses, vel intellexisses meos autores, aut contra veritatem noluisses impudenter insanire, num tam fœdum de iis mendacium adeo illiberaliter scriberes? Phy hominem calumniosum, & simul rerum mineralium rudissimum.

X. Verum audiamus Paracelsista nasutulo dignam ratiocinationem: *Autores à me citati bismuthum, stibiū, Arsenicum, Cadmiā, vitriolum.* (adde & argentū viuum, & sulphur &c.) NEQVAQVAM *asserunt esse vera metalla. Ergo nec simpliciter dici possunt metalla, sed METALLA MEDIA, vel INFIMA.* Hæc est ars Paracelsistica in caminis, & furnis stibiariis nata. Dic tu Georgi Agricola: *Metallum vnum verbum Græce & Latine significat res plures, Genus scilicet fossilium quod aurum, argentum, & cætera complectitur: Ita fodinam, & venam &c. Etiam aliarum rerum fodinæ sunt metalla*, vt rubricæ, salis, lapidis Tiburtini &c. Lib. 2. cap. 9. Argenti viui, & minii metalla recenset: cap. 13. plumbi cinerei, seu Bisemuthi metalla Lib. 1. de natura fossil. cap. 21. metallum est corpus fossile, natura vel liquidum, vel durum ignis calore liquabile. Metalla specie distincta sex numero esse traduntur: *RE autem VERA sunt plura.* Nam etiam argentum viuum est metallum, & plumbum cinereum, quod Bisemuthū vocant nostri: Quin stibi in catinis excoctum, & purum magis proprii generis metallum fieri videtur, quam quod scriptores sentiunt, plumbum. Lege & reliqua, in quibus citat Ammonium dicentem multas esse species metallorum ignotas &c. De his licet tibi interrogare fraternitatem de Rosea cruce. Hæc tuam imperitiam, & maliciam ad carceres damnabit. Non opus est vt stulti hominis caussa afferam plures autores. Sic argumentor: *Cui conuenit definitio metalli propria, quam non stolidus Paracelsista tradidit, sed peritissimi mineralium philosophi, id proprie metallum est.* Definitio enim dicit quid res sit. *Stibio, Bismutho, cadmiæ argentariæ, Zincko, & similibus conuenit definitio metalli propria.* Probo autoritate Georgii Agricolæ, Andreæ Baccii, Iohannis Matthesii &c. *Stibium ergo Bisemuthum &c. sunt metalla.* Item: Agricola Re vera metalla esse dicit. Asseuerat ergo esse metalla.

Nota Paracelsicam stultitiam, & ex vno disce omnes.

De veteribus & nouis metallis lib. 1. cap 2.

Quid iam de putido Paracelsista dicendum? Ad metalla damnandus, vt prius discat quid sit metallum quam viris doctis obstrepat. Si sunt metalla vere, & vniuoce vi definitionis, etiam simpliciter sunt metalla. At ille asinus iudex etiam abundare sibi videtur sapientia. *Non possunt dici metalla simpliciter, inquit:* Quo modo ergo? Metalla media, vel infima. ô factum bene. Quod metallum medium vel infimum est, & dicitur, id essentia metallum est, & ab ordine saltem adiuncto distinctionem accipit, Assumo: Stibium, Bismuthum, Arsenicum, Cadmia vitriolum, sunt media, vel infima metalla, & sic iudice Scheunemano (putido Paracelsista) dicuntur. Sunt ergo essentia metalla &c.

Mus Scheuneman in sua pice.

XI. Sed qs est ille dictator q metalla discreuit in media & infima? Albert⁹ magn⁹ cōscripsit libros quinq; de reb. metallicis, seu mineralib. quas distinxit in lapides, metallica & media inter vtraque.

Distributiones mineralium.

Lapides

Lapides in ignobiles, seu lapides simpliciter, & gemmas diuisit: Metallorum fecit species septem: media mineralia, quæ secundum aliquid sunt terræ secundum aliquid aquæ: vel quæ in aliquo participant passionem lapidum, in aliquo metallorum, quorum proprietas ex materia est liquefieri calido & sicco (quod tamen de ferro Aristot. non pronunciabat, vt nec *Scaliger* de ferro fixo, & auro quodam Mexicano &c.

Exempla medicorum sunt: Scoriæ, Marchasithæ, alumen, atramentum, sales &c. Ita *Baccius* lib. 5. de Thermis cap 1. mineralia alia sunt perfecta vt metalla, alia imperfecta, alia media. Imperfecta sunt sal, alumen, sulphur, minium &c. Media, sal alumen, atramentum &c. ita vt eadem mineralia sint & imperfecta, & media inter metallum, & lapidem. Ita & *Enzelius*. Autores, qui de magno magisterio, seu Elixyre scripserunt, diuidunt sua metallica seu mineralia in 7. spiritus, ex quibus tria sunt metallorum principia, vt sulphur, arsenicum, & mercurius: Et corpora ex quibus quæ mercurio constant metalla dicuntur, vel semimetalla: Metalla sunt perfecta, vel imperfecta, & Richardus dicit mineralia esse vel simpliciter mineralia vel metallica, quæ & metalla, & mineralia maiora, quæ ex mercurio nascuntur. Cætera vocantur mineralia minora, vt sales, arsenicum &c. Quilibet autor sequitur suum institutum *Aristoteles* subterranea in duas classes diuisit iuxta spirituum duas species, fossilium, & metallicorum: *Agricola* plures habet differentias, *Seidelius* physicus *Agricolam* sequitur & fossilia diuidit in metalla, lapides, Gemmas, Terras. In distributione metallorum accedit ad Scheunemanum, & dicit chymistas vocare media, & imperfecta metalla Hydrargyrum, Arsenicum, Alumen, Sulphur, cadmiam, pompholygem, salem indum, Gemmæ, Ammoniacum, Nitrum &c. Metalla recenset quinque, Aurum, Argentum, plumbum, æs, ferrum. Sed is metallica quoque appellat illa imperfecta metalla, & mineralia media, quibus accenset & sulphur, & argentum viuum, quæ à chymicis inter primordia metallorum habentur cum sale & speciebus eius, vt chalcantho, halinitro, nitro &c. Igitur quia minerale est vox minus vsitata eruditis latinis, substituit, Metallicum, & metallum, non discernens inter vtrumque exacte, atque ideo non idoneus autor habetur. *Cardanus* metallica, putat esse innumera, metalla vero septem qui metallica item pro mineralibus ponit. *Scaliger* metalla, & semimetalla à chymicis petit, & hæc diuidit in lapidi similiora, vt cæruleũ: in liquabilia, vt stibium: in aqua solubilia vt sales &c. præter ista duo, habet & metallinas, seu Regulos, & scorias seu spumas, quæ duo ab arte fiunt. Non est spernenda distributio. Metallica enim seu mineralia sunt aut naturæ, aut artis: Naturæ vt metalla & semimetalla: Artis, vt metallinæ, & spumæ. Verum accuratus chymicus defectum agnoscit. Physici vulgares corpora inanima mista perfecte diuidunt in metalla, lapides, & terras preciosas: Metalla vocant perfecte mista ex sulphure & argento viuo metallaribus in terræ venis nata. Omnino alii aliter discernunt. Qui metalla diuideret in metalla simpliciter, & metalla media, vel infima, præter Scheunemanum nondum quisquam occurrit, Et si admittenda est ea distributio, pro globulo metallico est, non contra. Considerandum est chymico & physico circumspecto id quod Galenus obseruauit, metallica alia à natura, alia ab arte &c. Vide Cæsalpinum lib. 1. de metallicis cap. 3. Perge Paracelsista.

XII. *Consequenter quod ex iis* (metallis simpliciter, metallis mediis, metallis infimis) *confectum simpliciter absq; additione metallicum dici nequit. &c.* Ridiculum. Quod ergo nomen dandum est orichalco, albo, & aureo? Quod cineri, vitro, lapidi, sulphuri, argento viuo, cerussæ, cadmiæ, molybdenæ, Lithargyro, æri ex ferro, stanno ex plumbo & similibus? Quid dicendum de ære Corinthio, stanno campanario, bombardario, speculis ex metallis, nummis Constellatis Paracelsi, & infinitis misturis? Quid de omni specie metallorum Suchthenii ex stibio: & Paracelsi ex cinabari & Ioue, ex tinctura rubea vel alba, quibus fiunt aurum & argentum ex imperfectis, & mercurio? Quid de salibus, & cæteris principiis & principiatis? De ære ex chalcantho & omnino his qui putant plæraque metalla in lapidibus, & aliis venis potentia magis inesse, quam actu? *Non possunt*, inquit Scheunemani sapientia ex camino stibiario, *simpliciter dici metallica.* At inquam genus de suis speciebus simpliciter dicitur. Si ista sunt ex metallis, & metallicum est tale, qui nequeant metallica dici, vt: Sulphur auri est metallicũ, argentum viuũ est metallicum? num addendũ est metallicũ mediũ, vel infimũ? Hẽ sapientiã ex Paracelsia admirabilẽ. Ille fatuus nõ vidit quid ex consequente debuerit ponere. Hoc sequitur: Si ista (cadmia, arsenicũ, Regulus stibii &c.) sunt metalla media vel infima, nõ possunt metalla dici simpliciter &c. Atqui & in hoc delirat. Item aer distinguitur summo, medio, infimo. Dic quid est infimus? Est aer &c. Quid medius? Est aer. Quid summus? Est aer. Adde differentias, & habebis definitiones integras. Verum hoc satis ad stulta.

XIII. *Alioquin non tam accurate in suas classes fossilia distribuissent.*) Si illi distribuerunt accurate fossilia, tua distributio metallorum in metalla simpliciter, & metalla media, & infima non est ipsorum: neque tu eam concedere potes, licet ego agnoscam varietatem vsurpati vocabuli. Argumentum ergo tuum fatuum est quod sic concludit: *Si autores mei accurate distinxerunt fossilia, quod fit ex metallis, non potest dici metallicum.* Falsum hoc inquam tam in Physica nostra, quam tua Paracelsica. Ratio est, quia tuum cerebrum consentanea disposuit & enunciauit dissentanee, & sic flagitium logicum commisit.

XIV. *Nullus fossilium peritus negabit metalla esse fossilia.*) Ascende in caminum tuum, & latius circumspice. Inuenies quædam metalla non esse fossilia, sed artificialia, vt orichalcum nostras, & Indicum, quæque multa facit ars artificum, quæ item metalla quidem dicuntur, vt minium factitium, plumbago, molybdena, Cerussa, Lithargyros &c. Sed non sunt ex fodinis naturæ quæ tantum materiam præbent Formam ars affert, vnde & artificialia appellantur. Sic aurum quod chymici faciunt non est fossile, siue verum sit, siue sophisticum: Et tamen est metallum. Sumitur autem

autem tunc vox metallum vel potentialiter, quomodo & argentum viuum est metallum, vel generaliter pro metallico. Noli generaliter negare, quod de speciali saltem est negandum. Voces sunt varii vsus.

XV. *Recte negabit omne fossile esse metallum.*) Nisi metalli voce exæquata fossili. Quid enim est μεταλλᾶν? Dixi ex Baccio. Inspice Lexicon. Inuenies esse scrutari, & μεταλλεύειν effodere, inquirere fodiendo: vnde μεταλλεία fodina metallica, & metallum pro fodina, μεταλλεύς fossor, quem Germani häwer/vnd berghäwer vocant. Quid autem sit apud illos Berg/ disce ex disciplina eorum. In Lexico est μέταλλον ἁλὸς, metallum, seu fodina aut fossio salis. Potest dicere metallurgus omne quod fodiendo in terra inquiritur, & eruitur effoditurque arte metallurgica est metallum.

XVI. *Stibium, lapides, sulphur, cadmia &c. non sunt metalla: quibus metallorum definitio non competit.*) Primum sit vt dicis: At meum metallicum stibium non tangit. Si n. non sit metallū, at metallicum esse nihil prohibet. Secundo ex te sic argumentor: *Si stibium, Arsenicū, bisemuthū, cadmia, sulphur, argentum viuum & similia, præsertim Marcasitæ sunt metalla media, vel infima, sunt metalla. Genus prædicatur de specie vniuoce. At illud est,* iudice Scheunemano: *Ergo & hoc.* Tertio: Potentia metalla, etiam sunt metalla. Quarto si metallum idem est quod fossile, vt in præcedentibus dictum, idque origine vocabuli & definitione ex Notatione & coniugatione, vnde & pro minerali, & metallico ponitur sæpe: Metallum est stibium, lapis continens metallum & cætera. Verum quia vis argumenti pendet à definitione, cum non possis contentus esse Agricolæ, Baccii & similium, da tu ipse definitionem.

XVII. *Quæso* (inquis) *da mihi particulam sulphuris, vel salis malleabilis, si metalla sunt. erunt malleabilia, ductilia &c.* Ex his colligitur tibi metallum esse fossile quod est malleabile, & ductile. Ego quidem in commentationibus chymicis de metallis ex chymicorum instituto scripsi. Respexi enim finem chymicum, & metalla ea esse dixi quæ ex argento viuo sic constarent vt essent concreta, fusilia, & malleo extensilia, nisi aliqua affectione accidentaria malleum & fusionem respuerent, vt orichalcum Mexicanum, & ferrum Scaligeri, prout & Aristoteles alia metalla fusilia scripsit, sed ferrum ductile tantum. Geber lib. 1. sum: perf. metallum est corpus minerale fusile sub malleo omni dimensione extensile. Vel est corpus minerale ex spiritu fœtente (sulphure aut arsenico) & aqua viua sicca, seu argento viuo condensatum firmiterque commixtum. Verum cum non sequimur chymicorum placita, sed de metallis ex antiquis physicis, medicis & historicis naturalibus disserimus, liberior est contemplatio, quam aliquando & chymici aliqua obseruant, vt illi qui Argentum viuum Mercurium esse dicunt, septimum scilicet metallorum. Deinde cum per artem transmutatoriam metalla artificialia fiunt, aut per compositionem conflantur, hæc quoque à chymicis non excluduntur. Si sequeris chymicum modum strictum, secundum examina apud Gebrum: Stibium, & cætera huius naturæ & generis, non sunt metalla actu, sed tantum potentia. Interim metallica, & semimetalla vocantur principia metallorum sal, sulphur, argentum viuum, cumque his arsenicum, chalcanthum, nitrum: Stibium bismuthum cum cæteris marcasithis: venæ & lapides metallici, quæque ex metallis, & semimetallis fiunt, vt cadmia fornacum, cerussa, ærugo, Lithargyros, orichalcum vitra metallica, calces &c. Si audiendi sunt Metallici ipsi, & cum his etiam chymici aliqui: Quicquid constat ex argento viuo, & sulphure, saleque metallicis, id metallum omnino est, siue perfectum, siue imperfectum. Ita stibium & plumbum cinereum, & cadmia argentaria, stannum indicum, lapides potentia metallum, omneque genus marcasitharū, sunt metalla vniuoce. Ideo & in argentum viuum reduci possunt, & fieri malleabilia medicaminibus, item ingrediuntur metalla, ab aqua forti assumuntur &c. Hic oportet definitionem vel dilatare, vel explicare. Tertio si recipimus definitionem Baccii ex vocis origine, & ratione, iam longe maiore iure erunt metalla. Vide ergo iam quam scabiose disputes.

XVIII. *Petis tibi dari sulphur malleabile & salem talem.* Inepte imperiteque petis. Sulphur ductile esse tuus culinarius minister te docebit. Idem est fusile. Sal halinitri fixus item est fusilis. Malleabilia non sunt sine mercurio. Cape regulum antimonii in quo habes vtrumque. Cœmenta cum cum salibus, seu calcibus metallicis, Habebis votum. Ita tibi dabo quosuis sales metallicos, quin & aquas ex illis, & atramentum, & lithargyrum ductilia, & malleabilia, nempe per reductionem. Vitrum ex plumbo, stanno argento &c. Cyanus ex ære, & argento: plumbago, cerussa, flos æris, cinabaris Ioue saturata &c. omnia si elaborentur, fiunt fusilia, ductilia, extensilia malleo. Vide quam sim liberalis. Iam sta promissis, & mitte mihi famulum tuum culinarium glaucum sine fuco. Experiar qui vir sies. Admonebo autem tuum famulum culinarium vt te rude pecus fugiat, & discat agnoscere sophisticam tuam in vocabulo metallum. Non si vno modo ista non sunt metalla, nempe eo, quem chymistæ transmutatores obseruant, nullo modo sunt metalla, nempe ne eo quidam, quem historici naturales & metallici tradunt. Abi itaque ad coruos cum tuis ineptiis. Agnosces iam quantum flagitiorum tibi expresserit vna circa metallicum globulum rabies. Spero te didicisse iam non omne metallicum debere ex metallo specialissime, seu strictissime accepto factum esse, neque necesse esse vt quicquid est metallicum id sit extensile, ductile, fusileque, metallum, cum & principia habeas metallica, & multa ex metallis, seu compositis cum aliis mineralibus, siue excoctis, solutis, transmutatis facta, quæ metallica quidem sunt, sed non metalla, eaq; tam natura quam arte existentia. Quod si etiam amplitudinem significationis τοῦ μετάλλου velis considerare apud autores veteres, & nouos, adhuc magis intelliges, & te errare, & Libauium recte ex stibio factum globulum vocasse metallicum.

NOTA

NOTA LIV.

De morbo ex infectione Phlebotomica.

VIdebaris mihi tuas ſanationes Bambergicas paulo ambitioſius prædicare, idque cum aliqua macula tuorum collegarum, quos tamen tibi neq; ſcientia artis, neq; medendi peritia cedere arbitror. Vt alter altero felicius ſanet, ſæpe ex accidente eſt, habetq; cauſas externas, de quibus iam non eſt diſputandi locus. Ego volebam te ad modeſtiam reuocare his verbis: *Quod tuæ ſanationes felices, quas iactas non ſine nota aliorum medicorum, cum iudicio de morbis non conueniant, diſce ex te ipſo, qui Gallicum* (veneream luem) *ſtulte iudicas ex alia cauſſa, eſſentiaq; morbum &c.* Hæc tu animo exulceratiſſimo, & calumniis deditiſſimo ſic accipis, ac ſcripſiſſem te *Gallica ſcabie*, ſeu morbo infectum eſſe. Itaque tu hæc verba erumpis: Vltimo inepte & hoc effutis: *Quod ſanationes tuæ &c.* vt habent verba præmiſſa. Quid? (inquis) *Diſcam ex me ipſo curationem morbi gallici? Nunquam eo laboraui.* Ecce vero: Bile totus tumeſcebas, & non tam morbo corporis quam mentis cæcitate & delirio laborabas cum mea legeres, & reſcriberes. Ego nego gloriam, ſeu iactantiam felicium ſanationum cum iudicio de morbis conuenire, id quod debebat fieri. Nam qui artem ſanandi ſibi arrogat, eum oportet ex principiis artis iudicia ſumere, & inſtrumenta perite, prudenterque adhibere. Medicus ſufficiens ad cognoſcendum, etiam ſufficit ad ſanandum. τῆς γὰρ αὐτῆς ξυνέσιός ἐστιν ἥπερ τὸ οἰδέναι τῶν νόσων τὰ αἴτια καὶ τὸ θεραπεύειν αὐτὰς ἐπίστασθαι πάσῃσι τῇσι θεραπείῃσιν αἳ κωλύουσι τὰ νοσήματα μεγαλύνεσθαι: Inquit Hipp. de arte. Aſſumo: Scheunemanus hoc non fecit. Probo: quia morbum venereum iudicauit ex infecto beſtiarum virulentia phlebotomo exiſtere. Idem patet ex duplici de peſte ſcripto latino vno Bambergico, Germanico altero Aſcanienſi, in quibus male de peſte ſtatuit, idque non ex principiis artis conſtantis Hippocraticæ, ſed ſua phantaſia Paracelſica, vt patet. Concludo: non ergo poteſt ſibi artem ſanandi arrogare: & ex conſequente felices iactationes illæ non conueniunt cum arte. Vin ſuccinctius? *Qui male iudicat de morbis, & felices ſanationes iactitat eius ſanationes non conueniunt cum iudicio de morbis.* Illud enim malum: hæc pro bonis venduntur. Qualis cauſa tale effectum. Ex mala de morbo ſententia per ſe non poteſt ſalutaris ſanatio exiſtere. Si qua exiſtit, ea per accidens & fortuito exiſtit. *Scheunemanus male &c. Ergo.* Quæ ſiniſtra ſuſpicio te inceſſit, & coegit ſcribere me tibi morbum gallicum imputaſſe? Non candidius agis in reliquis de quibus mecum litigas. Ad morbum autem illum, quem balneatores per phlebotoma venenata inducunt, quod attinet, ſi venenum non hauſtum eſt ex ſcarificatione eius, qui lue Hiſpanica fuit contaminatus, nō eſt iudicandus venereus, qui ex coitu pollutorum, aut contagio aliquo ex venereis infectis oritur. Si alias cauſſas habet, ſimilis poteſt eſſe aliquibus ſymptomatibus, verum non eſſentia. Talis eſt qui infligitur contagio phlebotomi ichore rubetarum, gryllorum, & ſimilium, vel ſudore equino delibuti: Vix eſt pernicioſius venenum quam quod ſanguini, & ſpiritib. miſcetur. Multa eduntur & bibuntur impune, quorum crudos ichores, ſi hominis viuentis ſanguini, & ſpiritibus eos miſceas, exitialem inferunt morbum. Multis de talibus infectionibus egi cum viro clariſſimo *D. Leonhardo Doldio* medico peritiſſimo Norimbergæ felicis memoriæ, vti aliquando in Epiſtolis familiaribus apparebit. Eſt apud *Thomam Iordanum* integer tractatus de Bruno Gallico vt & Epiſtolæ inter Cratonianas. De eodem habes & apud Foreſtum de febribus peſtilentibus obſeru. 1. & 2. Annis 1598. & ſequente in aliquibus locis Franconiæ erat periodynia vaga ex victu, & locis certi generis putredine infectis. Eam Gallicæ ſimilem dicebant, & plerique ſcarificationibus virulentis tribuebant. Sed prehendebantur etiam alii qui balnea non erant ingreſſi, nec admiſerant ſcalpellum ſcarificatorem. Apud Wierum pene conueniunt Varenæ dictæ. Ligni decocto, & Mercurio non curatur eſſentialiter, ſed potius antidotis, hydroticis, modice purgantibus &c. Nimis calida & impetuoſa non conducunt. Poteſt tamen palus ſanctus addi ſudorificis. Nam leuiuſculum malum aliquando & Guaiaco ſanatum eſt: Grauius licet initio leuatum fuerat ob vim ſudorum, tamen quia alexiteria non erant ſimul data recurrit. Natura in aliquibus criſin fecit per ſtranguriam moleſtiſſimam, in aliquibus per exulcerationes pedum, aut loca ſcarificationum, ſed niſi diligens ſis in opprimendo, & euocando venena, ſolet vires ſumere occaſione ipſorum vlcerum. Quæ luis venereæ ſit eſſentia, origo, progreſſus, accidentia, effecta, modus ſanandi &c. ex aliis notum eſt. Indis occidentalibus, & Mauritanis aiunt ſimile malum eſſe Endemium, curariq; ſimiliter lui Neapolitanæ. Sed quod ſimile eſt, non ſtatim eſt idem, & eſt lignum Guaiacum polychreſtum.

NOTA LV.

De Podagra mille thalerorum.

ERror tuus circa luem veneream iucundam Galeniſtis hiſtoriam peperit. Ita ſcribis: *Podagra „ affligor, quam penitus eradicare leges naturæ non admittunt. Vſus ſum tua aqua antipodagrica: Sed nihil „ profuit: Magna perſeuerantia iuxta Galeni methodum medicinis Galenicis vſus ſum, quibus magis dolores exa- „ cerbati ſunt, à quibus niſi demum abſtinuiſſem, dudum ſepultus eſſem. Tu ſi hoc malum penitus eradicare noueris, „ ſuccurre rogo: non pœnitebit te laboris, quem MILLE THALERIS redimam &c.* Nimium ſimplex es, mi Scheunemane. Tam imbecillo iudicio te auſum ad diſputationem cum homine exercitatiſſimo (abſit dicto inuidia) venire? Infamia afficis tuam Paracelſiam. Hæc enim *Tollere nodoſam didicit ſine*

sim fraude Podagram. Si Nodosam: an non etiam tuam quæ forte nondum est Nodosa? Non enim potuisses tã verbose rescribere si articulos occupassent nodi: Verum hic me reuoco. Nã Podagra, non chiragrã laboras. Vt petitioni tuæ satisfaciam, mitto tibi syluulam quandam cõmendatissimarum medicinarũ quam in fine reperies. Interim si Paracelsica illa grandia quæ nosti tibi displicent, consule Crollium in Basilica vbi à Podagra præseruat Elyxire proprietatis Paracelsi: pagina 243. habes integram curam Paracelsicam per purgans, balsama Podagrica duo, vnguentum anodynum. pag. 111. & 112. commendat vniuersalem medicinam, cuius rationem tibi sedulo explicaui in meo Syntagmate, sed tu à Deo gratiam hanc nondum accepisti vt vel possis intelligere, vel recipere. Non enim credis mihi, & putas me fabulam narrare, quia non loquor ad tuum captum. Haberes in eodem Syntagmate plura alia præclara vniuersalia, & particularia. Verum Deus tibi mentem vel abstulit, vel peruertit vt ea contemnas. Non ita pridem mercurium dulcem Bambergam & alio misisti. Hic si recte præparatus sit, & ex arte adhibitus totam corporis camarinam partim in spiritum resoluit, partim deiicit. Cur hac Panacæa non vteris? Tartaro liberaberis. Oleum salis (præsertim auro impregnatum) vt commendet Crollius, videbis pag. 152. De vniuersali digestiuo ad mentem Hipp. Galeni, & Paracelsi vide pagin. 115. quanquam Paracelsus tibi autor sit vt prius materiam per magnetem appropriatum ad centrum reuoces, posteaque expurges. Mumia viuentis est magnes magicus ad Podagram. Corpus viuum est magnes, inquit ille tomo 9. pag. 403. tract. 3. Philosophiæ. (Inde quidam sanabat articularem morbum catellis, vel felibus viuis, alius mulo, alius tendinibus, & ligamentis ex hinnulo viuo, ita vt analoga analogis applicaret &c. Rogerius suadet vt olei sui ex stibio tres guttas ex vino sumas tempore paroxysmi inuadentis. Ait primo die dolorem tollere (Idem faciet sulphur anodynum vitrioli Quercetani à me descriptum) secundo sudorem mouere (quod præstabunt tibi multa) tertio vacuare. Iures eandem vim esse quæ aquilæ cœlestis, seu mercurii dulcis panaceæ, quam in meo Syntagmate ex Quercet. & Beguino habes. Vide & Paracel. in parua Berthonica pag. 257.

Pag. 163. de sale perlarũ & 170. de Elixyre. Podagrica Crollii.

Quercetanus quot medicamenta tibi suppeditat? vide pag. 107. de signaturis, item 109. 116. item consilium de Arthritide pag. 295. 309. 430. 312. 315. Vbi de laudanis & antipodagricis liquoribus. De sulphure vitrioli pag. 149. defensionis. & pag. 157. habes vniuersale, vt & pag. 286. & 290. Adi & Seuerinum. Philippus Müllerus in mysteriis chymicis lib. 4. pag. 176. Elect. Turqueti proponit, & aquam antipod. Taurini: Item Balsamum, & pinguedinem cati in ansere assati. Si his medicinis non proficies, fatere Paracelsiam nondũ didicisse omnes Podagras sanare, & Paracelsistas nescire curare omnes morbos quos Galenici insanabiles pronunciant, vti nec Gramanus potuit suam (vt aiunt) contracturam, & alius Paracelsista Epilepsiam. Sed de incurabilibus Crollium consule.

Nota LVI.

Iterum de Gallico sanato.

SCribis me inepte effutire ea quæ de iactatione felicium tuarum Curarum proposueram. Te vero ineptire patuit dum de allio loquereris vbi ego de cæpis: Deinde pro vno argumento mihi præbes geminum. Neque enim male collegissem hoc modo: *Scheunemanus seipsum, neq; feliciter neque infeliciter, nec arte scientiaque, nec fortuito curare potest*, quod tamen Hipp. & Galenus requirebant, & Monarcha Paracelsus cum tota sua factione aliis etiam incurabilibus promittebat: quin & societas de Rosea cruce mirifice profitetur nullum suæ fraternitatis ob victum temperantem, & vsum arboris cuiusdã vitæ, seu medicinæ vniuersalis ægrotare posse: quod debebat scire & Scheuneman. *Ergo iactantia felicium sanationum est inanis.* Antecedens verum est te ipso teste. Si enim non laboras lue venerea, nec ea vnquam pollutus fuisti, podagra tamen, quæ abstinentiæ obsequitur, & in multis sanata est inopia victus sola aqua & pane modico, non vacas. Quod si tua culpa facta est insanabilis quod medici etiam optimi de patientibus conqueruntur, merito pateris, & experiris quale sit quod dicunt pleno ventre curare. Consequentia est probabilis. Quisque enim in cura corporis sibi ipsi est proximus. Qui se ipsum à malo sanabili vindicare non potest, cum sit professione medicus, velitque videri feliciter in praxi versatus esse, quid is præstet aliis? Tu dicis *LEGES naturæ non admittere eradicationem Podagræ qua laboras.* Quæ sunt illæ naturæ leges? An tua scientia & ars non potest seu adiuuare vim naturæ, & eius peruersitatem corrigere? In morbis plærisque ars etiam naturam superat quod euidens facit chirurgia, & Pætus Artaxerxis artem Hippocratis vltra naturam euehebat. Si lex naturæ tibi obstat, & ars ministra naturæ tantum est, cur à me petis remedium? Ignoscerem tibi si Hippocraticus Galenicus esses. Nam Lex artis est (non naturæ) *Medicina est morbos ab ægris tollere in totum, morborum vehementes impetus obtundere, & eorum qui à morbis victi sunt, curationem non aggredi, cum in confesso sit, quod medicina tales sanare non possit.* Item: *Quorum instrumentorum siue naturæ siue artium facultatem obtinemus per ea opifices esse possumus, per alia vero minime licet. Cum igitur homo morbo afficitur, qui vehementior est, quam medicinæ instrumenta, ne sperare quidem oportet vt à medicina superetur.* Hæc Hipp. in libello de arte. At vos Paracelsici ea instrumenta ostentatis quibus nullus morbus non possit superari, eaque mineralia, astralia, fixa, magnetica, catholica, particularia, quibus promittitis citam, iucundam, & tutam sanationem, ne quid dicam de præseruatione. Vbi iam tua felicitas quæ in te ipso est infelix? Naturæ legem accusas. Tune ergo ad Podagram es natus? Hoc ne decretum naturæ erat te debere esse Podagricum? At natura tendit

ad optimum suæ speciei, & gaudet sui salute & conseruatione. Morbi sunt contra leges naturæ. Vos Galenici notate hoc κηρόφυγελον Paracelsicum. Vbi iactantia sanationum deficit in Paracelsicis, accusant naturæ legem, sicut & homicidia sua excusant, quando temeritate medicinarum patientes cito sustulerunt. Sed ad morbum Gallicum, quem negas à te stulte iudicari. Ita enim scribis: *Quam stulte iudico morbum Gallicum poteris edoceri à consule Bambergensi, & aliis ciuibus, qui phlebotomo venenato per solam scarificationem infecti grauiter decubuere, qui nec cura ligni, nec inunctione nec suffumigio restitui potuerunt. Chirurgus Cunrad Hamel hac non poterit negare &c.*

Paracelsici defectus excusatio.

Ecce vero. Negas stulte iudicare, & ipso facto iudicas stulte. Morbus gallicus, seu venerea lues methodice sanatur præter cætera auxilia proprietate pali Sancti, seu ligni Indici, cui additur aliquando hydrargyri vsus, quod manifestum reddunt non tantum tot scriptores, Matthiolus, Hercules Saxonia, Capiuaccius & alii, verum etiam vulgus tum chirurgorum, & balneatorum, tum plebeiorum, cum & mulierculæ, & fullones & Agyrtæ veneream luem felicissime sanent, si nondum ad eum gradum ascendit in quo Palmarius Elephantiam iudicauit, quanquam & tunc glorietur à se sanatam Suchthenii antimonio. Si Bambergense illud malum respuit sanationem lui Gallicæ propriam, non fuit morbus Gallicus. Tu ergo cum Gallicum iudicas, stulte iudicas. Error in cognitione morbi à medico commissus deliramentum est. Si errasti in cognitione, & nihilominus sanasti, fortuito incidisti in sanationem. Tua felicitas fortuna fuit.

NOTA LVII.

De Epilogo Epistolæ.

FAtigasti & tuas, & meas vires verbositate anili, & stulta. Lætor me terram videre. Sed hanc antequam tangam, oportet adhuc vnam procellam sustinere. Ita garris: *His itaque cognitis, tibi ferulam reseruabis. Viuo adhuc, nec minor mihi animus in VERO quam tibi in ramosis mendaciorum ambagibus. Quicquid in his durum, Echo est, & coactus ludus. Nec alio animo hac ad te scripsi quam vt te à consueta* (consueta scripsisti) *conuitiandi libidine ad veram chymiæ praxin, pertraherem, quam si aggredieris prouinciam breui futurum spero vt immaturum, & temerarium de aliorum laboribus experimentisque tibi incognitis iudicium suspendas, satyrisque tuis in viros Hermeticos, seu Paracelsicos debacchari cesses. Vale ex animo quo me valere optas. Ascaniæ 14. Decembr. an. 1613.*

Ecce quam sibi placeat asinus Cumanus ex Paracelsia prospiciens.

Hactenus Epistola. Euenit tibi quod vitio naturæ, vel morbo delirantibus, aut ex consueto perperam iudicantibus. Sanct. Paulus scribebat Gentes veritatem Dei in iniustitia detinere (Rom. primo. vers. decimo octauo) & stultas factas esse in cogitationibus suis: Item verbum crucis pereuntibus stultitiam esse 1. Corinth. 1. 18. vt & Christum ipsum, vers. vigesimo tertio. Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Stultitia enim est illi, & non potest intelligere. Sapientia vero huius mundi stultitia est. 1. Corinth. 2. versic. decimoquarto, & capite tertio, vers. decimo nono. Hæc ad tuam factionem accommodata pulchre depingunt mores Paracelsicorum, vt & aliorum hæreticorum siue in Theologia, siue Philosophia. Medicinæ Galenicæ principia Paracelsistis sunt stultitia, quanquam per se sapientiæ naturalis, & experientiæ artificiosæ decreta. Meæ sententiæ, & demonstrationes, tibi sunt deliria. Si me ad Paracelsiam conferrem, & tuo more in Galenica inueherer quam acerbissime, quod non tantum à te factum est, sed & à Monarcha tuo, & sequacibus, maxime ab vtroque Gramano, Assyluano, & aliis nostro seculo, iam tibi egregie saperem, nec scriberem satyras, sed mera oracula & iustitiæ diuinæ, humanæque dictata. Verum auffer stultitiam à corde tuo, & mente, qua totus es delibutus, & Sapientum placitis, relicto tuo Monarcha falso, intellectus aures accommoda. Longe aliter iudicabis. Vt ad tua respondeam distinctionibus opus est.

I. *His cognitis ferulam tibi reseruabis.*) Non recte diuinas. Cognoui, & examinaui quæ scripsisti. Sed deprehendi iustum esse vt non tantum Donatus, & Priscianus tibi ferulas acres destineut, verum etiam Scaliger scuticas, & Hippocrates flagella. De schola Peripatetica quid dicam? Quid de medicis Galenicis? Te miserum hominem. Etiam chymici Hermetici in te ius increpandi acceperunt. Si Quercetanus Rulandus, & alii quorum formulas chymicas tuis deliramentis corrumpis, reuiuiscerent, indignum, seruo culinario Cribtit iudicarent, teque ad deplumandos passeres, & assandos perpetuo, nisi forte ad metalla damnarent. Domi mane Henninge, & noli aduersus solem meiere. Non es à Deo his præsidiis instructus quæ ad certamen sapientiæ in publico requiruntur. Videris tibi σοφὸς εἶναι, sed tua te opinio turpiter decipit. Disce prius quam iudices, & scripta mea reprehendas. Scito vero me ferulam proiecturum fuisse, nisi tu nouis criminibus etiam scuticas in te prouocasses.

II. Te viuere, aut saltem iam vixisse cum ista scriberes nemo negauerit. Satius fuisset si te Germanus seu consanguineus (vt Virg. vocat) Lethi sopor occupasset, ne malæ mentis opinio te diuersum à vero rapuisset. Si deinceps viues in tua Paracelsia, scito vitam tuam mortem esse. Vitiis enim est immersa.

III. Tribuis mihi animum in ambagibus ramosis mendaciorum, tibi in vero. Erras. Inuertenda locutio est. Res enim ipsa testatur collatione argumentorum te excæcatum errore Monarchiæ

Paracelsicæ à vero longe abesse. Si ad veritatem tibi est animus, aude, & ad eam etiam facto ipso accede. Non te pœnitebit. Si demonstrare poteris me in ambagibus mendaciorum, quæ verè sunt non ita à te malitiose appellantur (quia alias Peripatetica, & Galenica sic vocare soletis belli Paracelsistæ) versari, vir eris.

IV. *Quicquid in his durum* (Est) *Echo est:* Resp. Bene. Est autem Echo resonantia ex repercussione multip..ci eius soni ad eundem à quo est emissus, quem obiter audiunt etiam alii præsentes. Tua ergo dura hoc est conuitia, calumniæ, accusationes stultæ ineptiæ & deliramenta recte ad te à me retorta redeunt. Scilicet nos pati debemus, cum Galenica doctrina, canones, veteres compositiones &c. ad orcum à vobis mittuntur: cum calumniis, conuitiis, iniuriis densissimis afficimur, adeo vt etiam in nomina nostra effundantur ignominiæ: vobis abblandiri par est, & grata suauiaque omnia dicenda? Non est durum scapham dicere scapham, & matulam quæ matula est. Si vobis libet maledictis nos incessere, iustum est vt eadem sustineatis. Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Quicquid vultis vt faciant vobis homines, hoc facite & vos ipsis. Qua mensura mensi fueritis, remetientur alii vobis idque mensura conferta. Apoc. 18. 4. Exite ab illa &c. Reddite illi sicut & ipsa reddidit vobis, & duplicate ei duplicia. Nos in carne viuentes aliquid humanitus patimur. Si disciplinam placide sustinuisses, & bilem compressisses, ego ne literam quidem rescripsissem. Quia vero noluisti quiescere, & tuam vesaniam cum aliis quæ triumphando communicasti, stulto respondendum secundum stultitiam fuit, ne sibi sapere videretur. Virga in tergum stultorum danda. Ego veritatis partes egi. Ab hac te castigari fer patienter.

V. *Est coactus ludus*) Nempe id erat inter prouerbia sapientis, cum omnia dira in aliquem cogitaueris & ingesseris, dicere: *sum iocatus*. De me ne esto solicitus. Nihil enim metuo ab homine improbo, & illaudato, nec me tangit tuus ludus, quem te ludere coegit mala mens tua, malusque animus. Tua maiestas delicatula non potuit ferre epistolium, quod te ad γνῶθι σεαυτὸν satis ingenue, & liberaliter adduceret. Ad insaniam adactus es.

VI. *Vt te à consueta conuitiandi libidine protraherem*) Non mihi libet ex consueto conuitiari. Tuum hoc est mendacium. Cum rationes stultas voco deliramenta, num hoc est conuitium? Cum dico te insanire, quod re vera sanæ mentis officio non fungaris, non facio tibi iniuriam. Tolle quod tuum est, & abi. Ira, importunitas, & furiæ Paracelsicæ sæpe exprimunt nobis indignationem, coguntque retorquere emissum telum Sed & alacriora paulo verba exulceratis infestisque, & suspicacibus animis videntur conuitia esse. Tui vel tuæ sectæ causæ non mutabo stylum. Qui metu conuitiorum fugit & deserit veri defensionem in viris magnis non est habendus. Meæ castigationes non tendunt in personas, sed argumenta, quibus cum vos destituamini, personam aggredimini, quod ego ne flocci quidem facio. Quæso te lege Michelii, Amwaldi, Palmarii, Gramani, Gretseri, Guiberti, & similium in me furores, eosque confer cum meis responsionibus. Si vel pilum viri boni habebis, dices mea omnia esse serica & byssina præ ipsorum spinis, & horridis aculeis. Idem videbis si mea cum tuis comparaueris.

VII. *Ad veram chymiæ praxin protraherem*) Ridiculum. Tu totus errore mentis, & inscitia tam artis chymicæ, quam praxeos perfusus, vis me ad tua deliramenta pertrahere? An me putas ignorare Paracelsica tua? Nimirum scabie Neapolitana, aut lepra infectus vellet omnes homines esse tales, vt purus mundusque censeretur. Aliis præsidiis tibi opus erit. Tua nihil proficient. Id hactenus comperi. Quo quis magis est Paracelsista, hoc est stolidior, & fatuus magis. Cum talibus mihi commercium nec est, nec erit vnquam. Persuadeo nostris ne veram Alchymiam damnent. Vt autem sciant quæ sit vera, nullo non studio elaboro. Vellem & Paracelsicis constare non adhærendum esse ita Paracelsi placitis, vt Hippocratica, Galenica, Peripatetica principia (principia dico quæ sunt, non quæ apparent, cum sint & in illis autoribus errores) explodantur. Sed video me vtrinque impingere & mala gratia à plerisque excipi, quod non est curandum: vincet tandem & triumphabit veritas, nec omnes adeo sunt efferati. Non si Guibertus ille Lotharingus in me inuectus est rabidissime contra Alchymiam insaniendo, & Palmarius cum Riolano insectatus, etiam hi quorum amicissima ad me scripta magno numero reseruo. Chymici boni Libauii sunt amici. Qui vero hodie titulo Paracelsiæ respublicas inuadunt, in illis nihil boni apparet, sed id quod Paracelsus de suis discipulis scripsit, & Crollius cum fraternitate à Rosea cruce &c. Norant Quercetanus, Rulandus & nonnulli alii non in omnibus me cum ipsis sentire: at ideo non me infestabant.

VIII. *Immaturum & temerarium de aliorum laboribus & experimentis tibi incognitis iudicium suspendas.*) Hoc scilicet vis dicere: Cum Paracelsici libros spargunt de suis hermeticis experimentis artificiis, sanationibus mirificis: Cum de morbis & medicinis contra Hippocratem, Galenum, Auicennam, medicosque omnes Academicos, & alios declamant, cum Scheunemanus pestilentibus libellis veritatem contagio vult afficere, & ad suas merces emptores allicere, conniuendum & non iudicandum esse, nec iuuentutem præmonendam de imposturis, non tangenda vestra deliramenta, tacendum donec Respublicas, & scholas omnes vestras feceritis, & radicitus Philosophiam veterem cum medicina extirpaueritis, sicque monarchiam obtinueritis. Si aliter facimus, iam immaturum est iudicium, est temerarium, est conuitium, inuectiua, satyra &c. Eia vero Wir wollen euch gesellen eine Wurst braten. Si vos potestis in veritatem insanire, nos per Dei gratiam possumus insaniam vestiam detegere, & redarguere, veritatemque defendere, quod nobis eo facilius est, quia iam impostura vestræ & stultissimæ iactationes passim innotuerunt & vestrum propriis exemplis sunt confutatæ. Quod ad nos pulueres attinet, si noluisti eos iudicari cur non

ſuppreſſiſti? Si iudicium meum eſt temerarium, cur ſcripſiſti iam notos eſſe ſpagiris, & me non opus habuiſſe diuinatione, quia apertis & propriis verbis appellaueris medicinas? Scito vero me propter tuam, tuique ſimilium indignationem non deſiturum recenſere, & iudicare ſi quid in publicum emiſeritis, idque nec cæteri recte ſentientes intermittrent pro poteſtate quam publica autoritate acceperunt ad vera docenda, propaganda, defendenda, falſa vero detegenda, & redarguenda, quia Reip. intereſt vt ea innoteſcant.

IX. *Satyris tuis in viros Hermeticos ſeu Paracelſicos debacchari ceſſes.*) Rideo tuam amentiam. Nulla mea extat in vllos ſatyra. Sperabam te mentem, & inſanire ceſſaturum mea correptione, ſed euenit mihi quod Bacchas ferientibus. Magis enim furiunt quo magis eis obſiſtas. Ergone vos Paracelſici eſtis Hermetici? Num igitur patrem, & monarcham Paracelſum abieciſtis? Ille omnes veteres, & recentes ſe ſequi iubebat: Omnes pariter condemnabat. Non poteſtis eſſe Hermetici, ſi eſtis Paracelſici. Monſtrate vero apud Hermetem veſtra dogmata, & nomen ab ipſo vos iure trahere fatebimur. Pari opinionis falſitate, & inſolente iactantia Hippocratici audire vultis: ſcilicet vt pelle ouina induti inter veras oues lateatis poſſitisque, hac nominum aſtutia emergere. Sed detrahenda vobis larua, & pellis eſt, ſicut aſino cumano leonina. Tunc agnoſcemini. Mirabor cur, cum legeris Hippocratem, ſcribas tamen *Hypocratem & Hypocraticum*. Iam intelligo cauſam, ni fallor. Nempe Hippocratem ſubiicis potentiæ (τῷ κράτει) Paracelſi, quaſi is ſit ab hoc victus, & ſubactus, nec amplius Hippocrates, Equorum domitor, ſed Hypocrates Paracelſi monarchiæ ſubiectus, & coactus ex Paracelſi decretis pendere. Vnde & plæraque Hippocratica ſtudetis in Paracelſica transmutare. Id notare debent Academiæ, & collegia medica, caueredq; ne ſub nomine Hippocraticæ, Hermeticæque medicinæ impoſtores Paracelſici ſubrepant, & fuco facto ſcholis illudant, Hypocraticos ſeſe, & non Hippocraticos fuiſſe dicentes. Credo hac aſtutia nonnullos Paracelſicos ſeſe inſinuare apud collegia, & cum iurarint in Hippocratis medicinam, poſtea defectionem ſeu apoſtaſian excuſare nomine Hypocratis ficti, qui ſit ſub Paracelſi monarchia, & in poteſtatem eius redactus. Inde ab Academiis illis bonis fiunt Doctores Hypocratici, non Hippocratici, qui vtriuſque medicinæ facultatem, & Docturam profitentur, & ſic exercent vt vnam, nempe Galenicam deſtruant, Paracelſicam Hypocraticam exerceant, interimq; nõ inueniantur, qui iſti ego cum pauculis aliis in Gymnaſiis, vel alibi viuentes, qui ſe iſtis nebulonibus opponant: adhortor Academicos, quos Paracelſiſtæ vocant ſcholaſticos, Athenienſes &c. vt veritati vna mecum ſuccurrant. Ita in Sacris Apoſtolus monet: βλέπετε τοὺς κύνας (mordaces Paracelſiſtas Hypocraticos) βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας (impoſtores Paracelſicos qui male ſanando cæmeteria implent) βλέπετε τὴν κατατομήν: (Hypocraticos pro Hippocraticis) verum ſapientibus ſat dictum.

Vide tom. 2. Præfationẽ Paragrani pag. 10. 11.

Scheunemann non Hippocraticus ſed Hypocraticus.

FINIS Examinis Scheunemaniani.
Deo Gloria.

De Podagra Scheunemanni.

Rogabat me in Epiſtola Scheunemannus, quia Podagra laboraret afflictim, vt ſe iuuarem, & remedio leuarem. Huius gratia excuſſeram iam non tantum impreſſos & in publico extantes autores Græcos, Latinos, verum etiam mea collectanea, & quicquid vſu quadraginta annorum, rationeque didiceram, non tantum in dogmaticis Hippocratis & Galeni (Galenicũ neceſſe eſt eſſe qui velit Hippocraticus dici & eſſe) verum etiam in Paracelſicis, & Hermeticis Chymiatris, adeo vt etiã adirem fraternitatẽ de cruce Roſea. Comportaueram molem conſiliorũ, iamq; volebam hominem ablegare ad meum Syntagma in quo optima remedia, eaque aſtralia & omnibus morbis opportuna continentur: Sed cum viderẽ Hygeam, cui Corui & Picæ Poetricæ, ſcelerati calũniatores & diabolici criminatores, ſunt præmiſſi qui me vt ipſe Scheunemannus accuſant furti (Furtum enim vocant ſi quis quicquid vbique ad rẽ faciens colligit, iudicat, explicat & ad vſum cõmunem meo exemplo transfert) ne hac quoq; in parte fur dicerer, coactus fui conſilium melius impendere, quanquam non vſque adeo conuicium mihi illud ſit timendum, quia ego nomino meos autores cum honore, & nihil occulto. Scheunemanus fur eſt, à furuo & nocte dictus, quia aliorum labores clam ſurreptos ſibi tacitis autoribus tribuit, & præterea etiam in noctem & ſepiæ atramentum fugit, nec poteſt ferre lumen iudicii, quod ego nunquam detrectaui. Scribit ipſe nihil poſſe dici quod non ſit prius dictum, & in hoc conſentit cum Eccleſiaſte, qui nihil ſub ſole nouum eſſe confitetur, ex quo contra Guibertum ſequitur artem chryſopœan etiam non eſſe nouam, & Scheunemanum ea quæ ſibi aſſcribit ab aliis accepiſſe. Si hoc eſt furtum, furti alligat ſeipſum. Alia cauſa eſt quod iam in meo Syntagmate tincturam philoſophorum ſatis ſuperque declarauerim, vbi licet DIVINATIONES vocem mea annotata, ſciant tamen iuniores, & periti vident non eſſe diuinationes, ſed philoſophemata ex fundamentis ipſis, & Diabolicam calumniam eſſe quicquid Scheunemanus contra eas deblaterauit cum ſuis coruis. Quod autem tinctura illa faciat contra Podagram, teſtes mihi erunt etiam fratres de Roſea cruce. Tertio videbam Scheunemanum ex meo Syntagmate iam didiciſſe facere Aquilam cœleſtem, ſeu dulcẽ ſublimatum, eumq; contra Podagram cõmendare. Quid ergo opus erat nouo conſilio? Vt tamen videat me non perſonæ ſuccenſere, ſed impoſturis, mendaciis, maliſque moribus eius, ſuadeo vt ſe ad Clariſſ. virum D. I. Panſam medicinæ Doctorem excellentem, chymicumque peritum Annæbergam conferat & ab eo redimat aquam Antipodagricam ſingularem, quæ facile poſſit inſultum Podagræ compeſcere. Debes mihi pro hoc conſilio Henninge, mille Thaleros, quos cum prima occaſione te miſſurum confido. Interim vale, & rectius ſapere diſce.

IVDI-

D. O. M. A.

IVDICIVM DE HYGEIA, SEV SANITATE ARGENTEA HENNINGI SCHEVNEMANI AN. 1614. 4. CAL. MAII, Gregor. prodita.

DIV dubitabam, Lector, intrane parietes priuatos detinerem ea quæ ab Henningo Scheunemano pontificio Paracelsista contra Syntagma meum essent ad me missa, an publicis iudiciis subiicerem, vt non nos inter nos de nostris iudicaremus ex affectu potius, quam rectæ rationis præscripto, sed sapientum potius auscultaremus sententias. Ego quidem me ipsum intuens, facile videbam contemnendum hominem adeo rudem esse, vt adhuc in subselliis scholarum triuialium deberet sub ferulis grammaticam discere, nedum ad sacraria Alchymiæ, & dissertationes rerum admitti. Verum ad vsum studiosorum in publico, & cõmunitatem etiam erat respiciendum. Quid enim ad nos vtilitatis possit ex mutuis certaminibus redire? Patriæ nati sumus. Huius interest nosse vitia & virtutes posseque inter genuinum, & adulterinum discernere. Neque vero de tricis & apinis vel lana caprina agebatur. Quæ publici iuris, ob publica commoda feceram, ea arrodit Henningus Scheunemanus. Vin' scire qui vir fiet? Paracelsista est. Si hæc professio est virtutis? fruatur ea. Sin proclamatæ imposturæ, arrogantiæ, fatuitatis, & aliorum criminum, ipse sibi imputet. Cur non mansit Galenista, cuius professionis titulum adeptus est Herbipoli, & quo in publico gloriatur. Mihi defendenda est veritas, quicunque is sit qui eam oppugnare tentat. Hæc vna causa est rupti silentii. Alteram tibi suggeret Hygea Argentea quam in meam personam tam ab ipso quam à Corniculis poetastris, qui istam stolidam chartam sua male conciliata latinitate ornarunt, directam facile vides. Quid de hoc ausu dices? Asinorum bombos, & ruditus esse negligendos. Si enim versifices aliquid possunt contra viros bonos, nos mille pro vno dabimus, Doleo illos, qui poetarum dignitatem sibi arrogant, tam male collocare latinitatem, & versus suos, Paracelsistamque istum plusquam asininæ ruditatis homuncionem cum mendaciis ipsius commendare, idque non sine aliorum, quos ignorant, læsione. Miselli. Nec rem, nec personas, nec facta perpendunt, multo minus iudicia honestorum considerant. Et videntur tamen aliquo adhuc rubore esse. Duo cũ sint, neuter suum nomen prodidit: conscientiæ hic stimulus est. Intellexerunt rem pessimam se moliri, & quæ nec Deo, nec hominibus possit placere. Tenebris se immerserunt. Sed apud Deum, iustum iudicem, tenebræ non sunt tenebræ. Vos poetæ in exitu dolebitis, sicut & hi qui Panaceam Ambaldi versibus commendabant, quorum primus, & præ cœteris in me ferox tandem huc deueniebat, vt Hydrope correptus, non Ambaldum, sed Libauium cogeretur accersere, qui tamen cum inimico studiosissime conaretur succurrere, & omnia faceret, quæ posset, tamen nihil proficiebat. Moriebatur homo Tympanite in honorum suorum splendidiore aditu. Ante mortem tamen se deceptum à Panaceario fuisse non negabat, Ne vobis simile quid eueniat, videte. Cœterum de vobis deinceps silebo, siue Bauium vocetis, siue Mæuium, quanquam putem me vestrorum versuum iudicem esse posse, & Correctorem. Henningum quod attinet, libenter fateor, ipsum mihi rem gratissimam fecisse. Quam enim medicinam ex meo didicit Syntagmate, in quo ex Quercetano, quem ille sine mea vitula nunquam intellexisset, repetita est cum dilucida explicatione additis notis, & experimentis &c. quamque & Daniel Sennertus, & Silesius quidam in Epistola ad Fabricium, Item Beguinus in Tyrocinio capit. 18. & Philippus Mullerus libro tertio, de mysteriis chymicis capit. primo pag. 52. descripserunt, eam proponit publice spectandam & iudicandam, ne videri possim aliquid inutile congessisse. Vnum est quod vereor. Quodnam illud? Vt vti possit bene, vtique retineat nomen panaceæ, quod in aula Imperatoria, Francica, & Hassica meruit. Quam optem ipsi genium Rulandi, Quercetani, Crollii! Misit specimina Bambergam, vnde & ad me peruenerunt. Aiunt & in aulam Hassicam, quod non affirmo, illatam fuisse. Breui videbimus effecta, si Deo placuerit. Per se non malum est medicamentum. Crollius scribit Ambaldinam panaceam initio miraculosam quasi fuisse propter fidem naturalem, & imaginationem ignari populi: Postea

viluisse, cum fiducia extincta esset. Comperimus idem euenisse multis præclaris medicinis. Argenteam hygeam dies probabit. Quoniam autem iudicium meum expetitur, placide id & sine cuiusquam iniuria, aut recriminatione exponam, inque capita quædam distribuam, vt facilius intelligi res possit.

I. Vnde scis esse mercurium dulcem, vel Aquilam &c. apud chymicos dictam? Respondeo: inde quia argenti viui sublimati species quædam est, eaque non ita mordax, & corrosiua vt sublimatum vulgare, sed sapore miti, & respectu corrosiui dulci. Idem testatur species quam domi habeo iuxta Quercetani processum facta, in qua color, pondus, figura, odor, sapor, & omnino omnia eadem. Idem & effectus catharticus, eadem dosis. Si aquæ infundas pulueratum & digitis frices, soluitur, & quod est salinum, & vitriolatum id sapore coaguli se prodit, miscetur que aquæ, quod mercuriale id imitatur partim forma albumeculæ, seu tenuissimæ pelliculæ, partim sidit, & si digitis frices, sentis quasi pinguedinem mercurialem, quæ & cum cuticula innatante, si maior sit copia, in argentum viuum reducitur. Fac periculum per reductiones argenti viui ex sublimato, cinabari & similibus vt est in meo Syntagmate. Videbis rem ipsam. Si laminæ imponas, aut saltem cultello, & candelæ ardenti admoueas, vt primum lamina incaluit, in fumum album soluitur, quem potes excipere cochleari ferreo. Huic enim adhæret vndiquaque si tersum sit, & recens. Flores dicas antimonii esse. Sed si infundas aquam, paruo tempore propter salem cochlear ferruginem contrahit, & aqua crocescit. Non opus est pluribus. Nulla enim plane dubitandi ansa est, adeo omnia respondent, & si non vis credere, accede, monstrabo tibi rem ipsam.

II. At ille argenteam vocat, die Silbergewechs Est ergo ex Argento. R. Est ex argento, sed non metallo perfecto, verum viuo sublimato. Quanquam autem sic de eo scribat, quasi argenti soboles esset, tamen id facit studio occultandi more Paracelsistarum. Ad populum Phaleras: Ego te intus, & in cute noui. Suadeo vero Ascaniensibus, & Halberstadiensibus, vt vtantur medicina, si eam præbuerit sapienter & perite, cumque ab autoribus contra PODAGRAM commendetur, iubeant medicum seipsum curare. Ita retinebit is ille Taleros quos Libauio promisit, si eum ab isto malo liberaret, quod quidem ego facere sum paratus, sed metuo vt suadenti pareat. Cæterum si difficilis fuerit in vendendo Henningus, poterit medicamen redimi à pharmacopolis nonnullis, vt Silusiano &c. Incipit enim iam vsu fieri familiare.

Taxa Silusiaca in simplicibus exoluentibus: Mercurii dulcis gra. 1. 4. num.

III. Quæ virtus medicamenti est? R. Henningus in fronte chartæ suæ scribit per id curari omnes morbos mercuriales cito, tuto, iucunde. Si scribit ex sua experientia, longo tempore opus habuit ad id cognoscendum. Vita enim breuis est, ars longa, experimentum difficile, multaque requiruntur ad vires medicinarum spectandas, probandasque. In peste mercuriali contagiosa non legimus quicquam de hygea illa argentea. Est autem illa edita Anno 1608. Verisimile est iudicium fieri vel ex mercurio, quo constat, vt similia sint similibus remedio, quanquam salis non parum habeat, notumque sit ex quibus conficiatur argentum viuum sublimatum, vt sic etiam salinis morbis, & vitriolatis debeat conuenire, quo nomine ab aliquibus etiam panacea appellatur: vel aliorum, qui vim experti sunt, sententia. Beguinus ad luem veneream commendat. Philippus Müllerus scribit vsum insignem esse in variis morbis vt lepra incipiente, lue venerea, vermibus infantium, hydrope, podagra &c. dosi à granis 12. ad 20. cum pilulis cochiis minoribus, aggregatiuis vel aliis. Vocat arcanum quod ob insignem vsum reticere noluerit. Quercetano est Aquila alba, aliis sublimatum dulce. In Syntagmatis mei volumine secundo, parte priore apocalyp. hermeticæ capit. sexto, ex Crollio scripsi esse vnum ex præstantissimis catharticis in vsu medico omnia noxia radicaliter è corpore humano pellens, additurque ratio ex natura mercurii qui sit balsamus naturæ incarnans, regenerans, reuocans, & clarificans ab omnibus impuritatibus. Hæc si vera sunt, Henningus minus scripsit quam par erat. Nam & salinas, & sulphureas impuritates debet euacuare. Hydropicis conuenire ostendit effectus. Aquas enim & phlegma detrahit.

Legantur quæ plura in loco citato connotaui. Illud non est prætereundum quod virtus quidem æstimari soleat ex ingredientibus, si est compositum, aut materia, si præparatio est simplex, cui accedit experientia: Sed cum Aquilam illam non omnes vno modo conficiant, nec pari diligentia, fieri posse vt ex mercurio vitæ fiat medicamen mortis: Beguinus primo vult sublimatum fieri ex argento viuo purgato, vitriolo rubificato, sale præparato, & halinitro, ita vt fiant tres sublimationes, vt est in formula capite decimo octauo Tyrocinii. Ex hoc postea, & argento viuo purgato facit sublimatum dulcem adiecto Colcotare bene rubificato, vel sale præparato bis sublimando cum istis, & tertio per se, cuius aqua Rosacea abluti dari possint grana 20. vsque ad 30.

Modi plures mercurii dulcis.

Alium modum proponit, quo fit sublimatio argenti viui sublimati cum tertia parte foliorum lunæ seu argenti, ita vt abiecta volatica portione fixa crystallina cum restantibus in fundo remisceatur, & secundo, tertioque sublimetur, cuius abluti itidem dosis sit à sex granis vsque ad decem ad purgandum suauiter.

Tertius modus ab eo vocatur Manna mercurii, & Aquila cœlestis niue candidior, quæ fit ex argento viuo aqua forti soluto, & aqua marina præcipitato, deinde per destillationem abstracto liquore sublimato. Fecibus abiectis sublimatum eadem aqua denuo soluitur, destillatur, sublimatur, cuius dosis in morbo venerio à granis decem ad quindecim. Vis ei per inferiora purgandi. Hæc itaque & similia alia in præparatione & vsu sunt notanda. Si consideres materias, apparatum, & vsum cum experientia, maximum quod præstat adiumentum est per purgationis actum. Cætera hunc consequuntur. Itaque congruet cacochymicis per se, & sic

&fic in peste quoque adhiberi potest, de qua commentatus est Scheunemannus, quod tribus puluisculis fixis debeat curari. Si sciuisset tunc hoc medicamentum, non opus habuisset Solem in Mercurium soluere, & præcipitare, neque etiam per Arthemisiam suam consulere Venerem sub viridi tentorio, neque citrinas vaccas mulgere, aut Tartariæ Regem exornare cum Marte ad patrem æris Tarbalon calcinandum. Imo pepercisset Galenicorum volaticis fiducia suorum fixorum. Quid enim volatilius est hygæa argentea, quæ ne candelæ quidem ignem sustinet, sed vt primum incaluit, fugit.

IV. Sed quid intus est in libello? R. Paucis videamus. Primum Pyladi scribitur de Hygæa argentea. Sed stylus non est Scheunemanni. Vlus est opera cuiusdam magistri, cui musæ latinæ magis fauerunt quam mille Scheunemannis. Neque enim in toto tantum inuenias latinitatis, & dissentit illa Epistola valde à cæteris libelli. Discat ergo scholas, & docentes in eis adhuc venerari, & non vi operare. Admodum enim eis opus habet cum vult latine loqui. Testantur hoc ad me datæ epistolæ, scriptæ manu & genio ipsius.

V. Quæ res est istius ad Pyladen Epistolæ? Respond. Argenteam hygæan non aliter prædicat, quam Ambaldus panaceam suam. Vocat Deam Hippocratis, qui nunquam quicquam de ea sciuit; Et mirum est hîc scribi Hippocratem, cum in Epistola ad me semper Hypocratem. Deinde hyperbolica quædam ei tribuit, quæ probabit euentus.

Tertio pseudomedicos allatrat, qui aliquos morbos mercuriales iudicent incurabiles, contra quorum opinionem Hygæa ista OMNES virtuose propellat. Hoc iam obsoletum est, & vnum ex Agyrtarum Paracelsicorum signis. Ne Crollius quidem istud crediderit, vt de Paracelso taceam. Hi enim incurabiles quosdam esse non negant, & rem comprobat experientia quotidiana. Non est itaque vt glorioso huic militi succenseamus. Probet quod dicit, & admittat iudices peritos.

Quarto: Autor Epistolæ nimis est iactabundus, & verbis ipsis prodit se medicinæ esse imperitum. Scribit enim hygæan illam purgare omnem cacoethiam sine nausea, vomitu, turbamento. At non cacoethia purganda est, sed cacochymia. Illa alteratione in contrarium indiget. Gaudeat Scheunemannus, si Orestes verum scribit. Nam mille Thaleros sanata sua podagra lucrabitur.

Quinto: Ridiculum est Orestem, fors à furore suo liberatum, velle labra proluere fonte Caballino, & dormire in Parnasso, quod est suæ poesi studere. Cur te tam inepte prodis Henninge? Medicum non oportet versus facere, & dormire, sed in medendo strenuum & vigilantem esse.

Sexto: Iam inuehitur in Phormiones, Peripateticos, Plinianos, & diuinatores, mirisque verborum monstris sibi voluptatem creat. Appendit & amuletum, seu hederam contra momum: omnia suaui risu plena. Si ita defendimus nostra, & iudices arcemus, etiam nos operibus nostris præmittamus talia. Est autem αὐτοκατακεισία. In momum dicit ipse momus re ipsa & actu. Quid enim Aristotelici, Pliniani, & quos pseudomedicos vocas de tua Hygæa argentea sciuerunt, antequam ederetur? Quam ob causam in eos debaccharis? An non tu metuis Aristotelicorum, Plinianorum, & Medicorum iudicium? Itane tuæ argenteæ hygæ fidis? Cur ante tubam tremor occupat artus? Facis vt canis ignaua & meticulosa, quæ etiam falsas vmbras allatrat, & mox fugit. Putasne nos tuis dicteriis cessuros esse?

Circa annum CHRISTI 949. Hugo Magnus Rex Gallorum cum audiuisset Othonem Regem contra se exercitum conscribere, misso legato iurauit per animam patris sui sibi tantam esse copiam armorum, quantam Rex nunquam vidisset, & magno fastu Saxones contemnens se vna potione posse septem eorum tela absorbere dixit, volens perterrefacere Othonem verbis. Sed hic facete respondit, se cum tanta multitudine stramineorum pileorum venturum, quantum nec ipse, nec pater eius vidisset. Venit Otho ad vrbem Parisiorum, & Hugonem ad petendam pacem compulit. Idem eueniet Oresti illi glorioso. Non verborum fumi Caci in morem sunt spargendi, sed demonstratione est opus & actione forti. Hercules te incendia vana vomentem occupabit, & ingens monstrum in lucem apertis latebris protrahet.

VI. Quid in descriptione est boni: nam poetas illos maledicos iubemus ad coruos ire? R. Negat inueniri antimonium venenatum apud se, arsenicum, mercurium, Tartarum, nitrum, boracem, &c. Eia vero ne nega simpliciter de mercurio. Est enim sublimatus dulcis. Aut si non vis mercurium, quod est nomen astri, vocare, appella argentum viuum sublimatum. Et si omnes morbos mercuriales curat, cur mercurium esse negas? In diuinatores insanis. Parce tibi. Non est opus. Nam vbi res ipsa oculis subiicitur, non necesse est diuinare. Ecce hic est mercurius dulcis; hæc hygæa tua argentea.

Ab his autoribus eam petiuisti, & quia nomina taces, furtum committis, cuius per tuas picas poeticas alios, qui honorifice suos autores nominant, insimulas. Descriptio, quam ponis, est fumosa tota: Es soll seyn ein schön / pur / klar / helles / silbers Sträußlein / lieblich anzuschawen / am Geschmack nicht scharpff / nicht sawer / nicht salzig / nicht hitzig / oder brennendt / noch mit anderen bösen schädtlichen Eigenschafften beflecket / sondern lieblich vnd süß / das kein nauseam, oder Widerwillen erwecket: hoc est, si ons, germen, vel cirrhus argenteus, pulcher, purus, clarus, nitidus, aspectu iucundus, gustu non acris, non acidus, non salsus, non vrens, neque aliis malis proprietatibus pollutus, (qualitatibus infectus) sed suauis, dulcis, non mouens vllam nauseam, aut fastidium.

Luculente ſane deſcripſiſti. Iſta omnia, atque etiam plura ſigna ſunt in mercurio noſtro dulci. Nam & volaticus eſt; vnde Aquila alba, cœleſtisque dicitur, & ponderoſus; & vbi vitro adhæſit læuis; è regione aſper & grumoſus. Inter ſublimandum accreſcit lateribus ſublimatorii, refertque formam frondium, vt & alia ſalina, &c. Ecce quid opus eſt diuinare? Illud ipſum medicamentum iam vulgo notum eſt, & proſtat in officina Siluſiaca inter alia purgantia. Eſt tamen opus aliqua declaratione ne fucum facias, & imperitorum oculos, mentesque, vt tuarum poetaſtricarum picarum, glaucomate inducto decipias. Germen eſt argenteum homonymice, non vniuoce. Nihil enim habet argenti. Beguinus quidem deſcribit modum vnum cum foliis argenti; ſed eum non puto tuum eſſe, quanquam nihil admodum referat. Deinde quæ de acredine, ſalſedine, & acore ſcribis, ab initio quidem ſic inueniuntur; ſed poſtea acredo & ſalſedo, acorq; vitriolatus in actum prodeunt, & hoc modo etiam operatio perficitur. Ita ſal deprehenditur ſolutione in aqua & ferrugine, quam aqua illa ſtatim in ferro excitat.

VII. Quod ad ſanationes Paracelſicas & Heluonem Paracelſum attinet, præter rem inſanis. Non adeo imperiti rerum ſumus, vti neſciamus modum curationum veſtrarum. De aſtralibus medicamentis dictum eſt, ea præbita eſſe, & præberi citra reſpectum Diæteticarum præceptionum, aut Catharticarum. Nouimus quod & Paracelſus vſus ſit purgantibus, & aliquando in Hippocraticam irrepſerit, ſatisque Galenice & Arabice ſe geſſerit. Sed inconſtantiam eius ſimul nouimus. Minimum tribuit regimini Galenico, imò Ambaldus, & ſimiles Paracelſici Diætam & purgationem vix habent in parte ſanationis eſſentialis, quam volunt ex proprietate naturæ aſtralis; & ſpiritualis proficiſci, vt fiat morbi conſumptio per operationem occultam, quomodo ignes cœleſtes agere par eſſe dicunt. Si legiſti Paracelſum in aliis locis, cur non in lib. 3. tract. 2. de morbis Tartareis, Tom. 1. & Tom. 2. de iiſdem cap. 10. vbi ait: Nicht purgiren / criſtiren / deren Künſt im Criſtir Sack Augſpurg die gelehrteſten Doctores hat: hoc eſt, Tartarici morbi non tolluntur purgationibus & clyſteribus. Itaque nihil horum vſurpandum. Iam tu, vaniſſime impoſtor, conſidera tuos morbos, quos numero magno conſignaſti, & qui fere omnes ſunt Tartarei; Tua vero hygea aliter iuuare non poteſt quam purgando. Vide & Paragrani tract. 2. Tom. 2. p. 55. vbi de arcanis & pharmacis: Et tract. 1. vbi medicandi rationem eſſentialem arcanis aſſcribit. Arcana autem ſpiritualiter agere in tota Paracelſia eſt proclamatum. Alibi ſcribit purgationem tantum ſtercora tollere. Si ergo in morbis eſſentialibus non purgandum cenſet, an non relinquitur in corpore materia, & ſic pleno ventre fit curatio? Tua hygea purgans nullum ſanabit morbum, quia Paracelſo iudice tantum ſtercora expellet. Tom. 5. in Appendice pag. 96. quo modo debachetur in eos, qui venæ ſectioni præmittunt purgationem, inuenies. Verum non eſt vt tempus hominis ſibi non conſtantis ſcriptionibus teramus. Quem Bauium tibi hoſtem facias, tu videris. Nebulo tui & tuarum picarum ſimilis eſſem, & ſcurra leuiſſimus, ſi in tuum nomen vellem ſimili arte graſſari, & fortaſſe iſte Bauius tibi tuisque ideo eſt inuiſus, quia & poeſi & rerum ſcientia te tuosque ſuperat. Summa petit Liuor. Si ſummus non eſſet, non à vobis peteretur.

VIII. Quæ de Apocalypſi mea narras, in qua tua fixa medicamenta peſti mercuriali oppoſita cenſentur, tuam ſtultitiam produnt. Diuinationes meæ ſunt de aliorum ſcriptis, & nõ de opere medendi. Interim autem an tu tam omniſcius es, vt coniecturis, & diuinationibus in morbis non opus habeas? Deus tuus Hypocrates ad Philopœmenem ſcribit medicinam & vaticinationem valde eſſe cognatas. Si vates ſum & diuinator, non omnino abſum à medicina. Quod autem hic ſcribis te tua experimenta medicis practicis obſcure inſinuaſſe, hoc ipſo iudicas ad tua intelligenda opus eſſe diuinatore; quanquam qua es leuitate in Epiſtola ad me neges me diuinaſſe, quia omnia aperte & ſuis nominibus appellaueris. Sed quid ego tecum homine vaniſſimo verba commuto? Meminiſtin' quam inſultares Galenicorum medicinis volaticis, & ab igni facile diſſipabilibus? Num tam fixa eſt & hygea tua? Hanc modo ſcribis placide purgare, modo, vt in peſte, potenter: Es iſt gewiß daß dieſe vnſere Hygea, Hippocratis Dea, ſolche Mercurialiſche gifftige Dämpffe mächtig expurgire / diſſipire / vnd verzehre / ꝛc. Sed iſta committo experientiæ. Saltem tuos venenatos halitus nondum expurgauit: quanquam non magni precii res apud te ſit, quia æquo cum vulgaribus purgantibus potionibus officinarum precio apud te poſſit redimi. Verum ſatis es notus. Vide vt te ipſum ſanes tua hygea prius quam alios.

FINIS.

COROL-

COROLLARIVM.

I.

QVÆRITVR fitne morbus aſtralis, qui dicitur curari purgantibus ſiue mercurialibus, ſiue ſalinis, & ſic num peſtis ſit quæ purgantibus tollitur? Reſp. Si verum eſt, quod purgantia tantum ſtercora euacuent, aſtrales autem morbi non ſunt ſtercora, neque à ſtercoribus; Et peſtis eſt venenum eſſentia tota: fieri non poteſt, vt, qui morbus purgando eſt ſublatus, ſiue aſtralis fuerit, ſiue peſtis. Scheunemannus ergo decepit ſuos Aſcanienſes dicendo peſtem, quæ non fuit peſtis, & medicinas aſtrales, quæ ſtercoraceæ.

II.

QVÆRITVR num mercurius ſublimatus, hygæa illa Scheunemanni, poſſit tartareos morbos, vt arthritides, &c. curare. Negatur ex fundamento Paracelſico. Nam purgatio non tollit morbos tartareos ex fundamentis Paracelſi. Ergo neque calculum poteſt. Hygæa autem illa eſt catharticum ex ſale, argento viuo, vitriolo.

III.

QVÆRITVR tollendine ſint morbi fixis, an volaticis? Nos reſpondemus: Vtriſque conuenientibus, & recte adhibitis. Scheunemannus in tractatulo, quo ſuos Aſcanienſes tractat, tanquam mulos, repudiat volatica, fixa magno cum fumo confidentiæ commendat. In hygæa argentifera volaticum eſt medicamentum ad omnes pene morbos. Nam iſta hygæa vt primum ſenſit ignem candelæ, auolat, quod eſt malum omen Aſcanienſibus & Halberſtadienſibus. Si tam facile auolat hygæa, hoc eſt, ſanitas, quam facile ille mercurius, non poſſunt ſibi policeri ſtabilem ſanitatem.

IV.

QVÆRITVR ſitne legitimus medicus, qui ſua medicamenta venum exponit, & commendat quam magnificentiſſime? R. Non. Qui agyrtæ opera facit, aut propolæ ſeu pharmacopolæ: Eſt agyrta aut pharmacopola.

V.

CVR Scheunemannus coruos poetas, & poetricas picas præmiſit ſuo tractatulo? Reſp. Spes doloſi refulſit nummi; & qui neſcit ſcribere & loqui latine, alienam linguam & calamum emit. Argumento eſt Ambaldus cum ſuis.

VI.

SVNTNE hi veri & ingenui poetæ, qui propolarum merces laudant, & alios in gratiam ſui Thraſonis vituperant? R. Non. Sunt Gnathones, & Paraſiti. Aiunt aio: Negant nego, &c. Quippe cocus domini debet habere gulam. Mirabimur ſi Scheuneman ſine auxilio alterius poterit Germanicè reddere & interpretari Epiſtolam ſuam ad Pyladen. Ratio eſt: Quia in Epiſtolis, quas ſua manu ſine adiutore ſcripſit, eſt magnus, malus, piſcis, fungus, ſtipes, plumbum, ad ſtatuas verbereas ducendus, quo pertinet & ſcurra ille, qui calamum ſuum ei accommodauit.

VII.

CVR Paracelſiſtæ dicteria, vituperia, mendacia, calumnias, iniurias, & alia maledicta idiomate populari in ſibi aduerſantes ſcribunt: R. Quia non ſapientibus, ſed ſtultæ multitudini placere volunt, quæ tamen ignorat, vel Virgilium, vel Bauium, vel alios. Si ſapientibus vellent aut poſſent probare ſuas ſcriptiones, argumentis veris, minimeque fucatis agerent. Nos iam eorum moribus ita aſſueuimus, vt non moueamur. Sicut enim Apuleius in Aſinum conuerſus, cum putaret ſe loqui velle, rudebat more aſini: ita faciunt & hi homines. Non poſſunt aliter: Miſeri. Sed qui dicteriis à recto mouetur, in viris magnis non eſt habendus, inquiebat Q. Fabius Maximus.

Apuleig in asinum adu... [handwritten marginal note, partly illegible]

DELI-

DELINEATIO CONSTITVTIONIS ARTIS MEDICÆ, QVALEM HIS TEMPORIBVS DESIDERANT HIPpocratici, Hermetici, seruatis veterum inuentis.

On iudices tantum alienarum opinionum, & operum esse debemus, sed & verorum confessores, assertoresque, vt ex recto appareat, quantum ab eo declinauerit obliquum. Proponimus ergo rudimentum constitutionis artis medicæ, qualem eam videmus desiderari à plærisq; qui malunt cognoscere constructionem medicinæ genuinæ, quam altercantium, destruentiumque certamina, & rixas fastidiosas audire. Duæ nostris temporibus factiones inter se contendunt, vna est Galenica, altera Paracelsica, (ita enim vocanda est à Paracelso, quem nouerunt nostra secula, & cuius nomine gaudent, qui Galenicos persequuntur,) quarum quælibet sua mordicus placita tenet, alterius euertere & explodere conatur. Viderunt eruditi nonnihil desiderari in vtriusque assertionibus, & quod Paracelsica arripuit, siquidem solidum est, & constantis veritatis, id defluere ex Hermetica disciplina nec noua, nec absurda, inutilive. Aliquâ etiam sacrarum literarum de natura historiæ Physicorum gentilium decreta conuellunt. Est etiam in Arabum medicinam iam pridem itum. Ea vero Hippocratica, seu Galenica, & Hermetica coniunxit. Tentata est media quædam ratio, qua ex vtrisque contendentibus eligeretur, id quod probum est & genuinum; Secus se habens omitteretur. Verum difficultas agressionis statim apparuit *Seuerino* & *Quercetano* cum nonnullis aliis non quidem Paracelsiam totam probantibus, nec Galenicam plane repudiantibus, veruntamen plus iusto in illam propendentibus. Ita vero exacerbatæ sunt in se mutuo partes aduersæ, vt fieri non possit, quin is qui se medium interiecerit, vtrinque offendat, & ab vtrisque male excipiatur. Atqui ideo non prostituenda est veritas, siue *Aristoteli* displiceat eius defensio, siue *Platoni*. Audebimus nos aliquid, & rudimentum quoddam proponemus medicæ constitutionis, interim post tabulam *Apellis* latitantes, vt quid quisque prolaturus sit, cognoscamus, & errata corrigamus.

Divisio medicinæ.

Medicina est ars bene medendi. Hoc vt consequatur axiomatibus, seu principiis scientificis, ratione, & experientia sapientum artificum comprobatis constat, & eo nomine etiam *scientia* dicitur. Subiectum eius est *humanum corpus animatum*, idque qua vel ægrotat, vel ægrotare potest. Qui enim sani sunt, qua sunt, naturæ bonitate fruuntur, nec indigent medicina. Quia vero sanitas est mobilis in hoc seculo, corporaque nostra variis intus forisque mutationibus obnoxia sunt, nec est cuiusuis tueri posse sanitatem: Ideo ratione *prophylaxeos* & conseruationis in integro statu etiam qua sanum est, sub medicinam cadit. Hoc autem limitibus suis est circumscribendum. *Principium summum omnium bonorum est* DEVS *creator naturæ, & conseruator, in cuius manu sunt sortes nostræ. Ipse est vita nostra, & longitudo dierum nostrorum.* Deuter. 28. & cap. 30. 19. 20. Hoc altius est humana arte, & superioris scientiæ, quam Theologiam appellamus; Et tamen in nulla medicatione omittendum, quando *conuulso principio, potentiam suam in omnia deinceps diffundente, necesse est collabi cætera.* Ideo Syracides ait: *A* DEO *est omnis medela. In tua infirmitate ora Dominum, & ipse curabit te, &c.* sed Dominus tamen creauit medicum, & ex terra medicinam, quæ non est contemnenda. *Medicina est medium ordinarium à* DEO *propositum in solatium miseriarum humanarum propter peccatum ingruentium medendi potestati subiectarum.* DEVS immediate sanare potest & miraculose quem vult: Quem non vult seruatum, ei nulla prodest medicina. Quem autem mediate & seruat sanum, & reficit ægrotum ei præmissa sua benedictione per medicinam confert opem. Hæc ante medicinam sunt perpendenda, & inculcanda his, qui medico vti volunt. Vis se extendit per totam; sed interim ab essentiali complexu artis ablegatur ad sacram Theologiam. Quod ergo Paracelsus inter quinque entia sanitatis, & aduersæ constitutionis etiam *Ens DEI* ponit, id exotericum est, & per vim ex heterogeneis homogeneæ medicinæ immistum. Non tenetur medicus reddere rationem de diuinis qua est medicus. Si reddit, Theologum agit, & ex aliena facultate pronunciat. Ita miracula, cadunt extra eius professionem. Quæ etiam *per spiritus* infliguntur creatos iussu DEI, aut permissu qua sunt spirituum opera, itidem sunt heterogenea. Itaque *pestis Dauidis, febris filij Dauidis* ex adulterio, *stra-*

terio, *strages Assyria*, & similia, per angelos, aut malos genios, iussu permissuve Dei procurata, non sunt sub medici potestate. Ergo nec per incantationes magicas facta. Tollendum ergo ex agro medico est etiam *Ens magicum* Paracelsi ratione principii, & causæ primæ, & qui magice affectus est, primum mittendus est ad Deum, qui spiritibus creatis imperare potest; *non autem deprecandi sunt spiritus ipsi creati*, ne idololatrian committamus, nec incantamentum incantamento propulsandum. *Tantum in me est auxilium tuum, inquit DEVS* Oseæ 13. v. 9. Et *Psaltes oculos suos leuat ad montes, vnde ipsi auxilium. Id autem est à Domino Creatore cœli & terræ*, Psal. 121. Ideo & cum Ochozias rex Samaritanus casu ægrotans mitteret ad *Baalzebubum* Accaronitarum idolum, Deus id misso angelo ad *Eliam*, & reprehendit & prohibet, factumq; morte regis punit. Quoniam autẽ Deus seu immediate per suã potentiã percutit, & morbũ infert, seu mediate per ministros angelos, aut permittit id fieri per malos genios, qui porro vtuntur malitia & improbitate sibi seruientiũ hominũ, tollere quidẽ causam procreantẽ spiritualẽ spirituali modo licito consultũ est: sed quæ affectio, aut morbus iam suã essentiã in corpore accepit, & in natura hæret, is iam cadit sub medici artẽ, vt videre est in peste regis *Ezechiæ*. Sic si quis per incantamenta læsus est, aut à sathana afflictus vt *Iob*, ab eo remouenda est causa prima per Theologicũ auxiliũ: medicus autẽ vlcera & alia procurata vi artis suæ aggredietur. Hæc fuerunt distinctè præmittenda, vt appareat cõfusio Paracelsicæ medicinæ, & sua suis artibus, scientiisq; reddantur. Ita & superstitiones aniles in pontificatu à se reiiciet medicus, quẽ sic vocãmus à forma artis medicæ per quam est, & dicitur medicus, non sciendo tantum, sed & agendi potentia. *Scientia enim & praxis in eo coniuncta sunt, cum quicquid agit, non debeat temere & fortuito agere, sed scienter & perite, h.e. certa ratione principiorum, & experientiæ*. Hinc repelluntur à medicina hi, qui fortuito curant. *Non. n. est scientia fortuitorum*. Nec hi sunt in artificũ numero, *qui experientiam sine ratione iactitant*. Neque enim experientia esse potest, cuius nullum extat principium scientificum, cum sit *complexio quadam & symbolum Theoriæ & praxeos simul*. Multi fingunt rationes, tanquã Sophistæ, volentes apparere sapientes, cũ non sint. Ideo & hos non fert medicina, quæ sua principia, & nõ principiorum figmenta postulat. Hinc reprehendimus in *Paracelsia*, quod rationes vndecunq; petat ex cœlo, terra, & aliis, idq; adeo discrepanter, vt ne duos quidẽ inuenias inter se consentientes, & *Paracelsus* ipse tanquã in ignoto mari fluctuet modo hoc afferendo, modo aliud prout in Ebrii calamum d fluxit. *Infinitorum scientia esse non potest*. Qui ergo medicum sit vndecunq; corradere, ꝙ videtur in horam? *Symbolismos, parabolasq;*, quibus vsi sunt Hermetici, possumus tolerare, si ad certum modum redigantur, & non confuse vagentur. Nam & hoc obstat certitudini scientiæ. Paracelsia plurima enunciat symbolicè; sed cũ ea inconstantia & confusione, vt pleraq; etiã ipsos professores incertos reddant, & hic hoc dicat, ille illud. Sunt & qui sibi *Paracelsiæ certas claues* arrogent, quas ipsi soli possideant. Itaq; interpretantur quouis quiduis quos si reuiuisceret Paracelsus, ipse pro spuriis haberet. Quidã noua fingunt ænigmata, quasi deficerent vetera. Hæc & similia sunt monstra, aut abortus medicinæ, nec toleranda in agro puro. *Medici praxis pendet ex scientia principiorum*. Vbi itaq; non sunt principia, ibi praxis rationalis est nulla. Hipp. dicit, nõ expectandã ab arte esse sanationẽ, cuius instrumenta nec habet, nec promittit. Multa. n. sunt per se, vel per accidẽs incurabilia. Quocirca per capita sciendorũ proponemus artis descriptionẽ, cumq; medicũ physicũ requiramus, fieri nõ potest, quin ad eius professionẽ etiã physica trahamus, quatenus sc. eorũ contemplatio ad sanitatẽ hominis pertinet, id ꝙ per *analogian* fieri etiã Aristot. iudicauit. *Scientia medica vel cõmunis est, vel propria*. Cõmunem vocamus *physicã* potissimũ, quã medicũ oportet assumere ad propriæ professionis explicationẽ. Versatur. n. circa corpus hominis naturale, tũ vt per se est, tum ad alia relate se habet. Vulgo dicitur *medicũ incipere vbi desinit physicus*: sed id sic intelligendũ est, vt physicã sciamus vim suã extendere per totã medicinã, vt fieri solet in scientiis subalternis. Neq; tñ physica cõtemplatione absoluta vtitur medicus, sed relatè, vti ad sanitatẽ accõmodata est. In cõmunitate illa medicus intuetur causas constitutionis humanæ vtriusq; secundũ, vel præter naturã, atq; etiã conseruationis & remediorũ vim inuenit. Agnoscit similitudines & dissimilitudines, sympathias, antipathias, & alia arti suæ conferentia. Ea sunt Macrocosmica, vel Microcosmica: Corpora nimirũ cũ virtutibus suis, & accidentibus, & his, quæ ad constitutionẽ, integramq; eorũ naturã concurrunt, siue animæ sint, siue aliæ formæ in materia. Est. n. vsitata Synecdoche membri cum corporis termino vtimur. Macrocosmica appellamus, quæ extra hominẽ sunt in mundo magno, cõsideranturq; vel absolute vel relate. Absoluta cõsideratio patefacit, cuiusq; per se naturã in simplicibus, vel mistis. Simplicia dicuntur nota illa cœlestia, & elementa, quorũ illa à physicis mutationib. destructiuis eximuntur, hæc subiiciuntur. *Cœlestia* sunt *æther & spiritus ille prolificus* per totũ globũ distributus: Deinde stellæ fixæ, erraticæ, singulæ, cõstellatæ per imagines, vel aspectus; vnde virtutes in medium mundũ demittuntur per irradiationis modũ cũ lumine, ad illustrandũ mediũ perspicuũ, & variis qualitatib. apertis, occultis afficiendã materiã passiuã. Est. n. superior locus formalis magis, & actiuus: medius magis materialis, & passiuus. Vnde illi adiacet potentia excellentior actiua, huic passiua, quanquã nec in inferioribus desint formalia. Cæterũ *primũ elementũ* dicitur aliquando cœlum: nonnunquã *quinta essentia*, vel *natura*, contra quatuor elementa, quanquã *Quercetanus Paracelsi* ineptiis indulgẽs, velit *quartã* vocari, lite indigna liberalib. studiis. *Hippocrates* caloris nomine intellexit, & non tantũ in ambitũ globi mundani coegit, sed & multã eius partẽ in inferiorib. reliquit, quæ est *quinta Chymicorũ essentia*. *Aristoteles* licet in aliis libris valde tenuiter de natura mistorũ & elementorum philosophetur: tamen cum de generatione est differendum, & facultatibus animatorum, *naturam quandam inter cœlum & elementa interiicit*, quæ non tota sit cœlestis, sed tantum *analogos elemento stellarum*, & tamen elementis sublimior, quam & ipse *calorem* vocat, tum *seminibus inclusum*: tum dispersum per vniuersa. Verba eius habes lib. 2. de gen. an. c. 3. & lib. 3. c. vlt. *Calori* coniungit *spiritum & humorem*. Vnde colligimus cœlum non volui tantum circa elementa, sed & virtutem in ea immittere cum *substantia quadam spirituali* triplici forma in conspectum ex mistis prodeunte. His ipsis astipu-

Macrocosmica.

In defensione Hermet med. g' Anonymum.

Tria essentialia mistorum perfecte.

latur *Physica diuina.* Neque enim DEVS ex elementis iussit semper commisceri; sed cùm miscuerit ipse, singulis indidit *seminales rationes, & essentias cœlo analogas*, per quas propagantur. Ita de cœlo statuendum esse conuincit ratio & sensus in experientia frustra tumultuantibus his, qui cœlum ab inferioribus remouent, & tamen non possunt spirituum vitalium, animaliumque, & naturalium naturam sine cœlo explicare, multo minus nobilissimarum functionum, & generationum secundum formas, & formis proxima, rationem expedire. *Elementi* termino intelligunt communiter veteres Hermetici, & Hippocratici, Galenici, Aristotelici, &c. *quatuor naturas simplices mutationibus obnoxias*, quarum formæ declarantur qualitatibus primis tactilibus, ex quibus profluunt & secundæ, vt sint aptæ ad constitutionem mistorum. Sed hîc monendum est priscorum quosdam tantum tres numerare. Nam *spiritum calidum siccum*, quem elementum Peripateticus *ignem* vocat, aggregant cœlestibus, quia flamma eiusdem virtutis ex vtrisque, maxime radiis solaribus existit. Quidam aeris partem faciunt: Et sane non putamus cum his disputandum esse. Nam omnino *ignis natura est valde formalis* quod agnouit & Aristoteles. Deinde si cœlestis natura cum aere conspirat, affectionibus formalibus impressis, nempe calore, subtilitate, diuisibilitate, puritate, &c. nihil absurdi contingit, si istum ignem Peripateticum ponas, sed non merum elementum, verum affectum cœlesti natura. *Elementa*, siue *tria*, siue *quatuor* numeres, *considerantur dupliciter*: Primum *per se*, vt in Physicis: Deinde *quà sunt quasi capsæ interiorum, & formalium essentiarum*; item quâ sunt loca, & aliqua etiam media transmeationis superiorum in ima, & imorum expirantium in superiora. Hæc consideratio *Hermetica* est, & ab *Arabibus*, *Mauritanisq;* etiam ad *Augustinum* peruenit, nec potest vllo euidente argumento negari, vt vt quidam elementares Physici obstrepunt: *Generantur* (inquit Aristoteles) *in terra, humoreque animalia & plantæ, quoniam humor in terra, spiritus in humore calor animalis in vniuerso inest, ita vt quodammodo plena sint animarum omnia. Solus calor & animalium principium habet vitale, &c.* DEVS dixit: *Germinet terra herbam virentem, & facientem semen, &c.* nempe cum adhuc cœlestis natura sparsa esset, necdum factæ stellæ. Item: *Producant aquæ reptile, &c.* Rursus: *Terra producat animam viuentem, &c.* Iterum: *DEVS fecit hominem de limo terræ, &c.* Putetne aliquis ista ex puris elementis Aristotelis nata esse, & adhuc nasci? Quorsum animæ iussæ produci? Quorsum instituta semina? Notabile est illud Arist. *Omnis animæ virtus siue potentia corpus aliud participare videtur, idque magis diuinum, quam quæ elementa appellantur, &c. Calor animalis nec ignis est, nec ab igni originem ducit, neque quicquam constituitur densis, humidis, siccis, &c.* quæ verba diligenter sunt attendenda, quanquam aliqui crassi Physici, qui se putant rationales esse, prætereant, aut suspendant. Sap. 3. 20. scriptum est: *Omnia pergunt ad vnum locum; de terra facta sunt, in terram reuertuntur.* Ita cap. 11. v. 7. Vbi tamen *spiritum hominis ad DEVM* mittit. Sed ista non sunt simpliciter, & elementaliter intelligenda, sed quomodo corpus hominis scribitur ex puluere terræ factum, vbi non excluduntur cætera mundi magni materialia, & formalia. Verum iam non disputamus. Ad mista accedimus. Aliud esse *compositum*, aliud *mixtum* pridem à scholis est definitum, suntque compositiones quædam *ordinatæ*, quædam *tumultuariæ* & fortuitæ. Ordinatarum à creatore per naturas singulorum compositorum exempla sunt apud Aristotelem triplicia, compositio essentialis homogeneorum & heterogeneorum principiorum substantialium materiæ & formæ. Ita magnus mundus est compositus ex medio, & ambitu: In medio centralem locum obtinet terra, cui in cauitatibus iungitur aqua; inde est aer, qui tamen non paucis in locis & terræ inania subit: in aere nubes: post aerem spiritus calidus siccus, quem ignem vocant Aristotelici. Grauitate & leuitate insita, simul & molis amplitudine, raritate & densitate hæc locari perhibentur, sed physica sacra diuinæ voluntati & prouidentiæ tribuit, & locationem, & conseruationem cuiusque in suo loco, sine quibus caussis, cum globum elementarem multa vis exerceat, non possunt consistere. Ambitus constat ex cœlo planetario, primo mobili, & aquis supra firmamentum. Communiter cœlum in ætherem, & sydera seu stellas diuiditur. Æther circumfluum corpus & transparens est. Stellæ sunt fixæ, vel erraticæ ita coordinatæ & consociatæ, vt earum vinculum & situs à creata vi sit indissipabilis, sicut & corpora earum numero indiuiduo sic durant, vt à Physicis perpetuæ, æternæ & diuinæ substantiæ esse perhibeantur, idque etiam relate sunt, sed non absolute. Tandem enim per voluntatem DEI destruentur, & stellæ cœlo delabentur, in commune chaos redacto toto, ex quo etiam prodiisse fertur. Hermes sic mundum factum esse putabat, vt Philosophorum arcanum, & magnum magisterium aite, nempe in principio omnia fuisse aquam, quod & Thales posuit; inde facta secessione per raritatem & densationem operante spiritu & calore grauia sidisse, leuia ad superiora contendisse, quæ res etiam destillationibus & circulationibus declaratur. Aliud exemplum est in generatione microcosmi, hominis nimirum, qui compendium magni mundi esse perhibetur, & similiter ex semine aqueo nasci, singulis membris suo in loco emergentibus, atque ita totum componentibus. Hæc est compositio heterogenea cum ratione certa. Compositio prima essentialis materiæ & formæ, à Philosophis varie explicatur, nec curat medicus num cœlo agente formæ in materiam primam sint introductæ, & adhuc eo modo secundas materias informent, an alio modo fiat coniunctio. Relinquit eam disceptationem Physicis in sola contemplatione permanentibus. Sequitur mistio. Quæ tumultuarie & fortuito coalescunt, partim ad compositionem heterogeneam accedunt, vt videre est in mineris terræ variis in vnam massam conflatis, compactisque; partim ad homogeneam, qualis est concretio ex aqua & terra dum fit lutum, & glebæ, vel etiã lapides ex arenulis compacti. Medicus in hac compositione, vt & in præcedente heterogenea diuersitatem naturarum diligenter considerat. Sæpe.n. salubria in salubribus, & vtilia inutilibus sic coaptãtur, vt opus sit diligente separatione, quali etiã metallici vtuntur. Quod si cõfusiones minerarũ sint eiusmodi, vt nõ offendi possit humana salus, aut etiã corrigi industrie, tolliq; noxa, etiã integræ concretio-

concretiones in vsum veniunt, vt apparet in primorum entium elaboratione, vbi venæ, in quibus seminaria potestatum metallicarum latent, assumuntur integræ.

Prima entia.

Componuntur corpora corporibus, spiritus spiritibus, spiritus corporibus inexplicabili varietate. Ita coalescunt homogenea & heterogenea miris modis. Quæ mista perfecte dicuntur, homogeneam habent compositionem, cuius partes mistiles elementa sunt, & natura quædam elemento stellarum analoga, quam cœlestem vocant, & quintam. De elementis non multum est contendendum medico. Nam primis duntaxat qualitatibus, & secundis describuntur, & facilem habent explicationem, vsumque plebeium. Ita frigida calidis, calida frigidis, humida siccis & contra contemperari, & alterum altero corrigi non profundam habet physicam, estque potius, & difficilius essentialium potestatum subiecta considerare, & ad medicinam accommodare. Illa sunt *quatuor* numero, licet ad *tria* redigantur ab antiquis Hermeticis, qui *Spiritum, animam & corpus* proposuerunt; ab Aristotele, qui *Spiritum, calorem, & humidum primigenium*: à posterioribus chymicis *Isaaco Hollando, & Basilio monacho*, qui *sulphur, salem & mercurium*, seu *oleum, salem alcali & liquorem*, vnde postea *Paracelsus sua principia hypostatica* inuenit, sumpta ab illis, nō propria industria explorata. Nos addimus *quartam naturam, quæ est spiritus*. Proponimus *vinum*. In hoc duo elementa sunt euidentia, *terrea*, nimirum superfluitas, & *phlegmatica* aquositas. Duo alia aer, & ignis inconspicue transeunt partim, partim formalibus essentiis implicata cohærent. Ex feculentia terrea ope ignis calcinantis *salem* producimus, eumq; per proprium phlegma seu elementum aqueum separamus. *Oleū*, quod interdum & *spiritus* vocatur (sunt ista essentialia communi vsu vocis omnia spiritualia & cœlestia) & *sulphur*, per circulationem aquæ ardentis aut alia industria emergit. *Liquor*, qui *Mercurius* appellatur ex eadem separatur, vt & *spiritus* ille nobilis, qui *quinta essentia, & cœlum* Lullianum est. Considera *rosas*. Ex his salem, oleum balsameum, aquam rosaceam, & spiritum ardentem conficit præter phlegmaticum elementum, & feces terreas. Ita est in cerasiis, & aliis pluribus. Mista ergo perfecta *ex octo mistilibus* constant, quatuor elementis, & totidem essentiis ætheri analogis: verum non in omnibus æqualiter. Imperfecte mista valde vicina sunt fortuito concursui, quia partes mistiles vt inordinate, & vt contingit, coeunt, ita etiam separantur, nec constanter cohærent. Exemplum tamen perfectius est in his quæ iam per artem spagiricam sunt referata veluti in artificiosa putrefactione: Deinde in naturæ operibus, vt aquis mineralibus, venis metallicis nonnullis, seu mineralibus imperfectis, meteoris & similibus, in quibus itidem sunt elementa, & essentiæ confusæ. Ortus perfectorum mistorum *ex certo seminio*, quod DEVS in principio constituit, existit: Imperfectorum, vti contingit. Itaque ibi etiam certa ratio est generationis; hic incerta, quasi obiter fierent in cæterorum generationibus & corruptionibus, sicque consisterent, vti tumultuarie coincidunt, quanquam si diuinam prouidentiam respicimus, DEVS & natura à DEO gubernata nihil faciant temere. Sic ergo se habet ordo methodicus in his DEI per naturam operibus post creationem; Macrocosmica absoluta, vel simplicia sunt, vel composita. Illa in cœlestia & elementaria diuiduntur; hæc in coagmentata quouis modo & certa ratione mista, idque vel imperfecte, vel perfecte. Inter imperfecte mista habentur tum quæ in terra, subterraque nascuntur ex confluxu aquarum seu liquorum diuersorum, & concretione halituum, vaporumque ex resolutione mistorum aliorum, & elementorum genitorum, tum quæ in regione aerea, igneaque ex eleuatis exhalationib. consistunt, indeq; iterum deferuntur, cuiusmodi sunt pluuiæ rores, niues, granula, lapides, rores mellei, & alia, quæ magis minusq; sunt mista, & aliquando leuius, aliquando fortius, cōstantiusq;. Perfecte mistorum genera regulariter sunt in globo medio ex terra & aqua, nempe mineralia, minerophyta, vegetabilia, seu plantalia, zoophyta, & animalia, quorum quædā aquatilia, quædam terrestria, quædam aerea, quædam communiter vtuntur elementaribus regionibus aere, aqua, terra, vt heterobia. Vsitate solent animalia in homines & bestias distingui. Sed nos hominem consideramus tanquam *ἀντίκοσμον*, seu *μικρόκοσμον*, ita vt quæ in magno mundo fiunt & sunt *κατὰ λόγον*, hæc in homine *καθ' ἀναλογίαν*, atque adeo exemplaria eorum quæ sunt in homine legantur in tabulis magni mundi, & vicissim homo sit exemplar τοῦ ὅλου, spiritualia & corporalia parua imagine complexus. Neque tamen omittemus etiam singularem hominis considerationem, cum medici subiectum ratione sanationis sit homo. Siue aut mista perfecte sint, siue imperfecte, in vtrisq; inuenimus diuersas potentias primum suis subiectis inhærentes. Aut enim sunt elementares, vt calor, frigus, siccitas, humiditas, crassum, subtile, rarum, densum, graue, leue, asperum, glabrum &c. quarum virtutum subiecta primum sunt elementa, & iudicantur potissimum sensu tactus: aut sunt essentiales ad formā, materiam, & vtriusq; coniunctionem relatæ, quæ dicuntur etiā proprietates formales, & totæ rerum naturæ, vel substantiæ, vel vires occultæ & qualitates tertiæ, quarum subiecta propria & prima non sunt elementa, sed substantiæ nobiliores, non quidē sine elementis (nam & in elementis tanquam capsulis latitant; & elementorum contagium in se traxerunt, nec possunt ab eo totaliter liberari, DEO in principio creationis sic naturas conflante, & per seminia deinceps propagante) veruntamen in se & per se singulares naturæ, saltem elementis cōparabiles. Itaq; chymici nonnulli, quorum ars separat partes mistorum diuersas, etiam essentialia illa subiecta nominibus elementorum enunciarunt, vt in chelidonia præter vacuam potentiis essentialib. terram, phlegma, & spiritus fugaces, inuenerunt igni analogam partē, quæ est ignis chelidoniæ; aliam aeri, aliā aquæ, aliā terræ, quæ sunt aer, aqua & terra chelidoniæ: Et quidē terra duplex, vna virgo, altera alcali: sed hermetici symbolismis gaudentes, & singularibus artis suæ terminis, alijs vsi sunt nominibus, & quidem diuersis, vt ante est dictum. Hodie vsitatissimi sunt sal, sulphur, Mercurius, & per sulphur intelligitur essentia oleosa, quæ tamen non est vniusmodi; quædam enim aeri comparatur, estq; mitior; quædam igni, & est acrior, flāmeoq; spiritui vicinior: per

Quatuor essentialia iuxta num. eorum elementorum.

Binario abiecto non ternarius, sed quaternarius seruandus.

Dispositio rerum repetita.

Aliis tres familiæ; vegetalia, animalia mineralia.

Mercurium accipitur liquor, aquę comparabilis. A metallis ista sunt tracta. Omnes enim hermetici metalla conficiunt ex sulphure tanquam patre, & Mercurio tanquam matre, vel mare, & fœmina quibus nominibus explicant etiam magnum suum magisterium, ita vt sulphuri aliquãdo substituant arsenicum præsertim in metallis albis (sulphur enim rubeis magis tribuitur) Sal quoq; in est tanquam fundamentum consistentiæ & coagulationis. Sed præter ista tria etiam terra virgo, & spiritus, quintæ essentiæ magis affinis, separantur. Terrã virginẽ possumus accensere elemẽto terrę quasi sit terra prima simplicissima: Spiritum dixeris nobiliorẽ sulphuris partẽ, præsertim cum & ipse sit inflãmatilis; sed nostra sententia est debere distingui propter naturã singularem qua modo accedit ad salẽ, vt spiritus descensorii, spiritus sulphuris ex fumo per campanã, & similes acidi, & acres, qui etiam sunt soluentes, & ad aquas acutas, seu causticas accedunt, qualis spiritus fit etiam ex aceto &c. modo ad sulphur, vt in rosis, quarum sulphur est butyri instar, sed spiritus limpidissimus, vini quintæ essentiæ æmulus: Ita & in vino ipso. Aliquando mercurialis magis est. Hæc distinctio necessaria est medico, vt sciat quæ quibus applicãda, & quæ sint singularum partium virtutes. Cæterum in separatione partium essentialium modo accuratior est artifex, modo minus. Idem interdum contentus est extractis materialioribus; interdum quæ studiose separauit & sigillatim purgauit, exaltauitque per philosophicam vnionem iterum coniungit, & elixyria facit. Aliquando tincturam venatur. Hæc petenda sunt, ex artis chymicæ constitutione: in medico vero vsu diligenter iudicanda, vt sciamus quid cui conueniat. Agnoscuntur illæ essentiæ potentiarum proprietatibus quæ insunt cuiq; per se, & determinate; veluti cinamomi essentia patet ex qualitatib. intrinsecis cinamomi; Rosæ ex qualitatibus formalibus & specificis rosæ, & sic in cæteris, idq; vel sensu, & ratione, vel experientia in effectu medico. Visus parum ad ista facit. Licet n. colores eatenus dicantur vi essentiarum, tamẽ nos aliunde eos scimus existere, nempe à termino luminis externi per medium perspicuum vsq; ad opacum corpus propagati. Terminus autẽ cõmunis est elementis, essentiis, & toti cõposito. Auditus quoq; nullum ius habet in discernendas essentias. Gustus & olfactus primas obtinent inter sensus, si ratio simul conspiret, qua alienũ à proprio, aduentitium ab insito discernimus. Experientia & rationẽ & sensum coniungit: Et in plærisq; mineralib. nec gustui nec olfactui se iudicandum sistit vis interna, vtpote sola obseruationi percept.bilis. Quæ essentia sit venenata, quæ alexipharmaca, quæ nutritiua quæ cathartica, pauca sensuum argumenta, eaq; dubia fere, indicant. Effectum autẽ plene docet, sicut & magnetismos. Quod ad crases attinet, hermetici distinguunt, vt & Aristot. Quædam enim referuntur ad facultates essentiales: quædam ad elementales. Illæ existunt ex cõiunctione calidi innati, spiritus, & humidi primigenii, seu essentialium principiorũ tum per se constitutione, tum cõcursu, quẽ cum Deus, primus naturæ autor, primum rebus indiderit, & per semina earum propagauerit, artifices studiose imitantur, & in arte medica, postulante necessitate, similiter cõponunt, quanquã magis gaudeant vel simplicib. & singularib. essentiis, vel omnium eiusdẽ rei in elixyr per imbibitiones, & alios vnionis, coagulationis, fixionisq; modos cõiunctione. Tẽperamentum hoc formale est, medicinæq; maxime inseruit. Alterũ est elementale; de quo Arist. in suis mistionib. elementalib[9], & Galenus cum cæteris sunt prolixi. Non autẽ ita separari possunt ista duo tẽperamenta, quin elementale quadãtenus maneat cũ essentiali. Ideo qui qualitates elemẽtares ex toto irrident, nõ faciunt pro natura, & ab illa ipsa redarguuntur. Essentiale vero ab elementari corpore ita potest seiungi, vt ad sensum nihil in eo remaneat, aut admodum tenue quid. Dicimus ad sensum: quia in aliquib[9] latitat vis seminalis, vt cum putemus omnẽ exhaustã essentiã esse, ea se iterum instauret, vt videmus in salis confectione in nitrariis officinis, & aliquando etiam in metallicis. Non sic Deus prostituit naturæ arcana, vt omnia veniant in hominis notitiam & potentiam. Multa retinuit in abdito. Itaq; capita mortua, vti vocant chymici, & elementares reliquiæ nõ sunt Paracelsicẽ vituperandæ. Insunt n. instaurationis, & reuiuis. entiæ seminaria à sensib. nostris remota. Ideo & in talib. sub dio locatis possunt herbæ, & vermiculi enasci, aut resuscitari vis aliqua primæ analoga. Quando integrum naturæ corpus concludit & essentialia, & elementalia, quorum vtrisq; tribuitur suum tẽperamentum, quæritur an non tertium sit ponendum ex essentiali, & elementali conflatum, quod temperamentum totius naturæ vocetur? Exempla præbet ars cõpositionum medicarum ex essentiis pluribus, vel magisteriis, vel vtrisq; simul, atq; etiam integris. Dictum est crasin æstimari essentiis potius.

Crasis.

Num his implicata est crasis quoque elementalis, ita vt si tota rei natura quærenda sit, in essentiarum complexu sit quærenda. Ex eo complexu quælibet pars essentialis sibi aliquid trahit, pro vt dominatur ratio mistionis in vno magis, quam in altero, sicut videmus, quod in oleo cinamomi virtus cinamomi sit fortior quam in aqua; & in aqua fortior, quam in sale.

Anatomia essentialis.

Et tantum quidem de Macrocosmica absoluta scientia medica, in qua Anatomia illa excellit, quam essentialem vocant. *Alia est relata*, quando scilicet non singulæ per se naturæ considerantur, sed vna ad alteram relata. Inde fiunt *comparationes & proportiones*, iudiciaque varia. Quocirca cum de *graduationibus* quæritur, quod nam sit calidius, aut quod quo gradu calidum: aut quod quo gradu nutritiuum, purgans, confortatiuum, alexipharmacum, hoc est huius loci. Deinde huc referuntur etiam *magnetismi, sympathia, antipathia*; siue eæ sint primordiales, siue aduentitiæ. *Hippocrates* considerauit hæc in nutrimentis, & medicamentis, in quibus est familiaritas, seu similitudo, vel aduersanti a, & dissimilitudo, (lis, concordia, inimicitia, amicitia) ad ea quæ nutriuntur, vel medicina curantur. Vulgare est de actionibus inter contraria, & de nutrimento primum dissimili, postea simili: de grato, ingrato &c. quæ bestiæ sensibus fere discernunt, homines etiam ratione & experientia. Quin & naturarum brutarum quædam sine sensu, & ratione sunt familiarium & non familiarium discretrices, vt in *magnete* patet, *herba viua*, *arbore tristi*, *solsequio*, *durionibus & Betele*, *sanguine*

1. Magnetismi
2. Sympathiæ
3. antipathiæ

ſanguine & toxico Toræ, aliiſque multis, quæ porro ab homine æſtimantur. Ita αὐτοδίδακτον naturam pronunciauit *Galenus*.

Medicus autem iſta ſedulo animaduerſa & iudicata ad opus medicum transfert. Idem comparat hominem cum rebus externis cœleſtibus, elementaribus: vt: qualiter affectus ſit ad ver, autumnum, æſtatem, hyemem, caniculam, lunam plenam, cibos, potus, aeris diſpoſitiones, balnea, &c. Deinde hominem homini confert, vt: quomodo ſe habeat ad familiares ſeu domeſticos, peregrinos, ciues, hoſtes, vxorem, filios, &c. Eſt & cum idem ſecummetipſo ſit componendus. Aliter enim habet in iuuentute, aliter in ſenectute, ebrius, ſobrius, iratus, placatus, ſatur, ieiunus, diues, inops, iuxta triplex bonorum genus. Sic membra membris in eodem, contenta continentibus cõciliantur. Sed hæc cadunt etiam in conſiderationem microcoſmicam cuius ſubiectum eſt HOMO, paruus ille mundus à præcellentiore appellatus.

(*Magnum mundum Plato animal magnum vocabat. Ei opponitur animal ideale paruum, cuius ſpecies excellentior eſt homo.*) Hominis contemplatio eſt *Localis*, vel *virtualis*. Localis *Anatomia* vulgo dicitur, in qua corpus humanum ſecatur in membra ſimilaria, vt ſunt caro, os, cartilago, &c. & diſſimilaria, quæ ſunt caput, manus, pedes, inque maribus verenda, deinde truncum corpus cauitatibus duabus ſeu ventribus diſcretum. Aliquibus placet hippocratica diſtinctio in continentia, contenta, & concitata, qua de re conſulantur anatomicorum commentarii. Microcoſmica conſideratio virtualis principium omnium facultatum ſupponit *animam*, qua præſente vita eſt, & corpus viuum, animatumque, abſente mors, & corpus inanime, quod *cadauer* vocamus. *Hominis contemplatio.*

Dicitur anima habere *actiones quaſdam inorganicas*; ſed has Medicus vix agnoſcet, cum videat intellectum non valere ſicubi organa eius ſunt læſa, vt in Apoplexia, ſyncope, mania &c. Dum autem anima per organa exequitur functiones ſuas, ea oportet diſpoſita eſſe, & facultatibus cõmodis inſtructa. Inde temperamentum, & organicæ rationes in conſiderationem veniunt, prætereaque calidum inſitum, ſpiritus & humores ſine quibus actiones non procedunt. Functiones diuiduntur in communes & proprias. Communes ſunt prima, naturalis, cui inſeruit ſpiritus naturalis, quanquam aliqui hunc negent, & calor innatus cum humido primigenio. Potentias complectitur tres, generatricem, nutritiuam, augmentatiuam, quibus famulãtur quatuor poteſtates, appetens, retinens, immutans, (quæ eſt concoctrix, & aſſimilatrix) & excernens, de quibus Medici agunt fuſe. Secunda potentia ſeu functio eſt *vitalis*, cui tribuitur calor, ſpiritus, & ſanguis vitalis. Additur ei ſpiraculum quoddam ad halitus ſuperfluos diſcutiendos, & calorē temperandum. Reſpiratio vocatur in habentibus pulmonem: in cæteris eſt analogum quiddam. Sed & perſpiratio occulta naturæ miniſtrat. Tertia communis functio *animalis* nuncupatur, ſenſum motumq; præſidio & ope *ſpiritus animalis* procurans. In homine coniungitur ratiocinatiuæ, in beſtiis æſtimatiuę. Inter has affectuoſa interiicitur, attingens quodammodo rationem. Ariſt. diuiſit potentias iſtas in ἄλογον vnã, quæ eſt naturalis, & duas ἐλλόγους, quæ eſt affectuoſa & ratiocinatiua. Plato diſtinxit triplici animali, vario, Leone, & homine, vnde ἐπιθυμητικὸν, θυμικὸν, ἡγεμονικὸν. Singulis ſuus tribuitur appetitus. Vulgo in ſcholis ex Ariſt. alia diuiſione quinq; potentiæ nominantur, *vegetatiua, ſenſitiua, appetitiua, locomotiua, & rationalis*. Verum ne iſta ſine methodica lege vagentur, operam dabit artis informator. Iſtæ functiones etiam principales appellantur reſpectu ſeruilium, & inſtrumentalium per ſpiritus & humores, tanquam minus principalium, quo reuocari poſſunt etiam qualitatum elementalium operæ. Facultates propriæ inſitæ ſunt ſuis membris, vt ventriculo χυλοποιητικὴ, epati αἱμάτωσις, oculo vis viſiua, & ſic de cæteris. Priores generales dixerim, poſteriores ſpeciales, quarum vigor nullus eſt, niſi generalium ſocietate. Vt n. ex potentia in actum veniat facultas coctrix ventriculi, epatis, & ſingulorum membrorum, ſpiritus & calor vitalis affluxu, actioneq; ſua facit. Vt ſentiat pes, manus, oculus, auris &c. ſpiritus animalis procurat, qui & motui primum præfectus eſt. Fundantur autem proprię facultates cuiuſq; membri in craſi propria, & conſpiratione elementalium & eſſentialium, vbi cuiuſq; per ſe calor, ſpiritus, & humor, tribus principiis analoga, in contēplationem veniunt, vna cum rationib. tam organicis, quam non organicis, ſeu ſimilarium temperamento. Hæc eſt quædam *adumbratio eorum quæ Medicus communiter cum phyſico contemplatur, quæque præſcire ipſum neceſſe eſt, ſi officio medico ſcienter, & perite velit fungi.* Quidam hanc partem vocant *Theoricam*. Diuidunt n. medicinam in *Theoricam & Practicam*. Sed theoremata vbiq; ſunt praxeos fundamentum, ſiquidem ſcientia iudicandum & agendum, non autem fortuito, & inſcitē medendum eſt, *Scienter nemo agit niſi vi principiorum ſcientificorum*. Deinde vſitate ſolet ſcientia ex fine æſtimari, quaſi ſatis ſit ſi ſciat is qui ſcientiam acquiſiuit. At Medicus in hoc fine non quieſcit, ſed ad opus quoque medicum, quod eſt ſanatio progreditur.

Quicquid ergo ex communitate naturali aſciſcit, id ad praxin accommodat, vt tota eius laus in actione ſecundum virtutem conſiſtat. *Actio Medici propria eſt ſanatiua corporis humani animati primum*, & conſequenter etiam eorum quæ ad functiones ſpectant. *Actio ſanatiua eſt motus quidam ad ſanitatem*; motus eſt actus mobilis, ſicut *ſanatio actus ſanabilis qua ſanabile*. Quod ergo inſanabile & irrecuperabile eſt, Medicus non aggreditur, vt mortuos excitare, tametſi id Æſculapio tribuatur, Gangræna, & Sphacelo corrupta membra reſtituere, manum præſectam reficere &c. Ita quædam ab ortu contracta ſunt inſanabilia; quædam ob circumſtantias quaſdam talia fiunt, aut cenſentur. Aliquando inſanabile dicitur id quod eſt ἀδύνατον. Quæ non ſimpliciter, & per ſe ſunt talia, ſed propter accidens quoddam ſiue in ægrotante, ſiue medico hoc, illo, ſiue circumſtantibus, in ea nonnunquam incidunt empirici, & aniculæ cum ſimilibus, quibus accidit forte ſanare in inſanabilibus κατά τι relictum, aut ſaltem eo perductum ope medici prioris, vt natura deinceps per ſe ſit ad ſanationis complementum ſufficiens. Inde ſæpe populus, & agyrtæ, præſertim Paracelſici, *Inſanabilia.*

male loquuntur de Medicis,& ſibi inſanabilium reſtitutionem arrogant dementer, & falſo. Hippocratis diſcipulus iurat in hæc verba: οὐ τεμέω οὐδὲ μὴν λιθιῶντας ἐκχωρήσω δὲ ἐργάτῃσιν ἀνδράσι πρήξιος τῆσδε. Calculo laborantes non ſecabo, ſed viris chirurgiæ, operariis eius rei faciendæ locum dabo. Vnde patet ab antiquo nonnulla ad ſanationem pertinentia conceſſa eſſe artificibus aliis. Sed Medicus nihilominus ſcientiam retinere debet, & vel per ſe medicinam facere, vel per adminiſtros,vt fit cum Clinicos, pharmacopœos, Rhizotomos, chirurgos adhibet. Diuiditur eius functio propria vulgariter in *phyſiologian,Hygienen,Pathologian,Prognoſticen,& Therapeuticen*.Sed Phyſiologian & hygienen reiecimus ad Phyſicam communem.

Medici functiones.

Prognoſtica adhæret Pathologiæ & Therapeuticæ. Relinquuntur itaq; propriæ partes duę, quarum prior conſiderat pathemata præter naturam exiſtentia;poſterior remedia,eorumq; applicandorum induſtriam ex ſcientia & experientia. *Pathemata* præter naturam ſunt duplicia, tranſitoria,quæ *affectiones* dicuntur,& habitualia,quæ *morbi*. In vtriſq; conſiderantur cauſæ, & ſymptomata,ſeu accidentia.Cæterum morbi,quorum analogiam ſequuntur & affectiones,dicuntur *affectus præter naturam primum lædentes actionem* Diſtribuuntur varie. Sunt generales, particulares; vniuerſales,ſporadici; Epidemiales,Endemiales, contagioſi ſimpliciter, contagioſi peſtilentes,non contagioſi,chronici,acuti,peracuti,qui motu celeri,vel tardo deſcribuntur. Quidam conſiderant *materiam,formam,& totam ſubſtantiam*,iuxta triplicem οὐσίαν Ariſtotelis. *Galenus* alios *intemperiem* vocat, alios *organicos* in compoſitione,figura, ſitu, numero &c. alios *communes* in continui ſolutione. Qui ſunt *dyſcraſiæ*, vel ſimplices ſunt, vel cum materia. Paracelſici quoſdam appellant *aſtrales*, qui ipſas eſſentias membrorum,aſtris comparatas, occupant: quoſdam *elementales*. Nam in miſto tantum illa duo habent, elementa ſcilicet, & principia. Elementales morbos multum curæ negant requirere,iuxta *Hippocratem* in lib. de vet. medicina. *Eſſentiales* ſeu aſtrales diſtribuunt in mercuriales,ſulphureos,ſalinos,Nonnunquam comparate nominant ſeu ſymbolice vitriolatos, arſenicales,martiales, ſaturninos &c. Non raro per cauſas diuidunt. Vnde Paracelſi *quinq; morborum Entia*,diuinum,aſtrale,magicum,naturale, venenatum. Iſtæ omnes conſiderationes ſunt generales, vt & eorum qui omnes morbos *ex ſpiritu* conflant, vt omnibus vnum generale remedium ſtatuant: & eorum qui ex *humoribus eſſentialibus* ſingularum partium. (Nam in excrementitiis non eſt eſſentia morbi.) In ſpecie per membra ſingula digeruntur, vnde *capitales,pectorales, ventris, manuum,pedum,cerebri, cordis, &c.* ſimilariter, & diſſimilariter conſiderando. Hinc illæ ſpecies quas & Paracelſici agnoſcunt,Febris,Apoplexia,Epilepſia,Spaſmus,paralyſis,arthritis,podagra, chiragra,ſciatica,&c.Item peſtis,morbus hiſpanicus,ſcorbutus &c.noui,veteres: Nam Paracelſiſtæ putant hodie, & progreſſu mundi nouos morbos excitari: veteres quidem veteri medicina ſanari, ſed nouos requirere nouam,vt minerales,mineralibus, vegetales,vegetalibus, animales, animalibus,& omnino ſimiles ſimilibus, aſtrales aſtralibus ſint propulſandi. Si certitudo definita poſſet eſſe, atque adeo infallibilis ſcientia in iſta diſtinctione, non incommoda foret. Sed quia ipſi magiſtri errant, & contraria pronunciant, principiumque petendum ſemper relinquunt, non poſſunt ad ſcientificam methodum reduci. *Nihil ſub ſole nouum*, inquit Eccleſiaſtes cap. 1. verſ. 7. 10. Satius eſt morbos diſtinguere ſpeciebus, & deinde ad cauſas eos accommodare, vbi fieri poteſt,vt in vno multæ ſint cauſæ, ſolitariæ, vel ſociæ, aut ſuccedentes, quas enunciare propriè, vel ſymbolice parum intereſt.

Morbi.

Cauſa morborum vniuerſales ſunt,vel particulares,remotæ,propinquæ, &c. varie enim diſtinguuntur.*Vniuerſalibus* accenſentur *Dei voluntas & permiſsio*: Spirituum procuratio: cæli conſtitutio: aeris communis affectio quæ ſunt ſimpliciter vniuerſales: aliæ relate & ſubalterne, vt cum in vna regione aliqua cauſa incolas plærosque communiter inuadit, aut in vno oppido, vico, domo.

Cauſa particulares fere ſunt in vniuscuiuſque conſtitutione propria, gignuntque *ſporadicos*. Sunt qui omnes morbos & affectiones ſpiritui officiorum vitæ gubernatori aſcribunt iuxta Hippocrati tributum de flatibus libellum. Hinc & vnum remedium catholicum omnibus opponunt quod *Panacean* vocant. Nolumus autem repetere quæ paſſim apud autores de cauſis inueniuntur. Quædam ſunt extra hominem: quædam in ipſo. Extra hominem ſunt quæ à cœlo & elementis exiſtunt, & quæ ex corruptis aut vitioſis cibis, pharmacis, magia, faſcino, violentia plagarum,caſu & ſimilibus oriuntur. Intra hominem peccant ſæpe cibi, potus, ſomni, labores,ſpiritus,humores,excrementa,ſiue elementaliter,ſiue aſtraliter conſiderata. Parit non raro & morbus morbum,& ſymptoma in morbum euadit.

Elementa externa.

Elementa interna.

Non pauci ex phantaſia,& affectibus exiſtunt. Aliqui ex ſtudio nimio πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον,inquit *Hippocrates*, ſicut & defectu peccantia, vnde medicina *additione & ſubtractione* definitur. Sex res Diæteticæ vt ſeruare naturam recte diſpoſitæ adhibitæque poſſunt, ita & lædere, ſi præternaturaliter ſe habeant. Dominatur hic gula ſeu bacchus, & venus cum marte. Symbolici Medici cauſas omnes eſſentialiter enunciant, referuntque ad ea in mundo maiore, cum quibus analogiam habent: veluti ſi placet ex cœlo petere explicationem, Mars Microcoſmicus, ſol, venus, Luna, canicula &c. ſunt cauſæ aduerſæ valetudinis in nobis, cumque iſta ſint etiam metallorum nomina, naſcitur *ſymbolica metallorum transmutatio*, qua Venus peccans, & leproſa in aurum,ſeu ſolem mutatur,mercurius in argentum, hoc eſt,valetudo ærea,vel mercurialis in ſolarem vel lunarem. *Paracelſus*, vt eſt monſtrorum monarcha, ita hic quoque monſtrificus eſt. In cœlum enim infert mundi medii pœnas, ibique fingit *baſiliſcos,menſtrua venenata*, napellos, & alia quæ viciſſim inde in nos graſſentur, quaſi à lunæ, & aliarum ſtellarum diſco ſpeculari in nos reflexa, quę commenta nos repudiamus.

Transmutatio ymbolica.

Figmenta Paracelſica.

Interdum

Interdum causas per mineralia tradimus: vt vlcerum & apostematum causæ dicantur esse arsenicum, Realgar, vitriolum, sal, mercurius, sulphur, &c. quia humores mortifici & spiritus lædentes talem habent naturam. Sic febres dicunt existere à sulphure intemperato incenso in corde, vel etiam flagranti nitro comparant, hydropem à mercurio, & sale esse volunt, atque ita de cæteris. Quidam solis istis tribus explicant omnem causam; quidam etiam ad alia transeunt, nec absurda est comparatio per se, si modo ea non abuterentur contra veterum disciplinam, qua causæ mortificæ *humoribus, spiritibus* & aliis per nota in arte vocabula designantur. Quid enim interest *humorem biliosum, vel bilem* dicas, *an sulphur*, si ibi plane, & simpliciter loquaris sermone sapientum artificum, hic vtaris metaphora ex analogia? *Eadem est essentia febris Galenico, & Hermetico eadem sanandi ratio. Si erysipelas* vrticam vocas, * aut formicam, num ideo à sanguine bilioso, & acri esse negasti, aut alio modo id tollis? Sanatio est causam tollere eius quod molestat, & simul molestiam auferre. Sanant erisypelas Galenici, sanant & Hermetici.

Fundamentum Paracelsi bucla ba, ut quod interna microcosmica sint nominanda externorum macrocosmicorum appellationibus, contrarium potius esse debebat. Nam homo est mensura cæterorum, & principium in relata hac habitudine.

Causam vtrosque auferre necesse est, nec refert siue hi sulphuream & salsam faciant, siue illi sanguineam biliosam, inflammatam. Si sanatur sectione venæ, humoris detractione, & consequẽte moderatione per refrigerationem sanatur, cui & topica adhibentur, & non raro cathartica: aliquando etiam sorbentia, seu exiccantia ichores affluentes, & tumorem facientes. Eadem methodus est vtrobique. Quid opus est tam acribus pugnis? Quæ de *causa continente, coniuncta, procatarctica* & aliis habentur in commentariis medicis, suo loco non sunt inutilia. Sine causis essentialibus morbus non est. Efficiens propinqua, remota, modo adhuc est, modo fuit, requiriturque à medico, vt diligenter de hoc quærat. Sed nos tantum adumbrationem artis meditamur. *Symptomata* modo effectis morborum, qui tunc causæ vim habent, accensentur, modo adiunctis, nec raro sunt & ipsa morbi. Inter ea sunt *læsiones functionum*, & earum priuationes, effecta nimirum morborum, qui dicuntur actiones primum lædere. Deinde *affectus* in sensibus, visu, olfactu, gustu, tactu, auditu; præterea quæ circa vacuationes, & earum errores, excessu, defectu; vt alui profluuia, obstructiones &c. Videatur Gal. lib. de diff. symptomatum. Hactenus medicina pathologica.

1. actio læsa: 2. simplex corporis affectus seu sentium mutati habitus ex qualitatum mutatione. 3. Vitium in excretionib. & retentionibus.

Adhærent ei σημειωτική, προγνωστική, & doctrina de *temporibus*, & *crisibus* morborum, vbi comparantur antecedentia, comitantia, sequentia; quin & non raro ex remediis pronunciatur, & extrinsecus euenientibus, vt in criticis ex motu humorum, tum à Luna, aliisque syderibus, & constitutione præsente, tum ex ipsorum natura & coniunctis. Accersuntur ad eam rem etiam obseruationes, temperamenta, ætates, victus sympathiæ, & alia multa, ita vt ad prognosticon, & criticen semiotice plura comportet argumenta: complexa Pathologicen, & Therapeuticen cum physiologica subiecti patientis consideratione. Indicationes sumuntur à rebus naturalibus, & præternaturalibus. Indicatio ergo est iudicii medici instructio ex apparentibus in subiecto sanando. Indicans & contra indicans est. Sed ad propriissimum opus medici, quod est *morborum sanatio*, accedamus.

Magis vrgẽti subueniendum.

Hic primum *catholica quædam bene medendi principia* proponuntur: Vt quæ ab Hippocrate sunt tradita; *Natura morborum medici*: 2. *Natura stimulata & impulsa quid faciendum artis perito monstrat* (in lib. de arte) 3. *Sublata causa tollitur effectus.* 4. *Medicum scire oportet opponere se contrarium instantibus morbis, naturis, temporibus, ætatibus: soluere distendentia, soluta distendere, &c.* Item *curam facere oportet instando ex contrariis aduersus morbi causam.* Cum *medicina sit ablatio abundantium, appositio deficientium*, manifestum est ὅτι τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰήματα. *Conclusa enim aperienda sunt, distorta corrigenda, humida resiccãdaq; oportet*, καὶ τὰ ἄλλα δρᾶν ἐναντία δι' ὕλης ἐργαζομένης ἕκαστον τῶν ἐναντίων, vt Galenus ait, & Hipp. in Aphorismis, ἀπὸ πλησμονῆς ὁκόσα ἂν νοσήματα γένηται κένωσις ἰῆται, καὶ ὁκόσα ἀπὸ κενώσιος πλησμονή, καὶ τῶν ἄλλων ἡ ὑπεναντίωσις. *Commune est omnibus præter naturam affectibus, vt nullus possit redire ad naturalem statum nisi potentia contrario remedio: medicum quoq; ministrum naturæ decet non consentientem morbo ei contrarium se exhibere:* qui est summus bene medendi scopus. 5. *Medicina est morbos ab ægris in totum tollere, eorumq; vehementes impetus obtundere, nec curare ab eis victos, cum medicina hos nequeat sanare*, (in lib. de arte apud Hipp.) 6. *Si quis causas corporis affecti probe cognouit, potens est valde ea afferre quæ corpori commodent. Sufficiens ad cognoscendum, etiam ad sanandum sufficit.* 7. *Firma tamen memoria teneto medicamenta & singulas facultates, cum morborum curationibus, & earum modis. Hoc enim principium medium, & finis est in medicina.* Hæc & similia principia sunt catholica. Adduntur *indicationes curatiuæ ex superioribus repetita. Inuentio remedii* apud Hipp. est *ex comparatione iuuantis cum lædente, modoq; applicandi.* Habetur quidem hic aliqua qualitatum elementarium ratio; Sed potior est consideratio *diætæ*, ex cuius peccatis morbi oriuntur, & aeris, vnde morbi *catholici*, sicut inde *sporadici*.

Hippocratica leges.

Remedium inuenire.

Recentes adiecerunt etiam plura obseruanda. Iubent enim *magnetismos, sympathias, antipathiasque rerum, & signaturas respicere.* Inde enim remedium iudicant inueniri facile posse. Deinde quærunt *analogias* inter essentiam morbi & remediorum, volentes *similia similibus sanari*, vt mercurialia mercurialibus, sulphurea sulphureis, salina salibus, quæ petunt ex astralibus, mineralibus, vegetalibus, animalibus *Quæ à Deo immissa sunt supplicationibus* curant; quæ *à magis*, magicis; *à veneficis* alexipharmaco auxilio, quæ *ab imaginatione*, contraria imaginandi constantia: quæ ab astris per astralia: & sane mirabile est per incantamenta, & sortes magicas inflicta naturalibus remediis non posse tolli, & superstitione conciliata fide superstitiosa depelli, quæ firmatur pentaculis, amuletis, sigillis constellatis, characteribus, gemmahæis, homunculis, & aliis figmentis.

Paracelsica.

Verum hæc in artem medicam, scientia constantem, non cadunt. *Supplicationes* autem ex Theologia sunt ascilcendæ. Qui per *chymica* sanant non sunt reprehendendi, modo artis principiis vtantur. Quam Paracelsici vocant *signaturam*, & *chiromantiam*, fortuita tota est, nec potest scientificis præceptis comprehendi. Quod si alicubi signum respondet, id non fit ideo, quia hoc est huius

Ars signata.

 sanatio-

Nux moschata sic ... comedatur delirium affert. NB.

sanationis signum, sed accidit. Cur nux moschata per figuram suam potius cerebro auxilium promittat, quam noxam? Imo copiosius comesta delirium affert. Cur *argentum* cum cerebro symbolũ habet? Num ideo quia *Luna* humiditate sua cerebro nocet, & ea à parabolicis mysticis dicitur argentum? At sic nocere argentum debebat, siue integre datum, siue in essentiam, vel magisterium redactum. *Axioma de similiũ cura*, diuersum habet sensum. Non sane sicubi qualitas materialis morbi causa est, seu efficiens, seu essentialis, per similia est sanatio, nisi ex accidente. Humida n. funt remedio siccis, & contra. In contrarietate tamen est quædam identitas. *Contraria enim genere conueniunt.* Ideo & Hipp. *morbos ex diæta sanat opposita diæta.* Qui mercurialia mercurialibus, & non salinis, vel sulphureis curari dicunt, cum audiunt, *ex Mercurio fieri catholicum remedium*, & sulphureas inflammationes aquis, succisve semperviuii sanatas esse, miserum κενοφώνητον comminiscuntur, dicentes, etiam *in mercuriali liquore esse aliquid sulphurei*, *& sic omnia omnibus miscent.* Si omnino ista sententia sequenda esset, humani morbi certorum membrorum essent sanandi essentiis membrorum similium, quomodo *Cranij* extracto, & *musco ex cranio* humano docent pelli capitis per essentiam *Epilepsiam*: ita epar epate lupi, pulmo pulmone vulpis, arthritis talis, vel tendinibus pedum hinnuli, aut rupicapræ &c. curant. Cur ista non ex homine petunt? Cur & corde lupi Epilepsia sanatur, & melancholia corde leporis?

Sympathetica. *Fides naturalis.*

Figmentum est *imaginatione forti posse ægrotum ex astante sano, & robusto sanitatem, & vires in se trahere*, cum potius valens ex ægroto contagium eliciat. Sympathetica quoque, vt persicaria, vnguentum armarium, & similia nullam habent scientiam. Si quid fit, fortuna fit, seu ex accidente, fallitque sæpissime. *Fide fieri* vulgus autumat. Neque tamen damnandum censemus fallaciam illam seu astutiam medicam, qua opiniones, & phantasiæ quorundam decipiuntur, & obiter sanatio promouetur.

Sic enim *melancholicos* aliquando restituimus ex suo delirio, & *febricitantes* paroxysmis liberamus. Multum est in *affectibus*, & *forti appetitu*. Ideo Medici interdum indulgent etiam ea quæ putantur alias noxia esse. Verum ista omnia inartificialia sunt, neque constantem habent præceptionem, nisi generalem illam de *indulgentia*. *Paracelsus* scripsit etiam à *Diabolo* remedium peti posse, quia Deus benefaciat per bonos, & malos, debereq; inde sumi auxilium, vnde morbus ortus, vt cum epar canis rabidi datur morso ab eo, & scorpius suo vulneri imponitur. Sed *naturalia non sunt hyperphysicis istis comparabilia, & Iobus à Sathana afflictus non quærebat ex ipso curam.* De his & similibus monendum fuit ante operam medicam, quæ est *in specie medicina* iam notitiam remediorum, & sanandorum ex superioribus adepta.

Remedium à Sathana impium.

Medicina practica.

Functio eius dicitur θεραπευτική, cuius tres sunt partes, Diætetica, Pharmaceutica, Chirurgica: Sed in omnibus non tam notitia materiarum, & instrumentorum requiritur, quam applicandi peritia. *Diæteticam* esse sanatiuam patet, quia inde & morbi non leues, vt inquit Hipp. in lib. de genitura (*morbi partim ex diæta, partim ex spiritu, quem attrahentes viuimus*) & in lib. de alimento, *in cibo medicina optimum.* Comprehendit autem is victum ratione alimento vtroque, *humido & sicco* constantem. Nos Diæteticam explicamus sex rebus, quas *non naturales* vocant, vt *aere, cibo, potu, somno, vigilia, quiete, motu, affectibus, vacuationibus*, quibus & venus continetur, & opponitur repletio. Videatur diæteticum *Quercetani* paulo ante mortem eius an. 1605. Parisiis editum. Inseruit autem diætetica tam sanis ad præseruandum, quam ægrotis ad reficiendum, medicandumque, nec opus est nos in hac Diagraphe de singulis tractare. Illud mirum, quod Paracelsici in cæteris remediorum materiis Galenicos ferre nequeant cum integra, decocta, infusaue præbent; hic autem nequeant vitare integra, decocta, infusa, expressa, assa, cruda, &c. *Si per diætam Hippocraticam* (amplecti se *Hippocratica* simulant, quanquam contra Paracelsum) *est sanatio*; & hæc naturalia præscribit, *quorsum sola chymica artificialia ad medendum imperantur?* Naturam esse *spagiricam*, inquiebat Gramanus, & chymicum opus in diæta peragere. Sit inquam spagira etiam in cæteris: Veruntamen *nihil quod melius, & vtilius fieri possit à Medico negligatur.* Itaque & *sorbitiones & iuscula* veterum non contemnat, nec quæ *Arabes* formaliter præparare docuerunt. *Artis est inuestigare & scire quando, quid, quantum, qua forma, quibus sit dandum*, quo pertinet cibatio seu *victus ratio in acutu*, peracutis, chronicis; item iuxta tempora morborum, & crises.

Diætetica.

Paracelsici in Diætetica integra Galeni habent.

Gramanus Vaalbad

Pharmaceutice.

Pharmaceutice ex cognita natura remedium inuenit, præparat, & perite vsurpat. *Remedium* dico id quod Græci *pharmacum*, vnde nomen huic parti. Nam de diæteticis iam præmissum est, de chirurgicis sequetur. Ad inueniendum medico sufficit cognitio naturæ cuiusque in singulari & generali, vbi inseruiunt multa superiora per sensum, rationem, experientiam. Inuenimus vel in patria, vel externis regionibus. Illud malunt quidam: nos nihil vtile repudiamus.

Inuenire remedia.

Paracelsici hic maxime prædicant *artem suam signatam*, & accusant Galenicos quod eam omiserint. Sed vt diximus, qualiter eam *Paracelsus*, *Crollius*, *Ioh. Bapt. Porta* & similes tractant, non est scientifica & essentialis, verum potius accidentalis, & fortuita, quam quidem non omiserunt Galenici: nam gustu, olfactu, tactu, ratione experientia comprobant medicamina, vt & bestiæ: Sed in visibilibus notis sciunt parum esse præsidii. *Præparatio* duplex est, *officinalis Galenica*, & *Hermetica*, quam *chymicam & spagiricam vocant.* Illa *materialis* magis est, hæc *formalis, &c.*

Præparatoria.

Præmittitur vtrique *purgatio rhizotomatica*, qua ab adhærentibus sordibus liberantur & in cumulo, non parui momenti est *electio*, & *reseruatio* qua de re in arte pharmacopœorum. Cum apud physicos *sex sint species motus generatio, corruptio, alteratio, augmentatio, diminutio, loci mutatio*; Poterant pharmaca istis distingui. Verum medicis terminis magis vtendum. *Pharmacum est motiuum.* Id mouet per se, aut per accidens: idq; vel *elementaliter*, vt cum alterat qualitatibus primis, aut secundis: *vel essentialiter*, vt qualitate occulta, quæ & specifica, crasis, tota natura, tota substantia dicitur. Paracelsici principiis suis diuidunt, quasi hoc moueat *sulphure* proprietatis, illud *mercurio*, aliud *sale*, & hæc

& hæc astraliter. Hippocratici ab effectu distinguunt: vt sint quædam *Cathartica*, quædam *confortantia*, quædam *alexiterica*. In catharticis sunt *emetica, diuretica, hydrotica, vacuantia*; Et nonnulla specialia, vt *errhina, apophlegmatismi &c.* Sunt alia *catholica*, alia appropriata membris, vt *cephalica, cordialia, epatica, stomachica, hysterica &c.* Item morbis certis dicata, *antepileptica, antarthritica, antasthmatica, febrifuga &c.* Hermetici in quibusdam naturam *magneticam* agnoscunt, in attrahendo *sympathetica*, vel depellendo *antipathetica*, cuiusmodi sunt & quæ *amuleta* vocant. Item quæ vulneribus iobolorum, & bubonibus imposita ad se trahunt virus. Quædam *spicula* reuellunt, spiritus eliciunt, & discutiunt, liquores humant, vt *vesicatoria, phanigmi &c.* Eo referunt & *phantasiæ* operationes, & certarum rerum tum odia, tum prosecutiones. *Ars applicandi agentia patientibus* excellit in tota Therapeusi, vt *cito, tuto, & iucunde* fiat sanatio. Hic non tantum scire oportet an potandum sit medicamentum vel edendum, intus, foris applicandum, & qua forma, qua copia, sapore, odore &c. sed variæ circumstantiæ, tempora, crises, naturæ inclinatio, consuetudo, sexus, ætas, cælum, patria, simplicitas, compositio, præparatio, & alia plura ingeniose inuestiganda. Si quid per imprudentiam commissum est, aut præter stochasmum euenit, qua arte id corrigendum, nosse decet. Neque enim omnia potest Medicus in explorato habere, vt *Hippocrates* annotauit in lib. de arte. *Artis principijs & praxi, ratione, & experientia in bona dispositione, sapientia, prudentiaq; & sensibus vti oportet dextre & perite.* Legendi de his sunt commentarii artificum, & exempla historiæque euoluendæ, nec pudori esse debet conferre cum medicis, atque etiam aliquando *olitores* audire. Quid de *ferinarum* vsu? Inartificialis est. Neque enim ipsæ aquæ sunt constantes, neque qui Thermas ferinas, aut alias minerales adeunt præceptis medicis admodum obsequuntur. Medicum si quis adest, oportet tempori accommodare consilia. Fere cæcus cæcum ducit, & exempla plus valent, quam præcepta opinionesque anteferuntur scientię. Vsus multus in aliquibus peperit imaginem artis potius, quam artem. Paracelsici medicis Galenicis dant probro, quod vltimum consilium sit *ferina aqua*, vel *ligni cura*. Verum nos ista exoterica dicimus, in quibus si consulimur, methodo prudentiæ vtimur. Superest *chirurgia*, quæ ex argumento manuum operationes sibi vendicat, & à Medico per ministros procuratur, ipso rationes singulorum expediente, & modos præscribente. Ita chirurgus foret medici seruus tanquam alipta, tonsor, myrepsus, rhizotomus &c. verum quæ hodie est chirurgiæ professio, practico chirurgo communis facta est etiam Theoria, fereque totius medicinæ epitome venit in eius possessionem, quanquam raro inueniantur chirurgi excellentes, populo ad balneatores & barbitonsores, aliptasque se conferente. Partem sibi tribuit *Lithotomus*: quidam vocantur *oculistæ*, qui & *Hernias, strumasq;* secant: alii venereæ Lui sanandę operam dicant; aliqui dentes vellunt, vnguenta, theriacas, radices, & similia vendunt, vnde circumforanei dicuntur, quanquam vix inuenias, qui non omnia in omnibus glorietur esse, præsertim fugitiui ex Paracelsia. Qui integrã chirurgiam legitimè didicerunt, & profitentur, quædam habent communia cum medicis physicis, quædam propria. Communia sunt duplicia. *Naturalia & præternaturalia*: illa diuiduntur in naturam constituentia & adiuuantia. In constituentibus sunt, quæ vulgo *res naturales* dicuntur, vt: elementa, humores, temperamenta, facultates, actiones, spiritus, anatome, & quæ adhærent, vt sexus, ætas &c. Naturam adiuuant bona sui dispositione diætetica, *sex rebus non naturalibus dictu* comprehensa, quæ mala constitutione, aut habitudine etiam possunt fieri aduersæ valetudinis causæ, vt aer, cibus, potus, & reliqua, de quibus supra. *Præter naturam* sunt *causa, morbus, symptoma*, plane vt in Pathologia medica. Neque enim hæc contemplatio chirurgica aliud est quam *paruum exemplar exactæ scientiæ medicæ*. Inde etiam *indicationes* suas haurit chirurgus. Etsi autem inueniantur *Polypragmones* quidam, qui in omni re præter naturam dent responsa, consiliaq; & sanationes promittant: tamen medicina chirurgiæ pauca interna commisit: externa vero plæraq; concredidit. Hic considerantur primum *passiones*, deinde *materia remediorum chirurgicorum*. *Passiones* distribuuntur secundum genera, vel membra singula. Genera sunt vel *organici affectus*, vel *solutiones continui*. In organicis est *numerus excedens*, vel *deficiens, figura distorta, situs illegitimus, magnitudo nimia, conformatio* seu compositio praua, cum *vel sine intemperie aut materia*. In solutione continui euidentia sunt *vulnera*, cum, vel sine empyreusi, *vlcera, fracturæ ossium, curta seu amputata &c.* Omnino chirurgus tractat *tumores quatuor generum* iuxta totidem *humores Hippocraticos*, vnde existunt *phlegmone, erysipelas, œdema, scirrhus*, ita vt ad *phlegmonen* referantur omnes calidi humidi, vt *furunculi, carbunculi, bubones, phygetla, phymata &c.* ad *erysipelas, herpes esthiomenus, impetigo* & reliqua à bile: ad œdemata, tumores ex sero & pituita, seu *phlegmate, vt hydrops, hydrocele, hydrocephalos, scrotulæ, talpæ, &c.* quo etiam reuocantur flatuosi: Ad *scirrhum quæ ex crasso melancholico humore* existunt, *vt cancer, lepra, elephantiasis, clauus, &c.* sed & partibus discernuntur. Sunt enim *aneurismata* in arteriis, *varices* in venis, *polypus* in naso, *epulis* in gingiuis, *rana* in lingua: *Exomphalos* in vmbilico, *Hernia* in gutture, abdomine, scroto &c. Ista est Theoria tumorum præternaturalium. Inde *vlcera* in contemplationem veniunt, quorum discrimina sumuntur à *figura quantitate, tempore, euidentia, ortu, situ, membris, simplicitate, compositione, similitudine, symptomatibus, malignitate &c.* Inde *canirosa, Telephia, chironia, cacoëthe*, & alia de quibus exactius in suis commentariis. Hic enim nihil nisi rudis delineatio traditur. Sequuntur *vulnera cum vel sine ambustione*, quorum differentiæ item sumuntur à *simplici & composito, similaribus* partibus, & *dissimilaribus, figura, instrumentis* quibus fiunt, animatis, vel inanimis, & aliis. *Fracturæ* in ossibus fiunt, item *caries, fissuræ, contusiones &c.* Diuiduntur item partib. vt *cranio, pedibus, manibus &c.* Quæ in *gangrana*, vel *sphacelo* correpta discessum moliuntur. Sunt & *sugillata & ἐκχυμώσεις*; Itẽ *luxationes ossium, & articulorum*. Insuper quæ *in cute* nascuntur, *scabies, morphæa, lepra, variola, morbilli &c.* Item in *emunctoriis* tempore pestis. Chirurgo committuntur & *in cauitatibus* præter naturam hærentia, vt *vermes calculi, molæ, mortui* in vtero infantes &c. Itẽ multa in membris specialibus cõngenita, vt in oculo ...ando, *hordeolum*.

Ars vita breuis, ars longa &c.

Fe. n. a.

Chirurgia.

Chirurgi veteres.

Paracelsistæ sunt ab eius & externæ taquædam vera medicina.

hordeolumue, suffusio, vnguis, &c. illapsa in oculum, aures &c. infixa palato inter glutiendum, aut etiam in ventriculum demissa, sicut *culter*, quem quidam in Bohemia per œsophagum delabi siuerat, nec raro *magica* intruduntur. Sunt & *connata* interdum separanda, & *perforanda concreta*, item *deformitas* mutanda specie decora, *pili* gignendi, euellendi, *alopecia* curandæ, *capillitium* & *barba* tondenda: *Venæ secandæ*: scarificandum, fonticuli, & setones procurandi, vesicæ ducendæ, hirudines admouendæ, dolores mitigandi in articulis, colica, capite, & alibi.

Din. Liddel. in art. med. inst. Crollius

Omnia studebimus suo tempore ad iustam methodum reuocare. Illud notandum est quanquam Hippocratici medici causas vlcerum, & tumorum, impuritatumque cutis, vel intemperiem esse dicant, vel humores intus natos, aut foris illatos, simplices, mistos, malignos, mites, venenatos non venenatos, peccantes triplici vel quadruplici (ita enim quidam volunt) qualitatum genere aut copia &c. tamen non esse repudiandos illos qui causas declarant symbolice, modo sapienter similia similibus accommodent, & symbolismos suos demonstrent. Itaque non displicet vlcera quædam vocare *salina*, quædam *mercurialia*, quædam *sulphurea*, *arsenicalia*, *vitriolata*, *martialia*, *venerea*, *saturnia* &c. iuxta metallicarum essentiarum & mineralium varietatem. *Paracelsus* in his nimius est cum suis *magnetismis*, atque adeo in incertum totam suam Theoriam deducit dum vult quæ foris sunt per naturam concretam, ea in homine esse, aut nasci posse per essentiam, & postea essentiam essentiæ esse remedio. Ita cum cœlum miscet terræ, & magica obtrudit, à chirurgia determinata ad interminatam delabitur. Sed nos pergamus. Ad pathemata chirurgicalia curanda requiruntur *materia medicinales*, *instrumenta* & *operationes*. Materię adhuc sunt communes cum priore medicina, & parantur item vel *officinaliter*, *vel chymice*.

Distinguuntur generibus, & formis quibus vsus accedit. Genera sunt secundum facultates ex qualitatibus manifestis vel occultis, vt *discutientia, repellentia, astringentia, oppilantia, frigefacientia, attrahentia, resoluentia, mollientia, suppurantia* vel peptica; *aperientia vomicas, mundificantia vel extergentia, incarnatiua, epulotica, siccantia, carnem superfluam reprimentia, glutinantia, catagmatica, corrupta reparantia*, aut tollentia, *acopa, neruis familiaria, anodyna, sanguinem sistentia, pyrotica*, vt caustica, *dropaces, sinapismi psilothra, phænigmi, catheretica, septica, Escharotica, Ectylotica* seu callos exterentia, crustas detrahentia, & alia de quibus abunde disserunt Fernelius, Hollerius, Paræus &c. Formæ item sunt variæ, discontinuæ, continuæ, humidæ, siccæ, solutæ, concretæ &c vt *pulueres, aquæ, succi, potiones* & *decocta*, vel infusa vulneraria, *olea, balsama, pultes, cataplasmata, linimenta, vnguenta, cerata, emplastra, tela medicata & sparadrapa: Epithemata, fotus, embrochæ, balnea, insessiones, fumigationes, lauamenta, gargarismata, infusiones, caustica potentialia, emmota, pessi, collyria, errhina, masticatoria*, & alia tam à forma, quam vsu appellata. Et hæc fere de communibus. Proprie ad chirurgum spectent *instrumenta*, & *operationes*, in quibus oportet artificem esse industrium, agilem, circumspectum, peritum. Oportet instrumenta esse ex materia bona, & competente: ad vsum autem ita comparata, vt tractari possint salutariter. Depicta inueniuntur apud Botallum, Paræum, Fabricium & alios: multaque fiunt etiam ex tempore, & singulari industria, qualia proposuit *Fabricius Hildanus*. Vt aliqua dicantur, chirurgo opus est *nouaculis, scalpris variis, radulis, cultris reuulsoriis, forficibus, forpicibus*, acubus specillis, vectibus, terebris, serris, speculis, glossocomiis, trochleis, tubulis, syringibus, siphonibus, cauteriis, tripanis desquamatoriis, vulsellis, malleis, circinis, laminis, rostris gruinis, lacertinis, coruinis, anatinis, psittacinis, quæ sunt instrumenta in fixorum extractoria, dilatatoriis, vncinis, limis, dentiscalpiis, catheteribus, euerriculis, cucurbitulis, phlebotomis, scarificatoriis, spongiis, plagulis, filamentis, stuppa, ligamentis, subligaculis, thoracibus pro gibbosis, gryphibus, cochlearibus, clysterum organis, cupis, sellis balneariis, acerris, & huiusmodi aliis, quorum tamen quædam ex populo assumit, quædam denuo effingere cogitur, vt in fracturis capsas, & plagulas ligneas efformat quas Paracelsus reprehendit: in fomentis pedum, singularia dolia excogitat; & sudatoria ingeniose adaptat. In fonticulis etiam est industrius imponendis nodulis ex spongia, sambuci medulla, & aliis. Dilatatoria vulnerum sæpe sunt extemporanea, veluti ex radice gentianæ, &c.

Operationum quædam sunt leuiusculæ, vt tondere, fricare, & quæ alia balneatorum seruitia quoque administrant: quædam plus habent prudentiæ quam artis, *vt venas secare, scarificare, &c.* quædam magni momenti sunt, & experientiæ non vulgaris, *vt bene obligare, & consuere*, præsertim si quid neruorum, venarum, arteriarum, intestinorum &c. est læsum: *fracta & luxata* legitime restituere, *vulnera* composita feliciter sanare, *impacta* reuellere, *hæmorrhagias* sistere, varices, strumas, hernias, calculos, suffusiones, vngues oculorum, aneurismata, apte tollere, curta reficere siue *Tagliacotiano* modo, siue per *substitutionem similis &c.* Est tamen etiam in vulgaribus quædam industria, *vt posse recte conficere emplastra, vnguenta, cerota* & similia: quidam etiam destillationibus dant operam aliisque magisteriis chymicis, quæ ad præparationem medicinarum chirurgicarum pertinent. Vnde *Paracelsus* in sua *Berthonica* sibi multum arrogat. Artificis est posse bene parare *emplastrum magneticum* inuentionis Paracelsicæ quod descripsit *in Gemmario suo Boetius*. Non est cuiuius facere *corallatum*, & in illa singularia ex argento *viuo, Antimonio, arsenico*, plumbo, lithargyro, vitriolo, colcotare cæterisque ad cancros, lepras, luem gallicam, & alia mala astralia profliganda. Veruntamen hæc potest chirurgus à probatis chymicis sibi comparare. Lignum coquere iam didicerunt & opifices & mulieres. Admiranda sunt, & quasi monstrosa, quæ sæpe periti artifices in magnis malis, Deo benedicente, consequuntur, vt ostendunt vulnera capitalia, spiritalia, intestinalia, & alia in quibus vir apparet. Præceptis quidem operationes tales, & historiis explicantur apud *Paræum, Fabricium Hildanum, Wurcenium, Quercetanum, Botallum, Paracelsum, Lanfrancum, Riolanum, & alios*, sed experientia sæpe plus virium habet, quam præcepta, vt constat his qui in rerum pub. frequentibus nosocomiis, & bellis artem exercuerunt. Inde etiam *iudicare posse de vulneribus, fracturis*, & reliquis ad chirurgum

chirurgum ſpectantibus, & conſilium imperitis dare, informareque iudices, eſt ſublime opus artificis. Secare anatomice, abſcindere membra mortua, oſſa radere, terebrare, deſquamare, euiſcerare cadauera, condere, item ſunt opera chirurgi; ſed minus excellentia, ſępe adhibetur etiam ad ſectiones anatomicas, quas non quilibet perite adminiſtrat. Vt in aliis *ordo* primas tenet, ita etiam in operationibus chirurgicis, vbi *confuſio, inuerſio, trepidatio, cunctatio, præcipitantia, imprudentia* ſæpe plurimum nocent. Verum hæc omnia ad plenam artis informationem pertinent. Nos hic rudimentum ſaltem proponimus, hoc potiſſimum fine, vt pateat *chymiatrian hermeticam* non debere adeo inuiſam eſſe Galenicis. Nihil enim per ſe detrahit arti, ſed potius eam iuuat & declarat. Si animorum exaſperatio, contemtus, vana arrogantia, conuitia & huiuſmodi pręclararum artium peſtes aliæ è medio tollerentur, ipſæ per ſe ſcientiæ facile conciliarentur. Sępe etiam opinio & ſuſpicio, mordicuſque vni autori adhęrens affectus vim facit veritati, & lumen mentis à ſyncere iudicando auertit. *Paracelſi* errores, criminationes, & contumelias, liberaliter reiicimus, & *Paracelſiſtarum impoſturas* ingenue aperimus, & confutamus. *Quæ vero tum ab illo, tum ab his ſyncere inuenta, facta, iudicataque & vera deprehendimus, abſit à nobis, vt ea contemnamus.*

Hinc factum vt in chymicis noſtris Paracelſica magiſteria non omiſerimus. Verum de his hactenus. Paracelſiſtarum acerbitas etiam nos acerbos facit. Cui volupe eſt in alios maledicta ingerere, quod Paracelſus à Baſilio Monacho acceptum multipliciter auxit, facit vt malefacta noſcantur ſua, ipſeque ſimili colore depingatur.

FINIS.

VITA

D. O. M. A.

VITA, VIGOR ET VERITAS ALCHYMIÆ TRANSMVTATORIÆ IN SYNTAGMATE ARCANORVM NON PER dubias coniecturas, ſed Philoſophemata ſolida explicatæ & traditæ,

ILLABEFACTA INFRACTA & conſtans.

Hoc eſt:

DEMONSTRATIO IRREFRAGABILIS, Tranſmutationem metallorum, & argenti viui ex imperfectioribus ad perfectiora non tantum eſſe poſſibilem arti, & naturæ (in aliquibus quoque reciprocam) verum etiam ſæpe ſpectatam, rationeq; & experientia multiplici comprobatam:

OPPOSITA APOLOGIÆ, ET TRACTATIBUS de interitu Alchymiæ tranſmutatoriæ Nicolai Guiberti Medici Lotharingici poſt quadraginta annorum Paracelſiam inanem ad Galeniam crudam non ſine iniuria, & contumelia artis & artificum conuerſi,

PRO VERITATE CERTANTE

ANDREA LIBAVIO M.D.P.C. CHYMIÆ Hermeticæ ſtrenuo vindice & aſſertore.

Anno M. DCXV.

Lectori ingenuo.

Petrus Epiſt.2.cap.2.verſ.12.& S.Iudas in ſua Epiſtola verſ.10.ſcribunt de hæreticis, & pertinacibus Iudæis, falſisque Doctoribus: οὗτοι ὡς ἄλογα ζῶα φυσικὰ γεγεννημένα εἰς ἅλωσιν καὶ φθορὰν ἐν οἷς ἀγνοοῦσι βλασφημοῦσι, &c. Iſti, vt irrationales phyſicæ beſtiæ, natæ in capturam & occiſionem, maledictis inceſſunt, & contumelioſe blaſphemant ea quæ ignorant. Quod illi apoſtoli de ſyncerae pietati, & orthodoxæ Euangelii doctrinæ reclamantibus pronunciant, etiam veritatis philoſophicæ, in primis Alchemiæ tranſmutatoriæ aduerſariis congruit. Cum enim rude & imperiti ſint optimarum diſciplinarum, adeo vt nonnulli etiam in Grammaticum ſermonem impingant, nec de myſteriis chymicis, aut aliis Philoſophicis quicquam ſyncere, aut fundamentaliter intelligant, liceat aliqui ſibi eſſe videantur, vt canes tamen imbelles allatrant ſcientias, & earum alacres profeſſores, defenſoresq; conuitiis proſcindunt, ne quod ipſis Deus & natura denegauit, alii cognouiſſe exiſtimentur. Noſti, Lector, me hactenus ſtudioſe, & pro virili, gratiaque Dei, & talento illo, quod mihi diuinitus concreditum eſt, & cuius rationem in extremo iudicio reddere cogar, in controuerſiis Theologicis, Philoſophicis, medicisque & chymicis hermeticis verſatum eſſe, & multorum antagoniſtarum non contemnendis armis exercitatum. Pugnaui pro veritate quantum potui, iamque quoniam ad mediocrem ſenectutem perueni, quietem mihi, & reſpirationem aliquam policebar. Quis etiam putaſſet chymicam mihi litem motum iri ab eo, qui totum decennium obticuit, quemque mortuum potius, quam viuum crediidiſſes? Quis ab illis, qui ex meis commentariis ſua compendia fecerunt, & experimentorum nonnihil cum ipſa doctrina hauſerunt? Contigit vtrumque. Imbellis quidam ſenex, & armis veris deſtitutus in me irruit tanta cum conuitiorum & maledictorum mole, quantam, vt ſcribit, Aſinus portare nequeat. is eſt Nicolaus Guibertus Lotharingus Medicinæ Galenicæ crudus Doctor, qui cum floridam, & recte diſcendi ætatem inter flagitia & impoſturas Paracelſicas conſumſerit, ſerò ad ſyncera ſtudia veniens quaſi αὐτοδίδακτος ex ſua opinione iudicat de ſcientiarum principiis, cumque deprauatè videat, de omnibus, in quæ incidit, non aliter ſtatuere poteſt quam prauè.

Non intelligit vim verorum argumentorum; non habet præſidia illa logica ad certamen literarium neceſſaria: non capit neque Latinam meam locutionem, neq; Græcam. Termini eruditi ipſi ſunt peregrini, & barbari. Expectabam argumenta, ſed elenchos ſophiſticos, mendacia, & vanitates inuenio: Sapientes rationes, quibus & ego poſſem proficere, mihi promittebam: ſed ſtultitias nanciſcor: Veritatem me cogniturum putabam, ſed aſſunt falſitates magno numero: Certamen de virtute fore augurabar, at ille in me omnia crimina ingerit, quæ etiam apud perditiſſimum illum & toties triumphatum, Gretſerum, Del Rio, & alios propter religionis diſſenſum mihi infeſtos, reperire potuit. Diu deliberaui venirem ne ad manus denuò, an vitiorum illud certamen detrectarem. Suadebant amici ſtercori non eſſe colluctandum: Senem illum decrepitum tarde conceptam ſtultitiam non poſiturum eſſe: Neceſſaria magis agenda. At inquam rurſum mene adeo inſtrenuum eſſe, vt cum fortiter ex carceribus procurrerim, prope metam ſeu concidam, ſeu ignaue me geram? Non deſerendum veritatis patrocinium eſt vſque ad extremum halitum. Dicteria & conuitia in me ingeſſit? Quis fortis iſta reformidet? Qui criminum metu ſtationem deſerit intrepidi, infractique bellatoris laudem mereri non poteſt. Accinctus itaque rurſus ſum arma chymica, & quia nouis argumentis & hiſtoriis, vel potius elenchis, ſophiſmatibus, & peruerſiſſimæ vitæ nequitiis videbatur armatus ille Lotharorum ampullator vti, hæc aggreſſus ſum, & tota in ventum redegi. Ita vero

ſcriptio-

ſcriptionem temperaui, vt ſemper aliquid admiſcere ſtuderem quod ſtudioſæ iuuentuti poſſet vtile eſſe.

Noſti mihi eſſe ſermonis genus ex poetarum commercio aliquanto fœcundius, & neruoſius: ex Philoſophia vero accuratiore aliquanto difficilius his qui ſoliti ſunt circa humiles lacunas, & plebeium morem exerceri. Inde videor aculeis minacior, & importunior. Fateor inter tanta criminum contagia accidere mihi aliquid humani potuiſſe. Quis enim tam lenis ſit, & tam molli animo vt non interdum conſurgat, & vim vi repellere annitatur? Proteſtor tamen quæcunque ſint verba, me non perſonam, ſed qualitates & rationes eius tetigiſſe. Voluit me vitilitigator ille trahere ad quædam Theologica hoc conſilio, opinor, vt intercludatur reſponſioni meæ via ad pontificios. Verum ego nolui pugnas Theologicas pugnare. Notum eſt me addictum eſſe Auguſtanæ confeſſioni. Non opus eſt vt chymica & Philoſophica miſceantur cum Theologicis. Seponatur hæc diſſenſio. Alicubi tam acerbe Gheſuitarum vehementia in me debacchata eſt vt non potuerim vitare mentionem etiam horum. Sed Gheſuitæ, ſi quid inuenient de ſe ſiniſtre dictum, imputent Guiberto, eique imperent pœnitentiam, & ſatisfactionem. Quis enim iuſſit eum confundere ſacra profanis, & tam maligne diſputare vt omnia vndiquaque in contumeliam comportaret? Si ante decennium quid accidit, vbi recens erat cum Gretſero decertatio, id in præſens debuit quieſcere. Corripiant, itaque hominem, & doceant certare prouide. Cæterum, vt Iob cap. 7. ait, Militia eſt vita hominis ſuper terram. Hanc bene militare oportet ſuadente Paulo ſeruata fide & bona conſcientia. Qui ſic militat vt libido ſuadet, de eo Eccleſiaſtes dicit: Ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum, & SCITO quod pro omnibus his te Deus adducet in iudicium.

CVR VIRI MAGNI NON PRÆMITtunt ſuis ſcriptis ἀμυντήρια illa de Momo, Zoilo?

RAtio facilis eſt: Quia certi ſunt in ea excelſitate ſe ſuaque poſita eſſe, ad quam Liuor nequeat peruenire. Contemnunt infra ſe abiectos Momos, Zoilos, & alia monſtra. Deinde quid prodeſſet etiamſi contra Momos ponerent antidotum, & appenderent amuletum? Tertio Elephantes non curant muſcas, ſed prehenſas occidunt, tantum corrugato corio. Qui vero in luto adhuc hærent, & malorum operum conſcii vident ſua fata, per poetaſtros quoſdam ſtultos verſiculos fabricari curant, eoſque tanquam malam hederam, aut Pentaculum inefficax & otioſum terriculamentum ſuis libellulis præmittunt; TEMERE.

DE MODO HVIVS DEFENSIONIS PROOEMIVM.

VM anno Christi 1603. Nicolaus Guibertus Ducis Lotharingorum Medicus, aut, quem se appellat, Lotharingus Doctor Medicus, scripserit contra Alchymiam, quam putauit ratione & experientia ita viriliter à se impugnari, & expugnari, vt nunquam in posterum se erigere valeat, *& id scriptum fortasse non ad omnium manus peruenerit, aut etiam nolint id tam futile, vesanum, & impotens sibi comparare literati, operæ pretium erit singulorum capitum, in quæ digestum est, argumenta nude reponere, confutationes adiicere breues, contrarium expositis euincere, & absurditates, paradoxaq; Guibertiana in luce ostentare palam. Deinde ad Apologiam iam quinquagenarii, nō ætate. (Nam hac proculdubio septuagenarius, aut senior erit) sed disciplina chymica accedemus, demonstrabimusq; in ipso non secus, ac in Iudæis rebellibus, verum esse illud Saluatoris* Vos ex patre Diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. *Ille* homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo. Cum loquitur mendacium, ex proprio loquitur, quia mendax est, atq; eius rei pater, &c. *Ioh. 8. Tertio videbimus quid noui in Tractatibus de Interitu Alchemiæ transmutatoriæ per totum Decennium parturiuerit, & quale ouū ipse coruus malus excluserit. Assit nobis veritas inculpata, & vera sapientia, doceatq; quam horribile monstrum sit falsitas, & insipientia cum comitibus suis pessimis, persuasione se esse aliquid cū nihil sit, & scire, cum omnia ignoret, & posse verbis pugnare cum rerum notitia, & experientia careat: Deinde arrogantia, sophistia, maledicentia, quæ vitia in Guiberto eo sunt deteriora, quo à sene decrepito, & longo vitæ vsu prudentiore alieniora, inq; ipsissimam veritatem magis iniuria. Sed rem ipsam aggrediamur.*

Generale argumentum cum sponsione & obligatione Guiberti.

I verum est, quod, vbi rerum euidenter apparentium experientia est iudex, seponendæ sint opiniones, & rationes, Alchemia transmutatoria, qua sub vno genere proximo species vna in alteram symbolum habentem traditur ō-uerti, palmam contra omnes Guiberti conatus obtinet. Est autem prius. Ergo & posterius. Ratio connexi est, quia euidentissima experientia notum est transmutari species in species sub vno genere proximo, idq; primum apparet in elementis ipsis. Alia species est aqua, alia aer, quorum genus proximum est elementum Transmutari eas vicissim quid notius? Secundo idem manifestum est in mistis imperfecte. Nebula & nubes sunt diuersæ species sub vno genere proximo meteori aquei. Ex nebula fieri nubem nemo ignorat, præsertim accolarum nemorum. Ita vapor, nebula, nubes, pluuia transmutantur. Ex halitu fit ventus, ex vento consistente, vaporibusq; oppresso nubes: ex nubibus pluuia. Halitus sulphureus eleuatus consistit, iterumq; mutatur in corpus sulphureum quod non raro defertur pluendo. Metalla sunt imperfecte mistis proxima, vt & semimetalla. Ex stibii regulo, & bismuthi semimetallis fiunt metalla, vt plumbum, si eis committatur spiritus plumbi. Ex ferro fit chalybs; ex vtroque æs iam publica, & irrefragabili experientia. In conflatoriis officinis ex plumbo fit plumbago & lithargyros; Et rursus eadem, in plumbum reducuntur. Esse vero ea species diuersas, definitiones specificæ indicant. Si velis dicere, accidentibus differre, res adhuc est clarior. Quod si compositiones respicere velimus, exempla adhuc occurrunt plura tam in arte quam natura. Præterea facilius est sub vno genere proximo species mineralium transmutari, quam sub genere remotiore existentia. Ista n. symbolum habent, & sunt in potentia propinquiore: hæc non habent. Si fit id quod difficilius fieri poterat, cur nō quod facilius? Sed connexi firmamēta plura occurrent inter tractationes ipsas. Assumtio est Guiberti. Sic enim scribit lib. 2. c. 1. *Opiniones & rationes hic*

nes hic parum valere possunt,cum rerum euidenter apparentium iudex sit experientia NON RATIO,*quam sibi vnusquisque verisimiliter commentus fuerit.* Et: *Cum quid plane fieri conspicitur* (vt plumbum mutatur in lithargyrum;Lithargyrus in vitrum,aut lac virginis,vitrum in aquam: vel etiam plumbum statim in aquam;Et sic de ære,ex quo fit vitriolum,sicut & ex ferro;ex omnibus metallis fit mercurius, & ex hoc iterum potest fieri metallum, &c.) *nugatoria & superuacua ratio est quæ ipsam fieri causam afferens dicat.Testante eadem Galeno de morb. vulg. comm. 3. Nugatoria etiam & superflua tot tantorumque testimonia. Quid enim opus est vel ratione, vel scriptorum testimoniis vbi sensus nostri nos erudire possunt,atque experientiam consentientem habemus?* Item:Recte scribit Aristoteles lib. 8. phys. *Quærere rationem & dimittere sensus,infirmitas quædam est intellectus.* Ex his ille porro sic concludit aliquot locis: *Si oculata fide,si* experientiis etiam tam facilis experimenti quæ subiiciuntur oculis, conuincere possunt chymistæ metallum in aliud mutari,ferrum in æs,æs in ferrum, & sic de reliquis: proculdubio nugatoria & superflua ratio erit,quæ ipsam fieri causam afferens dicat:Superflua erunt testimonia, &c. Item: *Si id nobis præstabunt sine fuco, non modo admirabimur artem, sed etiam ornabimus summis laudibus etiamsi sine lucro,& magnam gratiam referemus,& in maioribus ei credemus.* Ita cap. 4. *Hæc experimenta* (de argento viuo ex plumbo,de ferro in æs, &c.) Si vera essent, vel saltem ex eorum numero *VNVM aut alterum*,negantes transmutationem metallorum fateri cogerent.Item cap. 13. *Si ex ferro purum æs* in tribus dimensionibus sui plenum totum, & non ferri vere, & sine fuco è suis fornaculis in medium proferat,*Volo vt mihi omnes boni succenseant,& diffidant, vt me MENDACII & CALVMNIÆ arguant*,autor ero vt omnes eorum sententiæ subscribant,vt omnes Alchymiam admirentur,laudibus summis ornent,nec in posterum fidem habeant mihi,vel aliis.

Hæc Guibertus.Si vir bonus est & seruans pactorum, an non debet præstare id cui se obligauit incoactus,& sua sponte?Omnino debet.Iam siue metalla, & alia mineralia specie differre dicat,siue accidentibus,liquidissimæ est experientiæ etiam plebeiæ,quod ex ferro fiat purum putum:quod plumbum in argentum viuum mutetur, quod idem in Lithargyrum, vnde etiam reduci potest,&c.

Necesse est ergo primum vt æquo animo ferat,si eum redarguimus MENDACII,vbi veritati vim fecit,& si calumniatum esse dicimus,vbi naturam præter verum est interpretatus. *Guibertus reus obligationis ad calumniam & mendacium.*

Sed ille Sophisticæ suæ confidit. Ne enim mentitus & calumniatus esse videatur, in omnia se rerum miracula vertit,& tam opera artis quam naturæ calumniatur. Itaque etiam aliquoties contrarium ponit, & experientiæ contradicit. Ita enim scribit cap.13.de experimento æris ex ferro,*id apud aliquos SEMIDOCTOS fidem inuenisse* (talis ipsi est Agricola, Wernerus, Matthesius & cæteri) *Mistionem quidem esse & temperaturam satis exactam, quæ dederit mendacio locum: non esse forma mutationem*: Et paulo infra:*Si ad examen iudicij & RATIONIS hæc prius reuocassent, longe aliter sensissent.* *Apertissimæ experientiæ negatio.*

Ecce tibi. Iam ratio in re sensibili est prior,cum ante ratione repudiata experientia iudex poneretur.Demonstra sensibili experientia, quod æs ex ferro non fit æs purum, sed mistura ex aere, & ferro. Vt id demonstres experienter, habes examina singulorum metallorum. Rationes tuas non audimus.Iam enim eas reposuisti. *Guibertus sibi contrarius.*

Quod ad testimonia artificum attinet,meminerimus ea reiecta iam esse à Guiberto, quanquam immerito.Quis enim quæso iudicabit de ferro, ære, auro, argento, docimastis repulsis? Non multitudine imperita iudicandum est quod bene iudicari debet; sed scientia peritiaque. Hæc autem est sapientum prudentumque artificum.Vbi artificum,& rerum testimonia assunt, temeraria est verborum contentio.In fine lib.2.hæc audet scribere: *Præmoneo curiosiores vt non omni spiritui credant,dubitentq; SEMPER in re magni momenti de testimonio singularis quantumcunq; probi viri, &c.* In animum sibi inducant cum Psalmista,quod *omnis homo est mendax &c.* Bene mones Guiberte.Ex vtroque ergo contra te sic argumentamur: *Artifices periti repudiati*

Si vnum atq; alterum saltem experimentum transmutationis est verum,Guibertus est mendax,& calumniator suo ipsius iudicio,& obligatione. Atqui non vnum atque alterum, sed multa sunt vera.Ergo Guibertus est mendax,& calumniator sua ipsius obligatione.Assumtum patet, nō ratione.hanc enim repudiat, & sic totum suum primum librum temeritatis damnat: Sed euidentibus experimentis. Deinde: Si nulli,etiam probo viro testanti credendum,quia omnis homo mendax,neque Guiberto credendum est.Est enim homo; Et quidem videretur etiam vir probus esse,nisi seipsum calumniæ,& mendacii astrinxisset.Prius est, iudice & monitore Guiberto. Ergo & posterius: ὅπερ ἔδει δεῖξαι.

Libri I. Guiberti Cap.1.

Res huius capitis hoc syllogismo continetur: Quæ ars ex non auro conatur facere aurum, & metallum quoduis in aliud docet conuertere,tota est inuenta fallaciis ad quæstum, vel errorem,nec est aliud quam fumus,seu splendida policitatio carens suo effectu.

Alchemia est ars,quæ conatur ex non auro,&c.

Alchemia ergo tota est inuenta fallaciis,&c.

Propositionis probatio: Aurum vel argentum ex alio metallo studio humano, & arte nunquam esse factum vel mediocriter eruditi comperire possunt. Hoc porro probare vult noui operis materia,& forma noua.Augetur consequente: Alchemiæ fornaculæ nihil aliud sunt quam noctuę ad aucupium crumenarum.Responsio:Distinguo propositionem.Aut enim vera & legitima via docet,conaturq; facere aurum verum, & legitimum, quod omnia examina naturalis auri sustinet,aut illegitima sophisticum. De priore nego maiorem: De posteriore discerno fines. Nam

etiam sophisticum aurum, & argentum si non animo, seu proposito fallendi fit, sed ad ornatum externum, vt Persica illa pocula ex ære, quæ in templum secundum sunt illata ex Thesauris Darii, &c. non est inuentum fallaciis, nec caret suo effectu. Hoc vnum. Deinde quod ad cætera metalia attinet, nego eorum causam esse parem causæ auri & argenti. Itaque etiam multo minus inuenta fallaciis erit ars vertendi plumbum in lithargyrum, & ex hoc faciendi lac virginis, vel plumbum in minium, cerussam, plumbaginem, &c. medicinæ causa, aut opificiorum. Tertio, sophisticum est quod dicitur de effectione auri studio humano, & arte. Neque enim ars est primarium agens internum, sed instrumenta naturæ, quæ ars industrie adhibet materiæ naturali passibili.

Contrarium ex dictis.

Quæ ars nec fallaciis inuenta est, nec caret principiis tum scientificis, tum practicis ex natura ratione & experientia extructis, non est fumus, & splendida sine effectu promissio.

Transmutatoria metallorum est ars eiusmodi. Ergo.

Assumtum declaro de ea transmutatoria quæ est vniuoca, & essentialis, non quæ sophistica & impostoria, quam sub communi nomine Alchymiæ plærique solent damnare.

Item: *Si cum omnibus sapientibus constanter possumus affirmare transmutatoriam vniuocam esse veram & vtilem, quisquis eam damnat & vituperat insipiens erit, & vesanus.* Est autem prius: quod demonstratur copiose variis argumentis. Ergo & posterius: Ex consequente Nic. Guib. Lotharingus damnator artis non est sanæ mentis.

Calumniæ & mendacia Guibertiex cap. I.

I. MEndacium & calumnia est: Alchymia nihil aliud est quam vanitas & impostura.

2. Alchymia est potius calliditas, quam ars, vel scientia dicenda.

3. Alchymia est falsa impostura: (in quo est solœcismus. Si enim est impostura falsa, non erit impostura. Falsum enim opponitur vero. Falsus dolus non est dolus, Negatio enim quædam est falsitas.)

4. Alchymia TOTA est inuenta fallaciis.

5. Alchymia nihil aliud est quam fumus, & pollicitatio carens effectu: Noctua ad aucupium crumenarum.

6. Aurum, vel argentum ex alio metallo nunquam fuisse factum mediocriter eruditus quoque comperiet.

7. Quid in ea verum, quid falsum sine affectibus explicabo, (nempe sine affectu est vocare sapientissimos philosophos, & artifices professoresq; alios tenebriones, nugigerulos, mendaces, sordidissimos, abiectissimos impostores, mere bardos, pecora, impios, magos, sagas, hæreticos, schismaticos, regnum Sathanæ procurantes: omnes autoritates, & testimonia contemnere, experimenta liquidissima calumniari, & peruertere, &c.

Res capitis secundi lib. I.

NEgatur arte ministrante naturam posse metallum vnum mutare in aliud. Argumento: quia id apud doctos sit indubium: Indocti saltem falsissimis, & absurdissimis rationibus, fallacibusque experientiis in dubium vocarint: quasi diceret, esse per se verum axioma, quod omnes docti iudicent. Sed mutatur nonnihil ratiocinatio in hunc modum:

Si vnius metalli in aliud transmutatio in natura non datur: etiam non datur res in natura quæ possit ad eam naturam deduci, vt eius drachma adhibita metallo alicui aliquot libras alterius efficiat.

Atqui non datur in natura transmutatio vnius metalli in aliud. Ergo.

Assumtio iam fit Thesis duobus libris comprobanda.

Sensus propositionis est, non data transmutatione tanquam opere effecto, non dari transmutans tanquam causam; Sicut & vicissim, negato transmutante, negatur transmutatio. Additur determinatio per pondera: Sed de hoc non est lis principaliter.

Responsio: Præcedens caput de studio humano, & arte tantum loquebatur: hoc secundū in antecedentibus mutat sermonem. Artem enim naturæ coniungit. At syllogismus de natura sola proponit. Mentis inconsideratæ error. Emendamus: *Si nec natura sola, nec natura cum arte conspirante datur transmutatio vnius metalli in alterum, nec transmutans siue naturale, siue artificiale datur.*

Sane sic solemus iudicare quod nunquam factum est in natura, id ne fieri quidem posse, cum non sit ratio cum non sit factum, si fieri potuit. Frustra enim est potentia, si non sequ tur actus. Verum limitatione opus est. Sunt enim quædam quæ fieri possent, sed quod non fiant, non est defectus causæ agentis, verum actus eius propter perpetua impedimenta. Terram totam corruptibilem esse patet: at nunquam corrumpitur tota vsque ad finem mundi.

Minor est pro Rhodo. Hic ergo saltandum.

Nos contra:

Syllog. oppositus.

Si datur in natura non tantum vnius metalli in metallum aliud, sed & non metalli in metallum, & metalli in non metallum transmutatio, datur etiam res naturalis quæ transmutandi vim habeat siue per se consideretur siue socia arte:

Antecedens

Antecedens est. Ergo & consequens.

Connexum est manifestæ veritatis. Assumtionem non probamus duorum librorum nugis: sed experientia. Nam certum est, communique sensu, iudicio & experientia probatum ex ferro æs fieri, ærei spiritus in chalcantho operatione, in quo est natura æris effectiua, & quasi seminaria. (Analogos enim est.) De aliis, producentur experimenta, & veterum seculorum, & nostri testibus infallibilibus. Non metallum in metallum transit cum ex argento viuo fit aurum, argentum, æs experimentis euidentibus: cum ex regulo stibii, & bismuthi plumbum, vel stannum, per animam plumbi vel stanni. Metallici liquido deprehendunt nasci metalli, argentum, æs, plumbum &c. Ex bismutho nihil actu argenti habente argentum post aliquot annos est excoctum &c. Generatio ex non Ente in Ens est motus. Metallum in non metallum verti, mutatio in hydrargyrum, salem, vitriolum, lapidem, cinerem, vitrum, testatur, idque manifestum est apud conflatores, figulos, vitrarios, gemmarum & smalthi artifices &c. Et cur Petrus aurum vocaret corruptibile? Cur Deus minetur se in scorias versurum argentum? Qui cæmento, stibio, & similib. medicaminibus vtuntur, imperfecta metalla corrumpi in scorias sciunt. Hæc liquida sunt. Probata res tota est vnico syllogismo.

Flagitia capitis II.

I. HYperbole Augurelli à Fernelio repetita, defertur in disputationem seriam, quasi immensa quantitas argenti viui tenui parte tincturæ possit transmutari. Odiosa & calumniosa hæc ex poëti allegatio est.

2. Eos qui Guiberti negatiuam in dubium vocant, vti rationibus insulsissimis, absurdissimis, falsissimis, experientiis fallacibus, minime veris, mendacium criminosum est. Non insaniendum, sed demonstrandum quod proponis. Animi immoderati id est indicium.

Res capitis III.

THema est: Vnius metalli in aliud transmutatio non datur in natura. Arg. sumitur à ratione, & experientia: Syllogismus:

Quod dari nec ratione nec experientia probari potest, id non datur in natura.

Vnius metalli in aliud transmutationem dari, nec ratione probari potest, nec experientia. Ergo.

Maior patet: Duo enim ista sunt iudicandi instrumenta à natura data ad omnem cognitionem veritatis.

Minor suscipitur probanda cum tantis ampullis vt dicat se prolaturum argumenta *ex intimis philosophiæ penetralibus* validissima, vt cogantur fateri omnes, chymistarum commenta de mutua metallorum transmutatione perperam fuisse habita pro veris sententiis, & experimenta eorum esse falsa.

Ridicula Guiberti ex imperitia, & malo iudicio confidentia.

NOTA. Transeat maior in hac materia. Minor & eius ampullosa illustratio vno membro truncatur in lib. 2. vbi, vt supra ostendimus, rationem repudiat, vbi euidens est experientia. Hæc enim omnem logicam ratiunculã, quæ aduersatur elidit. Itaque totus primus liber nihil aliud habebit quam inania verba. Male ominatur Guibertus in titulo capitis vbi ait: *Longe aliud suadere* VIDENTVR.

Syllogismus oppositus:

Quod in rebus rationi & sensibus subiectis ratione & experientia demonstrari potest, id est certum.

Rationis nomine non quamlibet intelligimus, sed principia scientifica propria & communia, quibus iungi possunt & minus essentialia argumenta.

Vnum metallum transmutari in aliud posse, ratione, & experientia demonstrari potest, cum sit res vtrique subiecta. Ergo.

Minor patebit & inanitate contra demonstrantis, & insitis rationibus cum experimentis, non vt videantur, sed vt sint vera quæ ponuntur.

Ineptiæ & conuitia capitis III.

I. PRoponit demonstrationem; exit in VIDETVR.

2. Sic ratione & experiẽtia vult probare, vt aurum ad lapidem Lydium: Inscite. Neq; enim syncera probatio est auri ad lydium. Omen rei inest. Reuera enim adulterina erit probatio.

3. Rationem & experientiam inconsiderate ad omnem veritatis cognitionem proponit. Nam in diuinis nec ratio humana, nec experientia nostra satis est valida.

4. Conuitium & calumnia est chymistarum mendacia & commenta pro veris sententiis esse habita. Sentit autem non de sophismatibus, sed de tota arte transmutatoria. Si quis libros artificũ sapientum perlegat, is certe non mendacia viderit, sed philosophemata, & principia in vniuersa natura fundata.

5. Chymistas experientiam tanquam fucum ignorantiæ suæ allinere, verum fuerit apud magistros inter quos per annos 40. carbones perdidit cum oleo, & opera Guibertus, sed non apud philosophos & artifices probatos.

Res capitis IV.

MVtatur thema & sic enunciatur: *Metallorum metamorphosis impossibilis est naturæ & arti:* Pro: Trãsmutatio vnius metalli in alterum non datur in natura. Tametsi hæc differant, tamen feratur hyperbole.

Species Guiberti.

Argumentum est: Quia species in speciem non mutatur. Quid sibi hoc velit, explicat. 1. Species intelligendæ sunt eæ quæ sunt corporum distinctæ, naturales, substantiales, perfectæ, habentes formas proprias peculiares, differentiales, quibus ab aliis eiusdem generis distinguuntur, & quæ sunt sub vno genere proximo.

2. Exceptiones adduntur quatuor. 1. Species per artem factæ excipiuntur, vt vitrum, calx, cinis. 2. Species accidentales excipiuntur. 3. Excipiuntur imperfectæ subordinatæ perfectis. 4. Quæ sunt generum remotorum, dubium habent.

Syllogismus:

Si impossibilis est speciei in speciem mutatio, metalli vnius in aliud transformatio est impossibilis.

Quodlibet enim metallum est species in se perfecta, & distincta ab aliis, omnibus numeris absoluta, consistens in ordinaria mutatione.

Illud est: Et hoc ergo.

Assumtio probatur duplici prosyllogismo: 1. ab autoritate: Nam speciem in speciem non mutari receptum est ab omnibus sapientibus. 2. Ratione: Si species in speciem mutaretur, in ordinaria mutatione deberet corrumpi species, delerique forma vt species esse desineret, & noua forma in materiam introduceretur. At hoc non est. Ergo neque illud. Minor rursus probatur:

Si species in ordinaria mutatione corrumperetur, simul interiret ratio generis: Declaratur: Si equus corrumperetur, simul animal interiret, quia equus est animal; Si plumbum corrumperetur vt aurum fieret, periret etiam ratio metalli.

Consequens non est: Neque ergo antecedens.

Responsio: Primum quod ad limitationes attinet, eæ sunt ridiculæ. Certe bene ageretur cum aduersario si ei permitteretur pro arbitratu terminos exponere. Logici peripatetici dicunt species esse subiectas suo generi. Species est pars generis. Ea vel subalterna est, vel vltima, quæ iam non amplius in alias species diuiditur. Vltimam aliqui vocant exemplum indiuiduum; sed ne Lotharingus queratur se circumscribi vocibus, sit species vltima proxima indiuiduis, quæ & suo ambitu complectitur. De his speciebus verum est omnino quod non sit inter eas transmutatio: vt homo est vltima species, cuius forma Humanitas. Homo in hominem natura, & arte est intransmutabilis: Sed nec homo in bestiam, quæ sunt duæ species subiectæ vni generi proximo quod est animal. Id alii sic enunciant: *Homineitas singularis non est transmutabilis in homineitatem aliam, nec in bestialitatem.* Ita metallum specie consideratum non transit in speciem oppositam, vt metalleitas vna non transit in metalleitatem. (Liceat vti his Platonicis barbarismis) alteram; plumbeitas, non fit aureitas & sic deinceps. Hoc ratum est. Quod autem attinet ad singularia sensibilia, quæ dicuntur indiuidua, in corruptioni subiectis, distinctione opus est. Alia enim ratio est elementorum simplicium, imperfecte mistorum, & mineralium: alia plantarum & animalium, nisi qua alterum genus ad alterum reuocatur, vt in plantanimalibus, & quæ reducuntur ad aliud genus. *Hic vnius corruptio est alterius generatio*, & contra in determinatis siue sub vno genere proximo, siue sub diuersis. Imo & in plantis & animalibus est diuersitas. Aut enim de speciebus imperfectionis vltimæ perfectioni subordinatis sermo est, aut de his quæ vltimam perfectionem acceperunt. Præterea aut de mutatione per se loquimur, aut de accidentali. Illa naturalis est, hæc etiam violenta esse potest. Pressius: species non transit in speciem formaliter; at forma vnius corrupta materialiter fit transmutatio in determinatam. His & aliis limitationibus concessis, ingens non fenestra, sed ostium patet chymicis à carcere Guibertino elabendi.

Ad syllogismum ergo dicimus:

Maior, seu connexio distinguitur. Aut enim accipitur de omni omnino specie καθόλου, aut de certa, & limitata. Si de omni; falsa est. Nam aliqua specie in speciem transmutari possibili, possibilis erit & metallorum transmutatio. Sin autem ita limitatur connexio; vt vult Guibertus, irridetur à chymicis. Eat & disputet cum suis phantasiis. Quid hoc ad chymicos? Assumtionem esse particularem & fallere elencho à dicto secundum quid, iam patet, idemque suis limitationibus confitetur Guibertus ipse.

Probatio prima assumti eodem errat elencho. Non enim absolute id receptum est, sed secundum quid. Probatio secunda est stulta & ridicula. Non enim ratio metalli perit si ex hoc plumbo fit hoc aurum, quia vtrumque est metallum: nec verum est destructa vna specie destrui genus, & mortuo hoc homine hominem simpliciter mori. Ad scuticam Dialecticam.

Scutica Dialectica.

Quod autem dicitur speciem prioris interire debere, si gigni ex eo debet posterius, de singulari vltimaque forma, & materia verum est, seu de indiuiduo, non autem de specie logica plurium indiuiduorum. Bucephalo pereunte non pereunt equi, sed tantum hic equus: multo minus perit animal καθόλου Quando perit forma plumbi huius, non perit plumbum simpliciter: Restat enim eius forma in pluribus partibus: multo minus perit metallum simpliciter. Est autem ex principiis physicis discendum, quod materia elementaris nunquam excedat è potentia, sed semper procliuis sit ad formam aliam ad quam est disposita, siue natura fiat mutatio, siue violentia. Generatio & corruptio fiunt in materia communi quando formæ priori cum suis proprietatibus indiuiduantibus expulsæ succedit posterior determinata, agente aliquo disposito per modum conuenientem. Syllog. contrarius:

Si & natura & arte possibilis est speciei in speciem in generabilibus & corruptibilibus, certo modo transmutatio, metalli in metallum aliud transformatio aliqua non est impossibilis.

Illud est: Et hoc ergo.

Conne-

Connexum declaratur, quia metalla sunt corpora generationi & corruptioni obnoxia, atque adeo species rerum transformabiles, facilitate prope elementari. Itaque vel in speciem generis eiusdem abire possunt, vel diuersi. Assumtio probatur limitationibus Guiberti, addita declaratione, quod dicatur species in speciem singulariter mutari, cum vno corrupto, generatur alterum substrata communi materia. Probatur & irrefragabili experientia, & analogia cum elementis, & imperfecte mistis, variisque mineralium passionibus.

Natura autem id fieri, Physica tota elementaris, & quæ mineralium passiones considerat, principiis suis de potestate materiæ, & vi contrariorum agentium contestatur, idque sic etiam inuenitur in imperfectis maxime. Ferrum enim paulatim ferrugine, æs ærugine, plumbum cerussa, &c. consumitur, & transit in aliud determinatum. Artis vim comprobant varii, etiam opifices, vt aurifices, vitrarii, figuli, & omnino chymicorum quoque caculæ. Fit transitus in rem generis diuersi, vt in lapidem dispositum, & inde etiam aliqua reducitur vel idem, vel analogum, quomodo ex plumbo fit stannum. Verum hæc sunt publice decantata.

Flagitia capitis IV. Lib. I.

1. QVÆ verissime à chymicis asseruntur, & opere ipso demonstrantur flagitiose traducuntur nominibus inscitiæ, arrogantię, pertinaciæ. Nimirum effutit ille homo pro suo liuido affectu sine ratione quicquid malæ menti, maloque animo occurrit infamium nominum. Nos eodem iure par pari referamus, & dicamus Guibertum mera deliria spuere.

2. Metallorum metamorphosin dicit OMNINO esse impossibilem, & tamen paulo post quatuor modos excipit.

3. Impudentiæ summæ est negare id quod & figuli probant.

4. Stulte, & ridicule dicit chymistas ridicule disputationem conuertere ad quædam sophistica: quasi sophisticum sit ex plumbo facere minium, indeque reducere plumbum, aut cerussam, lithargyrium, vitrum, liquorem, salem, & ex his purgatis reducere stannum: Ex ferro per sulphur, aquas fortes, atramentosaq; medicamina æs conflare probatissimum.

5. Ridicule & pueriliter artificiales species excipit, & tamen ait impossibile esse arti transmutare. Exceptio repugnat thesi. Fatetur enim metalla posse arte in artificiales species mutari, vt in vitrum, calcem, cinerem, quanquam hæc ipsa etiam in natura fiant vt ferrugo, ærugo, cærussa, testantur. Si alia species est metallum, alia vitrum, & arte ex illo in hoc transitus est, patet non tantum possibilem esse transmutationem, sed & ex ipsa naturæ potentia procliuem, quod figuli probe norunt, & pene indies exercent in vitrando sua vasa plumbo, stanno, ære, ferro; aliquando etiam argento Lazurio, seu cæruleo. Sunt autem ista species aliæ: Definitiones enim id comprobant. Ergo.

6. Species imperfectas excipit. At hæ nihilominus per se sunt species integræ, & tantum relate dicuntur imperfectę, vt: ouum est species per se perfecta, licet destinatum sit ad pullum, qui erat potentia, si semen fœcundum continet. Non est imperfectus pullus. Metallici aliquando inueniunt metallum inchoatum, & immaturum: vel absolutum quidem sua forma, sed nondum fixum. Itaque licet omnibus indiciis externis iudicetur esse hoc, vel illud metallum, vt argentum; & aliquando etiam minores ignes sustineat, tamen propter volatilitatem examina maiora non fert. Itaque opus habent aliquando medicaminibus fixatiuis, & perfectiuis. Si igitur iam formam metalli habet, at fixitate, colore, & aliis accidentibus deficit, imperfectum est, potestque arte perfici aliquando. Si nondum habet formam, sed est adhuc mercurius, aut puluis vel simile quid, quod maturescendo in perfectum metallum, ad quod dispositum est, transit, licet non sit metallum actu, siue hæc species, est tamen species alia, & ex specie hac potest in determinatam transire. Si species imperfectæ sunt species, mutanturque in perfectas, datur specierum in species transformatio forma imperfectionis pereunte & succedente altera, quæ est deinceps secundum naturam.

7. Contra chymicam experientiam euidentem producit illud suum VIDETVR, dum ait; *demonstratio manifeste suadere videtur.* Quæ ista demonstratio est in qua opinio incerta regnat?

8. Scutica Logica & Physica dignus est dum corrupta specie genus corrumpi dicit hoc modo; *Si equus corrumpitur, ratio animalis corrumpitur.* Finge omnes equos totaliter perire, at non perit animal. *Ad scuticam.*

Puerilis fatuitas est putare animalis rationem perire si in indiuiduo equo, & equi forma perit, & de genere animalis quantum ad id indiuiduum attinebat. Non si hic equus mortuus desinit & equus esse, & animal, aut corpus eius per putredinem in terram abit, desinit ratio animalis, & corporis. Quid si ex equo fierent crabrones? Manente ratione animalis specie vna corrupta emergeret alia. Euidentius id est cum ex verme fit volucre. Ita si ex plumbo absolutissimæ naturæ fit stannum, manente ratione metalli, hoc est generis species tantum permutantur, cumque sit mutatio ex contrario in contrarium, contraria vero sint sub vno genere & materia communicent; delirat Guibertus negando rationem generis manere specie corrupta.

Res capitis V. Lib. I.

GVibert: *Si à priuatione ad habitum non datur regressus, transmutatio metallorum est nulla. Antecedens est: Ergo & consequens.*

Aſſumtio probatur. 1. Quia iſtud eſt axioma philoſophicum ab omnibus receptum.

2. Si eſſet à priuatione ad habitum regreſſus natura vel arte, mortuum poſſet in vitam reſtitui. At non poteſt. Ergo.

3. Si eſſet, deleta forma metalli poſſet reduci. At non poteſt.

4. Senſus, & communis experientia teſtatur priuatum vita, non redire in vitam.

5. Nec in eandem formam datur regreſſio, nec in alteram eiuſdem generis proximi; vt plumbum deſtructum nec in plumbum nec in metallum aliud poteſt reduci: Ratio eſt; quia cum plumbi forma perit forma metalli. Nihil reducitur in id quod non eſt.

6. Si daretur regreſſio, circularis foret generatio. At non eſt. Ergo. Minor probatur, quia motus non reuertitur ad primum vnde incepit, vt ex plumbo ad plumbum, ex metallo corrupto ad metallum motus non reuertitur.

Reſponſio: Primum ridiculum eſt reductionis argumento negare tranſmutationem. Neque enim ſi non foret reductio, tranſmutatio non eſſet; imo nominata priuatio tranſmutationem ſupponit. Deinde nego *connexum*. Etiamſi enim non daretur à priuatione ad habitum regreſſio, tamen non nulla eſt metallorum transformatio. Ratio eſt. Si enim non redit idem numero habitus, id quod vult axioma: tamen idem ſpecie, vel genere redit; Vt ſi plumbum in lithargyrum fuerit mutatum, etiamſi non idem numero plumbum ex eo reducitur, tamen idem ſpecie.

Præterea axioma illud minime negat tranſmutationem ex vno genere in aliud. Quis quæſo negaret ex non ente, quod non eſt ſimpliciter non ens, ſed per ſe ens tranſmutabile in aliud quod actu iam non eſt, poteſt autem eſſe ens, ens fieri; Et rurſus ex ente non ens, ſi etiam generum nulla eſſet permutatio? Probanda ergo connexio prius fuerat. In *aſſumti* probatione anili loquacitate eſt ſuperfluus.

Primum quod attinet ad axioma ipſum, in peripateticis diſputationibus pro principio ponitur; Sed phyſici chymici dicunt eſſe otioſam ſubtilitatem contendere quando aqua in cucurbitam immiſſa in vaporem redigitur, qui alembico exceptus iterum in aquam tranſit, maxime ſi aqua fuit pura, & ſimplex, non eandem numero aquam redire, ſed tantum ſpecie. Fac periculum in oleo ſuccini, iuniperi & ſimilium. Deſtilla. Tranſibit in halitum. Ex halitu reducetur idem numero oleum. Experire idem in argento viuo. Neceſſe erit vt alterum ex duobus concedas, aut numero idem reduci, aut nullam eſſe tranſmutationem cum ex aqua fit vapor, atque ita generatio, & corruptio ariſtotelica erit tantum alteratio per rarefactionem & condenſationem, ſolutionem, coagulationem, volatilitatem, & fixationem, vt falſo Ariſtoteles refutauerit antiquos. Cum ergo ex plumbo fit lapis, & ex lapide iterum plumbum, vide vtrum ſtatuere velis, numerone an ſpecie idem reuertatur, neque poſſis tamen negare aliud eſſe plumbum, aliud lapidem. Chymici nolunt tecum contendere. Euidentiam autem tranſmutationis ſi negas, plumbum es.

Ad 2. Proſyllog. Arte creaturarum, & natura non poteſt id quod mortuum eſt reuocari in vitam, niſi æquiuoca ſit mors, ita vt eadem numero anima reducatur, id quod vult axioma. At ex cadauere fieri viuum ſpecie alia, nihil impedit. Eſt autem diſſimilis ratio elementorum mineraliumque, & animatorum. Non ſi hic non datur regreſſus, etiam ibi non datur.

Ad 3. negatur aſſumtio, ſi de indiuiduis & ſingularibus metallis agitur. Reducitur enim metalli forma ex calce, vitro, lapide, imo aqua quoque & vitriolo. Ita ſi aurum in argentum viuum ſolueris, reduci poteſt in aurum per tincturam. Hydrargyrus variis modis mutatus, redit in antiquum arte. Nihil autem refert ſiue numero, ſiue ſpecie reuerti dicas.

Ad 4. iam reſponſum eſt. Non ſi in animatis idem numero non reſtituitur, etiam in elementis & mineralibus. Cogita tamen de forma herbarum ex ſale ſuo, & mercurio reductili, qua de apud Quercetanum, Paracelſum & alios. Antiquis ea res non fuit admodum incredibilis qui de phœnice fuerunt curioſi. Sunt & exempla plantarum ex putredine renatarum ſiue eiuſdem, ſiue diuerſæ ſpeciei.

Ad 5. Totum falſum eſt, vt ante demonſtratum.

1. de ortu tex. 17. 2. de ortu c. 4. Ad 6. circularem generationem pridem in elementis Ariſtoteles ſtatuit. Eadem poteſt eſſe in miſtis imperfecte, & mineralibus quanquam non in omnibus ſimiliter. Naturaliter ſane ex plumbo in cinerem corrupto non videtur motus iterum in plumbum tendere: neque tamen id ſimpliciter negare poſſumus, quod naturæ operationes non ſint adeo euidentes. Arte vero reductionem fieri, nemo negat niſi imperitiſſimus rerum.

Syllogiſmus oppoſitus.

Totum genus mineralium eſt tranſmutabile. Ergo & metalla.

Si in elementis, & mineralibus ex vnius formæ deſtructione, ſeu priuatione eſt progreſſus in aliam determinatam ſiue ſpeciei eiuſdem, ſiue generis, metallorum tranſmutatio eſt poſſibilis.

Prius eſt: Ergo & poſterius.

Connexum probo, quia metalla ſunt proxima mineralibus mediis, & minoribus; Et hæc imperfecte miſtis & elementis, ſuntque ipſa mineralia maiora, quorum totum genus eſt tranſmutationi obnoxium, & ſubiectum generationi & corruptioni. Aſſumtio manifeſta eſt & cocis, & conflatoribus. Notanda autem hic eſt mira pertinacia, ruditas, cæcitasque Guiberti, qui argumenta rationis quærit in ea re quæ quotidiana experientia & ſenſibus comprobata eſt.

Paradoxa cap. V.

I. AB omnibus receptum esse id axioma, falsum est. Non si à vulgaribus Physicis receptum ab omnibus receptum est. Demonstrationes debent procedere ex communiter confessis; Et contra chymicos vtendum est principiis chymicis, aut scientiæ illius cui chymia est subalterna, non ex peregrinis disputandum. Vnum tantum dicam: Lumen est actus, seu habitus perspicui qua tale. Hoc aer priuatur noctu. Redeunte sole, à priuatione ad habitum est regressus. Nonne?

2. Mortuum non posse reduci in vitam natura nec arte, ita infinite & indistincte non debet poni. Nam potentia & ars diuina excipienda est. Ea Deus non tantum immediate vtitur, sed & mediate per Prophetas & Apostolos. De morte æquiuoca sunt exempla apud chymiatros. Alii producunt exempla insectorum, quæ mortua reuiuiscunt, si nondum corrupta sunt corpora.

3. In plumbo puerilis imperitia est. Nam reductio ostendit ex destructo plumbo reparari plumbum, & per plumbi animam (ita loquuntur parabolici) seu spiritum potest ex non plumbo, vt regulo stibii & bismuthi plumbum fieri: quin & naturaliter nascitur plumbum.

4. Imprudenter plumbo vitam, & mortem tribuit, aut ratione errat dum ait, *Si deleta forma plumbi posset rursus plumbum fieri, sequeretur res posse regenerari, quod sensui repugnaret, cum nunquam visum sit aliquid morte deletum in vitam reductum esse.* Num ergo vixit plumbum vnquam? Ad Galenicum loquor.

5. Ab omnibus receptum esse scribit: *In natura circularis generatio non datur.* Falsum. Vide Aristot. 3. de cœlo text. 55. 1. de ortu text. 17. & 20. 2. de ortu cap. 4. vbi omne ex omni generari natum esse scribitur: Et text. 25. *Quapropter manifestum est quod circularis generatio erit in simplicibus corporibus, & facilimus hic modus transmutationis, quia cognatio existit in iis quæ consequenter.*

Res capitis VI. lib. 1.

METalla sunt intransmutabilia: argumento: quia appetitu naturali contendunt ad optimum suæ speciei, & in eo quiescunt.

Syllogismus.

Quicquid appetitu naturali ad optimum suæ speciei fertur, & in eo acquisito quiescit, est intransmutabile in aliud.

Metalla appetitu naturali feruntur ad optimum suæ speciei, & in eo acquisito quiescunt. Ergo metalla intransmutabilia sunt in aliud.

Propositio patet. Nam in summo suo bono, quo naturaliter quoduis, quod generatur, aspirat, conseruari per naturam gaudet vnumquodque. In eo est status & quies. Non ergo mouetur vlterius, & sic non transmutatur. Arist. in 1. de anima cap. 3. *Quocunque aliquid natura mouetur, in eo quiescit.* Item: *Perfectæ speciei nihil potest addi.*

Si enim posset, non esset perfecta, sed aspiraret continuo ad speciem perfectiorem, nec in vili conquiesceret: quod absurdum. Si namque subinde ad perfectiorem contenderet, vna tantum esset species vltima ad quam omnes aliæ mouerentur, quod sensui & experientiæ aduersatur. Hi prosyllogismi vim habent etiam ad nouos syllogismos, vt: *Perfectum est porro immobile, seu non potest reddi perfectius sua specie perfecta. Metalla sunt perfecta. Ergo.* Assumtum probatur exemplariter: plumbum non esset plumbum nisi in suo summo essendi: Item Deus Optimus omnia fecit optime. *Si addi posset aliquid metallis, non essent optima.* (Perfecto nihil potest addi. Si enim posset addi, Deus non fecisset optimum. Metalla sunt perfecta. Ergo.)

Minoris probatio exculpenda est ex prosyllogismis prædictis. Quod enim metalla appetant optimum suæ speciei, & in eo quiescant, probatur, quia quoduis est in sua specie perfectum, & optimum. Sit enim non: Ergo Deus non fecisset optima & perfecta, quod esset absurdum.

Inde & aliæ rationes promuntur: Vt:

Si anima, quæ suum corpus deseruit, nec in suum, nec in aliud potest nec arte, nec natura reduci: etiam metalla nec in se reduci, nec in alia mutari possunt. Prius est:

Ergo & posterius.

Assumtio patet. Nam canis mortuus nec in canem reducitur, nec in lupum mutatur. Connexio probatur: quia est similis ratio corporis animati & metallorum. Vt enim animali sua forma essentialis pura est, qua est id quod est, & accidens; ita metallis. Obiectio: *At metalla possunt sic affici vt nec intus nec foris appareant esse id quod sunt:* Resp. Mangonium est in accedentibus.

Aliud:

Solius Dei est species mutare in species. Ergo non artis creaturarum.

Antecedens probatur miraculosa transmutatione vxoris Lothi in statuam salis, & Nabuchodonosoris in bouem. Hæc ibi.

Resp. Argumentum non arguit Thesin. Itaque ignorat elenchum. Vnumquodque corruptibilium esse in sua specie perfectum potest, & nihilominus transmutabile. Nam perfectio non est interminata, sed articulis durationis definita. Id docet tota sublunarium natura. Temporale quod est, non est immobile. Tēpus corruptionis magis occasio est quā generationis & durationis. 2. Cor. 4. vers. 18.

Maior vera esset si quies esset perpetua. At in sublunaribus non est perpetua quies. Deinde æquiuoca est quies. Quod generatur, cum generatum est, à motu vlterioris generationis quiescit,

Guibertus Ariſtoteˡicus & Galenicus videri volens non cogitat de materia Phyſicæ proprietatibus, & ideo garrit aniliter puerorumque more.

ſcit. Peruenit enim ad terminum perfectionis ſuæ. At in id aliud principium motus poteſt incidere, quo porro moueatur ad alium terminum: vt aqua ex aere nata in iſta ſua forma quieſcit, donec aliud principium incidat, & eam vel in aerem rurſus mutet, vel in terram.

Proſyllogiſmi maioris omnes ignorant Elenchum. Non enim probant quod perfectum ſua ſpecie ſit intranſmutabile ſi eſt ex genere corruptibilium. Hoc ſaltem ex eis conficitur, ſumma perfectione, & fine vltimo non eſſe naturaliter alium ſuperiorem, & vlteriorem. Non probatur quod ab eo vltimo nequeat deiici, aut etiam arte ad vlteriorem perfectionem perduci. Ars enim in multis quidem inferior eſt natura, ſed & in multis eam imitatur, in aliquibus etiam ſuperat, quod in mineralibus ars excoctoria, & elaboratoria euincit. Eo enim quædam opera artis perducuntur, quo nunquam per naturam peruenirent. Sed oportet tamen potentiam naturæ ſubeſſe. Ars enim inclinationes, diſpoſitiones, & potentias naturales non efficit. Præterea multa inueniuntur in natura errata; vnde Ariſtoteles ſcripſit Sect. 10. probl. 44. Naturam praue omnia facere, & plura praua quam bona: proba pauciora præſtare, non omnia poſſe. Si ergo concedamus de perfectis, non tamen concedere poſſumus de imperfectis, impeditis, & erratis. Deus omnia fecit optima in creatione; ſed inde non ſequitur in natura maledicta omnia etiam per generationem talia euadere. Eſt enim vanitati ſubiecta natura non ſua ſponte, ſed propter eum qui ſubiecit eam in ſpe, vnde & parturit, & congemiſcit, cupitque liberari à ſeruitute corruptionis, inquit Paulus Rom. 8. ℣. 20. 21.

Vide 2. phyſ. tex. 82.

Ad minorem dico: Non ſi natura metallorum ad optimum tendit, id etiam ſemper aſſequitur. Impedita enim à motu & interpellata ſubſiſtit in deteriore. Inde per artem aliqua promoueri, & perfici motus poteſt. De quiete idem moneo quod in propoſitione. Proſyllogiſmus diſtinguendus eſt. Quoduis metallum in ſua ſpecie poteſt eſſe optimum: ſed in natura non ſemper inuenitur optimum. Non ſi quoduis in ſua ſpecie eſt optimum, etiam in genere eſt. Aliud etiam eſt Deum facere optima, aliud per accidens prauitatem euenire. Taceo iam de chymicorum ſententia, quod aurum naturæ metallificæ ſit vltimus finis, & reliqua metalla ſubſiſtant in formis imperfectionis propter matrices, & alias cauſas, quod tamen Deus ſic ordinauit, vtilitatum aliarum cauſa. Nam & quæ in inferioribus formis ſubſiſtunt habent ſuas vtilitates à Deo, vt oua, ſemina & alia quæ in cibum, medicinam, & alios vſus cum Dei gloria vertuntur, licet ordinata ſint ad procreationem animalium, vel plantarum.

Argumentum de anima eſt ridiculum. Diſſimilia ſunt animatis metalla. Erat autem id in præcedente quoque capite. Ideo Tautologum.

Cogitet futilis illa anus tantum de ignis effectu ſiue natura, ſiue arte adhibiti.

Argumentum de Deo ſpecies mutante diſtinctione tollitur. A Deo proficiſcitur principium omnis boni. Is bonitatis radios in naturam ſparſit, & homini conceſſit.

Idem fecit omnia ſublunaria mutabilia, & dedit agentia & patientia. Itaque quędam tranſmutantur natura, quædam violente. Deinde aliud eſt miraculo tranſmutare, quod ſolus poteſt Deus: aliud per media naturalia, quæ hominis poteſtati ſubiecit. Is mutat aquam in vinum miraculo; vinitor mutat natura per vites aqua irrigata terra.

Syllog. oppoſiti.

Si appetitus materiæ in corruptibilibus ſemper fertur ad mutationem formæ, metalla mutationibus ſunt obnoxia.

Sunt enim materiata, generabilia, & corruptibilia.

Prius eſt. Nunquam enim potētia, malefico illo principio, in ſeculari natura ſublunari exuitur materia. Ei vero coniuncta eſt priuatio.

Ergo eſt & poſterius.

2. *Quæ ſic perfecta ſunt, vt motu accepto ad aliquid perfectius tendant, non quieſcunt omnino in priore perfectione, ſed ſunt mutabilia ſecundum naturæ ſuæ inclinationem.* Metalla infra aurum ſic ſunt perfecta, &c. Ergo. Minor vera eſt non tantum de metallis, ſed & ſemimetallis, & argento viuo. Appello experientiam liquido ab artificibus peritis iudicatam.

3. *Si Deus tranſmutabilem fecit naturam metallorum, eſt tranſmutabilis.*

Prius eſt, vel ipſo teſte Eiaiæ 1. ℣. 22. 1. Pet. 1. ℣. 18. de auro & argento corruptibili.

Ergo & poſterius.

Delıramenta capitis VI.

1. NAturalis rei cupiditas eſt, vt ad optimum ſpeciei ſuæ pertingat, inquit ſtolide. Nihil enim gignit ſeipſum ſua cupiditate. Phyſicum erat: *Natura rei melioris ſemper autor eſt. Natura talium procreatrix qualis ipſa. Natura ſunt quæcunque ab aliquo in ipſis principio continue mota perueniunt ad aliquem finem niſi quid impedierit. Natura fiunt quæ cauſam & ordinem in ſeipſis habent.* Vide de anim. inceſſu cap. 10. &c. Eſt in eo quod gignitur natura quædam, quæ ad optimum, ſimile ei cuius eſt, & vnde eſt, contendit, accepto motus principio, quo ex potentia in actum producitur. Notetur autem iſta ſententia Guiberti ideo, quia tribuit metallis *principium generatiuum inſitum naturæ*, & contra Clauæum non miſtionem elementarem cauſam facit metallorum, ſed principium perfectiuum ex imperfecto per motum ordinarium.

NB. Metallorum ortus ex principio inſito tanquam ſeminio.

2. Notetur ſyllogiſmus: Cuiuslibet metalli appetitio eſt vt ad optimum ſpeciei ſuæ pertingat quantum per facultatem valeat, quod vbi eſt nactum, in eo conquieſcit & ſtudet ſe conſeruare.

Hæc

Hæc est propositio. Assumitur: Quæque species metalli ad optimum speciei suæ pertingit quantum consequi per facultatem valuit.

Conclusio: Ergo metalli quæque species conquiescit, & studet se in eo conseruare.

Ad logicam ferulam. Vbi sic didicisti syllogizare? Thema est seu quæstio : Quoduis metallum in optimo speciei suæ quiescit, & studet se in eo conseruare : Argumentum : quia naturali appetitu huc fertur: Syllog. Quod naturali appetitu ad optimum suæ speciei fertur, id in eo acquisito quiescit, studetque se conseruare. Metalla naturali, &c. *Logica ferula.*

Ergo, &c.

Nota hic iterum quod Guibertus metallis tribuat appetitum, & motum insitum ex imperfectione ad perfectionem, quod est contra mistionem clauæi. *NB.*

3. Stulte citat Aristotelem ex 1. de anima cap. 3. textu 40. vbi de naturali & violento motu secundum locum agit, dicitque *in quod quid mouetur natura, in hoc & quiescere natura, in quod violentia, in eo & violentia quiescere.* Si hęc applicanda sunt ad generationem, & corruptionem naturalem, & violentam, consequens erit quod metallum vi artis motum in aurum, in hoc ipso quiescat; Et natura factum plumbum in plumbi forma se conseruet, atque ita de cæteris. Sed se non posse conseruare plumbum, æs, ferrum, experientia cognitum est.

4. Species quæque sibi pura & perfecta est, inquit. Quorsum ergo opus est excoctione, & purificatione? Si item species quæque perfecta est, debebat quæque quiescere in perfectione sua, & non amplius tendere, vt semen, vermis, ouum, gemmæ arborum, nodi, &c. nisi forte species nulla est ouum, semen tritici, auenæ, hordei, &c.

5. In plumbi iudicio est plumbeus. Detur optimum plumbum, æs, ferrum: (Sunt autem hæc & non optima) at optima non sunt metalla: Sed adhuc habent aliquod melius ad quod perduci possunt. Non sunt species vniuocæ, sed analogæ potentiam habentes ad melius, quia eiusdem sunt materiæ mercurialis dispositæ ad omnia sui generis.

6. Delirat & de continua motione specierum imperfectionis. Sit ouum, sint semina. At non continue mouentur. Nec sequitur si continue mouerentur vnicam tunc fore speciem. Nam circularis posset esse generatio vt in elementis.

7. Quærit quo sensu compertum sit aliquam speciem ad aliam perfectiorem aspirasse. Erat quidam qui putabat se audire gramen crescere, & ex herba euadere in perfectam plantam. An non audit tam acutum Guibertus? Semen hordei est species quædam integra sua definitione, qua materia & forma continetur perfecta. Quo sensu percipitur ex eo fieri hordeum plantam? Talia facta esse potius quam fieri sentimus. Quando vero facta sunt, vt vir ex puero, num adeo insensatus est Guibertus vt nullo sensu ad hoc aspirasse percipiat? In arte tamen etiam ipsum fieri sentimus. Nix est species quædam, vt & glacies, nebula, nubes. Quo sensu in aquam tendere sentiuntur? Intret destillatoriam officinam, seu laboratorium chymicum, & attendat quibus sensibus mirificissimas transmutationes possit obseruare.

8. Ex lupo non potest fieri canis. At lupus canis syluestris est: Et domesticus potest efferari. Dicitur lupus à feritate vacuus fore assuetudine humanæ societatis. Sed lupus pilum mutat non mentem.

9. Argentum potest formam interiorem deponere mangoniis ait: Et tamen cum interiorem formam amittit, desinere esse argentum. Lingua saltem emendanda erat. Ita de plantis quas vult interiores formas mangoniis deponere. Quid in sacro physico tam impura lingua?

10. In accidentibus fieri mutationem posse concedit, & vt opinari oportet, tam interioribus quam exterioribus. Si hoc est, vicerunt illi qui metalla tantum accidentaria imperfectione discernunt: vt inter recentes Osvvaldus Crollius pag. 95. Basilicæ, qui putidas Guiberti nugas nihili faciet. Quærat Physicus num forma essentialis manere possit interioribus, & exterioribus accidentibus sublatis.

11. Deum ait posse absoluta, non ordinaria potestate rerum naturas euertere, & ordinem à se institutum peruertere. De potentia Dei non disputo. Interim dico non necesse esse cum Deus absoluta potestate rerum naturas mutat, non vti ordinaria. Nam absoluta etiam ordinaria esse potest.

12. Facetus est in transmutatione Nabuchodonosoris in iumentum. Erat hoc ei probro datum. Sed quam sophistice se vertit in omnia rerum miracula scribens sceleratam quandam apologiam? De speciei in speciem transmutatione cap. 4. & 6. agit, idque septima linea ante exemplum regis de quo dicitur quod ordine instituto peruerso Deus vxorem Loth in statuam salis cōmutauerit, Nabuchodonosorem in iumentum, aquam in vinum. Obieceram falsitatem. At scelerata apologia quantum luctatur, vt crimen diluat? Consumit tres pagellas ea materia incipiens in 82. & desinens in fine 85. Videamus furiosi hominis pugnam. *Nota de Nebucadnezare Palinodian Lothaingicam.*

1. Dicit sibi temere & falso impositum esse, quod asseruerit regem Nabuchodonosorem substantialiter vel SPECIFICE fuisse mutatum in iumentum. At legat quicunque potest. Qui de speciei in speciem transmutatione non obiter & perfunctorie agit, sed accurate, & eius exemplū miraculosum proponit Nabuchodonosorem à Deo in iumentum cōmutatum esse, additis exemplis similibus vxoris Lothi in salem, & aquæ in vinum, an non is asserit mutationem factam esse secundum speciem? Quæ isthæc impudentia est, negare scripsisse quod scriptum est? Si mutatus est accidentaliter tantum, exemplum erat impertinens. Iam concessum erat accidentales mutationes interiores & exteriores esse possibiles, at speciem in speciem mutare solum Deum posse. *Impudentissima Guiberti temeritas.*

2. Putat falsum scriptum esse, quod cum Bodino deliret. Verba sunt ex pag. 49. in argumento

mento sexto: *De Nabuchodonosore in iumentum substantialiter vel specifice mutato delirium papisticum deliras cum Bodino.*

Hæc tantum. Bodinum idem scripsisse legere est cap.6.lib.2.Dæmon. vbi de Lycanthropia agit, & dicit Danielem asserere Nabuchodonosorem mutatum fuisse in bouem: Et circa finem capitis: *Si veritatem historiæ sacræ apud Danielem, quæ in dubium vocari non potest: Si vxoris Loti in Saxum immobile versæ confitemur, certum est æque posse hominem in bouem, lapidem, aut animantes alias transformari, &c.* Hæc Bodinus, quæ pene eadem & Guibertus. Non ergo falso hoc ei tributum. Pancirollus lib.1.memorabilium, titulo de equis, *Nec desunt*, inquit, *qui Nabuchodonosorem regem Babylonium re vera bouem factum putent, quorum in numero est Dorotheus Tyri Episcopus in synopsi de Prophetis, &c.* Habeat Guibertus etiam hunc socium; Et quem recenset Tertullianum Montanistam, quem Hieronymus negat hominem Ecclesiæ esse: Item Gregorium Papam, & Molineum, cæterosque. Quid autem facere & sentire homini conueniebat, & quidem accurate disputanti? Debuit sequi maiorem partem suorum Catholicorum tenentium Nabuchodonosorem tantum fuisse mēte captum, atque ideo huc non pertinere exemplum vbi agitur de mutatione specierum.

3. Papisticum delirium vocaui ob superstitionem anilem in papatu de eiusmodi transmutationibus. Plebs enim superstitiosa non aliter historiam accipit.

4. Citat sua verba, persuasurus se minime asseruisse Nabuchodonosorem substantialiter, & specifice fuisse mutatum.

Sane illa vocabula, *substantialiter, & specifice*, non sunt in tuo textu; at nullum alium esse sensum tota disputatio euincit. Stultus est qui posito antecedente negat consequens. Neque bonus Philosophus es, Guiberte, nec Theologus. Humanum est errare; Errorem nolle agnoscere est diabolicum. Non erat totum certamen in hoc situm.

5. Ais porro, te cum ista scriberes non id egisse, vt curiosius explicares quæstionem, vtrum substantialiter, an accidentaliter mutatus sit in iumentum. Dic ergo inter alia exempla tibi id obiter obrepsisse.

Quid opus est mihi falsi dicam scribere? Sed quis credat te non accurate cogitasse, cum & 4. & illo 6. capite omni vi ingenii neges humanitus posse speciem mutari in speciem aliam, & ideo diuinæ potentiæ soli id ascribas? Male excusando te accusas.

6. Si legisti talia verba apud *Mercurialem*, & *Riolanum*, in accurata disputatione cogitare debebas quid referres, & quomodo verba adhiberes, alias te comedendum & ridendum inconsiderata allegatione aduersariis tuis propinaturus.

7. Siue delires cum Bodino, siue cum Tertulliano, idem est delirium. Si legisti Tertullianum de patientia, miror quo malo genio abreptus ab eius exhortatione scripseris tam Diabolicam, & sceleratam Apologiam. Legi & ipse: Sed non possum inuenire in meo opere citationem tuam. Sub finem libri de pœnitentia hæc habet: *Peccator restituendo sibi institutam à Domino exhomologesin sciens præteribit illam, quæ Babylonium regem in regna restituit? Diu enim pœnitentiam Domino immolarat septenni squallore exhomologesin operatus, vnguium, leoninum in modum efferatione, & capilli incuria horrorem aquilinum præferente.* Hæc ibi. De externa forma, eaque particulariter ratione capillorum, & vnguium loquitur, non de interna, & essentiali. Si hunc locum inspexisti, male Tertulliani verba accepisti.

8. Iubes me discere non defuisse qui occasione verborum; *Et figura mea reuersa est ad me:* putauerint regem non solum in amentiam versum, sed & in bouem mutatum, ita QVOD (ad Grammaticam ferulam sæpe sic peccas) externam figuram amiserit, indueritque bouinam: qui non delirarunt, quia quæ dixerunt aut vera sunt, aut verisimilia. Bene mones. Discam enim libenter etiam alterum pedem in sepulchro habens. Sed tu vicissim disce, non cuiuis spiritui esse credendum, sed probandos spiritus an ex Deo sint. Quæ historia autoritatem habet à spiritu Sancto non est deprauanda nostris opinionibus, & si non vere, saltem verisimiliter, hoc est, ficte & falso (vero enim quicquid dissentit verum esse non potest) exponenda.

Ad ferulam.

Legerat eadem Hieronymus, sed tuam speciei in speciem transmutationem non poterat exculpere. *Franciscus Vallesius* de sacra Philosophia cap. 80. ex professo tractat locum & argumentum tuum reponit: Sed non inuenit istum sensum. *Constat aperte*, inquit, *non fuisse hanc metamorphosin aliam quam morbum eum quem Medici vocant Melancholiam*; Et infra: *Nabuchodonosor putabat se esse onagrum, aut bouem quendam, vel aliquid tale, appetebatque beluinam vitam & victum, quod est, factum illi esse cor ex humano beluinum. Alioqui & figura ipsi mutata est, non quidem penitus in beluinam, sed in magnam deformitatem, & faciem ab humana diuersam, corporis cute tota durata, &c.* Idem Pancirollus asserit, & Iosephum ὁμόψηφον citat. Textum Biblicum, qui est authenticus, quod attinet, vaticinium non dicit regem in bouem abiturum, sed: *Eiicient te ab hominibus & cum bestiis campi erit habitatio tua, & herbam vt bos comedes, & rore cœli infunderis, &c.* (Interim) *regnum tuum tibi manebit, &c.*

De transmutationibus talibus vide Peuceri diuinationum de Theomantia pag. 130. & seq. Item Lercheimeri libellum de sagis & incantationib. cap. 12. Ioseph. lib. 10. antiq. c. 12.

Proceres Babylonici non passi fuissent essentia bouem septem annos suum regem esse. Capilli & vngues eius nominantur, & non bouis vngulæ. Bos vngues auium non habet. Assimilantur autem eis digiti humani in manibus. *Figura mea reuersa est ad me*, inquit, quod est non amplius quadrupes incessi, sed erexi me in humanam formam. Hanc postea Medici humano cultu exornarunt.

Guiberti transmutatio.

9. Verum tu insanum (sed non in bouem aut iumentum mutatum) Libauium argumentis vis reprimere, demonstrando Nabuchodonosorem affectu saltem, & alteratione in mente in feram abiisse. Non opus est istud docere, Guiberte, neque de tali mutatione tu disputabas.

Credo libenter vel sine Peripatetica Philosophia, & admonitione Philonis te in canem, imo diabolum quasi viuum transformatum esse, si spectem sceleratam, rabiosam, & diabolicam tuam apologiam. Sed & aliam metamorphosin sustinuisti. In titulo de Alchymia impugnata *VIRVM* te profiteris. At si apologiam considero, deprehendo te in *vetulam turpem*, & *anum diabolicam*, de genere sagarum transmutatum esse, peiorem **Canidia**, aut vlla alia, quæ conuitiis, contumeliis, inuectiuis, & similibus iniuriis furere in eos solet, à quibus se putat læsam esse, & si potest, etiam oculorum, verborumque fascino, aut sortibus magicis eorum vitæ insidiatur. Talis est tua transmutatio. Rationali mentis officio amisso, irrationalis bestia iuxta poeticas metamorphoses factus es: virili animo sublato in mænadem vesanissimam, furiosissimamque es mutatus. Ignosce iusto dolori. Alias debueram Tertulliani & Cypriani patientiam sequi, sed Christus non pepercit Iudæis diabolica facientibus. Aliquando & Paulus parrhesia & seueritate vtitur. *Alia est moralis transmutatio, alia naturalis. Guibertus in vetulam.*

Res capitis septimi, libri primi.

ARGVMENTVM sua opinione validissimum contra Chymicorum pertinaciam machinatur. Thema est: Metamorphosis metallorum est nulla. Argumentum, quia species non miscentur. Syllog. ***Si metalla transmutarentur mutuo, species miscerentur. Atqui species non miscentur. Metalla ergo non transmutantur mutuo.***

Minor probatur Aristotelis, Boethi, Ammonii, adde & Scaligeri exerc. 268. contra Cardanum autoritate.

Responsio: Quanquam assumtio adhuc sit sub iudice, cum apud Horatium sit ***Diuersum confusa genus Panthera Camelo***, & inueniantur ***Leopardi, muli***, cum similibus, tamen transeat. Nego connexum. Non enim si ex aere fit aqua, ex ferro cuprum, ex stibio plumbum, ex semine humano homo, ex hordei semine hordeum, misceri species necesse est. Fiunt enim hæc motu generationis & corruptionis, quem à mistione differre, qui non videt ipse, consulat Aristot. in 1. de ortu, tex. 83. c. 10. *Arist. 2. Gen. an. c. 5. & 6.*

Cæterum operose probat assumtum suum emendicatis ex Scaligero rationibus: Omnia temere. Quid enim tum postea, si specierum, quæ sunt formæ simplices & indiuisibiles, non miscentur, sed vna abolita in materiam introducitur altera? Est tamen aliquis modus mistionis specierum, vt elementorum, si quidem specie differunt. De hoc modo Aristoteles ita: *Quoniam sunt entium illa quidem potentia, hæc autem actu: Contingit mista esse quodammodo, & non esse, actu quidem existente alio ex ipsis generato: potentia vero quid vtriusq; eorum, quæ erant antequam miscerentur, & non deperdita. Videntur enim ea, quæ miscentur prius ex separatis conuenientia, & possibilia separari rursus. Neque permanent ergo actu, neque corrumpuntur, neq; alterum neq; ambo. Saluatur enim virtus* (ἡ δύναμις potentia) *eorum*. Hæc Aristotelica abunde demonstrare possunt Chymici, & ad sensum quoque docere, præter elementa etiam tria potestatum efficacium corpora ex misto perfecto segregantes. Quorsum vero tam multus est Guibertus de mistione specierum, cum metallorum transmutatio sit hac nihil impediente? Audiuit transmutationem argenti viui, plumbi, stibii, ferri, &c. fieri proiectione medicinæ transmutantis. Inde argute colligit in transmutato simul esse formam auri, & plumbi, seu aliorum transmutatorum. Iam duæ formæ vnius, qua vnum esse non possunt, tum alias, tum maxime in mistione. Sed præter rem sudas Guiberte. Aristoteles ait 1. de ortu, text. 89. *Quando alterum solum passiuum erit, aut vehementer, illud autem valde remisse, aut nihil amplius fit, quod mistum est ex ambobus, aut parum, vt cum æs tingitur stanno*. Ita ille de quanto. Nos similiter de substantia ex textu Arist. 88. Actiuorum & passiuorum quæcunque sunt facile diuisibilia, multa quidem paucis, & magna paruis composita, non faciunt mistionem, sed augmentationem dominantis. Mutatur enim alterum in dominans. Et 2. de anima tex. 37. Actus eius quod potentia est, ratio est. Iam attende. Vbi disposita propinque materia est, eaque passiua vehementer, cum ei committitur agens determinatum validissimum, necesse est mutari passiuum in dominans, & non fieri mistionem, aut compositionem. Quando per medicinam ex auro spiritualem efficacissimam, in parua mole, tanquam principio, vim maximam habentem, simulque mercurialem materialiter, formaliter vero aurificam, in argentum viuum, plumbum, aut aliud passiuum analogum, & mercuriale proiectam fit transmutatio in aurum, tunc quod facile passiuum est, à validissimo agente in sui dominantis naturam transmutatur. Id autem aliquando fit statim in aurum, aliquando in medicinam aurificam. Ita de argento & aliis. Si Philosophiæ Chymicæ annos illos 40. quos cum scurris & impostoribus consumsisti, dedisses, rectius iudicare posses. *Guibertus copiosus in non necessariis. 1. de ortu tex. 80. An in transmutatione fiat mistio.*

Oppositus Syllogismus.

SI *validum agens commissum promtissime patienti determinato, mutat hoc in sui dominantis naturam, transmutatio metallorum, & argenti viui, aut argento viuo constantium per proiectionem efficacissimæ medicinæ metallicæ, ex actu iam metallo extractæ, & facilis est & possibilis, & secundum naturam. Prius est: Et posterius ergo.* Assumtio est Principis Peripateticorum, eaq; experientia vulgari comprobata. Agentis enim naturalis finis est similitudo passi: & quod transmutatur, abit in naturam transmutantis, sicut sanguis in carneis abit in carnem, in osseis in ossa, in cutaneis in cutem, & sic deinceps. Propositio firma est. Nam ex natura sumitur metallum vegetum & validum, idque per mercurialem liquorem ita præparatur, vt summas vires acquirat, fiatque actuosissimum in mercuriale patiens, quod ipsi similitudine naturæ respondet. Vbi est tale agens, & ei quam maxime procliue patiens, quod materiæ symbolum proximum habet, substernitur, ibi necesse est fieri transmutationem in dominans, sicut ignis in suam naturam conuertit cremia. Alia ratio sumitur ex sympathia, & antipathia, qualis inuenitur inter sulphureum spiritum, & mercurium, stibium & ferrum; plumbum, & argentum;

plumbum, stannum, argentum, aurum, & argentum viuum, ex quo fundamento Gebetus suam artem extruxit. Deprehendit enim argentum viuum istis esse familiare, & vulgari amalgamatione quidem facile misceri: sed occultiore adhærere in profundo, transmutare,& in sui naturam vertere dispofita. Itaque cum & aurum & argentum mercurialem naturam habeant, studuit argentum viuum ad argenteam & auream naturam seminariam & formalem actuosissimam & igneam adducere, vt si proiiceretur in mercuriale corpus, id momento, cæteris paribus, possit in suam naturam, quæ iam non est amplius mercurii, sed auri vel argenti conuertere. Similia fiunt in metallis cæteris, sed minus efficaciter, quia non ita elaborantur eorum medicinæ, nec tam validum ignem habent. Qui rationes Peripateticas exactiores quærit, is non tantum respicere debet halitus & vapores minerales, sed & inquirere rationes eorum definitas, de quibus agitur lib. 2. Gen. an. c. 1. & 3. sicut caro non fit ex materia nutritiua nisi probe cocta, idque non in osse, cute, membrana, cartilagine, sed in carne: ita aurum non fit, nisi ex disposito mercurio recepto à minera ea, in qua est vis aurifica sulphurea: plumbum fit in plumbificam habente, argentum in argentifica, & sic de cæteris. Cogita iam vnde debeat artifex sumere suæ tincturæ corpus, & quomodo præparare, elaborare, exaltare, multiplicare. Non erat animalis dementia Guiberti argumentis confutanda. Etenim ex pharmacopolio discipulus poterat specierum suarum mistiones varias, & theriacas ei in os ingerere: audiat tamen & Virgilium, apud quem totam infusa per artus mens agitat molem, & magno se corpore miscet. Apud Ouid. Est semibos homo. In monstris semicanis, semiporcus, &c.

Stoliditates Guiberti ex capite septimo.

I. FATVITAS quædam est ex principio male intellecto, & peius adhibito contra sapientissimas hermeticorum rationes concludere velle, & experientiam eorum euidentem cum solidis argumentis audere côuellere. Quid ad ipsos siue Aristoteles misceat species, siue nô misceat? An ideo generationes & corruptiones sint nullæ, si ex hominis & bestiæ speciebus non componat tertiam? II. Mistionem naturæ absolutam, qua tota misceantur per tota, & ea, quæ temperari possunt, commutentur, vnianturque negat à generatione differre. Fatua negatio. *Mistio est mistilium alteratorum vnio*, qua qualitates quidem dicuntur totæ totis permisceri & contemperari, sed non corpora mistilia, quæ oporteret in minima dissolui, res impossibilis naturæ: *Generatio est entis ex non ente per motum in substantia productio*, atque adeo transmutatio quædam, conueniens & simplicibus elementis, & corporibus mistis perfecte imperfecte. Dicimus quidem interdum misti generationem, sed non ideo idem est mistio & generatio. III. Dandum proculdubio est metalla esse corpora mista. Si mistio est commutatorum, vt loquitur, mistilia ex quibus constant, sunt transmutabilia. Ex transmutabilibus facta sunt transmutabilia, sicut & quæ generantur ex non ente, semper potentiam hanc coniunctam habent, vt possint iterum nô esse. Quæ dementia est negare metalla esse transmutabilia? Quæ transmutantur aut eiusdem generis aliud fiunt, vt elementa, & elementis proxima, aut diuersi, vt cum ex ligno putrescente vermis. Vtrumque est in metallis. Ex sulphure enim sale & mercurio nascitur metallum, in eademque resoluitur; & ex stibio vtroque plumbum, ex plumbo stannum, ex ferro æs, iterumque ex ære ferrum, &c. Hæc dum non intelligere potest *Guibertus*, ad fatuos ablegandus est. IV. E putridis commistis potest fieri animal inquit stulte. Nihil gignitur putrescens inquit Philosophus; sed intra putredinis determinatum gradum fit separatio, & concoctio, quæ dum fit disposite, principium animale concipit, sequiturque generatio animalis determinati. Vide Aristot. in 2. de Gen. an. cap. Latinis 4. Græcis 6. paragr. *Hic autem calor nec ex qualibet materia carnem aut os facit, &c.* & lib. 3. cap. 11. *Nihil gignitur putrescens, sed concoctum, &c.*

Crama. V. *Crama artificialem mistionem esse arbitratur, in qua non fiat vnum forma, sed sola continuatione*, vt cum vinum aquæ miscetur. Delirat miser. Vbi plus aquæ est quam vini, κρᾶμα appellatur. At fieri potest, vt ea copia sit aqua vt dominetur, & confusum vinum in suam naturam conuertat. Hic necesse est vnum fieri non continuatione, sed forma interiore. Dicimus etiam κρᾶμα τὸ φύραμα, quando massam facimus & subigimus. Et conuenite vocabulum etiam naturæ mistionibus, inde existens κρᾶσις, eiusdem iugi, indicat. Ridiculum est putare vnum fieri continuatione, quando vinum aquæ infunditur, idque minimorum sensu appositione. Quis erit ille lynceus, qui minima sentiat, & possit dicere hæc guttula huic continue cohæret? *Continua sunt quorum extrema sunt vnum.* Vbi sunt extrema ista in vino & aqua confusis? Mox hoc negatur. In vini & aquæ mistione alterum alteri non ita cohæret, vt fiat vnum continuum, seu solidum. Et tamen dicebantur Cramatis partes sola continuatione vnum fieri. VI. *In crasi vini & aquæ manet vtriusque forma*; argumento: *quia separari possunt*: ait fatue. Si dominatur alterutrum alterum transit in naturam alterius, nec est argumentum sufficiens *separatio*, nisi velis in perfecta naturæ mistione etiam fieri appositionem tantum seruatis formis. Qui vero sunt isti separatores vini & aquæ? Chymici etiam ex solo vino phlegma aquosum, respondens elemento aquæ segregant. Num & ibi crama appositionis fuerat? VII. *Essentia rei cuiusque est impartibilis, indiuisibilis.*) Quid si esset quanta quædam, vt materia? Corpora in infinitum diuisibilia esse statuunt. Vide an ea velis esse essentias. Aristoteli tres sunt substantiæ, seu οὐσίαι: (essentiæ) materia, forma, compositum. VIII. Asinina ratio est hæc: *In metallorum transmutatione transmutans, & transmutandum sub vna specie non continentur, quia sunt duo distincta. Ergo non possunt misceri.* Quid? An elementa specie distincta non possunt in vnam formam misti coalescere? Deinde si vnum est transmutans, vtpote actiuum, & dominans alterum transmutandum, nempe passiuum, quod in alterius naturam transit, quid hoc ad mistionem? Generatio vnius, & alterius corruptio hoc est, non mistio. Cætera mittimus ad Cynolarges.

Res capi-

Res capitis octaui, libri primi.

CHYMICI dicuntur probare transmutationis possibilitatem exemplis plantarum & animalium, vbi ex vno disposito fit alterum, seu vnius corruptio est generatio alterius, idque similiter in mineralibus: Syllogismus:

Si in vegetabilibus & animalibus vna species corrupta transmutatur in alteram, etiam in mineralibus, atque adeo metalla quoque.

Est autem antecedens: Ergo & consequens. Connexum probatur, quia vtrobique par ratio est: Imo si in vegetabilibus & animalibus, multo magis in mineralibus, quia horum transmutatio est facilior. Assumptio probatur I. exemplo erucæ in papilionem transeuntis. II. Oui in auem. III. Sisymbrii in mentham, & lolii in triticum. De primo vero tantum agitur cap. 8.

Responsio Guiberti. I. Ad connexum dicitur esse dissimilitudinem in exemplis, quia *metallum vnum non sit perfectio alterius: papilio vero sit perfectio erucæ*: metallum quodque per se sit perfectum: Eruca imperfecta. Secundo, quia, cum ex eruca fit papilio, metamorphosis fit ordinarium opus naturæ; metallorum non. Si enim esset, vel in venis, vel extra alterum in alterum mutaretur, quorum neutrum contingit. Tertio, quia in quæstione de metallis agatur de transformatione vnius speciei in aliam sub vno genere proximo: non autem in eruca & papilione, quia papilio non sit species erucæ, nec eruca papilionis. II. Negatur & assumtio, quia in vegetalibus & animalibus nulla speciei in speciem mutatio possit deprehendi. Ratio est, quia non interioris, sed exterioris formæ seu figuræ fiat mutatio tantum. Deinde non sit perfecta species eruca, quia finis & perfectio eius sit papilio; vnde consequens non esse transmutationem, sed perfectionem vno motu perfectiuo constantem, vt ex ouo eruca, ex hac oriatur papilio, tertia generatione animal perfectum. Hæc Guibertus. *De eruca in papilionem.*

Defensio argumenti Chymicorum.

PRINCIPIO notandum est Chymicos non opus habere armis à pari, vel simili, quæ si quid possunt, declarant potius rem qualitercunque quam probant. Specierum esse in mutuas, si dispositæ sint, transmutationem, satis probat euidentia facti in elementis, & mineralibus siue sola natura operante, siue accedente arte, & agentia patientibus rite dispositis, præparatisque accommodante, & opus regente in matricibus idoneis. Nasci mineralia, & in his etiam metalla certum est. Generatio est motus ex non ente, (quod tamen per se non nihil est, sed ens aliquod aliud determinatum, vt tali agente tale ex eo fiat) in ens dispositum. Fiunt ergo metalla ex aliquo. Id in natura propter varia impedimenta, & materiæ ligationem pertinacem fit fere tarde. Si ars possit impedimenta tollere, & ligamenta soluere, naturalibusque vasis, & adminiculis substituere artificialia, motus naturæ erit expeditior, & celerius absoluetur, quod instituitur. Futilis est mistio illa, quam fingunt Peripatetici nonnulli ex elementis primum coeuntibus, nisi explicetur dextre. Generatione fiunt perfectiua etiam mineralia, quæ si perfecta sunt, non iam miscentur, sed à creatore in initio sunt mista, & principio propagationis dotata, vt analogiam cum plantis & animalibus habeant, & horum exemplis declarari possint. Hæc est Chymicorum Dianœa.

Quod ergo Guibertus dicit de disparitate exemplorum, aliqua verum est. Neq; enim per omnia sunt idem. Quod autem negat sic se habere metalla, vt vnum sit finis alterius, sicut papilio est terminus motus ab ouo per erucam; sunt qui dissentiant, velintque aurum esse optimum, quod à natura intendatur: nos nihil referre dicimus. Neque enim id spectatur declaratione exemplari, sed hoc, quod scilicet, *sicut in productione papilionis principium in ouo conceptum ex potentia in actum à calore temporis, seu alio externo determinato vocatum mouetur, & generatione perfectiua continuata per formas imperfectionis subordinatas tandem papilionem producit, & in hac quiescit: ita fiat etiam in metallis*, siue iam dicas ex mercuriali materia agente sulphureo principio initium fieri, & progressionem per intermedia semimetalla, & metalla imperfecta vsque ad vltimum, quod est aurum, quantum fieri potest; siue naturam instituere etiam metalla imperfecta dicta. Non autem est consequens, si papilio non amplius promouetur in formam perfectiorem, etiam metalla non posse. Hic enim iam est ratio dispar cum imperfecta metalla omnia sint transmutabilia in perfecta propter materiam mercurialem altioris formæ susceptiuam. In auro est summa fixio. Ideo hic status est. In cæteris non est. Ideo possunt vlterius moueri. Peccat Guibertus Elencho non causæ, & parium distorsione. Hæc ad primum. De secundo non opus est verbis. Sint metalla non sic subordinata mutuo, vt ouum, eruca, papilio: at ita sunt affecta, vt materia mercuriali participent, in quam si fortius principium incidit forma priore expulsa succedit alia iuxta naturam eius principii. Tertium inter deliramenta est. Responsio ad assumtionem fatua est, vt patebit in examine. Perfectio procedit per formas imperfectionis subordinatas vsque ad vltimam, & sic perficitur μεταβολὴ, vt paulatim ex non ente per entia imperfectionis procedendo tandem ens destinatum fiat. Manet itaque robur argumenti hermetici, quod firmari adhuc amplius sic potest:

Quodcunque generatur, siue vniuoce, siue æquiuoce, siue analogice, mouente determinato, ex materia disposita per formas imperfectionis subordinatas, dum successiue transmutantur, ad vnam vltimam à natura primum intentam perducitur.

Metalla generantur. Ergo. Propositio declaratur elementis, mineralibus minoribus, & mediis, vegetabilibus animalibus. Assumtio est liquidæ experientiæ, & illustratur modo generationis ex mercurio per sulphureum determinatum spiritum in sua minera; vnde metallici differentiam sumunt argenti maturi, immaturi, volatici, fixi, &c. Quod si materia est proxime disposita, pura, & *Summa ad patiendum promtitudo, proximaque potentia, &*

agens efficaciſſimum faciunt, & propter celeritatem non poſſint diſcerni ſucceſſionis partes, vt & in flamma.

valde procliuis ad patiendum, principiumque incidens validum, & cætera omnia recte comparata, motum velociter procedere, vt reſpectu diuturnæ abſolutionis poſſit momentum vocari, nemo peritus & ſapiens negauerit, cum idem fieri videat in elementis, & argentum viuum ſpiritu ſulphuris, plumbi, & ſimilium facile ex liquido in concretum mutetur.

Deliramenta capitis octaui.

I. ET delirat, & criminatur homo improbus. Philoſophos ſummos vocat *tenebriones, ignaros prorſus Philoſophiæ naturalis, & occæcatos.* Competere autem ipſi hæc crimina præſens collatio demonſtrat. Adeo vero malicioſus eſt, vt dementium anicularum inſtar contumelias inconſulto, & temere euomat, quaſi iuſtum ſit in eum, à quo diſſentias omne genus iniuriarum ſine diſcrimine effutire. II. Negat commutationes particulares conferre quid ad probandum, quod pro confeſſo aſſumunt Chymici, ſcilicet metalla eſſe tranſmutabilia. Stulte. Si pro confeſſo aſſumunt, non probant. Si vtuntur ſimilitudinibus, non ad probandum vtuntur.

III. *In propoſitis exemplis vegetalium & animalium nulla ſpeciei in ſpeciem tranſmutatio deprehendi poteſt.* Si hoc verum eſt, tantum accidente different ouum, vermis, eruca, papilio: Et erit definitio eſſentialis eadem: Et ſicut dico papilio eſt animal alatum ex eruca natum, &c. ita & ouum eſt animal, &c. Definitio ſpecifica eſt per differentias ſpecificas, ſeu formas.

IV. *Figuris externis differunt.* Amentis aſſertio. Quis ouum & auem inde natam accidentibus » tantum differre dicat, & ſapientis nomen defendat? Ariſt. in 3. de Gen. an. c. 9. Inſecta, quæ vim » generandi obtinent, vermes (σκώληκας) generant: Et quæ ſponte non per coitum naſcuntur, ex » tali primum gignuntur conſiſtentia (συστάσεως.) Oportet enim ponere & erucas (κάμπας) eſſe ſpe- » ciem vermis, & fœtum araneorum: Et videri ſane poſſint ſimilia eſſe ouis (δόξειεν ἐοικέναι) propter » figuræ circumferentiam (περιφέρειαν σχήματος) ſeu orbiculatam ſpeciem (καὶ τούτων ἔνια, καὶ πολλὰ τῶν » ἄλλων) tum horum quædam, tum aliorum multa. (ἀλλ᾽ οὐ τῷ σχήματι λεκτέον, οὐδὲ τῇ μαλακότητι καὶ σκλη- » ρότητι, ἀλλὰ τῷ ὅλον μεταβάλλειν, καὶ μὴ ἐκ μορίου τινὸς γίνεσθαι τὸ ζῷον. Verum dicendum eſt, quod non » figura, nec mollitie, aut duritie, ſed totum tranſmutetur, & non ex parte aliqua fiat animal. (Gazæ » interpretatio hic labaſcit) Omnia vero vermiformia (σκωληκώδη, quæ vermis ſpeciem habent) in » progreſſu (προελθόντα) & cum finem magnitudinis acceperint, q. ouum fiunt. (ſenectam accipiunt » duram, quam exuunt) Dureſcit enim eorum putamen, & per id tempus non mouentur (ἀκινητί- » ζουσι) &c. Addit declarationem per exempla, redditque rationem facti, quia oua prima ſint imperfecta, genitaque antequam ſint matura, ſeu tempeſtiua; vnde foris poſtquam primus vermiculus ex ouo genitus eſt, quaſi adhuc ouum ſit, cuticulam duram accipit, quam ſubinde exuit, quaſi vermis ſit ouum molle, quod recuperat corticem, & mox ex eo viciſſim prorepit: quod contingit etiam in aliis. Omnia enim talia poſt naturam vermis, q. immobilia (ἀκινητήσαντα) & putamine in circuitu exarefacto, hoc poſtea rupto exeunt, ſicut ex ouo animal perfectum ex tertia generatione (ἐκ τῆς τρίτης γενέσεως) quorum plurima pennata ſunt ex pedeſtribus. (τῶν πεζῶν) Hanc ſententiam

Loci Ariſtotelici explicatio.

Ariſtotelis citauit Guibertus. Sed videamus quam induſtrie. Ex erucis & bombycibus naſci papiliones dicit, non interioris, ſed exterioris formæ mutatione, vt non ſit generatio, ſed generati elaboratio, quam perfectiorem vocat argumento Ariſtotelis, qui ſcribit animal fieri tertia generatione perfectum: ἐξ ὠοῦ ζῷον ἀποτελεσθὲν ἐκ τρίτης γενέσεως: Atqui contrarium eſt ex eodem loco. Quod gignitur à papilione, vel ſimili beſtia, eſt ouum. Ex hoc prorepit eruca, ſeu vermiculus. Hæc eſt prima tranſmutatio, qua ex non ente verme fit ens vermis. Quia vero hic vermiculus aliquoties mutat cutem: nam prima ab aeris contactu dureſcit, vt creſcere amplius non poſſet, ſi eam retineret; ideo quieſcit tunc donec liberetur ab illa, & poſtquã liberatus eſt, prorepit: quando ad iuſtum incrementum peruenit, tunc vermis abſolutus eſt perfectione illa accidentaria, non eſſentiali, ſicut & in genere cammarorum adhuc paruorum dum creſcunt. Semper enim à primo ouo vſque ad ſecundam tranſmutationem vermis eſt & manet, tantum magnitudine & ætate, abiectioneque ſenectæ differens. Inde ſequitur generatio ſecunda, qua deſinit eſſe vermis, & in nympham tranſit. Ex nympha fit papilio animal generatione tertia perfectum. Hæ tres generationes non tantum ſunt generationes ſecundum quid, ſed & ſimpliciter. Quia vero Ariſtoteles vult cauſam reddere ſenectæ toties exuendæ; Conſiderat erucam vt ouum; non quod ouum eſſe vniuoce putet. Eſt enim animal actu; ſed quod ſimiliter ſe habeat accipiendo plura putamina, & ſæpius ex illis prorependo, donec vermis iuſtus ſit, quem bombycem in genere ſerum appellamus. Quoniam autẽ denuo indureſcit, & ouo fit ſimilis in aurelia, vbi nympham appellat; adhuc durat oui conſideratio, quanquam ſit generatio ſecunda. Ex aurelia cum prodit abſolutum eſt tertia generatione animal, cui præcedentes mutationes fuerunt ſubordinatæ. Quælibet vero ſua forma & ſpecie conſtat, cum alia forma ſit oui, alia vermis, alia nymphæ, ex qua papilio. Tres generationes totidem formas requirunt. Inde ridiculus ſit Guibertus tantum exterioris figuræ mutationem aſſerendo, quaſi alteratio ſit, & non generatio. Sed & ſit alteratio, quidni metalla ex ouo ſuo mercuriali iam prognata dicamus ſimiliter matureſcere, & perfici?

V. *Metalla ordinarie nunquam fiunt, nec extra nec intra venas.)* Vnde ergo exiſtunt? Si generantur ex non ente gignuntur, & ex imperfecto ad perfectionem tendunt, idq; ſecundum eſſentiam formalem, quæ eſt finis generationis. Metallici impudentiam & imperitiam huius hominis infallibilibus exemplis, de quibus alibi redarguunt. VI. Stultior eſt, dum ait, *præſente quoque efficiente cauſa per infinita ſecula ſuis venis manentia fieri ordinaria opera naturæ.* Non eſt efficiens, quæ nec efficit, nec vim efficiendi habet. Si opera naturæ ſunt, & omne opus eſt effectum cauſæ operantis, neceſſe eſt efficientem habere, eamque internam, ſi naturæ ſunt, quæ eſt principium inſitum.

Si non

Si non ſunt naturæ opera, vnde ergo exiſtunt? Putant quidam ex creatione eſſe omne metallum. Sane & creauit Deus omnia genera: Aſt & adhuc per generationem naturalem propagando conſeruat, vt teſtatur experientia. Naſcuntur ergo etiam nunc.

VII. Erucam & papilionem vult eſſe *non ſub eodem genere proximo, ſed remoto.* At vtrumque eſt & animal remotius, & beſtia propinquius. Animal ſenſu & motu definitur. Eruca & ſenſum, & motum liberum habet.

VIII. Ratio eſt ſtultiſſima; quia *eruca non eſt ſpecies papilionis, nec papilio eruca:* quaſi ſi ſub eodem genere proximo deberent eſſe, alterum ſub altero eſſe oporteret, vt plumbum ſpecies auri, aurum ſpecies plumbi. At inquam & eruca eſt potentia papilio, & plumbum aurum. *Dictamen Guiberti Ebrii.*

Caput IX. de ouorum excluſione, & X. de plantis inter ſe commutatis eodem referuntur, & ſunt ſatis dilucide examinata in editione priore, Anno M.DC.IV. Cap. XI. eſt ſtolida inuectiua. Mittimus hæc capita ad anticyras, & ſi non proficiunt in melius, inde ad coruos.

Res capitis duodecimi, libri primi.

ARISTOTELES in ſexto Nicom. cap. 7. *Sapientiam dicit eſſe rerum præſtantiſſimarum natura ſcientiam & intellectum*; vnde Anaxagoram & Thalem, atque huiuſmodi homines, quos viderint ignorare ſibi vtilia, ſapientes quidem dicunt, ſed non *prudentes*, vtpote admiranda, difficilia, & diuina cognoſcentes, ſed inutilia, quia non humana bona inquiſiuerint, circa quæ prudentia verſetur. *Sapientia.* *Prudentia.* Tribuitur Anaxagoræ quod omnia ſimilaria (ὁμοιομερῆ) generari & corrumpi dixerit ſolutione, & coagulatione (διακρίσει, συγκρίσει) Ariſt. in 3. Metaph. cap. 5. ait dixiſſe μεμῖχθαι πᾶν ἐν παντὶ, vt & Democritus, ὥστε μηδὲν ἀληθῶς ἓν ὑπάρχειν, καὶ ὁμοῦ πάντα χρήματα εἶναι ἄπειρα καὶ πλήθει, καὶ μικρότητι. *1. Metaph. cap. 3.* Ei refertur accepta etiã πανσπερμία, de qua Ariſt. 4. Gen. an. c. 3. εἰσί τινες οἵ φασι τὴν γονὴν μίαν οὖσαν οἷον πανσπερμίαν εἶναί τινα πολλῶν, &c. Cum Riolanus, quem Guibertus laudat, contra Quercetanũ diſputaret, ratione materiæ primæ omnia eſſe omnia aſſerebat, & hactenus poſſibilem tranſmutationem omnium concedebat. Ariſtoteles in 1. Metaph. cap. 3. ſcribit primos Philoſophos putaſſe principium omnium entium eſſe materiam, & ob hoc nihil fieri, neque corrumpi: quod & Seuerinus Paracelſiſta in ſua Idea aſſeruit. Guibertus cap. 11. lib. 1. proponit ſententiam Chymicorum quorundam volentium aurum eſſe vltimum naturæ ſcopum in metallis: Solum enim hoc perfectum eſſe: Cætera in via eſſe ad aurum, & differre accidentibus tantum: Ideo etiam poſſe perfici arte & natura. Ipſe putat hoc eſſe idem ſentire quod Anaxagoras, qui dixerit omnia eſſe in omnibus: quod ſi conceſſum fuerit, etiam priſcorum opinio, & Paracelſiſtarum probanda erit. Suaue delirium. *Non ſi quis dicit imperfecta metalla potentia eſſe aurum, omnia omnibus immixta eſſe dicit.* Si hoc eſt panſpermian Anaxagoræ aſſerere, Guibertus à falſo non eſt immunis, qui per tria capita docuit, quando ex ouo inſectorum per ſucceſſiones ordinarias fit animal perfectum, tantum figuram externam mutari, & differre ouum, erucam, bombycem, papilionem tantum accidentibus, quanquam interim ſpecies numeris comparet, qui addita vel ſubtracta vnitate in alios atque alios abeant. Verum cap. XII. feriam, & contentioſam admodum diſputationem inſtituit, probaturus omni conatu metalla differre ſpeciebus. Rident hominem magno cum ſupercilio maximas nugas nugantem Chymici. Siue enim accidentibus, ſiue ſpeciebus differant, vnius corruptio eſt generatio alterius. *Ar. 1. de ortu c. 4. text. 23. 1 de cœlo tex. 126.* Sinamus eum nugari ad ſatietatem. Illud ſaltem notemus, quod totus conatus capitis XII. de forma & formalibus metallorum exeat in VIDETVR. Ait enim, iſta videntur comprobare metalla differre ſpecie. *Videtur.*

Res capitis decimitertii, libri primi.

ARGVMENTIS formæ voluit probare cap. XII. metalla differre ſpecie: Cap. XIII. idem tentat rationibus à materia. Rem ſuperuacaneam agit. Argumentum ſaltem videamus:

Si metalla ſpecie differunt, ex imperfectis aurum fieri non poteſt. Prius eſt. Et poſterius ergo.

Reſp. Nego connexum. Nam & elementa ſpecie differunt, & tamen ex terra poteſt fieri ignis ſucceſſiue mediante aqua & aere generatione mediata. Ita aliud eſt plumbum, aliud cinis plumbi, aliud vitrum, aliud liquor: Et tamen hæc ex illo fieri poſſunt. Quod ſi ſpecies perfectæ ſunt tranſmutabiles, magis erunt imperfectæ ſymbolicæ. Æs Ariſtoteles μεταβάλλειν, hoc eſt, tranſmutari nouerat 1. Metaph. 3. Id fit aut in aliud, aut materiam, ſiue perfectam ſpeciem æs dicas, ſiue imperfectam, accidentibus, aut ſubſtantia à cæteris diſcrepantem.

Tantum de primo libro.

NEQVE enim pluribus eſt opus. Qui homo per totos quadraginta annos perdidit ligna, carbones, cineres, & ſalem, adhuc ignorat ſpecies eſſe tranſmutabiles, quaſi eadem ſpecie ſint iſta. Turpiſſimæ hoc inſipientiæ, & ſtolidæ peruicaciæ argumentum eſt.

SVMMA CAPITIS I. LIB. II. GVIBERTI contra tranſmutationem metallorum.

Diſputationes hæ ſunt, q. luſus & iocus ſcholaſticorũ inter ſe ratiunculis litigantium. Aliæ figulus, & quidã alii βαναυσικοὶ ſtatim probare poſſunt æs, plumbum, ferrum argentum, ſtannum tranſmutari & corrumpi partim, partim generari: quod ſi nõ credit Guibertus, communi ſenſu caret.

CONTRA primi libri totius conatum omnem ita argumentari ſolent Chymici ex Ariſtotele: *Quæ experientia multiplici euidenter ſunt comprobata, & ſenſibus ipſis euicta, fruſtra logicis argumentis petuntur. Metallorum tranſmutatio experientia multiplici euidenter eſt comprobata, ſenſibusq; ipſis euicta. Fruſtra ergo argumentis logicis petitur*, & ex conſequente oleum, & operam perdidit in 1. libro Guibertus. Propoſitio certa eſt. Logica enim demonſtratio, quia vniuerſalior eſt, à propriis principiis eſt remotior. 2. Gen. an. 6. & in 1. de ortu. c. 2. tex. 8. vbi naturaliter, & logice conſiderare differunt, laudaturque Democritus, qui videatur vtique propriis & naturalibus rationibus perſuaderi. 2. de cœlo tex. 81. Bene quæſiturum per proprias in genere inſtantias ad inſtandum idoneum eſſe oportet, ex eo quod omnes contemplatus ſit differentias, nec paucis inſpectis facile pronunciet. Ita 1. de part. an. 1. Senſibilium principia ſenſibilia ſunt, & materiam comprehendunt. Senſibile enim omne in materia eſt. Ita & Guibertus ipſe: *Si Chymiſtæ oculata fide & experientiis probare poſſunt metallum, vt ferrũ, in aliud, vt in æs, mutari, proculdubio nugatoria & ſuperflua eſt ratio, quæ id allatis cauſis fieri non poſſe dicit: Superflua etiam teſtimonia ſecus deponentia. Nam his longe minor eſt habenda fides, quam oculatæ experientiæ.* Nota vero nos de argumentis logicis dicere, quæ Guibertus vocat RATIONEM. Sed attendere oportet rationes eſſe diuerſas. Quædam ex alienis principiis, vt Dialecticis, Metaphyſicis, &c. ſumuntur: quædam ex propriis, quæ principia non ſunt prætoria edicta, ſed mente, vſu, & experientia, ſenſibusq; per plures ſapientes extructa & comprobata. Talibus rationibus qui vtitur, non ſine experientia diſputat, cum principia experientia ſint inuenta, & ſtabilita. Experientia vero non eſt vnius actionis, aut ætatis, aut hominis, ſed plurium, idque vel ſemper, vel vtplurimum. Vide 1. Metaph. cap. 1. Γίγνεται ἐκ τῆς μνήμης ἐμπειρία τοῖς ἀνθρώποις· αἱ γὰρ πολλαὶ μνῆμαι τοῦ αὐτοῦ πράγματος μιᾶς ἐμπειρίας δύναμιν ἀποτελοῦσι, &c. Quod ſi nec mea, nec tua experientia ſenſibilis, & ſingularis produci poteſt, non neganda ideo experientia eſt ſi principium habeas. Subeſt enim experientia, h. e. ſenſus & ratio artificum ſapientum, & prudentium. Hæc de propoſitione. Circa aſſumtionem lis eſt. Chymici phyſici affirmant: Guibertus cum ſuis negat. Illi producunt innumerabilium ſapientum, & rationes, & teſtimonia facti: Guibertus impudentiſſime omnibus aduerſatur. Chymici metallorum corruptionem vel in idem genus, vel diuerſum (nihil enim in nihilum corrumpitur) vnde exiſtit generatio alterius, ad oculum monſtrant, & ex publicis officinis petunt ſenſatam fidem. Guibertus repudiat omnia, fuciq; ſeu doli & mali iudicii accuſat non alio argumento fretus quam opinione, & incredulitate. Si Chymici prouocant ad examina cuiusque metalli, communia, & propria, nihil apud hominem indulgentem ſuæ pertinaciæ proficiunt. Ecqui iam ἀξιόπιστοι? Dicite Phyſici, Medici, Logici, Opifices metallici, Docimaſtæ, Zygoſtatæ, & quicunque circa mineralia verſamini. Guiberti hoc eſt: *Si Chymici ſine fuco, & mendaciis metallorum tranſmutationem præſtant, admirabimur artem, ſummisq; laudibus ornabimus, referemus eis gratiam, & in maioribus credemus. At non poſſunt. Ergo.* Nos contra: At & poſſunt præſtare, & præſtiterunt, idque longo vſu & rationibus firmis propriis euidenter probarunt. Cur ergo cunctatur Hiator ille admirari artem? Iam enumerantur ſapientes, & producitur artis deſcriptio ratione & experientia munitiſſima.

Guibertus purus putus ſtultus & inſenſatus in rebus naturæ & artis, aut ſubdolus, & malicioſus nequam. Guiberto nullus artifex ſatis eſt, ſimili Marcolpho, cui nulla arbor placebat ad pendendum.

Guibertus Cap. II. lib. II. incipit totum proſyllogiſmum Chymicorum demoliri, & vſque ad Cap. XIII. ſummorum artificum teſtimonia propria, & aliena repudiat, cauillatur, eludit. Nos contra: *Quicquid Guibertus contra Chymicos de tranſmutatione metallorum produxit, id totum eſt cauillatorium, & temerarium ex Sophiſtica petulantia, rerumq; imperitia profectum, vt demonſtratum eſt in defenſione Alchymiæ anno 1604. edita, iterumq; demonſtrarunt Heliophilus à Percis in Elia Artiſta, Bernardus Penotus, & Euualdus de Hoghelande Mittelburgenſis, quorum libellos adiici curauimus.* Adde his Philippum Müllerum, & innumerabiles alios. Si res in iudicium venerit, cui quæſo fides plenior, Guibertone ſtulto & inſano olim Carboniperdæ, an Hermeti, Arnoldo, Morieno, Raimundo, Gebro, & aliis tam priſcis, quam recentibus infinitis, qui non tantum experientiam ſuam, & aliorum propoſuerunt, ſed & artem ipſam more ſuæ Philoſophiæ deſcripſerunt, & argumentis validiſſimis munierunt? Sed & exoterica aſſunt teſtimonia principum, & aliorum probatiſſimorum, adeo vt ex ferro æs factum publicam habeat autoritatem, & cuilibet facile ſit ex regulo antimonii facere plumbum, aut ſtannum: æs & ferrum in chalcantum reſoluere: plumbum in lapidem & vitrum redigere, indeque reducere, & alia circa metalla ad generationem & corruptionem pertinentia facili opera peragere. Credemusne vni apoſtatæ, qui ætatem circa artem fruſtra contriuit, & inter impoſtores annos quadraginta conſumſit, infelici ſydere, & aduerſo numine temere carbones perdendo: tot autem

Ex ferro æs.

ſapientes ratione, & experientia munitiſſimos reiiciemus? Cap. III. lib. II. Recitantur aſſertiones veriſſimæ de ferro in æs mutato, dicunturq; ſtultitiæ. Inſania mentis hæc eſt cum impudentia

Nota dementiam Guiberti.

intolerabili coniuncta, id ſtultitiam vocare, quod publicam habet autoritatem, & ab infinitis ſapientibus artificibusq; eſt probatum. Communi ſenſui qui repugnat, inter dementes relinquitur, in quorum numero ſe eſſe gaudeat Guibertus. Cap. IV. Multa verba temere conſumit ſuper auripigmento Cai principis, idemque repetit Cap. XIV. Sunt qui dicant excoctum inde eſſe aurum tanquam ex vena: Sunt qui tranſmutatum. Non eſt improbabile vtrumque. Dicat Guibertus: Fuitne in illo auripigmento aurum actu an potentia? Si actu, non opus fuit excoctione. Nam ſeparari vel ſola lotura poteſt, aut etiam argento viuo, præmiſſa aqua deterſoria, ſi cortice obductum eſt, vt fit in Chryſophyſiis. Si potentia, qua arte in actum fuit perductum, vt ex non auro actu, fieret aurum actu, ſeu ex non ente, ens? An non tranſmutatoria generationis? In Deut. c. 8. v. 9. ſcriptum eſt: *Lapides terræ ſanctæ eſſe ferrum, & de montibus æris metalla eſſodi.* Cap. 33. Iſachari tribuuntur

Thesauri absconditi arenarum, & de Asere dicitur: *Ferrum & æs calceamentum eius*. Non negamus metalla pura puta inueniri, quæ iam actu sint metalla, nec alia opera indigeant, nisi repurgatione. Sed de ferri & æris lapidibus, arena, & similibus, in quibus non est actu ferrum, quod & magnete non potest deprehendi, nec æs actu, vel aliud metallū, quid quæso sentiendum? An nō ars perficit naturam, & ex eo, quod potentia est, facit metallum actu, id quod μεταβολὴν appellamus? Consulantur metallorum historiæ. Mercurius Hoghelandæi proxima potentia fuit argentum, quod certum est ex argento viuo, vt & alia metalla, nasci. Non autē est talis omnis hydrargyros. De cinabari Rubei & aliorum nihil habet Guibertus demonstratiui. Quod enim dicit de cemento hauriente metallum imperfectum atque etiam corrumpente ita vt metallum amplius non sit, sed quidam veluti cinis eius, non quidem negamus, sed interim non euersa est sententia Rubei. Nam per animam argenti, vt loquuntur, potuit dispositum argentum viuum transmutari, iuxta principium physicum quo agentis naturalis finis dicitur similitudo passi. Fixio argenti viui duplex est, metallica vna, non metallica altera. Vtraque est possibilis: illa transmutatoria, hæc alteratiua.

Ex hydrargyro argentum. *Cinabaris Rubei.*

Plumbum in stannum mutare docuit Geber: expertus artem est Ioh. Baptista Porta, & sunt admodum cognata metalla, ita vt & stannum plumbum dicatur, sicut & reguli stibii, & Bismuthi, quasi accidentibus tantum discreta. Nihil absurdi propositum est à Porta. Est in medio artificium, idque facile.

Ex plumbo stannum.

Ex plumbo argentum viuum fieri nouerunt & mercatores. Kellæus in Bohemia, & Thuringia ex auro fecit: Heliophilus etiam ex aliis metallis fide irrefragabili cui ne Erastus quidem potuit contradicere &c. Quam facilis autem res est per aquilam vtramque? Syllog. ex principio Guiberti: *Si vnum aut alterum tantum ex istis transmutationum exemplis esset verum, cogeret fateri negantes transmutationem metallorum. At plura sunt verissima. Cogitur ergo negans Guibertus contrarium sibi confiteri.*

Hydrargyrus ex plumbo:

Cap. V. Agit de libris chymicorum priscis, & nouis, omnesque repudiat, quasi ad hunc librorum censorem, & Aristarchum publicitus delatum esset iudicium. Sed deest iudici Elleborum. Ideo & non tantum stolide pronunciat de commentariis chymicis, verum etiam mendacissime, iniuriosissime, ingratissime. Mendacia vocat homo vesanus singula librorum verba: quasi non ex naturæ, artis, experientiæque principiis promerentur. Hinc abnorme eius delirium æstimetur.

Prisci libri re secti, quod est compendio quidem, sed fatue disputare. Quid enim aliud faceret stultus?

Cap. VI. De singulorum librorum autoribus sermonem instituit, vbi ridiculo argumento tabulam Smaragdinam negat esse Hermetis, quia aurum, & argentum vocet nominibus planetarum dicens: *Pater eius est Sol, Mater Luna: portauit illud ventus in ventre suo.* Quid stolidus hoc homine qui non intellecta audet iudicare? Male impendisti iam 50. annos, Guiberte, si nondum scis quid sit Sol, & Luna Hermetis, & si auri, argentique vocabulis appellentur, sint ne vulgaria metalla, an sapientum. Cap. VII. De libris Thomæ, & Alberti rancidā sententiam habet, quam probat magorū carnifice Del Rio homine impuro ex Diaboli, & Antichristi satellitibus, indigno de quo verba fiant. Siue sint istorum autorum libri, siue non sint, non ex autoribus de arte iudicamus, sed ex principiis, & scientia quæ autores facit commendabiles. Nouimus quid tentare ausint circa libros illi, qui indices expurgatorios conficiunt, & edunt. Infames seipsos fecerunt impudentissimis ausis.

Lotharingi huic suo pullo debent aut Elleborum, aut scuticas. Del Rio Rana bestia.

Cap. VIII. De Reimundo & Arnoldo mendacia, calumnias, & iniurias indignas responsione texit. Crollius pag. 55. Lullius fuit diuinus ac consummatissimus philosophus.

Cap. IX. Rupescissam, Bachonem, Paracelsum criminatur. Si hoc esset refutare, compendio Guibertum ad coruos & furcas ablegaremus. Fecit tamen aurum ex argento viuo Paracelsus siue à se facta medicina, siue aliunde accepta. Si Rupescissa ex Lullio suos libros transscripsit, quia veram artem habent, veterum præceptis homogeneam, Lullius quoque artis veræ fuit peritus. Cap. X. Vexat Marsilium & alios. Sed rabienti nulla est fides. Emendetur rabies scuticis.

Cap. XI. Fernelium flagellat. Eius descriptio lapidis eadem est, paucis mutatis vel deficientibus, cum antiqua illa ex libro Anselmi à Bood, quam dedit publico Nicolaus Barnaudus, quæque comprobata est euidente artis testimonio, & experientia, vt osorem Alchemiæ Anselmum transmutauerit in eiusdem amicum. Quanquam autem virulentus ille canis Guibertus Barnaudum quoque allatret, & eius communicationem velit suspectam reddere, tamen pluris est Barnaudi historia apud peritos artis quam aliquoties mille Guibertorum, calumniatorum impudentissimorum, collegia. Ratio est: quia ex principiis, & experientia est extructa.

Cap. XII. Miscentur syncera exempla impostoriis. Aliunde accepta medicina factum aurum negari non potest. Illi qui acceperunt, & specimina ediderunt, putantes se imitari posse id cuius nec rationem, nec modum sciuerunt, & se & alios deceperunt: quod ipsum & in Germania experti sumus. Sed pœnas dederunt audaciæ. Vt vt sit, verum aurum medicina alterius artificis aliquando effecerunt. Crollius pag. 89. Nostro seculo impostores quidam verissimum fermentum philosophicum ab aliis tamen præparatum, illicitis mediis acquisitum propter principii ignorationem vlterius multiplicare non potuerunt &c.

Cap. XIII. Nihil sceleratius, & impudentius est hoc capite quo dicuntur mentiti omnes qui asseruerunt ex ferro æs factum esse. Atqui id ipsum etiam hodie fit, & agnoscitur à peritissimis artificibus. Ad coruos ergo cum calumniatore Guiberto.

Cap. XIV. eiusdem argumenti est cum quarto. Argumentum habet nudam negationem qua nihil non posset euerti.

Conclusio.

Omnis homo sine principio loquens mendax. Guibertus est talis homo. Guibertus ergo mendax. Item, Non omni spiritui credendum. Guibertus est talis spiritus, Guiberto ergo non credendum. Hæc est summa virilis expugnationis Guiberti.

D. O. M. A.

ANDREÆ LIBAVII M. D. P. C. AD NICOLAI GVIBERTI APOLOGIAM

Responsio.

Capvt I.

De qualitate Apologiæ.

NNO Christi 1603. Nicolâus Guibertus edito Argentorati libello contra Alchymiam transmutatoriam promittebat virilem impugnationem, & expugnationem eiusdem tantam vt nunquam in posterum se erigere valeret. Respondebam eodem anno vt meritus erat tam animosus verbis impugnator, & expugnator. Responsio publicata prodiit sequente. Tacuit Guibertus totos vndecim annos, aut si mauis decem (Annum enim concedamus notitiæ, vt qui scribat *se in angulo Galliæ habitantem vix quisquam bonorum librorum adipisci*: verba eius pag. 31. *Constitutus in angulo Galliæ, vbi præter infelicißimos sacculos litigantium & sordidatos contractus, tabularumq; cautelas nihil inuenias laudabilium studiorum: Vbi summa virtus in censu, gloria in alienas opes inuasio, & occupatio*: Vbi nota quod videatur loqui de commentariis Iureconsultorum, quos valde honorifice scilicet appellat,

Nota quam laudet suam patriam Guibertus. Tales ne estis Lotharingi?

II. Quod à laudabilibus studiis locus ille sit alienus: vnde æstima tum inter quos homines viuat, tum quis sit ipse, atque insuper quali patria glorietur.

III. Quæ sit Svmma Virtvs eius loci, nempe non pietas, honestas, iustitia, modestia, scientia, sapientia, artes & si quæ aliæ virtutes dicuntur, sed *litigia de bonis, alienorum inuasiones, census*: iuxta illud Horatii: ô ciues ciues quærenda pecunia primum, virtus post nummos &c.) Post tantum spacium, quo creditus est cum suo libro ad generum Cereris concessisse, (quod probabile erat de eo qui 40. annos carbones temere perdiderat, & his iam addiderat decem, quem consentaneum est circiter viginti annos natum furnulos impostorum irrepsisse) prodit non vt Virilis athleta, sed *canis rabiosa*, & *ex viro in vesanam aniculam ἀρτοπωλίδα* transfiguratus, vt *Scopeliani* istud suo exemplo confirmet, quo eos, qui conuitiis agunt existimantes sese hoc pacto declarare animi magnitudinem, *aniculas* appellauit, non tantum *ebrias*, sed & *rabidas*. Ego quidem omnes eius rationes, omnia argumenta, omnem sapientiam diligenter excussi, & sicubi delirarent deliramenta vocaui, & stultitias ab homine insano profectas: retorsi crimina, maledicta, calumnias in homines sapientissimos præter omne eorum meritum furiose euomitas, vti videre est in Alchemiæ defensione, cuius summam quandam huic responsioni ideo præmisi, vt omnibus non in angulo illo Galliæ tantum viuentibus quos ciuis, conterraneus, & sympatriota tam flagitiosos, & vitiosos describit, vt merito gratias ferreas in frontem ingrati cuculi, proprium suum nidum conspurcantis, inurere debeant, verum etiam vbiuis gentium viuentes literati, boni, honesti, piique amici, inimici (Nam & horum iudicium peritum non pertimesco) videant sitne Libauius is quem furiosa, Diabolica, & scelerata ista Apologia esse dicit, corrasis vndiquaque conuitiis, & mutuo acceptis iam à pharmacopola quodam misero, iam à monacho toties triumphato, & qui nuper in societatem Iudæorum, & Arianorum secedere non est reueritus, asserendo nomen sanctissimum Iehovah etiam creaturis tribui: iam à medicastro decepto, iam vndiquaque etiam ab impostoribus nequissimis. Quilibet enim huic Beliali dignus autor est modo aliquod conuitium in Libauiũ dicat, isque melior, qui linguæ virulentia fœcundior, insanior, rabiosior. Quid ad hæc ego? Ipse dicit temere esse omnia: quia pinguescam conuitiis. Bonus es diuinator Guiberte. Immeritum conuitium non vrit, & vt benedictio bonorum non inueniens locum redit ad benedicentes, ita maledictio reuertitur in suum autorem. Tu contabesces, & ni conuersus fueris, in inferno sepelieris. Non quidem fieri potest, quin iustus dolor aliquid exprimat grauius: Nam & Saluator ad criminantes Iudæos

Guibertus in vetulam rabidam transmutatus.

Ex conuitiis immeritis pinguescit Libauius. ô factum bene iuxta regulas sapientũ: Maledicent illi, Tu Deus benedices &c.

Iudæos dicebat esse *ex patre Diabolo*, quem calumniis & homicidiis imitarentur: Verum reprimam me quantum possum. *Qui suam patriam tam fœde polluit, ille ne mihi parceret?* Morbus est hominis. Si Paracelsista essem, curarem eum simili. Nunc cum hippocraticus sim, oportet me contrariũ remedium quærere. *Memnon* Dux Darii contra *Alexandrum*, cum mercenarium militem multa conuitia in *Alexandrum* iacientem cognouisset, *hasta eum percussit* inquiens: *Conduxi te vt pugnes cum Alexandro, non vt illi maledicas.* Pontifex Romanus iustissime verberaret Ghesuitam *Getserum* eiusdẽ criminis reũ: Princeps Lotharingiæ & patria tota *Guibertum*. Pugnare debuerunt: at ecce calumniantur, conuitiantur, criminantur. Hocne est militis strenui? Quod si ego videor importunior fuisse, cogitandum est *me non personam propriam sustinuisse, sed innumerabilium Sapientum turpissime à Guiberto laceratorum*, siue eiusdem fuerint religionis, siue diuersæ. Respondi stulto iuxta stultitiam, ne videatur sibi sapere. Iustus dolor retorsionem expressit. *Qui dicere pergit quæ vult, quæ non vult audire debet.* Θηριοτροφεῖς ô Lotharingia, vide vt expuas tam virulentam belluam. Non satis τηλὸς αἵματι συμπεφυρμένος ἐστι sicut & Gretserus. Minitantur isti egregii athletæ ignes, cruces, sanguinis totius missiones, vt pateat cuius spiritus sint filii. Mihi vero satis est vt cũ *Augusto loquar*, si hoc habeam à Deo bonorum patrono, & magistratu cæterisque bonis, ne quis mihi furentium canum possit malefacere. Hæc in genere de Apologia. Si partiri eam velis præter plaustra vituperiorum inuenias historiam hominis qui preciosissimum primæ ætatis tempus inter impostores contriuit, & per 50. annos didicit chymiam, sed ad scientiam eius nondum peruenit. Videas postea confusum chaos ex Theologicis, iuridicis, medicis, chymicis, poeticis, latinitate, & aliis. *Erasmus* in apophthegmatis meminit *Medii* cuiusdam *Alexandri* parasiti, soliti alios adhortari ne metuerent quoduis crimen in quemuis intendere: Vt enim maxime sanet vulnus is qui esset criminatus, tamen manere cicatricem. Addit epiphonema Erasmus: *Non arbitror esse quempiam Diabolum tam impium vt possit rẽ magis nefariam suggerere.* Lege & reliqua. Illud solatio est quod dum maxime cupit Libauium vituperare, & se laudare, maxime & laudet Libauium, & se vituperet. Si laudatus vir esset Guibertus bonos non vituperaret. Iam cum vituperet iustos, & immeritos, illaudatum pecus se esse docet. De minis nihil dicam nisi illud: *Fulgur expelui: & Elephas non curat muscam.* Viros illustres reprehendit: Sed suum furorem, fœtorem, & obscuritatem prodit, *Graculus Graculo assidet*, sturnus sturno, vpupa vpupis. *Mali corui malum ouum.* Nunquam didicit bene dicere, & vtilia scribere. Mirumne quod maledicat, & pessime scribat? Doleo vicem versificum quos decepit, vt pulcherrimam artem poëteos tam male collocarent. Si sapient palinodiam canent, & malent potius *Cloacinæ* & *Sterculii* laudes decantare quam tam mali corui peiorem fœtum musica ornare. Sane quicunque estis, si me laudassetis, dicerem quid feci? A vobis enim laudari vituperari est. Si vellem par pari referre, quot pueri essent ad manum qui vos versibus artis possent egregie oblinere, & nigro sale perfricare? ô vos miserum pecus. Periissetis. Retorqueo in Guibertum conuitiatorem, & collusores omnia conuitia, quo iure, qua religione possum, & debeo.

Res apologiæ Guibertinæ.

Versifices Guiberti. Miserum genus per versus criminari quasi cæteris nulla esset vena.

Capvt II.

Quam belle titulum famoso libello dederit: Apologia.

Ἀπολογεῖσθαι Græci dicunt quod Latini rationibus prolatis se defendere, & crimina obiecta diluere, repellereque. Inde ἀπολογία defensio per argumenta opposita obiectis, & purgatio. Tali vtebatur *Socrates* apud Tyrannos Atheniensium contra accusatores *Melitum*, & *Anytum*. *S. Petrus* 1. Pet. 3. vers. 15. iubet Christianos semper paratos esse πρὸς ἀπολογίαν omni poscenti eos rationẽ de spe quæ in ipsis est, cum modestia & timore conscientiam habentes bonam. Hic apologia est fidei expositio cum ratione cur quis sic credat. Legat Guiberti sermonem, cui vacat, *Famosum libellum* inueniet. Neque enim argumentis diluit obiecta, neque rationem reddit sententiæ, sed aduersarium vituperat vndiquaque omni genere conuitiorum sine pudore, & conscientia corrasa. Reprehendit alicubi meam inscriptionem. *Defensio & declaratio perspicua Alchymiæ transmutatoriæ ex Aristotelicis Peripat. principiis &c.* Negat in libro esse quod titulus promittit. Num ergo ipse meo, quem putat, errore cautior factus est? Minime pro apologia fronti eius inuri iuste poterat Invectiva in Libauium, & omnes chymicos & metallurgos metallorum transmutationem profitentes. Quæ assuit conuitia non curo. Neque enim in me sunt.

Apologia quid signif.

Quidam insignis ICTVS cum legeret, phy, inquit, mera conuitia.

Capvt III.

Quæ ex dedicatione, & Epistolis.

Notetur quod dicit Guibertus se scripsisse *tractatum aduersus Alchymiam*. Monueram debere distingui. Alia enim est Alchymia sapientum, alia quam vulgus sic appellat honesto nomine, quod sibi impostores sumserant, in infame transmutato. Inde & Pantheus Alchymiã euertere conatur, deceptoriã illã intelligens in qua Guibertus 40. an. consumsit vpupa cũ vpupis. Quæ Hermetis est & aliorũ philosophorũ, vera est, & sine mendacio. Auicenna etiã plura ista voce cõplexus est vt &

Alchymia vox distinguenda.

Melues

Mesues, & Bulcasis, quos secuti sunt recentiores. Guibertus vno nomine infamiaque inuoluit & Hermeticam artem, & impostoriam, Sophisticamque, quæ audacia non est ferenda. Nos quoque asserimus impostoriam Alchymiam, qua occupatus fuit Guibertus, esse indignam bonis viris: At Hermeticam transmutatoriam fundatam esse principiis naturæ, & artis experientiaque, & autoritate philosophorum. Huius fautores sumus, non istius deceptoriæ. Scripseram contra expugnationem Guiberti libellum defensorium. Huic calumniatur, mentiturque inesse innumeras rationes sophisticas, friuola paradoxa, deliramenta, errata, monstra opinionum &c. Mirum autem. Demonstra *Guiberta anicula*, verbis frustra pugnamus, vbi sunt tuæ sapientiæ principia, axiomata, veritates? perdidisti ea inter carbones impostorum. Quomodo potes iudicare quid syncerum, aut fucatum, quid sapiens, vel insipiens, cum quadraginta annos carbones, & furnulos nebulonum sis secutus? Non poteras eo tempore sapientum libros legere. Nunc senex factus eum lapis odorem quem iuuenis cepisti, fœtidum scilicet, & corruptissimum sulphur referentem. Iudicem veri & falsi oportet ab ineunte ætate assueuisse sapientis iudicii regulis, non putidas ollas delirantium linxisse. Ideo meas rationes, & argumenta deliramenta vocas, quia nihil vnquam sapiens didicisti. Refutare non potes, nec aggredi audes propter inscitiam. Criminaris, ô te aniculam insanam. Notetur & hoc: Scribit *se legenda dedisse pluribus doctis hominibus, quæ in Libauianas nugas scripserit.* Ridiculum. Reuoca tibi in memoriam, Lector, qua laude ornauerit suam Lotharingiam. Si talis est, qualem descripsit, qui possunt in ea docti pauci esse, nedum plures? Risi suauiter cum legi meam defensionem istis displicere qui Christo, & veritati. Gratulatus sum meis musis quod etiam Romæ legantur, & quidem à præcipuis, non à grege & manipulo furum. Fors stant in Capitolio, & cum iustissimus iudex adueniet pro me testabuntur. Valete ô viri, & fruimini vestra sapientia. *Carolus Mamburgus* in epistola sua fallitur. Duo in crucem acti sunt Studgardiæ, non propter chrysopoeiam veram, sed mendacissimam veræ professionem, & imposturas, furtaque patibulo digna. Principem alias & studiosum fuisse veræ Alchymiæ, & oculis suis vidisse transmutationes aliquas, non est obscurum. Ideo nec sine præmio principe digno Lazari Zetzneri volumina sibi asscripta clementissime recepisse memoratur. Ego tibi mi Mamburge, puto rectius votum tuum conuenire quam mihi. Ex animo opto tibi vt mendacissima Guiberti obiecta damnes, apologiam eius sceleratam, & plane Diabolicam (quod tibi tua dictabit conscientia si iuris Doctor es) execretis, & meliorem religionem, quæ ex solis Christi libris discitur, amplectaris. Alias à iudice Christo audies illud horribile: *Nunquam noui te. I in ignem æternum maledicte.* Te quoque *Cachete*, admoneo candoris, philosophum appellas contumeliosum, seditiosum, insolentem. Quid tibi cum mea philosophia? *Ne sutor vltra crepidam.* Male agitur cum tua Lotharingia, si ego homuncio priuatus possum seditiones in ea in qua ne semihominem quidem noui, excitare. Quomodo calumniæ crimen effugere potes cum scribis me vocasse *Lotharos pacis publicæ, & otii literarum perturbatores?* Lotharingicis armis id tunc tribuebat res ipsa, & fama publica. Mene loqui nefas id quod arma Lotharingica tunc agebant? De literis Guiberti nihil falsum scripsi, melius tamen tu de Lotharingia sentis quam tuus Guibertus in sua Diabolica apologia, in qua vide quæso quem locum inuenerit admonitio tua his verbis proposita: AGES CVM ILLO MODESTIVS, MAGIS PHILOSOPHICE, MAGIS RELIGIOSE, MAGIS CHRISTIANE. Consilium bonum etiamsi malo sis in me immerentem, & qui te nullo vnquam verbo læsi, nec sciui essesne inter literatos vel a vel b vel c, animo dedisti: Sed ille male obtemperauit. Si omnes habenas immodestissimæ conuitiandi libidini laxare est esse MODESTIOREM: Si philosophicum est nullis vti argumentis ex philosophia, omniumque mysticæ scientiæ philosophorum libros & autoritates pessundare, & conculcare: si religiosum non criminantem recriminari, sed vitia & errores suis nominibus appellantem tot criminibus & maledictis onerare quot ne Asinus quidem (vt loquitur) portauerit: Si Christianum est nulla patientia Christi vti, sed impatientissime omnium furiarum arma ad conuitiandum comportare, tuus, Cachete, Guibertus tuum consilium est secutus. Cur autem tu, ô bone medice, non curabas prius animum tuum, quam istud consilium dares? Estne iustum abuti versibus latinis in ignotum tibi hominem, cui lis est cum medico in quæstione physica? Tu iurista es, & tam male memor es artis æqui & boni? Si in te aliquid scripsissem, ignoscerem iusto dolori. Nunc nesciui te in rerum natura esse. Estne modestiæ aliena curare? Estne philosophicum ignotos mordere in causa non sua? Estne religiosum, & Christianum inuectiuam scribere in innocentem pro nocente?

Alchymia Guiberti impostoria.

Quid furiosus de non furente aliud?

Musa Libauii etiã sunt Romæ.

Mamburgi deceptio in Honauero, & Millenfelsio.

Cachetus.

CAPVT V.

An semper respondendum aduersariis.

OBiiciunt mihi homines vesani, Gramanus, Scheunemanus, Guibertus &c. silentium ad ea quæ mihi opposuerunt nonnulli in quæstionibus partim philosophicis, partim Theologicis, idque interpretantur pessime, quasi coactus fuerim cedere, & causam deserere. Sed scire debent silentium non esse vniusmodi. Aliud prudentiæ est, aliud tolerantiæ. Est qui imperio legum tacere cogitur, est qui cum posset loqui, metu compulsus silet, & si quæ aliæ sunt differentiæ, meum silentium prudentiæ, & tolerantiæ est, non impotentiæ, aut fugæ, vel timiditatis, desertionisque causæ iustæ, vel etiam coactionis legum. Qui theologi sunt, aut etiam saltem Christiani, norunt Deo sæpe committendam causam esse, & in altercationibus rem deferendam Ecclesiæ, eiusque

iudicio, quod secundum legem Dei, & mandata seu principia fidei pronunciauerit, acquiescendum. Quod si aduersarius vel nihil ad rem responderit, vel conuitiis in personam iactis, vti solent facere argumentis destituti, victique à veritate, ne nihil rependisse videantur, more stultissimarum anicularum, aut imbecillium canum, mordere saltem voluerit, vel rixosorum sophistarum consuetudine semper eandem cantilenam cecinerit, crambenque sæpius coctam reposuerit, delirus videatur talibus qui respondere tentet, cum certum sit flagris, & non argumentis istiusmodi homines coërcendos esse. Habemus exemplum Saluatoris qui ad conuitia personalia, & iniustas accusationes, manifestasque calumnias tacebat, non impotentiæ, aut confessi criminis nomine, sed vt Petrus scribit 1. Pet. 2. 23. tradebat iuste iudicanti. Tito mandat Paulus vt hæreticum hominem post vnam atq; alteram correptionem vitet, quod certum sit subuersum esse talem, & quasi proprio iudicio condemnatum. Philosophorum sententiam & facta contemplari si volumus, inueniemus quod duorum litigantium alter qui tacet prudentior habeatur, indignumque sit artopolidum exemplo verba verbis semper permutare, & conuitiis certare. Si responsum est stulto secundum stultitiam ne videatur sibi sapere, non addenda est responsio altera. Furenti bacchæ, si restiteris, quid aliud quam insaniæ augmentum obtinueris? Socrates ferientem referire nolebat. Neque enim asinos percutientes solemus impetere calcibus vicissim, aut canes mordentes remordere. In Theologicis credidi, & ideo sum locutus. Si propter hoc iudicor, humanâ iudicia contemno. 1. Cor. 4. vers. 3. 4. 5. Deus est qui me iudicat. In philosophicis argumenta hactenus deseruerunt aduersarios meos. Maledicta redeant ad ipsos. *Ps. 115. 2 Cor. 4. 13. Rom. 10. 9.*

Capvt VI.

Quid impulerit Guibertum ad scriptionem.

Datam sibi occasionem ait Maledicenti maledicere. Errat malæ mentis opinione. Quis quæso medico Lotharingo ante Decennium & amplius occasionem dedit non tantum impugnandi artem chymicam, in parte Magisterii de transmutationibus, verum etiam peritissimos, fideque dignissimos artifices traducendi, & mendacii accusandi? Quis fuit tunc prouocator alius nisi mala mens, malus animus, inscitia, temeritas, & stolida arrogantia? Tibine liceat bonas scientias, artesque impugnare, nobis non defendere? An autem nostra propulsatio est maledicentia? Non maledictum tibi est, Guiberte, sed stulto iuxta stultitiam responsum. Quis autem te post decennii silentium ad furendum induxerit, ipse videris. Vocas argumentum quod tractas Tricas Profanas, quibus sacra nolis immiscere. Tu ergo propter tricas commotus es vt in hominem probatæ notæ omne genus conuitiorum adeo cumulatim ingereres vt asini pondus excesseris? vbi argumenta rerum? sed frustra litigo cum rabiosa vetula.

Capvt VII.

De controuersia Parisiensi.

Magni & erecti, sibique fidentis animi est pro veritate stare pugnareque viriliter. Virtutem hanc sua laus sequi apud recte iudicantes debebat. At apud Guibertum probro, vitioque datur sine respectu personarum pro artibus bonis arma capere. Nota lis est inter Riolanum pro facultate medica apud Parisienses, & Quercetanum pro hermetica Chymiatria. *Riolanus* peccabat defectu. *Quercetanus* in contrariam partem inclinabat, videbaturque nimium Paracelsissare. Hippocratica & Galenica licet nō omnino repudiaret, tamē postponebat. Collegium medicum iussit *Riolano* obuiam ire conatui. Is omissa causa *Quercetani* contra Alchymiam arma expediuit, non quod de Chrysopoeia esset controuersia, hanc enim nolebat defendere Quercetanus: Sed quod de *principiis, extractis, essentiis quintis*, & homogeneis, quæ vno impetu omnia *Riolanus* de gradu dignitatis suæ deturbare annitebatur. Videbatur excedere mandatum Collegii, & non tam pro medicina publico nomine pugnare, quam contra chymiam odio priuato, aut saltem ea opinione, quasi errores Paracelsici non possint redargui nisi tota chymia conuulsa, & euersa funditus. Notabam hominis morbum, & licet nomine Collegii ederentur scripta, tamē *Riolani* importunitatem magis elucescere deprehendebam. Cum itaque denuo publicanda esset Alchymia integra, argumenta contra eam producta ad examen reuocabam studio meo, & professione. Quid fit? *Riolanus* controuersiam mecum init: Sed vt maiore fiducia, & autoritate pugnare posset, Collegii *damnatoriam* appendit. Mirum videbatur *damnatoriam* procudi nondum plene cognita lite. Reluctandum erat, & respondendum obiectis. Si Collegium cohibuisset suam damnatoriam intempestiuam, nihil fuisset passum. Excusabam etiam id, & audaciā, temeritatemq; in Riolani sæuitiam conjiciebā. Moritur *Riolanus* pendente causa. Collegium medicum nihil amplius tentat in Alchymiā pharmaceuticam: imo facto ostendit se nō alienum esse ab illa. Apparuit scilicet *Riolanum* maiore animo, quam viribus bellum gessisse, & Alchymiam sine diserta distinctione damnandam curasse. Nos postea in gratiā rediimus obliterata causa dissensionis, extinctaq; lite, aut potius prudenter sopita, non quod vel ego, vel Parisienses multū tribueremus Paracelsiæ, sed quod vtriq; genuinā Alchymiā in adiumentū medicinæ admitteremus. *Guibertus* odia, dissensiones, & cōtrouersiarū vlcera siue sacra *Ex particulari controuersia generalis. Damnatio ante discussam causam.*

siue

ſiue profana non poteſt ferre conſolidata eſſe. Itaque vndiquaque corradit quicquid inimicus homo poteſt ex *Gretſero Riolano*, & aliis, vt omnium animos, totamque camarinam moueat, & ſanguinaria iſta conſilia, quæ mihi ſcelerate, & mendaciter imputat, ſua eſſe doceat. καλὸν εὖ κείμενον μὴ κινεῖν. Nihil mihi amplius negotii erit cum *Gretſero*: nulla controuerſia cum collegio medico Pariſienſi, quod ſatis apparuit, cum & ipſum candide, & ego animoſe contra *Palmarium* pugnauimus: *Palmarium* inquam, qui *Guiberti* & *Mechelii* maledicendo, conuitiando, criminando, mentiendo, iniurias famoſe ſpargendo, arrogantia ſtulta, & ſtupida tam erat ſimilis, quam ouum ouo. Interim ſi ego videor immodeſtus fuiſſe defendendo veritatem ἀπροσωπολήπτως contra quoſuis, quid de te, *Guiberte*, iudicandum, qui tot ſummos viros priſcos, nouos, chymicos, metallicos tam rabioſe inuaſiſti? Rectum iudicium iudicate tum vos Lotharingi, tum cæteræ nationes.

Belli Socii in conuitiando Mechelius, Gretzerus, Guibertus, Cramanus, Ambaldus, Scheunemannus, Palmarius, Hartmanus &c. omnes Diaboliſerui, qui rationibus cum neſciant certare, maledictis agũt.

CAPVT IIX.

De reſponſione Guiberti ad res ipſas.

PAG. 6. Apologiæ ſceleratæ & Diabolicæ ita ſcribit: *Minus ſolicitus eſſe debeo, & valde mihi laborandum non eſt vt oſtendam quæcunque de meo libro, quem flagellat mihi impingit, eſſe mera ſophiſmata, & deliramenta. Iudicium enim tanti collegii, tanti viri quanti eſt Riolanus, tanti athletæ quanti eſt Gretſerus & aliorum quorum ſenſus cum meis plane congruunt, & quorum autoritate ſum confirmatus, opponi poterit malignis, ac ſiniſtris nugigeruli ſuſurris, & putidis fabellis.* Hæc ille perquam viriliter & maſcule. Libauio non conuenit cum *Gretſero* in quæſtione fidei: non cum *Riolano*, & ab hoc deceptis in cauſa Alchymiæ pharmaceuticæ: Libauius iſtorum iudicio non placet: Ergo Guibertus non debet laborare in reſponſione ad obiecta in cauſa ſua de Alchymia transmutatoria. Quid ſi Libauius eodem modo: *Non debeo oſtendere Guibertum in cauſa Alchymiæ metaſchematiſticæ delirare, & rudem, imperitumque furioſum, & malignum virorum ſummorum infamatorem eſſe: quia ab eo in cauſſa religionis diſſentiunt omnes reformati, & contradicent eius veſaniæ, qua patriam, & nidum ſuum conſpurcat, omnes Lotharingi honeſti: præterea que nullum ex metallorum peritis habebit conſentientem.* Num ideo immunis ſum à veritatis defendendæ officio? At tu cauſam hanc non audes amplius tangere. Stant itaque mea contra te argumenta inconcuſſa. Vicit veritas chymica. Triumpharet, niſi *homo nihili* eſſet *Guibertus*, qui non fortibus armis reſiſtit, ſed vetularum more maledictis. *Viro bono*, inquit, *ac philoſopho nihil aliud tam eſt indignum quam calumniando ſimul, ac differendo conuitiis, non ratione diſputare.* Facete, & αὐτοκατακρίτως. Cur ergo tu, *Guiberte*, me tam horribiliter per aliquot octerniones laceras, & ne vnicam quidem rationem rationibus meis opponis? An conſcientia te tua conuincit, quod *nec bonus* ſis, *nec philoſophus*? Dicis ſæpe me calumniatum, conuitiatum &c. eſſe. Quando vero id demonſtras? Putas ne tuum DICERE eſſe tanti? Quæ conuitia in te iactaais, oſtende temere, & ſine cauſa iacta eſſe, atque ita non culpæ tuæ nomina, ſed veras criminationes ex propoſito fuiſſe. Quod ſi ego omnia argumentis docuero, iuſtitiæ, & veritatis eſſe pronunciata apparebit, tantum abeſt, vt ſint maledicta. Quæ verboſiſſime, & loquaciſſime cum anilibus tautologiis per aliquot paginas nugatur, ad ſcholarum ferulas relegentur. Deo gratia quod etiam infenſiſſimo hoſti Guiberto *Libauius* appareat *à Deo inſtructus multis ingenii & doctrinæ donis eſſe*, vt pag. 9. ſcribitur. Si agnoſcis, Guiberte, ingenii & doctrinæ dona multa mihi à Deo eſſe, quare me tam horribiliter abſque vllo argumento & iuſta cauſa, criminaris? Vocas tenebrionem, impoſtorem, & quid non? Tribuis mihi delitamenta, & alia innumera. Quomodo hæc ſtare poſſunt cum multis Dei donis? An non Deum ipſum per meum latus vituperas? Repetiui ſummã diſputationis noſtræ. Iudicent Phyſici, Logici, Medici, Chymici. Si veritati volent aſtipulari, egone an tu delires patebit. Pag. 10. poſtquam Priſcianum ſæpius verberaſti, mihi *ferrum* deſtinas, & *ignem*. Vſurpo de te illud Saluatoris Ioh. 8. 44. *Vos ex patre Diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit, quia non eſt veritas in eo.* Profer rationes firmas, certas, probabiles, & graues ſapientum autoritates. Non habebis me tibi aduerſantem. Hic vero tuus morbus eſt. Argumentum, & rationem firmam eſſe arbitraris, quicquid tibi videtur tale eſſe. Erras, ſi id credis. Cogita quid ſcripſeris de rationibus contra experimenta. Ecce ego affero experimenta transmutationum. Quin ſiles de tuis rationibus? Vtor contra te, tuosque ſocios illo Pſalmi 108. Perſecutus eſt hominem afflictum &c. Induit maledictionem, & veniet ei &c. Adiuua me domine Deus meus: Et ſciant quia manus tua hæc, & tu Domine feciſti ea, Maledicent illi, at tu benedices: Qui inſurgunt in me confundantur: Seruus autem tuus lætabitur. Inducantur aduerſantes mihi pudore, & operiantur confuſione ſua.

Diabolus Diabolum confirmat.

Bellum argumentum Guiberti.

Arg contrarium.

Victoria.

Diſce latine loqui.

Libauius à Deo habet multa dona.

Ferrum & Ignis.

CAPVT IX.

Narratio Guiberti de ſuis erroribus & facinore antichymico.

EA incipit pag. 11. I. Fatetur ſuam *infirmitatem* in rebus philoſophicis cum eſſet iunior. Quando ergo ſapuit cum 40. annos inter carbones perdiderit? Mi Guiberte vmbram tunc habebas ſapientiæ. Tranſmutatoriam enim veram eſſe recte iudicabas: Sed quod & aliis accidit, non

Guibertus iunior inſcius philoſophiæ 40. annos inter carbones adoleuit.

non poteras discernere inter veram & impostoriam, quod tamen ex Gebro & Pantheo didicisses, & Bernhardo, aliisque multis.

2. *Aristotelem, Galenum*, & vniuersum prope sapientiorum ordinem *præ Paracelso nihil*, aut *parum* sapere arbitratus est. Euge Guiberte, Numera annos ætatis. Antequam inciperes Paracelsicus esse, quot annos habebas? Eis adde 40. quos consumsisti inter fornaculas Paracelsicorum nebulonum. Quando didicisti ergo *Aristotelem, Hippocratem, Galenum*? Desperatio te ad horum libellos adegit, indeque ne recte quidem lectis repente factus es philosophus, & medicus. Non mirum est te opinione rationum errare, cum tam sero ad opera istorum luminum accesseris. *Guibertus fuit Paracelsista. Repente Physicus & medicus.*

3. Tandem intellexi, inquit pag. 12. *eos qui chymica deliramenta sequuntur in maxima bonarum rerum ignorantia versari.* Equidem si sequuntur deliramenta, quæ non tantum tu vocas, sed & reuera sunt. Studia vero chymistarum distinguenda esse non ignorares si recte impendisses annos disciplinæ, & non vt asinus ad lyram sero accessisses ad musas. Si talis es, quæ te intemperiæ ad iudicandum compulerunt? Cur non delituisti miser Lothare? pag. 13. vbi bonis artibus opponis Alchymiam, distincte debes pronunciare. Nam & *Alchymia est vna præclararum artium à Deo hominibus concessarum*: De vniuoca loquor. Subrepsit autem ex tincturis Sophisticis impostoria quædam, quæ ad se nomen Alchymiæ traxit plebis opinione, quæ non potest discernere inter syncerum, & fucatum ob imperitiam. De hac dicere debes quod sit falsa, & adulterina. Hanc tu per 40. annos es secutus. Itaque pag. 14. temere nugaris, & vera falsis misces. Bene dicis artem veterem, quæ est Alchymia vniuoce, considerata ea parte qua est metallorum transmutatoria, seu *ars faciendi Elixyr cuius profectu imperfecta metalla perficiantur vt aurum, vel argentum fiant pro natura Elixyris*, tum hoc promittere, tum medicinam grauissimorum morborum, & sanitatis conseruationem vsque ad terminum diuinitus præfixum. Dum autem hanc artem confundis cum impostoria altera, quæ apparet vera esse, non autem est, eademque promittit, sed præstare nequit, peccas. Ita pag. 16. mendacia & fumos Paracelsistarum non discernis à vera artis veræ promissione, quanquam non negem etiam alios artifices hyperbolice scientiam istam commendasse, & ideo in meis scriptis hyperbolas istas contraxi. *Confusio diuersarum Alchemiarũ. Immodice prædicata Alchymia.*

4. Pag. 16. & 17. in Alchymiam pharmaceuticã veram incidisti *Sebastiano Manzono* artifice. Hæc non est transmutatoria metallorum nisi secundum quid, qua scilicet ex metallis conficit medicinas. Sapuisses, si in huius studio consenuisses. Debuisti admonitiones Gebri, & aliorum considerare, indeque intelligere te ad transmutatoriam veram non esse dispositum. An vero nulla fit transmutatio specierum metallicarum etiam cum medicamina Mazonus tuus facit?

5. Pag. 18. Libros es aggressus: sed nondum fundatus philosophica scientia, nec initiatus mysteriis. Ideo ex libris non potuisti proficere, id quod non desinunt monere periti, quanquam Bernhardus lectione eorum profecerit: sed non nisi post multam experientiam.

6. Inde venisti ad *aurifices*, non scientia, sed opinione, qui cum aliunde accepto puluere aliqua specimina procurarent, consumto eo, coacti sunt imposturas, quibus perierunt aggredi. Fortassis & ipsi adhuc laboriosiores, & circumspectiores, inque opere memoriosiores confecerint lapidem, sed postea facti obliuiosi, ignaui, & delicati non potuerunt amplius in eo laborare? Cognitum est aut à magistris veris donatos esse tales aliqua parte pulueris, aut mala fide eum parasse. Aliquid videre potuerunt apud magistros, qui fere latibula ꝑpter vulgi intemperiem quærunt: Sed nõ totum. Itaque fallaces vias siccas, humidasq; excogitarunt. Ab his es seductus: Sed & opinione tua deceptus. Non est in aulis ars ista. Quos principes aluerunt, impostores pene dixerim omnes fuerunt. *Michael Sedinvogius* cuidam principi voluit artem communicare, & sub eius præsidio laborare: sed in periculum vitæ illapsus propter puluerem cui nebulo quidam insidiabatur, nuspiam comparuit. In Polonia alicubi esse creditur. *Conthonius* mille mortes ferre potius voluit quã principi vlli artem manifestare, eodemque animo sunt omnes veri chymici. Ideo mirantur famam fraternitatis de Rosea cruce, quod tam liberaliter suam artem & Thesauros prostituat. *Aurifices ex alieno opere.*

7. Pag. 21. ais te *describi curasse manuscripta plura, quæ ignibus aliquando sint tradenda.* Ego te adhortor ne facias sine exquisito iudicio. Video enim te non intelligere artificum sermonem, & non posse essentialia à superuacaneis discernere. Mitte in publicum per typographiam. Si quid inerit boni, id inseruiet communi societati. Si nihil, non opus erit ignibus. Per se cadent. Memineris tale consilium Gamalielis olim fuisse.

8. Pag. 22. scribis te *confugisse ad antidotum ex veris philosophicis rationibus, & experientia depromtam.* Hoc quidem debuit antecessisse, deinde quia artis conditores non sunt rationum expertes (promissores inanes non moror) hæ quoque erant ponderandæ: sed si in veras incidisti, qui potuisti contra metaschematisticam metallorum tam καθόλυ, & indistincte scribere? Rationes istas tuas habet tuus liber primus. At quas ego ad oculum ostendi nihil posse contra transmutatoriam veram. Tu vero ipse quoque eas superuacaneas putas si modo experimento constet æs ex ferro sine fuco fieri. Fit equidem. Rationes ergo tuas abiice, quia somnia tua sunt, & logismata futilia, non rationes: aut diligentius perpensas adhibe melius.

9. Pag. 23. Reperisse indicas *Alchymiam à primis autoribus Idololatris excogitatam paulatim coli ceptam, postea ad quæstum, & inanem gloriam mille commentis ab impostoribus contextam, & ad hæc vsq; tempora nostra deriuatam.* Nimium indulges opinioni tuæ, Guiberte. Inuentã esse ab idololatris, vi arguendi caret, nisi & ipsum inuentum sit idololatricum. Abiice ita Aristotelem, Hipp. Gal. & omnium gentilium scripta. Ab istis venit in possessionem Christianorum, vt Morienis, Lullii, Rupescissæ, Arnoldi &c. qui eandem & præceptis rationibusq; exornarunt, & experientia facti cõprobarunt. Tu quidem istos autores explodis, quia à Deo impetrare non potuisti vt simili scientia donareris:

Sed non ideo damnati sunt. Monachi plurimi, pauci medici, & philosophi artem istam & exercuerunt, & descripserunt. Monachi vero qui? An nō Pontificii, & tuæ fortasse religionis Christiani? Hos tu omnes delirii, & aliorum criminum accusas. Ordo Monachorum debet mihi gratias ꝙ sua studia à tuis rabiosis dentibus vindicarim. Non est nouum apostatas fieri sui ordinis persecutores, & eos qui imbecillitate mentis, defectuque gratiæ Dei non possunt ad scientiam peruenire, conuersos in hostes eandē damnare. *Ars non habet inimicum nisi ignorantem*, qui eius particeps nequit euadere. Præterea si nihil nisi inania verba descriptiones habuissent, tune putas potuisse ad tot secula durare? 10. *Chymiæ scriptores* (inquis) *ea protulerunt quorum nullam certam causam & rationem tenerent* De impostoribus non dissentio. De scriptoribus distincte iudicandum. Qui autem præceptis, è rationibus, experientiaque confirmatis complexi sunt, eos carere certis rationibus noli dicere. Patuit hoc diligentia (absit verbo inuidia) mea. Si quis legat Morienis tractatum, Item Bernhardi, Alani, Arnoldi, Riplæi, Sedinuogii, & alios tales, pondera argumentorum inueniet, nisi præoccupatus sit alienis persuasionibus. Puto me tibi in repetitione controuersiæ oculos aperuisse, si nondū vides ex libris apocalypseos hermeticæ. Peruerse iudicas, si istos sapientes pronuncias Aristotelis, & aliorum philosophorum libros *ad literam, & superficie tenus intellexisse*, indeq; detorsisse à vero philosophorum sensu &c. De litera quidem quorsum? An non ex scripto eruendus est philosophorum sensus? Tune somnias aliquid mystici subesse, quod non indicet litera? Ego non possum cum tuis sensibus aliter disputare, nisi per verba quæ sunt rerum notæ, & conceptum mentis indices. De detorsione falsum dicis. Quorsum oportet detorquere id, cuius principia à sensibus sunt orta, & rursus ad sensum reuocantur? Quæ ista detorsio est: Elementa generantur & corrumpuntur circulariter, & facilius symbolū habentia. Elementorum naturā sequuntur imperfecte mista, & ex mistis propinqua. Species transmutari inuicem elementa ostendunt, & elementis affinia. In nutritione ex aqua, & herba campi fit in vaccarum ventriculis chylus: ex hoc sanguis, ex sanguine caro, os, cutis, & porro etiam adeps, & lac, ex quo butyrum, caseus, serum. Hæc omnia sensibus sunt obuia, & negari non potest specie differre. Sic omnia metalla ex mercurio fiunt & in mercurium reducuntur: In omnibus est sal quidam & sulphur, figuratiua, & determinatiua principia. In quod vltima resolutione quid redit, ex eo erat factum primitus. Mercurium à puris metallis assumi, est experientiæ liquidæ. Eundem à spiritibus, seu anima sulphurea eorum pati, & in eandem naturam mutari verum est. Natura gaudet natura familiari, & in ea acquiescit &c. Talia sunt & cætera. Sed vnde tu quæso didicisti arcanos philosophorum sensus qui vsque ad inclinantem ætatem caminos Paracelsicos Alchymista Paracelticus, qui extreme solet omnes veteres & nouos contemnere, es secutus? Tu monarchæ Paracelsi fuisti mancipium per annos 40. Quis tibi tunc erat Aristoteles? Num vna vertigine factus es peripateticus?

ê intelligentem Aristotelis Lotharum.

Ridicula detorsio Guiberti.

11. Pag. 23. 24. *De obscuritate*. Eam tu interpretaris perperam, quasi ita suas fallacias voluerint tegere artifices, & verum nucleum sententiarum philosophicarum Aristotelis, & similium occultare: imo ludere homines Sathanæ more: &c. Primum dico paucos ex chymicis veris curasse quid hic, vel ille philosophus Græcus sentiret. Naturæ opera spectarunt plerique, vt & axioma eorum habet: *Qui vult philosophorum lapidem conficere, illum oportet principia naturæ respicere*. Naturā obiter & perfunctorie in suis physicis Aristotelem contemplatum esse, nelius in libris de animalium generatione, & partibus, non opus habemus te Doctore fascinato viris stultitiis, scimus ipsi, à quorum manibus & oculis raro decedunt Aristotelici libri. Quod ergo tribuis Philosophis chymicis à te est confictum, veruntamen vtar & hic distinctione, Tu Paracelsista fuisti, quod hominum genus ante dixi explodere veteres, & nouos. Paracelsistæ sunt duplices: Quidam literaliter intelligunt chymicorum scripta, si quæ curant, & non damnant: quidam mystice, vt *Suchthen, Dornaus* & similes. Putant enim non intelligi metalla maioris mundi, sed minoris, vt morbos, & sanitates: alii idem dicunt de Pharmaceuticis magisteriis, extractis, essentiis &c. Literales pauci sequuntur. Vix enim est qui non audacia Paracelsi reprehendat *Lullium, Thoman, Rupescissam* & cœteros. Plærique inhærent mysteriis *Paracelsi*, quorū sibi fingunt interpretationes singulares, & claues quasdā. Hi sunt tui impostores, ex quorū numero, & quorū discipulus fuisti. De his recte dicis, ꝙ cum veterū omniū & literā & sensum non intelligant, vt tamen aliquid scire videantur, vtantur phrasib. obscuris & perplexis neq; tamen sit vllus qui cum altero in materia, & modo elaborandi cōsentiat. Ideo & omnes sunt execrandi impostores, quorū finis fere crux & furca. Paracelsicis oppono synceros Alchymiæ vniuocæ & essentialis veræ studiosos, qui non negligunt principia eruditæ, & sapientis vetustatis quidem, veruntamen ea cum experientia conferunt, & vbi fucus apparet pro liberali philosophādi more, dissentiunt, & corrigunt. Hi chymicorum sapientum libros attente legunt, rationes ponderant, verba expendunt, cumque sensibili apparentia conferunt, Norunt artem scriptam esse suæ disciplinæ more per ænigmata, & parabolas, non quod inuideant bonum hominibus, aut sua errata occultent: verum ita mos est in omni studio, præsertim metallico. Quælibet factiones habent phrases singulares. Quædam etiam studio inuoluerunt, ne porcis proncerentur margarita, Si tibi notū esset penitus artificium, quid quæso facturus esses, Guiberte? Num omnibus prostitueres & passim principes ditares? Occultares opinor longe accuratius. Cur in aliis reprehēdis, quod ipse faceres? Mira vero fortuna scientiæ. Ego liquidissime docui, & fidem non inuenio. Qui perplexissime scripserunt, sunt in admiratione, & hos student per vim intelligere ii qui nec à Deo, nec ab hominibus facultatem acceperunt. Ad literam laborantes, litera decipiuntur, & decipiunt alios. Tu, Guiberte, duplicis culpæ reus es. Primum Paracelsista fuisti, & proculdubio neminem nisi monarcham tuum sequendum putasti, atque ideo adhæsisti impostoribus Paracelsicis. Postea vertisti te ad scripta veterum, & in eis literam es venatus, quanquam cum aliqua allegoria. Nam per *Solem* in-

Alchymistæ Paracelsici.

tellexisti

tellexisti *aurum* natiuum, per *Lunam argentum* apud Hermetem, & sic porro per mercurium argentum viuum vulgare. Sed non attendisti aliquid occultius designari. Quorsum enim & auri, argenti, argenti viui &c. vocabulis frequentius vterentur? Dic per tuam conscientiam si scires artẽ, tune ita vulgandam putares, aut si parabolice tradores, rectene dicerem te homines Sathanæ more ludificare. Arist. in 1. metaph. 2. Philosophus amator fabularum quodammodo est, eo quod fabula ex mirandis constat. Inde prisci poetæ philosophi dicuntur & sapientes mystæ sacrorum hieroglyphias suas habuerunt. Mos iste à sapientibus priscis ad posteros peruenit. Eo vsi sunt apologorum scriptores, Poetæ, Sacerdotes, Prophetæ. Christus ipse per parabolas locutus est incredulo populo, vt audientes non intelligant &c. Matth. 13. vers. 13. 14. Mar. 4. 12. 33. 34. Luc. 18. 10. Es. 6. 9.

XII. Pag. 24. scribis: *Cum grauiter ea in repeccari viderem ab iis etiam quibus concredita essent bonæ literæ, & periculum esset ne vera philosophandi ratio corrueret, obrueretque maximos ea procella viros, eius mali impetum coercendum opposito rationum vallo, & adhibitis demonstrationum propugnaculis existimaui &c.* Vah emendatorem philosophiæ ex furnulis quadraginta annorum Paracelsicis. Scilicet ni tu ex furuis Proserpinæ Paracelsicæ antris prorepsisses, Sol non luxisset amplius? Falleris, Guiberte. Non correxisti philosophiam, sed te, & socios tuos decepisti falsis persuasiunculis. Tua propugnacula ne staminea quidem sunt, Et vnde tibi quadragenario Paracelsistæ sapientia philosophica? In *Scaligero* latitabat aliquid. Sed tibi deerat *Scaligeri* genius. Mane domi, & tace. Maioribus opibus, quã sunt tuæ, ad eam rem opus est. Obscurasti philosophiam, & implicasti tuis tricis, non illuminasti, aut expediisti.

Esce correctorem philosophiæ chymicæ.

Anser & Graculus Guiberti volunt Cygnos, & luscinias docere cantus.

XIII. Pag. 25. *Ostenderem dogmata chymica, & fabularum monstra ante sexcentos annos à Spiritu erroris inspirata PERVERSISSIMIS HOMINIBVS &c.* Vide quid scripseris. Principia naturæ, quibus chymici artem suam acceptam referunt, vocas errores, & monstra fabularum. Hac re insaniam tuam in propatulo declaras. Autorem eorum vocas spiritum erroris, qui alias Diabolus. Hic in Deũ es impius: omne perfectum (τέλειον) donum à Deo est, & patre luminum, inquit S. Iacobus. Tu Diabolo tribuis optimæ rei inuentum. Annos numeras sexcentos. Si finitus est numerus & hic ipse qui ponitur, anno Christi millesimo exorta fuisset Alchymia. At est antiquior longe. Si infinitus: considera num inter Christianos deuotissimos potuerit tam diu hærere res à Sathana inspirata. Quarto vocas *homines peruersissimos* quibus ars ista inspirata. Eam vero didicerunt, exercuerunt, & celebrarunt magna ex parte Monachi deuotissimi Morienus, Iohannes de Rupescissa, Albertus Magnus, Thomas de Aquino, Lullius & alii multi, prætereaque medici, reges, comites &c. Illine homines PERVERSISSIMI? Quantam præ se fert pietatem *Basilius Valentinus* Monachus? Illene peruersissimus? Iureconsulti aliquot defenderũt hactenus chymicos synceros, vt & Comes Mirandulanus. Num & hi peruersissimi homines? Notabit hoc societas de Rosea cruce, & hominis amẽtiam damnabit.

Vetustas chymiæ.

Monachi attendant quã belle ornentur fratres à Guiberto.

XIV. *In lucem protuli tractatum in quo ostendebam Alchymiam, quæ circa metallorum transmutationem versatur, esse impossibilem, & nunquam in rerum natura fuisse.* Ita pag. 25. ô ostensorem inanem. Tune aliquid ea de re ostendisses? Inscribimus tibi Epitaphium Phaethontis: *Hic situs est Lotharus chymicæ malus arbiter artis: Quam si non lesit, magnis tamen excidit ausis.* Tam misere, ruditer, imperite, stolide, & dementer ea in re te gessisti, vt si collapsura alias fuisset, absurditate rationum tuarum erecta immobiliter staret. Contrarii enim absurditas, veritatem contrarii confirmat. Inter Lotharos tuos somnians nesciuisti quid alibi esset bonorum studiorum te ipso confessore.

Epitaphiũ Guiberti infeliciter Alchymiam tentantis.

XV. Iam pugnarum tuarum magnitudinem & excellentiam pag. 26. narras. Quid enim? *Plærique doctissimi viri scripserunt contra hanc vanitatẽ, refutarunt multis & VERIS rationibus: Sed nec omnes omnia comprehenderunt, nec ad amussim singula elaborarunt, & præcipui eorum nolentes volentes in EA INCIDERVNT quæ potius transmutatoriam DE NON ESSE AD ESSE proferrent, quam eius fundamenta destruerent.* Cur id? *Quia ignoratio, & difficultas rei obstabat.* At philosophus veris rationibus artem falsam, etiamsi eam non exercuerit, nec didicerit, refelleret. Respondes pag. 27. *Certum est Neminem posse experientias falsas refutare, nisi operationes chymicas didicerit & exercuerit, & libros autorum falsos, & suppositios esse ostenderit.* Affers & alia argumenta, vt: *quod multa vtilia in refutanda Alchymia fuerint prætermissa,* quia non simul ars inuenta, & absoluta: 2. *Quod nemo ex doctis magnopere laborauerit refutandis tam obœsis mendaciis vt manibus contrectari possint.* Cur? *Ne non minus delirare videretur quam ipsi chymistæ.* Hæc tu magnifice, polyphemice, Thrasonice, & vt Pyrgopolinici Artotrogus: *Nempe illum dicis cum armis aureis cuius tu Legiones difflauisti spiritu, quasi ventus folia, aut panicula tectoria: Elephanto in India pugno perfregisti brachium: Si connixus esses, per corium per viscera, perque os Elephanto brachium transmitteres: centum in Cilicia, Quinquaginta centum Sycolatronidæ, Triginta Sardi, sexaginta Macedones, sunt homines quos tu occidisti vno die.* En te depictum graphice. Sed ad rem. *Thomas Moresinus* Aberdonanus Scotus philosophus, medicusque, qui audiuit optimos Europæ præceptores, frequentauit, non furnulos Paracelsicos per annos 40. sed celebres orbis vniuersitates, audiuit in re literaria non impostores in Italia, & alibi, sed sapientissimos quos potuit, deditque operam & libris, & experimentis chymicis, magno studio conatus est demoliri alchymiam transmutatoriam frustra. Nam vel vnica proiectione omnem eius conatum pluribus rationibus admirandum prosternere potuit *Alexander* ille itidem natione Scotus, de quo *Hoghelandæus*. Quid tu præclarius afferres ex carbonario Paracelsico? videamus asserta.

Ampulla Guiberti aniles.

Plautus in milite glor. act. 1.

Vide & impugnationis cap. 1. lib. 1. & cap. 3 eiusdem, vbi de suis viribus immane quantum narrat.

Thomas Moresinus frustra oppugnat Alchymiam.

I. Doctissimos viros appellas illos Gigantes. At si ignorarunt id quod debuerunt alias fuerint doctissimi, hic sunt infantes.

II. Refutarunt, inquis, vanitatem transmutatoriæ. Inanem conatum audio. Vanitas quã facilis refutatu? Non opus est ad difflandam doctissimis.

 III. Mul-

3. Multis, & veris rationibus. ô infelices homines qui multis, & veris rationibus transmutatoriam temere adorti sunt, imo statuerunt, tantum abest vt euerterent. An autem hinc non patet te mentiri cum vocas veras?

4. Non omnes omnia comprehenderunt. Quid? Tune Moresino copiosior? Tune instructior? Es pusio [illegible] cum eo collatus. Ille philosophiam melius, tu rectius carbonariam, quam 40. annos secutus es, [illegible].

5. N[illegible] ad amussim. Bonus vir Guibertus. Multa dicit, sed pauca probat. Erastus [illegible] putabat, nec Moresinus.

Palma chymica.

6. Præcipue nolentes volentes Alchymiam ad esse protulerunt. Accipio confessionem ab hoste. Ita argumentor.

Si d[illegible] præcipui nolentes volentes veris argumentis, quibus oppugnauerunt transmutatoriam, à non esse ad esse protulerunt, multo minus Carboniperda Guibertus, qui 40. Annos vita inter Carbones [illegible] perdidit, eam destruxit suis argutiunculis. Illud est, Et hoc ergo.

7 Mirum te scientissimis viris in ea re, quam omni conatu perditum ibant, tribuere ignorationem. Oportet tamen consentire. 8. Alchymiam negas exercuisse, & iustos progressus fecisse in chymicis operationibus. Non dabit tibi hoc Moresinus. 9 Erastus opinabatur se fiducia suæ metaphysicæ posse de ignotis quoque iudicare, & non tantum rationes rationibus refellere, sed & experimenta euertere. Tu negas. Pugna ergo cum Erasto pro chymicis. 10. Experientias falsas & suppositias recte tribuis tuis magistris apud quos didicisti furnulos Paracelsicos purgare per annos 40. Non autem potes Gebro, Arnoldo & aliis qui omni experimento afferunt aurum suum, falsa specimina adscribere, *Renero Budelio* ICTO. & monetarum ad Rhenum præfecto aurum iustum pronunciante quod auri examina acria ferret.

Ridicula Guiberti opinio qua putat vulgares operationes Alchymiæ esse easdem cum mysticis.

11. *Operationes chymicas* quas pag. 16. vocas *calcinationem, digestionem, fermentationem, destillationem, circulationem, sublimationem, fixationem &c.* didicisse & exercuisse libros que legisse, putas requiri ad refutationem transmutatoriæ adeo vt sine illis nemo id possit. Rideo tuam infantiam. Feceris sane ista omnia [illegible] vt te fecisse ais noctes, diesque per 40. annos: at nihil proficere potuisti. Cur? Quia nunquam debitam materiam intellexisti, nec vnquam mysticas chymiæ metalchemantisticæ operationes assecutus es. Pharmaceutica & magisteriorum, quin & Sophistica, chymia istis vtitur, sed non transmutatoria, in qua tantum est SOLVE, COAGVLA. Hoc dum fit, singulares gestiones comparant Enchireticis operibus: Sed nihil manu peragitur quando illata est in suum Athannor Philosophicum materia. Lege quæ in Riplæum, & alios sum commentatus, eaq; intellige, videbis te adhuc esse in annis erroris.

Libri chymici.

12. Libros chymicos vis esse suppositios. Sint aliqui tales, præsertim tui impostorii. At si vnum atque alterum habueris verum, veris principiis consentientem, quia verum vero consonat, facile inde potes cæteros iudicare. Nomina præfigere diuersa, parui est momenti. Neq; enim humanæ autoritates in exquisito rerum iudicio multum valent. Non quis dicat, sed quid videndũ.

Arist. 1. metaph. cap. 1.

13 Argumentum de artium inuentione Paracelsicum est. Paracelsus videri voluit correxisse veterem artem, & aliquid noui inuenisse, præsertim abbreuiationem, quæ non videtur esse impossibilis. At quam prisci professi sunt, eius tota essentia ab initio constat, nec potuit præceptis scientificis comprehendi sine ratione, & experientia. Quid tu quæso inuenisti, aut recens repertum putas? Si de tuis argumentis loqueris, præter falsam principiorum quorundam adhibitionem iuste tibi tribuere nihil potes. Non dico temere. Demonstraui iam binis scriptis.

Probrum in dignitates & honoraria nomina Libauii. Inuidus alterius rebus macrescit opimis. Liuor iners vitium mores non exit in altos.

14. Ridendus es cum tuis obœsis & palpabilibus mendaciis, somniis, & anilibus fabulis. Tune tantus Polyphemus, & Elephas istas muscas cures? Egregiam laudem scilicet ex tricis, nugis, obœsis mendaciis retuleris. Speculum habes Guiberte. Contemplare ingenium, & mores tuos. Hactenus narratio principii, medii, finis, vsque ad meam Alchymiæ defensionem. Nunc reuerteris ad anilem scurrilitatem, & conuitia, quibus exprobras mihi dignitates quas cum laude & consecutus sum, & gero pag. 31. Ad hoc ego οὐδὲ γρύ. Non quæro ex me gloriã, sed ex Deo. Nihil habeo quod à Deo, cui gratia, & gloria, non accepi. Non possum me efferre, & arroganter de me sentire, qui nihil sum mea dignitate. Gratia Dei sum quod sum, qui mihi istas dignitates est largitus, quæ indicio sunt inter eos me vixisse, & viuere apud quos est virtuti honos, & præmium. Tu quis sis, tua narratio declarat.

CAPVT X.

Iudicium Guiberti de defensione aduersus suam [illegible] expugnationem.

Notæ accusationes friuolas Guiberti quibus fugit forum, & se victum prabet.

NON quidem difficile est cogitare quid contumeliosus hostis possit [illegible] de aduersus suas pugnas scripto: sed tamen audiamus nonnihil.

1. *Exagitasse ais virulentissime.* Resp. In gradu mendacium, est & in verbo. Nescis morem disputandi serio. Nihil datum est auribus tuis. Tractatus es ex tuo merito. Nihil frustra. Quicquid in tuas stultitias dictum est, ex argumento dictum est, non intelligendo Guibertum personalem, sed eum quem scripto induit.

2 *Speciem sapientiæ ostentasse fallaciis, & sophisticis conclusiunculis* Resp. Laborem tibi diminui si nõ mentiris. Eo erunt refutatu faciliores. Tu si vires, aggredere. Pugnare mutuis conuitiis vetularum est, quarum personam in Apologia tua bene agis. Iudicent sapientes.

3. M[illegible]pu-

III. *Me pugnare potius conuitiis quam suis rationibus*: Respon. cur argumentatus sum? Ad formam tuis Patribus familiarem rationes composui. Habes syllogismos. Facilis labor erit videre sophisma, & monstrare. Ego puto me vel à præstigiatore tuo Del' Rio laudem argumentantis consequi posse. Syllogismi mei tibi sunt vnguis in vlcere. Non ausus es eos aggredi. Fœnum in cornu habent. Fugis ergo: ô imbellis vetula.

IV. *Mea verba inuertere.* Resp. produc locum vel vnum. Humanum fortasse fuerit non vbiuis sensum disputantis assequi. At inuertisse mendacium tuum est. Tu monstra vbi hoc sit factum, & tunc me ad tuam saliuam componam.

V. *Affingere quæ in mentem meam nunquam venerant*. Resp. Ni vis mendax haberi, monstra & hoc. Audi vero disputator egregie: Qui principium Syllogisticum ponit, & antecedens, an non ille & conclusionem, & consequens? Negare consequens posito antecedente in legitima dispositione cuius est hominis? Non posuisti fortassis expresse conclusionem, at principia dedisti.

VI. *Sententias meas alio modo interpretari vt possit euertere.* Resp. Nauci homo sis nisi hoc euidenter doceas. Ecce iam denuo proposui tuorum confutationem. Ostende vbi exorbitarim.

Nota mendacia putida.

VII. *Alium causæ statum fingere de quo non agitur: & eam controuersiam de qua quæstio verteretur, astute dissimulare &c.* Respon. Qui potuit hoc fieri? An tu non negas metallorum transmutationem esse possibilem naturæ & arti, ideoque alchymiam transmutatoriam esse nullam? Titulus libri: *Alchymia ratione & experientia viriliter impugnata, & expugnata.* Ponuntur & tituli singulorum capitum coniunctim, repetunturque in singulis, vt: *Alchymiam nihil aliud esse quam vanitatem &c.* Quid in controuersia sit: *Metallorum transmutationem non dari: Inficiamur dari in natura metalli vnius in aliud transmutationem*, quod est cap. 2. cap. 4. idem argumento vult concludere: capit. 5. *Impossibilem esse*: cap. 6. iterum *non dari in natura.* cap. 7. *impossibilem esse.* Cap. 13. lib. 2. *omnes eos mentitos esse qui ferrum in æs natura & arte mutari literis prodiderunt.* Ecce hæc sunt tua verba thetica. Quæstionem ponis, & argumentum eius: Et non pateat status causæ? Num tu aliter sentis, aliter loqueris? At nec in Apologia tua, & interitu Alchymiæ aliud dicis.

Guibertus negat scripsisse quod scriptum in publicum aedit.

Argumentare, Guiberte, cur calumniaris, & malitiose mentiris.

VIII. *Impudenter res manifeste veras calumniatur.* Respon. Demonstra: aut calumniator esto.

IX. *Vbi nulla est controuersia ibi malitiose aliis persuadere esse maximam.* Resp. Euince hoc, aut malitiosus audi.

CAPVT XI.

De argumentis quibus inductus Guibertus scripsit in Libauium.

PAG. 32. 33. producuntur argumenta quibus incitatus in me sit Guibertus. Quæritur an Gratis (ita enim loquitur) inuectus sit in Libauium, hoc est temeritate quadam, & studio iniuriæ inferendæ, aut eum contumelia afficiendi. Negat Guibertus cum protestatione: *SE NIHIL vnquã cogitasse, aut scripsisse nominatim in quenquam quod vel calumniæ, vel contumeliæ nomen mereretur.* Belle: videamus expugnationem eius virilem: Et sic argumentemur.

Nota illud nominatim, & confercũ sequentibus.

Si id non est iniuria, & contumelia afficere aliquem quod Guibertus scripsit de viris summis. sapientibus, philosophis, physicis, chymicis, historicis, multo minus id erit iniuria, & contumelia quo Libauius dignitatem istorum virorum, (imo & artis pulcherrimæ, *defendit.* Iustius est defendere innocentes, quam traducere, & insectari. Prius est opinione Guiberti. Et posterius ergo. Vt assumtio pateat, expatiamur parumper per impugnationem istam virilem.

I. Statim in titulo Alchymiæ tribuit *fallacias, deliramenta, imbubinationes.* pag. 70. *ars à Diabolo profecta dicitur.* II. In dedicatione scribit omnia plena esse *inuidorum, & maledicorum* (ergo & in ædibus Guiberti) quorum aculeos haud multis retro annis sit expertus (nihil sine causa.)

III. Inuectiua in chymistas Laconis manumissi cuiusdam, cum aliis quatuor famosis libellis indici præmittitur.

IV. Pag. 1. Alchymiam *calliditatem, imposturam falsam* (bene habet quod non sit vera impostura) & aliter nominat, & quibuscunque potest probris per totum librum afficit. vide & pag. 7. de mendaciis & commentis. &c. quæ tribuit chymistis.

V. Pag. 19. *Tenebriones* appellat *occacatos, & totius philosophiæ naturalis prorsus ignaros.*

VI. Pag. 27. Peculiare caput destinat inuectiuæ in chymicos qui metalla accidentibus distinguunt, vbi plaustralia conuitia. Verum hæc nihil sunt præ illis quæ in personas ipsas lib. 2. effutiuit, simulque in libros earum incipiendo à pag. 59. vsque ad finem. Vides ibi chymicos qui libros ediderunt de arte vocari *Sordidissimos, & abiectissimos impostores, mere bardos, pecora impios, magos, Sagas, hæreticos, scismaticos* (sic enim scribit) *homines regnum Satanæ procurantes, quibus autoritas nulla, vel saltem suspecta.* Hocne est non criminari, non conuitiari, nulla contumelia, aut maledicto afficere? Qui sunt isti scriptores? Pag. 45. recenset *Hermetem, Democritum, Aristotelem, Auicennam, Rasin, Albertum, Thomam Aquinatẽ, Lullium, Arnoldum, Bachonem, Rupescissam, Ficinum, Paracelsum, Agrippam, Fernelium* & alios plurimos, quorum plerique fuerunt Romanæ religioni addicti. Pag. 61. Principes chymiæ ponit *Gebrum, Lullium, Villanouanum, Paracelsum* & alios in quorum libris *tot sint mendacia, quot verba.* Ne in *Albertum, Thomam &c.* similiter inuehi videatur, pag. 62. vult eis asscriptos libros chymicos esse suppositios. Ita de Hermete etiam per cap. 6. lib. 2. pag. 67. *Albertum* vanitatis accusat. *Lullii* quam fœde laceret, habetur pag. 69. Vbi est mercator, laicus, phantasticus, imperitus, Catalanicus, totaliter Grammaticæ ignarus, cui Diabolus in forma Christi crucifixi apparuerit (quod mirum si

Inuectiua Guiberti in personas & libros earum

Lullii vituperia.

Nota de cruce Christi. vllus Romanæ religionis credere possit cum cruci etiam in aëre factæ magnam vim contra Diabolum omnes tribuant) qui stultus fit factus, & omnino nullus est modus criminum in Lullium pag 70. & 71. vbi ei additur *Arnoldus*, qui dicitur scriptor Catalanus *pluris* superstitionis (ita loquitur ille bellus Grammatista) quā ponderis, impostor egregius omne genus vanitatis amplexus &c. pag. 72. cum dæmonibus habuisse familiaritatem dicitur. pag. 75. *Rupescissa* fraterculus est furunculus (fur paruus Guiberto) impostor, nugarum scriptor &c. *Bacho* itidem monachus auctor ignobilis, nullius ponderis, infulsus, impius &c. *Paracelsum* pag. 77. tantis proscindit conuitiis, vt vno saltem Diabolo dicat infe totem fuisse. pag. 78. plane Diabolicum, licet eum primis annis 40. prætulerit Galeno Aristoteli & quibus non? pag. 79. *Marsilii Ficini* autoritatem negat magni æstimandā, quod doctrinam aliquam hauserit ex Platonicorum, & Arabum deliramentis de vita metallorum &c. pag 82 vix aq. ros conficiendæ rationem tenuisse scribitur, vbi & alia multa in eius ignominiam. Pag 85. *Fernelii* autoritas eleuatur, vt qui cum philosophicis miscuerit fabulosa, magica, cabalistica &c pag. 87. *Pharmacopolam Taruisinum* egregium impostorem nominat. pag. 93. *Hoghelandeo* fidem detrahit, quæ debeat adhiberi probis & peritis, quasi ille Euualdus nec probus esset nec peritus. Eadem pag. de ære ex ferro summis viris crimen impingit, audetque scribere *omnes esse mentitos* Et dum vult abnorme illud scelus mitigare, pag. 94. mentitos esse nolentes ait *Wernerum*, *Agricolā* & alios, quos certum est fuisse peritissimos illius rei & non nolentes, sed bene conscios scripsisse ex ferro æs fieri, nec falsa pro veris edidisse. pag. 99. tenebriones vocat, simulque etiam *Rentmannū Libauium* & alios, quos pag. 55. *stultos* nominat, & Libauium *nugigerulum* appellat. pag. 103. inuehitur in plures alios, eosque peiores ethnicis facit, vt *Palmarium*, *I. Bapt. Portam*, *Albertum*, *Buccaferreum*, *Rubeum*, *Fiorauantum*, *Mizaldum &c.* Ecce tibi hoc totum iudice Guiberto non est iniuria, non contumelia: hoc totum non est *Gratu* seu sine causa furere, insanire, conuitiari, criminari, calumniari &c. Sed his scelelibus fictam causam prætendere. Quia ergo, quæ voluisti, in artem, libros, autores, astipulatores dixisti, Guiberte, iustum erat te multo magis audire vicissim quæ non vis. Neq; enim tu vlli eorum quos vituperasti potes par esse. Atqui ne comparari quidem cum tuis conuitiis potest increpatio, & redargutio, non facta sine argumentis, vt tu temere & aniliter fecisti, sed additis semper rationibus, ne posses de iniuria conqueri iuste. Retorquentur in te crimina, non sine tuo merito ingeruntur. Quam tu potes iustam causam tum mei traducti, tum tot illustrium virorum scelerate proscissorum afferre? Errauerimus sane. Error noster philosophicus, medicus, chymicus, tanti erat, vt audiremus tenebriones, stulti, nugigeruli, & quid nō? Sed num mitius nos tractas in tua apologia? Imo & aniculas artopolidas, & Diabolum ipsum vincis calumniando & cōuitiando, qui debueras crimen prius diluere, & recantare. Sed pilum mutat lupus non mentem. Nobis solatio est quod non aliter possis. Qui enim in tuam patriam es iniurius, & tuum focum, tuosque dedecore, ignominia, & turpitudine publice afficis, tunc exteris parcas?

Ad ferulam Grammaticam.

XXVII. nominatim à Guiberto traducti. In nominatorū inire numerus nō potest.

CAPVT XII.

Quales visi Guiberto Libri Libauii.

Stultum Guiberti de libris Libauii iudiciū.

PAG. 33. *Plures libros Libauii cum legissem, ac animaduertissem portenta opinionum, in quæ praceps ruit, subinde errore mentis actus, exhorrui, tam alienum à veritate esse hominem, vt tot deliramenta, ac mendacia scriberet &c.*

Hæc & alia ille: Vtar ego isto Christi Ioh. 8. vers. 46. Quis ex vobis arguit me de peccato (illo nimirum quod mihi tribuit in meis libris Guibertus, alias enim me peccatorem esse, & scio, & fateor, & doleo: Credo quoq; me vnius Christi sanguine à peccatis emundatum esse, & adhuc quotidie ablui dum vita quotidiana pœnitentia occupatur) si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? Ignoscat mihi Dominus Iesus, quod sanctissimis verbis eius in aliena (quanquam putem etiam Theologicam confessionem à Guiberto cōprehendi) causa vtar. Vbi vero sunt meliores libri à Guiberto editi? Non debebant culpari alieni nisi melioribus à culpante proditis. Quis autem à Lothario Guiberto laudari vellet bonus? Malus si quem laudat, vituperat. Iudicio Guiberti fatuo & hostili, oppono aliud virorum optimorum, quod non dubitarunt publicis literis committere, ex quibus est Nobilissimus & clarissimus Anshelmus *Boetius de Bood, Belga*, qui aliquoties Libauii honorificam facit mentionem in suo gemmario. Item *Casparus Bauhinus* vir summæ laudis, claritatis, & autoritatis in lib de Bezoare. *Bernhardus Penotus* à portu Sanctæ Mariæ qui honori Libauii inscripsit eruditum tractatum de denario medico: *Petrus Amelungius* Stendaliensis vir doctissimus, peritissimus, clarissimus: cuius extat & pro transmutatoria & pharmaceutica Alchymia ad inuictiss. Imperatorem D. Rudolphum felicis memoriæ opus insigne, & Apologia cum dedicatione ad Illustrissimum Electorem Brandeburgicum, in qua hæc leguntur: *Vnus ille qui sit aliorum instar mille Andreas Libauius D. & Poeta Cæsareus, quem ego honoris caussa appello merito &c.* Lege & reliqua, quæ ne me titillare encomiis videar, committo bonis viris inspicienda. *Helophilus à Percis* ita scribit: Incidimus in eruditissimos Libauii viri clariss. libros qui omnium facile Princeps est. Is abunde omnia præstat. His adde *Martinum Rulandum*, *M. Weinrichium*, *Iacobum Zuingerum* professore Basiliensem laudatissimum piæ memoriæ, apud quē Alexander ille Scotus *Plumbum in aurū* mutauit illiq; specimē reliquit, qui & de chymicis principiis præclarū tractatū scripsit: *Quercetanū*

quo

quo vix alter fuit in Chymicis exercitatior: *Gregorium Horstium* Philos. & Med. excellentem de fluxu sanguinis, &c. Et quid occupor pluribus nominandis? Quanti sunt isti præ Nicolao Guiberto, qui se 40. annos temere in carbonaria Paracelsi, & impostorum consumsisse scribit, cumque & Deum & naturam sibi in metamorphosi aduersam habuerit, postea apostata factus in contumeliam artis se accinxit, delitescens in eo Galliæ loco, quem ipse adeo deformat, (patriam nempe suam) vt qui legent, nisi dementes sint, statim iudicare possint, si verum is scripsit (puto autem nequissime & ingratissime inquinatam esse à suo pullo Lotharingiam, quæ istum serpentem in sinu suo inscia fouet) nihil posse in eo loco præclari esse. Non ergo mirum de meis scriptis tam contumeliosum iudicium. Delirat miser. Non ego prior lacessiui hominem, sed ipse & viros sapientissimos, & artem admirabilem, & me diris modis lacerauit. Si portenta scripsi: Si deliramenta: si mendacia: age demonstra, & conuince. Non si quid à tuis opinionibus dissentit, id statim est error, deliramentum, mendacium. Tu male es informatus, & 40. annos persequens carbonariam falsam, quî sapientiam didicisses? Agnosce morbum tuum, & sapere disce. Tu ipse aliquoties in me agnoscis Dei dona, quæ & Riolanus prædicauit, nec ignota sunt amicis. Obiicere *Gretserum*, & *Martinum Del Rio*, quem ego hominem essetne in natura rerum ignorabam, nec vnquam eius mentionem feci, & alios factionis Ghesuiticæ, item *Riolanum* in Alchymiam furentem; perinde est ac si *Michelium*, qui deceptus opinione in me debacchatus est: si *Gramanum*, quem vocas pestem bonarum literarum; si *Assyluanum*, à cuius imposturis medicinam Hippocraticam defendi: si *Palmarium*, qui me Paracelsicum impostorem finxit, cum ipse esset Suchthenii Paracelsici sectator, & Collegium Medicum Parisiense totum in Paracelsiam temerariam transmutare voluit, & similes; quorum errores & vlcera tetigi, ob id mihi infensissime aduersantium: vel qui in gratiam aliorum in me sunt inuecti, vt poetastri vesani: vel rabie canina correpti me arroserunt, contra me testes produceres. Inimicus contra inimicum testis esse lege prohibetur. Syrac. 37. 12. *Si de rebus tuis consultaueris cum homine, qui male de te suspicatur, aut qui tibi inuidet, perinde fuerit ac si mulierem interrogares, quam blande tractanda esset, quam ipsa oderit: aut hominem inuidum quo modo de aliis bene mereri oporteat: aut immitem, durum, & crudelem, quam clementer agendum sit, &c.* Quod si aliqui de me sinistris seu suspicionibus, seu narrationibus secus scripserunt, quam & ipsorum prudentia, aut honor meus patiatur, iis libenter ignosco, eosdemque etiam rogo, vt si quid indecentius rescriptum est, iustæ defensioni imputent, & deinceps omnia beneuola, quantum fides patietur à me expectent. Tu vero Guiberte qua facultate, viribus, & ratione demonstraturum te putas *nihil tam ineptum, absurdum, & ab omni veritate alienum dici posse, quod non dicatur & pro vero asseratur à Libauio?* Tune putas te hæc scribere tibi soli? An arbitraris statim assensuros esse dicenti siue amicos, siue inimicos? Persuades verum esse quod de tuo angulo scripsisti, nempe ratione tuæ tantum personæ (cæteros enim tam diu bonos esse præsumo, quamdiu contrarium non probatur) *nihil in eo esse laudabilium studiorum, vbi summa virtus in censu, gloria in alienas opes inuasio, &c.* Te iudice, Guiberte, tua studia non sunt laudabilia, nec præclaræ virtutis. Quid ergo sunt? Id quod res loquitur in apologia scelerata, infami, diabolica. Ne insanias mediocriter addis *me cum damno Reip. literariæ, & præiudicio animarum mendacia protulisse, & ideo mea scripta comparas fabulis Amadisi.* Non est satis istud dicere. Demonstra. Si non demonstras, leges te eadem pœna afficiunt, qua dignus essem ego si talis forem. Extra omnem modum est pag. 34. plena diabolicis & execrandis conuitiis, cumulatim congesta: vt & pag. 35. 36. Ego Deo vindictam commendo, & bonorum omnium iudicia appello. Pag. 36. ait *me multis in locis scribere, quod non sim expertus.* Ostende loca si vir es, & non furiosa vetula. Ratione & experientia vel solis, vel coniunctis in philosophicis pugno. Experientia vero partim mea, partim aliorum. Impossibile enim est vnum hominem omnia Chymica experiri. Videat Lector Præfationem in Opus Chymicum, quod Francofurti in folio impressum est an. 1606. Quid promittam & mihi tribuam, inueniet. In tractatu de bombycibus & bituminibus iure mihi assero meam experientiam, sed seruato honore suo cæteris. In sacris principiorum complexio mihi est canon fidei sanctis scripturis totaliter & perfecte, quantum attinet ad Ecclesiam militantem, contentus. Ex eo solo peto demonstrationes primas. Lucerna enim pedibus meis est verbum Dei. Orthodoxorum sententias secundario adhibeo, & non aliter, nisi qua consentiunt cum principiis scriptis & analogia fidei. Policeris, Guiberte, demonstrationem, quod *mea scripta sint alienissima à viro Philosopho & Christiano.* Id tu quidem facies ad Calendas Græcas: Sed tamen, si facies, audiam, & te vicissim tractabo, vt dignus eris. Vacillas autem statim: Ita ais: *Veri Christiani & Philosophi est nihil credere, nihil affirmare, quod vel euidentia, vel ratione demonstrari non possit.* Nempe vt dicebas in anili tua impugnatione lib. 1. cap. 3. Duo tibi sunt iudices tum eorum, quæ ibi, tum aliorum omnium inuentorum. Ratio & experientia. Vereor ne in sacris tardius, quam tuæ saluti expediat experientiam consequaris. Rationis in rebus Theologicis, ni informata sit à Spiritu sancto, nulla est efficacia, nullus respectus 2. Cor. 10. v. 5. vbi in captiuitatem redigitur omnis intellectus in obsequium Christi, in quo habemus omnia, vt non opus sit Philosophicis persuasionibus: Colos. 1. 19. & 2. v. 8. & seq. aut doctrina aliena 1. Iohan. 2. 27. Ebr. 8. 11. Si tu non afferes principia Spiritus sancti in scripturis reuelata, quicquid in diuinis ex tua, vel aliena ratione proferes, vocabo principii petitionem, teque calonibus & lixis ridendum, & comedendum propinabo. Non opus est verbis. Habuisti Rhodon. Cur non saltasti? Vetulam artopolidem insanientem in tua apologia video, non fortem athletam, quem te fingis.

Crimen ex inimicorum iudicio futile.

Horribile mendacium Guiberti.

Pag. 31. apologiæ Patria Guiberti qualis.

" Amadis " Gallus.

Principia Libauii.

Guibertus promittit incredibiles demonstrationes. Pag. 36.

Pugna contra Libauiũ argumentũ ignaue, cur ei maledictis, & verba perdus?

De *Amadisio Gallo* aliquid addendum est. Cum puer essem, ante annos quadraginta & plures, illecebris & flosculis linguæ Germanicæ, aliisque, præsertim mirificis Heroum pugnis & poeticis figmentis illectus aliquid librorũ de eius fortibus factis & amoribus legebã. Vera falsa narrarentur

De Amadisio Gallo.

O 4 discer-

diſcernere nondum poteram. Id ſaltem tunc quoque obſeruabam eſſe libros, de virtutibus heroicis, & moribus aulicis, multiplicibusque vitæ humanæ caſibus confectos. Poeticum opus eſt ſine forma poeſeos ligatæ. Si mea ſcripta ſunt huic operi æquiparanda, ſine genio non ſunt, modo velit quis non voluptatum & amorum ſermones & exempla venati, ſed oratoriæ facultatis & eloquentiæ vim ſpectare, fortiaque facta, & variam fortunam in ſuum ſuceum vertere, & ex ſpeculo hoc humanorum actuum diſcere quid ſibi ex vſu ſiet. Suaue enim eſt aliorum periculis ſapere. Quo modo tu legiſti illud virtutum ſpeculum, & fortitudinis heroicæ, conſiliorum, eloquentiæ, & aliorum maxime vtilium palæſtram? Vt anilem aliquam fabulam, quam otiantes ambubaiæ poſt fornacem temporis terendi cauſa recitant. O te lectorem aſininis lactucis dignum. Talibus fabellis, dum mea ſcripta comparas, te aut delirum, aut inuidum, aut ſtupidum eſſe indicas. Quid aliud iudicaret de Amaracino, & Minerua ſus? Quid aliud de Philomelæ cantu aſinus? Quid aliud de Apollinis lyra Marſyas? Quid aliud Midas, ob id aſini auriculis inſignitus? Scribite hunc hominem ſuem, aſinum, Marſyam, Midam. Non enim plus ſapit.

Ouid. meta. lib.11. de Mida & 6. de Marſya Satyro.

Capvt XIII.

De iudicio defenſionis Alchymiæ.

Vide & p.32.

RIDICVLE inſanit tota pagella 36.37.38. Quid opus eſt verbis furioſis, ô anus furioſa, & canicula rabida? Si in defenſione Alchymiæ ſunt integumenta, inuolucra, obſcura, dubia, pugnantia, mera mendacia, nugæ, næniæ, ſtultæ interpretationes, abſurdæ reprehenſiones, inconſtantia in affirmando, negando, dicta præter propoſitum, adiecta nihil ad rem, eaque tanto numero quantum recenſes: ſi in tuo tractatu pauca intellexiſſe, dictis & factis declaraui; monſtra, oſtende, euince, vbi, quid, quo modo, qua in re, quo argumento, pagella. Iſtudne eſt aduerſarium refutare? Si hoc eſt, ego facilimo ſpiritu omnia tua in nihilum redegero. Quid enim? Tuarum artium & ſcriptorum es egregius pictor. Nam quod de meis dicis, id in tua quadrat. Omnia conuitia ſunt tua, quæ canina facundia profundis, nec potes atrociora nomina, nec plura in omni tua latinitate rabioſiſſima, & ſtultiſſima inuenire, quam quæ poſuiſti, & proculdubio diabolus totum exhauſit infernum, cum tibi iſta ad calamum dictitaret. Res eſt in medio. Iudicent docti & periti. Rideo carbonarium iſtum ſtultum. Nullis argumentis me poteſt refellere. Ad ſcelerata, diabolica, aniliaque conuitia deſcendit. Si hoc eſt ſapere & refutare aduerſarios, Guiberte, non male per 40. annos Paracelſicus nebulo fuiſti. Non calamis ſolum æquiparas, (imo longis paſſibus antecedis) ſed voce magiſtrum. Nunquam Paracelſus, nunquam Monachus, Baſilius Valentinus, nec vllus alius ſcurra, nebulo, & quicquid eſt vſpiam ſtultorum & furioſorum hominum, ne Boggius quidem Florentinus in inuectiuis in Vallam, Felicem antipapam, & Franciſcum Philelphum, tam fœcundi fuerunt rabie & conuitiis, quam tu in hac tua ſcelerata & diabolica apologia. Hæc ſunt tua Polyphemica, & Pyrgopolinica & Thraſonica, quibus dicebas te meam defenſionem demoliturum. Quo peior quisque eſt, eo tuis copiis eſt inſtructior. Ego vero ſecurus rideo tuam amentiam, nec is ſum, qui verbis & conuitiis in fugam poſſit verti. Latito ſub clypeo optimæ conſcientiæ, & veritatis irrefragabilis. Si vir es, vel pilum mihi detrahe, aut ſaltem tange in diſputatione iſta. Plorabis, & de laqueo tibi diſpicies.

O profunda ſapiẽtia tractatũ, quem Libauius nõ potuerit intelligere.

Gretſerus.

Ridebit & Gretſerus ea, quæ ſcribis pag. 38. vbi tribuis ei plures in me libros. Fortaſſe cortices dicis, & fatuas membranas. Ego nihil præter delitum antimonium vidi. Poſt veritatis Chriſti de eo triumphum commiſeratione potius quam reſpondendi impotentia tactus hominem & ſuis aduerſariis, & iudicio Eccleſiæ Chriſti commiſi. Similes aſſident ſimilibus, graculi graculis, ſturni ſturnis, diabolus delectatur diabolo. Ideo tibi Gretſeriana conuitia, quæ vide an tantum patrem, profeſſorem quatuor votorum, & Ieſu imitatorem deceant, adeo placent, vt aliquoties ea repoſueris. Pergite ita diſputare. Nihil alienum facitis à Chriſti oſoribus & inimicis. Accipietis præmium veſtra malitia dignum. Si quis hominem aliquem immodice laudat, is pro fatuo, aut mendace habetur, & ridetur ab omnibus. Neque enim perfectio tanta poteſt cadere in peccatis obnoxium. Quid dicendum ſi quis hominem Chriſtianum, Chriſti ſanguine ablutum, iam per 60. annos vitæ inculpatæ ciuiliter, & pluribus teſtimoniis ornatum à viris ſummis tam fœde laceret & criminetur, quam nullus poſſit diabolus, & ne auſit quidem? Si quæ obiiciuntur, omnium bonorum iudicio non poſſunt cadere in eum, cui obiiciuntur, obiicientes mania mentis correptos eſſe certum eſt argumentum. Nam plane idem facere ſolent diabolica mania occupati, quos ideo nullus curat, ſed potius miſeratur eorum morbum. Eadem dico de Guiberto, Gretſero, & quouis alio conuitiatore. Quid quæritis inſulſi conuitiatores? Ego ſecurus rideo veſtras amentias. Vnum te moneo Guiberte. Quatuor ſunt argumenta, quæ me mouent, vt, quanquam varie me afficias varietate tuorum probrorum, vt non ſemper ſim eiuſmodi, tui me miſereat. Primum agnoſcis pag. 43. maledicentiam tuam, cum ſcribis: *Sed laterem lauo. Lætatur enim & pingueſcit maledicentia Libauius.* Si ego pingueſco maledicentia, tu es maledicus. Si pingueſco: hoc autem eſt benedictionis diuinæ: tuæ maledictiones mihi cedunt in benedictionem, pro qua Deo omnipotenti, & Chriſto meo ſit gratia & gloria in æternum. Secundum habes pag. 31. vbi ais *in loco tuo, ſeu angulo nihil eſſe laudabilium ſtudiorum.* Conſequens eſt, quia quiſque ſequitur morem patriæ ſuæ, te illaudabilibus aſſueuiſſe, & ad talia ab ortu eſſe deſtinatum. Non potes aliter ô miſer. Cur tibi ſuccenſeam valde? Tertium eſt, quia *Paracelſi ſectator fuiſti per annos* 40. In hac vita didiciſti Ariſtotelem, Galenum, Rupeſciſ-

Ita pag. 6. ſcribit Guibertus.

Pag.39. & in veſtibulo libri: pag. quoque 5.6.7.10 Vide præ cæteris pag. 40. vbi ingens plauſtrum cõuitiorum: quæ continuantur p. 41. 42.

NB.

Guibertus ſe maledicum agnoſcit.

Sua ſtudia illaudata profitetur.

Annos 40. in errore conſumſit, nec potuit diſcere vera.

Rupescissam, Arnoldum, Albertum, imo & LVTHERVM & Papam extreme contemnere. Licet ergo ad Ecclesiam Papalem te receperis, tamen adhuc retines saporem illum, quem ex Paracelso traxisti? Quartum dicam an sileam? Ego sum Christi, Tu es Belialis. Ego, vt de me ex Gretsero scribis pag. 40. nihil extra scripturam credo: Tu credis de his, quæ ad fidem pertinent Christi, & salutem etiam multa non scripta, & ab hominibus inuenta: Ego controuersiarum iudicem vnicum agnosco Christum in verbo Scripturæ iudicia sua proponentem: Tu extra Christum habes iudices alios: Ego cito sacram Scripturam in sensu Spiritus sancti: Tu in sensu spiritus dæmoniorum: Tu cum Gretsero tuo horribiliter mentiris me bene mereri de Iuda Iscariote: (nihil enim huius rei mihi sum conscius) & facere apostolos hæreticos. (quod quomodo fieri possit, cum eorum doctrina sit fundamentum Ecclesiæ Christi summo angulari lapide Christo, & ipsi, quo ad Spiritus sancti præsentiam infallibilem, testes irrefragabiles, fateor me intelligere non posse, nisi forte Ecclesia fuit prior suo fundamento) Ego vero & sacram Scripturam sensu eius Spiritus accipio, quo scripta est, tibique opto, vt idem facias; non mentior, sed verum dico, & confidenter nego vos me redarguere posse: Iscariotem relinquo suo iudicio; Apostolorum doctrinam Christi esse profiteor, eamq; & vitam mihi esse sentio iudubitanter, & ab omni morte misera remedium diuinum, infallibile. Tam tu, quam Gretserus mendacium scribitis, cum illinitis sceleratis, & impiis, imo diabolicis vestris chartis me dissidere à prædicantibus, si eos intelligitis, qui Ratisbonæ fidem Christi contra omnem astutiam inimici defenderunt: Mentimini diabolice, cum me Donatistam facitis, & vt pag. 41. calumniaris, me efferre me super omnes prædicantes, quorum corrigias calceamentorum, vt soluam fateor me indignissimum esse, & libenter ad pedes eorum in imis subselliis hæreo. De Dialectica quid vos omnes possitis? Audete quid, si viri estis. Egregia laus est te cum Gretsero tanta in me effudisse conuitia, *vt eis portandis non sufficeret asinus*, quod scribis pag. 41. Gaudete hoc vestro onere ô asini turpes. Tandem in inferno, ni resipiscetis, procumbentes temere rudetis. Cum hoc recitarem cuidam viro nobili & præclaro, respondebat: Oportebat ergo Guibertum grandi asino grandiorem esse bestiam, qui ista conuitia comportare potuit. Ecce hoc tuo merito tibi cape. Vtor argumento:

Gutbertus ideo in Libauium insanit, quia est religionis aduersa.

NB. diabolicas calumnias Guiberti.

Nota conuitiorum molem, quam ASINVS non portet.

Qui in aduersarium argumentantem pro argumentis tantum conijcit conuitiorum, quantum non portauerit ASINVS, eius causam perditam & desperatam esse, illud est euidentissimum signum.

Gretserus & Guibertus in suum aduersarium argumentantem pro argumentis tantum coniecerunt conuitiorum quantum ne asinus quidem portauerit.

Gretseri ergo & Guiberti causam perditam & desperatam esse, id est euidentissimum signum.

Propositio rata est. Qui enim liberali est ingenio, etiamsi aliquando cogitur scapham appellare scapham, tamen non huic, sed argumentis confidit, & in his palmam ponit. Quis est morio, aut ludio, qui non queat asininas illas moles superare? An ideo vicerit argumentis? Quis Leno, aut quæ vetula non queat similia fundere? Non me terrebitis asinina criminum mole, quæ si potest aliquid, iam perierint plurimæ nationes.

CAPVT XIV.

Guibertus post molem conuitiorum plus quam asininam, fugit pugnam.

VT te imbellem & rabidam vetulam esse probes, declinas forum, & conuitiis inanibus cumulatim & vltra vires asini proiectis acie excedis. Ita enim ais pag. 44. *Laborem iteratum contra Alchymiam suscepi.* Quo fine? Num vt tua argumenta defenderes, & meas solutiones infringeres? Non. Res ipsa loquitur te auxilio calumniatoris & conuitiatoris impudentissimi pagellas pene omnes portentosa insania & rabie impleuisse. Hoc quod fecisti, id studuisti, & tibi proposuisti. Deinde tuis verbis dicis *te iteratum laborem suscepisse, non vt speres Libauium sanare*: (in quo non falleris. Nam non ægrotat, vt te medico indigeat, & in hac causa nimis contra te valet.) Cur ergo? *Vt auerterem* (inquis) *curiosos à dogmatibus Chymisticæ peruersitatis inquirendis.* Erras mi homo. Tu allicis curiosos. Cum enim videant te nihil præter conuitia contra Libauium afferre, fortitudinem & veritatem Chymiæ transmutatoriæ intelligunt, & ad eam feruntur auidius. Tantus iactator & gigas, seu potius ampullator, cum deficiat in impugnatione & expugnatione, necesse est castrum, quod oppugnandum suscepit admodum [illegible] esse, præsertim cum omnia vndiquaque auxilia contraxerit frustra, & non nisi cum suo maximo damno arietes & tormenta admouerit, cogaturque perditis armis, copiis auxiliaribus [illegible] terga vertere. Ecquis alius finis? *Vt ostenderem errores & fabularum monstra, quibus inspersi sunt Chymici libri ante annos sexcentos à spiritu erroris.* At tu nihil ostendisti. Putasne nos verbis inanibus pasci? Manus nostræ sunt oculatæ. Credunt quod vident. Manus mentis intelligimus. Demonstra & effice, vt necessitate argumentorum coacti non possimus aliter quam tibi astipulari. Hic desines. Si pari arte vti velimus, quid non possimus refutare? Ecce mentiris in ipso hoc fine. 1. Cum errores vocas, quos nullos demonstrasti in Alchymia vera (tuam impostoriam per 40. annos quæsitam & inuentam non moramur) 2. Cum monstra fabularum, quæ sic vocas, at non conuincis esse: 3. Dicis libros Chymicos esse iis refertissimos, cum parabolis quidem vtantur sapientes, sed interim etiam ex natura & experientia rationes pulcerrimas, lucidissimas & validissimas adhibeant. 4. A spiritu erroris ais inspiratos esse libros, hoc est à diabolo, vbi tu dona Dei perfecta ad diabolum grandi cum impietate refers. 5. Cum ais id factum ante sexcentos tantum annos, mendacium superius repetis, & contra tuam conscientiam scribis. Nam longe antiquior est Alchymia, & quidem ante sexcentos inuenta, sed non tantum.

Bona necesse est esse, quæ ab improbis frustra oppugnantur.

Dic alium

Dic alium finem: Cur iterum scribis contra Alchymiam transmutatoriam Hermetis? *Vt infelices confundantur sero nimis.* O te confusorem. Si anilibus vltra asini pondus conuitiis expediri res posset, palmam ferres. Quis enim te & Gretsero sceleratior maledicendo? Tu confusurus Chymicos hermeticos confusionem tantam reportasti, vt in respondendo neque a, neque b, neque c, inuenire possis. Quid autem vocas infelices cum nullus te sit infelicior? Quadraginta totos annos intra Carbones Paracelsicos consumsisti, nec potuisti veræ Medicinæ, Alchymiæ & Philosophiæ principia discere, nisi quod sero nimis obiter inspexisti *Galenum, Scaligerum*, & quosdam alios circa marginem oberrantes, ex quibus aliquid pro tua opinione, vt araneus ex flore vtilissimo, suxisti quidem, sed concoquere adeo non potuisti, vt omnia cruda cum teterrimis fœtoribus reuomas. Tune felicitatem aliquam tibi arrogare ausis? In quo loco vixisti post errores tuos? Dicam tuis verbis ex pag. 31. *In eo in quo nihil laudabilium studiorum est inuenire.* Ex tam bellis insidiis in paratissimum Chymicorum exercitum vetula amens insilis. Scilicet ex Lotharingia expectandus erat, qui Europam, Asiam, Africam, & insulas doceret mentiri omnes, qui æs ex ferro fieri dicerent, & impossibilem esse metallorum corruptionem ad generationem alterius, tametsi etiam in fauillam vertantur quædam, vt calcem in fumum album.

Confusor confusus

Infelicissimus Guibertus.

Alius finis: *Vt reuertantur ad veritatem.* Non. Non inquam. Nam tua apologia confirmantur in vera veritate, tuam autem veritatem vident plus quam lynceis oculis esse fallaciam & inanem persuasionem. Tu à veris rationibus longius abes quam à cœlo tartarus. Tu in ignorantia turpissima plus quam miserrime detineris. Quid opus verbis? Accingere armis Philosophicis, Logicis, Physicis, Chymicis, iuxta rationem non fallentem & liquidam experientiam. Congredere cum meis argumentis. Frustra garris de aliis, quæ, si viceris, per se consequentur. Num autem Defensio Libauii interim manet? Nihilne omnino habes contra eam? Firmior est quam vt maledictis prosternatur, & verborum inanium sono dissipetur. Ecquid audes contra? *Non est*, inquis pag. 44. *consilium meum, vt errores omnes Libauij hac apologia congeram ac depellam.* Ha ha he. Quando respondebis argumentis? Mitte errores, & hoc age. Postea sicubi me errasse demonstraueris, bonam à me inibis gratiam. De ictero correptis narrant quod, si oculi occupati sunt flauo, omnia flaua esse putent, & amara gustu omnia. Sunt & fatui qui nihil rectum arbitrantur, nisi quod ipsis videtur. Et sensu, & mente laboras miser. Ideo error tibi est quodcunq; displicet. Sed tu trabem prius ex oculo tuo. Cur vero detrectas responsionem ad Libauii defensionem? I. *Esset onus magnum.* Bene. II. *Longissima sunt fabula.* Euge. III. *Disputationes maxime intricatæ.* Hui. IV. *Obiectiones inutiles.* Istuc est sapere. V. *Meum librum alio longiori conatus est euertere.* Fortiter. Nempe tu putas te non posse meas rationes diluere, nisi libro adhuc prolixiore? Si chartas, quas conuitiis impleuisti, argumentis doctis impendisses nullo prolixiore opus esset libro. Tibi videntur esse ineptiæ & deliramenta. Quam facile ineptias & delitia discusseris? Dic vero per musas tuas quomodo conueniunt disputationes intricatissimæ, & inepta deliria, eaque mera? Si adeo impeditæ sunt disputationes, vnde tibi tam facile de iis iudicium? VI. Vis tamen *aliquid, & non nihil præstare.* Quid quæso illud? *Sufficiet*, inquis, *hic* PAVCA, QVAE *nihil aduersum, vt aiunt, sed ad calumnias pertinent refutasse, & admonuisse Lectorem* ME *in libro* DE INTERITV ALCHYMIAE *omnibus veritatis amatoribus sufficienter satisfecisse, ac singula Libauij errata, quæ ad Alchymiam sustentandam videntur pertinere suo quaque loco & ordine, & iuxta rei genus efficaci declaratione ostendisse*, &c. Nisi mera ænigmata fundis, intelligo scopum apologiæ istius tuæ sceleratæ & diabolicæ fuisse non rem, de qua est controuersia tangere, sed tantum refutare calumnias. At qua arte hoc effectum reddidisti? Tanto pondere conuitiorum eructato vt asinus portando non sufficiat. Bellum certamen, quod te longe melius vetulæ, lenones, moriones, & ludiones Plautini certauerint. II. Directum disputationis modum fugis. Indirectum monstras, & lectorem ablegas ad nouam palæstram de interitu Alchymiæ. Non sapis Guiberte. Non nouam litem expectant lectores, sed responsionem ad priorem, idque præsentibus argumentis. Non defenditur veritas fuga pugnæ: conferendæ sunt manus præsente conflictu. De interitu Alchymiæ videbimus deinceps. III. Noto iudicium tuum de TVO illo interitu. Quid expectandum? *Sufficiens satisfactio omnibus veri amantibus.* Et pag. 47. *Docebo de sententia doctissimorum virorum falsa esse, quæ Libauius de sententia Sophistarum vera docere voluit; ostendam scriptis eius non esse temere assentiendum, & suspectum habendum esse etiam cum vera scribit.* Rem magnam præstiteris nisi mentiaris. Deinde expectanda est etiam ostensio SINGVLORVM Libauii erratorum cum efficaci declaratione. Modestiæ erat, Guiberte, aliis iudicium committere. Neque enim ante victoriam triumphus est, & nos plærumque de nostris iudicamus indulgentius. Id apparet ex tuis verbis. Vis *singula errata* ad sustentandam Alchymiam pertinere visa ostendere, neque tamen omnibus & singulis obiectionibus respondere. Oportet sane sequi qua ducis. Sed vereor vt præstes quod promittis. Recipis te intra Galeni scutum, qui vult *tempus consumendum esse in solidis studiis & operibus laude dignis.* Recte. Quo animo ergo venisti ad apologiam tuam diabolicam & sceleratam? Solidumne & laudabile studium est tantum conuitiorum effundere, vt portandis non sufficiat asinus? Sex octerniones chartarum cum dimidio obleuisti plus quam scurrilibus & diabolicis conuitiis. Hocne est tempus collocare in solida studia? Fors ignoscendum tibi est, quia pag. 31. scribis *te in eo loco esse, vbi nihil est laudabilium studiorum.* Feriari, & dormire non potuisti. Ergo studium illaudabile suscepisti.

Fuga conflictus Guibertus.

Vide quæso stultitiam hominis.

Nota propositum Guiberti, & apologiæ statum.

Ars Guiberti qua repellit calumnias sibi visas.

Ingentia promittit.

Guibertus contra seipsum.

CAPVT

CAPVT DECIMVM-QVINTVM.

De arte dissertrice Libauij.

IN arte differendi Aristarchus noster Lotharus putat satis esse *tam esse quem versatum, vt verum à falso distinguere sciat. Si quis procedat vlterius, iudicat hominem ineptum reddi instar ardelionis sui:* (Ita vocat Libauium) Qualis is quæso Dialecticus est? *Confidit de omnibus acutius quam par est, & locupletius disputare, absque propria scientiarum, in quibus disceptat cognitione: semper discit, & nunquam ad scientiam peruenit.*

Sed subsistendum est, & videndum quid subsit verbis. Finis Dialecticæ est bene disserere, hoc est, inuenire, & iudicare posse. Id tametsi pluribus officiis contineatur, tamen interdum excellentibus istis duobus enunciatur, accipiendo *verum* non tantum criticum, sed & topicum iuxta Platonem.

Debet enim is, qui bene vti vult ratione, omnia argumenta topica nosse, vt causas, effecta, subiecta, adiuncta, dissentanea definire, diuidere, &c. indeque ad bene iudicandum disponere posse, ad quam rem non tantum quid verum, quid falsum, sed & quid affirmatum, negatum, generale, speciale, axiomaticum, syllogisticum, methodicum, requiritur. Sunt autem diuersæ professiones. Quidam plenius debent nosse Dialecticam: aliis satis est mediocris cognitio. Qui versari in disputationibus vult, eum oportet omnem angulum excussisse, ni velit aduersario se ridendum, & comedendum propinare. Ad me quod attinet, non quidem mihi tribuo acumen vltra hominem, neque de omnibus, vt mentitur Guibertus, præsumo disputare acutius & locupletius iusto: veruntamen in disciplina Chymica confido me præstare posse, quod hactenus præstiti. An id faciam tantum logice, & metaphysice sine propria specialium scientiarum cognitione, iudicent viri boni, docti, & periti. Hostis scelerate & diabolice mentientis, & calumniantis iudicium est nullum. Semper discere quæ ignoro non me pudet: & erit in hac vita quod semper discamus. An autem nunquam ad scientiam aliquam peruenerim, aut peruenturus sim, aliorum est iudicare, non hominis improbi, & peruersi. Tu, Guiberte, cum respondere non possis, conuitiaris stultissimarum vetularum more, & cantilenam canis de Sophismatibus Chrysippæis. Quid hoc ad rem? Perditam tuam causam non saluabis obiiciendo Sophisticæ calliditatem. Si Sophisticus sum, cur non redarguis? An tuus Aristoteles nullam habet redarguendi artem? Si didicisti inter verum & falsum distinguere, etiam redarguere didicisti. Sed frustra ex pumice oleum. *Negas me posse refellere tuas contra Alchymiam rationes.* Steti in procinctu, & adhuc sto. Quando desines verbis inanibus agere? Non refutatæ sunt tuæ rationes: Scilicet; si tuum *negare* satis est. Vtar hoc argumento vicissim, *& negabo te vel Alchymiæ, vel meæ defensiori quicquam potuisse detrahere.* Ecquid placeo? Num palmam dabis? Ais me credere tuas rationes esse falsas, meas veras. Ariolare. Non tantum credo, sed & scio, & demonstraui. Si vir es, repugna ex arte, & non rabie anili. Iudicent autem docti & periti. Tu interim specimen & rudimentum quoddam tuæ artis nobis præbe. *Stulta negatio Guiberti.*

CAPVT DECIMVM-SEXTVM.

De examine tituli Defensionis Libauij.

REPETIT Guibertus pag. 47. titulum defensionis meæ quanquam decurtatum. De hoc sic iudicat pag. 48. *Inscriptio librorum debet esse quædam summa omnium rerum in iis explicatarum, facienda cum summo iudicio vt subiectum primo statim initio nobis aperiatur.* Hæc est propositio: Inde assumitur: *Libauij inscriptio non est talis. Ergo.* Assumtionis prosyllogismus: Quia est adeo inconsiderata, implicata, & tenebricosa, vt nec verba, nec sensus prima facie satis intelligi possint. II. Legendus prius est totus liber, quam quid in eo doceatur cognosci possit. III. Tum omnibus prope verbis libri mendax est, tum in ipso titulo. Ratio est, quia illa promissa magnifica nusquam apparent, & rebus tractatis minime respondent. Ratio rationis: Quia tam manifeste falsum est, quam quod falsissimum, ita expugnasse obiectiones Guiberti, vt facile pateat Alchymiam ex veræ sapientiæ, atque etiam Aristotelicis principiis extructam esse, & sibi perpetuo constare naturæ, & artis experimentis. Hoc quoque docetur per pag. 49. 50. 51 52. verbosissime cum odiosissimis tautologiis. Summa est: In toto libro non inueniri veræ sapientiæ locum, nec Aristotelis placitum, quod Alchymiæ principia fundet: sed nec ex aliquo alio Philosopho posse ostendi, siue veteri, siue recentiori, qui Alchymiæ faueat. Obiectio: At Libauius contendit sententias Guiberti ex Aristotele contra Alchymiam productas, contra eam minime facere. Respondet: I. Falsis argutiunculis id factum. II. Non, si ostendit non facere contra Alchymiam, eam extructam esse ex veris principiis & fundamentis demonstrauit. Aliud enim est impugnare aliena, & demonstrare propria. Id quo destruitur contrarium, non statim facit ad astruendum contrarium alterum.

III. Liba-

III. Libauius ſumſit maxime dubia, negata, perſpicue falſa, omnibusque controuerſa tanquam manifeſta. Demonſtratiua debent eſſe veritatis neceſſariæ.

Reſponſio ad accuſationes tituli: Vbi nota modũ reſpondendi ex arte Guiberti.

IV. Aut Guibertus nihil intelligit, aut Libauius egregie inſanit, dum Chymiam Ariſtotelicis, & ſyncere Philoſophantium principiis ſe demonſtraſſe gloriatur. Ratio eſt, quia Guibertus nulla videt: Libauius ſumit incerta; non oſtendit propoſitiones, non medium demonſtrationis. Fabulas adduxit ad ſua mendacia ſtabilienda. Hæc eſt ſumma iudicii de titulo. Quid videtur? An non hoc eſt titulum, & librum vno halitu difflare? Sed bene res habent: Primum reſpondeo Guiberti artificio: Nego aſſumtionem ſyllogiſmi, & ad proſyllogiſmos dico, quod omnes petant principium, & ignorent elenchum. Nihil hic eſt quam Guiberti iudicium, & teſtimonium, quod putida nuce eſt putidius; inſipidius fungo, & ipſa ſtultitia ſtultius. Non eſt ſapientis vago modo dicere falſum, ineptum, ſumtum non demonſtratum eſt: In ſpecie, & determinate vnumquodque iudicandum. Ad prolepſin dico itidem arte Guiberti; prima reſponſio eſt falſa; ſecunda fatua; tertia mendax; quarta priorem partem disiuncti habet veram. Vere enim *Guibertus* nihil intelligit, nec videt, atque inſuper mentitur temerario auſu. Hoc ſaltem probabo, vt priores reſponſiones appareant veræ eſſe.

Intellectus Guiberti.

Laus patria Guiberti.

Qui quadraginta totos annos hinc inde vagatus eſt ſtudio Paracelſicæ Alchymiæ, ætateque conſumta inter impoſtores, poſtea venit in eum locum, de quo ſcribit ipſe, quod *in eo nihil laudabilium ſtudiorum, præter infeliciſſimos ſacculos litigantium, & ſordidulos contractus, rabularumque cautelas inueniatur, quod ſumma virtus & gloria ibi ſit in cenſu, & inuaſione opum alienarum, adeo vt boni libri non importentur,* is non poteſt nec per ſe ſapuiſſe, nec ſapientiam fundamentaliter ex ſapientum libris factisue didiciſſe.

Aſſumo: Guibertus quadraginta totos annos, &c. Inde concluſio per ſe patet. Maiorem probo. Si enim per ſe ſapuiſſet, non dementatus Paracelſi perſuaſionibus, & autoritate optimam vitæ partem perdidiſſet, noctes diesq; ,(vt ſcribit, laboratorio operam dando. Conſumta iam ætate ſtudiorum locus ipſi obſtitit, & vt ait medicationes crebræ. Ergo nec per bonos libros & autores potuit ſapere iam ſenex, tot implicatus occupationibus. Dicis: Ex libris hauſit ſapientiam: Nego id fieri potuiſſe propter ſenectutem & impedimenta. Deinde ingenium eius non admiſiſſe ſcientiam patet ſcriptis deliris. Si etiam habuit libros Ariſtotelis (ex quibus tamen vix citat quicquam, quod non legit apud Scaligerum, aut alios, qui Ariſtotelem citarunt prius) tamen quam ſint difficiles intellectu notum eſt, adeo vt totum pene tempus vitæ ſibi rapiant, nedum aliquam particulam horarum ſubciſiuarum, quam quis ſurripit cumulo aliorum negotiorum. Conſequens eſt Guibertum recte iurare pag. 51. *Se profecto nihil intelligere.* Si nihil intelligit, nec titulum libri mei, nec rem poteſt intelligere, atque ita eſt vanus iudex.

Secundo propter Tyrones Chymiæ demonſtrationem profero ex ipſo ſua opinione ſapientiſſimo Guiberto. Ita ſcribit lib. 2. Impugnationis cap. 1. *Vbi ſenſus noſtri nos erudire poſſunt, & vbi conſentientem experientiam habemus, ibi non opus eſt vel ratione, vel ſcriptorum teſtimoniis.* Ne hoc ipſi obiter excidiſſe dicas ter repetitur in eodem capite. Additur etiam ratio: *Multa ſiunt natura & arte, quæ priuſquam facta ſunt, fieri non poſſe videntur.* Imo ſe obſtringit, ſi vnum atque alterum ſaltem exemplum tranſmutationis verum ſit, ſe admiraturum artem, &c. Cap. 2. etiam cogi aſſentiri, ſi probatum fuerit ex plumbo fieri argentum viuum, &c. Citat & Ariſt. qui in 8. Phyſ. ſcribat, quod *quærere rationem, & dimittere ſenſus, infirmitas ſit quædam intellectus.* Quæ ſententia extat textu 22. vbi agit contra illos, qui rationibus concludebant *omnia quieſcere.* Hoc ſit principium ſyllogiſticum.

Aſſumo: *In hac quæſtione de hermetica metallorum tranſmutatione ſenſus noſtri nos poſſunt erudire, & conſentientem habemus experientiam. In hac ergo quæſtione non opus eſt ratione vel teſtimoniis.* Probo aſſumtum publica ferri in æs mutatione, non corroſi tantum, ſed & integrarum particularum, idque non vno modo tantum. Specimina ſunt in promtu. Aſſit & videat cui lubet. Aſſit & ad hoc, & videat quomodo plumbum in varias res ſimus mutaturi, inter quas etiam eſt argentum viuum. Aſſit & inſpiciat mutationem ferri & æris in vitriolum, &c. Habemus porro magnum numerum teſtium irrefragabilium. Ita ergo totus primus liber rationum Guiberti ſiue ex Ariſtotele, ſiue aliunde ſint ſumtæ, diſploſus euanuit. Apud Ariſtotelem certe æs eſt tranſmutabile 1. metaph.

Argumenta Ariſtotelica de metallorũ tranſmutatione.

Ne deſideres principium Peripateticum primum iubeo te conſiderare metallorum generationem & foſſilium cap. vlt. lib. 3. Meteor. vbi ex halitibus gignit foſſilia, ex vaporibus commiſtis cum fumis, metalla, omniaque rurſum corrumpi poſſe vſtionibus excepto auro experienter aſſerit. *Quæ generabilia ſunt & corruptibilia ea ſunt tranſmutabilia.* Nonne? Μεταβολὴ enim eſt generatio & corruptio, idque plane Ariſtotelice, Phyſice, ſapienter, experienter. Aſſume: *Metalla ſunt generabilia & corruptibilia.* Negas? Habes Ariſtotelem aſſerentem. *Ergo metalla ſunt tranſmutabilia.* Adde & hoc: In 1. de ortu tex. 88. *Multa paucis, & magna paruis compoſita non faciunt miſtionem, ſed augmentationem dominantis. Mutatur enim alterum in dominans, &c.* Quod ſi vnum multum eſt actiuum, alterum vehementer paſſiuum, quia agentis naturalis finis eſt ſimilitudo paſſi, quod tota natura eſt decantatum, fit vt paſſiuum tranſmutetur in naturam agentis, vt in igni & combuſtilibus videmus: ſexcenta poſſem ex Ariſtotele proferre talia ſi opus foret. Stultus ille Guibertus putat cum ipſe ſit in Ariſtotelis lectione fungus, etiam alios eſſe.

De titulis librorum.

Tertio conferantur tituli. Guibertus ratione & experientia impugnare & expugnare ſic vult Alchymiam, vt nunquam in poſterum ſe valeat erigere. Intelligit autem Alchymiam tranſmutatoriam, ſiue Hermetica ſit, ſiue Sophiſtica. Nihil autem præſtitit in vtroque libro, vt patuit. Quid me oportebat aliud promittere, quam *Alchymiam Hermeticarum tranſmutationum adeo non eſſe expugnatam, vt defendatur vera ſapientia, & Ariſtotelici Peripati principiis, & ſibi perpetuo conſtet ratione & experimentis*

rimentis artis, naturaque firma, atque ita oppositum Guiberti conatui etiam vulgaribus Physicis pateat? Num autem hoc eſt in libro? Negat Guibertus malitia & declinatione fori. Res ipſa comprobat affirmatum. Ego quidem ſcurræ iſti, & Paracelſicæ ſectæ apoſtatæ non obligatus ſum ad reddendam rationem inſcriptionum mearum, ſiue tecte velim ſummam proponere, ſiue aperte: ſed tamen ſtudioſorum cauſa aliquid dicatur. Eſtne titulus talis vt argumentum libri indicet primo intuitu? Quidni? Quæ Alchymia oppugnatur, ea defenditur, idque argumentis rationis & experientiæ, aduerſantium rationibus & negationibus Guiberti. At vbi Ariſtotelica? Pag. 15. citatur Ariſtot. de ære & plumbo albo, qui locus eſt, 1. de ortu tex. 89. *Quando alterum ſolum paſſiuum erit* (vt argentum viuum, plumbum, æs, &c.) *aut vehementer: illud autem valde remiſſe, aut nihil amplius quod miſtum eſt ex ambobus, aut parum efficitur, quod quidem contingit circa ſtannum & æs.* Hæc Ariſtoteles in comparatione duarum materiarum paſſiuarum. Nos analogice accommodamus ad actiua, & paſſiua, dicimusque: *ſi vnum ſit valde actiuum, vt formale, & igneum* (ignis maxime eſt formæ & actiuiſſimum elementorum) *alterum valde paßiuum, determinatum ita vt pati ab agente poßit, tunc hoc in illius naturam mutatur.* Ita eadem exempla Ariſtotelis accommodamus. Stannum ad eam ſubtilitatem & vim perducatur, vt maxime ſit ratione æris actiuum, id quod poſſe fieri, ars comprobat, & natura eius ignea, & rapax: æs purgetur, & ſic adaptetur, vt mercuriale fiat, committatur vtrumque. Stannum non tantum æs colorabit, ſed & in ſtannum eſſentialiter tranſmutabit. Eadem ratio eſt cæterorum metallorum. Confirmatur ſecundo axiomate ex 1. Elench. *Principium mole minimum poteſtate eſt maximum*, quo ipſo probatur proiectio Chymica, & per eam tranſmutatio, quæ poteſt ad ſenſum doceri etiam in elementari igni, & ſtipulis, vel naphtha, quæ paruo principio ignis incidente repente in flammam ingentem mutatur. Ecce tibi, Guiberte, principia Ariſtotelica duo; quæ dum tu non vidiſti, indicas te odio & ſtudio contradicendi fuiſſe excœcatum.

Pag. 21. Ariſtotelicum eſt, *aut nullam eſſe tranſmutationem, aut ex non ente, quod eſt alio modo aliquod aliud ens*, & ſic *ſpecies, fieri ens, quæ & ipſa ſpecies.* Non aſſcripſi autoritatem. At tu ſi tam es Ariſtotelicus debuiſti facile ſermonem Ariſtotelis agnoſcere. Refer huc totam doctrinam de generatione, & corruptione, quæ eſt in 3. de cœlo, in libris de ortu, de partibus & generatione animalium, de meteoris, de nutritione in libris de anima, &c. Veterum opiniones habes in 3. de cœlo tex. 2. & 3. tex. 29. *Aliud ex alio corpus fieri eſt poßibile: ex nulla alia praexiſtente magnitudine eſt impoßibile. Si id quod potentia eſt corpus nullum, eſt aliud actu corpus prius, vacuum ſeparatum erit, quod impoßibile.*

Non ſi non citaui Ariſtotelem, argumenta nõ ſunt Ariſtotelica.

Citatur tota Peripatetica diſciplina pag. 24. de generatione & corruptione. Pag. 25. Iterum quartus meteororum producitur de coctione naturali & artificiali. Hinc Chymici diſcunt, vaſa artis ſimiliter naturæ accommodare, & iiſdem inſtrumentis, materiaque vti, verum ita vt ars hic imitetur partim, partim exuperet naturam. Pag. 27. de ſpeciebus ex imperfecto in perfectum, ita vt illud imperfectum ſit aliud ens actu prius, iterum doctrina eſt Ariſtotelica. Pag. 34. habet de circulari generatione contra Guibertum ex lib. Ariſt. de cœlo, & de ortu. Vide 3. de cœlo tex. 60. 1. de ortu tex. 17. & 20. & 23. vbi ex tota genitura ſanguis: 2. de ortu cap. 4. tex. 24. 25. 26. &c.

Citatur ibidem & locus ex 1. meteor. cap. 9. ad refutandum Guibertum negantem generationes circulares: Item aliquot loca p. 35. 36. 39. vbi & Hippocrates. Rurſus pag. 41. & 43. & 44. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 53. 54. 55. 58. 59. 60. 62. 65. 66. 72. 73. 83. 84. 85. 86. 87. 90. 96. 97. 98. 99. 103. 130. 133. 139. 141. 143. 168. 170. 173. 183. 184. 190. 225. 244. 286. 289. 304. Circiter quinquagies octies citaui Ariſtotelem, & Guibertus ille ingens Ariſtotelicus & plus quam Lynceus iudex non vidit? O cœcitatem mentis plus quam Thamyricam. Addidi varii generis Philoſophos, Medicos, Theologos, Sacra Biblia, Chymicos, Metallurgos, Hiſtoricos, Sacros, Profanos, ſigillatim, coniunctim, vt facile impleatur centenarius numerus: produxi principia, rationes, experientiam: Et tamen Guiberto non ſatisfacio? Nihil refert. Bono animo eſte mei Chymici hermetici. Nunquam à diabolo, & eius filiis aut antichriſto, eiusque mancipiis obtinebimus, vt ſe erraſſe confiteantur, & ad veritatem accedant. Hoc tamen ex commiſeratione do conſilii, miſeremini hominis iam ſeptuagenarii aut circiter. Primo deceptus mente putauit in Ariſtotele extare debere ipſum ſpecialem modum tranſmutationis rerum. Secundo non vacauit ei per integrum decennium legere Ariſtotelem, & fors defuit liber, quia in Lotharingiam nihil infertur bonorum, vt ſcribit, ſtudiorum. Tertio, non potuit intelligere etiam ſi habuiſſet, quia eſt fatuus. Quarto ab aliquo Gheſuitula per ſomnum videtur aliquid de Ariſtotele audiuiſſe & non potuiſſe diiudicare. Quinto non ſiuit eum ſapere furia. Omnino eſt miſer. Mittatur in purgatorium. Fiet fabula etiam apud ſuos monachos, quorum magna pars eſt Chymicæ profeſſionis.

Capvt XVII.

De Latina dictione Libauii.

Cvm diſputantem oporteat eius ſcientiæ & artis diſciplinam ſequi, cuius eſt materia, de qua diſputatur: Guibertus autem in furnulis 40. annorum & caminis nullam probatam latinitatem inuenerit, neque didicerit logice, phyſice, chymice, metallice loqui, ſciens aliquoties ſibi & à me & ab Hoghelandæo obiectum eſſe ſolœciſmum, callidus homo crimen Barbariſmi mihi obiicit. Id Chymicos noſtros, Hermeticos, Ariſtotelicos, Logicos tam ſuauiter afficit, vt riſu pene emoriantur. Quid enim? Barbarus ſum homini ſtupido, imperito, rudi, ſtulto, qui auſus fuit eius ſcientiæ palæſtram ingredi, cuius linguam & diſciplinæ morem ignorat. Vbi vero fuſtes & ſcuticæ in iſtum bœoticum porcum, & pecus arcadicum? Tam male impenſi ſunt iam quinquaginta anni,

Libauius à pud Barbarũ & infantem Guibertum eſt Barbarus.

vt latine scribentem, & chymice, metalliceque loquentem non intelligat? Sed bona est excusatio: In furnis Paracelsi nulla est probata latinitas, in Lotharingiam non importantur bonæ literæ. Veruntamen audiatur. Quid quæso dicit?

Non est dubitandum, inquit pag. 52. *quin statim iudicet totum Libauij sermonem.* Qualem? *Impurum: Barbarum: Vitiosum: Asperum: Horridum: Perplexum: Plicis & tricis inuolutum: Dicendo quidem nimium, at tenebris ipsis tenebrosiorem: Vnde oratio ænigmatica, amphibologiarum plena, data opera obscuritas affectata, vt aliquid magnum vbique dicere videatur, cum tamen leuia quædam dicat, & peruulgata, quæ intelligi non posse videntur, quia res in profundo tractare fingit, ad quas intelligendum nemo sit idoneus. Verba sexcenta præter communem significationem vsurpata, vocum nouitates, phrases, & dicendi modos à communi vsu omnino alienos.* Hoc vt probet, exemplum sumit ex inscriptione, de qua mox. Hæc ille.

Doleo tuam vicem, Guiberte, & miseret me tui. In Lotharingia scribis pag 31. vbi locorum tu agis, *nihil esse laudabilium studiorum. Ergo nec eloquentiæ artificiosæ.* Si sciuissem quali lingua vos vteremini, fortassis interpretem conduxissem. Et cur cum Ghesuitularum admirator sis mihi obiicis obscuritatem? An nescis eos æquiuocare? Sed miror etiam quî non intelligas meum sermonem, cum plæraque ex tuo libro repetat. An ne tuum quidem stylum intelligis? Ita argumentor:

Qui stylum, seu genus dicendi aduersarij non intelligit, non potest res quæ in disceptationem veniunt, capere. Verba enim sunt rerum notæ.

Nicolaus Guibertus Lotharus medicus non intelligit genus dicendi sui aduersarij. Nicol. Guibert. ergo Loth. non potest res de quibus disceptatur capere. Rursus: Quod parum nouit nemo docere potest, & si de ignotis disputat in aerem loquitur, & delirantium anicularum, vel ebriorum more insanit. Guibert. id facit. Ergo. Quæ te intemperiæ induxerunt, vt cum decennium integrum silueris, iam in arenam prodieris? An ne decennio integro quidem potuisti tibi meum stylum familiarem facere? An stupidior es illo qui duodecim annis non potuit alphabetum latinum discere? Ratichius pueros docere intra triennium dicitur plures linguas. Quid tu? Qua porro fiducia in me tam licenter debaccharis? Si non intelligis quæ scripsi, an non Deum metuebas, qui tuam istam proteruiam sit puniturus? Necesse enim est omnia animo calumniandi dicta esse, quæcunque mihi obiicis, & iniuriæ ergo in calamum fluxisse. Sed tu nec conscientiam habere videris, nec Deum vindicem curare. Quid autem si tu styli difficultatem prætexeres tuæ inscitiæ & perditæ causæ? Non potes ad res respondere. Genus orationis accusas. Sed Chymici hermetici tam imbelli telo non conficiuntur. Ridicule deliras. Meus sermo est plicis & tricis implicatus: Quis te ergo expediuit & extricauit? Est vitiosus, impurus, asper, horridus, &c. Comporta vocabula ignominiosa quotquot habes in toto Calepino, vt fiat onus ASINO impar. Quid refert? Dicendum est conuitia in sermonem Libauii. Vnum vitium dixeris, omnia dixeris, sicut qui vnam legem violat, omnium est reus. Itaque tam fœcundus es, quia omnia vitia nosti quidem, sed vocabulis tantum. Alias nudum incurrisses, si rem sciuisses. Apud Plautum id officium est nebulonum, scurrarum, lenonum. Horum personam gerisne? Sed tu Phreneticus eras cum ista scriberes ex poculo Circes. Ex eo didicisti quoque (nam fertur esse magicum, & homines transmutare posse) me leuicula dicere, & peruulgata oratione ænigmatica, amphibologa, tenebris tenebrosiore. Noctua es. Per tenebras videre potes. Lumen meum te excœcat. Sed profer exemplum.

Guibertus hæret in Libauii latinitate, & tamen ingentes pugnas crepat.

CAPVT XVIII.

Quid sit Aristotelicus Peripatus.

DEmonstraturus Guibertus meum stylum esse tenebris tenebrosiorem, impurum, barbarum, &c. producit *Aristotelicum Peripatum* ex titulo libri. Quid hoc rei? Diuinate omnes sortilegi, & coniectores, Oedipique. Accersite etiam Danielem quendam arcanæ scripturæ peritum. Fors enim scriptum est; *Mene, Thekel, Phares, Vpharsim*, quod nullus ariolus possit legere. Adest quidam nescio ex qua regione & gente, qui iudicat significare illud Apocal. 18. *Cecidit, cecidit Babylon magna, & facta est habitatio dæmoniorum, & custodia omnis spiritus immundi, volucrisq; immundæ & odibilis.* Alius putat Græca esse verba, & sonare: ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, & reliqua quæ sunt 2. Thessal. 2. Tertius audet asseuerare nihil aliud esse, quam quod ex Ebraico in Græcum sermonem apud Matthæum translatum legitur: *Surgent Pseudochristi & Pseudoprophetæ, & dabunt signa magna & prodigia*, quæ Paulus vocat σημεῖα καὶ τέρατα ψεύδους, de quibus loquitur & Apocal. 13. Tot interpretibus dissentientibus ipse dubito quid voluerim, & forte dormiens scripsi. Quid si esset περίπλους Arriani, aut ἄπνους Heraclidis, vel Empedoclis? Quid tibi videtur Guiberte? Es enim bonus coniector, & Daniele sapientior. *Voluisti* (inquis pag. 53) *significare per Antonomasiam Aristotelem Peripateticorum principem, vt intelligi potest ex verbis.* Euge: Habes spiritum quendam Deorum. Nam sine illo quî posses rem adeo abstrusam diuinare? Sed num recte sic sum locutus? Minime. *Imo nullo iure, nullo more, nullo exemplo.* Parce vero. Diuinator non refellit oraculum, sed interpretatur. Cur nullo iure? *Videat omnia lexica* (inquis.) Mirum lexica omnia in Lotharingia esse, in qua tamen teste Guiberto nihil laudabilium studiorum infertur. Quid autem hæc? Vox περίπατος (scribam græce, quia tu non scis græce) significat idem quod *deambulatio* apud Latinos: *Ea vero est actus deambulandi.* Hem sapientiam. Putabam Lotharingice esse caminum, aut fornicem carbonarium, in quo oportuit te, tuique similes per totos 40. circumire, & spaciari annos. Si lexica consulenda arbitratus fuissem, adiecissem meæ defensioni *Lexicon*, sicut *Dornæus*, & *Dorneiserus* Paracelsi scriptis. Meministin'? Oportet te meminisse.

Peripatus Aristotelicus Guiberto est Aristoteles.

Quî enim

Quî enim Paracelſi ſtylum totos 40. annos ſciuiſſes ſine lexico, & eſt religio vulgare myſteria? Si Paracelſum non intellexiſti, cur tam ingratus fuiſti erga Deum naturæ, erga patriam, parentes, amicos, vt quadragenarius Paracelſiſta eſſe ſuſtineres? Didiciſtine domum reuerſus? Non. Nam in eo loco es *in quo nihil laudabilium ſtudiorum eſt inuenire.* Sed quid ludimus? Ego te abſoluam. Putabam mihi eſſe bellum cum virili impugnatore & expugnatore Alchymiæ, & ecce cum fungo inſipido tempus triui. Tene accedere ad diſputationem ſeriam, qui vbi verbum occurrit non ſatis Lotharingicum cogeris confugere ad lexica? In meo lexico περίπατος ſignificat ambulationem. Conſentis? Imo. Salua res eſt. Deinde ſæpe ponitur adiunctum pro ſubiecto, per metonymiam, vt ambulationis vox pro loco vbi ambulatur. Itane? Vnde venis? Ex Peripato: Ex catadromo. Vide ne errem. Meum Lexicum id affirmat, teſtimonio Xenophontis & Ariſtophanis, qui tibi fortaſſe ſunt putidæ caſtaneæ. Quid autem iſta ſcholaſticalia ad Chymicos? Tu es ſapientior ſapientia. Ego fateor in me conuenire iſta: ſtipes, plumbum, ſpongia. In te non poteſt eorum quicquam. Nam ſtultitia tua exuperat omnia. Vt tamen ex meo lexico euadas eruditior (nam me miſeret tui) ſuppone manum ferulæ, & diſce, quod ambulatio (nam græce neſcis) pro cœtu ambulantium accipiatur tropo quodam effecti pro cauſa. Cum ergo dico hermeticam Alchymiam (non tuam impoſtoriam) extructam eſſe ex principiis Ariſtotelici Peripati, ſenſus eſt, ex principiis eorum, qui ambulando diſputant in ſchola Ariſtotelis Lyceio. Quia vero hi tandem diſciplinam conſtituerunt, ambulatio ſumitur pro factione & profeſſione ambulantium, quæ eſt metonymia adiuncti. Hæc tu neque in carbonaria Paracelſi inuenire potuiſti, neque in Lotharingia TVA diſcere, quia *vtrobique nihil eſt laudabilium ſtudiorum, te* (non me) *teſte inuenire.* Qua quæſo pythoniſſa vſus es, cum de ſignificatione termini ſolicitus eſſes? Quis tibi dixit in MEO LEXICO Peripatum Ariſtotelicum eſſe Ariſtotelem, & non ambulationem pro ambulantibus poſitam eſſe? Cur enim non dicam: factio pro factioſis, audacia pro audacibus, ſcelus pro ſceleſto, ambulatio pro ambulantibus; ambulantes pro ambulantium hæreſi, ſicut mendicantes, pro ſodalitio mendicantium? Sic conſeſſum, concilium, ſynedrium dicimus. Eccleſia eſt euocatio, & pro cœtu euocatorum ponitur. In pontificatu ſæpe Cardinalium congregationem ſignificat, quæ eſt Eccleſia repræſentatiua: aliquando Papam, quem aiunt eſſe Eccleſiam virtualem. Tu nimium es ſapidulus & rigidulus. Diſputantium voces ſunt liberiores, & debent accipi pro materia præſente. Pag. 54. mitius inſanis. Nam concedis apud Platonem accipi pro *diſputatione Philoſophica.* Recte. Iam aſſecutus es meam mentem. Nam Ariſtotelicus Peripatus mihi eſt diſciplina & ſecta Ariſtotelica. Non enim ſolus Ariſtoteles ambulauit diſputando. Hîc iam compoſiti ſumus.

Ecce fructū mea diſputationis. Guibertus iſt ins Lexicum geiagt.

CAPVT XIX.

De Græciſſatione Libauii.

VTINAM ſciuiſſem Lotharingice aut Gallice, ſiue enim Latine ſiue Græce loquar, Guiberto non placeo. Lotharingice ſcribendum fuiſſe reor, vt hic balneator, *in cuius loco nihil eſt laudabilium ſtudiorum,* me potuiſſet intelligere. Ecquid rei eſt? An Nicolaus Guibertus medicinæ Doctor, oppugnator & expugnator Alchymiæ, Hermeticæ, & Sophiſticæ, Patria Lotharus in angulo Galliæ, ignorat latine & græce. Neſcio. Ipſe ſcribit *nihil laudabilium ſtudiorum ibi inueniri.* An autem vult græce? Non: Non: Non: Pereant Græci. Non poſſunt in patria Guiberti intelligi, quia *ibi nihil eſt laudabilium ſtudiorum,* & credo ſi quis Græcus ad Guibertum accederet ſtipem petiturus, ne teruncium quidem acciperet. Libauius tertio quoque verbo audet græcizare. Itane? Quot habet paginas defenſio? Numero 308. Quot verba? Non eſt mihi otium numerare. Quot Græciſſitates? Neque has auſim percenſere. Multa enim Græcia intulit in Latium, quæ ab ipſo ciuitate ſunt donata, eſtque inter præcepta poetica græco fonte parce detortis vocabulis poſſe ditari latinam linguam, quin & noua rerum nomina proferri. Veruntamen & alia Græca immiſcui. Recenſe: pag. 32. ἀμέσως. Pag. 39. aphoriſmus Hippocratis ponitur: Pag. 41. bis græca ſunt. Pag. 45. Μεταβολή. Ita pag. 50. de numeris, & pag. 51. Rurſus bis pag. 63. Item 63. 78. 82. Κάμπαι & μεταβολή. Pag. 89. ex Theophraſto bis: Ita 90. quinquies, pag. 93. ſemel. p. 99. ſemel, atque iterum. 110. ſemel. 111. ſemel. 121. ſemel. 123. ſemel. 169. ſemel. 183. ſemel. 197. bis. 199. ſemel. 203. ſemel. 204. ſemel. 239. ſemel. 257. ſemel. 266. ſemel. 277. bis. 286. ſemel. Ecce hæ ſunt meæ græciſſationes. Quæ latinis literis ſunt ſcripta vocabula, in ſcholis eruditorum ſunt notiſſima. Quî ego potui ſcire cum tam craſſo BEANO mihi rem fore? Addidi & germanica. Cur non & de his conqueritur? O fatuum & bliteum caput. Tune ſis inter eos qui aliqua eruditione valent? Dixi ex te: Tu 40. annos carbones perdidiſti, & poſtea in eum locum veniſti, *vbi nihil eſt laudabilium ſtudiorum.* Si tam fungus es, cur ad diſputationem Palæſtricam acceſſiſti? Quem tu bonum autorem, aut artem intellexeris ſine græcæ linguæ notitia? Dum autem in me inueheris ob intermixta græca verba, non animaduertis te in mendacium illabi. *Tertio quoque verbo ſcribis me græcizare,* id quod per ſe quidem eſt falſum: Sed hoc mendacio non contentus poſt vndecim verſus, ſeu lineas ais *me in hoc & aliis meis ſcriptis cuilibet prope latinæ voci græcam annectere, vt reddar obſcurior.* An nihil pudet? Sane ignoſcendum tibi eſt. Totus enim ater es factus carbonibus 40. annorum, quibus & frontem adeo perfricuiſti, vt nihil in ea ſit ruboris. Nota vero ſi ſic ſcripſiſſem vt mentiris, me iuſtitiæ præceptum obſeruaſſe. Nam ſanctum non eſt dandum canibus, & porci ſunt arcendi à margaritis obiectu ſeptorum diſciplinæ. Define calamum ſumere, & de rebus Chymicis iudicare, ſi latina ſunt vltra captum tuum, & græca non potes ferre. Noſtra ſacra non aliter conſtant.

Capvt XX.

Num liceat in disputatione de aliqua arte vti Græcis.

NON erat de hoc quærendum. Iam enim vsus eruditorum obtinuit, vt non tantum liceat, sed & cum elegantia orationis coniunctum sit, si quis temperamentum nouerit. Non raro necessitas cogit nos vocabulum ex Græcia accommodare, præsertim ea in re, quæ latinis propriis est destituta, cuiusmodi præ cæteris est Alchymia. *Graiis ingenium, Graiis dedit ore rotundo Musa loqui*, inquit Horatius, qui & in arte præceptum condit:

Et noua fictaque nuper habebunt verba fidem, si Græco fonte cadant parce detorta. Ego cur acquirere pauca si possum inuideor, cum lingua Catonis & Enni sermonem patrium ditauerit, & noua rerum nomina protulerit? Licuit semperque licebit, signatum præsente nota producere nomen. Ita in epist. 2. lib. 2. *Proferet in lucem speciosa vocabula rerum, quæ priscis memorata Catonibus atque Cethegis: Asciscet noua, quæ genitor produxerit vsus. Fundet opes, Latiumque beabit diuite lingua, &c.* Quintilianus lib. 1 Instit. cap. 1 Græca enim prius latinis vult proponi puero, quia disciplinis græcis prius sit instituendus. Verum in re liquida, atque etiam scholasticis non opus est virorum clarorum sententiis. Guibertus quo magis Græciæ renititur, & se laudato isti mori opponit, eo se rudiorem, imperitiorem, stultioremque declarat. Vtitur autem argumentis his: 1. *Legentium animos miserabiliter torquet, qui græca latinis addit.* R. Ne torqueantur, discant græce.

Qui non græca simul iungit documenta latinis,
Is vere docti nomen habere nequit.

Rudes, stipites fungi torquentur miserabiliter, non docti, quibus grata est & iucunda ista temperatura. Ne torqueantur, abstineant sacris Chymicis, & cum suibus suis in hara grunniant, atque eodem se conferat etiam Guibertus iste ἀναλφάβητος. Non debuisti adoriri Chymica, si eras tam pecus. 2. *Tenebrio palam fa[illegible] quam sit intelligens Græcæ linguæ.* R. Et hæc laus est. Sol noctuis, & felibus, & vespertilionibus luce sua tenebras offundit. Voca & solem tenebrionem. In te sunt istæ tenebræ, Guiberte. Quicquid ego scripsi, lumen est peritis. Deterge ruditatis nebulam, & nullæ tibi erunt in meis scriptis tenebræ. Nihil autem à tua calumniandi libidine alienum facis, dum putas me animo ostentandi scientiam linguæ id fecisse. Rerum difficultas me traxit, suntque sæpe cum de Peripateticis disputatio est termini græci longe euidentiores latinis. Rude tu inter tuos asinos, & eruditis relinque eruditam dissertationem. 3. *Alibi admissa flagitia vult tegere.* R. Mendacium. 4. *Reddit se obscuriorem.* R. Imo lucidiorem. 5. *Fallit legentes vanitate & pompa mista orationis.* R. Volo ergo lectores doctos, & non scybala arida. Vide diligenter ne in græcum aliquem autorem incidas, aut latinum cum græcis terminis. Vanus enim fies. Miror autem qua fiducia medicinæ Doctorem te appelles, cum adeo sis stupidus, & græcæ linguæ infensus. Quod dicis me *spe magnarum rerum pascere legentes*, verum est. Non enim sunt paruæ res in Chymicis. Quod ais *fallere*, falsum tuo more canis. Neque enim falluntur si veritatis notitia discedunt instructiores. 6. *Ea scribendi ratio imperitis animis magnas tenebras offundit.* R. Recte. Iustum enim est stolidos disciplinæ more arcere. Putabam me cum perito linguæ certare. Si tuam imperitiam sciuissem, conduxissem pædagogum, qui tibi singula Lotharingice exposuisset. Aliter agimus cum imperitis, aliter cum aduersariis ausis nobiscum in certamen descendere. Hic si feriris, tuæ ruditati imputa. Das pœnas audaciæ. 7. *Reprehenditur à bonis autoribus.* R. Erras. Contrarium est verum. 8. *Authoritate Ciceronis reprehenditur.* Quo modo? *Quia is ideo in latinum sermonem traduxit tot græcorum philosophantium sermones.* R. Ridiculum. Ideone græca noluit legi? Imo vt græca legerentur eo auidius id fecit. Cur non studuisti Cicero esse, aut eius exemplum sequi? Quadraginta annorum Paracelsia vetuit, quod tamen & ipsum mirum. Paracelsici enim alias iactare solent πολυγλωττίαν. 9. *Cicero Græcæ linguæ intelligentissimus à Græcis verbis temperauit dum loqueretur apud latinos, licet sciret plurimorum verborum sensus græce elatos magis percipi posse, &c.* R. Recte. Ego quoque loquor germanice apud mere Germanos. Cum Doctore medico, & grandi Chymiæ expugnatore mihi erat negotium. Nefas fuisset si mere latina protulissem, & tuam dignitatem læsissem. Putassent enim lectores te nihil græci sermonis scire, & tantum Lotharingicum rusticum esse. Ecce tuum honorem non intelligis. Ego volui te facere magnum quantum, non magnum malum, piscem. Ad Ciceronem quod attinet primum nihil scripsit Chymice. Itaq; ab illo verba mutuo accipere non potui. Deinde constat cum ipsi sermo fuit de artificiosis, delectatum in primis fuisse græcis terminis, quin & epistolis græca aliquando inseruisse, & alias apud peritos linguæ ab eis non abstinuisse. An non meministi? Fors audiuisti in triuiali schola epistolas. Est autem alia causa Ciceronis quam nostra. Ille enim græcam sapientiam studuit in latinas literas transferre. Ideo in 1. Tusc. ait: *Dicam si potero latine. Scis enim me græce loqui in latino sermone non plus solere quam in græco latine.* Hæc ibi, vbi tamen græcis non abstinet, vt cum Leucothoen nominat, mysteria, physica, harmoniam, elogia, νεκυίαν, νεκρομαντείαν, quæ etiam græcis literis sunt exarata. In 3. Tusc. Ægritudinem Chrysippus λύπην quasi λύσιν appellatam putat. In quæstionib. ait: Equidem soleo etiã quod vno Græci, si aliter nõ possum idem verbis pluribus exponere, & tamen puto *concedi nobis oportere, vt Græco verbo vtamur, si quando minus occurrat latinum, &c.* In vestibulo eius libri hæc est sententia: *Nobis verba parienda sunt, imponendaque noua nouis rebus nomina: quod quidem nemo mediocriter doctus mirabitur, cogitans in omni arte, cuius vsus vulgaris, communisque non sit, multam nouitatem nominum esse, cum construantur earum rerum vocabula, quæ in quaque arte versentur. Itaque & Dialectici, & Physici verbis vtuntur his, quæ ipsi scientiæ nota sunt, &c.* Item: *Ne opifices quidem tueri sua artificia possent, nisi vocabulis*

In angulo Guiberti virtutes sunt vitia. Ad lanam miser.

vterentur incognitis, vſitatis ſibi, &c. Lege totum illum locum, & diſce erubeſcere. Tune virtutes in vitia tranſmutare auſis, ſicut te ex viro in vetulam rabioſam transformaſti, & contra tranſmutationem metallorum longe faciliorem adeo inſanias? Tune reprehendas meam latinitatem, & vſum Græcorum terminorum in arte Chymica, Phyſica, Logica, & velis defendere nomen eruditi medici? Quin omiſſis verbis ad rem reſpondes? Dum circa verba hæres, detrahis tibi rerum ſcientiam. Quis contra Libauium diſputet? Latinitate quadam vtitur & ſtylo ſuo, admiſcetque Græca. At tu confer te ad ſubſellia ſcholarum, & ibi diſce Græce & Latine priuſquam ad certamen venias. X. Porro negas etiam alio argumento me vti debuiſſe Græco ſermone: *Si bene conuerſa habeantur,* inquis pag. 55. *quorſum tot verba Græca? Aut enim interpretes errarunt, aut non. Si hoc, non vtendum Græcis, ſed Latinis: ſi illud ad monendum erat:* quod cum à me non ſit factum, vocas me ardelionem, & puerilem oſtentationem putas eſſe Græca citare. Sed quid opus reſponſione? Aſylum ruditati tuæ, & imperitiæ tibi paras, & vituperas quod laude dignum erat. Primum pauca ſunt à me citata ex Theophraſto, Hippocrate, & Ariſtotele, quos autores tu in propria lingua debuiſti diſcere, ſi Phyſicus & Medicus egregius eſſe voluiſti. Si didiciſſes, adeo non moleſta fuiſſet Græca citatio, vt etiam vltro expetiuiſſes. Deinde aut conuerſa ſunt quæ tranſtuli, aut non. Si hoc, cauſam iuſtæ citationis vides, vt & ſi cui non ad manum eſt verſio latina aut græca expeditior. Mihi neque Galenus latine loquens eſt, neque Theophraſtus. Græcos oportet adire ſi volo ſermonis commercium habere. Si illud, conqueri non potes niſi de ignauia tua. Quæ enim ego græce adduxi, tu poteras latine legere. Noſti ad lexicon confugere in ſignificatione PERIPATI. Cur idem non faciebas in aliis græcis? Sed tu tamen prius diſce latine, & noli ardelionem vocare oſtentatorem: noli carpere quod ſcripſeram *APOLOGIAE male ſarta, & praua,* quaſi non congruat coniunctio horum verborum, vt pag. 53. garris. Non ſcripſi *mala,* vt tu mentiris, ſed *male,* ſicut ſi te male conciliatum, male latinis & græcis literis inſtructum dicerem. Male ſartum autem & prauum qui non congruant? Video tibi caput eſſe male ſartum, & prauum, & infelix. XI. Perge argumentari: *Tribus caſibus,* inquis, *licet Græca miſcere libris:* (adeo rudis es, vt non poſſis recte latine dicere) 1. *Cum latina non habentur.* 2. *Vbi lis eſt in lectione, dictione, ſenſu.* 3. *Vbi res adeo grauis eſt, vt vereamur ne quis interpretatione maiorem emphaſin addiderit. In aliis ſi quis faciat, inepta ac puerili ambitione id feciſſe haud dubium eſt.* Ita tu. Facis intelligendo vt nihil intelligas. Pone iſtas tres cauſas. Iuſtum fuit me vti Græcis. Neque enim in Chymicis ſuppetunt termini Latini, meliusque eſt vti Græcis quam Lotharingicis. Os enim rotundum eſt Graiis. Deinde veritus ſum ne tu, mala merx, in latinis cauillum quæreres. Oportuit ergo ea nota producere nomen, qua vſi erant autores ipſi. Tertio vt tuum pudorem & metum anteuerterem, cum Theophraſti verſio non adeſſet, Græca transſcripſi, putans te ſaltem coruo Auguſti parem in græcis literis eſſe. Tu ſi tam tractaſſes græcos autores, eorumque interpretes, quam carbones iſtis 40. annis, quos inter impoſtores tuos conſumſiſti, ſcires in diſputationibus ſeriis interpretes minime interdum ſatisfacere, & ſic cogi nos propria autorum verba adducere. Eſt vbi neceſſitas græca exigit; eſt vbi euidentia græcarum vocum, & corruptela interpretum: nonnunquam elegantiæ quid dandum eſt. Tu ea excuſatione vteris qua pigri, rudes, & imperiti, qui tamen laudem ex literarum cognitione venantur. Quis te malus genius in publicum produxit, ſi græca ignoras? Cur non ſcripſiſti Lotharingice, vt ruſtici quoque artem tuam ſcirent? XII. Nondum detonuiſti. Græca mea tibi ſtomachum adeo concitarunt, vt finem vomendi inuenire nequeas. *Metamorphoſin* mihi aſcribis frequentem. Ecce: Culpas in me vſum vocum græcarum, & tu ipſe græciſſas? An non poteris in Calepino tranſmutationem legere? Volebas ſtyli, linguæque variationem & mutationem dicere: Et dicis Metamorphoſin. O te hominem catum. Cur autem diſplicet illa Metamorphoſis? *Quia eſt currenti obiectus lapis, qui ſiſtit mentem, & interturbat in quæſtionem intentam, atque ita orationem Libauianam ſatis per ſe implicitam, reddit inextricabilem.* Hem flagitium. Oportuit ergo te ſcire vtramque linguam, & tranſcurriſſes ocyus, & volaſſes quaſi ventus per ſumma ſegetis intactæ. Tuæ tarditati & ruditati imputa, ſi in legendo hæres. Si vſus fuiſſem ea lingua, quam non debuiſſes ſcire, ſicut tu Gallicam chartis tuis illeuiſti, cuius ego peritus non ſum, conqueri iuſte poſſes. At tu medicus phyſicus digladiator in arena apparens ſcire græce debuiſti, & armis his inſtructus eſſe, quæ ad rem facerent, quæque pugnæ genus requirit. Tuam turpitudinem & probrum allegas diſputando contra Græciſſationes meas, quæ tamen tam mirificæ, obſcuræ, copioſæque non ſunt, vt te offendere debeant. Conduc tibi aliquem ſcholaſticum, qui interpretis munere fungatur, ſi tu es tam bardus. Oratio mea latina obſcura eſt obſcuris. Mira audacia. Neque latina mea oratio tibi eſt expedita, neque græca cognita. Cur ergo non quieuiſti? Quid putas de te ſenſuros eſſe doctos tuos Lotharingos? Quid de te iudicabunt Galli, commendatores & verſifices tui? An non dicent ſe turpiter deceptos tribuiſſe tibi plura iuſto, & me inique damnaſſe? Nondum finis. XIII. Ruditatis aſylum ſequitur. *Omnes fere Alchymiæ dediti ſunt rudes Græcarum literarum, quibus tamen maxime ſcribitur de Alchymia.* Ergo non magnum eis affert adiumentum græca locutio. Stultum inquam & hoc eſt. Aut enim ſapienti, ſcientique artem ſcribitur, aut neſcienti. Ille etiam ænigmata & hieroglyphias, Cabaliſticumque, & magicum ſermonem intelligit: hic cum lingua diſcit rem ipſam, & ſimul myſteriis Chymicis initiatur. Rectius autē doceo artem latinis & græcis verbis, quam Arabicis & myſticis illis, quæ paſſim inueniuntur in libris Chymicorum, Latinorum & Teutonicorum. Quis vero perſuaſit tibi me ſcripſiſſe Alchymiſtis tuis rudibus, potius quam ſtudioſis medicis, phyſicis, & cæteris arcanorum naturæ ſcrutatoribus? Ego mē arbitror etiam Theologis conſuluiſſe ad mirificam Dei ſapientiam & potentiam in naturæ libro celebrandam. Si in Lotharingia non intelligor, non mea, ſed veſtra eſt culpa, qui non curatis apud vos inueniri ſtudia laudabilia vt tu ſcribis. Alchymiſtæ, cum quibus tu prunas perdidiſti per annos 40,

Neſciens ad res reſpondere verborum pugnas captat, quaſi in ſchola triuiali pueros doceret.

Guibertus ne latine quidem recte loquitur.

Dulcius ex ipſo fonte bibuntur aquæ.

Guibertus & latina & græca Libauiana horret.

Metuens fumum incidit in flammam.

nos 40. solent sibi arrogare omnium linguarum scientiam exemplo Paracelsi, & Thurneiseri. Miror, quod eos tam stipites facias. Si in schola triuiali non didicisti græce, potuisses apud cam inum habere Doctores. Tua ignauia & tarditas est accusanda. XIV. *Paucissimi sunt hoc nostro seculo, qui Libauium latinam linguam loquentem, nedum græcam, satis intelligant.* Eia vero. Parce insaniendum est. Tune tam scabiose sentias, & scribas de eruditissimo nostro seculo? Quid dicent Lotharingi tui, quorum ingenia & monumenta pag. 61. & 62. eximie prædicas, adeo vt etiam meum nomen obscuraturos minitêris? A quibus autem didicisti paucissimos esse? Tune omnia loca literatorum, omnesque capsulas es scrutatus? Sed tu scribere sine ignominia patriæ tuæ non potes. Non est mirum, quod totius seculi doctos tui similes facias, ne scilicet solus delirare videaris. Cur autem docti non intelligunt nec latinum, nec græcum sermonem Libauii? *Quia amauit nouitates vocum, & obscuritatem, eaque genera dicendi amplexus est, quæ lucem eripere orationi, tenebrasque offundere posse viderentur, non paucis terminis minime vsitatis admixtis.* Hæc tu: quibus indicas te Alchymiæ minime esse gnarum, cumque quadraginta annis adieceris alios decem, quibus potuisti meam defensionem etiam memoriæ mandare, & totam in Lotharingicum idioma conuertere, tamen nondum tantum profecisti, vt artis terminos intelligeres. In Chymica disceptatione vt rebus, ita & verbis debui propriis vti, & sicubi commoda deessent verba, ex græco fonte petere. Sunt multi præclari viri, qui mihi laudem perspicuitatis in ea arte tribuunt. Qualis tu es, qui obscuritatem obiicis? Quid iudicabis de Hermete, Paracelso, quem es admiratus, Quercetano, & similibus? In teipso sunt tenebræ. Non putaram te adeo fungum esse, & tam nihil eruditionis in vtraque lingua, præsertim Chymica, habere. Locum Ciceronis ex 3. de finibus supra produxi. Hunc tu diligenter lege, & rumina: quin inspice, vt videas quam peruersus sis virtutum æstimator. Citarem aliquid etiam ex Aristotele, & artificibus scientificæ methodi, si apud te, bœoticam suem, aliquid proficere posse sperarem. Non aliene, sed proprie loquendum est, cum de arte differitur. Tandem immensum Oceanum ineptiarum & absurditatum mihi affingis. Hoc argumento patet te esse hominem effrene maledicum, inuidumque aut insanabili cacoethe, furiisque correptum. Quare pro deplorato es relinquendus. Si tam facile demonstrare posses, quam mentiri & calumniari, nemo te esset doctior. Ego non soleo culinaria latinitate vti, sed studeo elegantiæ, quæ tibi rustico Lotharingico est barbaries.

Guibertus rudis Alchymiæ.

Capvt XXI.

De obiecto criminis in Lotharingica arma.

Guibertus nec latina, nec græca Libauiana intelligit, & tamen ex eis fingit crimina.

Cvm non habeas quæ ad rem ipsam respondeas, vbi campum inuenisti, ad amentiam vsque es superfluus, & garritu immodesto exundans. Quam prolixo sermone, & quantis cum conuitiis reprehendisti Libauianæ orationis latinæ & græcæ obscuritatem, adeo vt paucos doctos nostri seculi esse putes, qui latine loquentem me intelligant? Quis te tam rudem asinum in quæstione de Lotharingis fecit adeo sapidulum? Scilicet cum scripsi: *Parum erat publicam in politia pacem disruptam esse armis Lotharingicis, ni turbarentur etiam literæ studio gentis eiusdem:* Optime intelligebas, & laureolam in mustaceo inueniebas. Pacem publicam tunc temporis ruptam fuisse tune ignoras, aut negas? Loquantur annales Argentinenses. Quibus autem armis tunc fuit actum? Num falsum scripsi? Si pax non fuit rupta, quid opus fuit bello rem gerere, & hoc composito pacem reducere? Literarum quoque Chymicarum otium fuisse te autore turbatum, probat tuus contra Alchymiam furor. Cæteris silentibus, tu vnus eras, qui bellum tanta cum fiducia instauraret, vt crederes ita expugnatum iri Alchymiam transmutatoriam Hermetis, vt nunquam deinceps se erigere valeret. Tu rabiosissime damnabas omnes priscos, recentesque artifices cum ipsorum libris: mendacii accusabas viros integerrimos in re verissima, atque adeo sine more insaniebas. An non hoc est turbare pacem literariam? Doles inuentum esse qui turbationi tuæ occurreret, & armis fortioribus tua arma retunderet. Doloris indicia non tantum pag. 2. & 3. prodis, verum etiam pag. 57. ea de re fusissime declamas, & *ex musca minima ingentem facis elephantum*, quantum in te est bellum episcopale pridem sopitum resuscitaturus, si non in Alsatia, saltem in Franconia, & si non in vulgus promiscuum, saltem in meam personam. Idem in literis conaris, vt omnibus doctis me inuisum reddas. Sed benè sperandum: Quam parum valuisti in Chymicis, tam parum in hac quoque diabolica declamatione proficies. Videamus quid monstrorum parturias.

I. Accusatur Libauius insaniæ in *nationem Lotharingorum*, quasi in patriam Guiberti & insontes impetum faciat. Non est ita mi homo. De Lotharingicis armis scripsi id, quod isto tempore in Alsatia fiebat. Num tua patria id bellum gerebat? Non mirum est te patriam & nationem tuam totam culpæ ream facere, atque ita calumnia quadam ipsam insontem polluere. Artificem enim te maledicendi & calumniandi esse, apologia tua conuincit. Quod si tua tibi patria tam curæ est, an putas meam me negligere debere? Non tamen de tua patria scripsi nihil laudabilium studiorum in ea inueniri. Bellicosam feci. Tu ἄμυσον. Vter plus dedecoris ei intulit?

II. *Me male animatum esse in Lotharingos, & eorum principes*, non potes ex mea scriptione docere: Et si essem, quid illi me curarent? Tu mala bestia, & ex ore draconis, bestiæque Apocal. 16. rana, hoc est, spiritus immundus dæmoniorum sanguinem sitis & procedis ad prælium excitandum, vt hac via saltem noceas, quando rerum victoria excidisti. Nosti bene duo hæc esse diaboli, nempe calumniari, & homicidia procurare. Istius spiritus te filium esse desideriis tuis comprobas.

III. Me

3. *Me abblandiri voluisse illustrissimo Principi Wirtembergiæ,* qui dudum in beatis, mendacium tuũ est, neque is credo meum librum, cuius celsitudini, quia Alchymiæ hermeticæ ferebatur perquam esse [illegible]. [illegible]osa eum inscripsi quidem, sed non obtuli, propter interueniens impedimentum vidit.

4. *Me seditiosissime id scripsisse quasi inter Wirtembergensem, & Lotharingum vellẽ dissidium patere,* item est mendacium tuum, & calumnia. Falsi testis pœnæ es reus. Recte faceret princeps tuus si & lin[illegible] tibi adimeret, vt qui mihi cupis vitæ peri[illegible] [illegible]ndaciter scribendo conciliare. [illegible] deprimis vires, & fortitudinem, sapientiamque Lotharingicam si putas me posse ipsi para[illegible] ve bis istis.

Addis *me odia vetera, vlcera cicatrice obducta, animorum sopitas curas velle ignibus excitare.* Facerem [illegible]i similis essem. Mihi vero de odiis istis veteribus & vlceribus vix quicquam constat, neque [illegible]gebatur de irruptione in possessionẽ Wirtembergicam, sed certabatur de Episcopatu Ar[illegible] infestis armis. Tu virulentissimo quodam contra me odio, istum ignem fodicas, an pos[illegible]is vim in me vertere: Tribuis vtrique genti odia vetera si ego id scripsissem, quas cruces mihi [illegible]stinasses? Præmium Midæ tibi debet princeps tuus. Verum est illud in sacris: *Incidit in fo[illegible] quam alteri fecerat,* sicut sanguinarius Haman in eo patibulo mori cogebatur in quod agere [illegible]ochæum studuerat. Rideo rabiem tuam anilem, & verbosam de principe Wirtembergico [illegible] defuncto. Posteri eius, qui iam rerum potiuntur, Illustrissimi & pientissimi principes, si [illegible] tuam sathanicam apologiam an non putas ipsos tibi crucem, & coruos destinaturos esse? [illegible]arbitror vllum ex plebe honestum virum probare posse crimina, & maledicta, quæ vltra [illegible]s tu Asino bestia validior, comportasti, vti scribis ipse, nedum generosissimi animi princi[illegible] in excelso loco constitutos. 6. Meam defensionem vocas *famosum libellum.* Vah istud est [illegible] vincere. Erras mentis cæcitate. Vt tu chymicos hermeticos salutasti, ita tibi sunt gra[illegible]actæ. Conferat autem vir prudens tuam apologiam cum mea. Tu ipse dicis te plura in me in[illegible]gessisse maledicta, nempe ex Diabolico Gretseri spiritu, & cordis tui pessimo pestilentissimoque thesauro, quam ASINVS possit portare. Egone tanta in te, idq; sine tua culpa? Minime vero.

7. Pag. 59. De principibus Lotharingicis scribis quod nunquam tranquillitatem publicam turbarint, adeo vt inter inimicos quoque pacem conciliare tentarint. Sit ita vt dicis. Neque enim ego nego, aut principes accuso. Tu vero quid scribis de eis pag. 61. minacissimo tuo, & laqueo digno calamo: verba hæc sunt tua: *Equidem fatalia puto Lotharingorum arma, Nam consueuerunt debellare superbos, perditos, Deo & angelis eius exosos.* Ecce tibi. Ex ore tuo te iudico. *Capitalia Guiberti de Lotharingo.*

Lotharingorum arma consueuerunt debellare superbos, perditos, Deo & angelis eius exosos. Lotharingorum arma in Comitatum illustrissimi principis Wirtembergiæ impetum fecerũt, & Argentinensi bello tam Brandemburgicis principibus se opposuerunt, quam Reipublicæ Argentinensi. Quid inde consequens? An non subditos Mompelgardenses cum suo principe, & Brandemburgicos proceres, Rempublicamq; Argentinensem cum suis esse superbos, perditos, Deo, & angelis eius exosos? Hoc ne est dicere ea quæ ad honorem & pacem pertinent? Hoc ne est Lotharingos principes pacis & tranquillitatis publicæ studiosos esse? Quæ vero erant illa odia vetera quoque de quibus dicebas? Ex te ista crudelia sunt profecta. Tu de principibus tuis ista imperii paci insidiosa publice diuulgasti. Huc spectant & illa tua ex pag. 59. *Bene verum est, inquis, quod quoties oportuit fregerunt audaciam hostium, fregerunt consilia perditorum.* Qui tibi sunt illi hostes, & perditi? An non hi qui reformata religione ex babylonicæ Romæ captiuitate exierunt? Sed nolo plura de re inuidiosa ad neutrum nostrum spectante. Nisi desperatissimam haberes causam ad istã periculosam declamationem non esses digressus, quæ vide ne tibi sit capitalis.

CAPVT XXII.

De literis Lotharingicis.

SCribis me conuitium fecisse genti Lotharingicæ de turbatione literarum. Vocas Calumniam: At tu ipse es turbator, ex te exemplum cape. Non est calumnia si quis verum dicit de eo qui publice id ipsum quod dicitur commisit. Ecce iam secundum procedis, turbasq; excitas post silentium decennale, intra quod tempus nemo nostrum sciuit iussesne ad generum Cereris, an superstes fores nec vllus erat qui auderet hermeticæ transmutatoriæ bellũ indicere publicum: pacifici erant omnes. Tu Lotharingus es: Et literis tuis bis pacem literatam rupisti. Si ergo quis dicat scribatque literis Lotharingicis literatam pacem fractam esse, verum dicit, scribitque nec calumniatur. Habes autem eius facinoris tui etiam socios. Etenim *Claudii Conderii* pronepotem in aciem tecum educis. Educis & *Stephanum Regnardum* medicum Tullensem. Incitas in me proceres tuos: In prima acie ostentat se *Cachetus, & Mamburgus* cum *Gretsero Ghesuita* impio. Et adhuc audes negare id quod in oculos omnium publice ingessisti? 2. Confidenter & gloriose scribis *regnum literarum hoc tempore parari, & conseruari gentis Lotharingicæ studio.* Crederem, nisi tu ipse contrarium scriberes. Proferantur verba pag. 31. Quænam? Ista capitalia ingratissimi in patriam & nidum suum cuculi, *Nota literarium regnũ Guibertinũ.* Ecquæ vero? *Cum librum Libauii (inquit) diu expectassem auide, constitutus in angulo Galliæ, vbi præter infelicissimos Sacculos litigantium, & sordidulos contractus* NIHIL INVENIAS LAVDABILIVM STVDIORVM: *vbi summa virtus in censu, gloria in alienas opes invasio, & occupatio.* Ecce tibi. Quale, & quod illud regnum literarum est vbi nihil laudabilium studiorum, vbi summa virtus census, & gloria inuasio in alienas opes? Dicite vos omnes Lotharingi,

quis vnquam patriam veſtram fœdius & maculauit, & criminatus eſt? Secundo ſupra pluribus verbis egit de mea latinitate, & Græca lingua, ſcripſitque paucos doctos eſſe qui me latine loquentem intelligant. Id neque de Germanis, neque Gallis, neque Italis poteſt verum eſſe. Num ergo de Lotharingis? Hæc mea ſententia eſt: *In Lotharingia eſſe multos viros eruditione ſummos, qui & latinitatẽ meam, & Græcas literas poſſint intelligere.* Verũ hoc intereſt: alius alio ſtudio delectatur, & quiſq; ſuo addictus eſt. Sicut iureconſultorũ terminos non intelligunt medici, & chymici, ita nec illi viciſſim horum. At ideo non ſunt indocti. Guibertum oportuit & medicam & chymicã, & phyſicam tã Latinam quam Græcam linguã intelligere, & de rebus ipſis iudicare, & reſpondere poſſe. Cũ autẽ nõ poſſit, ne ſolus ſit infamis, cæteros ſecum trahit. Tertio: Si in Lotharingia literarũ bonarum regnũ eſſet (Ignoſcite mihi viri doctiſſimi. Ego proteſtor me ex hypotheſi Guiberti loqui ſaluo honore veſtro) in cauſa propria id ipſum Guibertus demonſtraſſet. At qui vir iſte? Res fugit: linguam latinam, & Græcam carpit: Priſcianum tam ſæpe verberat vt etiam totum eius caput tuber reddiderit plagis. Guiberte, à te incipere debueras, & tuo exemplo regnum literarum probare. Quarto: medici, phyſici, chymici exemplum habemus. De Theologis agere nihil attinet: neque de ſcholaſticis. De iureconſultis quid Guibertus? *Infelices ſacculos litigantium habent* (ignoſcite: Ego de vobis optime ſentio: ſed veſter ille quem quidam laudaſtis ita delirat) *& ſordidulos contractus, rabularumq; cautelas.* Ecce. Vos ornaſtis hominem Encomiis veſtris, in Libauium, honori veſtro non obſtantem, inuecti. Quam refertis mercedem? Ignominiam. Quinto: Si regnum apud vos literarum eſſet, qui poſſent in Libauium ſcribere pharmacopolæ, quos adeo non læſit Libauius, vt magno eorum commodo Therapeuticam chymiam ter ediderit? Si regnum literarum eſſet, qui poſſet regnare licẽtia iſta Satyrica, & ſcelerata in Libauium? Num impune Tullenſis typographus excuderet tantam molem conuitiorum, & maledictorum quantã aſinus non poſſit portare? Eſtne hoc regnum vbi licet quoduis in quemuis? Quo meo merito in me inſanitis quæſo vos pharmacopolæ, medici, iuriſperiti? Qua re vos offendi? Adeone cuculi veſtri vox vobis placet? Audite ergo ex iſto cuculo *vos nihil laudabilium ſtudiorum habere.* Interim mihi ego de vobis pollicebor iſta magnifica quæ ampullator veſter inflata vtraq; bucca prædicat: *Ornatur noſtris temporibus Lotharingia INGENTI literarum numero.* (Sed non Guibertino, qui eſt putidus fungus, & nux, axungiaque rancida) *Habet vniuerſitatem Muſſipontanam mira eruditione & varia doctrina profeſſorum celebrem* (Credo libenter; Sed eos non oportet eſſe Guiberti ſimiles qui eſt rudiũ rudiſſimus, & inter aſinos aſinus maximus, qui poſſit tot conuitia comportare) *qui profeſſores ſpi ula Libauiana non metuunt* (neque ego eos peto. Abſit à me tantum facinus. Tu vero Goliath cur metuis? Cur fugis?) vel *tirunculi qui primis labris bonas literas deguſtarant*, (Inter tot mendacia hoc ſaltem verum quaſi obiter tibi excidit. Cur enim metuant me Tirunculi? Ego eos inuito liberaliter. Adeſte boni pueri, adoleſcentes, iuuenes. Ego vos docebo latinam, & Græcam linguam, quam Guibertus negat ſe intelligere. Ego docebo vos res præclaras, quas nunquam potuit capere carbonarius ille veſter è lingua miles vetula.) Præterea inquit pag. 61. *Scire te velim Libaui eſſe ex Lotharingis qui modeſtiſſima prudentia, ſummo iudicio, maximis operibus ea moliuntur quæ præſentis ſeculi fidem, poſteritatis omnem ſuperent expectationem. Lotharingorum monumentorum vita Libauii nominis mors quandoq; futura eſt.* Hæc ille, videtis hominem incontinentis ſtultitiæ. Vult laudare ſuos Lotharingos, & valde vituperat. Ego adeo non inuideo, neque ſuccenſeo, vt optem iſta mundi miracula me viuo in lucem prodire. Spero enim ex illis proficere, & ex tenuitate illa, quam dicis omnibus Tirunculis notam eſſe, emergere. Quos nominatim citas *Serarios Gheſuitas, Piſones, Mouſinos, Remigios, Gregorios Barclayos, Carpenterios*, & reliquos, qui nihil me læſerũt, neque ego illos, eos omnes ſuo loco, & honore eſſe, optoq; vt ſicut à te extolluntur, ita etiam ſint in precio apud Deum. Tu vero cum quo mihi lis eſt, ſi illi ſunt tanti, non dignus es vt ex eorũ capillis ſquamulas tollas. Si illi ſunt ſummi: tu es imus: ſi illi ſunt aurum: tu excrementum: ſi illi Minerua, tu ſus lutulenta. Illi ornamentum ſuæ patriæ: tu carcinoma, dedecus, ignominia, immodicus vituperio, immodicus laudibus tam mali luti miſtura peſſima es, quod tua apologia conteſtatur. Cœterum de illis viris ſummis nulla mihi tecum lis eſt. Itaque impuram tuam linguam compeſce.

3. *Lotharingi edunt pauca: Sed edunt ſua* Reſp. Credo. Libauius quoque ſua edit: Edit & aliena non edita vel omnino, vel non ita. Gratulor mihi ſi non mea edidi. Ita enim tu non in me ſolum inſanus fuiſti. Conſidera vero illud Eccleſiaſtæ: Nihil ſub ſole nouum &c. Item illud vulgatum: Nihil poteſt dici quod non dictum ſit prius.

4. *Lotharingi quæ edunt in nonum annum premunt &c.* Tu eos exemplo tuo refutas. Nam decem integros annos incubuiſti ouis tuis. Quid excluſiſti? Meras viperas, ſcorpiones, baſiliſcos, quanquam fatuos omnes. Iſtud eſt in nonum annum premere ſcripta, apologiam tandem pluſquam Diabolicam parere, & ſuam patriam adeo conſpurcare, vt nihil ſupra: Tot etiam maledicta conuehere quot aſinus non portauerit. Ecce hæc tua eſt modeſta ſcribendi ratio *Catholicis populis* (vt
Ita pag. 60. mentiris) communis, deliberantibus diu quod ſemel eſt ſtatuendum. Tu ergo diu deliberaſti in me conuitia tanta ſcribere, quanta aſinus non portauerit? Si ſecutus Galeni conſilium prudentibus tua exhibuiſſes quorum iudicio perdantur mala, tu cum tuo libro ab omni doctorum ſocietate exulares, & periſſes: Neque enim vllus prudens ſiuiſſet te cum aſino imparibus conuitiis in dedecus tuæ gentis in publicum prodire. 5. *Si Libauius iudicio alieno ſubiiceret, ſubieciſſetque ſua, ſtaret regnum literarum*, inquis. Ergone euerſum eſt literis meis, meique ſimilium? Debile & caducum regnum ſit ſi tam leui negotio ſubrui, & expugnari poteſt. Tuum eſt iſtud facinus oppugnare, & expugnare quantum in te eſt, optimas artes. Meum eſt eas defendere, & ſtabilire, condereq;. Loquantur hic opera ipſa. Tu vix quicquam potes quam vtilibus laboribus detrahere, & mendaciis, calumniiſq; eos opprimere.

In Lotharingia eſt regnũ literarum, quod tamen ſtare negatur

6. *Quies publica cum tot bonorum calamitate minime fuisset turbata.*) Antiqua hæc est lupi de ouibus accusatio. Vbi Christus recte prædicatur, Antichristus se opponit, & persecutiones excitat, quod pridem ipse Christus monuit non vno in loco vt Matth. 10. & 24. Luc. 12. Ioh. 16. &c. Si tuis conatibus perniciosis non fuisset itum obuiam, nullam credo plusquam asininam ex conuitiis, & maledictis sarcinam corrasisses, male scilicet te habet inuentum esse qui pro veritate certaret.

Vide pag. 71. quam impudenter & mendaciter accuset reformatam religionem iste Diaboli & Antichristi nepos.

7. Inter cætera quæ loquacissime de literis Lotharingicis, quæ nihil ad præsens negotium faciunt, narras, stolidissime, pag. 64. scribis, *te acerbe prouocatum non restiturum, nisi te magnum rei literariæ fructum hac contentione afferre posse consideres.* Scilicet ex te tam malo pecore, apologiam plus quam Diabolicam scribente possit præclaros fructus existere? Egregius est ille fructus: *quo patria tua laudabilia studia omnia, omnemque veram virtutem & gloriam ademisti.* Quis autem te prouocabat cum Alchymiam expugnatum ires? Occursum tuæ violentiæ est sine prouocatione. Finge etiam te esse prouocatum. Ad res chymicas prouocatus fuisses, & ad respondendum ad obiecta, non ad inuectiuam atrocissimam consarcinandam. Sed vt sæpe dixi, in vesanam anum ex viro te transfigurasti. Ideo verbis contumeliosis in arena certas.

8. *Si acerbioribus verbis vtar aliquanto,* inquis pag. 65. *quam purgatæ aures ferre soleant: sciant lectores hoc ludum, iocumque esse præ iis quæ in suum librum contra me editum conuexit maledictis &c.* Ego quidem non congessi tantum maledictorum pondus quantum Asinus non portauerit, vt tu de te scribis & Gretsero: Itaque longe impar erit numerus si quis collationem instituere velit. Veruntamen id quod scripsi ex tuo merito scripsi, qui prior in summos viros, & me ipsum eras dementer inuectus. *Tuæ sunt istæ virtutes quas protuli.* Cur eas odisti? Si non vis audire malus, cur esse pergis? Nicolaus Guibertus improbus est conuitiator, & temerarius nugator. At non vult hoc de se dici, qui tamē multos viros excellentissimos cum eorum scriptis fœdissime commaculauit. Hoc autem notent lectores me nihil sine argumento de Guiberto scripsisse, qui in me nudis verbis tantum insanit. Ita se habet literarum Lotharingicarum declamatio. Sequitur de pontifice Romano, Ghesuitis, & similibus, quæ res, quia nihil ad disceptationem de chymicis spectat, indigna est relatu. Optauerim veram esse declamationem de Ghesuitis: Sed si vera esset, mendax ille homo Guibertus eam totam redderet suspectam. Hactenus enim patriam suam non tantum turpiter deformauit, detrahens ei veram virtutem, & gloriam cum laudabilibus studiis, verum etiam virtutes solidas in crimina transmutauit, & aliena de alienis fabulando verbosissime se stultum & insanum esse demonstrauit. Pag. 76. postquam de Ghesuitis suis prolixam valde fabulam recitauit, instituit alium sermonem de calumniis quibusdam, quasi Diabolica & scelerata apologia nihil haberet calumniarum & criminationum. Sed ita extra oleas saltare oportet & vagari hominem nugacissimum cum non habeat quod ad rem respondere possit.

Male habet se ulcus istā quod tractata sit ex virtutibus. Meretricula nolunt audire id quod sunt.

CAPVT XXIII.

De nugis Guiberti circa vocem Alchymia.

PAG. 1. meæ defensionis ita scripseram: *Alchymiam vocat calliditatem, falsamque imposturam, vt quæ TOTA inuenta sit fallaciis ad quæstum, vel errorem &c.* Intelligit autem transmutatoriam quæ in totius Alchymiæ complexu vix aliqua est magisteriorum particula. Quæ vesania est mentem in particulam quandam artis defixam habere, verbis autem totam traducere, ideoque negare artem, vel scientiam esse? &c. Ob hæc verba mihi ille Diaboli nepos impingit calumniam, meq; scurrā suo nomine vocat. An non egregie insanit? Scribere voluit de transmutatoria metallorū, & TOTAM allatrat. Castigare tam audax, & improuidum facinus volui, admonereque debuisse adiici declaratorium. Cum enim nostris temporibus in scholis eruditorū Alchymia honestius dignius, & amplius vocabulum sit, quam apud vulgus, quod Alchymistas vocat nebulones illos & impostores, quales per annos 40 secutus est Guibertus ipse sociis suis similis: Distinctio non debuit omitti. Addidi quod sentiat: Quid loqui debuerit, monui. En calumniam. Audiamus autem defensionem pulchram. 1. Pag. 78. ait *se in suo libello non semel declarauisse verba facere de ea duntaxat Alchymia, quæ circa metallorum transmutationem versaretur.* Bene, sic ego quoque vocem interpretabar. Verum vt de mea inscriptione garriebas, Guiberte, debere eam totam rem ita complecti, vti vnico intuitu pateret quid in libro esset, an hoc tibi non fuit obseruandum? An deërat tibi atramentū aut charta in quam distinctionem referres? *Imbubinationes* impuras potuisti titulo immiscere, at non Alchymiæ vocem ex generali significatu ad specialem addita determinatione deducere. Si fateris, & scis vocabulum plura, eaque bona, pulchra, & salutaria, vt scribis pag. 79. cōprehendere, agnoscis delictum tuum in titulo libri. Quanquam enim in libro ipso id explicasti, non tamen ideo culpa vacas, quia tituli in primis inspiciuntur, & in catalogos coniiciuntur, non libri integri.

En latinitatem.

2. *Vulgus,* inquis, *eos tantum vocat Alchymistas qui circa transmutationem metallorum versantur.* Resp. omitte quid vulgus vocet: dic quid vocare debeat. Non rixabaris cum vulgo, neque contra, aut pro vulgo scribebas ex proposito, sed pro tuā opinione contra veritatem, & summos artifices. An tu litem instituisti in multitudine imperita, non autem in cœtu artificum sapientum?

3. *Alchymia antonomastice apud omnes fere scriptores prædicatur de ea vanitate quæ circa metallificium versatur.* R. Duplex mendacium cōmittis. Primum falsum est quod antonomastice apud omnes fere: Deinde q; de vanitate. Consule Auicennā, imperitissime omniū, & Mesuen, & Bulcasim cū cæteris quos in commentariis adduxi, & quos Anchelungius recensuit. Videbis qua de re vsurpent terminū.

Si in-

Si inspicis etiam ea quæ nostris temporibus Riolanus contra Alchymiam effudit, idem reperies. Crollius, Quercetanus & alii quidam Alchymiam dictam putant quasi salis fundendi artem, vt intelligatur Halchymia quæ circa essentias medicas conficiendas versatur, Et veteres qui de Elixyre conficiendo Commentarios ediderunt, respexerunt itidem medicinam duplicis, aut triplicis vsus. Nam adhibendam censuerunt tum ad corporis sanitatem defendendam, tum labefactatã reparandam, tum metalla perficienda, quæ natura vel in materia, vel inchoata quidem, sed imperfecta reliquerat. Non est simpliciter transmutatoria apud hos quoque. Disce Guiberte, veriora, & non recalcitra stimulo etiamsi capularis iam sis, & quinquaginta annos in chymicis versatus. Qui legit tuam oppugnationem, & distinctionem ignorat, is pariter putat à te accusari Auicennam, Mesuen Rhasin, Bulcasim, omnesque veteres, & nouos vno cumulo, siue de transmutatoria scripserint, siue de aliis artificiis. Quod autem perfectiuam metallorum voces vanitatem, improbæ tuæ linguæ crimen est.

Suidas de Chemia. 4. ***Suidas nihil aliud eo nomine intelligit,*** Resp. Suidæ verba sunt: ***eodem tempore veterum scripta de fusione auri, & argenti*** (ita interpres) ***conquisita combussit*** χημείαν ***vocat*** παρὰ τὸ χέειν ***quod sit auri & argenti præparatio fusoria.*** Comprehendit itaque etiam excoctoriam, seu conflatoriam, & segregatoriã, eamque non falsam, & impostoriam, quam Pantheus hoc nomine damnauit, sed veram, quam is alio nomine ***archymiam, & Sophiam*** appellat, reiecto polluto vulgi vsurpatione, & iudiciis, vocabulo ***Alchimia***, qui tamen in titulo libri nihilominus Artem & Theoriam transmutationis metallorũ proponit, & in libro passim de metamorphosi argenti viui animati dilucide se differere autumat. Sed detur tibi Suidã intellexisse solam transmutatoriam, cum scires vocem hodie apud doctos in vsu ampliore esse, cur tacebas, alias nugator verbosissimus, & anus loquacissima?

5. Libauii autoritatem etiam producis homo Diabolica insania plenissime. Quorsum vero tibi autoritas eius hominis quem nosti multa opera de Alchymia edidisse, & cum Riolano de eadem, Palmarioque & aliis pugnasse? Vis me sexcenties vsurpare vocem particulariter. Nempe tuum est vltra omnem modum scurrilem & mendacem esse. Vbi sunt illa loca sexcenta? Iamne didicisti meam latinitatem & Græcam dictionem? supra eras infans, iam adeo sapis, vt etiam quæ nõ sunt in meis scriptis videas. Producitur pag. 267. Commentationis in Raimundi clauiculam, vbi non definitur Alchymia, sed tantum de artificibus ibi memoratis dicitur quod quærant transmutationem hydrargyri, & imperfectorum metallorum in aurum, & argentum. Ea pag. 269. in margine vocatur chymia ***μετασχηματιστική:*** Et pag. 258. explicatur vocabulum: vocem Alchymiæ Lullius vsurpat de lapidis opere, specialius nimirum per Synecdochen speciei, quo modo, & definitio Rogeriana, & plerique è vulgo. Declaratur Augustini Panthei acceptione. Hæc tu calumniator cum aliis pluribus non vidisti. ***Iohannes Beguinus*** nuper ita definiuit: ***Chymia est ars corpora naturalia mista soluendi, & soluta coagulandi ad medicamenta gratiora, salubriora & tutiora concinnanda. Alchymiam si quis nuncupauerit, Arabum more præstantiam eius insinuet:*** Et sequente folio: ***vnde apparet quam grauiter illi hallucinentur, qui audito Alchymistæ nomine, statim sibi hominem imaginantur qui nihil tractet aliud quam metallorum*** μεταμορφώσεις ***&c. Petrus Amelungius*** ex meis commentariis scribit esse artem perficiendi magisteria, & essentias puras è mistis separato corpore extrahendi: Ita ille qui & antiquitatem eius altius ab Adamo vsque repetit. Vide Pancirolli lib. 2. tit. 7. & scholia Henrici Salmuth. Fateor ego me in Alchymiæ informatione, & commentationibus non semper vno modo accepisse vocem, sed hoc argumento tu tuum à te vitium non depuleris, qui TOTAM in quæstionem vocas.

6. Pag. 79. Narras artem sublimandi, destillandi, & rationem purum ab impuro ex medicamentis eliciendi, ac alia artificia posteriores chymistas modo quodam loquendi improprio, & abusiuo Alchymiæ ambitu comprehendisse &c. Rident te hic chymicorum lixæ. Tune quadraginta annos versatus es in carbonaria impostores Alchymistas quærendo, & ex eis discendo, nec dum didicisti quæ artificia sint Alchymiæ? Sublimare, & destillare, & alia quæ tu supra numerabas an nõ soliti sunt illi impostores? Imo soliti, sed alterante & scientia, & arte. Iisdem operationibus vsi sunt, sed perperam accõmodatis, vt etiam Bernhardi historia testatur. Si igitur posteriores à prioribus acceperunt operationes, & priores sublimarunt, destillarunt & cætera peregerunt, vt est in Gebro & aliis antiquis, tandemque ista pertinent ad essentiam Alchymiæ, discere potuisti & antiquam esse artem, & non solum metallis fundendis accommodatam quod Mesue, Bulcasis, Geber & alii abunde comprobant. Si prætetea tanti facis istam Alchymiã, quæ te intemperiæ aliæ præter Sathanam ad tam virulentam aduersus me apologiam commouerunt? Eamne mihi gratiam refers ingratissime cucule? Sed tu patriæ tuæ non pepercisti.

CAPVT XXIV.

De vltra mensuram tinctura.

FAbulator ille anilis nihil ad rem potest respondere: in minutiis quibusdam externis fabulam agit egregie stultum. Lib. 1. cap. 1. sui tractatus Thema controuersum indicat. ***Duo sunt,*** inquit, ***quæ potissimum in Alchymia quæruntur: Alterum, vtrum natura, arte ministrante possit metallum vnum, puta plumbum, mutare in aliud, puta in aurum: alterum, si mutare possit: num vltra mensuram, sic, vt tinctura, verbi gratia, ex vncia auri extracta, libram alterius metalli in aurum vertat. Chymistæ vtrumque fieri posse asserunt &c.*** Hæc & similia iste bruto, rudi, indocto, imperitoque modo, tametsi totos 40. annos in furnulis transmutatoriis sit versatus. Quid mirum? Cum veris artificibus non fuit, nec phrasium ex libris eorum meminit, vt didicit, sic loquitur: imo ne iam quidem fatuam linguam correxit. Notabam ego in defensione aliquot delitamenta. Nescire hominem quid nugetur, forma quæstionis tam

Gram-

tam Grammatice, quam chymice indicat. *Grammatice: vtrum*, ait: Et tamen vnã tantum quæstionis partem exprimit, cum illa vox sit relata, & problematicam propositionem comprehendentem vtramque partem contradictionis designet. Adeo paratus accessit ad certamen. *Chymice:* Non quæritur potissimum id quod ponit, nempe possitne natura, si ei ars ministret, metallum vnũ mutare in aliud. Deus hanc vim naturæ indidit vt metalla etiamnum hodie generentur, qua in re arte mineris poterat succurri, maturando, figendo, & aliis sicut fit extra fodinas per ingenia conflatorum, segregatorum, variaque medicamina. Quidam opinati sunt artem chymicorum esse tale quiddam quale conflatorum, qui aurichalcum, argyrochalcum, stannum, æs caldarium & alia colliquando, confundendoque certis temperamentis faciunt. Inuenti sunt sophistæ qui artificiosissime id assequerentur, quale exemplum recitat Aristoteles, & Nehemias: Item Albertus Magnus Suchthenius & alii, extantque multæ descriptiones in variis libris. Chymici veri responderunt simile quid perfectis sic fieri posse, sed non essentia perfecta. Redarguuntur enim ista opera examinibus acribus perfectorum: Si quis velit conficere, eum oportere syncere, & sine dolo agere, confiteri nimirum suum opus esse apparens, & sophisticum tantum, nec pro vero distrahere. Hac quæstione relicta, altera emersit, *num via Hermetica essentiale aurum, & argentum, omnibus examinibus naturalium iustum & probum fieri queat, siue cum, siue sine lucro.* Responsum est naturam dare argentum viuum, seu mercurium omnibus metallis commune, in quem etiam metalla reduci possint omnia. Hunc ergo poni primam eorum materiam, quod primum sit generatione, quod vltimum corruptione determinata: Mercurium illum in via perfectionis varie affici: Inde nasci imperfecta metalla, & perfecta: Illa, si motus naturæ non perficiatur propter accidens: Hæc, si ad finem perueniat: Posse autem sublatis accidentibus reuocari naturæ motum, & per sulphur perfectorum materiam perfici: Sicut enim per sulphur vitriolatum æris ferrum mutatur in cuprum: & per sulphur plumbi regulus stibii in plumbum: Ita & argentum viuum cum imperfectis metallis per sulphur seu animam auri in aurum. Naturane sola, an arte, an vtraque? Responsum est neutra sola: Sed socia vtraque. Natura enim dedit præparata iam principia. Ars ea ex natura sumit, & elaborat, exaltatque vt determinatum subiectum, quod sua natura est transmutabile, possit perficere: Prout autem elaborationis gradus est: Ita lucrose vel damnose opus procedit. Hæc ipsa non sunt dicta tantum, sed & per experientiam comprobata.

Summa artis transmutatoriæ.

Aliter de his disserit vulgus, & manipulus impostorum, quos sequitur Guibertus. Vulgo audimus magnos, mediocres, paruos siti, fameque auri concitatos quærere num id possit aliquis facere, siue natura, siue arte, siue vtraque. Non enim de hoc soliciti sunt, modo adipiscantur & capiant id quod desiderant, & venantur. Hic respondetur, posse fieri ab his qui & Hermeticam artem teneant, & cum Dei benedictione sapienter, prudenterque in ea continuanda versentur: Non posse, si quis deflectat à via naturali, & comprobata per experientiam Hermetis, & aliorum artis principum.

Guibertus præcise negat omnem modum artis & naturæ, seu seorsim, seu coniunctim. Hoc posito, superuacaneum est quærere qua mensura & copia possit. Quæstio prima negata, euertit secundam. Si autem detur posse, locus est secundæ. Ille vero impossibilem transmutationem esse vult euincere. Hæc ergo sola quæstio relinquitur. Non vult capere Guibertus se in themate proponendo delirasse.

Scopus Guiberti:

Relicto nucleo, circa corticem debacchatur, & arripit quæstionem secundam quasi à me calumniose notatam. Sed perpendamus argumenta litis. *Num recte quærit Guibertus aurum ne ex plumbo possit fieri vltra mensuram, an non.* Nego ego recte quærere. Cui enim proposita est impossibilitatis simpliciter euictio, is frustra solicitus est cum, vel sine mensura fiat transmutatio. Ipso enim iudice omnino non fit. Destructo subiecto, destruuntur adiuncta. Deinde reprehendo hominis improuidam locutionem. Non enim quærere tantum de metallis debuit, imo ne de metallis quidem, si recte iudicare volumus, sed de argento viuo siue crudo, siue cocto. Præterea doceo indefinitam esse quæstionem de mensura. Habet enim duplicem sensum. Primus est, num ex auri vncia tinctura simplici modo extracta possit transmutare æquiualens plumbum, an amplius, veluti libralem massam. Ostendo artifices non promittere maius pondus dispositi subiecti, vt mercurii argento fixo animati. Itaque si aurum fuit vnciale, vnciale redibit ex transmutatione. Alter sensus est, si exaltetur, & multiplicetur Elixyr, quod aliqui etiam tincturam, & animam &c. auri vocant, quid tunc possit.

Controuersiæ status.

Respondeo agenti analogo analogum patiens iungi: Et vtrobique esse determinatam mensuram: Ideo in neutro horum operum debere mensuram negari. Deus omnia certis mensuris expendit. Quid iam contra hæc vesana illa anus Guibertus?

1. *Sua verba ait deprauari, vt passim vbique.* Respond. Nugaris, & aperte mentiris. Quo modo ego deprauo passim vbique tua verba? Deinde an non scripsisti, quæri, *si mutare natura arte ministrante possit plumbum in aurum, num id vltra mensuram*, hoc est, *vltra vnciam plumbi si tinctura fuit ex auri vncia, adeo vt libra exeat.* An non hæc est tua mens, vt eam verba produnt? Dicis temere & falso, & verba, & sententiam inuerti. Qui sic ô nugatrix anus? Quid sensisti? *Falsum*, inquis est, *& malitiose cogitatum, me scripsisse vltra mensuram posse fieri aurum.* Suauiter insanis, & carebas perspiciliis cum mea verba legeres.

Hic latinitas Libauii est vltra captum Lotharingicũ.

Primũ scripsi, superuacaneã esse quæstionẽ hanc, quia prima sublata hæc tollitur. Secundo dixi, nullum chymicũ affirmasse vltra mensurã posse fieri aurum, vt inde sequatur sic quoq; vane quæri de eo quod nemo affirmauit. Omnes periti artis aut de simplici tinctura loquũtur: aut de exaltata.

De illa

De illa iam dictum est mensuram corporis corpori respondere: de hac monent analogum esse agens patienti. Si bene laborasti multum tinges & feliciter: si non, etiam plane potes spe decidere. Ita sunt gradus elaborandi Elixyr. Quoddam tingit 10. quoddam 20. quoddam 100. quoddam 1000. partes, vbique principii virtus quanta est, tantum valet. Si ergo omnium verorum artificum eadem est sententia, quæ amentia te impellit, vt eā velis in dubium vocare? Quidam in infinitum aiunt vim extendi: sed id de augmento est, vt de numeris, non de quanto magnitudinis. Mentiris calumniose quod tibi tribuerim assertionem posse vltra mensuram fieri.

2 Scribis me falso asserere istam tuam phrasim non esse chymicam. Disce Grammatice, logiceque loqui: Negarem istam tuam phrasin esse chymicam. Sed quam quæso? Tu producis verba hæc: *Num vltra mensuram, sic vt tinctura exempli gratia, ex vncia auri extracta libram alterius metalli in aurum vertat.* ô he Guiberte. siccine impingis mihi deprauationes, cum tu sis deprauator calumniosissimus? verba quibus nihil σολοικότερον esse scripsi non sunt illa, sed hæc: *Tantum abest vt res aliqua in natura detur, quæ ad eam possit naturam adduci, vt eius drachma explere valeat efficaciam multarum librarum auri, si cuiquam metallo adhibeatur, quod metalli vnius in aliud transmutationem dari in natura inficiemur.*

Pag. 5.

Ad ferulam. Hic notabo primum Grammaticam tuam. Ferulam tibi debent scholastici, quia non tantum hoc in loco, sed & aliis pluribus ponis *QVOD*, pro *VT*, quæ particula sequi debebat post TANTVM, sicut & tu ipse prius locutus fueras: *Tantum abest vt:* Cur ergo & non posterius eodem modo? Deinde inspicio, & iudico axioma quod ex comparatis formam quandam connexam habet, & comprehendit argumentum cum quæstione. Sensus est: *Adeo non datur res in natura, quæ ad eam excellentiam virtutis arte possit perduci vt drachma vna multarum librarum auri vim obtineat, vt inficiemur vnius metalli in aliud transmutationem in natura dari.* Quæstio est: Num est res naturalis quæ arte sic exaltari possit, vt multas auri libras vna drachma queat efficere ex imperfecto metallo. Negatur, Argumento: *Quia inficiamur dari in natura vnius metalli in alterum transmutationem.* Hoc inquam argumentum non offendit thesin. Nam & tu negare potes transmutationē metallorum in natura esse possibilē, & nihilominus dari in natura res potest quæ ad gradum tantum virtutis arte perducatur, vt eius proiectione drachmali ex mercurio fiat multum aurum, vel argentum. Tua negatio ne vitiosæ quidem nucis aut ambusti pili æstimatur. Disce rectius argumentari homo ἄλογε. *Si nec natura sola, nec arte coniuncta naturæ possibile est transmutationem vnius metalli in aliud fieri, neque medicina parari poterit per quam transmutatio procuretur.*

Nos assumimus antecedens affirmate: tu negate. Circa hanc rem lis est. Postea tu peccabas etiam in hoc quod vtrumque simpliciter negabas, & postea alterum pro alterius argumento adhibeas. *Non datur natura in medicina transmutans. Ergo nulla est transmutatio.* Imo contra: Nulla est omnino transmutatio: ergo neque per medicinam. Tertio monstranda tibi est etiam inepta imperitaque tua locutio, quam adhuc iam quinquagenarius asinus nondum agnoscis.

Solecismi Guiberti.

1 Nullus chymicus artis orgiis initiatus sic loquitur: *Non datur res aliqua in natura quæ possit ad eam naturam adduci &c.* Chymici nulli rei naturali naturam inserunt: Sed omnes dicunt impossibile esse arti naturas, & dispositiones facere. Itaque quicquid assumunt, id iam suam naturam, quæ est insitum cuique naturali principium, à Deo habet. Hoc principium cum actum quidem habeat, sed eum impeditum, & occupatum accidentibus, atque veluti oppressum elementari tarditate, industria sua expediunt, cumque natura reliquerit id tardum, materiale, & coagulatum, ipsi reddunt formale, & spirituale adeo vt respectu naturalis perfectionis plusquam perfectum possit dici. Datur res in natura quæ industria chymica ad eum gradum virtutis, subtilitatis, & perfectionis queat perduci, vt principii validissimi instar multum mercurialis corporis possit conuertere in id cuius naturæ quasi seminarium principium fuerat. *Simile enim procreat simile secundum naturam collato principio in quo est potentia motus ad faciendum tale quale ipsum: Alteratum sequitur naturam alterantis: Simile gaudet simili: Agentis naturalis finis est similitudo passi. Natura naturam retinet, immutat, & in ea acquiescit.* Ita correctus est primus tuus in eo paragrapho solœcismus.

Secundus est cum ais: *Vt eius drachma explere valeat efficaciam multarum librarum auri* Hoc monstrose dictum simul est. Si aliquot milliones auri caperes, tamen omnes tantum non possent efficere quantum vnum granum medicinæ. Hoc enim analogum mercurium mutaret in aurum, quod non posset efficere omne aurum. Disce hic loqui: *Vt eius proiecta super mercurium* (siue solutum, siue coagulatum imperfecte quanquam liquatum &c.) *drachma multa libra illius in verum, naturale, & omni examinari respondens aurum transmutentur.*

Tertius solœcismus est: *Si cuiquam metallo adhibeatur.* In quo furnulo chymico sic loqui didicisti? Proiectio facienda est, non adhibitio. Ea vero suis præceptis constat, & fit tum super mercurium vt fiat medicina, tum iterum atque iterum super eum, & imperfecta in fluxu, vel ignitione si eam patiuntur (vbi etiam extinctio valet si medicina est in oleum soluta) vt fiat aurum, vel argentum pro natura medicinæ.

Tu ablegas me ad Chymistam quendam bene doctum, qui similiter tibi sit locutus. Inspexi locum monstratum. Inueni *Cornelium Agrippam* sic loquentem: *Ex auro argentoque Alchymistæ spiritum nituntur secernere quem rite segregatum, & extractum, si postea illum, cuiuis eiusdem generis materia, hoc est, cuiuis metallorum adhibuerint, aurum statim, argentum conficiunt, & nos illud facere nouimus, & aliquando vidimus. Sed non plus auri fabricare potuimus, nisi quantum illud erat auri pondus de quo spiritum extraximus. Nam cum sit ille spiritus forma extensa, & non intensa, non potest vltra suam mensuram imperfectum corpus in perfectum mutare.* Hæc ille. Præclaro scilicet vsus es Doctore, qui cap. 10. eiusdem libri à te ipso vocatur mendax magus & artibus Diabolicis irretitus, qui etiam rudis, & inexpertus accinxerit se ad

Chymista bene doctus Agrippa videquomodo ornetur.

scri-

ſcribendum de occulta Philoſophia in qua iſtud afferat: qui tandem palinodiam cecinerit, &c. Illud ipſum eſt quod in te reprehendo. Non artifices ſecutus es per 40. annos ſed impoſtores, homines rudes, & imperitos. Ideo & eorum lingua loqueris. Quem autem ita vituperas, qua fronte appellas bene doctum? Idem tranſmutauit metalla. Producis & meam autoritatem ex c.22.lib.2. Arnoldini Roſarii. At in eo capite nihil tale extat. Deprehenderis ergo in manifeſto mendacio. Tandem ſolœciſmum etiam excuſas, prolatis nugis de ſignificatione termini *Menſura*. Sed rideo tuam fatuitatem. De alliis accuſatus reſpondes non de cepis, ſed de ouis, & rixaris temere de lana caprina. Sane licuit tibi non chymice loqui. Sed tunc abiice fumoſam illam quadragenarii chymici gloriam. Si loqui recte, & proprie in artis argumento non potes, quis credat te artem intelligere, & iuſte refutare poſſe? Ne ſine Diabolico fœtore apologiæ hanc partem verboſiſſimam claudas, crimen falſæ citationis committis. Hanc n. locutionem, quam rudem, nec ſatis Grammaticam vocas, mihi tribuis: *Se in contentionibus Philoſophicis verſantem non tam ſtudere verbis argutis: quam aduerſantium opiniones veritati vim facientes conuellere & turbare, quam rerum ipſarum luce oppoſita tenebras diſcutere, &c.* Calumniator improbus vt Grammaticum vitium mihi impingat, inſerit particulã QVAM verba mea hæc ſunt: *me in contentionibus Philoſophicis verſantem non tam ſtudere verbis argutis* (hic poſuit colon Typographus ſuo, non meo vitio) *aduerſantium opiniones, veritati vim facientes, conuellere, & turbare, quam rerum ipſarum luce oppoſita tenebras diſcutere, &c.* Hoc crimine falſi gaudeat Guibertus, & poſtea ſibi gratuletur de ſolidis reſponſionibus. Adieceram: *Quid facilius eſt quam verbis labefactare aliorum placita, tantumq; negare, quantum ipſi affirmauerint, & ſententias ſi non euertere, impellere tamen, & dubias reddere, præſertim cum abſoluta illa iudicandi ratio in nullo huius ſeculi homine ſit abſoluta.* Hæc verba pro ſe contra me citat, quaſi ſimplici negatione vſus contra ipſius affirmationem, mihi ipſi detraxerim iudicii abſolutionem. Quod ad hanc attinet, noui meam tenuitatem, & video me ſeneſcere ſemper aliquid addiſcentem. Ideo abſolutum & perfectum iudicium cum cognitione differo in alteram vitam beatam, quam Chriſtus ſola ſua iuſtitia, per fidem mihi apprehendendam peperit. Interim non eſt conſequens me falſitates Guiberti in Phyſica, & chymia non poſſe iudicare. Deinde falſum eſt me id negaſſe ſimplici modo, quod ipſe affirmauit. Longe differunt meæ increpationes ab ipſius maledictis. In hominem rudem peritus iure ſuo ſumit autoritatem. Ego rationibus addidi caſtigationes, non ſum tumultuatus temere; volui hominem docere meliora, & ſpongia acriore eluere maculas: volui à mendaciis conuertere ad veritatem, & ex Diaboli faucibus eripere, Chriſtoq; tradere. Sed laterem laui. Dum etiam ſibi quædam placita tribuit, norit, nondum eſſe eius autoritatis, vt ſententias poſſit alicuius momenti ponere. Stultum, inſanum, & rerum de quibus diſputare præſumſit, imperitum hactenus deprehendimus. In apologia vero etiam qualibet rabioſa anu, cui ne Diabolus quidem velit conuerſari, virulentiorem, & maledictis copioſiorem vidimus. Recipe ad te, homo veſane, calumnias tuas, vituperia, ignominias, conuitia, mendacia, & ſimilia plus quam Diabolica ſcelera, & ſi vnus aſinus ponderi non ſufficit, alterum atq; etiam tertium adde, ſicq; in tuum cœlum Gehennam, aut purgatorium perge. Inuenies qui aſinos tuos exonerent.

Crimen falſa citationis Guiberti.

Retorſio.

Finis reſponſionis ad Diabolicam iſtam apologiam.

D. O. M. A.

DE TRANSMVTATORIÆ METALLORVM HERMETICÆ VERITATE CONTRA INTERITVM EIVS A NICOLAO Guiberto temere aſſertum.

ANTIGVIBERTINA SECVNDA.

De Titulo tractatuum Nicolai Guiberti Lotharingi.

E o ſit gratia & gloria quod eluctati ſimus tandem ex horribili, maximeq; fœtido conuitiorum, & maledicentiæ Guibertinæ cœno. Debuerat Guibertus ſuas rationes contra hermeticam tranſmutatoriam metallorum defendere: Sed ille non auſus rem aggredi modo latinitatis difficultaté, modo intermiſtes Græcos terminos, modo minutias quaſdam vocabulorum, interdum tricas, apinasque ſeu non magni momenti quæſtiones momordit: maximam partem impetus conuertit in caſtigationes ſuæ temeritatis & fatuitatis rationum productarum, quas plus quam aſinini ponderis maledictis putauit ſe repellere poſſe, non animaduertens quo magis id faceret eo magis ſe à reipſa diſcedere, ſeq; ex viro in dementem anum conuertere, tanto propiorem Diabolicis deſiderus, quo maiore cumulo mendacia effunderet, & ſanguinem noſtrum per gladios, cruceſque etiam aduocato impuro conuitiatore *Gretſero* Gheſuita ſitiret. Nunc à Diabolice ſinente ad argumentantem accedimus, & primum TITVLVM tractatuum incerti numeri, (Nam Typographus indicat ſupereſſe plures an. 1614. vernis nundinis editis) perpendimus, ita docti à Guiberto ipſo, qui volebat inſcriptionem operis debere vnico intuitu totam rem libro comprehenſam offerre, & clare proponere. Ita habet Titulus: ***De interitu Alchymiæ metallorum tranſmutatoriæ, tractatus aliquot multiplici eruditione referti.***

De titulo.

Alchemia tranſmutatoria vita.

Mirabilis titulus. ***Cuius rei proponitur interitus, eam neceſſe eſt vixiſſe, aut viuere.*** Habitus enim prior eſt priuatione, ſeu vt communiter loquuntur, priuatio præſupponit habitum: & eſt mors, ſeu interitus vitæ priuatio. Quæcunque ergo ſit ratio nominis, proprie improprie, vſurpati, aliquem vitæ modum Alchymiæ tranſmutatoriæ Hermeticæ huius concernit. Quod ſi vixit aliquando, viguitque & valuit, temerarius eſt omnis conatus Guiberti, quo euincere annititur impoſſibilem eſſe naturæ & arti. Non enim poteſt efficere vt id quod vixit non vixerit, & quod aliquando fuit poſſibile, actuque floruit, ſimpliciter ſit impoſſibile, nec actum habuerit.

Triplex tranſmutatio: Naturalis, artificialis, quæ duæ ſunt veræ, & tertia apparens.

Metalla ſunt tranſmutabilia.

Non tantum in alia ſed & in mutua.

Hoc primum eſt. Secundo iterum notamus, cum triplex ſit tranſmutatoria, vna, qua metalla, generabilium & corruptibilium claſſe contenta (vnde & 1. Petr. 1. aurum, & argentum appellantur φθαρτὰ, caduca & corruptioni obnoxia) ſunt ſua natura tranſmutabilia: altera, qua idem procuratur arte per naturę adminicula: tertia apparens, & ſophiſtica, minime dilucidum eſſe titulum, cumq; in progreſſu ſine diſtinctione & naturæ, & arti impoſſibilem eſſe tranſmutationem profiteatur diſputator, eum circa indeterminatum thema vagari, non ſine iniuria in Deum naturæ, & naturam, artemque naturæ imitatricem, & correctricem. *Si Deus* metalla talia creauit vt tranſmutari, generarique, & corrumpi poſſint, quæ dementia eſt verbis docere velle interitum tranſmutatoriæ metallorum? Num in genus cœleſte, quod tamen & ipſum tranſitorium eſt, ſunt tranſlata? Si non exemta ſunt generabilibus, & corruptibilibus: Generatio vero & corruptio ſunt μεταβολαὶ: qua confidentia negantur poſſe tranſmutari? Si ſunt tranſmutabilia, quid ni aliquando in mutua cum eiuſdem ſint materiæ, & ſymbolum habeant?

Tertio Guibertus cap. 1. & aliis nonnullis lib. 2. oppugnatę Alchymiæ vanam, & temerariam rationem eſſe ponebat, quæ experimentis infallibilibus refutaretur. Arqui tranſmutatoriæ

ſunt

ſunt infallibilia experimenta. Eſt in India metallum ex genere ſtanni, Calaëm vocant. Id in Europam deuectum cum ignibus exploraremus tranſmutabatur in ſpeciem quandam cæruſſæ, qualis fit ex plumbo, & ſtanno noſtrate, (album Hiſpanicum nominant) imo & ardebat inſtar arſenici & ſulphuris, inque tenuem telam ex parte reſoluebatur. Idem conſtat publice de omnibus imperfectis metallis, & ſemimetallis, etiam argento. Sunt ergo corruptibilia. Nihil autem corruptibile eſt, quia & generabile. Ex mutuis quoque fieri nulla ſophiſtica poteſt negari. Nam plumbum in lapidem tranſmutatur, & inde reducitur. In argentum viuum ſoluuntur omnia metallica. Id autem vel principium metallorum vocant ſapientes, vel etiam metallum. Ex ferro fieri chalybem & æs, irrefragabile eſt, quicquid inſulſis ſuis ratiunculis reclamet Guibertus. Cum item ante hac contentioſiſſime de eodem argumento ſit actum, aduerſarii compulſi ſunt concedere inferiorum metallorum tranſmutationem, tantumque circa aurum & argentum hæſerunt; Imo & tandem coacti ſunt in auro acquieſcere, verum abſque lucro, quod videre multiplicationis, & exaltationis modum non poſſent. Sic ergo ante conflictum cauſam ſuam perdit Guibertus, nec difficile erit verbis, quæ temere effutit, occurrere. Nihil enim ad rem facit nugari, vbi experientia euidens dictis contrarium demonſtrat. Solet obiicere vir callidus, ſuam ſententiam vel non intelligi, vel deprauari: Statum enim controuerſiæ eſſe, metalla in mutua eſſe intranſmutabilia, quanquam alias corruptibilia eſſe non ignoret. Nos reſpondemus, ſi ita ſit, non negandam eſſe tranſmutatoriam ſimpliciter; Deinde non tantum in alia verti, ſed & in ſe mutua propter materiæ communionem, quæ mutationes perfectiuas incidente tali principio admittit. Circa hæc ergo deinceps quoque lis hærebit.

Ad caput I. Tractatus I.

ARgumentum capitis pluribus exponitur. Thema eſt: ***Metallificium vanum eſt, fabuloſum, & imaginarium figmentum.*** (*Adeo copioſus eſt in vituperando hoc Dei opere.*) Argumentum: ***Quia fundatur in virtute ſeminali metallorum, quam in creatione Deus lapidibus, & metallis indidit nullam.***

Syllog. ***Si in lapidibus & metallis nulla eſt vis procreatrix, & ſeminalis, metallificium in ea fundatum eſt figmentum. Eſt autem prius: Ergo & poſterius.***

Aſſumtionem ſuſcipit probandam Guibertus ex Geneſi per primas 10. pagellas. Alia forma: ***Quod fundatur in virtute ſeminali metallorum, eſt vanum figmentum.***

Metallificium Alchymiæ à quibuſdam Alchymiæ fautoribus fundatur in vi procreatrice & ſeminali metallorum. Metallificium ergo Alchymiæ eſt figmentum vanum.

Propoſitio probatur: quia ea in metallis à creatore facta eſt nulla. Eodem autem res redit ſiue connexa forma vtaris ſiue ſimplici. Nam & in ſimplici proſyllogiſmus petitur ex Geneſi. Videamus primum de ratiocinatione; poſtea proſyllogiſmum examinabimus. Vos Muſſipontani, & Tullenſes Medici, Philoſophi, Chymici adeſte. Guibertus homo nauci eſt, & ad hoc certamen inutilis, vtpote qui proteſtabatur quaſi ſupra in Diabolica apologia, meam latinitatem, & Græcam linguam non poſſe à ſe expedite intelligi. Vos, licet ille quaſi fungos inſipidos fecerit, dum ***nihil laudabilium ſtudiorum in angulo illo Galliæ inueniri ſcripſit***, tamen etiam eximie laudauit, egoq; potius laudi veſtræ accedo quam vituperio, & cupio certamini intereſſe.

In connexo ad aſſumtum; in ſimplici ſyllogiſmo ad propoſitionem reſpondeo per diſtinctionẽ virtutis procreatricis, & ſeminalis. Naturale eſt ſimile gigni à ſimili ſibi ſecundum ſpeciem. Generatio eſt motus profectus à generante cuius vi ex non ente Ens naſcitur ſimile illi à quo eſt motus. Nihil autem generat qua eſt, ſed qua vim generatiuam habet, quæ maxime eſt formæ. Hanc deprehendimus in vniuocis, & æquiuocis. In vniuocis tam ſimplicibus, quam miſtis: In ſimplicibus: Vt: calor calorem gignit, frigus frigus, ignis ignem ex determinata materia. Neget quis hoc? Ecce tibi: Parua ignis ſcintilla in ſtuppa & aliis cremiis ingentem ignem parit, non ex nihilo, ſed aliquo: non diſſimile ſibi, ſed ſimile quantum poteſt per diſpoſitionem materiæ, & externa. Habet ergo ignis procreatricem ſui ſimilis vniuocam. Habet & ęquiuocam pro gradu & determinatione. Id videre eſt in ordinariis & extraordinariis naturæ operibus, vbi nihil naſcitur ſine calore, & tamen calor non dat ſubſtantiam, ſed eſt tantum principalis agentis inſtrumentum. Refer huc illa Ariſt. ex 2. Gen. an. cap. 3. ſolis calor & animalium non modo *διὰ τοῦ σπέρματος, ἀλλὰ κἄν τι περίττωμα ᾖ, ὅμως ἔχει καὶ τοῦτο ζωτικὴν ἀρχήν* [sic, printed: διὰ τȣ͂ σπέρματ⁊, ἀλλὰ κἄν τι πειίτlωμα δίχη τῆς φύσεως ὂν ἕτερον, ὅμως ἔχει καὶ τȣ͂το ζωτικὴν ἀρχήν]. Vide & 3. Gen. an. cap. vlt. de calore comprehenſo in æquiuocis.

Miſtorum claſſes ſunt duæ. Quædam perfecte, quædam imperfecte ſunt miſta. Perfecte miſtorum tria ſunt genera; Minerale, vegetabile, animale. Quidam mineralia inter imperfecta habent; ſed falluntur ſi id *καθόλȣ* aſſerunt. Nam & hic perfecta ſunt, quanquam & in elementorum genere & mineralium varia, eaque ſæpe fortuita confuſione multa eueniant. Hic iam non tantum de procreatrice quæritur, ſed & de ſeminaria propagatrice. Procreatricem illis ineſſe, quia elemẽta agentia naturaliter inſunt, & ignis ignem generat, nemo neget. De ſeminaria dubium eſt. Diſtinguo: Sunt perfecte miſta mineralia: Sunt plantæ: Inter vtrumq; genus interiectum eſt ambigens inter minerale & plantam, ſicut & inter ſimplicia elementa, & perfecta mineralia intercedunt ea quæ vtriq; generi ſunt vicina. Poſt plantas ſequuntur animalia, & inter vtrumq; genus interpoſita Zoophyta. Sicut ergo genera generibus gradatim ſuccedunt, ita & virtutes virtutibus. Demus vniuocam generatiuam plantis & animalibus ordinariis: at danda iiſdem eſt & æquiuoca. Mineralibus tribuimus non eam quæ plantis ineſt ſed ſui generis, quam ſi comparate volumus loqui, analogam vocamus, cumq; mineralia vicina ſint elementis, habeantq; in ſe vim igneam, quæ eſt ſui ſimilis *Natura non facit ſaltv*

milis iuxta ſpeciem determinatam procreatiua, dicimus talem ineſſe mineralibus, ordinariis potiſſimum, ſeu conſtantibus naturæ in mineris operibus, & hanc aliquando libere in mineris ſpirituum vehiculo vagari, & inſinuari, recipique in materia diſpoſita, quæ ſi mercurialis eſt illa ſulphurea & ignea exiſtente, prout determinata eſt. (Calor enim non eſt indeterminatus, ſed certo genere definitus) fieri metallum vel ſemimetallum: aliquando captam, coagulatam, & conclusam eſſe in ſuis corporib. ex quib. tamen arte poteſt liberari, & fieri fixum volatile, iterumq; volatile fixum; ſolutum coagulari, & coagulatũ ſolui, & ad vires altiores perduci. Hæc qui nondum intelligit, attentus ſit ad ſequentia & naturã diſcat exactius contẽplari. Summa eſt: Seminalis aut eſt æquiuoca, aut analoga, aut ex toto vniuoca. Si ita vultis, demus plantis, & animalib. per ſe vniuocã, ex accidente æquiuocã, ſeu potius ortum æquiuocum, vt Philoſophus appellat: At mineralibus perfectis ineſt analoga, eaq; vel volatilis, & ſoluta, vel fixa & coagulata. Hac diſtinctione tollitur quæſtio ex parte. Nam falſum ſit quod metallificium Alchymiæ ſit figmentum vanum, cum ſeminali analoga fundetur, & inſuper etiam ex accidente æquiuoca quadã ſui generis. Nihil aliud habet Ariſtotelica generatio foſſilium, & metallorum ex mineralib. vaporibus, halitib. horumq; miſtura, quæ neceſſe eſt ad certã formã eſſe determinata, vt ſui ſimile in diſpoſita materia procreare poſſint, ſimulq; quia ſiue materia determinata non ſunt, ei accedere. Iam de probatione Guiberti. Fundatum in virtute ſeminali metallorum figmentum eſſe, probare conatur, quia nulla ſit talis in metallis. Hoc rurſus probatur hoc argumento: *Si Deus in Geneſi, vbi creatio rerum deſcribitur, tantum legitur plantis & animalibus vim procreatricem & ſeminalem indidiſſe, non etiam lapidibus & metallis.*

Antecedens eſt: Ergo & conſequens.

Hæc excerpſimus ex pag. 6. 7. & 9. Aſſumtio eſt manifeſtæ literæ. Connexio probatur his verbis pag. 8. *Videtur per incluſionem plantarum & animalium Sanctiſſimus Dei ſpiritus nobis voluiſſe interpretari ipſum* (pro ſe) *excluſiſſe lapides & metalla à productiuo illo ſpiritu, & virtute ſeminali quam plantis & animalibus ſuppeditare voluit. Incluſio enim vnius, eſt excluſio alterius;* (Vt ſic) *arbitreris in curioſitatem Alchymiſtarum reſpexiſſe, atque hæc idcirco Deum feciſſe, nec in tota mundi creatione vllam feciſſe foſſilium ſiue mineralium mentionem, ne, ſi foßilia ab illa virtute ſeminali per incluſionem ſtirpium ac animalium, minime excluſiſſet, occaſionem errandi hominibus nimium curioſis & ſtolidis ſuppeteret, exiſtimantibus vitalem facultatem ac vim procreatricem lapidibus ac metallis non ſecus ac plantis, & animalibus ineſſe.* Hæc ſunt quæ pagellis 10. ad rem pertinentia continentur; cætera ſunt nugæ fatuæ.

Reſponſio: Nego connexum. Quædam enim in ſacris extant explicite, quædam implicite. Explicite nihil eſt de creatione angelorum, flammæ, aeris (Spiritum enim aliter interpretantur) lapidum, gemmarum, metallorum, ſemimetallorum, ſuccorum, & omnino omnium mineralium miſtorum in 1. Geneſeos; at neceſſe eſt implicite eſſe. Si enim non eſt: eximuntur iſta claſſe creaturarum à Deo intentarum, ita vt cum ſint, neceſſe ſit vel ab alio creatore extitiſſe, vt Manichæi ſenſerunt: vel præter Dei intentionem caſu, quod eſt Epicureorum. Atqui hoc totum eſt abſurdum, & alienum ab articulo creationis. Ergo & illud.

Ad probationem connexionis in argumento Guiberti dico, quod petat principium, & elenchum ignoret. Primum enim tollitur per NON VIDETVR. Secundo: Non ſi gemmis & metallis vniuoca generatiua cum plantis & animalibus non ineſt, plane nulla ineſt. Nam & æquiuoca poteſt ineſſe, & analoga, ſicut & plantis, animalibus, & zoophytis, quæ in genere ſuo (Nota: In genere, non in quauis ſpecie) ortum & æquiuocum, & vniuocum, & analogum habent. Tertio: Spiritus Sanctus in hiſtoria creationis contentus fuit principalia nominaſſe, & ſub iis etiam comprehendiſſe minus principalia, vt de ſimilibus ſit ſimile iudicium. Dicimus ergo ſicut ſub deſcriptione productionis animalium continetur & creatio zoophytorum: ita ſub vegetabilium ortus gemmarum, & metallorum, cum affinibus quæ ſunt inter elementa & plantas interiecta? Tacuit Deus vim lucis à qua procreatur lux & lumen in diſpoſitis: Tacuit generationem ignis & caloris, & ſpirituum: Tacuit qua vi caro ex ſanguine carnem procreet, os oſſa, & ſic de cæteris. Num ergo his omnibus detrahenda eſt vis propagatrix, & procreatrix ſui ſimilis? Sunt & multa potentia tenus tantum creata, quæ poſtea ſuis temporibus exoriuntur, nec ſunt inter illa quæ actu dicente Deo extiterunt. At ideo non negantur à Deo vim exoriendi, naſcendi, generandique accepiſſe.

In nutritione ſimul eſt tranſmutatio & procreatio ſimilis.

Quarto: ad axioma quod attinet de incluſione reſpondemus: Si Spiritus ſanctus dixiſſet Germinet terra herbam virentem TANTVM (non etiam aquæ: Herbas autem etiam in aquis naſci notum eſt) & facientem ſemen TANTVM (vel vt Guibertus exponit, in ſe habentem vim procreatricem ſeminalem.) Item de piſcibus & auibus: Creſcite vos TANTVM & multiplicamini; Et ad homines: Creſcite TANTVM, &c. quod non legitur de beſtiis terreſtribus: tunc incluſis his, pateret excluſa eſſe mineralia, ignem, & lucem. At non dixit. Ergo hæc non ſunt excluſa. Quinto: *Si tantum illa habent vim procreatricem in ſe quibus Spiritus ſanctus expreſſe eam tribuit, beſtiæ terreſtres non habent.* Nihil enim de his legitur explicite, & euidenter. *At conſequens non eſt: Neque ergo antecedens.* Ita abſolutus eſt Guibertus, qui ſibi videtur eximium ſapere in interpretatione ſcripturarum, quas tamen vtpote laicus, prohibetur legere niſi ſpeciali priuilegio Papæ, multo magis interpretari ad ſuum ſenſum.

Vbi expreſſa eſt excluſiua ibi incluſio vnius eſt excluſio alterius ſemper: vbi non eſt expreſſa, non ſemper.

Oppoſitus Syllogiſmus.

O*Mnia creata, quam naturam poſterius per ſe habere cognoſcuntur, eam acceperunt in prima creatione* ſiue actu, ſiue potentia, & ſiue expreſſe eorum fiat mentio in hiſtoria creationis, ſiue implicite.

Metalla

Metalla & gemmæ sunt creaturæ, quæ cognitæ sunt naturam habere inter elementa (simplicia vel confusa) & vegetabilia interiectam, atque adeo analoga procreandi sui similis potentia instructam. *Metalla ergo & gemmæ hanc suam naturam in prima creatione acceperunt*, atque ideo, si non explicite, attamen implicite intelliguntur historia creationis comprehensa. Nullus autem locus est in toto primo Geneseos ad quem possint aptius referri quam ad vegetabilium productionem, id quod indicant etiam multa naturæ conuenientis indicia. Sic enim venę sub terris pronascuntur, vt arbores videantur esse. In multis lapidibus cernuntur plantarum effigies: Et quia vegetabilis communis est etiam animalibus; ideo in mineris terræ etiam imagines animalium, vt piscium, côcharum, &c. Item partium, vt linguarum, dentium, cornuum, crurum, &c. inueniuntur, quibus principium vegetabile ad certam formam tendens non potest denegari. In arte chymica vis talis in salibus deprehenditur, qua de re vide Ph. Mülerum, Quercetanum & alios. Assumtionem probant tum naturales historiæ, tum per artem spectata experimenta, tum communis Ecclesiæ consensus.

Communiter enim omnes statuimus non ab æterno esse metalla, sed creata in tempore: Deinde non simul omnia sic creata esse vt ingenerabilia essent deinceps, & incorruptibilia, sed generabilia, & corruptibilia cum diuinis oraculis natura & experientia comprobat. Si generantur, necesse est vt vel confusaneo modo fiant, sicut ex aqua, & terra lutum, indeque per conglutinationem gleba & lapis; quod non est, vel ordinario alicuius determinati agentis in materia disposita motu. Hoc ex cœlo petunt multi, & soli principaliter ascribunt procreationem ad aurum tendentem primum, quod si assequi non potest propter accidens, subsistere aiunt citra, & sic nasci metalla imperfecta, & semimetalla; Gemmas quoque & semigemmas, quæ sunt gemmarum rudimenta, tanquam gemmæ nothæ. Nota: Vena bismuthi vacua argento, post aliquot annos argentum genuit in vasculis: Adamantes, rubini, &c. renascuntur in suis matricibus & gradatim maturescunt. Vt & perlæ. Dic qua virtute? Sed arte perspectum est, in terris inesse vim procreatricem in qua tanquam matrice adminiculis conuenientibus instructa, sunt spiritus motiui, & virtutes metallificæ, gemmificæque cum materia determinata, quæ dum fiunt naturaliter, & natura est principium insitum, necesse est in ipsis quæ generantur esse, & motum accipere à simili determinato quod actum habeat, &c. Ita & ignis ignem generat, & quæ igneam vim habent certum genus, ad quod sunt determinata, in apta materia cum & quando possunt procreant, multis interim inordinate euenientibus propter accidentia, quod & Aristoteli de monstris, & erratis naturæ a his fuit cognitum. Vide 2. de ortu cap. latinis 4. & in 3. Gen. an. cap. 11. Nihil virtute propria agit vltra propriam speciem. Si calor siue terræ siue solis gignit in terra gemmas & metalla, necesse est eum determinari & regi virtute naturæ alicuius quæ iam habet speciem, nisi fortuitus est ortus. Mathesius quem pluris facimus centum Guibertis, in Sarepta concione 111. Sicut Deus herbis virtutem seminalem indidit, ita varia metalla mineris verbo inseuit, & vna creauit vim seminariam in venis pendentibus & sparsis, vt in iis tanquam vera metallorum matrice collecta in metallum perficeretur, &c. Non solus Ficinus Philosophus, sed & gnari rerum metallicarum id affirmant.

Vide Agricolam lib. 5. de ortu subterran. c. 1. & Mathesium de orig. metall. concione 3. Item Anshelmi Boetii à Bood Gemmarium li. 1. cap. 8.

Deliramenta Guiberti in Cap. I. tract. 1.

I. NOlebat Guibertus in insana sua apologia Theologice disputare, & tricis metallicis diuina miscere. At in hoc capite adeo Theologus est vt pag. 2. velit *doctrinas & artes humanas eatenus esse amplectendas & probandas, quatenus sacris scripturis consenserint*. Ideo & vult Aristotelis, & aliorum Ethnicorum axiomata ad amussim sacrarum scripturarum examinari &c. Est in hac sententia valde prolixus, & importunus. Quia Gheuitis se addictum esse copiosissima narratione apologiæ ostendit. Suggero Gheuitis, velintne concedere huic suo pullo, vt omnia ad amussim scripturarum exigenda esse statuendum sit. Quid de Ecclesiæ iudicio? De traditionibus? de conciliis & patrum, papæque decretis? An falsum est, si quid non potest probari scripturis, habet autem ex iure Canonico autoritatem? Articulos fidei Christianę necesse est extare in scripturis. Cæteris si non aduersatur, probatis ratione, & experientia, satis est.

Nos poma natamus.

2. Pag. 2. Ingens quiddam molitur, sibique videtur vltra omnes antichymicos sapere, cum nemo sit stultior: *Rem difficilem aggredior*, inquit, *& quæ non ex iis, qui contra Chymistas ante me scripserunt, sed ex MEO SENSV depromta sunt.*

O acutos & subtiles sensus.

Regnum literarum in Lotharingia Guiberti.

Audistis Gigantem quendam, qui cœlum sit expugnaturus. Sane rem difficilem & tuis viribus adeo imparem aggrederis, vt statim in prima aggressione procubueris, vt bos cæsus humi. Stulte: Cur non abstines à mysteriis, cum sis nullius iudicii, nec experientię vllius solidæ? *Ex TVO vero SENSV*? At is est stupidus, iners, infelix. Tune sacras literas ex tuo sensu interpreteris contra illud 2. Pet. 1. ℣. 20. Si tui Ghesuitulæ hoc legerint, scribent tibi dicam. Non enim tuos sensus, sed Ecclesiæ te sequi volent.

3. Pag. 3. & 4. *Multa latere scribit quæ fere sub oculos cadant, quod Deus noluerit reuelare nobis arcana naturæ, & omnium operum Dei homo nullam possit inuenire rationem, &c.* Deprauate primum citat Ecclesiasten. Ea enim sententia non est de libro naturæ præcise, sed de Dei actionibus in regimine secundum prouidentiam, vt & Esa. 47. & alibi scriptum est. Interim Deus, quæ videntur, etiam futura, aperit suis Prophetis Amos 3. ℣. 7. Quod si nulla ratio etiam in naturæ operibus reddi potest, & Deus hic quoq; arcana non vult reuelare, qua confidentia in chymicos ex sacris insurgit Guibertus? Num in secretum Dei consilium irrepsit, & in tertio cœlo audiuit mysteria? *Solum hoc inuent,*

Eccl. c. 8. ℣. 17. Vbi de his operibus Dei quæ fiunt sub sole, quod est de recti. eius prouidentiæ actionibus. Esa c. 7. ℣. 31. Rom. 11. ℣. 33. 34. [illegible] 1. Cor. 2. 16. Iob. 36. 23. Sap. 9. 13.

ueni, inquit Salomon, *quod fecerit Deus hominem rectum, & ipse se infinitis miscuerit quæstionibus.* Vide cap. 1. & aliis multa in natura certa, quæ & affirmate sunt enunciata. Rom. 1. 19 20. S. Paulus ait quod *Deus etiam gentibus* τὸ γνωστὸν αὐτοῦ *in creaturis manifestauerit.* ὁ γὰρ θεὸς αὐτοῖς ἐφανέρωσε τὰ γὰρ ἀόρατα, &c. hoc est, vt Guiberto inseruiamus cui Græca sunt græca. *Deus enim illis patefecit. Nam inuisibilia eius è creatione mundi* ἀπὸ κτίσεως κόσμου) *per ea quæ facta sunt conspiciuntur & intelliguntur (* τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται) *Sempiterna quoq; diuinitas & potentia, vt sint inexcusabiles, &c.*

Ex quo loco pulcrum nobis argumētum est contra Guibertum. Nam si inuisibilia Dei ex creaturis, tanquam ex posteriore, innotescunt, necesse est metalla per Dei potentiam, & sapientiam ita in principio facta esse, vt per totum naturæ cursum esse cognoscuntur, nimirum generabilia & corruptibilia, adeoq; transmutabilia, tum in alia, tum in mutua. Sed & hoc sequitur: non omnem cōtemplationem gentilium in naturalib. esse reiiciendam, etiamsi sacris literis non sit expressa. Liber naturæ à Deo sic est collectus, vt etiam sua habeat principia. Quidam philosophorum (vt est lib. 8. tripart. c. 1.) iustum Antonium interrogauit, qui sufficeret codicum consolatione priuatus. Ei respondit Antonius: *Meus codex NATVRA CREATVRARVM est, & adest cum voluero, verbaq; mihi relegit Dei.* Disce, Guiberte, Philosophiam naturalem, sicubi lumen est à spiritu Sancto, hoc illustrare: sicubi non est, ex manifestatis in natura secundum rationem, & experientiam constantem sapientum iudicare.

Huc tendit societatis de rosea cruce institutum.

4. Scripserat Aristot. in 1. Meteor. 1. Physicos de meteororum igneorum, aereorum, aqueorum & terreorum natura inordinatiore partim dubitare, partim quædam attingere: (ὧν οἷς τὰ μὲν ἀποροῦμεν, τῶν δ᾽ ἐφαπτόμεθά τινα τρόπον.) Addit Guibertus, doctissimos viros *INNVMERIS argumentis aperte demonstrasse, eum in Meteorologia circa res multas esse hallucinatum.* Inde sic argumentatur: *Si in rebus non adeo abstrusis, sed quæ fere sub oculos cadunt maximi nominis Philosophi cæcutiunt, multo magis bardi, & ignauissimi Alchymistæ in tam abstrusis. Prius est: Ergo & posterius.*

Aristotelis circa meteora errores.

Guiberto non credo stolidiorem hominem esse in tota Lotharingia. Effutit ista animo hermeticos chymistas confundendi. At bardus, bliteus, & cæcus ille, imo fungus, & plumbum, non videt nihil offendi Hermeticos. Concedimus enim totum de truncis istis qui nesciunt discernere Lepram à lepra (quasi Guibertus possit) & qui vulgo quoq; obuia non capiunt, multumq; discrepant à sacris scripturis. Tales sunt illi à quibus per annos 40. & amplius didicit: non sapientes hermetici. Quod si omnes chymicos eodem notat crimine mendacium committit, sunt chymici nomine tantum: sunt re & nomine, qui plura noscendi naturam instrumenta habent, quam communes Philosophi scholarum. Nos contrarium ponimus: *Si sapientes hermetici per Dei gratiam, longa experientia, & ratione non tantum simplici, sed & cum Philosophorum scholasticorum rationibus collata, plurima & inuenerunt, quæ latuerunt Aristotelem totumq; peripatum, & verius explicarunt in omni genere naturalium, præsertim mineralium, de quibus perpauca habet Aristoteles, Guibertus iniuste in eos inuehitur, eisq; laudem scientia & experientia detrahit.*

Stultitia Guiberti in regno literario Lotharingia.

Pro sapientibus Hermeticis.

Est autem antecedens, vt iam constat publice. Ergo & consequens.

Calumnia est quod ait pag. 5. Chymicos inter ipsum, & sacras literas dissidium esse velle. Imo contrarium quidam moliuntur. Ego sæpe miror audaciam, qua omnia sua ex Cantico canticorū, & aliis libris sacris volunt deducere. Cibinensis etiam in Missam papalem transformauit opus lapidis: alii in passionem Christi, & symbolum Apostolorum, &c. quæ mihi neutiquam probantur.

Calumnia Guiberti.

5. *Libauius veræ lucis expers, & persuasione recta carens difficilis est persuasu Alchymiam transmutatoriam esse dissentaneam locis sacræ scripturæ.* Argumento: *quia prauis opinionibus imbutus nihil postea rectum putat, quod non earum (opinionum) vndequaq; oleat naturam.* Hæc illa anus loquacissima.

Contra Libauium.

Inuerto argumentum: *Qui prauis opinionibus imbutus nihil rectum putat nisi quod cum istis consentit, ei persuaderi non potest metallificam chymiam sacris scripturis esse consentaneam.* Ratio est, quia scripturæ principia vera, recta, iusta, nihil sunt aliud quam veritates, quibus vim faciunt opiniones prauæ.

Inuersio contra Guibertum.

Assumo: *Nicolaus Guibertus, Lotharingicum illud nefas, & dedecus literarum patriæ suæ, prauis opinionibus imbutus, &c. Ergo.*

Minoris declarationem in antecedente probo apologia Sathanica ipsius, & crimine in propriam patriam. Quod autem sit præoccupatus & imbutus prauis opinionibus, demonstrat tota hæc disceptatio, & in præsente puncto stolidissima reprehensio sententiæ *Marsilij Ficini*, cuius eruditio, & sapientia iam pridem per omnem mundum literarium fuit admirabilis: at iam temere conuellitur à tenebrione nauci, & nihili.

6. Pag. 7. Ficini sententia *de seminaria virtute & spiritu metallorum ex disposita materia simile ei metallo efficiente vnius naturam habet ipse, non minus est falsa, inepta, absurda, ridicula, quam pythagorica metempsychosis.* Ratio est: *In visceribus terræ nullum aurum gignitur ex alio auro, nec metallum ex alio metallo. Neque ergo extra terræ viscera. 2. Ea sententia prorsus est dissentanea scripturæ, nec potest affirmari absq; graui in Deum contumelia.* Hæc ille grandis Theologus Guibertus.

Contra Marsilium Ficinum.

Primum nego illam absurditatem ob ignorationem Elenchi parium, quo fœdissime & stolidissime in Ficinum fertur Guibertus. Secundo argumentum dico petere principium. Vnde enim scit ille fatuus in matricibus terræ id non fieri, cum saltem in superficie terræ inter impostores Paracelsicos per 40. annos impostoriam didicerit, nec in puteos metallorum descenderit? Ego argumentum inuerto: *Si extra mineram naturalem in vasis artificialibus, quibus adhibentur adminicula competentia, Spiritus metallificus ex metallo natiuo extractus, mercurium dispositum potest in sui generis metallum transmutare, etiam in natura vasis potest.*

Rationem reddit Aristoteles lib. 4. Met. cap. 3. οὐθὲν διαφέρει ἐν ὀργάνοις τεχνικοῖς ἢ φυσικοῖς ἐὰν γίγνηται διὰ τὴν αὐτὴν γὰρ αἰτίαν πάντα ἔσται.

Prius

Prius est: Probo: Si enim animam ex plumbo extractam cæmento iusto iunxeris regulo antimonii, plumbum fit, quod & Dioscorides fatetur: Et si spiritum æris in chalcantho, ferro debita arte sociaueris, in æs transit, suntq; hæc exempla irrefragabilia.

Ergo est & posterius.

Dabo duo pulcra corollaria Guiberto: Ita est in 4. Met. cap. 1.

In plantis, animalibus, & partibus ipsorum insunt virtutes qualitatum actiuarum & passiuarum quibus ipsæ operantur, & simplicem naturalemque generationem, quæ est transmutatio ab illis virtutibus efficiunt cum habeant (ὅταν ἔχωσι) *rationem ex subiecta materia vnicuique natura* (λόγον ἐκ τῆς ὑποκειμένοις ὕλης ἑκάστῃ φύσει.) Argumenta ex Arist.

Si hoc fit in plantis & animalibus, in quibus diuinior ratio est, & longe difficilior, magis fiet in mineralibus, in quibus illæ qualitates dominium habent expeditius & materiam obsequentiorem. Et sane ipse Aristoteles de fossilibus & metallicis in fine tertii Meteor. sic differit: *Facit metallica omnia exhalatio vaporosa cum includitur, & maxime in lapidibus propter siccitatem in vnum coarctatur, & concrescit cum excreta fuerit instar roris, aut pruinæ, quæ antequam fiant concreta exhalatione iam singula horum sunt.* Propositio.

Assumo: Fit autem istud in plantis, & animalibus, &c. multo ergo magis in mineralibus. Hic etiam alia ratio est ex symbolo mutuo, & alia ex vicinitate elementari. Assumtio.

Verum huc quoque respice Guiberte. In 2. Gen. an. 1. hæc habentur: *Dura, mollia, lenta, rigida* (γλίσχρα καὶ κραῦρα) *& quicunque alij affectus* (πάθη) *partibus insunt animatis, à caliditate, & frigiditate effici possint:* τὸν δὲ λόγον ᾧ ἤδη τὸ μὲν σάρξ, τὸ δὲ ὀστοῦν, οὐκ ἔτι (ποιήσειεν ἂν effecerint) ἀλλ' ἡ κίνησις ἡ ἀπὸ τοῦ γεννήσαντος τοῦ ἐντελεχείᾳ ὄντος ὅ ἐστι δυνάμει ἡ ἐξ οὗ γίνεται Loquitur de membris & integris vniuocis, & quærit vnde fiat vt homo gignat hominem, & in eo nascatur caro, os, cartilago, &c. Num qualitates actiuæ elementorum id efficere queant? Non. Tantum enim ab his sunt primæ & secundæ qualitates rei genitæ. Vnde autem est forma interna, fitq; os qua os, caro qua caro, homo qua homo? Respondetur causam eius esse motum materiæ semineæ. Vnde hic? A generante quod actu habet formam in materia, & ex potentia simili facit simile actu per semen. In æquiuocis ista similiter se habent. Cum enim in terra, & aqua sponte oriuntur plantæ, & animalia, calor & frigus externas, elementaresque affectiones conferre possunt, at rationem substantiæ non possunt. Æquiuocorum ortus.

Hæc enim est à motu procreantis ex seminio æquiuoco, quod Aristoteles ex calore temporis, & spiritu prolifico per vniuersum diffuso concipi ait; Sacræ literæ terræ, & aquis eam vim ex prima creatione residuam esse indicant. Cum in terra fiunt ossa, linguæ, dentes, crania, &c. quoddam rudimentum similis principii statuere cogeris, nisi fortunam appellare velis. Albertus lib. 2. de metallicis tract. 3. cap. 2. ex constellationibus causam petit; sed hæ nihil possunt vbi non est vis & dispositio in materia, seu insitum principium vnde & sunt naturalia. Ideo lib. 3. de Met. cap. 5. virtutem formatiuam non tantum in stellis & à cœlo influentem, quæ calidum digerens materiam metalli ad speciem dirigat, agnoscit, sed & in materia. Vide & cap. 6. De stellis vulgarem sequitur opinionem, de qua alibi. Ex dictis sic argumentor: *Si à qualitatibus primis dispositiones affectionesque externæ proficisci possunt, non autem rationes internæ quibus vnumquodque est id quod est, neque videtur quicquam constitui densis, humidis, siccis*, vt est cap. 3. lib. 2. Gen. an. *ratio qua aurum est aurum, & æs æs, ferrum ferrum, &c. item non potest vi illarum qualitatum existere.* Sit enim aliter; Ergo mentitus est Aristot. rationes, quibus quodque est id quod est, prodire ex virtutibus elementarium qualitatum, cui tamen tota natura astipulatur, cum certum sit nihil agere virtute propria vltra propriam speciem.

Est autem antecedens: Ergo & consequens.

Iam quære quodnam sit illud principium specierum mineralium procreatiuum. Aut enim aliunde accedere oportet vt in generatione spontaneorum, aut mineris insitum esse. Nihil audis, Guiberte, alienum à diuina Philosophia scripturarum. Autoritatem Marsilii confirmat Anshelmus à Bood lib. 1. Gemmarii c. 8. & Albertus lib. 1. de rebus metal. c. 4. cum aliis multis naturæ, artis, & experientiæ præsidiis munitis, quibus collatus tu cum tuis plane es fungus putridus.

7. Suauiter delirat Guibertus pag. 8. vbi putat Deum ideo in expressa litera non fecisse mentionem virtutis seminatiæ mineralium (inclusionem vocat) eamque tantum vegetabilibus & animalibus ascripsisse, *ne suppeteret occasionem errandi hominibus stolidis existimantibus vitalem facultatem, & procreatricem vim lapidibus quoque & metallis non secus ac plantis & animalibus inesse*; quod tamen postea factum vidit Guibertus ab insanis Alchymistis, &c. O te malum Theologum Guiberte. Num Deus non viderit id quod futurum erat? An etiam alchymistæ aliquid possint contra Dei voluntatem, & potentiam? Si voluit cauere Deus ne tale quid fieret, an non potenter cauerit? Ausis tu aliquid, quod Deus ab initio ne fieret, cauit, nimirum in his, quibus conditionem nullam appendit, nec liberum arbitrium dedit? Sed cur etiam calumniaris? *Vitalem facultatem & vim procreatricem non secus ac plantis & animalibus inesse, quis hermeticorum chymicorum tuo sensu dixit?* Talis fuisse dicitur Morio ille qui seminauit aureos nummos, eosque conspectis floribus herbæ, quæ dens Leonis vocatur, putauit crescere. Quicunque hermetici sic locuti sunt æquiuocam & analogicam procreationem intellexerunt, vt & vitam metaphoricam Cardanus cum aliis, quos vos stolidi nugatores putatis absq; modificatione seu tropo loqui. Attende vero ad tuam rationem. Si Deus tacendo cauit ne affirmaretur, cauit etiam ne negaretur, atq; ita etiam tibi obstitit. Deinde si cauere voluisset, non manifestasset singularium naturã, nec hominibus dedisset obseruationis instrumẽta. Frustra cælatur id cuius & copia datur, & ars examinanda.

8. Pag. 9. *Ab vno omnia alia eſſe temere & falſo affirmarunt.* Homine imperito nihil iniuſtius. Apophthegma chymicum eſt: *Omnia ab vno, omnia ad vnum.* Senſus eſt Theologicus de principio & fine omnium: Eſt & hieroglyphicus chymicus. Elixyr ex vno per vnum in vnum tendit, atque ita omnia eius ſunt vnum quid. Ad metalla quod attinet, omnia ſunt ex mercurio, & in eum reſoluuntur. Poteſt contingere per imprudentiam artificis, vt dum aurum inſtituit aliquod fiat ex imperfectis. Cæterum affines ſententiæ ſunt apud Eccleſiaſten c. 1. ℣. 7. & c. 4. ℣. 20. omnia pergunt ad vnum locum. De terra facta ſunt, in terram reuertuntur. Idem dicunt qui de prima materia, communi tranſmutationum ſubiecto loquuntur. Guibertus præ ſtultitia, aut calumniandi feritate videre id non poteſt quod omnes ſapientes. Ablegemus eum ad Crollium, & fraternitatem de roſea cruce, vel potius ad hæreticæ prauitatis Inquiſitores, vt dicat quotnam principia rerum abſoluta ſtatuat.

9. Eadem pagella delirat in Phyſica communi, cum inquit: *Semper deinceps* (à prima creatione) *certum ex certo ſecundum genus ſeu ſpeciem ſuam produci ipſo aere beneficio ſolis, & lucis promouente vim genitalem, terræ inſitam à Deo in prima creatione.*

Non vnum eſt delirium. 1. Non cogitat de æquiuocis, & analogis generationibus vbi non ſimile procreat ſimile ſecundum ſpeciem. 2. Ridiculum eſt effatum de aere. Quæ intra animalium matrices fiunt, aerem externum non admittunt, niſi, qua maternis ſpiritibus iungitur, & id ſine luce ſolis. 3. Non luci, ſed calori id opus inſtrumentale Phyſici aſſcribunt. Is eſt ſolis, ſeminum, atque etiam excrementitiæ materiæ iuxta Ariſtotelem. Adde matricis calorem tum proprium, tum aduentitium. 4. Vim genitalem terræ inſitam agnoſcit. Et tamen ante non niſi plantis & animalibus datam eſſe potuit concedere. Nauiga Anticyras Guiberte, vt corrigas tuum de patria tua dictum: *In tuo loco nihil eſſe laudabilium ſtudiorum*, quanquam ſimul confirmes tuo exemplo illud Prouerb. 26. ℣. 16. *Sapientior ſibi ſtultus videtur ſeptem viris loquentibus ſententias*: Et: cap. 27 ℣. 22. *Si contuderis ſtultum in pila quaſi ptiſanas feriente deſuper pilo, non auferetur ab eo ſtultitia eius.* 5. Vim genitalem inſitam terrę particularem reſpectu generationis omnium eſſe non cogitabas. Quid dicendum de his quæ non in terra procreantur, ſed in animalium matricibus? Item de his quæ in aqua, & nonnunquam in nubibus & aere? Cur principium inſitum ſeminibus, aut foris acceptum omiſiſti?

Cap. II. Tract. I.

Vbi agitur contra eos qui metallificium probare conantur argumento differentiæ accidentalis metallorum.

THema ſic formatur: Alchymia metallorum perfectiua eſt vana, fabuloſa, imaginaria. Argumento: Quia metalla non ſolum accidentibus, ſed & ſpecie differunt.

Syllogiſmus:

Si metalla non ſolum accidentibus, ſed & ſpecie differunt, Alchymia, quæ circa metallorum perfectionem verſatur eſt vana, fabuloſa, imaginaria.

Prius eſt. Ergo & poſterius.

Aſſumtio declaratur pag. 11. & 14. vbi proponitur 1. triplex modus generationis metallorum, nempe per ſeminariam virtutem: per modum cum tranſmutatione & tempore, & per alterationem, ſeu accidentium perfectionem, quando videantur aliquibus metalla non differre ſpecie, ſed tantum accidentibus, quæ ſententia verboſe adducitur. 2. Adduntur duo argumenta tertiæ opinionis. 3. Negatur iſta differentia, atque ita ad probationem aſſumtionis, dicitur metalla non accidentibus tantum, ſed & ſpecie differre.

Proſyllogiſmus aſſumti: pag. 12.

Aut perfectus mundus à Deo conditus eſt, aut imperfectus. Non imperfectus. Perfectus ergo.

*A*ſſumtio probatur: Si imperfectus eſſet conditus, Deus non fuit ſapiens & omnipotens.

2. Mundus eſt perfectus conditus. Ergo non imperfectus.

(Eſt reciproca argumentatio qua quæſtio tranſit in argumentum.) *A*ntecedens probatur: Quia vidit Deus omnia quæ fecerat; Et ecce erant valde bona, id eſt, perfecta; Geneſ. 1. 31. Eccleſ. 39. 21. Marci 7. 37. Notatur ibi ſignum *Omnia, Cuncta, Vniuerſa*; quod indicat nihil excipi; Et ſic etiam metalla comprehendi.

Probatur 2. Deuteron. 32. ℣. 4. *D*ei (petræ) perfecta ſunt opera.

Probatur 3. Eccleſiaſtæ c. 3. 14. *D*idici quod omnia *D*ei opera perſeuerent in perpetuum. Non poſſumus eis quicquam addere, nec auferre quæ fecit *D*eus.

Probatur 4. Sicut *D*eus homines, & animalia perfecta condidit, ita & flores, fructus, metalla: non condidit *oua*, vt ex eis fierent aues.

(In hoc ſingularis vis eſt: *A*riſtoteles putat in terrigenarum ortu aut vermem, aut ouum præexiſtere debuiſſe. Non ouum: Ergo vermem. 3. Gen. anim. vlt. Guibertus innuit; Si metalla eſſent imperfecta condita, vt per accidentium mutationem poſtea debuerint perfici, eſſe perinde, ac

ſi Deus

si Deus non bestias perfectas, sed vermes, vel oua condidisset. Hoc non est. Neque ergo illud.)

Probatur 5. tempore creationis quod *autumnum* fuisse coniicit Guibertus, quia eo omnia sunt perfecta.

Iam si omnes mundi species perfectionem suam habuerunt in principio creationis, etiam metalla. Illud est: Et hoc ergo. Consequenter:

Quæ perfectiones suas habuerunt in creatione prima, non differunt solis accidentibus, sed etiam essentialibus & propriis differentiis.

Metalla habuerunt suas perfectiones, &c. Ergo.

Propositio roborari potest: Sit enim non: Ergo: In prima creatione aliquid fuit imperfecti; quod absurdum; vt patuit.

Inde resumitur propositio: Putat enim Guibertus, *si metalla perfecta specierum differentia sunt condita, falsam esse distinctionem accidentalem, & ex consequente sic non perfici, vt ex rudi prouehantur in vnam speciem absolutam quæ est auri.* (Si suam perfectionem vnumquodque in principio accepit, in ea tanquam fine essentiali acquiescit, nec mouetur vlterius, nec alterum alteri tanquam perfecto imperfectum est subordinatum. Si hæc non est: Cadit opinio qua putant quidam metalla imperfecta auro subordinari.)

Probatur sexto: *Si Deus metalla rudia & inchoata non autem perfecta creauit, caussa afferenda est, cur nō condiderit perfecta*: Item cur natura non absoluat inchoata opera quæ tamen iussa sit absoluere.

Atqui nulla apparet caussa. Ergo.

Hoc argumentum etiam per se arguit thema: *Si enim metalla ex rudibus per accidentarias mutationes perfici possent, talem naturam à Deo accepissent, & insito motu ex imperfectis tenderent ad perfecta. At hoc non est.* A nullo n. est visum, nec historia cognitum. Item: Si ex rudibus perficerentur, potius ille modus esset qui fit *per transmutationem cum tempore.* (Sicut nascuntur poma.) At Alchymistæ in momento (proiectioni) perfectionem promittunt. Hic campum inuenit Guibertus. Acriter n. inuehitur in eos qui dicunt arte perfici in momento quod natura non possit nisi lōgissimo tempore. Fit nouum Thema: Momentanea perfectio est temeraria, impia, ab omni ratione aliena: Argumento: quia ei reclamat sacra scriptura. 2. Est impossibilis. 3. Nullo modo congruit Alchymistarum traditionibus Mosaica Philosophia. Hæc est res capitis Secundi. *Nouum Thema.*

NOTA. Lib. 1. expugnationis cap. 12. & 13. eadem opinio quorundam chymicorum discutitur, & naturalibus argumentis refutatur, quanquam tota moles argumentationum capitis 12. exeat in VIDENTVR. Libuit Guiberto *tandem thesin denuo* disceptare argumēto, vt putat, scripturæ sacræ. Cum autē ea sententia sit non simpliciter chymicorum, sed quorundam tantum, conatus solummodo erit particularis. *Non enim si hoc modo non fit transmutatio, nullo modo fit.* Deinde aduertendum est quosdam exponere thesin hanc suam per analogiam, & similitudinem, non per vniuocationem & essentiam, non sentientes ita plane esse, sed similem affectionem, & habitudinem esse. Ita enim facile & procliuiter transmutantur, vt non nisi accidentibus differre videantur. Tertio siue accidentalis sit differentia, siue essentialis, transmutatio nihilominus obtinet. In cœlo sunt stellæ & æther: Stellas vocant densiores partes suorum orbium, quasi tantum densitate & raritate differrent. In elementis semper superius respectu inferioris se habet vt forma ad materiam, cumque differant specie; tamen sic facile permutantur, vt non nisi raritate & densitate, primisque qualitatibus distincta videantur. Id manifestum est in aqua, vapore, aere: mistis halabilibus, halitu, spiritu ignis. Hæc enim vltro, citroque commeant. Hinc veterum sententia de congregatione & disgregatione, quæ 1. Metaph. 3. tribuitur Anaxagoræ. Vide 3. de cœlo, c. 7. & lib. 1. de ortu c. 2. tex. 10. &c. Aristotelici species differre vt numeros tradunt. Facile mutantur adiecto, detractoue aliquo. In mistis sic differunt species chalcanthi, quarum vna in alteram etiam sponte naturæ mutatur: Et est chalcanthum vnum ex principiis sulphureis, seu actiuis metallorum. Ita sulphura commutantur & sales. Argentum viuum modo solutum est, & suæ naturę, modo coagulatum & fixum in corpus metallicum, vel minerale, vt minium, ex quo rursus reducitur. Gemmæ paulatim perficiuntur, suntque aliæ species in forma imperfectionis, aliæ cum sunt perfectæ, vt in amethystis, & carbunculis videre est, vnde & arte sunt transmutabiles. In vegetabilium, & animalium genere habes transmutationes tam in generatione, quam nutritione admirabiles; Et sunt in omnibus species distinctæ; sed quæ nihilominus sunt subordinatæ & transmutabiles. Ita n. iusserat Deus ferrę fructum crescere, multiplicari, nutriri; quæ sine transmutatione fieri non possunt. Nos dicis causa Guiberti rationes examinabimus non curantes siue accidentibus differre dicas metalla, siue speciebus, saltem hoc notando, quod hæc duo non sint dissentanea omnino. Nam accidentia differunt. Quædā enim sunt eiusmodi vt simul speciem distinguant, qua ratione Arist. sua elementa confecit: Quædam non sunt distinctiua specierum. Si illa respicimus, perinde fuerit, accidentaliter, an specie differre dicas. Sed ad Guibertina.

Vide Albertum lib. 3. de metallis c. 7. & 9. tract. 1. & lib 3. tract. 2. c. 6. vbi generationem metallorum dicit esse circularem ad se inuicem.

Nihil interest ad metallorum transmutationem siue ea specie siue accidentibus differre dicas.

Responsio ad argumentationes.

IN syllogismo negatur connexum. Differant enim & specie, & accidentibus specificis, & aliis non tollitur sententia perfectionis ex speciebus subordinatis quæ sunt species imperfectionis, & rudes quodammodo. Hinc opponimus syllogismum talem:

Si accidentibus specificis transmutatis fit transmutatio specierum inter se determinatarum, non est vana, temeraria, & imaginaria opinio de transformatione metallorum mutua per accidentium imperfectionis in perfectionem progressum. Illud est: Et hoc ergo.

Propo-

Propoſitionem probo: quia metalla accidentibus ſpecificis differunt, ſicut & elementa, & metallorum principia ſulphur chalcanthoſum, ſales minerales, & argentum viuum, quæ eliciuntur ex reſolutis.

Aſſumtio certa eſt. Tranſmutatis enim ſpecificis, ſpeciem tranſmutari neceſſe eſt, vt in elementis, & cæteris dictis. Ita *proprio ſublato deſtrui naturam*, phyſicorum & logicorum axioma eſt, quod & definitionibus probatur.

Quid ergo iam profecit Guibertus operoſis ſuis ad aſſumtum argumentis? Quid enim tum poſtea? Sint metalla ſecundum ſpecies & condita perfecta, & poſt creationem. Talia ſunt creata qualia poſtea in natura inuenta, exceptis his quæ per maledictum acceſſerunt. Sunt autẽ tranſmutabilia, vtpote generabilia, & corruptibilia.

Hæc proprietas includitur perfectioni eorum. Eſt enim pars naturæ. Sic conditæ ſunt plantæ, & beſtiæ omnes nimirum tranſmutabiles, generabiles, & corruptibiles, non obſtante diſcrimine ſpecifico. Hinc veteres materiale principium ſtatuerunt quod viderent tranſmutationes fieri manente materia prima, quod etiam in ſacris dicitur. Si accidentia à ſpecie inſeparabilia tranſmutantur, neceſſe eſt ſpeciem ipſam tranſmutari. Siue ergo dicas tranſmutationem fieri tranſmutatis accidentibus, ſiue ſpecie, eodem res redit. Si ſanus fuiſſet Guibertus oleum & operam in quæſtione hac non tam temere perdidiſſet. Prodit autem ſuam fatuitatem dum putat ſe ſingulare quid & magnum dixiſſe, cum tantum ſit nugatus temere.

Quædam conſideratu digna in cap. 2. tract. 1.

Quomodo ſpecies in ſpeciem non tranſmutetur & tamẽ ſpecies permutentur.

I. PAg. 10. ait: Axioma, *ſpecies in ſpeciem non tranſmutatur*, ab omnibus recte philoſophantibus citra aliquam controuerſiam eſt receptum. Sed ſciendum non ſine determinatione receptũ eſſe, & in ſua oppugnatione Guibertus ipſe modos quoſdam determinatiuos propoſuit. Phyſici & chymici dicunt non fieri ſpeciei in ſpeciem tranſmutationem, niſi fiat reductio in primam materiam, quę omnium ſpecierum eſt ſuſceptiua. Prima materia aut eſt ſimpliciter omnium tranſmutabilium prima, vt terra omnium hominum & beſtiarum, & plantarum, &c. aut cuiuſque generis. Ita prima metallorum eſt mercurius. Metallum non tranſmutatur, niſi in communi hac materia. At nihilominus ſpecies in ſpeciem non tranſit hoc ſenſu: Cum ex ſanguine fit caro, os, vel aliud membrum, id vnde ſpecies ſunt perire neceſſe eſt, manente ſubiecto quod eodem motu aliam ſpeciem ſuſcipit, vt ſit vnius corruptio generatio alterius. Forma ſanguinis non mutatur in formam oſſis, ſed illa pereunte hæc emergit. Quia vero non ſola forma ſpeciem conſtituit: Formæ enim corporeæ ſine corpore non ſunt: Sed vna materia quoque ſingularis, efficitur vt vtrumque dicatur tum vt aliqua ſpecies in ſpeciem non tranſeat, tum ſpecies in ſe mutuo ſint tranſmutabiles, fiatque ex aqua aer, ex olere & aqua chylus, ex chylo ſanguis, &c. Compendio: non formaliter ſpecies in ſpeciem tranſit ſed materialiter ob principii materialis genericam communionem. Vide Albertum lib. 1. tract. 1. c. 9. de rebus metallicis.

2. Pag. 11. tres modos tranſmutationis diſtinguit, ſed hi coincidere poſſunt. Nam modus generationis cum tranſmutatione & tempore principium motus accipit naturaliter à ſeminali virtute vniuoca, vel æquiuoca: Deinde per imperfectionis formas fit progreſſio, mutanturque ſimul ſpecificæ proprietates, quibus mutatis conſequenter pronunciatur ſpeciem eſſe mutatam.

Perfectio mundi.

3. Pag. 12. Grande argumentum meditatur Guibertus, negans *mundum à Deo imperfectum conditum eſſe ſed perfectum, &c.* Non offendit hoc chymicos. Deus etiam elementa perfecta creauit, & tamen ea accidentibus ſpecificis diſtinguunt phyſici, ſuntque ipſa tranſmutabilia. Notandum quædam non actu perfecta condita eſſe, ſed potentia tantum, ratione principiorum in natura quorum vi ſuo tempore prodeant, vt omnes poſteri protoplaſtorum, omnes plantæ & beſtiæ poſteriores. Ita & de mineralibus ſtatui poteſt. Deinde à prima perfectione ad ſtatum maledicti non valet conſequentia. Ab initio natura non erat vanitati ſubiecta, nullum ibi monſtrum, aut erratum. At hæc poſt peccatum euenerunt vi maledicti. Rom. 8. ℣. 20. & ſeq. Ita perfectio prima talis eſt vt poſſit imperfectio appellari reſpectu futuri ſtatus 1. Cor. 15. 42. & ſeq. c. 15. 10. Aliud eſt relate dicere, aliud abſolute. Qui fit quod ciuitas Dei in Apocal. tantum auro & gemmis conſtare ſcribatur, non autem argento, ferro, ære, &c.

Apoc 21. 18.

4. Eadem pag. valde ſimplex eſt citatio ſententiæ Salomonis ex Ecclef. 3. *Rebus à Deo creatis nihil poteſt addi, nihil detrahi. Ergo chymici metalla à Deo creata non poſſunt acceſſu alicuius perficere.* Concilium Valentinum ſecundum ſententiam expoſuit de immutabilitate præſcientiæ & prædeſtinationis Dei. Hieronymus intellexit de agnitione Dei ex operibus, quæ ab initio vſque ad finem mundi conſeruantur. Homo nullum poteſt adiicere ad naturam; Et tamen Deus naturalia tranſmutabilia ſic creauit vt cum numero non poſſint perpetua eſſe, ſaltem ſint ſpecie, & ideo generationes inſtituit. Dedit & artem hominibus qua multa naturalia imitantur, multa faciunt meliora: neque tamen hoc eſt addere aliquid Dei operibus, quia Deus ita creauerat ea, vt poſſent corrigi ſi quæ in via generationis per aliquod accidens deceſſiſſent, quanquam in perfectionibus nõ omnis exorbitatio ſit emendabilis. Ita nihil poteſt detrahi operibus Dei. Nam quæ etiam patiuntur detractionem, talia ſunt à Deo facta, vt in corruptionibus videre eſt, & in his in quibus peccatum eſt exceſſu. Non additur quid operibus Dei cum ex plumbo artis ope fit ſtannum, & ex ligno lectica, neque detrahitur, cum argentum corrumpitur in ſcoriam. Non enim homo diſpoſitiones tales

dedit,

dedit, sed Deus. Adde quod multa talia in natura sine hominis ope fiant. Num ergo & natura Deo aduersa est? Considera & artem agricolarum, & aliorum plurium opificum, vt pistorum, pellionum, & similium, qui à natura rudem materiam acceptam perficiunt artis industria. Transi Guiberte, in culinam, & pharmacopœam. Inuenies multas perfectiones homini concessas Deo potentiam talem rebus conferente. Quid de medicina dixeris? Natus quidam est sine cuticula, alii non perforati, alii abundantes. Addere & subtrahere hic & licitum fuit, & non sine Deo. Non disputatione sed vexatione eludendus est fatuus. Detractis testiculis ex viris fiunt spadones. An hoc impossibile? Auari addunt pecuniis, detrahunt prodigi. Lupi minuunt numerum gregis &c. Dicet fatuus; Ego non hoc volui. Quid ergo aliud stulte? Cur generaliter loqueris? Disce Mathematicā, Physicam, Logicam & alias artes rectius.

5. Iterum eadem pag. *Deus protoplastos non creauit infantes, sed firmæ ætatis homines: Sic & bestias & flores, fructusq; &c.* Non attendis quid garrias Guiberte. Protoplastos quidem Deus fecit perfectos, sed non eorum posteros. Et hominem quidem fecerat inexterminabilem, at non cætera materiata. Quis autem fuit causa imperfectionis post paradisum? An non peccatum & maledictum? Bestię exterminabiles sunt creatæ, licet perfecta natura. In floribus es ridiculus. Flos non est vltimę perfectionis, sed eam antecedens dispositio. Tunc n. perfecta planta est quando generauit id vnde similis potest nasci, estq; status in semine, non in flore. Id patet verbis Mosis Gen. 1. ℣. 11. & 12. plantæ iubentur semen suum, vel fructum producere, iuxta speciem suam. Sic fecerit Deus plumbum, stannum, ferrum, æs, argentum, aurum perfecta quæ tunc erant: at nostra in materiæ potentia reliquit, & artem perficiendi ex lapidib. concessit. Hoc adeo non tollit generationis ex materia potētiam, & transmutationem vt etiam statuat. Vnde n. alerentur viuentia si perfectiua creatio obstaret transmutationi? Vnde generationis & corruptionis vicissitudo ēt in mineralib. Quorum primordia sunt transmutabilia, ipsa quoq; transmutantur, & si possunt fieri diuersarum specierum vnius generis principia materialia, quæ stoliditas est negare transitionem ex vna specie in aliā determinatam? Ita Deus multa fecit putrescibilia. Ex his putrefactis cum segregatur animale principium, & concoquitur subiecta materia fit bestia tam natura sola, quàm arte adiuuante. Negas Deum creasse ouum: nimirum actu: At potentia ēt creator ouorū est ex quibus postea gignuntur pulli. Deus fecit reptilia perfecta. At quā multa mutant speciem? Aliqua & genus aliud asciscunt, vt cū ex vermibus fiunt aues non solum muscæ, sed & anates, & anseres, vt in Scotico mari multis testibus. Supra dictum est generationem ex verme Aristot. non visam esse absurdam. Inde argumentum: *Si hoc contingit in nobiliore genere animalium, multo magis in ignobiliore mineralium quod est vicinum elementis.*

6. Pag. 13. Metalla distinguuntur essentialiter, & propriis differentiis, *quæ diuersas, & inter se incommunicabiles formas efficiunt.* Pueriliter garris. Si etiam materię essent incommunicabiles, & formę incorruptibiles, aliquid diceres. Est in metallis principium, quod formam alterius metalli ex materia expellere potest, & illam formam ingenerare cuius illud erat principium. Sicut ignis in disposita materia ignem procreat.

7. Pag. 14. *Alchymistæ à sacris oraculis desciscunt.* Hoc mendacium est hominis calumniosi. Si autē illi nebulones hoc fecerunt in quorum societate Guibertus fuit 40. an. distinguere debuit.

8. Pag. 15. *Si metalla ex rudibus possent perfici, natura id intra vel extra venas tentaret. At non tentat. Ergo.*

Resp. Guibertus & rationis & experientiæ se rudem esse in assumto demonstrat. Ratio ipsa dictat, si nascuntur metalla, ea ex imperfectis, & rudibus paulatim progredi vsque ad perfectionem, vbi necesse est aliquod mouens specificum existere, idque materiæ ipsi insitum. Si naturale est. Deinde si experientiam consulimus, audiamus Matthesium contestantem venam bismuthi in suis vasis crescere, & quandam nihil argenti continentem post annos aliquot argentum multum fudisse. Ita est de plumbi, & ferri mineris; Ita de ære ex ferro. Halonitrum recrescere in cumulis vulgo notum est. Verum de his alibi. Stultus putat sensibiliter debere ex argento viuo per plumbum & reliqua media in aurum mutari, aut sic mutata esse cognosci. Sed errat in modo artis & naturæ. Non fornaculæ carbonariæ Guiberti, nec plumulæ molles, aut vmbraticæ phantasiæ ea de re sunt consulendæ, sed metallici peritissimi, qui etiam in immaturas venas non raro incidunt. Vide lib. 3. metall. Alberti c. 6. tract. 2.

9. *Libauij effrenata audacia eo progressa est vt audeat profiteri in ictu oculi & momento temporis posse effici aurum &c.* Deliras miser, & nescis quid garrias. In momento & instante proiectionis transmutationem fieri, & ratio & experientia docet. Ratio: quia si disposita est materia principium potestate maximum mole minimum, cito effectum præstat. De experientia: Num tu ignoras vim fulminis in metalla, & res alias? Num ignis & pyrii pulueris? Affunde aquam causticam stibio. In momento efferuescet. Ita si solutionem auri & oleum tartari confuderis, cuius rei exempla sunt plurima. Si aceto incoxeris lithargyrum, affuderisq; liquori claro aquam cum particula salis, momento in corpus redit, sicut & cum plumbi oleo addis spiritum salis, vel alium similem, vide vim salis Gorgonei vel olei Zuingeri, & medicinæ eius qua aurum soluitur in mercurium. Momentanea ista mutatio pluribus exemplis in natura, & arte est certa; Et tamen imperitissimus rerum Guibertus audet id vocare impium, à ratione alienum, temerarium? Quid si vidisset Kellæum ex auro argentum viuum puncto efficere? Si ex sublimati liquore mirabilia? Et est sane argentum viuum exaltatum agens validissimum, nec habet validius in tota mineralium classe, si cum sale nitri, vel ammoniaco, & chalcantho præparetur. Quidam proferunt illa: Omnis motus fit successiue, & in tēpore: Nihil simul fit, & factum est, &c.

Proiectio in instanti mutans.

Sed

Sed hæc de naturali ex principio insito paulatim procedente dicuntur, non de violentis mouentibus. Deinde contingunt etiam in naturalibus, vbi sunt agendi & patiendi dispositiones in proxima, eaque procliui potentia. Hic absoluitur actus in instanti. Omnis perfectio vltima est in momento. Chymici suum agens longo tempore præparant. Præparatum vim habet subitaneam in materiam propinque passiuam. Magnes agit naturaliter. At is momento vel rapit, vel proflat ferrum. Quod tribuunt basilisco, est basilisci hieroglyphici apud chymicos. In sympathiis, & antipathiis occurrunt exempla etiam stupenda, quæ non cadunt sub istas physicorum regulas, omnino luminis, ignium, & spirituum est velox effectus. Nisi fatuus esset Guibertus, & in tota Alchymia, naturaque hospes, tam turpiter non deliraret.

De cap. 3. tractatus 1: cuius Thema est Alchymiam transmutatoriam metallorum esse vanam, imaginariam, fabulosam, arti, & naturæ prorsus impoßibilem.

Ad Lora & virgas eum qui propter dissensionem physicam viros doctos cruci addicit.

HOc capite adeo insanit Guibertus vt etiam in crucem adigat Libauium. Ego vero rideo hominis maniacam amentiam, putoque non elleboro, sed loris acribus, & virgis compescendam. Res ipsa hæc est: Thema in summa capituli enunciatur verbis quæ præmisi. In ipso capitulo pag. 16. ita proponitur: *Quidam concedunt specie differre metalla, at nihilominus ea transmutari posse admittunt.* Contra: *Transmutationes Alchymistarum adeo excedunt naturalem ac humanam potentiam, vt procul omni dubio sint in eorum numero, quas Deus posuit in sua potestate, & quas speculationibus inaccessas, minimeque peruias esse voluit.*

Pag. 21. ita: Transformationes, quas moliuntur chymistæ esse nullas, vanas, impossibiles, & debere numerari inter res quæ non sunt, nunquam fuerunt, nec posthac esse possunt, vt scillæ, & chimæræ. Non curemus quid insanus homo declamitet. Thema est ad disputationem accommodatum:

Pag. 17.

Transmutatio metallorum chymiæ hermeticæ impoßibilis est naturæ, humanæ potentiæ, atq; etiam angelis.

Argumentum: Quia est ex numero eorum quæ Deus in sua solius potentia posuit, & noluit humanis speculationibus esse peruia, hoc est, est miraculum.

Syllogismus:

Syllog. principalis.

Miracula sunt solius potentiæ diuinæ & creaturis, naturæ, homini, angelis, impoßibilia.

Transmutatio metallorum chymicæ hermeticæ est miraculum.

Transmutatio ergo metallorum chymiæ hermeticæ est impoßibilis naturæ, arti, (imo & *) angelis.*

Propositio probatur otiose specialibus miraculis multis, vt his quæ per Mosen Deus fecit, statua vxoris Loth, oleo Elisæi: panibus multiplicatis, &c. Item filii Dei miraculis in nouo testamento: Probatur & testimonio Diaboli, qui probaturus num Christus esset filius Dei, lapides iussit in panes mutare: quia probe nouerit nec bonos, nec malos dæmones, neque etiam naturam posse perficere transmutationes rerum corporalium in rei veritate, sed solum Deum.

Bonus testis. Pag. 18.

Probat tertio Ethnicorum testimonio, vt Homeri, Ouidii, aliorum.

Probat quarto commentatoris metaphysici sententia:

Impoßibile est vt formæ separatæ transmutent materiam.

Probat quinto: *Non est minoris potentiæ rem vnam in aliam transferre quam de nouo creare. Hoc est Dei solius. Ergo & illud.*

Nouum argumentum, quod II.

Est autem hoc etiam singulare argumentum:

Substantias in alias transferre est eiusdem cuius est & denuo creare.

Non enim est potentiæ minoris.

Transmutare metalla per chymiam hermeticam est Substantias transferre in alias. *Ergo*: Ex consequente: cum de nouo creare substantias sit Dei solius, etiam transmutare metalla per chymiam hermeticam erit solius Dei: Igitur nec naturæ, nec potentiæ humanæ, nec angelorum.

Creatio duplex.

Illustratur distinctione creationis. Est enim duplex. 1. ex nihilo aliquid facere. 2. aliquid ex aliquo facere sine præcedente dispositione, quæ alterationibus, & corruptionibus perficitur.

Aliud:

Arg. III.

Si transmutatio metallorum chymica poßibilis est, aut fiet cum transmutatione & tempore, aut per creationis speciem.

Neutro modo est poßibilis. Simpliciter ergo est impoßibilis.

Disiunctio probatur, quia genera eorum quæ fiunt ne fingi quidem plura possunt. Aut generatione, aut creatione fiunt substantiæ.

Arg. IV.

Eadem forma aliter tantum proponitur.

Si aut generatione aut creatione necesse est mutari metalla, impoßibilis est eorum transmutatio.

Prius est: Ergo & posterius.

Probatur connexio: quia nec generatione fieri potest, nec creatione.

Probatur 1. de generatione: Si fieret generatione.

I. Supponenda est virtus seminalis in metallis. 2. Cætera metalla non essent specie ab auro distincta; quia simile generatur à simili, non à dissimili. 3. Generatio fit cum transmutatione, & tempore, non in ictu oculi. Plane ergo non fit per generationem.

II. Non creatione: quia deberet fieri ex aliquo in oculi ictu. At hoc pertinet ad solum Deum.

Aliud: *Ethnici negarunt speciei vnius in alteram transmutationem,*

Metalla sunt diuersæ species. Ergo. Arg. V.

Propositio probatur Galeni opinione, qui ne Deum quidem putauit posse continuo hominem ex lapide facere: tametsi hoc sit impie dictum.

Aliud: Pag. 21. *Si alchymistæ materiam & formam nouam creare possent, & vnam substantiam in aliam* Arg. VI. *transmutare, præsertim continuo, & immediate: potentia Deum æquarent.*

At hoc non est: Ergo nec illud.

Minor probatur: quia certare cum Deo est impium. 2. Nec boni, nec mali dæmones id possunt. Quod non possint probatur: quia ne mediate quidem per applicationem naturalium agentium possunt ita celeriter animalia imperfecta ex putredine producere.

Conclusio.

Si Libauius plures rationes poscit inuerecunde, verendum est ne consenescat in pertinacia consueta.

Abeat ergo in magnam malam rem nugator Guibertus, qui nulla ratione, nulloque probabili argumento aduersus solem Libauii loquitur.

Responsio.

Nego assumtionem syllogismi principalis de artificiosa transmutatione, & naturali intellectam. Deinde ridendum & comedendum propino Guibertum omnium scholarum physicarum, & theologicarum pueris. Quid enim opus erat laboriose probare Dei solius esse miracula edere, cum id expresse scriptum sit Psal. 86 Ebræis ℣. 10. & Psal. 72. ℣. 18. Item Ps. 136. ℣. 4. nec vllus neget?

Oppositum.

Chymicam metallorum transmutationem non esse miraculosam sic probo:

Quod fit arte mediante natura non est miraculosum. *Transmutatio chymica non est miraculosa.*

Chymica metallorum transmutatio fit arte mediante natura.

Chymica ergo metallorum transmutatio non est miraculosa.

Propositio patet. Minorem probo: Fit n. vel generatione, vel corruptione dispositorum, idque agente aliquo naturali applicato patienti materiæ naturaliter determinatæ, sicut ignis agit in arida ligna, stamina, petroleum, &c. De mutatione per corruptionem si neget Guibertus, adeat conflatores metallorum, & aurifices docimastas. Audiat Petrum, qui aurum & argentum vocat φθαρτὰ: Audiat Deum Esa. 1. ℣. 22. *Argentum tuum versum est in scoriam.* Si corruptio vnius est alterius generatio, simul probatum est, & de generatione. Atqui hæc & solius naturæ opus est. Ideo non miraculum. Pag. 9. Guibertus fatetur *Deum tribuisse metallis modum nascendi. Genes. 2. ℣. 11.* iuxta translationem Hieron. *in terra Heuilath nascitur aurum.* A nascendo metallis tribuitur φύσις natura; Et id historiæ mineralium abunde contestantur. *Quod nascitur, ex non ente in ens transmutatur principio naturali insito, Metalla nascuntur. Ergo.* Iam ades Guiberte, & vide tu ne an ego cruce digni simus.

Responsio ad Argum. II.

Distinguo propositionem: Aut n. illa translatio fit sine præcedente materiæ potentia per miraculum, aut præcedente dispositione naturali, vel artificiosa mediãte natura. Miraculose substantias transmutare est eiusdem potentiæ quæ & nouas creat. At naturaliter, & artificiose ex vno alterum facere, Deus & naturæ & homini concessit ingenitis seu per creationem collatis potentiis sine miraculo; veluti cum coquæ aquam mutant in aerem, & ligna in cineres mediante igni.

Oppositum:

Mediante natura, & arte transmutare transmutabilia nec naturæ, nec homini, nec angelis est impossibile.

Metalla chymice transmutare est mediante natura & arte transmutabilia transmutare. Ergo. Propositio est manifestæ veritatis. Assumtionem probat res ipsa. Omnes enim chymici operantur naturaliter, & suum opus natura declarant. Wer den meisterlichen Stein wil bawen / der muß der Natur Anfang schawen. Primordium naturæ intueri oportet, qui artificiosum lapidem velit efficere. Inde Hermes: Sic mundus est conditus.

Responsio ad Argum. III.

Disiunctio in connexi consequente deficit. Nam est & alius modus per medicamentum, seu principium mole minimum potestate maximum, arte ex natura extractum & exaltatum, vt sit instar ignis fortissimi, & spiritus potentissimi in natura. Minorem nego. Nam transmutatio cum tempore naturæ possibilis est. Si naturæ subest, quæ cadit aliqua sub potentiam, & regimen artis, vt cum metallici soli exponunt cumulos & pluuiis sinunt macerari, vt in vena bismuthi, stibii, recrementis metallicis, &c. Ergo & aliqua subiacet arti.

Oppositum:

Si transmutatio metallorum potest fieri cum tempore in natura mineris, atque etiam extra in venarum cumulis (ne dicam de plumbo, ære, &c.) item si fieri potest per principium à natura per artem sumtum, & elaboratum, non est impossibilis.

Prius est: Vt iam sæpe dictum.

Ergo & posterius.

Reſp.ad Argum. IV.

NEgo connexum, & dico ad probationem primam quod c. 1. demonſtratum ſit eam ineſſe ſecundum analogiam, vel æquiuocationem, licet non vniuocationem: ad ſecundam, quod nihil offendat Theſin. Sint enim ſpecie diſtincta: ſicut ex vno elemento corrupto fit aliud; ita & ex vno metallo. Sint non diſtincta ſpecie, ſed accidentibus, multo facilius fiet vnum ex altero per alterationem. Quod autem dicitur ſimile debere fieri à ſimili, & non à diſſimili, verum eſt in vniuocis generationibus; non in æquiuocis, vbi aſinus equæ admiſſus gignit non aſinum ſed mulam: Et pardus ex leæna Leopardum. De tertio iam reſponſum eſt, quod falſum ſit non poſſe fieri in momento proiectionis, cum tinctura validæ poteſtatis procliuem materiam repente mutare poſſit, vt ignis ſubito puluerem pyrium in flammam, & fumum vertere. Sal orionius, qui & Gorgonius, ſtatim ex oleo facit liquamen. Ignis naphtham momento tranſmutat in flammam. Ex argento viuo ſublimato & aquila exaltata pręparata medicina, ſtatim vertit aurum in mercurium. Sunt & alii modi vbi quidem non ſtatim fit conuerſio, ſed tamen citius quam in mineris naturæ lapideis, vt cum ex ferro fit ęs aquis fortibus chalcanthoſis.

Oppoſitum.

Si & generatione & creatione poſſunt tranſmutari metalla, poßibilis eſt chymica tranſmutatio.
Eſt autem prius. Ergo & poſterius.

Aſſumtum probo de creatione per Dei potentiam; De generatione probo primum vi naturæ quod nullus ſapiens, & peritus negare poteſt: poſtea probo de arte per naturalia medicamina, idque cum mora, vel ſine mora, vti dictum eſt.

Reſp.ad Argum. V.

REſp. ad propoſitionem quod erret elencho à dicto ſecundum quid. Ethnici non negarunt neque naturales, neq; artificiales μεταβολάς. Generationes enim & corruptiones ſtatuerunt. Speciem autem hoc eſt, formam in ſpeciem, ſeu formam tranſmutari recte negarunt, at non formæ eiectæ, ſeu per priuationem ſublatę aliquo agente immitti in materiam communem formam aliam eamq; deinceps eſſe natam, ſeu vi, ſeu natura. Probatio ex Galeno homine Chriſtiano indigna eſt. Non pudet Guibertum etiam ex media impietate petere probationes; quaſi chymici Galeni autoritatem tanti æſtimarent ſi is maxime repugnaret. Quis autem erat ille Guibertus qui Alchymiæ inuentionem, & aſſertionem referebat ad Ethnicos, Idololatras, vt Hermetem, Auicennam, Gebrum, &c. An hi non erant Ethnici?

Oppoſitum.

Ethnici & confeßi ſunt, & demonſtrarunt ſubſtantias in ſubſtantias per generationem & corruptionem mutari. Poßibilis ergo eſt eorum iudicio tranſmutatio. Mutabilia eſſe ſublunaria nullus non dixit ſapiens. Quanquam enim Zeno motum negauit, tamen negare non potuit ex ſemine naſci plantam, & ex hac combuſta fieri cinerem. Quicquid mutatur ex aliquo in aliquod tranſit. Naturaliter enim nihil in nihilum recidere poteſt nec ex nihilo quicquam fieri. Quod aliquando non fuit, potentiam inſeparabilem habet per quam euenire poteſt, vt aliquando non ſit ſiue generatione, ſiue corruptione. Multi gentiles tam facilem tranſmutationem eſſe dixerunt, vt viderentur res ſaltem congregatione, & diſgregatione mutari. Aliqui nihil ſtabile eſſe dixerunt. Ars tranſmutatoria metallorum eſt Hermetis & Gebri gentilium.

Reſp. ad VI.

PRopoſitio diſtinguitur. Aut mediate, aut immediate fit tranſmutatio: Et vtroq; modo vel diſpoſitionibus naturalibus præcedentibus, vel non præcedentibus, aut pręcedentibus quidem, ſed adeo remote, vt dictum factum nequeant in actum produci. Si mediata tranſmutatione cum diſpoſitione materiæ, & agente proportionato validæ virtutis vtuntur, non ſtatim conſequens eſt quod Deum exæquent, niſi quis hyperbola velit vti, quo modo Medicus ab Hippocrate dictus eſt ἰσόθεος, & Homero heroes ἀντίθεοι θεῷ ἴκελοι. Et Myrepſus aliquot antidotos appellauit ἰσοθέυς. Si chymici hoc modo dicerentur æquare Deum, quia vtuntur diuino munere, ſeu facultate à Deo accepta, non id foret impium, ſicut nec impium eſt cum iudices Dii dicuntur Pſal. 82. ℣. 1. & 6. Ioh. 10. ℣. 34. & Moſes Deus Aaronis Exod. 4 ℣. 16. Alia reſp. Connexum ſophiſticum eſt elencho plurium interrogationum. Nam etſi ſequeretur ad hoc, ſi Alchymiſtæ nouam formam & materiam, cuius prius nulla ſimilis extaret in natura, non ſicut lecticam, ſed ſicut roſam condere poſſent, Deũ æquarent, ſeu potius Deus eſſent: tamen non ſequitur ad partem alteram de mutatione ſubſtantiæ vnius in alteram. Guibertus ipſe quotidie cibum vertit in chylum, ſanguinem, carnem, oſſa, & cętera ſua membra: ſed inde non efficitur Deo par. Sic plantę & beſtiæ tranſmutant ſuos cibos. Natura mineralis ex non entibus, facit entia, generatione naturali, idq; ars imitatur adhibitis induſtrie & perite naturalibus inſtrumentis. Spiritus non poſſe mediate celeriter ex materia diſpoſita producere ranas pluuiatiles & ſimilia, Guiberto non crederet Auguſtinus, cum alicubi guttæ pluuiales in puluerem incidentes breui in ranas pluuiales abeant etiam ſola vi naturæ.

Oppoſitum.

Si chymicus potentia diuinitus communicata per media naturalia etiam ſubitaneas poteſt facere tranſmutationes ſubſtantiarum, neque impoßibilis eſt tranſmutatio, neque ipſe ideo Deo par ſit poteſtate.
Eſt autem prius. Ergo & poſterius.

Aſſumtum

Assumtum probo, quia per ignem ex naphtha subito potest ignem facere; Et ex lapide duro ad chalybem allisо, vel pyrite rotæ chalybeæ bombardarum affricto subito flammam producere cum prius neque in lapide, neque in chalybe ignis actu esset. Sicut autem flamma elementaris subito potest ex oleo igneo subtilissimo vel aqua inflammatili pura, quam spiritum vocant, sui similem flammam procreare: ita & lapis Philosophorum sui generis metallum in materia mercuriali disposita.

Turpitudines & flagitia cap. 3. tract. 1.

I. Σοφὸς εἶναι φάσκων ἐμωράνθη dum ex sacris literis probare annititur metallorum transmutationem chymicam excedere naturalem & humanam potentiam, cum ne verbulum quidẽ ea de re in sacris extet, & certum sit Deum talem naturam mineralem condidisse, qualis iam est, excepta vanitate qua inuexit peccatum, quod tamen substantias non mutauit, nec generationes & corruptiones sublunarium, naturalesque potentias aboleuit.

2. Pag. 17. *Transmutationem chymicam speculationibus humanis eximit*: Et tamen tam loquax est de illis vt singularem inde gloriam captet. Quæ dementia est negare peruiam speculationibus, & tamen tam pertinaciter contendere non esse? Quod non est subiectum humanis contemplationibus, de eo per eas sine reuelatione non potest constare, sit an non sit, nec quale sit. Nugator vero iste adeo furiose negat vt etiam damnet & cruci addicat secus sentientes. Mirum postea id scribere Galenicum hominem, qui mistiones conficit ex elementis, & temperamenta in numerato habet, item nouit mineralibus post elementa nihil esse mutabilius. Si transmutationes non sunt humanæ contemplationi subiectæ, neq; corruptiones erunt. Sunt enim transmutationes. At quis de his dubitet tot obuiis experimentis etiam cum iactura rei familiaris?

3. Mutat Thesin frequenter. Ante dixit *transmutationes quas Alchymistæ moliuntur inaccessas esse humanis speculationibus*: paulo post ait, *transformationem vnius perfectæ speciei in aliam formam alterius, vel angelis ipsis esse impossibilem*. Iam Alchymistæ hermetici non transmutant perfectas metallorum species, sed *imperfectas*. Contendunt enim arte ad generationem nobilioris, nec mutant speciem vnius in formam alterius, sed destructa forma priori, in materiam introducunt alteram determinatam per agens dispositum. Hoc si non curant angeli, saltem homini non est denegatum.

4. Pueriliter delirat dum sibi persuadet, *se luce clarius demonstrare transmutationem substantiarum ad vnius Dei infinitam potentiam pertinere, atque ideo etiam metallicam artis, quia Deus miracula potissimum ea in re exercuerit.* Scire debuit à Deo quidem originem esse creaturarum omnium, & potentias earum; sed ipsum sic ordinasse seculum hoc, vt omnia sublunaria sint transmutabilia, & quadamtenus hominum vsibus permissa. Psal. 115. vers. 16. Terram dedit filiis hominum, Genes. 1. 28. Itaque cum in generationibus, nutritionibus, & variis tum artificiis, tum casibus fiunt transmutationes, eæ à Dei ordine proficiscuntur, commissæ naturæ, & hominum arbitrio. Minime vero ad miracula illa pertinent, quæ vniuoce sic appellantur.

5. Ridiculum est quod pag. 18. etiam *Diaboli testimonio* vtatur, quem tamen in narrationibus sæpe lusisse impostores Paracelsicos indicat. An Diabolus nesciat ex aere aquam fieri? Illo ipso exemplo quod de lapidibus in panes mutandis adducitur est transmutationis confessio. Panes enim in nutrimentum, & corporis substantiam cedere supposuit, idque sine miraculo.

6. Post Diabolum in auxilium accersit Ethnicos *Homerum*, *Ouidium*, *Galenum*, *&c.* vbi mirearis homini pudorem adeo deesse vt *Ouidium & Galenum* citare ausit quasi agat cum his hominibus qui neutrius scripta legerint, & saltitaret inter bubulcorum famulas restim ductitans. Diis suis asscribit Ouidius transmutationes. Quid de capite Medusæ dicendum? Num & hoc Deus? Circe Diabolica magia vtebatur. Num Diabolo possibiles transmutationes? Quid de exemplis libri 15. Metamorphoseon? Apes ex cadauere bubulo: pressus humo bellator equus crabronis origo est, &c. vide de scorpio ex cancro, de bombycibus in papiliones, de ranis ex limo, de angui ex spinali medulla hominis, &c. Galenus cum Plinio negat Deum posse quicquam vltra naturam. Stoici fato eum alligant. En præclara testimonia.

Mire sibi sapit Lotharus quasi in aliis terris nullum esset σοφόν.

7. Citat scholiasten Aristotelis scribentem *formas separatas non posse materiam transmutare.* Risu digna citatio. Naturaliter ille loquitur. In naturalibus id quod transmutat corpus, necesse est habere formam in materia. Tangere enim debet, & mutuo agere, patique quod non conuenit formis separatis physice. Hyperphysice, & mediante natura multum posse angelos, & dæmones notum est. Ars chymica alio naturali modo vtitur, & ex aqua agricolæ possunt vinum quoque facere, mediante vite & cæteris adminiculis.

8. Conuersio vnius substantiæ in aliã, inquit, est species creationis. Iam duæ ponuntur à Guiberto, vna ex nihilo; altera ex eo, in quo vel nulla est dispositio, vel remotissima, ita vt subito dictũ factum emergat. Cum ventriculus epar & cætera membra mutant panem in sanguinem carnes, ossa, &c. neutra est illarum creationum. Ita in cæteris. Creare interdum est procreare, vel facere, possibile naturæ, arti, & voluntati.

9. *Simile non gignitur à dissimili.* Sane si rem per se æstimes. Naturale enim est simile gigni à simili. Quid dices de accidente, & vi artis? Dissimile gignit etiam dissimile æquiuoca generatione.

10. *Transmutatio in oculi ictu est solius creatoris.* Bene si originaliter loquaris, immediate, & de prouidentia: non autem, si de communicata hominibus, & cæteris naturis facultate mediataque sentias, vti de ignis effectis dictum est. Cœlũ cœli Domino, terrã autẽ dedit filiis hominum. Ps. 115.

 11. Pag.

11. Pag. 20. Scabiem iſtam ſuam (gallicam pene dixiſſem) & *deliramenta non eſſe animaduerſa à Libauio occæcato vehementer miratur.* Ridiculum. Si cæcus eſt, tuam lucem videre non poteſt. Cæcum non videre nihil habet admirationis. Libauius ideo non animaduertit, quia quæ diſputas ſunt non entia, Non entis nulla ſunt accidentia. Contemſit potius, & indigua verbis iudicauit, ſi poſuiſti. Si non poſuiſti, non arbitratus eſt ad rem pertinere, aut quicquam poſſe.

12. Galenus producitur pag. 20. ſtultiſſime. Quam enim ille tranſmutationes naturales, & artificiales multas agnoſcit? Vide lib. 9. ſimpl. de metallicis ὧν ἡ γένεσις ἐν τοῖς μετάλλοις ἐστὶν ἢ τοι αὐτοφυὴς, ἢ διὰ καμίνου γινομένη, καὶ τέταρτα πρὸς αὐτοῖς ἐστιν ὅσα πάλιν ἐκ τούτων αὐτῶν οἱ ἄνθρωποι σκευάζουσιν. Lege & reliqua vbi modus generationis explicatur.

Sed quid deliramenta Guiberti perſequor? Si totum delirum dixeris non multum erraueris.

Cap. IV. Tractatus 1.

INſtituitur verboſa refutatio argumentorum quæ pro aurificio ex ſacris petuntur: eſtque hoc caput nihil aliud quam efferata inſania ſtolidiſſimi hominis in Libauium & Robertum Vallenſem, productis tantum tribus locis, quorum refutatione putat homo ille anilis dementiæ ſe magnum quid effeciſſe, atque ideo vt carnifex aduerſarios in crucem agit. Res eſt huiuſmodi:

Eſt locus in Apocrypho libro 4. Eſdræ cap. 8. verſ. 2. qui ſic habet: *Hoc ſeculum fecit altiſſimus propter multos, futurum autem propter paucos:* Et mox: *Quoniam dabit terram multam magis vnde fiat fictile, paucum autem puluerem vnde fit aurum: Sic & actus huius ſeculi. Multi quidem creati ſunt: pauci vero ſaluabuntur.*

Hunc locum pro ſe citare poſſunt hæretici prædeſtinatiani, contra expreſſos ſcripturæ textus; *Deus vult omnes homines ſaluos fieri, &c.* 1. Tim. 2. 4. *Robertus Vallenſis* in libello de veritate & antiquitate artis chemicę ſimpliciter citat dictum ſine explicatione & accommodatione. Guiberto videtur ſic argumentari:

Paucus ille puluis eſt Elixyr Philoſophorum, quo in terram (Sic mercurium tanquam materiam, & matrem metallorum vocant) *proiecto fit aurum*, vt eſt apud Eſdram: *Atqui hoc opus eſt Alchymiæ proprium.*

Alchymiæ ergo veritas & antiquitas autoritatem habet in ſacris literis.

(Aliter: cuius mentio eſt in vetere teſtamento ſub perſona Angeli ad Eſdram loquentis, eaque affirmata & poſitiua, id verum & antiquum eſſe neceſſe eſt. Alchymiæ aurificæ fit mentio &c. Ergo. Aſſumtum probatur loco citato.)

Guibertus anus deliras impietatis pullus fingit crimen impietatis de piis.

Negat Guibertus ibi de Alchymia agi. Itaque furit in Alchymiſtas locum de auri [illegible] chymico citantes, per quinque pagellas (tam loquax anus eſt in re nihili) & nominatim [illegible] accuſat impietatis & falſitatis, qui tamen nequaquam chymice vnquam vel intellexit, vel accommodauit locum. Sed argumentetur:

Si locus Eſdræ eſt de terra ex qua aurum excoquitur (pag. 24.) *vel naturali auri ex puluere terræ productione, vbi puluis genuinam habet ſignificationem terræ minutæ, & aridæ, (vt Horat. puluis & vmbra ſumus: Et Gen. 3. Puluis es, &c. Pſal. 102. Puluis ſumus, &c.) vel de puluiſculis aurum continentibus, [illegible] uunt hoc eſt, arenis* (pag. 25.) *vel de materia ex qua aurum fit, non de efficiente auri: non [illegible] Elixir illud per quod aurum volunt efficere Alchymiſtæ. Prius eſt. Ergo & poſterius.*

Pag. 26.

Dignum ſane argumentum quo cerebrum frangat Guibertus, & quinque [illegible] polluat. Ego quidem non vtor illo, neque vnquam ſum vſus, & fieri poteſt vt vel naturale opus auri ex puluere naſcentis intellexerit, vel artificiale conflatorium, aut myſticum [illegible]: Veruntamen Guiberti maledicentiæ occurrendum eſt ſimili arte:

I. Qui incertus eſt quid per puluerem paucum vnde aurum conflatur apud Eſdram ſignificetur, atque ideo per varias ſententias oberrat nihil contra chymicorum interpretationem demonſtrat. Hæc enim æque probabilis eſt ac illæ; Et quacunq; ex propoſitis [illegible] ſenſus angeli. Nam ſi chymicum puluerem paucum accipis, verum eſt quod per paucum, & ex pauco exiſtat aurum: Sin illos Guiberti naturales, etiam ſalua ſententia eſt.

Guibertus eſt incertus, &c. Ergo.

II. Quæ interpretatio proprior eſt textus veritati, ea cæteris præferenda.

Chymicorum interpretatio propior eſt textus veritati.

Chymicorum ergo interpretatio cæteris eſt præferenda. Probo aſſumtum. Conferuntur

Apoc. 21. verſ. [illegible]

pauci homines ſaluandi in mundo cum pauco puluere. Ex his fiunt electi æternæ vitæ [illegible] poſſeſſores; Ex hoc fit aurum vndiquaq; probatiſſimum ἄδοκιμον quaſi, cui comparatur [illegible] ex auro pellucido: cui congruit etiam ſententia Paulina 1. Cor. 15. ℣. 42 & ſeq. verſ. 48. qualis terrenus tales terreni; qualis cœleſtis tales & cœleſtes; Et Petrus in comparationem ſeminis illius quo

1. Pet. 1. 18.

naſcuntur electi non admittit aurum & argētum corruptibile, qui proculdubio ſi ſententia [illegible] debuiſſet ſemen immortale verbi diuini comparaſſet elixiri Philoſophico. Sicut enim per [illegible] elixyr ex mercurio & imperfectis metallis proiectione fit aurum optimum quod gradu exuperat naturale; ita ſparſione ſeminis verbi diuini ex hominibus peccato pollutis, atq; adeo imperfectis naſcuntur electi, qui ſynceriſſimo argento & auro cōparantur. Inde duplex emergit cōparatio: vt ſe habet puluis ad aurum quod inde fit: ita ſe habent in mundo homines ad electos alterius vitæ. Puluis aurificus eſt paucus; aurum per eum & ex eo eſt excellentiſſimum. Ergo & pauci homi-

homines à mundo electi fiunt gloria eminentissimi. 2. Quæ est ratio pulueris aurifici tanquam seminalis principii auri ad aurum ex materia mercuriali imperfecta efficiendum; ea est seminis spiritualis, verbi scilicet diuini, tanquam principii generatiui, ad efficiendos electos ex pœnitentibus huius mundi peccatoribus in statu imperfectionis versantibus. Ibi fit aurum excellentissimum dignum Electorum Dei similitudine: Hic nascuntur Electi gloria & honore ornatissimi. Ibi aurum splendidissimum: hic fides probatissima, quam Petrus 1. Petr. 1. vers. 7. non veritus est, quanquam in maiore, cum auro probato comparare, quale suadet filius Dei angelo Ecclesiæ Laodicensis sibi emere, vtpote ab ipso accipiendum ignitum, probatum &c.

Si ergo iam chymicorum accommodatio longe illustrior est quam Guibertina, quantum facinus fuerit angeli ad Esdram verba chymice accepisse? Deinde si Spiritus Sanctus, vbi aurum fidei puræ & electis comparat, non de naturali auro loquitur, sed de eo quod per artem est elaboratum; artificia autem artificiis sunt affiniora, & par est vt apodosi excellentissimæ accommodetur protasis non sordida, & illaborata, sed syncerissima, & plurimum respondens, rursus est consequens chymicorum interpretationem esse Guibertina meliorem. Quid autem tandem quæso consecuti sumus, probabile argumentum probabiliter accommodando? Robertus voluit probare chrysopœan esse antiquam, & veram, si quidem angelus eam intellexit. Guibertus furit, & negat intellectam. Quid tum postea? At sunt & veritatis & vetustatis firmiora argumenta quam libri apocryphi. Si etiam de autoritate quæras qui nam interpres sit dig[illegible] fide, Guibertus mendacissus scurra, & vanissimus conuitiator, hostis veræ artis chymicæ, an Robertus cuius nulla eiusmodi crimina extant, facile pro Roberto respondeas, præsertim cum res ipsa per se sit vera, & comparatio valde apta.

Locus II. furoris Guibertini super historia sacra, & Aristotelica de ære Indico.

ESDRÆ 1. cap. 8. vers. 26. & 27. *Argentum & vasa argentea, aurum & crateres ex auro, pratereaque duo vasa æris fulgentis optimi, pulchra vt aurum* dicuntur ex Babylone Hierosolymas perlata esse, & tradita sacerdotibus, donaria nimirum regis Persarum Artaxerxis Principum, Consiliariorum, & Israelitarum. Septuaginta vocant σκέυη χαλκοῦ στίλβοντος ἀγαθοῦ, διάφορα, ἐπιθυμητὰ ὡς χρυσίῳ, vel ὡς χρυσίον. Ex Ebræo, vasa duo cuprea, aureo colore micātia, seu infecta tinctura aurea (Mutzhab, quæ vox significat aurea tinctura, seu colore tinctum) bona, desiderabilia & preciosa (Chamudoth, quod est desiderata, optata, à radice Chamad quæ significat optare, appetere, desiderare) instar auri. Quæ materia fuerit istorum vasorum in tanta auri Babylonici, & Persici cōpia, quantam Artaxerxes, & Darius possederunt (videatur conuiuium Ahasueri, qui Darius Histaspis creditur, in quo ingens vis aureorum poculorum, & aliorum vasorum) quantamque postea Alexander inuenit, tam preciosa, vt non tantum inter aurea κειμήλια Darii locum inuenerint, sed & preciosa, & desiderabilia appellata sint ex ea facta vasa, quæritur. Cum commentationes scriberem in Alchymiam, problema proferebam, an non videretur istud æs ex ære publico, seu naturali per aurificam medicinam factum? Argumenta sunt huiusmodi:

1. In Chaldæa, & Ægypto ars aurifica floruit. 2. Attributa apud Esdram non sinunt æs purum putum esse; quia 1. inter donaria sunt regis opulentissimi, non pauperi homini collata, sed templo Dei Optimi Maximi. 2. Duo tantum, non multa. Prodigus & stultus donat quæ spernit & odit. Si vili materia fuissent ex abundantia regia plura fuissent data. Numerus paruus à tanto rege pro fano totius orientis celeberrimo commendat precium. 3. Tinctura aurea infecta fuerunt adeo vt splenduerint instar auri (natiui, & excocti.) 4. Desiderabilia dicuntur, quod Epitheton ibi auro non tribuitur, tanquam vili æstimato ad æs babylonicum.

Inde argumentum: *Aut aurum natiuum arte elaboratum fuit poculorum istorum materia, aut electrum, aut orichalcum fossile, aut factitium, aut metallum sui generis.* Natiuum non fuit. Liquidum enim hoc est ex textu. Non electrum, quanquam & hoc preciosum. Æs enim vocatur. Electrum vero est mistura ex auro & quinta argenti portione, ex quo Helena in templo Rhodiorum Lindo calicem mammæ suæ mensura dicitur sacrasse: (Plin. lib. 33. cap. 4.) Orichalcum nec fossile, nec factitium. Neutrum enim auro præfertur, & Plinius lib. 34. cap. 2. aurichalcum fossile non auro, sed æri cyprio prælatum ait: Eius bonitatem imitatum fuisse æs marianum surpta cadmia. Relinquitur metallum sui generis. *Id si fossile est, quia species sunt mundo æquæuæ, debet sequentibus temporibus non desiisse.* At nulla eius diserta mentio extat apud autores memorabiles. Relinquitur vt arte factum videatur. Hoc autem probabiliter tantum à me per quæstionem proponitur, nullibi vero affirmatur. Ita enim verba habent: *An non æs in aurum versum arte chymica fuit?* Fit autem hoc tripliciter: 1. Sophistico magisterio plus minus fixo per medicamina, de quo apud Gebrum: 2. per artem particularem, qualis extat apud Suchthenium, Basilium Valentinum monachum, & alios: 3. per vniuersalem tincturam. Oportet non vulgare artificium fuisse quod in tanti Regis Thesauro locum inuenit. Lib. 1. parte 2. cap. 9. comment. Alchymiæ æris accensui. & Babylonicum vocaui, colore, teneritate, & tinctura in profundo ab auro indiscretum. Cap. 8 [illegible] ex Calaëmo fieri æs aureum nobile indicaui, si cupro illiquetur vt decet. & similiter [illegible] An æs

Aristotelis æs Indicum.

babylonicum? Lib. 1. partis 1. cap. 3. ex Pantheo chymicum inuentum esse orichalcum innui, si sid ferat Plinius Quod si & Plinii orichalcum fuit chymicum, & vasa illa Persica apud Esdram & Aristotelem, artis antiquitatem & excellentiam inde ostendi scripsi. Quia vero Aristoteles Esdræ consonat, & Darianis Thesauris eadem vasa asscribit, non putaui me præter rem facere, si & Aristotelem producerem. Is æs Indicum vocat, & sic describit: *φασὶ ἐν Ἰνδοῖς τὸν χαλκὸν οὕτως εἶναι λαμπρὸν, καὶ καθαρὸν, καὶ ἀνίωτον ὡς μὴ διαγινώσκεσθαι τῇ χροιᾷ πρὸς τὸν χρυσόν· ἀλλ' ἐν τοῖς Δαρείου ποτηρίοις βατιακὰς εἶναί τινας καὶ πλείους, ἃς εἰ μὴ τῇ ὀσμῇ ἄλλως οὐκ ἦν διαγνῶναι πότερόν εἰσι, χαλκαῖ ἢ χρυσαῖ.* Hæc Aristoteles. Duo proponit specimina eius metalli, vnum quod videtur fossile esse colore indistinctum ab auro, conueniens etiam splendore, puritate, & integritate qua non sit obnoxium ærugini: alterum ex quo Darius plura pocula conflari curauit, quod odore duntaxat discerni ab auro potuit, *ἄλλως οὐκ ἦν διαγνῶναι*: alio argumento non poterat discerni. Iam quis neget Chaldæis, Babyloniis, Persis, & Ægyptiis notam fuisse artem auri veri probandi? Alchymia in Persia floruit adeo, vt tempore Auicennæ iam præceptis fuerit comprehensa. Artem præceptis instruere, longam experientiam requirit. Si itaque prius æs Indicum dictum fuerit natiuum orichalcum, pocula Darii non fuisse eiusdem materiæ argumento est omne discrimen negatum excepto solo (igniti) odore. Æthiopes solent auri sabulum miscere orichalci scobe, seu limatura. At impostura facile patefit ærugine, & pallore, si diutius asseruetur. Quid de poculis dicendum? Quam facile orichalcea vasa aquis acutis, salsis, succis acerbis, sale ammoniaco soluto & similibus redarguuntur? At pocula Darii omne argumentum, præter odorem, auri habuerunt. Nec potest dici orichalcum auro mistum, & colliquatum fuisse. Fragile enim inde efficitur, & malleum non sustinet, sicut æs caldarium, & ferrum argento viuo vaporatum. His rationibus apud peritum, & non calumniosum, maleuolumque iudicem non dubitem quin probabilem coniecturam possim obtinere, præsertim cum eodem in loco dubitanter scripserim *æs babylonicum fortassis alterutrum duplicis orichalci esse; Et quid si aurum arte factum?*

Orichalcum fossile pluribus notis potuit ab auro discerni, æs babylonicum tantum vno.

Insania Guiberti in hominem probabiliter & verisimiliter argumentantem.

Sed Guibertus in furorem totus versus à nullo gradu calumniæ, & maledicentiæ abstinere potest. Perpendamus argumenta eius:

Pag. 27. *Vult temere & falso ex loco Esdræ colligi duo vasa babylonici æris opere chymico fuisse conflata, & ex ære factum aurum artificiosum.*

Hæc quæstio est: Argumenta. 1. Nescitur qua probabili ratione. 2. Locus ille nihil iuuat ad veritatem transmutationis Alchymisticæ; Et Deum super hoc adiurat. 3. Præter bardum, & insanum Libauium nemo ex illis verbis Esdræ colliget illa duo vasa fuisse conflata ex ære in aurum verso. 4. Esdras non dixisset: Vt aurum: quæ est nota comparationis in simili colore. Simile alteri non est idem. 5. Sensus verborum Esdræ est, illa vasa non ex ære in aurum opere chymico mutato, sed ex ære ad colorem auri ita accedente, vt aurum ipsum colore referret. 6. Tale erat orichalcum olim teste Plinio lib. 34. cap. 2. in maximo precio habitum, quam bonitatem admirationemque diu obtinuit. Pag. 29. ex Seruio dicit olim fuisse metallis preciosius, citato Pseudulo Plauti. 7. Fuit æs Indicum Aristotelis adeo lucidum, & purum vt colore ab auro non distaret. Itaque & cadi Dariani quidam non alio pacto, quam odore, ærei, an aurei sint discernendi. Ex consequente nec veritas, nec vetustas chymicæ artis ex eo loco potest argui, cum non chymicæ artis opus, sed fossile orichalcum fuerit.

Obiectio: At in India nullum fuit fossile: Respondet: 1. pluribus in locis effossum fuisse tradit Plinius 2. apud Indos reperiri ex Aristotele ipse tenebrio Libauius tradit.

Obiectio II. At Plinius negat in India æs & plumbum inueniri: Resp. Plinius non negat in India inueniri orichalcum, sed æs.

III. Obiectio: At æs & orichalcum sunt idem. Resp. Negatur. Sic enim inter se differunt vt stannum & plumbum, seu non secus differunt, vt loquitur; ex quo patet Guibertum orichalcum peculiare metallum facere, vt numeranda sint plura quam sex simplicia. Deinde si negaret Plinius orichalcum in India inueniri, opponeretur ei testis Aristoteles in mirabilibus, & Diodorus Siculus qui lib. 3. Bibliothecæ in India orichalcum nasci scribit. Insuper adhuc hodie apud Indos Orientales effoditur orichalci genus lucidissimum colore ab auro minime distans, ex quo annulum nugator ille Lotharingicus viderit Neapoli apud Lopes quendam Lusitanum; Item habeat garrulam cymbalam sphæricam soni suauissimi, artificii miri. Adhæc in Fundutibus inter Mexicum & Dariem effodi orichalcum narrat. Vnde patet inter aurum & æs medium à natura esse constitutum.

Aliud argumentum quod est 9. numero: Sit orichalcum arte factum ex ære purgato quali vsus Salomon, & orichalco natiuo vel artificiali; At non confirmat transmutatoriam cæterorum metallorum in aurum, nec probat eius antiquitatem. Hæc tam multa demens illa & furiosa anus de quæstione saltem coniecturali, magisque negata, quam affirmata, cum & ipse inclinem in sententiam certi generis æris, siue naturalis, siue factitii. Puto autem meam sententiam & autoritatem Lotharingicæ minime cedere.

Responsio ad argumenta.

Chemia antiquitas inuicta.

PRimum argumentum iam in explicatione refutatum est, cumq; rationes additæ sint historiæ in ipso libro stupidam oportet fuisse vetulam istam rabiosam Guibertum, cum legeret. Si enim fuit æs cadmia tinctum, quia arte fusoria factum, quæ chymia, vel chemia appellatur, constat ex effectu de causa, & ex opere de principio, quod & vera sit chemia, & antiqua. Si fuit aurum ex ære per medicinam aurificam, iterum patet quod quæsitum est. Sin naturæ solius partus, metallurgia

fusoria

fusoria & docimastica iam & materia, & arte fit conspicua. Vnde enim quæso cognitum est ęs esse, & non aurum purum putum in ipsa sua substantia nisi per artificia, si nullum aliud argumentum, pro ære iudicando affuit quam odor, qui non essentialiter, sed accidentaliter tantum arguit? Probationem autem istiusmodi esse Alchemiæ, pridem docuit Geberus. Temperamenta ista in natura contingere possunt: Si natura non dedit, arti asscribi debent, & vtrumq; arte iudicandum. Iudicii principia sunt artis, ratione, & experientia vtentis.

Secundum iam item est dilutum. Siue enim opus artis fuit, siue examinis materia, artem fuisse necesse est, & eam antiquiorem istis poculis. Transmutatoria vero inde non nisi ex hypothesi deducitur, si quidem ex ære per auri tincturam metallum illud sit factum. Quod si liberet petere ex eodem libello Arist. transmutatoriæ exemplum, contra Guibertum negantem naturæ, & arti possibilem esse transmutatoriam producere poteramus narrationem *de metallis Lydiæ iuxta Pergamum obstructis, in quibus tandem cadauera hominum & instrumenta in lapides fuerunt versa.* Id factum sponte naturæ. Quid arti tribuendum?

Transmutatoria exemplum ex Aristot.

Argumentum tertium conuitium & maledictum *vetulæ insanientis est*, non ratio argumentantis. Bardi & vesani est non posse intelligere explicationem additam: deprauare vero sententiam & rationem *calumniatoris maliciosi*, qualem se abunde declarat Guibertus in isto suo *diabolico potius quā humano* tractatu.

Quartum sumtum est ex dictionis modo. *Cassabab instar auri*, seu *vt aurum*, scribitur. Hoc per meram similitudinem externam interpretatur Guibertus. Sed nihil obstat quin etiam possit de cęteris, atq; adeo *internis auri argumentis* exponi, cum Aristoteles dicat *nulla alia nota præter odorem fuisse discretum ab auro.* Fuit ergo par auro colore, pondere, teneritate, dilatatione, fixitate, puritate substantiæ, familiaritate cum argento viuo, duratione in aquis & medicaminibus acutis, & cæteris probationibus. *Odor solus æs prodidit.* Si ergo artificiale aurum conferatur cum naturali, cur non dicendum sit omnia argumenta habere similiter vel pariter auro natiuo? Cur non esse plane vt aurum natiuum, & habere ea quæ inesse debent solido?

Ad quintum. Risu digna interpretatio. Cui quæso potior fides vetulæ stultę & imperitæ Guiberto, an argumentis rei, & narrationi Aristotelicæ non improbandæ? Si est sensus verborum iste quem anus delira Guibertus profert, Darii aurifices cum ipso Dario, & proceribus, imo & Iudæis delirarunt tanti æstimando æs citrinum, aut flauum vt inter preciosa κειμήλια haberent, & templum Dei Optimi Maximi tam vili materia honorandum putarent. Plura fuerunt Dario vasa istiusmodi. Ex pluribus tantum duo sunt donata. Patet æstimationis magnæ fuisse. Æs flauum longe ignobilius est rubro cyprio; Et æs coronarium, quo non aliud magis aurum colore, splendore, puritateque repræsentauit, longe infra auri precia positum. Id mistum olim fuit ex pari sulphure, & argento addita tertia parte æris cyprii tenuissimi, vt Plinius habet lib. 33. cap. 9. lib. 34. cap. 8. *In cyprio coronarium, & regulare est*, inquit; *vtrumque ductile. Coronarium tenuatur in laminas, taurorumque felle tinctum speciem auri in coronis histrionum præbet, idemque in vncias additis auri scrupulis senis, prætenui Pyropi bractea ignescit.*

Æstimatiō poculorum confundit Guibertum.

Æs coronarium Plinii triplex: vbi nota quā arte sulphur misceri potuerit argento vt aureum fieret.

Triplex habes coronarium, ex quo tertium preciosius, si argumentum coloris respexisset tantum Esdras, & Darius cum suis, quam puerili nota fuissent delusi? Tales bracteas hodie multas videmus in coronis puellarum, & aliis operibus.

At nemo tam vesanus est vt coloris indicio tanti ęstimet, sicut & mensarum vtensilia, salina, cochlearia, &c. aspectu ab auro indiscreta, neque tamen ex orichalco. Agricola ait lib. 8. foss. cap. 9. *Aes aureo & argenteo colore tingitur à chymistis ita vt auri & argenti speciem exprimat, &c. Malleo potest dilatari, & in tenues bracteas duci. Ita vero ductum, & taurorum felle tinctum, quia speciem auri in coronis histrionum præbet, coronarium vocatur.* Hinc argumentamur: *Si æs illud babylonicum tantum colore fuit vt aurum*, sicut vult Guibertus, *non autem chemico artificio seu in aurum versum, seu ita tinctum vt pluribus notis aurum æquaret, nulla fuit memorabilis gloria vasorum Darianorum, & donariorum templo Hierosolymitano dignorum. Atqui hoc non est*, vt facile colligi potest tum ex regis Persici Majestate, & omnium artium potissimum metallicę in Persia & Chaldæa studio, tum Aristotelis auditione. *Ergo nec illud.* Vnde patet Guiberti interpretis stulti fatuitas.

An non chymica?

Ad sextum. Qui verum potest esse, si tantum colore retulit aurum? Quia vero *Plinius* citatur & *Seruius* cum *Plauto*, de his operæ precium est videre. Est autem coniectura, illud æs Indicum preciosius auro fuisse; argumento quia in Dariano Thesauro, vbi auri ingens copia fuit, & inde prolata duo tantum pocula, cum veri auri magnum pondus conferretur. Iam audiatur Plinius. *Heri* (inquit lib. 34. cap. 1.) *proximum* (argento de quo lib. 33. cap. 12.) *est precium, imo vero ante argentum, ac pene etiam ante aurum Corinthio.* Hic Corinthio æri in æstimatione palmam tribuit.

Plinius de orichalco.

Hoc quale sit videndum. *Fortuna seu casus primum fuisse, postea artis opus ex eodem patet.* Quondam æs confuse auro, argentoque miscebatur, & tamen ars pręciosior erat, quam postea quæstus causa exoleuisse scribit cum inquit; *adeo exoleuit preciosi æris fundendi ratio vt iam diu ne fortuna quidem in ære ius artis habeat. Ex illa antiqua gloria Corinthium maxime laudatur, quod casus miscuit. Vnum fuit candidum argento nitore quam proxime accedens in quo illa mixtura* (argenti) *præualuit: alterum in quo auri fulua natura* (vbi aurum excelluit, & sicut illud fuit argentum æratum, ita hoc aurum ære mistum quod fit fuluum) *tertium in quo æqualis omnium temperies fuit.* Additur quartum *Epatizon* colore suo preciosum, sed procul à Corinthio. Hæc & similia genera alia ex casu ars transtulit fusoria, cumque ars preciosior esset materia, accidentario argumento non omnino æs Corinthium prælatum fuit auro, sed PENE prælatum. Sit iam æs poculorum Darij Corinthiaca mistura,

Æs Corinthium.

aurum ſane fuit, idque opus fuſoriæ artis, quæ chymia. At non fuiſſe, vel Guibertus ipſe, tametſi fatuus conceſſerit.

Fueritne orichalcum illud æs Indicum?

Ex orichalci ſpeciebus fuiſſe contendit, ideoque maximi olim precii eodem Plinio teſte. *Aut naturale fuit aut artificiale. Neutrum aurum antecelluit.* Plinius enim lib. 34. cap. 2. de ære agens Cyprium primæ notæ ab antiquo facit: ſed quod poſtea viluerit, inuento in aliis terris præſtantiore, maxime *Aurichalco*; quod præcipuam bonitatem admiratione diu obtinuerit, quodque iam longo tempore effœta tellure non ſit repertum. Inde mentionem facit *Liuiani, & Mariani*, cadmiam ſorbentium, & bonitatem aurichalci imitantium. Rationem miſturę ponit, vt æs cadmiæ ſit in cyprii, æris ſeſtertiis, dupondiariisque. Quæritur iam aurone prælatum, aut ſaltem æquatum velit orichalcum ſeu naturæ, ſeu artis, Plinius? Negatur. Ratio eſt, quia inter æris genera tantum præcipuam bonitatem habuiſſe ſcribit, idque admiratione accidentaria potius quam materiæ nobilitate. Audiamus & *Agricolam*, ad quem collatus Guibertus ne lixa quidem eſt, aut cacula. Ita ille lib. 9. foſſ. cap. 1. *Natura tingit metalla alieno colore. Cum enim æs ſuo modo rubeat id, etſi raro, gignitur fuluum, quod Græci ὀρείχαλκον appellant. Interdum candidum quod ψευδάργυρον. Hoc argenti ſpeciem exprimit; illud auri. Æs fuluum præcipuam bonitatem, admirationemque diu obtinuiſſe Plinius ſcribit; Candidum factum fuiſſe in Teuthrania circa Anderam, & in Lydia iuxta Tmolum montem, Strabo narrat. Naturam ars imitata,* (Eam chymicam vocat) *æs vtroque colore tingit.* Vnde & lib. 8. cap. 9. lib. 1. cap. 21. ait, *orichalcum an vnquam aliquod fuerit foſſile & natiuum nec ne, certo non poſſumus ſcire. Non enim nobis extare nouimus aliud quam illud factitium, quod ex ære conſtat tincto cadmiæ foſſilis* (vel etiam caminariæ Goslarienſis) *colore. Attamen ſi vllum foſſile eſt, propriæ formæ fuit metallum, vt etiam æs nigrum & candidum & rubro ſpecie videntur differre.* Hæc Agricola.

Firmum itaque eſt argumentum noſtrum: *Si æs illud Babylonicum Eſdræ & Darii apud Ariſtotelem precioſius auro aut ſaltem æque precioſum fuit, non fuit neque Plinij orichalcum, neque Agricolæ.*

At fuiſſe colligere eſt ex narrationibus.

Ergo neque Plinii orichalcum fuit, neque Agricolæ.

In mirabilibus. Locus Plauti, Seruii, Virgilii.

Quid iam Guiberte, anicula rabida, fuit? Ariſtoteli notum fuit orichalcum cum mentionem facit ſtatuarum Herculis in Pheneo, quæ dictæ fuerint ὀρείχαλκοι. Si putaſſet Dariana po[illegible] illa orichalcea, vtique nominaſſet. Sed ad *Plautum*, & *Seruium*. Virgilius lib. 12. Æneid. Turno loricam tribuit ſquallentem auro, *alboque orichalco*. Seruius explicat his verbis: *Apud maiores orichalcum precioſius metallis omnibus fuit. Namque ſicut Lucretius dicit, cum primum homines ſyluas incendiſſent, nullarum adhuc rerum periti, terra caſu fertilis omnium ex incendij calore deſudauit metalla inter quæ orichalcum precioſius viſum eſt, quod & ſplendorem auri, & æris duritiem poſſideret. Nam primum de auro ſecuris facta diſplicuit, cauſa mollities: ſimili ratione & argenti contemptus eſt vſus. Mox orichalcum placuit, donec veniretur ad ferrum. Vnde etiam ſecula ita dicuntur diuiſa. Orichalcum fuiſſe precioſum etiam Plautus docet qui ait in milite glorioſo: Ego iſtos mores orichalco contra comparem. Albo orichalco dixit auri comparatione. Nam album non eſt.* Hæc Seruius. Leuior eſt autoritas Grammatici & Poetæ quam vt artificibus chymicis comparari poſſit: Et hominum imperitorum, rudiumque cenſura non poteſt æquari peritiſſimorum iudicio prudenti. Itaque laterem lauit Guibertus ſcrinia Grammatica & poetica ſcrutando. Sed videamus tamen quid rei ſit.

Prior pars fabulę ſimilis eſt; Et ſi vera ſit Lucretii narratio, auro argentoque prælatum orichalcum eſt imperitia naturæ, tantumque argumento vſus externi in ſecuribus, quod argumentum in ære Dariano non valet. Ita & ſimplices Indi in Peruana, & Æthiopes ferrum prætulerunt olim; ſed nunc non amplius. Si ætates diſcretæ ſunt auro, argento, orichalco, & ferro, quaſi ferrum precio ſit excellentiſſimum, qui fit vt aureum, argenteumque ſeculum longis paſſibus anteponantur, & tertium non orichalco, ſed æri comparetur? In Homericis æris inſtrumenta ſæpius leguntur; & in ſacris literis æris, ferrique mentio in arte conflatoria Tubalcainis eſt prima.

De albo orichalco ridiculus eſt Seruius. Color orichalci in comparatione cum auri colore eſt idem, niſi diuerſitas miſturæ, quæ & in auro varia eſt, aliud exhibeat. Itaque album orichalcum in ea lorica cuius vna pars erat aurum, pro argento poſitum eſt, aut illa miſtura æris Corinthii in qua excelluit argentum, niſi velis argyrochalcum foſſile intelligere. Plauti locus nihil euincit. Sicut ex ære olim cuſi ſunt nummi, ita & ex orichalco. Itaque orichalco contra parem dictum eſt ac ſi nummis, vel pecuniæ dixiſſes. Ita & in Pſeudolo. Vide annotata Petri Gualtheri Chabotii in Epiſt. 3. lib. 2. Horat. ſeu artem poeticam de tibia orichalco vincta, vbi ex Heſiodo ocreas vulcanias ex orichalco φαεινῷ producit, & Scholiaſten citat, qui definit ὀρείχαλκον τὸ λευκὸν χάλκωμα. Nam in montibus inuenitur. Alii affirmant eſſe materiam metallicam ære precioſiorem. Apollonii interpres dixit εἶδος χαλκοῦ. Lege & reliqua. Quid ergo iam iuuat Guibertum Plautus? Ita argumentor ex Seruio: Si precium metallorum ſtatuendum eſt iudicio veterum qui vſum ad ſecures reſpexerunt, non orichalcum ſed ferrum auro eſt præferendum. Ratio eſt manifeſta. At hoc ſimpliciter nemo fecerit. Non ergo precium veterum iudicio ſtatuendum. Orichalcum iam Heſiodi temporibus, & Herculis, & Ariſtotelis notum erat populariter. At Æs Indicum Darianum adeo fuit precioſum, & à vulgi vſu remotum vt inter Theſauros ſummi monarchæ eſſet, minimeque orichalci ſpecies. Nummos ex orichalco fuiſſe factos, non plus commendat materiam quam nummi ex ære, aut Indici illi ex plumbo & cupro. Cicero in 3. off. ait: *Si quis aurum vendat putans ſe orichalcum vendere, indicetne vir bonus?* Hinc patet orichalcum minime fuiſſe ſeu precioſius, ſeu æque precioſum auro, ſed longe vilius. Quod ſi de precio auri quærere per teſtes volumus, cur non

Moſen

Mosen audimus *Gen.2 ℣.11.12.* de auro & non orichalco Indico? Cur non Dauidis, & Salomonis iudicium, imo populi Iudaici, argentum præ auri multitudine vile habentis, non autem orichalcum præferentis, respicimus? An minus antiquus Seruio, Plauto, Lucretio &c. est Moses, Dauid, Salomon, spiritus S. Eat iam in malam rem anus illa insana & garrula Guibertus, & Æs Indicum in orichalcum vulgare mutet.

Ad Argum. VII.

HOc confunditur anicula ipsa, & confundit alios. Aristot. *duplex æs Indicum* auditione accepit; vnum colore indistinctum, quod potuit esse orichalcum factitium, quale ex *calaemo*, & *cupro* conflauimus: Alterum nullo alio argumento dignosci potuit quam odore. Id necesse est excellentis artificis fuisse. Cuius nisi Chemici? Eius enim est metallorum fusoria, & tinctura. Qua vero arte possit aliquis id consequi nisi excellentioribus magisteriis fixionum, exaltationum, transmutationum?

De obiectione prima. Responsio prima est mendacium dignum Guiberto. Neque enim id Plinius docet adeo vt Agricola etiam de fossili dubitet. Finge etiam orichalcum pluribus in locis natiuum effodi, num ideo in India tempore Darii, vt inde fierent pocula quæ vix vno argumento ab auro distarent? Si sciret stultus aurichalcum nigrescere ignibus, non autem aurum, & acutis rebus facile redargui tam delire non fuisset nugatus.

Responsio secunda ex Libauii citatione contra Libauium nihil asseuerantem, sed tantum coniectantem blitea est, & insulsa. Deinde cum Libauio sint orichalci factitii species plures, & in eis etiam magisteria valde excellentia, Guibertus ad cornos ablegandus est cũ sua de orichalco phantasia. *Si enim aliqua species chymici magisterii fuit illud æs Indicum, constat chymiæ vetustatem & veritatem inde probari posse.* Si de transmutatoria negat concesso magisterio colorationis, discat Libauium coniectari potius quam asseuerare; Deinde apud Arist. legat lib. 1. de ortu tex. 20. transmutationes esse duplices, secundum substantiam, & accidentia: Ideoq; non esse negandam omnino transmutationem, etiamsi non fiat intus in essentia præsertim cum in metaphysicis species accessione & subtractione mutentur vt numeri. Quod si apud Indos, aut Babylonios & Persas orichalcum arte factum est, an non sit coniectura argumentis auri natiui factum esse? An non specimitationis verorum artificum? Sic enim varia magisteria prodierunt.

Ad obiectum 2. Negabat Plinius in India inueniri æs. Si hoc concedimus, nec æs montanum auri simile in ea inuentum fuerit. Itaq; delirat anus stulta Guibertus cum ait, *Plinium non negare orichalcum in India inueniri, licet æs neget.* Qui enim genus negat, negat etiam speciem. Vbi vero asserit Plinius orichalcum indicum? Dixi me ex ære cyprio, & stanno indico pulcrum orichalcum conflasse. Si æs Darianum fuit huius generis, accedente potissimum exaltatione, & fixione, orichalcum præclarum in India, Babylonia, Persia &c. confecerunt siue natiuo suo, siue illato ære fuerint vsi conflatores. Nauigationes nostrorum temporum varia metalla insulis asscribunt, & præter vulgo nota etiam singulare stanni genus Indis Calaëm dictum. Sed & inuehuntur multa ex ære, stanno Europæo, ferro, & orichalco quod didicerunt Æthiopes lima terere, & aureis arenis miscere, impostura oculis indiscreta, ni aquam fortem tecum habeas, aut sal aliquod acre veluti ammoniacum, gemmæum, & similia. Fuerit Dario regnante orichalcum quoque in Babylone: an id nesciuerint distinguere artifices ab ære indico?

Ad obiectum 3. Mirum est anum istam carboniperdam negare orichalcum & æs esse idem, cum Plinius & cæteri omnes pro ære habeant, idque indicet etiam altera pars compositionis χαλκός. Si non sint idem numero, sint specie, vel genere. Qui orichalcum habet æs habet, at non qui æs, semper etiam orichalcum. Aristoteles nullibi dicit in India nasci orichalcum. Fide Guibertina hoc scribit anus ista Lotharingica, hoc est mendaciter, vt fide Punica. *Diodorus Siculus* lib. 3. cap. 5. in India esse scribit auri, argenti, ferri, æris, lapidum præterea pretiosorum, cæterarumque rerum, quæ ad delicias atque opes spectant summam copiam; Et hæc quo tempore *Semiramis* indis bellum intulit. Cap. 10. ait: *Terra* (Indię) *& domesticis fructibus opulenta est, & variis multiplicibusque metallis fœcunda. Nascitur in ea ingens argenti, aurique vis: non parum quoque æris, ferrique & orichalci.* Terminat autem Indiam ab occasu fluuio *Indo*, ad ortum, & meridiem Oceano, ad Septentrionem *Hemodo* monte versus *Sacas* Scytharum gentem. *Orichalcum fon et latine ex pede Montanum æs.*

Crederemus hæc *Diodoro* nisi *Volaterranus* in præfatione scriberet priores sex libros Fabulosa gesta continere. Mirum quod hodie tot lustratores Indiæ non faciant mentionem istius natiui orichalci, neque reportent id inter alias merces.

Plinius posterior *Diodoro* fidem habet pleniorem. Accepit tamen *Aristoteles* auditione apud Indos esse vnum æs colore saltem indistinctum ab auro; alterum nec alio argumento discernendum præter odorem. At non audiuit nascaturne ibi, an ex importato fiat. Credamus Plinio importatum & permutatum olim esse. Experientia nostrorum temporum Indiæ æs non detrahit, vt nec plumbum. Nec absurdum putamus dicere ibi effodi orichalcum, & conflari, & importari. Sed quid illud ad Darianum? In eo, quod citaui, capite narrat Plinius Galliæ inuento ex stanno, & ære fieri incoctilia, adeo vt vix discerni queant ab argento. Quid ni talia incoctilia facta sint etiam in India ad imitationem auri? Sic orichalcum Indiæ erit incoctile aureum, ψευδόχρυσος. At non illud æs Indicum Aristotelis. Vnicum argumentum pono. *Lib. 34. c. 17.*

Scribit *Anus loquax Guibertus* se habere cymbalam tinnientem, hoc est, crepitaculum sphæricum ex orichalco Indico sibi à Lopetio donatum, cuius sonum commendat mira suauitate, & facilita-

facilitate, quali etiam conflant campanulas albas ex ære, & stanno seu plumbo albo. *Si tinnit istud crepitaculum, non potest esse Indicum æs illud, quod fuit materia poculorum Darij & Esdræ.*

Ratio est: *quia aurum purum est surdum, nec vtile tinnitibus.* Si tinniit, iam non solo odore ab auro potuit distingui. Admones me prouerbii in hominem Garrulum: Archytæ crepitaculum, cuius explicationem tibi conuenientissimam lege in chiliadibus Erasmi. In posterum prouerbii loco dicemus: Lotharingicum crepitaculum. Audi anicula loquax & hoc vulgare: *Aurum purum*, Indicum præsertim, Arabicum, Vngaricum, &c. *in nummu mollicie probamus*, atque ideo in bracteis poculorum facile discernimus ab ære, & orichalco. Adeone fuerint imperiti Darii artifices vt hoc saltem iudicio non potuerint inter orichalcum, & aurum internoscere? Quales fingimus aurifices Indos, qui alias subtilitate ingenii sunt celebres? An ne iam quoque tibi persuaderi patieris Æs istud Darianum non fuisse orichalcum? Eduardus Lopesius Africanis prouinciis Congo, Sundi, & aliis tribuit varia metalla in quibus forte & orichalcum: Sed quod ab auro facile queat discerni. * Fortassis tuus Lopesius inde suum crepitaculum asportauit. Verum hunc non moror. Quod de *Funduribus* dicis, stultitiæ tuæ argumentum est insigne. Quid enim *America Peruana ad Indiam* circa Indum fluuium? Quid ad ęs Indicum, & pocula Esdræ, aut Darii? Num & illud Funduricum indiscretum ab auro? Audi Scaligerum: *Scito in Funduribus*, inquit exercit. 88. *qui tractus est inter Mexicum, & Dariem, fodinas esse orichalci, quod nullo igni, nullis Hispanicis artibus hactenus liquescere potuit.* Hęc ille.

* *Cardanus lib. 17. de var. orichalcum ab auro discernit. 1. pondere quia aurum in pari massa longe grauius. 2. Sono. Nam aurum surdum est ad orichalcum. 3. colore, quia orichalci splendor non ita est viuax vt auri: & orichalcum auro affrictum colorem amittit nigratq; affrictu. 4. Est asperius auro. 5. nō flectitur facile (nec sic dilatatur.) 6. aurum diu gestatum non colorat; orichalcum colorat. 7. Ignis probat, qui orichalcum absumit &c.*

An non sit ferrum ære ruffo mistum? Num adhuc perges Darianum metallum tuo orichalco æquiparare? *Alexander Sardus* in lib. 2. de rerum inuentoribus, orichalcum vult in India visum, vel in fornacibus lapide ære mixto ab *Orio* quodam esse, vnde orichalcum ab hoc *Orio*, & non à monte, ὄρος, vt *Chabotius* & alii volunt, qui quasi æs montanum diceres pronunciatum volunt. Sirach. cap. 47. vers. 20. scribit Salomonem aurum collegisse ὡς χαλκὸν ἐπεῖγεν. Id latina versio exponit: vt aurichalcum. Si hoc est, tempore Salomonis orichalcum fuit vulgare metallum, & non illud preciosum Darii.

Ad IX. Argumentum. Dato, æs illud cadorum *Darij* indiscretum ab auro præter vnius odoris notam (æs enim halabile est, aurum non item) & poculorum *Esdræ*; item æs Indicum colore aurum referens, orichalcum tenerum factitium ex ære & stanno Indico conflatum (nostri ex cadmia caminaria, vel fossili, & ære coquunt, cui si stannum adiiceres, campanarium egregie tinniens, cuiusmodi forte fuit illud Lopesii, redderes) fuisse, non nihil id iuuerit Alchymiam transmutatoriam aliorum metallorum in aurum. Ratio est, quia, Guiberto iudice, *orichalcum est metallum sui generis*, ita ab ære distinctum vt stannum à plumbo, vt statuendum sit, Plinii sententia in India æs quidem non nasci, veruntamen orichalcum fossile produci. Hinc transmutatoria molliter sequitur. *Si enim orichalcum factitium est diuersa metalli species ab ære, idque conflatum ex ære, necesse est transmutatoriæ veritatem & antiquitatem à temporibus Monarchia Persica ab anno mundi circiter 3500. seu temporibus Danielis, Esdræ, Nehemiæ, Darij, Aristotelis, &c. comprobari.* Transmutatio enim est si vno destructo nascitur aliud nobilius. *Est autem antecedens, vi dati. Ergo & consequens.* At quæritur de aurifica. Attende. Aurum aut est vniuocum, aut æquiuocum, sicut & generatio est, vel simplex, vel secundum quid. *Si cæteris omnibus notis æs Darianum excepto solo odore conuenit cum auro, aurum vniuocum fuit.* Neque enim tanti est odor, vt substantiam possit negare. Quod habet auri essentialia, id aurum est. Odor non est de essentia auri. Non itaque iudicium auri labefactat. Si vero orichalcum fuit adeo lucidum, tenerum, & aurea tinctura spectabile vt visu non potuerit discerni, aurum fuit æquiuocum: vtrumque nimirum artis aurificæ argumentum excellens. Verum, ne contentiosi simus, ista relinquantur.

Ex Guiberti sententia transmutatoria probatur.

De loco ex sacris tertio.

Aurifica. S. Ioannes Euangelista chymicus.

Robertus Vallensis arripuit prosam *Adami à sancto Victore* cantari solitam in Ecclesia Romana, in qua *S. Iohannes Euangelista dicitur gemmas fractas solidasse, & de virgis fecisse aurum, atque ita pauperes subleuasse.* Eam ad aurificium chemicum applicauit non suo iudicio, sed *Auicennæ* in lib. de anima, & *Vincentii* in speculo naturali, scribentium *Euangelistam fuisse inter Christianos artem chymicam exercentes.*

Lotharingica refutatio: Est mendacium: I in malam crucem. Si ita refutandum est, chymici inuerunt modum & de Guiberto sic dicunt.

Quid ad hoc anus Lotharingica, seu *Lotharingicum crepitaculum Guibertus*? Negat vmbram veritatis esse in hoc figmento, & speciem probabilitatis in mendacio: indeque inuehitur in Alchymistas, eosque vocat *sycophantas, qui mendacia sensui communi obuia non vereantur spargere.* Tandem iubet ire in malam crucem. Hoc scilicet est refutare obiecta, dicere mendacium est. Atqui prosa illa dicit *gemmarum fragmenta fuisse solidata, & ex virgis factum aurum.* Quæritur qua arte, aut virtute? Assunt duo testes quibus videtur chymica. Guibertus respondet; Est mendacium: Abeat Libauius cum Roberto in malam crucem. Egregius mos refutandi. At tu Lotharingicum crepitaculum, & anus vesana cum tuis næniis abi quod digna es.

Nos respondemus. 1. Ille locus non pertinet ad literas sacras de quibus proponebat crepitaculum illud Lotharingicum.

2. Nihil is ad Libauium, qui non solet diuina eloquia temere miscere disputationibus Philosophicis, præsertimque chymicis, quod tamen solenne est Paracelsistis, sociis Guiberti per annos 40. & monachis ex papatu.

3. Distinguenda erat prosa. Aut enim chymia illa fuit naturalis, seu humanæ artis secundum naturam,

naturam, aut miraculosa ex potentia diuina, si quidem historia est vera. Consentaneum est Iohannem Euangelistam miraculose compegisse gemmas, & ex virgultis aurum fecisse. Refert *Maiolus* tomo 1. canicularium colloq. 19. *Bonifacium Florentinum* Episcopum nepoti suo aurum subtraxisse clam, & dedisse pauperibus. Id postea cum nepos requireret, in basilica D. Virginis è cœlo recuperasse delapsum in vestem expansam: Idem fecisse D. Benedictum: S. Iohannem quendam ære alieno oppressum iussisse stipulas colligere, quas oratione, & crucis signo in aurum verterit. Miraculosa est hæc *Alchymia*. Inde responsio peti debebat ad Roberti testes, & argumentum; non dicendum: Mendacium est: *Abi* in rem malam. In ignem Gehennæ tu ibis, Guiberte, cum mendaciis tuis, & homicidiis sathanicis nisi conuersus pœnitentiam egeris. Cæterum & alia loca produxit ex sacris Robertus, suntque monachi ea in re frequentissimi cum Paracelsistis. Non ita pridem *Assyluanus* religiose se persuadere id nobis putabat: Henricus Künrath forma symboli complexus est artem. Quid hæc ad Libauium, qui polluere diuina eloquia humanis commentis semper abhorruit? Franciscus Vallesius de sacra Philosoph. cap. 49. explicans locum Iobi cap. 28. non tam naturalem æris ortum ibi describi putat quam chymicum. Si hoc Libauius dixisset, ad quas cruces non amandaretur?

Deliramenta Guiberti ex cap. 4. tractatus 1.

I. PAg. 23. *Libauium vocat coryphaeum patronorum impiorum, & temerariorum, non verentium Alchymiæ antiquitatem & veritatem sacrarum litterarum monumentis comprobare.* Anus futiolæ crepitaculum auditis. Quando scientiam ex vetustate inquirimus, aut materialiter id facimus, aut materialiter & formaliter simul. Nam vt Logici elenchi & analytica Aristotelis ante ipsum non extabant formaliter, sed tantum exemplariter in autorum scriptis, ex quibus ars ipsa poterat colligi, sicut si quis sutoriæ præcepta conderet non conscriptis sutorum regulis, sed inspectis calceis affabre consutis: ita fit & in Alchymia. Quicquid ei essentiale extat apud priscos, cur id non colligatur, & in artem cogatur? Ita repetiuit Libauius artem chemicam, seu fusoriam à *Tubalcaino*, de quo in sacris extat quod fuerit *faber ærarius & ferrarius*, qui sine fusoria artificiosa esse non potuit. Pertinere vero ad essentiam Alchymiæ *fusoriam*, hoc est chemiam Geberus docet, & ars ipsa fundendi, excoquendi, conflandi, miscendi, probandique metalla ingeniosior semper fuit chymicorum, quanquam prima rudimenta extiterint tenuia, & opifices mechanici accepta à chymicis instructione eam crassa minerua exercuerint, & adhuc aliquibus in locis exerceant.

Nullibi tamen Libauius chrysopœam sacris sic immiscuit vt Paracelsici, & monachi solent. De poculis Esdræ disseruit coniecturaliter. In cæteris contentus fuit non posse ex oraculis, aut historiis sacris contrarium chymiæ demonstrari. Et tamen rabida illa bestia Guibertus audet Libauio coryphæatum in impietate, & temeritate monastica, & Paracelsica tribuere? Hem impudentiam.

2. Eadem pag. *Veritatem Alchymiæ vocat vanitatem* homo vanissimus. Hoc nobis argumentum est artis veræ, quia eam vanam vocant vanissimi.

3. Alchymistas scribit contendere Esdram per paucum puluerem Alchymiæ meminisse, & ob id in eos furit. Non si vnus, aut alter id facit, omnes faciunt. Cur insanis in omnes Nebulo? Deinde sit ille puluis ex quo aurum nascitur, non chymicus sed naturalis; non nullam transmutationem probat. Generationem enim naturalem auri declarat, & ex consequente artem confirmat. Nam ea imitari naturam potest. Si itaque chymici adhiberent locum ad artificii sui autoritatem, non delirarent.

4. Quam mirifice vero luctatur Guibertus in pulueris significatione declaranda? Pag. 24. *Est terra pauca auri collectoribus obuia, ex qua aurum excoquatur.* Hic necesse est aliud terram esse, vtpote materiam ex qua, aliud aurum ex terra per artem excoctoriam confectum. *Puluis Esdræ scandalum Guiberti.*

Alias si terra iam actu est aurum, non fit ex ea aurum. Quod iam est, non fit. Idem dicitur pag. 25. vbi naturalis auri ex terræ puluere productio, & genuina significatio pulueris, qualis est apud Horat. *Puluis sumus*; Et in sacris; *Puluis es, & in puluerem reuerteris, &c.*

Hoc interest quod pag. 24. artificialis excoctio ponatur, sed pag. 25. naturalis generatio, quæ est *ex non ente ad ens motus.* Vtrobique est transmutatio. Verum illud *Lotharingicum crepitaculum* non semper crepat idem. Nam paucis lineis interiectis puluerem explicat *de puluisculis fluuiorum aurum continentibus.* At ô mirifice disputator, ista non est genuina significatio pulueris, nec nos aut facti, aut sumus ex tali puluere. Quid hic opus productione naturali, aut excoctione? Tu ipse dicis separare collectores, eluere, & in fusoria fornace colliquare.

Ridiculum est si aurum & argentum nihil aliud quam puluerem dici, quasi nulla alia forma inueniretur quam pulueris. At tu lege *Maiolij caniculares* tom. 1. colloq. 19. Et *Iobum* cap. 28. Aurum, & argentum in lib. sapientiæ arenæ, & luto comparantur ad sapientiam, sed non ideo sunt lutum & arena in sua natura. Et est sane vtrumq; corruptibile, & talia habet primordia. Vide Ezech. 7. ℣. 19. Iac. 5. ℣. 3.

Rursus pag. 26. modo puluis Esdræ est aurum in fluuiis vel fodinis inuentum quasi puluis: modo est materia ex qua aurum fit. Est aurum, non est aurum. Ita calidum & frigidum ex hoc tintinnabulo adulterini orichalci simul proflatur. Quid tandem erit puluis ille Angeli? Frustra petimus responsum à Guiberto qui in eo angulo Galliæ se habitare dicit *vbi nihil est laudabilium studiorum. Hæreat ergo in illaudabili luto.*

5. Genuina

5. *Genuina significatio pulueris apud Grammaticos, tum apud omnes doctos significat terram minutam & aridam*, inquit pag. 25. Colligo hinc: *At aliquoties Guibertus scribit in eodem discursu significare pulverem aureum, seu aurum forma pulueris. Aurum non est terra. Esdras ergo nec doctus est, nec Grammaticus.* An vero non est genuina significatio cum dico puluis pyrius, puluis alcool in pharmacopoliis, puluis Haly, puluis Epilepticus, &c. Sane ex puluere *Deus* fecit corpus Adami, qui & terra dicitur. Sed non is solus est puluis.

Medicina chymica, de qua blaterat stultus sibi ignota, formalior quidem est, sed interim etiam a qua pars materiæ.

6. Argumentum magni ingenii est pag. 26. Puluis Esdræ non est puluis aurificus chymistarum: Argumento, quia Esdræ puluis est materia ex qua; Alchymistarum est causa efficiens. Respondeat Aristoteles 1. de part. an. 1. *Semen bifariam accipitur, ex quo, & cuius.* Nam & à quo decessit eius semen est, & eius quod ex illo futurum est, &c. Elixyr Philosophorum & pars materiæ est, & causa efficiens simul.

Mendacium euidens Guiberti.

7. Pag. 27. *Libauio tribuit quod ex loco Esdræ de duobus vasis Darianis collegerit absque dubio illa fuisse opere chymico conflata, & ex ære aurum factum. Aliquoties etiam dicit id contendere Libauium.* Sed homo impudens turpiter in publico mentiri non erubescit. Ego enim nihil affirmate dixi, sed tantum dubitatiue per figuram communicationis. Inspiciatur locus ipse. An autem temere saltem dubitauerim, argumenta superius adducta patefaciunt.

8. Esdræ verba pag. 27. ita exponit, quasi dixisset: *Vasa ad similitudinem auri quo ad colorem accessisse Ita & pag.* 28. Egregium sane interpretem. Verba Esdræ: *Vasa æris fulgentis optimi duo pulchra vt aurum.*

Vide supra ex Ebræo, & Græco textu adducta. Non facit mentionem coloris aurei Esdras. Cum autem Aristoteles de cadis Darianis scripserit nullo argumento præter odorem ab auro distulisse, patet non de solo colore loqui Esdran, cuius sermo non est de aliis poculis, conueniente rege *Dario*, re ipsa, & tempore. Discat ignauus Guibertus cum tota caterua stultorum antichymicorum Esdram non sic SENSVISSE: (Ita loquitur pag. 27.) Non certe foret res magnæ admirationis, si tantum colore ad aurum accessisset, cæteris notis dissentiens. Quid enim habuisset à vulgari, seu plebeio orichalco diuersum, quod vetustati fuit notissimum? Plato quidem in Critia de Atlantica insula fabulatur ὅτι ἐκεῖ ὑπὸ μεταλλείας ὀρυττόμενα στερεὰ καὶ ὅσα τηκτὰ γέγονε. καὶ τὸ νῦν ὀνομαζόμενον τότε δὲ πλέον ὀνομαστὸν ἦν τὸ γένος ἐκ γῆς ὀρυττόμενον ὀρείχαλκον κατὰ τόπους πολλοὺς τῆς νήσου πλὴν χρυσοῦ τιμιώτατον ἐν τοῖς τότε ὄν, &c. Orichalcum fossile, cuius suo tempore tantum nomen reliquum fuerit, preciosissimum, excepto auro metallorum fuisse dicit; vnde fortasse Plinius commendationem sui orichalci natiui sumsit. In Timæo proximum auro æs (χαλκός) ponitur, diciturque id plures habere species, eo nomine argentum, & omnia imperfecta metalla complectendo.

Ad ferulàm grammaticã.

Antiquum fuisse orichalcum apparet etiam ex Argonauticis *Apollonij, & Plauto*: quod proculdubio artificiale fuit. *Vallesius* cap. 49. Philos. sacræ aurichalcum vocat æs mistura quarundam rerum tinctum, quod quidam Platonici Veneri asscripserint. *Bodinus* in Theatri naturæ lib. 2. cuprum flauum, æris nimirum, & calaminæ luteæ misturam, adiecto vitreo puluere appellat.

Aristoteles ab ære Indico seiungit. *Interpres Siracidis* Palestinæ valde vile, & multum esse putauit, & est sane hodieque in India Orichalcum admodum copiosum, & parui precii

Itaque & aurum eo adulterant, tanquam longe viliore; quod & *Ciceroni* non fuit ignotum. Si ergo cum *Atlantica insula* orichalcum istud, quod *Plato* post aurum preciosissimum credidit, periit, nec in *Mexico* aliud inuenitur nisi quod *Scaliger & Guibertus Funduribus* effodi tradunt, nihil memorabile *Esdras* in templum Solymitanum ex *Babylonia & Persia* intulit, si pocula ex orichalco tantum colore affinia auro asportauit. Atqui vt rem magni precii describit.

Guiberto defuerunt perspicilia, cum *Aristotelis* textum, & *Libauii* explicationem legit. Ego non ad prius æs Indicum respexi, sed ad posterius Darianum. Iisdem oculis Plinium intuitus est de pluribus locis effossi orichalci. Cardanus lib. 6. sub. ex Cælio notat Aristotelem in lib. de arcanis dixisse orichalcum nusquam effodi. Sæpe chymicos nominat *occæcatos*, ipse Thamyra cæcior præ mera inscitia & rabie: chymici veri sunt oculatissimi.

9. *Æs & orichalcum non sunt idem*, inquit pag. 29. *sed non secus distinguuntur quam stannum & plumbum.* Et pag. 30. natura voluit *orichalcum constituere inter æs & aurum tanquam extrema*: argumento est crepitaculum Lotharingicum ex fodinis Indiæ Orientalis, nisi *mentitur tam Guibertus quam Lopes.* Committo hominem fatuum cum *Bodino & Vallesio.* Addo *Cardanum*, qui antiquum esse, & arte fieri tradit. Nobilissimum, & auro par pulcritudine docet *conflare ex lapide calaminari* (magnesiam vocat) *argento, cupro, vel ære addito sæpius vitro, vt & magnesia.* Aliud habet *ex albo plumbo, cadmia* (caminaria) *& ære vulgari.* Plebeium tantum constat quatuor partibus æris, & quinta lapidis calaminaris, seu cadmię fossilis, aut caminariæ. Opponerem Guiberto etiam *Agricolam* de fossili orichalco, non autem de factitio, nisi is dubitaret an vnquam fuisset lib. 1. de nat. foss. cap. 21. *Bruno Seidelius* lib. 2. Philos. nat. cap. 6. Orichalcum eiusdem cum ære naturæ facit, tantum differens maiori coctione caloris. Addit *æs cyprium colatum, & purificatum vocari orichalcum*: alios sic vocare mistum metallum *ex ære & auro* naturali concretione, admista parte argenti (tales fiunt aurei nummi, cum auro rubrum, & album, id est, æs & argentum adduntur, sed hi nummi ideo non sunt preciosiores, aut æque preciosi puro auro.) *De Matthesio* & aliis pluribus nihil dicam.

Orichalcum nobile.

Aliud orichalcum.

Crepitaculo Lotharingico, & anui loquacissimæ iuxta ac stolidissimæ Guib. nihil aliud dico, q̃

chymicos

chymicos non curare, siue orichalcum velit differre essentia, siue accidentibus à cœteris metallis. Notum enim est ipsis quod facile mutentur medicaminibus transmutenturque & reducantur, etiã postquam in fauillam, lapidem, vitrum, & aquam sunt redacta, licet non æqualiter. Quæstio num orichalcum & æs sic differant vt plumbum nigrum & candidum, ita vt æs sit cuprum rubrum, seu puniceum (sanguineum, fuluum, nigrum, aliqua etiam aureum) sed orichalcum æs citrinum, flauum, croceum &c. Item vt ex duobus extremis, ære, & auro, per commistionem factum sit tertium, scilicet orichalcum fossile, longe est vltra captum vetulæ istius stupidæ, & crepitaculi Lotharingici Guiberti. Plura sunt vtrobique consideranda quam color externus. Ludamus paulisper quasi *par impar*. Primum, *sic differunt æs & orichalcum vt stannum, & plumbum*. Si hoc verum est, genere æris vtrumque continetur, cumque Plinius scribat suo tempore æs Indiæ foris afferri, non nasci in ea, consequens erit nec orichalcum in ea effossum priscis temporibus esse, atque ita æs Indicum *Darii* non potuisse æs patrium, & orichalcum natiuum esse, sed aliunde importatum, aut ex importato ære orichalcum per artem factum, quod tamen *crepitaculum Lotharingicum* negat. Secundo, non different accidentibus, sed essentia ipsa sicut stannum, & plumbum: aut si accidentibus illa, etiam hæc. Tertio, erunt transmutabilia sicut stannum & plumbum, atque ideo non erit naturæ, & arti impossibilis metaschematistice. Sicut etiam sola lotione chymica potest ex plumbo fieri stannum: ita ex ære orichalcum. Sed non secemus omnia ad viuum.

Differentia æris & orichalci.

Luditur vetula Guibertus.

Secundo: Si aurum & æs sunt duo extrema orichalci, temeraria est disputatio de stanno, & plumbo. Nam *orichalcum* altera parte erit perfectum, altera imperfectum, quod experientia refutat in eo quod orichalcum dicimus.

Num Sol & Venus sint partes mistionis orichalci

2. Imo ne orichalcum quidem erit. Si enim dominatur, aut par est aurum, dicitur aurum æratum: Plinio æs Corinthium primæ notæ: Si excellit æs, vocatur æs auratum.

3. Aqua caustica, & cementa acria non totum consument orichalcum, sed aurum relinquent vt factum in factitio æquiuoco auro apud *Suchthenium*. Omnino quo modo verum erit Aristotelis ἄκυσμα, *quod nulla nota distingui possit ab auro nisi solo odore*? Quæ etiam fit mistura ex plumbi nigri & candidi partibus, aut quacunque alia proportione, ea fiet ex auro, & ære misto. Verum, vt Aristot. loquitur, puerile est ad fatua multa dicere.

TRACT. I. CAP. V. & VI.

Capite quinto cum laruis luctatur, & multum crepitum inanem facit crepitaculum Lotharingicum Guibertus. Ecquæ res est? Inter Sibyllinos versus leguntur quidam quos *Cardanus* lib. 10. de varietate, recenset: ἐννέα γράμματ' ἔχω &c. Res describitur cabala nouem literarum Græcarum, syllabarum quatuor quarum tres priores singulæ habeant literas duas: quarta tres, ita vt quinque sint mutæ (ἄφωνα: Ita dicuntur π, κ, τ, β, γ, δ, φ, χ, θ. Consonantes in genere alii accipiunt) Ex literis debet colligi numerus nescio quis. Cardanus ponit 370. Sed verba requirunt ἑκατοντάδες δὶς ὀκτὼ, καὶ τρεῖς, τρεῖς δεκάδες σὺν ἑπτά: Sedecim contenarii & tres, cum tribus decadibus, & septem, si distinctio est iusta, faciunt 1937. *Auratus Gallus* 1692. elicuit pro septem duo legens. Verum nos non laborabimus in ista perplexitate. Illustris *Emarus Ranconetus* præses Lutetianus voluit designari ἀρσενικόν. Hoc enim putauit esse lapidis sapientum materiam. Contra huius *Ranconeti* Computum arma ridicule sumit *Guibertus*, negans *Arsenicum, aut lapidem philosophorum à Sibylla designari*. Arbitratur autem esse oraculum Dei ad *Noam* (Eius vxorem aliqui Sibyllis accensent) ad significandum, nomen suum admirabile in mysteriis istorum versuum latitare. Hæc est materia pugnæ à parte Guiberti caniculæ tam rabiosæ, quasi certamen esset de bono animæ, & corpori. Alii versus:

De cabalistico exemplo in quo Guibertus non magis sapit quã Asinus in Lyra.

Guiberti iagactitas in oraculis.

> *Est genus Entis quod constat sex Elementis*
> *Cui P si addideris, S in M bene vertere si scis.*
> *Hoc æs est nostrum, constansque aqua philosophorum.*

Est genus mirum Entis &c. vel Artus est hominus quem sex tenuere figura &c.

Dicas Lumbus: mutatione quæsita fit plumbum. Id philosophorum est Magnesia, & Antimoniũ. Si hoc audiret crepitaculum Lotharingicum Guibertus, capitalẽ dicam scriberet. Sed finite insanire anum istam, quæ quadraginta annos cum impostoribus consumsit, nec dum sapere didicit. *Priscianum* pag 35. numero *trecentorum septuagintorum* fœde vulnerat, vbi etiã Græcis literã latinã C asscribit pro κ (adeo nescit Græce) pag. 37. quidam varia Dei nomina in digitos miserunt, at REPERIERUNT quæ cum literarum ratione consentirent, à numero vero discreparent. pag. 40. *Ranconetus* coactus est necem sibi CONSCIVERE, contra *Cardani* Genethliacum: Et sic bene confutauimus Alchymistas. ô hominem virgis scholasticis dignum.

Guibertus in Græcis, & Latinis pudendè peccat.

TRACT. I. CAP. VI.

IN hoc furit (seu, vt Cymbalæ verba respondeant Tinnit, crepitatque) contra eos qui negant artem ex libris disci posse, sed releuatione diuina opus esse contendunt. Itaque se opponit *Gebro* scribenti *Alchymiæ scientiam non esse nisi perfectam inspirationem diuinam, & arcanum Dei gloriosi, qui eam largitur, & subtrahit cui vult*. Qui aliter lapidem se inuenturum confidit, eum egregie insanire tradunt sapientes. Argumenta *Guiberti* aduersantia.

An ars possit ex libris disci vel reuelatione diuina.

1. *Quæ ad dæmonum imposturas referenda sunt, non sunt tribuenda diuinæ reuelationi. Ars chymica*, quam vocat dogmata vana, & impia, *referenda est ad imposturas dæmonum. Ergo*. Minor probatur: *Reimundus* enim, *Rupescissa*, & alii decepti fuerunt à Diabolo: Et sic de libris iudicat pag. 45. quod non nisi à Dæmone patre mendaciorum sint insufflati.

Contra diuinam reuelationem.

2. *Ne homine quidem inuentore digna est Alchymia: multo minus Deo.* Antecedens probatur: quia vana, falsa, ridicula, repugnans diuinis literis, & principiis omnium verarum doctrinarum.

Ad ferulam. 3. *Si alchymia non est nisi inspiratio diuina, frustra tot libri sunt editi à chymistis. Prius est. Ergo & posterius.* Connexum probatur: quia nemo AVDERIT asserere certam, & determinatam fuisse intentionem scribentium, nisi actu iam illam habeat, aut iuxta sit: Item tempus periit: temere ænigmata tot sunt conficta quæ ignorantiæ potius, quam notitiæ sunt argumenta. Reperitur pag. 44. Deus enim etiam sine libris potest reuelare: quos negat intelligi ne quidem à suis scriptoribus &c. Vide & pag. 45. quam insaniat in libros chymicos.

4. *Si per reuelationem cognosceretur, omnes qui sibi artem arrogant, eam à Deo accepissent. At hoc impossibile: Quia omnes fere sunt pagani,* idololatræ, Saraceni, Mahometistæ, Magi, Necromantici, & *Diabolici viri:* nec credibile est ab istis impurissimis ad nos Christianos Dei filios manasse. Ergo. Obiectio: At *Hoghelandæus eis aliquam pietatem tribuit.* Resp. Sunt prodigiosa ineptissimarum blasphemiarum mendacia. Nam isti non potuerunt colere pietatem, quæ est penes membra Christi, non vasa Diaboli.

5. Pag. 48. *Deliria sunt hominum. Ergo non reuelationes diuinæ.* Antecedens probat librorum perplexitate, additque neminem, nisi tardissimum, id non intelligere.

6. *Si Alchymia ex reuelatione est, etiam aliæ scientiæ. At hæ ingenio posteriorum sunt excogitatæ, & consummata studio.* pag. 46. Ergo.

7. *Deus frustra reuelasset:* Quia voluit propagationis metallorum modum istum esse occultum, & impossibilis est istius modi cognitio. *At Deus, & natura nihil frustra faciunt.* Ergo.

Ita finitur tractatus primus.

Responsio.

AD thema de Reuelatione diuina quod attinet, sciendum est, eam esse duplicem, *immediatam & mediatam.* Sunt qui precentur sibi per angelos, aut modo aliquo prophetico manifestari artem, vt in libro qui Arbatel inscribitur, est videre. Hos contra Dei voluntatē precari nullum est dubium. Deus enim hominibus bona confert modo ordinario, si sunt ex eo genere, quod ad secularem vitam pertinet. Ordinarii vero modi sunt imploratio auxilii diuini, & sapientiæ rogatio ad exemplum Salomonis, quod iubemur etiā mandato diuino facere. Iacobi 1. vers. 5. Luc. 11. v. 9. 10. 13. Hoc primum. Deinde succedunt in scientiis *naturæ aptitudo, disciplina per Magistros* siue vocales, siue mutos, & alii adminicula quæ Deus petentibus summittit. Est autem etiam laborandū iuxta illud: ἐυχῦ ϗ πόνει. Deus labore hominib. vendit bona, & meditatio opus præcedere debet. *Quærendum primum regnum Dei,* & cœtera adiiciuntur, si secundum Dei voluntatē petantur. Multi sunt qui putant Magisterium lapidis philosophici esse quoddā opificium, quod discere & exercere quilibet Carbonarius possit. Non ita. *Acutissimi solertissimiq; naturæ contemplatoris est, qui etiā in ipsa aggressione operis sit attentus, & circumspectus.* Nam propter materiæ mutabilitatem facile euenire potest erratum. Itaq; & qui semel feliciter opus consummarunt non omnes id secundo, tertio ve potuerunt perficere. *Vbi causæ plures sunt necessario coniunctæ, temerarium est solitarias assumere.* Posset Deus quidem reuelare artem, & promouere quam facillime: Sed nullibi promissionem secundum voluntatem habemus. Cui eam vult concedere, eius mentem aperit, vt scripta intelligat, aut Magistris, artificibusq; ipsum iungit, à quibus oculari intuitu, & manuum operatione discat. Alios docet naturæ potestatem per sedulam contemplationem, & cognitionem naturæ, tractationisque metallorum. Inde euenit vt quidam dū in mineralibus se exercerent, & in eorum naturā inquirerent, agentiaq; patientibus debita debitis applicarent, in artē inciderent, qua naturam imitari, aut etiam corrigere didicerunt. Alii viua voce, & magisterio sunt docti, alii studio, labore, & libris sunt adiuti. Dei reuelatio potest fieri per varia. His præmissis facile est respondere ad Guiberti obiecta.

Reuelatio diuina.

Ordinaria disciplina.

Ad 1. Assumtio est falsa. Quæ de arte dicuntur, contumeliæ sunt, non argumenta. Dogmata enim Alchemiæ hermeticæ homogenea, omnia sunt naturæ statuta, & rationis, experientiæq; decreta. Opus autem hic est diligente heterogeneorum ab homogeneis separatione, quam qui instituere nequit, is ab arte abstineto. Prosyllogismus minoris calumnia est & conuitium tum in artifices, tum libros. Hos à Diabolo insufflatos, si veri sint philosophi (Delectus enim est habendus, & impostorii à genuinis discernendi) non esse, patet, quia Dei honorem, & amorem proximi, publicamq; salutem sibi proposita habent: Deinde naturæ principiis artificia declarant, firmantq; quæ non sunt opera Diaboli. Docent præterea quibus argumentis iusta opera sint probanda, & monēt ne falsis processib. adulterinis medicaminibus & prauis opinionibus decipiamur, vt videre est in Gebri, Bernhardi & similium scriptis. Qui non faciunt opera & desideria Diaboli, non sunt Diabolici. Philosophi chymici veri nō faciunt &c. Ergo &c. Ad 2. Antecedēns est falsum. Probatio eius est Calumnia Diabolica, non argumentum. Crepitaculum istud Lotharingicum pro suo furore quiduis effutit, & sicubi succurrit verbum maledicum id sine fronte, & iudicio ingerit. *Diuinis literis minime aduersatur chymia hermetica, quæ pro fundamento vtitur diuina veritate in natura: neq; principiis verarum doctrinarum repugnat, sed tum subalterna est Logicæ & physicæ, tum sua habet principia ex natura elementorum & mistorum petita,* vt in præmissis indicauimus.

Ad 3. Assumtio peccat elencho diuisorum, & coniunctorum, item æquiuocationis. Non sola Dei reuelatione constat disciplina in modo ordinario. Vult Deus vt media licita, & præordinata non cōtemnātur. Quam etiam inspirationē intelligimus & statuimus, non est talis, qualē ipse

à Sa-

à Sathana accipit, dum conuitiatur, calumniatur mentitur &c. Sed est *directio quadam & benedictio diuina qua nos Deus sedulo rogatus ducit per præcepta, & rationes, operaque vera, nostroque labori benedicit.* De libris insaniam spumat. Qui genuini sunt, suum dicendi morem obseruant, sicut & aliæ disciplinæ. Hunc Guibertus non intelligit, quia donum intelligentiæ à Deo non habet. Cur miscuerint autores multa heterogenea, non desunt certæ rationes. Si posset ille homogenea capere, & naturæ operibus, constantiaque æstimare, facile segregarèt aliena. Sed crepitaculum istud non aliter tinnit. Frustra fiunt verba stulto. Ridiculum est Dei potentiam solam adducere. Hoc argumento quid non possit dici? *Voluntatem quoque adesse necesse est.* Ita potuisset Deus Guibertum vel per somnum docere artem, sed noluit eam indigno cani, & porco obiicere, cumq; versaretur cum impostoribus, nec vera via incederet, quadraginta annis temere perditis, tandē in rabiem contra artē eum siuit prolabi, datum in reprobum sensum, donec mensura impleta pœnam attrahat.

Libri chymici.

Dei potentia.

Finis studiorum chym. Guiberti rabies.

Ad 4. Assumtio est falsa. Probationis loco horribilis calumnia ponitur. Si omnes fere sunt *viri Diabolici*, quo referendi sunt tot *Monachi sanctissimi* qui artem professi sunt, & in suis cœnobiis exercuerunt, atque etiam descripserunt? Deinde *non si alieni fuerunt aliqui à populo Dei, per eos Deus nihil boni est operatus, qui cum solem suum mittat bonis & malis, huiusq; vitæ commodis etiam impios donet, artē hanc quibus voluit non inuidit.* Est autē hoc argumentum satis puerile, & pridem ferulis ex scholis exactū. Quid enim dicemus de philosophis, poetis, oratoribusque Ethnicis? Quid de stupendorum operum architectis mechanicis? Quid de musicis, Geometris, Arithmeticis, Astronomis &c. Crepitaculum Iudicum habet Guibertus. Id fors Diaboli in India cultor conflauit. Num ideo ars ipsa Diabolica? Incredibile putat Deum Christianis benefacere per impuras gentes: Et tamen fecit, & adhuc facit. Num etiam id non est credendum quod in oculis est omnium? Iudam proditorem Christus vocabat Sathanam. At per eum prædicabat, & mira faciebat. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum Rom. 8. vers. 28. Ierem. 29. vers. 7. orate pro ciuitate ad quam transmigrare vos feci: Quia in pace illius erit pax vobis.

An chymistæ Diabolici viri.

Matth. 5. vers. 45.

Ioh. 6. 71. Ex vobis vnus Diabolus est.

Ad obiectionem ex Hogbelandæo quod attinet, consulat suum Gretserum de vi Legis naturæ, an non putet aliquos extra Ecclesiam pios, bonosque viros fuisse, & per legem naturæ saluatos. Si legimus scripta Geberi, & aliorum verorum artificum, eos ad Deum referre sapientiam, & artem videmus, idque aliter non habet. Nam *omne bonum perfectum est à patre luminum, qui dat omnibus simpliciter, & sine improperio.* Ita loquitur & Plato, qui *Dei famam in artibus sparsam* esse agnouit, præcipuamque in vita virtutem putauit *Sanctimoniam, Iustitiam, Sapientiam, Veritatem &c.* quibus Dei amici possimus euadere. Inde *S. Paulus* non timuit etiam gentium sententias citare. De Auicenna ex Sorsano: Fuit Auicenna vir religiosissimus, misericors, iustus, iucundus, & timens Deū, gratias illi in omnibus semper agendo, & eius auxilium continuo implorando &c. Mihi quidem cum Papistarum opinione de gentibus extra Ecclesiam nō conuenit: Guiberto videndum est quo modo se à suis Ghesuitulis expediat: Veruntamen quid de Ethnicorum heroicis, & politicis virtutibus sentiendum sit, placeantne Deo, & quatenus, & num ab eodem aliquā remunerationem accipiant in hac vita, anus Lotharingica Guibertus discere poterat ex commentariis Theologorum, & Ethnicorum, nisi quauis bestia esset stupidior, & vel fucis ignauior.

Ad 5. Antecedens est hominis delirantis, Deus reuelat multis hominibus sua bona ordinariis modis, & per ea benefacit nobis. Qui ea hominibus principaliter asscribit, & deliria vocat, is sapientiam Dei in stultitiam vertit. Væ tali. Probatio antecedentis est hominis stulti, qui quod nō intelligit, vituperat. Libri philosophici sunt scripti in mysterio his qui sunt initiati sacris chymicis, & quorum mentem Deus aperit vt intelligant. Guibertum non intelligere magistrorum sapientum libros non est mirum. Quadraginta enim annos consumsit inter impostores. Deinde Libauii neq; latinitatem, neq; Græcas literas intelligit, quæ tamen minime sunt perplexæ. Tertio in eo loco dixit se esse *in quo nihil est laudabilium studiorum.* Ablegetur ergo ad haram Circes, & cum porcis suis grunniat, cumque pecore Arcadico rudat, cum latrantibus latret &c. Quid canis in sacro?

Ad 6. Assumtio fallit à dicto secundum quid Elencho. Deus dat hominibus bona sua per media ordinaria. An vero putat iste impius quod ingenium, industria, felicitas laboris, & similia non sint Dei dona? Tales libros scribere quales ipse, sane longe abest à diuina suggestione. Sapiunt enim patrem homicidiorum, & mendaciorum Diabolum. At tales non scripserunt sapientes chymicorum diuinæ bonitatis radio illustres.

Regni literarii in Lotharingia specimen est Guiberti scriptio.

Ad 7. *Si impossibilis est cognitio metallificii, & Deus voluit occultum esse modum propagationis metallorum, non reuelauit.* Si enim reuelasset, frustra reuelasset, quod Deo non est tribuendum. *Prius est. Ergo & posterius.* Resp. Nihil stultius est hac anili insipientia. Vnde probare potest ille fatuus Deum occultam velle transmutationis rationem, cum ipse metalla talia fecerit, & hominum arti subiecerit? Quo argumento docebit impossibilem esse cum facili arte ex ferro æs fiat? An non sunt generabilia, & corruptibilia metalla? Si Deus releuasset, hoc ipso, quia reuelasset, nec frustra fecisset quid, nec occultam voluisset esse propagationem. Audiamus saltem quasdam historias propagationis. Ita scribit Martyr Decad. 3. lib. 8. *In Hispaniola prouincia Cotoy ex montium fissuris enascitur arbor aurea stemmate, & ramis. Inter venas montium nascitur aurum purum vt arbor fissilis in medio secundum medullam &c.* Idem reponit Maiolius Colloq. 19 Tom. 1. canicul. Confirmatur historia Pannonica. *In Pannonia ad vrbem Firmicum iuxta vites capreoli vere aurei surgunt, ex iisq; ibi causa moneta egregia est* Oculatos testes adducit *Fulgosus* lib. 1. cap. 6. *Fabricius* ex 4. Genialium dierum *Alexandri Neapolitani*: *Certis & fide dignis autoribus comperit ille Alexander in citeriore Germania intra Danubium vites existere, quæ clauiculos, & plerumque candicantia folia ex auro puro germinant, quæ regibus, & summis ducibus dono sunt data &c.* Arist.

Historia propagationis metallorum.

Consaluus Ferdinandus de imperfectoaur. Card lib. 6. subtil.

in mirabilibus in Macedonia aurum defossum creuisse indicat: Item: in Macedonia metalla sunt, *quorum frusta augeri, aurumq; producere aiunt re omnibus perspicua. Ferrum renasci in Insula Palmosa circa oram Tusciæ, & in Sardinia Maiolius* annotauit, idemque in Lygiis fieri scribunt. *Plinius* lib. 34. cap. 4. *in Cappadocia dubitari ait aquæ an terræ debeatur. Kentmannus* tradit ex ferri recrementis in cumulos diuisis, seu aggeribus antiquis denuo excoqui ferrum: (auß alten Sinder hallen) *Agricola* lib. 5. de ortu subterran. cap. 1. *Metalla fieri, ferrum* est indicio, quod in *Iluæ* metall s renasci probatissimi scriptores memoriæ prodiderunt: eadem vero quodammodo augeri *plumbum*. Nam ad ipsum in humido loco positum fit accessio, cuius rei testis est *Galenus*. Plumbeas certe tegulas, quibus magnificas ædes tegi videmus multo grauiores aliquot post annis inueniunt ii qui prius pondus notarunt, atque adeo quidem vt eas persæpe propter nimiam grauitatem æneis permutare necesse sit. *Matthesius* concione 3. Sareptana proponit & deducit tria. 1. *Metalla etiamnum hodie* in subterraneis venis, atque etiam fodinis *nasci*. 2. *Mineram vnam* tempore *transmutari in aliam meliorem*. 3. *Metallum perfectum nisi effodiatur à subterraneis halitibus & æstu consumi.* Experientia comprobat saxa crescere, & eum modum etiam mineralibus competere. Recitat historiam *liquoris ex pendente specus parte delapsi in iacentem, ex quo argentum sit natum*, idemque factum in Vallibus in fodina Diui Laurentii: *Bumuthum* metallo carens ex specu extractum proiectum esse in cumulos, ex quo post aliquot annos argentum excoctum sit: Idem factum in Cadmia fossili, quam Cobaltum vocant: Curbachii Westphaliæ cumulos exhaustorum metallorum quaternis annis denuo excoqui, & aurum conflari, quod ipsum accidit etiam halinitri, & aluminis recrementis: Id autem fieri ex certo nutrimento: Certum esse per fontem *Cepusii ferrum mutari in cuprum*: Idem effici lixiuio pyritoso atramento. Vide ibi plura. Si in saxum transmutantur vegetalia, & animalia, magis transmutabilia sunt mineralia in mineralia, & symbolica in symbolica. Illud est: Et hoc ergo. Assumtio probata est innumeris experimentis. Conuictus est Guibertus metallicorum peritissimorum contententibus testimoniis, ratione & experientia Nasci metalla, transmutarique, & hoc Deum reuelasse in natura, ita vt *qui impossibilem esse metamorphosin dicit, is reclamet Deo & natura.*

Vide Cardanum lib. 10. Item Cunaü & quos suo loco adiecimus autores graues.

Tantum de tractatu primo, cui adeo confisum est crepitaculum istud Lotharingicum, vt putauerit se omnes Libauii rationes in defensione, abundanter refellere, & lectoribus plene satisfacere posse, quod ille quidem conatus est [illegible] calumniandi, maledicendi, conuitiandique malitia, sed à ratione, & experimentis omnibus turpiter excidit.

TRACT. II. CAP. I.

REM huius capitis hoc syllogismo comprehendere possumus: *Si transmutatoria metallorum Alchymia esset vera, antiquitatis autoritate & suffragiis comprobaretur. Atqui non potest ab antiquitate commendari. Ergo non est vera.* In assumtione demonstranda contra sapientes magni perfectique magisterii professores, Philosophosque verbose admodum, & nugaciter laborat Guibertus, vt Lotharingicum crepitaculum agnoscas, & vetulam iuxta crepitum eius saltitantem, & puluerem facientem, quod prouerbio dicimus.

Argum. 1. est: *Nemo est venerandæ antiquitatis qui de metallificio aliquam fecerit mentionem*, aut literarum monumentis reliquerit testatum, quod ad Alchymiam transmutatoriam chymistarum pertineat. Hoc argumentum per multiplicem, nugacissimamque tautologiam pag. 51. tractat prolixe.

Arg. 2. *Ante sexcentos annos nemo repertus est qui scripserit quando inuenta fuerit Alchymia*, vel vbi vixerit qui primo per artem chymicam aurum argentumve produxerit.

Arg. 3. *Nec ars ista, nec autor tam infamis & Diabolici figmenti digni fuerunt* qui per hominum ora volarent.

Argum. 4. *Hæc vanitatum vanitas, causam præbuit* tot malorum quot hodie videmus, & superiora secula.

Arg. 5. *Nullus ex Græcis, Latinis, Arabibus, ante annos sexcentos, nullus ex Hebræis extitit qui aliquid quod ad metallificum chymicum pertineret scripserit.* Si innotuisset antiquis studium transmutationis metallicæ, quispiam ex tot scriptoribus non siluisset; cum alias omnia in cœlo, terra &c. penetrauerint: Alii ex aliis quid subnotassent.

Arg. 6. *Si tam expetendam, tamq; admirandam rem nos celassent, male de nobis essent meriti.* Potuisset anteferri omnibus cæteris inuentis: inquit pag. 52.

Siue antiqua sit, siue noua chymia, simpliciter falsa est Guiberto.

Arg. 7. *Demus inualuisse hanc vanitatem etiam à primis temporibus: at hoc nihil ad veritatem transmutationis metallicæ asserendam*: Quia nulla est præscriptio temporis aduersus veritatem. Vetustas sine veritate est inueteratus error.

Obiectio: *At Iulius Firmicus, Plinius, Suidas*, & alii plurimi sunt quorum testimonio comprobatur, & nomen Alchymiæ, & metallificium esse antiquissimum. Respondet anus: *Non sunt audiendi.* Ita confectum est bellum hoc congressu, si absit antagonista.

Responsio.

NOn opus est vt moneamus argumentū à testimonio humano esse imbecillū, præsertim ea de re quæ omnib. temporib. in secretis interiorib. philosophorū circa mineralia occupatorū fuit reten-

retenta, & studiose occultata, ne ad indignorum manus veniret, vnionesque porcis & sanctum canibus daretur, cum constaret quanta esset fames, sitisque auri & argenti apud immoderatos, quod satis declarant nauigationes populorum ad exteras gentes non aliā ob causam, quā vt alienæ opes, aurum, argentum, gemmæ, vestes, mercimoniaq; alia pretio multo distrahenda inuehantur, vnde auctus opibus alter alteri dominari possit. Scribit *Eduardus Lopesius* in Regno *Congo* metalla auri argentique existere, de quibus cum rex Portugalliæ fuisset admonitus, misit qui scrutarentur, & conflarent, viderentq; quodnam esset in re operæ precium. Sed interim Rex Congo à quodam ex intimis cognouit *de fame auri regum Europæ*, & hanc fore vnicam causam totius regni amittendi, & intellexit, & sapienter perpendit. Cum itaque adessent Lusitani metallici, ad loca sterilia eos duxit, prætеritis fodinis veris. Vnde effectum vt & sitis Lusitana luderetur, & Congensis suum regnum retineret. Eodem consilio Rex *Zelanicus* vetuit aperiri in suo regno fodinas quas habet ditissimas. *Georgius Agricola*, vir alioquin doctissimus & mineralium peritissimus, audet etiam suum affectum literis illinere, quasi *si ars vera esset, iam oporteret immensam vim auri argentique effectam esse*, eiusdemque appetitus est etiam *Guibertus*, quasi vero mortalium auaritiæ vlla copia esset satis. Neque enim *Salomonium* aurum & argentum, nec *Crœsi Pythiique* talenta, nec *Persica Gazæ*, nec *Philippi* metalla satiarunt olim homines: Et nostris temporibus quantum auri argentique aduectum est ex *America*, *India*, *Æthiopia*, & aliis terris? Quantum etiam ex tot puteis *Pannoniæ*, *Bohemiæ*, *Misniæ* aliarumque terrarum erutum? Et tamen egemus, & cum non respondeat moles appetitui, *precium nummorum augemus*, & adhuc pene quotannis plumbum, stannum, æs, argentum viuum, ferrum & alia, quæ forent transmutanda crescunt precio. Mira est fraternitatis de Rosea cruce policitatio inabsumptorum thesaurorum per artem chymicam & auri pluris quam vtriusque Indiæ vectigalia præbeant. Infinita enim est cupiditas. Vnde suppeteret quæso tantum materiæ, vt, si etiam tam vulgaris ars esset quam est sutoria, sufficeret cupiditati omnium? Idcirco *Deus noluit tam publicari artem, noluerunt etiam sapientes.* Ideo ænigmatice descripta est, & libri de ea in commentariis, secretisque asseruati, cumque casu protracti essent in lucem, à paucissimis tamen intellecti sunt, quorum aliqui contenti sola notitia noluerunt laborandi molestiam sustinere, & *qui ad laborandum sine intellectu aduolarunt, illi pepererunt hos quos tu, Guiberte, totos quadraginta annos cum maxima studiorum tuorum iactura es secutus*, quique omni hominum generi inuisi pœnas dant artis temere attentatæ, & iactatæ, cum ea non sit nisi physicorum acutissimorum & qui mineralium magnam notitiam, experientiamq; habeant, prætereaque cœteras quoq; partes chymicæ philosophiæ excoluerint, quorum cum sint paucissimi, qui & scire simul & manus operi admouere velint, euenit vt ars præstantissima publice non exerceatur. Imo si qui sint, qui in publicum prodire velint, eos absterrent insidiæ, & pericula, quæ nouimus magnis viris obuenisse. Quod lateant artifices, & libri sint editi stylo arti proprio, immoderatorum hominum vitium est. *Qui in luce se passim ostentant gloriabundi, quando tandem vobis persuadebimus eos esse impostores, qui nunquam quicquam de arte intellexerunt?* Quando tandem cessabitis merito impostoriæ, & crimine deceptorum damnare artem ipsius naturæ documentis roboratam, & à non nullis celebratam, experientiaque confirmatam? Ecce me homuncionem. *Rationibus optimis declaraui scientiam, & tua argumenta contra eam penitus confutaui, ita vt ne hiscere quidem contra possis, tantumque pugnes maledictis & conuitiis.* Quid profeci? Insanabile caput es. Quo magis confunderis, eo virulentius, & maledicentius oblatras, nec vllum autorem curas adeo vt etiam publicum opus ferri in æs transmutandi scelerate calumnieris, & hos mentiri impudenter scribas, qui id asseruerunt.

Sitis auri causa est vt Thesauri natura & artis occultentur.

Expertus est Michael Sedinuogius: Kellaus & alii.

Sed cum tu sis datus à Deo in reprobum sensum, factusque stultus qui tibi sapere videris, artis causa, & veritatis amatorum non est intermittendum patrocinium, & arma contra tuam vesaniam sumenda.

Ad arg. 1. Argumentum falsum sumitur. Nam *metallorum transmutatoria* licet non sub nomine tituloque chymiæ, aut alchemiæ, vel etiam transmutatoriæ, tamen *in tota Physica rerum generabilium, & corruptibilium fundamenta sua habet, & Theoremata ab antiquo.* Tam vetus est, si materiam & principia spectes, quam vetus contemplatio physica. Cum enim metalla, & cœtera mineralia sint intergenerabilia, & corruptibilia, & naturaliter *nihil fiat ex nihilo, nec in nihilum recidat*, necesse est vt & ipsa sint transmutabilia, & ex hoc in hoc, quod sit determinatum, possint transformari: qua in re Platonica disciplina etiam excessu peccans, causam præbuit Heracliti, & Pyrrhoniorum, contra certitudinem asseuerandi, opinionibus, quæ sane sunt satis antiquæ. Deinde si *naturalia sunt perpetua*, & hodiernæ obseruationes circa metallorum transmutationes tam in fodinis, quam extra eas sunt adeo dilucidæ, & apertæ, vt dementem esse necesse sit, qui neget, consequens est perantiquas esse. Si aliqui sunt ex veneranda antiquitate qui de *sublunarium mutabilitate* scripserunt, sunt etiam qui de metallorū, quæ necesse est *vel in mutua transmutari, vel in alia si sunt*: Si autem nondum sunt, sed fiunt, necesse est vt ex materia determinata procreentur modo generationis naturalis.

Naturalia sunt perpetua. Transm: sunt naturales. Ergo. Sublunaria sunt mutabilia Metalla sunt subl. Ergo.

Postea producuntur plurimi ex antiquissimis autoribus, quorum nomina ne repetam, ablego studiosos, ad *Hermolaum Barbarum*, *Georgium Agricolam* in Epistola dedicatoria, duodecim Librorum de re metallica (vbi hæc verba: Quo minus multi sunt qui de re metallica scripserunt, eo magis mihi mirum videtur *tot chymistas extitisse, qui composuerint artificium de metallis aliis in alia mutandis.* Multos *Hermolaus Barbarus* homo dignitate generis, & gradus ac omni doctrina ornatus nominatim protulit: *ego plures* proferam sed insigniores tantum &c. Item: *Tot scriptores omni nobis asseueratione affirmant se eo peruenisse quo cursum suum dirigebant, eis fides esse videtur adhibenda: &c.* Hæc Agricola qui non audet decernere, facere possint nec ne, quæ profitentur) *Picum Mirandulanum*

Si perantiqua eſt chymia Spagirica, vtpote totum, etiam pars eius de metallis.

lanum, Petrum Amelungium & alios. Tertio: Certum eſt metallicam chymiam eſſe partem eſſentialem magni magiſterii ſapientum. Atqui conſtat chymiam extractoriam, ſeparatoriamque pro medicamentis, & aliis operibus eſſe antiquiſſimam, & habere ſuos autores profeſſoreſque, & ſcriptores vetuſtos, à quibus etiam nomen *Alchymia* ex parte eſt pronunciatum: Vt videre eſt apud *Sorſanum, Auicennam, Meſuem, Bulcaſim, Gebrum*, & alios. Ita extat *Hermetis* tabula, & *Suidæ* aliorumque teſtimonium. Conſequens eſt etiam metallorum tranſmutatoriam eſſe perantiquam, & ſuos autores habere, quanquam non omnes eam partem exotericis libris commiſerint certis de cauſis. Quis autem his argumentis opponitur? *Anus calumnioſa, & mendax Guibertus*, cui nulla autoritas ſatis eſt. Sed quis ipſi mendaciſſimo homini credat? Quo iure obſtringemur vt neganti ſimpliciter fidem habeamus, contra tot ſummos philoſophos, & ſapientes artifices, rerumque naturæ peritiſſimos aſſertores? Quæ cauſa iſtam vetulam in chymiā incitauit? Deſperatio. Cum nebulonib. 40. annos conſumſit fruſtra, & non cum veris artificibus. Quia ergo Deum & naturam aduerſam ſibi expertus eſt, quod non potuit conſequi vituperat cum artificibus & magiſtris, omnibus furiarum argumentis conquiſitis. Quæ ergo tali homini fides?

Ad 2. Hoc argumentum refutatur Alchymia *Hermetis triſmegiſti in tabula Smaragdina*. Fuiſſe is circa *Moſis* tempora perhibetur. Deinde opponitur *Sorſanus* apud *Auicennam, & Auicennæ* ipſius metallica artificia, aliaque paſſim in eius libris: Item *Bulcaſis, Meſues* de oleo philoſophorum, *Geber &c.* qui omnes ſexcentis annis ſunt vetuſtiores, vt alibi iudicatur. Quærit ſcriptores ante ſexcentos annos. Quid illi ſcribere debuerunt? *Quando inuenta ſit chymia, & vbi vixerit inuentor.* At ſcripſit *Hermes Ægyptiorum ter maximus*: Scripſit *Geber*, cuius temporibus non tantum ſophiſtæ arti inſidiati ſunt, ſed & fuerunt aduerſarii quorum argumenta in ſumma perfectionis indicat, quod eſt indicio artem longe priorem Gebri ætate fuiſſe. Auicenna ante ſexcentos annos vixit, & teſte Sorſano abbreuiationes, ſeu compendium Alchymiæ ſcripſit, cui etiam quæſtiones duas addidit à veteribus prætermiſſas. Neceſſe eſt Alchymiam longe prius in Perſia, Chaldæa, Ægypto in literis fuiſſe. Circa ann. Chr. 294. in *Ægypto* floruit teſte *Suida*, quem Guibertus nunquam poterit mendacii conuincere. Quis enim veteri probato ſcriptori non crederet potius quam calumnioſiſſimo Guiberto Diaboli nepoti furioſiſſimo? *Hieron. in vita Pauli Eremitæ* mentionem facit ſpeluncæ antiquiſſimæ in qua inuenta eſt ſupellex monetaria. Credibile eſt chymicos, non auſos ſe periculis vulgi exponere, eo in loco laboraſſe, quanquam Merienes Monachus regem Ægypti ſuam artem docuerit etiam in aula: quem regem oportet animo philoſophico fuiſſe. *Iulius Firmicus* circa annum Chr. 310. in cœlo locum Alchymiſtis aſſignauit. Id qui fieri poſſit ſine longa experientia rei iam adeo notæ vt eius fata ex cœlo peterentur? Sed videantur quæ in commentariis Alchymiæ connotaui, iudicentque viri prudentes num aniculæ ſtultiſſimæ, calumnioſiſſimæque quam nullius mendacii pudet, pigetque, vt Apologia eius Sathanica teſtatur, Guiberto potius credendum putent, quam viris fide digniſſimis. Ego ipſe, qui ex mendaciis compendia non quæro, *teſtor me vidiſſe librum in Germania ſcriptum circa annum* 1028. *Chr.* quem non tunc confictum eſſe exiſtimare licet. Neque enim experimenta ſunt anni vnius, ſed per manus multas longa retro ſerie accepta. Quod ſcriptum eſt ante ann. 587. continens experimenta priſca, indicio eſt artem longe eſſe vetuſtiorē ann. 600.

Ad 3. Impuriſſimum, maximeque Diabolicum & impudentiſſimum mendacium eſt. An non in omnium ore, *Hermes cum Alchymia*? Qui poteſt figmentum Diabolicum cum naturæ & experientiæ documentis conuenire? Qui poteſt cū ratione? Diabolus circa religiones decepit multos, idque à prima Paradiſo. Religiones enim à ſenſu ſunt remotiores, & myſteriis plenæ. At chymia ſenſui patet, & metallurgiæ adeo eſſentialis, vt eius fundamenta pateant foſſoribus, & excoctoribus metallorum. Non poteſt tam conſtans fuiſſe, ſi figmentum Diabolicum: quia à præſtigiis Diabolicis magorum, & impoſturis ſceleratorum hominum ſemper fuerunt qui eā potuerunt diſcernere, quod & *Comes Bernardus* indicat, & Geber præſtitit, debuitque peritus ille *Guibertus* idē poſſe, & non verum cum falſo eiuſdem criminis accuſare, & damnare.

Ad 4. Conuitium & mendacium eſt abnorme, vtinam mores mundi peſſimi, non cumularent mala. Quis Alchymiſta protoplaſtos ſeduxit, & maledictum intulit? Qui erant illi de quibus Gen 6. Deus teſtatur quod omne figmentū cordis eorum ſit malum? Quod in poſteres chymici infortunium crearunt, id in ipſorum capita recidit. *Guibertus*, Satelles ille Diaboli ſi veris philoſophis cruces & tormenta parare poſſet, nullum non lapidem moueret, vti & aliquoties crucem decernit. Sed ille coruis tartareis dignus eſt, niſi reſipiſcat. *Vera chymia non eſt vanitas vanitatum, ſed donum Dei per naturam, multa gratiarum actione, & gloria dignum.*

Ad 5. Mendacium & hoc eſt: Vide ante poſita in ſolutione arg. 1. & 2. *Guibertus* excæcatus inſcitia, ſtultitia, & reprehendendi calumniandique libidine nihil ſani nec videt, nec loquitur. Quid autem ille ἀναλφάβητος, ferula Grammatica dignus, qui nec latine ſcit, ſi ſit vltra culinam, nec Græce, tantum abeſt vt de Græcis, & Arabibus aliquid nouerit, garrit? Ades homo rudiſſime omnium, & te docebo meam latinitatem, & Græcam linguam. Has vbi didiceris tunc vide an myſticos commentarios philoſophorum chymicorum aggredi & iudicare poſſis. Illi vero ſapientibus ſcripſerunt, nec tacuerunt. Inſipienti Guiberto nihil nec ſcriptum eſt, nec ſubnotatum. Nempe debuit *Hippocr. Galenus, Theophraſtus* & alii repetere arcana ſapientum, eaque contra iuramentum tunc temporis diuulgare? Hippocrates his verbis ſibi obligauit ſuos diſcipulos: *Iuro me præceptorem, qui me hanc edocuit artē parentum loco habiturum, vitam cōmunicaturum, eaq́ue quibus opus habuerit, impertiturum: eos item qui ex eo nati fuerint pro fratrib. maſculis iudicaturū, artemq́ue hanc ſi diſcere voluerint, abſq́ue mercede & pacto edocturum. præceptionū, ac auditionum, reliquaq́ue totius diſcip. ins participes facturū tum meos tū præceptoris mei filios, & diſcipulos qui mihi ſcripto cauerint, & medico iureiurādo addicti fuerint, aliis præter hos nulli.*

Veteres Sapientes myſteria ſua non vulgaſſe.

Hæc

Hæc de sua arte Hippocrates. De Pythagoræ ἐχεμυθείᾳ non est vt referamus. Soliti sunt antiqui artium excellentium præcepta tanquam mysteria domi seruare. Quæ est ergo tua impudens impudentia, Guiberte, vt artem exigas ex libris exotericis Latinorum, Græcorum, Arabum, Ebræorum? Quî vero tam amens & cœcus es, vt Chymiæ vestigia non videas apud Hippocratem? *Tales hodie sunt fratres de Rosea Cruce.*

Ad 6. De te pessimo pullo non potuerunt bene mereri. Araneus enim es, & serpens virulentus ex optimis pessima faciens. Bene de te meriti sunt quod tibi auarissimo non reuelarunt artem. Debes Deo & illis gratiam pro cælata. Alias in magnum malum imprudens incurrisses, fuissesque faber tuæ infelicitatis. Hoc non potes agnoscere. Interim præstantium medicinarum confectione omnia sua, & post se secula bearunt, quod dum non agnoscis, & eorum scientiā insuper miris modis calumniaris, bipedum omnium, quantum est, es nequissimus & ingratissimus. Mira vero stultitia est, artem faciendi auri anteferri potuisse omnibus aliis inuentis. Si vnquam vllos habes aut habuisti tuæ stultitiæ assertores in hac quæstione ne fingere quidem tibi debes vllos. Abi ad nondum spoliatos vtrosque Indos homo vanissime, & apud eos quære sitne auri copia cæteris inuentis de vita Deo digna, politica, œconomica, literata, &c. præferenda. A fustibus responsum accipies. *An ars aurifica omnibus anteferenda.* Supra ex Seruio locum de ferro prælato proponebas, eoque animo scribuntur fuisse, & esse Indi vtrique. Quin ergo ferrariam Tubalcanicam anteponis aurificio? S. Petrus tibi dicet: *Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri.* Act. 8. v. 20. Vide & quæ de sapientia Spiritus S. dictat Prouerb. 8. v. 18. & seq. Iob. 28. 14. & seq. Prouerb. 16. v. 16. Sap. 7. v. 9. *Sapientia gratis offert sua munera.* Prou. 1. & 2. & 9. Es. 55. I iam homo auarissime omnium & Chrysopœiam antefer omnibus cæteris inuentis. Quantum video tu triginta argenteos caperes, & Dominum cum sua lege proderes.

Ad 7. Risu dignum τερέτισμα. Siue veteres producas, siue non producas, Guibertus nulli argumento credit. Quorsum ergo exegisti autoritatem vetustatis, si tibi hoc argumento non potest satisfieri? An non es *Marcolfus*, cui nulla arbor ad suspendium placebat? Exigis testes. Datos improbas. Cur? *Quia etiam antiquitas non habet contra errores præscriptionem.* Et tamen in sequentibus valde tibi places vetustatis autoritate, citasque verba *Platonis*. Quis vnquam tam insanum hominem in publico vidit?

Responsio ad obiectionem ridicula est. Si ea valet, dicamus vicissim: *Guibertus cum omnibus suis picis, poetastris, medicastris, &c. non est audiendus.* Ita compositum bellum esto.

TRACT. II. CAP. II.

De vellere aureo.

NVgator Libauius cum aliis ad confirmandam antiquitatem transmutatoriæ dicitur proferre fabulam *de expeditione nautica ad aufferendum vellus aureum*, hoc est, *membranam arietinam elaboratam, in qua descripta fuerit ars aurificii*, circa an. m. 2714. vt ita vetustior esset bis mille octingentis septuaginta annis, si currens annus 1615. sit mundi 5585. (aliqui plures numerant, aliqui pauciores.) Vsus est Libauius autoritate & testimonio *Suidæ*, cui tot sapientissimi viri acquieuerunt sine vlla contradictione, vt pudere debeat nouitium homuncionem aliquid diuersum pronunciare. Inuentus est Guibertus, Lotharingicum crepitaculum, anus insana, conuitiator maledicentissimus, qui 40. annos consumsit cum suspendiosis nebulonibus, & quia Deo & natura aduersante artis non potuit fieri capax, in eam arma malitiosissima strinxit, omnesque eius & autores, & rationes, & experientias communi calamitate inuoluit, & damnare est ausus. Videamus quibus machinis. Thema est: *Falsum est vellus aureum Colchidis, ad quod rapiendum totius Græciæ Heroes naui singulari fabrefacta sunt profecti, fuisse librum de auro per artem faciendo.*

Arg. 1. Ætate Argonautarum non ita nota fuit Alchemia transmutatoria, vt de ad eam pertinentibus poetæ fabularentur.

Arg. 2. *Suidas fabulosus est.* Ergo ei nihil fidei.

Arg. 3. Multi illam expeditionem descripserunt, sed nullus interpretatus est vellus aureum de libro Chrysopœiæ.

Hoc probatur. 1. Quidam dicunt fuisse *pellem arietis*, super quo vecta sit *Helle Phryxi soror*: quæ pellis *Ioui* vel *Marti* fuit dedicata, & à *Iasone* ope *Medeæ* ablata. Citatur *Iustinus* historicus, & *Apollonius Rhodius*, *Valerius Flaccus*; *Achilles Statius*: *Ouidius*, *Palephatus*, qui omnes de arietis fabulosi pellē villosa accipiant. *Vna opinio.* 2. Quidam ex antiquis aliter exponunt. Nam *Herodotus Heracleotes* tradit fuisse aureani phialam in cuius medio agnus sculptus. *Opiniones aliæ.* *Dalechampius Thyestem* facit furem, qui agnum aurei velleris surripuerit *Atreo* fratri. 1. *Varro* propter caritatem pecudes habuisse aureas pelles dixit, ad quas regii Argonautæ fuerint profecti. 2. 3. *Cicero* pellem inauratam voluit. 4. *Strabo* putauit significari vellus Chrysoplysiarum, quod & *Agricola* (adde *Mathesium*) agnouit. 5. *Eustathio* iudice capræ vellera gestarunt. 6. Ergo fabuloso *Suidæ* de Libro asserenti nihil credendum. Hic est prosyllogismus primus.

Prosyllog. 2. *Opinio Suidæ improbabilis est & falsissima*: Ratio: Quia qui ante *Suidam* scripserunt; quiduis potius de eo dixerunt, quam esse *librum Alchemiæ*. Rationis ratio: His potius est credendum quam *Suidæ*. *Pag. 58.* Cur? Quia *quo propius aberant à tempore Argonautarum, eo melius quæ vera erant cernebant.* 2. Quia *perfrictæ frontis fuerit asserere, omnes & singulos illos antiquissimos falsa prodidisse*, posteriorem *Suidam* vera dixisse. *Pro antiquis.* 3. *Omnium doctorum iudicio antiquioribus scriptoribus maior fides est adhibenda.* Hæc est res capitis secundi.

Reſponſio.

QVOD pro fundamento artis non ponitur, de eo non multum laborandum. Poetas antiquos Philoſophos, & Deorum interpretes, ſacerdotesq; fuiſſe, qui fabulis vera inuoluerent, atque ita à ſacrario Philoſophiæ indignos arcerent, dignis autem ſua figmenta interpretarentur, apud *Strabonem* legimus. Cum itaque iidem etiam de argonautica expeditione multa confinxiſſent, nec omnibus de interpretamento legitimo conſtaret, diuerſæ plurium opiniones de ſignificatione emerſerunt. Inter eas *probabilior eſt quæ veritati ſiue in naturalibus, ſiue moralibus, ſiue diuinis, aut etiam domeſticis eſt magis conſentanea.* In omnibus ſi circumſpicias, aliquid hiſtoricum in fabula argonautica agnoſcas. Conſueuerunt enim olim Heroes vbiuis terrarum virtutis exercendæ argumentum quærere, & oppreſſos per vim à tyrannorum iniuria liberare. Cantores autem facta iſta in conuiuiis recitaſſe non ſine fabularum admiſtione ex Platone conſtat, ſicut & Germanorum res geſtæ olim ſunt decantatæ. Veriſimile eſt idem hic factum fuiſſe, præſertim data occaſione per fugam Phryxi. Verum cum hiſtoria coincidere etiam aliquid vrgentius poteſt. Cum *Phryxus Athamantis filius ſocia Helle ſorore in Pontum fugeret, ſecum detulit artem auri elaborandi,* h. e. tum ex natura colligendi, purgandi, conflandi, probandique, & quæ ſolent in auri metallis alia peragi: tum conficiendi ſtudio perfecti, magnique magiſterii. Ars ea deſcripta erat in membrana ex pelle arietina, quam *Oeta* rex acceptam in templum Martis intulit, vt ibi ab inſidiis tutior eſſet, quanquam etiam difficultate diſciplinæ myſticæ non cuiuis eſſet obuia. Ita enim deſcripta ars erat, vt in ea mentio fieret *draconis* cuiuſdam, & *taurorum ignivomorum*, item *exercitus ex dentibus draconis* occiſi exurgentis, & vim minantis. Dicebatur incluſa *adytis* templi Martis, quod muro valido eſſet circundatum: neminem poſſe eius fieri participem, niſi medicaminibus ſopito interfectoque dracone, & tauris domitis, exercituque confecto, quod ope & conſilio *Medea* tandem à *Iaſone* peractum, raptusque liber artis *Corinthum* delatus eſt. Hæc omnia pulcre conſentiunt cum Chryſopœiæ diſciplina. Vnde *Suidas* non vane coniecit nihil aliud ſignificari quam illam ipſam in membrana deſcriptam. Suidæ ſententiæ tanquam probabiliori, nos accedimus ita argumentantes:

Vide argonautica Orphei, qui interfuit nauigationi, & cogita de fide narratorum.

Artis aurifica deſcriptio magica.

Id quod eſſentialibus veteris figmenti de aureo vellere propius reſpondet, magisq; conuenit, veriſimile eſt figmento ſignificari. Reſpondet autem, conuenitque magis Chryſopœia Philoſophorum. Hanc ergo figmento aurei velleris ſignificari, veriſimile eſt.

Materia artis aurifica.

Aſſumtio probatur. Nam in artis deſcriptione inueniuntur Draco, Mars, ignes proflati, cuſtodia per murum, & ſimilia. Cætera quoque quam appoſitiſſime congruunt. *Draco* eſt materia quam vocamus mercurium Philoſophorum. Huic aurum cuſtodiendum commendatur, eſtq; optimum ei negotio id quod puriſſimum in Chryſopliſiis inuenitur, nec vim ſeminalem ignibus perdidit, quale Phaſis in Colchide detulit. Materia hæc includitur templo Martis ignei, vitro nimirum ſuo in Athannore philoſophico. Alii cuſtodes ſunt tauri ſpirantes ignem, hoc eſt, quatuor caloris gradus, quibus artificioſe adhibitis internus calor in actum vocatur, & tandem arte Medeæ Iaſon draconem ſopit, interficitque. Nam ex virulentiſſimo baſiliſco ſeu mercurio fit placida medicina. Mercurialis draco valde vigil medicamine Medeæ eſt ſopiendus, h. e. & figendus, & virulentia ſpoliandus. Modus in arte eſt deſcriptus. Tauri, ſeu ignis inſtrumentalis, incantamentis, ſeu arte domantur: Ignis autem tum internus, tum externus. Dentes draconis venenati in exercitum euadunt, qui ſe mutuis vulneribus conficit, quod fit dum materia intra vitrum per elementa, eorumque qualitates mouetur, & quaſi colluctatur ſecum donec omnia, quæ prius ſurſum deorſum ferebantur, ad vnitatem redacta conquieſcant. Sic explicatur aſſumtio. Contra:

Quæ interpretatio vel non, vel minus apta eſt figmento, eam recipere non tenemur. Quæ extra metallurgicam illam proponuntur interpretationes vel non, vel minus ſunt apta figmento. Has ergo recipere non tenemur.

Aſſumtionem iam probabimus reſponſione ad argumenta Guiberti, & ſane varietate ſua ſe deſtruunt.

Ad arg. 1. Petitur principium. Nos dicimus notam fuiſſe, argumento rei, quæ iſta fabula continetur, cui addimus Hermeticæ apud Ægyptios, & in Chaldæa, Perſiaque profeſſionis antiquitatem.

Ad arg. 2. Ignoratur Elenchus. *Suidam* in hac expoſitione fabuloſum eſſe, probandum eſt: Imo Guibertus calumnioſus. Pro *Suida* militat rerum ipſarum congruentia.

Ad arg. 3. Satis eſt vnus *Suidas* veridicus. In fabulis exponendis multi multa dicere poſſunt, ſed is potiorem meretur fidem, cuius explicationi res ipſa, & omnes partes fabulæ magis reſpondent.

Eſt autem ridicula Guiberti contra Suidam ex varietate ſententiarum ratiocinatio. *Varietas enim expoſitionis incertitudinis & mendacij ſignum eſt, non veritatis.* Si multi multa diuerſa dicunt, eaque aliena ab artificioſa fictione, hoc ipſum ſuſpicionem falſitatis gignit.

De ſententia 1. Non eſt veriſimile quinquaginta duos *Heroas* duce *Hercule* pro naturali arietis pelle tanta pericula adiiſſe, & non potius *Oetam* riſiſſe qui tanti æſtimaret vellus arietis.

De ſententia 2. Non eſt credibile pro aurea phiala ſuſceptam expeditionem eſſe.

De 3. Minus veriſimile eſt *furtum Thyeſtis*, quod Græci Heroes vindicarent pro rapta pellicula tantum onus ſuſcipiendo.

De 4. Fabuloſa eſt *Varronis* opinio. Quis putet pro velleribus aut lana auricolore Græciam inuaſuram alienam prouinciam? Vbi vero huiuſmodi arietes?

Cap. 3. huius tractatus pag. 6. producuntur qui *aurea Heſperidum poma* interpretati ſint de lanificio, ex quo aurum & alia commoda. Mirum ſit ſi Græci Heroes fuerint prædones & piratæ, qui auaritia ducti, & non virtute alienum regnum cum tantis periculis petiuerint.

De 5.

De 5. Quis ille vero conatus *inaurandi vellera*? An id Græcia non poterat?

De 6. Chrysoplysiæ si fuerunt, cur ad vellera vel tabulas rapiendas potius sunt profecti, quam ad occupandam regionem totam? Quid iuuisset Iasonem pellis arietina, vel tabula rapta? Ille non occupauit *Colchidem*, nec *Oetum* regno exuit, sed assumpto libro cum *Medea* se *Corinthum* contulit. Erat autem *Medea* artis istius gnara. Ideo eidem tribuitur etiam *sanatio & depulsio senectutis per tincturam istam, seu medicinam Philosophicam*, quam Poetæ in herbas transformarunt. Ita & cætera circa *Medeam* congrue exponi possunt.

De 7. Ridicula sunt & caprarum vellera. Ecce tibi. Istis fabulamentis, quæ sunt ipsa fabula fabulosiora, plus tribuit *Guibertus* quam *Suidæ* longe verisimiliora proferenti. Legatur *Diodorus Siculus* lib. 5. rerum antiquarum cap. 3. vbi etiam aliæ opiniones recensentur, & quidem *Politicæ* quoque nugis *Guiberti* longe probabiliores.

Nihil nugacius & magis friuolum est, quam quod contra *Suidam* affertur. Non enim ideo mendax *Suidas* est, quia plures diuersas de vellere isto opiniones habuerunt: Sed contrarium sequitur. *Quia enim horum dissensio & varietas mendacium arguit Suidæ explicatio cum re consentiens vera censetur.* Quæ afferūtur de tempore Argonautis viciniore & antiquitate maiore, supra ab ipso *Guiberto* sunt confutata, vbi dicebat *vetustatem non habere contra veritatem præscriptionem*, poteftque fieri, vt qui eodem tempore viuit magis mentiatur quam qui remoto, vt de Orpheo constat. Præterea stultum iudicium est, quo vult nos magis credere vetustioribus quam *Suidæ*, cum illi sua varietate argumentum fidei perdant: *Suidas* autem rei probabilitate nitatur. Cui quæso opinioni ex vetustis est credendum? Vni, an omnibus simul? Ita fatuus homo garrit temere quicquid in buccam venit. Si item maior fides debetur antiquioribus, cur denegas fidem Chymicis priscis? *Antiquitas iam probata, supra abiecta.*

Volebam singulis capitibus tractatus secundi adiicere opposita argumenta, & ad oculum demonstrare Guiberti plusquam anilia deliramenta: sed cogitabam me & mihi & lectoribus molestiam creare. Explebunt hæc duo loca propositiones & responsiones. *Nota.*

TRACT. II. CAP. III.

De pomis Hesperidum.

NEgat *mala atlantica* ex horto *Hesperidum* ad opus transmutatorium metallicæ Chymiæ pertinere Guibertus. Argumenta negationis:

1. Omnes antiqui scriptores quiduis potius de hoc horto dixerunt, quam quod ad Alchymiam detorserint.
2. Insani Alchymistæ longe posteriores non sine scelere referre fabulam audent ad suam insaniam.
3. *Plinius* & *Solinus* oleastro conseuerunt hortum, & flexuosum maris ambitum *Draconi* assimilarunt.
4. *Varro* mala aurea *oues* ait significare (sic Seruius lib. 4. Æn. Re vera nobiles fuerunt puellæ, quarum greges abegit Hercules occiso eorum custode. Mala sunt μῆλα, oues.)
5. *Diodorus Siculus* de exquisitæ pulcritudinis gregibus intellexit: *Palephatus* de magni emolumenti rebus: Vnde aurea vellera pecudibus affictа. Declaratur aurei velleris ariete Colchico, testibus *Varrone, Forcatulo, Cælio, Horatio, &c.* quibus preciosa sunt aurea. Ergo longe magis delirant Alchymistæ fabulosis Poetis.
6. Alchymia longe post fuit in vsu.

Responsio.

AFfigite fabuloso & nugaci *Guiberto* auriculas *Midæ* cum crepitaculis ex India: Vt stultitiæ sacerdos agnoscatur. Reponimus:

1. *Non si alij aliter explicarunt fabulam, Alchymistarum interpretatio est falsa.* Dum multi, & in his alius aliud coniectat, non possunt omnes scopum verum attingere.
2. Autores citati *ne Physici quidem fuerunt probati, nedum Chymici*: Vti etiam videre est. Nam plærique de re non aliter loquuntur quam opiliones, vel mercatores lanificii, vel rustici, vel auari prædones. Nihil interius vident: nihil Philosophici acuminis habent, cum tamen Poetæ fuerint abstrusæ sapientiæ antistites. Quid ergo fidei merentur producti testes? Nihil.
3. *Illud de fabula dicendum est, cui maxime congruere & respondere quam commodissime deprehenditur. At maxime congruit Chymico artificio.*
4. Illi iudicare de vera fabulæ interpretatione possunt, quibus notum est secretum Philosophiæ aureæ. Id autem non Grammaticis, & eiusmodi literatorum vulgo damus, sed artificibus sapientibus.
5. Fiat periculum: *Hesperides* filiæ ingenii sunt summi Philosophi *Atlantis*. Hæ hortum habent, nimirum *Rosarium Philosophorum*, quæ est scientia Chymica possessionibus cæteris potior. Hortum custodit *Draco: Mercurius* nimirum ille Draconinus, cuius venenum, qui rem aggredi volunt, maxime timent. *Herculeus* tamen labor, constans prudentia, scientia, studio indefesso, & vigilante manuum operatione Draconem interficit. Interim arbor argentifera & aurifera nascitur, ferque mala argentea & aurea, quanquam de aureis tantum sit fabula. Hæc decerpit Hercules, non ille fabulosus, sed Chymicus Herculei ingenii. Heracles est gloria aeris Macrob. lib. 1. Saturn. c. 20. Consecrata ea fuerunt Veneri propter vsum. *Expositio pomorum Hesperidum.*

Quicquid

Quicquid enim eſt pulcrum & amabile in hoc mundo, poteſt aurea arte acquiri. Ideo & *Hippomenes Atalantam* eiuſdem artis fructu ſibi deuicit, quanquam pomis ex *agro Damaſci terræ Cypriæ petitis*, ne ars ſoli Heſperiæ fuerit nota, vt Ouidius narrat, Virgilio tamen 6. Eclog. aliter ſentiente. Sed & alias, vt *Plinius* inquit, horti erant ſub tutela Veneris, ſicut apud Romanos Priapi. Vſi ſunt autem etiam poſteriores Chymici ſimilibus parabolis. Itaque expoſitio noſtra fit veriſimilior.

Ouid. lib. 10. Metam.
Plin. lib. 19. cap. 4.

6. Repeto argumentum de aureo vellere: Varietas expoſitionum potius mendacii, quam veritatis argumentum eſt. *Chymici conſentiendo veritatem confirmant.*

Pliniana interpretatio.

7. Addo Plinii rationem lib. 5. cap. 1. *Lixos* vel fabuloſiſſime ab antiquis narrata. Ibi regia *Antei*, certamenque cum *Hercule*, & *Heſp. ridum* horti. Affunditur autem huic æſtuarium è mari flexuoſo meatu, in quo draconis cuſtodiæ inſtar fuiſſe *Nunc* interpretantur. Amplectitur intra ſe inſulam, quam ſolam è vicino tractu aliquanto excelſiore non tamen æſtus maris inundant. Extat in ea & *Ara Herculis*, nec præter *oleaſtros* aliud ex narrato illo aurifero nemore. Minus mirentur profecto *portentoſa Græciæ mendacia* de iis, de amne *Lixo* prodita, qui cogitent noſtros nuper paulo minus monſtrifica quædam de iiſdem tradidiſſe, &c. Hæc ibi. Nihil veri ſubeſſe narrationi putat *Plinius*, quod ſit portentoſum Græciæ mendacium, quanquam ſuo tempore aliqui draconem interpretati ſint de æſtuario flexuoſo. Lib. 5. cap. 1. Ignorantiæ pudore mentiri non piget, haud alio fidei proniore lapſu quam vbi falſæ rei grauis autor exiſtit. *Plinio* iudice, & res & rei interpretatio falſa eſt: Quantum ergo tribuemus interpretibus Guiberti? *Plinio* ignoranti artem non ſuccurrit Græcos longe aliud ſignificaſſe, non quod in illo loco eſſet, ſed quod comparari poſſit. Verum ad Argumenta:

Ad 1. Ignoratio Elenchi eſt. Ideo myſterium fuit, quia *inter ſapientum ſcrinia latitauit* explicatio. Quis etiam antiquorum, ſi ſciuiſſet arcanum, liquido expoſuiſſet, cum omnes *diſcipuli ad ſilentium adigantur?* Si ſcripſiſſent iſti de re metallica, & arte Chymica, fors attigiſſent ſecretum. At de aliis differentes non meminerunt.

Ad 2. arg. Conuitium eſt illiberale, nec vllum in accommodatione ſcelus. Diabolicum furorem Guiberti notes, dum *ſcelus affingit* Chymicorum declarationi, quæ *re vera eſt ſapiens*, & Philoſophis digna.

Ad 3. Plinius lib. 5. cap. 1. ſuo tempore quidem oleaſtrum tantum horto adſcripſit: Sed lib. 19. cap. 4. circa finem etiam *Maluam arborem. Sed & arbor eſt Malua*, inquit, *in Mauritania Lixi oppidi æſtuario, vbi Heſperidum horti fuiſſe produntur 200. paſſ. ab Oceano.* Quidam *Citrum* quoq; Atlanti tribuunt, de qua Plin. lib. 5. cap. 1. & lib. 13. cap. 15. & 16. *Draconem eſſe flexuoſum æſtuarium*, non Plinii ſententia eſt, ſed aliorum ſui temporis, quos & ipſos monſtrifica tradidiſſe ſcribit. Quid autem hoc contra Chymicos? Illi putarunt draconem eſſe maris æſtuarium, quod ſuſtulerit *Hercules*. (Nam draconem peremiſſe dicitur.) Ergo Chymici errant. Illud æſtuarium non ſublatum eſt ab Hercule, ſed *Plinij* ætate reſtabat. Quomodo draco occiſus potuit eſſe? Æſtuarium intellexerunt hiſtorici & geographi, non artifices arcanorum interpretes. Quiſque dicit quod ſibi videtur in re obſcura, ſemperque reſpicit ad ſuam ſcientiam. Is melior coniector eſt, qui ſingulorum rationes poteſt reddere exactius.

Ad 4. & 5. Nugæ. Hippomenes non oues obiecit Atalantæ, ſed fructus arboris aureæ.

Ad 6. Mendacium. Hoc ipſo figmento, quo ars apte deſignatur, docemur non poſt fuiſſe in vſu, ſed longe prius inuentam, & exercitatam.

Quæ Diodorus Siculus lib. 5. c. 2. de hoc figmento: *De his pomis non idem ſcriptores ſentiunt. Aſſerunt quidam in Libya in Heſperidum hortis mala aurea à terribili dracone aſſeruari: Alii pecudum greges exquiſita pulcritudine Heſperides habuiſſe, quæ ob decorem à poetis aurea dictæ ſint, quemadmodum & Venerem, ob egregiam formam, auream appellant. Nonnulli eas pecudes colore auro ſimili fuiſſe volunt, eoque hoc appellatas nomine: Draconem vero extitiſſe paſtorum curam, qui vi corporis, fortitudineque præſtantes cuſtoditis gregibus latrocinia prohiberent. Sed hoc pro arbitrio accipiant legentes.* Hæc Diodorus, à quo diſcat furioſe diabolicus Guibertus, abſque ſcelere poſſe in fabulis variare expoſitiones. Apud *Eraſmum* adagium eſt μῆλα ἑσπερίδων δωρῆσαι, de magnificis promiſſis & donis. Hic fabula in politicum ſenſum mutatur. *Georgius Agricola* lib. 8. foſſil. cap. 2. *ad auri puri metalla* accommodat, ſicut & aureum vellus. Lib. 1. cap. 8. de veteribus & nouis metallis diuitias *Aetæ regis Colchorum* ex auri ramentis *aureum vellus* putat eſſe, eodemque capite *Atlantis regis Mauritaniæ* ditiſſimas *ex Atlante monte opes*, aureas arbores aureæ frondis & pomorum, ad quas rapiendas *Perſeus* profectus eſt, & poſt *Herculis* ad ſpoliandos *Heſperidum hortos*. Nil curat ſibi aduerſari *Palæphati* opinionem. *Agricola* quam proxime acceſſit ad Chymicos. Num & hic ſceleratus? Sed *Guibertus* à furiis in nobiliſſimam artem concitatus non poteſt aliter loqui quam furioſe.

TRACT. II. CAP. IV.

Suidæ teſtimonium.

PRoponitur diſquiſitio de teſtimonio *Suidæ*, *Oroſii*, & *Conſtantini Diaconi*. De *Suida* primum: Scripſit hic, tempore *Diocletiani* Cæſaris (qui anno ſui imperii 19. Chriſti 302. edictum propoſuit de conquirendis libris Chriſtianorum, vt & omnibus aliis, qui Deorum gentilium religioni aduerſarentur, quique pro magicis haberentur, quos qui reddebant, *TRADITORES* dicebantur: Baronius anno Chriſti 302. ſect. 16. & ſeq.) *in Aegypto Chymiæ libros combuſtos eſſe, ne eorum fiducia opibus comparatis rebellarent.* Vera ſcripſiſſe perſuaſum eſt *Cælio Rhodigino*, *Collegio Conimbricenſi*, *Libauio*, & aliis, non mediocriter eruditis viris, vt eos pag. 63. vocat. *Guibertus* in *Suidam*, & eius approbatores de hoc facto inuehitur. *Suidam* quidem ſupra fabuloſum appellauit, vt & hic pag. 63.

Approba-

Approbatores autem negat exactè discussisse commentum, quod vult *omnino esse falsum*. Argumenta:

1. Miror, nec diuinare possum quo modo *nisi diabolico Suidas* delatus sit in hoc figmentum: quasi argumentaretur: *Diabolici modi* figmentum est relatio *Suidæ* de combustis Alchemiæ libris. Ergo omnino est falsum.

2. *Si verum esset, inueniretur apud aliquem scriptorem vetustiorem, & non tantum apud Suidam ante annos 400. viuentem. At non inuenitur. Ergo.* (Nota hic ridiculum computum: Guibertus edidit nugas suas decennales contra Chymiam an. 1614. Ab his subtrahe annos 400. ante quos dicitur vixisse & scripsisse *Suidas*; restabunt anni 1214. Iam inter factum Diocletiani, & Suidam intercessisse dicit annos plus 1200. (Forent tantum 927. re vera 912.) & Diocletianum factum Imperatorem an. Chr. 287. Baronius 284. ponit & demonstrat. Colligatur iam summa: Agetur itaque iam annus Christi 1901. qui tamen re vera est 1614. Tam belle potuit numerare fatua illa anus præ furore, & insania in Chymiam non videns quid scribat.)

3. *Suidam oportet historiam illam ab aliquo didicisse aut diuinasse. Neutrum est. Ergo falsum scripsit.* Assumtio firmatur: Non potuit ab aliquo didicisse; quia nullus probatus scriptor extat, qui de hac loquatur. Non diuinare: quia non potest diuinari id, quod historiæ priores non tradiderunt, quæque non leguntur apud vllum præter ipsum.

4. Verisimile est *Suidam aut proprio ore loqui, aut referre auditum ab aliquo nugigerulo Alchymista*, quia nullus est, qui hoc scriptis memoriæ prodiderit.

5. *Tempore Diocletiani Alchymia ne nomine quidem nota erat*, nec reperiebantur ab illis temporibus, qui vterentur transmutatoria. Ratio: Hoc millies à Guiberto in suis libris demonstratum est.

6. Quis tam bardus erit, qui non crediderit hanc *historiam excedere omnem fidem*? Ratio est: Quia Diocletianus non omisisset tam bonam incredibilis opulentiæ occasionem, sed ipse potius sibi aurum & argentum fecisset, *cæterisque studiis abiectis omnem mentis aciem ad tam diuinam artem consequendam conuertisset, &c.*

7. Non est lex diuina quicquid dicit *Suidas*: ad quam anchoram tamen non opus est confugere.

8. Si quis rem diligenter examinet, inueniet *Suidam vel veritatem dissimulasse, vel ignoranter lapsum esse deceptum à fabuloso Chymista.*

9. Chymistæ solent omnia inuertere, & ad suam vanitatem comprobandam traducere.

10. Suspicio est *Suidam* nefarii commenti occasionem sumsisse ex edicto Imperatoris de comburendis libris Christianorum, non Chymistarum.

Responsio de Suidæ testimonio.

PRæter *rabularum infelices sacculos*, scribebat in furiosa apologia Guibertus, *nihil inferri laudabilium studiorum in locum seu angulum illum Galliæ vbi serpens iste nutritur.* Ex istis didicit ad fastidium vsque garrire, instar temulentarum & insanarum vetularum. Quid opus verbis istis nugacissimis de testimonio, vbi ad res ipsas erat respondendum? Obsequamur tamen, ne nos accuset silentii, & causæ perditæ. *Lotharingicum crepitaculum.*

Primum dicimus *Suidæ, Celij Rhodigini, Collegii Conimbricensis, Roberti Vallensis, Libauii*, & aliorum, quos Guibertus non mediocriter doctos appellat, longe firmiorem, plenioremque esse fidem, quam vt ab obscuro isto homuncione, quem rabies furiosa per omnia conuitia & mendacia, calumniasque in Chymiam & Chymicos inuexit, conuelli possit. Ex morbo suo & insania mentis latrat, non ratiocinatur. Argumentum damus: Quia verisimile est factum istud historicum, & qui id credunt, nullam causam iustam habent dissentiendi. Item plus fidei habent quam is qui cum apostata factus sit, persequitur prius studium quanta potest virulentia.

Secundo: Scriptum Suidæ per annos 639. autoritatem habuit. Definit enim Suidas an. Chr. 975. sub Othone II. in morte Iohannis Zimiscæ Imperatoris Græci. Putamusne crepitaculum istud Lotharingicum posse ei fidem detrahere? Ecquid pudet?

Tertio: Libauius & cæteri approbatores non tam respexerunt testimonium *Suidæ*, quam *antiquitatem & veritatem rei ipsius*, quodque probabile sit, *Diocletianum arti insidias fecisse*, sed cum libros non intelligeret vllus ex comitatu eius, artificesque se subduxissent, concremasse. Ægyptios autem, Persas & Chaldæos artis gnaros fuisse (loquimur tantum de magistris, & arcanorum scrutatoribus) longe euidentius est, quam vt rabiosus calumniator incertum possit reddere. Ad argumenta.

Ad 1. Non *Suidæ* modus diabolicus est, sed conatus *Guiberti*. Non enim diabolicum est rem gestam referre, sed suggestione diaboli à multis comprobatam veritatem subruere, id quod ad insaniam vsque ex mero odio & rabie hic facit *Guibertus*.

Ad 2. Est Elenchus non sequentis. Neque enim quod posteriores narrant, id necesse est ab aliquo priore scriptum & traditum extare in publico. Si falsum est, quod posteriores scribunt, liber Guiberti totus est falsus. Neque enim vllus priorum tantas furias euomuit. Satis est ad veritatem rei vel vnicus testis. Quanquam autem fortasse nemo inuenitur, qui mentionem fecerit istius combustionis præter *Suidam* (quod tamen est impossibile, præsupposito testimonium congruere cum re ipsa) tamen eius testificationi robur tantum accedit, quantum esset, si à multis prioribus esset prolata. Deinde *Guiberto* remittimus suum de antiquitate iudicium. Si enim hæc nullam habet præscriptionem ad veritatem, quid prodesset *Suidæ* multos idem ante se dixisse? Num minus

negaturus

negatatus eſſet factum tabula iſte furioſus? An vero omnes libri ſunt in illo angulo Galliæ, in quem nihil infertur laudabilium ſtudiorum? Num legit omnes Guibertus? Tertio ad primum & ſecundum argumentum ſimul ſpectat, Guibertum non conſtare mente, & non conſiderare Gheſuitularum ſuorum fundamenta. *Aut ſcriptum aut traditum illi requirunt*, & inter hæc plus deferunt tradito, quam ſcripto. Si Suidas non habuit autoritatem ſcriptam, traditam habuit, atque ita plus fidei meretur. Veteres Cabalam vocabant. Ex traditione Cabaliſtica potuit hiſtoria eſſe.

Mendacia hiſtorica.

Adiacet huic argumento mendacium duplex. Primum monſtratum eſt in errore computi. Secundum apparet in annis Suidæ, quem ante quadringentos ſcripſiſſe mentitur hoc ſenſu, vt velit non eſſe vetuſtiorem. Sane ille non tantum ante 400. annos fuit, ſed & antiquior eſt ſexcentis triginta nouem, quibus finita eſt eius relatio. Ita vero mentiendum fuit, vt verum eſſe appareret ante 600. annos non legi nomen Chymiæ, quod aliquoties affirmare non veretur blatero.

Ad 3. Nego aſſumtum, & ad probationem dico, quod Elencho diuiſionis fallat. Vt enim iam dictum eſt ex traditione accipere potuit. Sed & quis putet *Guibertum* de omnibus ſcriptoribus non mentiri, cum abſque rubore mentiri ſoleat? An vero etiam omnes legit is, qui 40. annos cum impoſtoribus conſumſit in fornaculis nebulonum? De diuinatione ridiculus eſt. Non eſt diuinatio, quod ex præſcripto transſumitur. Ideo amentis hæc vox eſt: *Non poteſt diuinari quod priores hiſtoriæ tradiderunt*. Scis ex traditione, non diuinas.

Ad 4. Rideatur iterum homo ineptus. Dicam ioco. Nihil tam vere dixiſti, Guiberte, in toto tuo libro quam, *ſi locutus eſt Suidas, proprio ore locutum eſſe*. Non enim ſolemus mutuo, aut accommodato os petere, ſi ipſi loqui volumus. Quanquam autem hoc ſit veriſſimum, tam denſe tamen hactenus es calumniatus & mentitus, vt & hoc in dubium vocem. *Gretſerus* tuus volebat ſcriptionem eſſe aliquam locutionem. Verum ea calamo aut ſtylo fit, non ore. Sed locutus ſit proprio ore: An ſic loquentibus nulla fides? Imo fidem eſſe oportet aliquâ, ſi teſtibus vti poſſumus. Deinde non ſit locutus ore proprio, ſed *acceperit ab aliquo Alchymiſta*. Conſequens eſt, cum *Suidæ* ſcriptio ſit vetuſtior ſexcentis annis, Alchymiſtas antiquiores eſſe, & te ſemper mentiri cum negas eſſe vetuſtiores. Eſt autem & hoc riſu dignum. Nam & acceptum aliunde, vt calamo ſuo ſcribere, ita ore loqui potuit. Recipe te ad nebulones tuos impoſtores, cum quibus 40. annos fuiſti, & literatis literas relinque. Vide quam ſtulte ſuas rationes. Nam ex verbis tuis patet, *aut proprio ore locutum eſſe Suidam, aut ab Alchymiſta accepiſſe, aut ſuperiore ſcriptore*. Hoc tertium negas. Conſequens eſt alterutrum ex prioribus duobus eſſe. Dixi ſi non ſcriptione accepit, accipere potuiſſe traditione: Addo: Si non hauſit ex libris exotericis, ex commentariis ſecretioribus tranſtulit. Dico tertio: Non ſi noſtris temporibus non extant iſti commentarii, nunquam fuerunt. Multi enim perierunt: aliqui adhuc latitant.

Antiquitas Alchymiæ.

Ad 5. Cuculiſmus inanis eſt mendaciſſimi, & nulla fide digni Guiberti. Fuiſſe enim iſto tempore longe fidelius Alchymiæ nomen aſſerit hiſtoria Suidæ, quam calumniæ Guiberti poſſint inficiari. Craſſum & fœdum mendacium eſt, quod id millies in ſuis libris demonſtrauerit. Detur, impura & impudentia mendacia eſſe demonſtrationes: at vbi numerus millenarius? Inter carbones impoſtorum periit.

Philargyria Guiberti.

Ad 6. Ructum pleni auaritia cordis hoc argumentum redolet. Philoſophorum ſuſtentationi hæc ſcientia inſeruit, non data eſt explendæ auaritiæ, quæ inexplebilis eſt. Philoſophi ſpectant ſalutem corporis humani magis quam diuitias: Et licet etiam ad transmutationem adhibeant, tamen eorum inſtitutum nunquam fuit auri montes producere. *Aut intellexit libros Chymicos Diocletianus, aut non intellexit*. Si intellexit, cognouit tantæ eſſe difficultatis, experientiæ, perſpicacitatis, conſtantiæ & ſedulitatis opus, vt de eo deſperauerit. *Si non intellexit, neque inuenire potuit magiſtros, quorum opera vteretur, quorſum ſeruaret?* Ideo quia cognouit Ægypti ſummates (neque enim res eſt plebis) fiducia per artem iſtam emergendi ad rebellionem concitari poſſe, & fors *Achilleus* circa ſe habuit Philoſophos Chymicos, conquiſitos commentarios combuſſit. Bardus eſt & ſtupidus Guibertus, qui hoc non potuit excogitare: Improbus & iniuſtus eſt, dum Romanis tantam auri, argentique ſitim aſſcribit, quorum potentia mundi opibus etiam ſine illa arte erat munita.

Quid ſi dicam inuidiſſe Romanos gloriam inuenti, & exculti magni perfectique magiſterii, ſicut Tiberius Cæſar ſcribitur temperatorem vitri è medio ſuſtuliſſe?

Ad 7. Par pari tollatur: Nec diuina lex eſt, nec humana, imo nec ratio quædam probabilis quicquid contra Alchymiam hermeticam Guibertus ſcribit. Si hoc eſt refutare teſtimonia, quod tibi licet, etiam nobis liceat. Diſce Dialecticam, furue fornacularum Paracelſicarum proſecutor.

Ad 8. Crambe eſt argumenti quarti. Quî diſſimularit veritatem, qui hiſtoriam veram ſcribere inſtituit?

Ad 9. Mendacium pro argumento audimus. Ponatur tamen aliquâ verum: Quia ergo Guiberti rationes temere in Alchymiam ſunt impactæ, inuertamus & has, dicamusque Alchymiſtarum cauſam eſſe fortiſſimam, quia nec oppugnata eſt viriliter à vetula iſta latrante, *Guiberto*, nec expugnata. Hic murus aheneus eſt. Hunc tu nunquam euerteris. Aduerſantium argumentorum vanitas roborat argumenta & cauſam Chymicorum.

Ad 10. Suſpicio vana hominis vani, *Suidas* combuſtionem librorum Chymicorum accidiſſe tradit bello Ægyptio contra *Tyrannum Achillea*, cuius Tyrannis incepit an. Chr. 289. & durauit ſexennium, intra quod expugnatæ multæ vrbes Ægypti, & captus *Achilleus* beſtiis eſt obiectus, quod factum tradunt an. 294. Perſecutio vero, in qua Chriſtianorum libri ſunt cremati, incidit in annum Chriſti 302. annum imperii Diocletiani 19. de qua legatur Baronius an. 302. ſect. 16. & ſeq. Intercederent itaq; anni circiter 12. Num veriſimile ſit hos præteriiſſe *Suidam*, & tanta diſtantia hiſtorias

historias confudisse? Cur non dicis in Ægypto libris Chymicis intentatum facinus traductum esse ad libros Christianorum, cum Chymici item non agnoscant Deos gentilium, sed vnum Deum cœli & terræ conditorem solum ponant, & fortasse celebratores artis tunc etiam erant Christiani, in quorum possessionem postea tota peruenit? Audiatur *Suidas* ipse: Sub Diocletiano (inquit) & Maximiano atrocissima mota est contra Christianos persecutio. Iusserunt enim in singulis prouinciis & vrbibus Christianorum Ecclesias euerti, & diuinas earum scripturas comburi, &c. Paulo post de rebus Ægypti in specie: Hic Diocletianus homo vecors, & Christi osor ira & furore percitus contra eos, qui in Ægypto res nouas moliti erant, non moderate potestate vsus est, &c. eodemque tempore veterum scripta de fusione argenti, atque auri conquisita combussit, ne ex illa arte ditati Ægyptii & pecuniæ freti copiis in posterum rebellarent, &c. Hic confunditur Guiberti hominis nequam, nequam suspicio.

Vt Guiberto præ inuidentia oculi doleant, repono historiam regis Ægyptii Calid.

Calid, quem alii *Euelid* vocant, filius *Gizid* secundi, rex Ægypti circa annum Christi 725. regnauit annos 18. Hic & Philosophus fuit, & Philosophorum amantissimus. Cum itaque *Hermes* magisterium inuenisset, & præceptis complexus fuisset, librum conscriptum tantum discipulis, tanquam hæreditatem reliquit, qui auxerunt scientiam pluribus interpretamentis, & *intermiscuerunt perplexitates ne insipientes eam tanquam vulgarem arriperent.* Nihil hic profuit *Diocletiani* iniuria. Vera exemplaria vim fugerunt. Ex discipulis *Hermetis* fuit *Adfar Alexandrinus* homo Christianus, ad quem Roma profectus est *Morienus Eremita Romanus*, & artem didicit. Sed mortuo magistro *Morienus in Eremum* circa *Solymam* concessit. *Calid* autem adeptus *librum Hermetis* vndiquaque sapientes (ita se appellabant impostores tales, cum qualibus Guibertus 40. annis vixit) coegit, vt & interpretarentur scripta, & opere complerent. Sed *illi promissis largi, arte vacui pœnas capitis dederunt*, quas cum effugerit Guibertus, Deo gratias debet: prope suspendium fuit. *Morienus* re audita tanquam alter *Daniel* cupiens liberare à sententia mortis cæteros Philosophos *ex Eremo redut in Aegyptum*, & in domo quadam singulari à *Calid* rege extructa artificium absoluit. Absoluto inscripsit: *Omnes qui secum omnia habent, alieno auxilio nullatenus indigent.* Clam rege discessit ad Eremum suam, & artem ibi exercuit, inque *omni anno multa auri & argenti pondera Hierosolymitanis misit.* Tandem inuestigatus à rege Ægyptio ad eum reuersus est, & arte expedita fecit videre regem *quæ sit mira creatoris potentia* Lege quæ in tractatu *Morieni* habentur minime fabulosa, sed conuenientia cum temporibus, personis, & re ipsa. Translata ista sunt ex Arabico in Latinum an. Chr. 1182. die 11. Febr. Guibertus irridebit? At aliquot millionibus Guibertorum præferenda sunt, propter rerum veritatem, & quia *Guibertus* tanquam rabiosus canis, & impostorum socius, vetulaque insaniens, quæ inuidia artis quiduis contra eam eructat, non est audiendus. Toties mentiendo & calumniando effecit, vt ne verbulum quidem ei sit credendum. *Sunt* autem in *libro Morieni & Calidis regis naturalissima artis fundamenta*, quæ non facile ab vllo possunt dirui, quæque ne audet quidem nugacissimus ille, & stolidissimus Guibertus aggredi. Non temere Calid iubet suum librum custodire secretissimum: quia qui intelligit filius doctrinæ perfecturus sit quod voluerit.

Nota Philosophos magos, qui sibi falso artem arrogarunt.

Nota auri & argenti pondera arte facta.

Nota artem posse disci ex libro Hermetis, Morieni, & Calidis, idque factum ante annos 889.

Iam de *Orosio & Constantino* non sum solicitus, vt qui non tantum succenturiati aduenerunt. Contenti sunt Chymici teste *Suida* grauissimo conspirante cum re ipsa. De eius libro. *Demetrius Chalcocondyles* hæc: *Liber hic multiplicem vtilitatem non studiosis tantum adolescentibus, sed & cuiuis ætati magnum & fructum, & voluptatem affert. Nec enim verba tantum historicorum, & oratorum, & quorumuis eloquentium autorum interpretatur: sed & multas, variasq; historias, quæ non facile alibi reperiuntur, eo quod libri Græci, Romani, Ebræi, vnde hæc sumta sunt periere, complectitur.* Hæc ille. Audis Guiberte, ex quibus autoribus *Suidas* sua hauserit? Libri perierunt. Sed & si restarent, tu adeo blitum es, & fungus, vt nec latina elegantiora, nec græca, multo minus Ebraica intelligas, vt in diabolica apologia confitebaris. Tantum abes à latinitate pura QVOD (ita scribis pag. *66.*) in tota vix verbum intelligas. Ad ferulam Grammaticam carbonarie stolide: vt & in illo: Quod non possit imaginari verbum. Hui pecus arcadicum, quando rudere desines? Ne nihil dicamus de Orosio & Diacono, de quibus copiose garrit vetula, sciendum ita citasse Robertum Vallensem, & fieri potest, vt pro Constantino legendum sit PAVLVS, qui Orosius vocatur cognomento Diaconus, qui lib. 7. cap. 25. historiam Diocletiani describit, vt & Eutropius lib. 10. Non autem faciunt mentionem combustionis librorum Chymicorum, sed tantum res cum Achilleo describunt. Roberto itaq; satis fuit historiam belli confirmasse, in quo id contigit, quod Suidas annotauit.

Ad ferulam.

TRACT. II. CAP. V.

De Iulio Firmico.

Complectitur insaniam circa autoritatem *Iulii Firmici Materni Astrologi Constantini Imp. tempore* an. Chr. 320. & amplius. Nam & *Constantio*, *Constantiq;* fratribus, circa an. Chr. 337. imperio potitis librum quendam dedicauit. *Quæstio est quantum eius testimonio sit tribuendum.* Illud autem non est aliud quam Astrologicum ex consequente. Qui enim Alchymiæ, & eius discipulis, magistris ve bonam vel malam constellationem in cœlo attribuere potest, eum necesse est præcognitos diu habere Alchymistas, & eorum artem. *Rei enim non existentis, aut incognita nulla est assignatio.* Cum ergo

 vetustus

Si eludere rationes & autoritates est respondere, iam confutatus est Guibertus, & nihil demonstrati apud omnes autores. vetustus astrologus sit *Firmicus*, & astrologicæ obseruationes exurgant ex longa experientia: Consequens est Alchymiam esse peruetustam. *Guibertus* eludit testimonium, & rationem inde ductam plusquam scurriliter. Thema facit: Locus Firmici videtur aperte de falso suspectus; q. d. Falsum est testimonium ex Firmico. Argumenta:

1. Tempore Constantini Magni *nec res Alchymiæ nec nomen extitit.* Ratio de Nomine: Alchymiæ nomen est vox barbara, paucis ab hinc seculis ab Arabibus posterioribus profecta, qui vanis artibus plus tribuerunt quam liberalibus. Id probat pag. 70. nugacissime. Ergo ridiculum est vocem Alchymia iam inde à Constantino Romanis familiarem fuisse putare.

Dantur Alchymiæ 700 anni. 2. Apud neminem alium ex antiquis Græcis aut Arabibus, Latinisue inuenitur, præter *Firmicum*. Nemo enim *Alchymiam* nominauit ante 600. aut ad summum 700. annos, nec aliquid ad Alchemiam pertinens scripsit.

3. Est ciniflonum recens commentum omnino falsum, teste *Casaubono* & *Salmutho* de nouis repertis *Pancirolli*.

Purgatores librorum Pontificii. 4. Aut *Firmicus* est recentior scriptor ob nomen recens vsurpatum: aut *si vixit Constantino imperante* opus *Matheseos et falso à recentioribus tribuitur:* aut nomen *Alchymiæ* est additum ab aliquo recentiore. Nam *purgatores librorum* talia multa annotarunt, & quotidie animaduertunt, sustuleruntq; ex multis scriptoribus, quæ corruptores miscuerunt.

5. *Firmicus* est vanus & futilis (pag. 71.) quia scripsit de vanitate astrologiæ iudiciariæ.

6. Opus *Firmico* ascriptum non est antiquum saltem omni ex parte. Ratio est: Quia contra morem latinorum multa peregrina vocabula miscuit suis scriptis. Item characteres astrologicos, planetarum, signorum, mansionum, &c. quæ sunt recentiorum; quia lippis & tonsoribus notum ista omnia ab Arabibus posterioribus non multis ab hinc seculis esse profecta.

Iam Alchymia est vetus. 7. Vox *Alchymia* est in hoc opere, vt aliquis suspicari possit, *insititia*, superaddita ab aliquo *Alchymista*. Ratio est, quia si voluisset eius meminisse, meminisset lib. 8. de *metallariis aurificibus*. &c. quos verisimile est sub eodem sydere esse. Hactenus contra: *Iam conceditur quod Firmicus ipse meminerit*, & fuerit in veterum animis Alchymia: At non omnes artes & inuenta veterum sunt bona: vt magia & astrologia iudiciaria cum similibus, quibus infectus est totus orbis. *Alchymiam nemo nisi INSANVS neget non existere venenatam & pestiferam.*

Hoc est cerbereum sputum huius capitis, ex quo nascetur aconitum vetulæ isti furiosæ *Guiberto* perniciale & lethiferum.

Dicimus 1. Miserum esse disputatorem, qui se transformans in omnia rerum miracula iam concedendo, iam negando, modo assumendo aliquid, modo subtrahendo; & conuitiando, &c. tamen non potest obtinere aliud quid, quam sui dedecus & ignominiam. Dicimus 2. Pro *Iulio Firmico* grauiores & vero, fideque digniores sunt autores, quam scurra iste furiosus, odio artis vltra dementiam delirans. Itaque non est vt huius rabie moueantur à sua sententia boni & sapientes. Dicimus 3. Causa male defensa, & quæ indiget istiusmodi in omnem partem versutiis, arguit seipsam temeritatis & falsitatis. Dicimus 4. Siue in cœlo sint fata Alchymiæ, siue non sint, hoc certum est, *Iulij Firmici* & *Constantini Magni* ætate publice notum fuisse, & artificium Chymicum, & eius professores: id quod & superioribus argumentis est liquidissimum.

Responsio ad obiecta.

AD 1. Falsum est Constantini M. tempore nec rem Alchymiæ, nec nomen fuisse, quanquam de nomine non adeo debeamus esse soliciti, si rem habeamus. Probo falsitatem obiecti hoc ipso *Firmici* testimonio, quod longe est luculentius & firmius, quam vt à rabioso *Guiberto* possit euerti. Idem probant libri *Hermetis trismegisti*, &c. Quæ de nomine *Alchymiæ* proferuntur, aniles sunt nugæ. Falsum enim est nomen esse barbarum, cum sit Græca tota pronunciatio excepto AL articulo. *Suidas* sane ipse extulit χημεῖαν, vel χυμεῖαν, quam Latini interpretantur fundendi artem. Quod autem dicitur ridiculum esse à Romanis vsurpatam tunc esse peregrinam vocem Alchymiam, risu excipiendum est ob stultum iudicium. Si Romani peregrinas artes etiam prius quam Alchemiam didicerunt, cur non earum vterentur terminis? Non autem adeo familiaris vox fuit, vt populares latinæ. Mirum est non pudere Guibertum adeo scabiosa chartis illinere.

Vox Alchymia:

Ad 2. Sit ita vt scribis anus ista maliciosa. Satis est apud *Firmicum* extare. Non est necesse, vt quod ego nomino, prius ab aliis sit nominatum. Veruntamen quod ad appellationem ipsam attinet, cum ex græco fonte sit, cur non vsurpata sit de fusione metallorum pridem? Num *Firmicus* eam confinxit? Quod ille Romanus ius habuit in græcam linguam? Ab aliis accepit, quod scripsit, idque obseruatione diuturna. Vnde vero probat nugator ante 600. aut 700. annos vocabulum non esse nominatum? Num omnium commentarios legit? Mendacium impurum est tum non esse nominatum, cum *Firmicus* nominauerit, & post circa annum CHRISTI 660. etiam *Bulcasis*, inde *Auicenna*, *Mesues*, & alii; tum neminem aliquid ad Alchymiam pertinens scripsisse, cum in *Aegypto*, & *Chaldæa* & *Persia* necesse fuerit extitisse libros, quos *Auicenna* in epitomen contraxit, & ex quibus *Aegyptus* artem didicit. *Hermes* sane etiam longe ante *Constantinum* suos commentarios discipulis tanquam hæreditatem commendauit, qua in re longe melior fides est barbaris & vetustis monachis, quam malitioso & furioso *Guiberto*, cum illi simplici animo candide quid rei esset scripserint, *Guibertus* autem virulentissimo maximeque hostili, nullam aliam ob causam, quam quia à Deo & natura indignus fuit habitus cui ars crederetur, & totos annos 40. cum nebulonibus conuersatus tantum bonas horas, & vitam perdidit, ideoque persecutor sui ordinis est factus.

Ad 3. Men-

Ad 3. Mendacium est. Ad *Salmuthum* quod attinet, is suam libertatem habeat in coniectando. Mihi vt & *Pancirollo* lingua ipsa Græcorum astipulatur. De antiquitate vero artis contra Guibertum Pancirollus ait: *Equidem hanc antiquissimam credo, licet postea intermissam, &c.* Refert eo *Suidæ* testimonium de aureo vellere, & Diocletiani conatu. *Salmuth* affert interpretationem illam, quam *Quercetanus* cum aliis nonnullis amplexus est, vt dicatur à *Suida* quidem χημεία, sed ab aliis ἀλχημεία à fusione salis, secus ac *Pancirollus* volebat ex articulo Arabico, & Græca dictione componens vocabulum. Loquitur autem *Salmuth* hypothetice, quasi Arabica vox sit, si apud eam gentem significet salis fusionem, cuius tamen originem ex Græcia petit. Qui vero tibi, *Guiberte*, si *Salmuthus* est sufficiens contra Libauium autor, hæc eius verba placent: *Vltra mille octingentos viguisse hanc artem in Aegypto ante Diocletianam Chymicorum librorum deuastationem recte potest colligi?* Duos habes autores, qui rabiem tuam suo iudicio firmiore retundunt. Adde quæ de *Firmico* & *Suida* contra te statuit idem *Salmuthus*. *Salmuthi sententia.*

Ad 4. Ridicula & plane anilis disiunctio. Quam laborat homo ineptus, vt *Firmicus* non sit *Firmicus*, aut liber *Firmici* non *Firmici*? Quo argumento? Opinionis præconceptæ fatuæ: quia putat nomen *Alchemia* tunc temporis nondum fuisse in rerum natura. At fuisse, *Firmicus* est plenus testis. Non tantum de Astrologia is scripsit tempore Concilii Niceni, sed & de errore profanarum religionum ad filios Constantini Constantium & Constantem. Non est recens autor, qui an. 337. ad istos scribit. Tantine sit hominis rabiosi opinio, vt antiqua, & ab omnibus recepta monumenta ei cedere debeant? Qua fiducia? Ecce autores honestos. Sunt illi, qui omnia pro Papatu stabiliendo faciunt, & ideo qua fide, qua perfidia non dubitant libros veteres & nouos expurgare, vt si quid non sit satis papaliter scriptum, id vel expungant, vel interpretentur contra mentem autoris, vel aliter mutent, id quod ipsi in *Indice expurgatorio* fatentur, de libro *Bertrami* sic scribentes: *Quanquam librum istum magni non existimemus momenti: Itaque non magnopere laboraturi simus, si vel nusquam sit, vel intercidat, &c.* Et paulo post: *In Catholicis veteribus aliis plurimos feramus errores, extenuemus, excusemus, excogitato commento persæpe negemus, & commodum iis sensum affingamus, &c.* Hoc sceleratum genus hominum in causa testimonii *Firmici* sequitur *Guibertus*, simili scelere tractando etiam *Firmicum*, quasi ab aliquo recentiore nomen Alchymia eius libro sit adiectum. Ipse vocat disciplinam Ægyptiam lib. 3. Mathes. & cap. 15. ad Mauortium Lollianum Alchymiam appellat scientiam. *Expurgatores seu adulteratores librorum.*

Ad 5. Iam argumentum vertitur in conuitium. *Vanus homo est Firmicus: Ergo eius testimonium non est magni momenti.* Ridiculum. Sit vanus: At est antiquus, & ab antiquo repetit nomen *Alchemia*, quod ideo suam vetustatem non perdit, quia à futili homine pronunciatur. Inuertatur: *Vanus homo est Guibertus: Vana ergo sunt quæ contra Alchymiam nugatur.*

Ad 6. Puerile commentum. *Firmicus* licet Romanus fuerit natione, tamen quia à Græcis & Arabibus artem astrologicam didicit, disciplinæ verba & phrases debuit retinere, sicut & *Cicero* fecit in Phænomenis *Arati*, quæ ideo non sunt recentia, quia terminos habent astrologis vsitatos. *Ptolemæus* astrologus Coætaneus *Galeno* medico floruit circa annum Christi 134. & inde. Ab hoc *Firmicus* astrologiam didicit. Quidni vteretur eiusdem terminis? Eius doctrinam antiquam esse necesse est, qui morem disciplinæ antiquæ in terminis & phrasibus seruat. Qui ergo sunt isti *Lippi & Tonsores*, quibus Guibertus dicit notum esse voces astrologicas ab *Arabibus* posterioribus non multis ab hinc seculis esse profectas? Num *Aratus*, *Ptolemæus*, & alii veteres tam sunt nouitii? Ego puto omnes istos lippos & tonsores in malitia & rabie *Guiberti* esse, qui vt thesin obtineat summa imis miscet, noua veteribus confundit, & sine pudore ait, negat quiduis. *Malitia Guiberti.*

Ad 7. Crambe est turpiter olens ex arg. 4. Suspicio hominis vani est nequam. Sciuit *Firmicus* quo in loco cuius rei deberet facere mentionem. Quo modo etiam potest obreptitium esse, cuius decretum & dogma astrologicum singulare datur? Materia, de qua est lex, non est subreptitia.

Ad concessionem. Exemplum habemus Vertumni. Iam mutat se in aliud prodigium. *Sit Alchymia vetus.* Bene. *At non bona.* Respondeo: Est Elenchus plurium quæstionum. Iam non de bonitate quæritur, sed num *Firmico* res & nomen fuerit notum, vt inde de vetustate statuatur. Si de bonitate quoque quærendum est, meminerit Guibertus quam bonam fecerit Chymiam in *Diocletiano*, quem putat *artem adeo vtilem & nobilem non fuisse subuersurum, si vlla ipsi innotuisset.* Quod autem iam dicit Alchymiam esse venenatam & pestiferam, id falsum esse etiam de impostoria suo exemplo conuincit. Si enim tam pestifera fuit cur non deleuit *Guibertum* 40. annos circa eam occupatum? At nos *de Hermetica bona* agimus. Quanto minus hæc erit venenata? Quanquam autem totus stultus sit Guibertus, tamen agnoscit se negando contra *Firmicum* nihil profecisse, atque ideo saluum eius esse testimonium. Id & saluum manebit. *Iam Alchymia est vetus.*

TRACT. II. CAP. VI.

De Lucerna perpetua.

Vid. integrum tract. Fortunij Liceti De Lucernis mortuorum. item Musæ. Calceol. Veronens.

Historia est de monumento *Maximi Olybij* in agro Patauino iuxta oppidum *Atestam*, in quo inuentum lumen perpetuum ardentis, & annis 1500. non extinctæ lucernæ. Versus additi indicant *Olybium* elementa graui labore digesta inclusisse forma liquoris preciosi. Quidam ex Chymicis opus artis suæ esse voluerunt, & quidem magni magisterii perfectiq; Philosophorum. Quod si est, magnam vetustatem artificium habebit. Nam ante natum Christum oportebit magisterium confectum esse: sicut & quod in Tulliæ F. Ciceronis sepulcro est inuentum. Non quidem necesse

habemus vti hoc ad vetustatem artis comprobandam argumento: Multa enim sunt alia, quæ vt stulte, ita temere hactenus diluere conatus est Guibertus: Veruntamen animi gratia contemplemur quid sit rei.

Guibertus negat virum prudentem acquiescere debere assertioni huic Alchymistarum ad probandam antiquitatem Alchymiæ. 1. Rationem affert: Quia fabula est. Hoc vt probet, adducit dissensum circa narrationem. Aliter enim dicit narrare *Hermolaum*, qui floruit anno 1493. Aliter *Godofredum Torinum*, anno 1510. Aliter *Del Rio* magorum inquisitorem anno 1558.

Arg. 2. Coniectura ista Alchymistarum est valde futilis.

Arg. 3. Impossibile est vt lucerna ardens multa secula conseruari sub terra possit.

Arg. 4. *Auerrhoes* dicit leuitatis signum esse credere aliquid esse verum, quod ratio non potest comprehendere, nec intellectus intelligere.

Arg. 5. Aut reperta sunt ista, aut non reperta: Si non reperta, per se cadit Alchymistarum argumentum. Si reperta: PROFECTO existimandum est illos versus vrnis inscriptos, *suppositítios* fuisse, & dolose defossos, postea que exemtos ad faciendam fidem vanitati isti.

Obiectio: At ab antiquo fuerunt positi. Resp. 1. Minime credo. 2. Non dubitarem ad quiduis aliud spectasse autorem tenebricosis istis versibus, quam quod ad Alchymiam transmutatoriam possit referri. Ratio: *Mercurius*, cuius ibi fit mentio, non est Chymistarum, sed furum. 2. Idem non ante multa secula assignatus est metallis, vt & cæteri planetæ: nec ante tria aut quatuor secula argentum viuum dictum est Mercurius, &c. qua in re valde est nugax & anilis, inter alia *negans credendum Chymistas ad aurum & argentum conflandum vti Mercurio.* Ratio de *Elementis*: Chymistæ non possunt coniecturis aut argumentis vllis probare ibi non 4. mundi simplicia elementa significari, sed diuersas illas substantias, quas ex VNOQVOQVE corpore separare tentant. Ratio huius: Quia ante sex secula non nouerunt illas quatuor substantias in rebus comprehensas arte destillatoria separare. 2. *Certum est:* Non multo ab hinc tempore Alchymistæ ceperunt illas *substantias vocare elementa.* 3. Non figurata, sed propria elementa designari est verisimilius. Ratio huius: Quia propria cuiusque vocis significatio est prior translatitia.

Arg. 6. Latet aliqua impostura. Ratio: Quia bona pars istorum versuum ex *Plauto* fluxit. Recenset verba *Plauti* ex Amphitrione sub persona *Mercurij*: *Vt vos in vostris voltis mercimoniis, &c.* Item *oculos emissitios* petit ex Aulularia.

Arg. 7. Nihil stultius, nihil ineptius est, quam scribere lucernam inextinguibilem beneficio liquoris in ampullis ex auro & argento contentis ardere: quia liquor & lucerna se non tangunt.

Arg. idem fere tertio. Arg. 8. pag. 79. Nemo credere possit virtute liquoris vel alterius rei lucernam ardere potuisse supra 1500. annos in locis subterraneis.

Arg. 9. Si vera esset hæc fabula, tamen non pertineret ad probandam veritatem & antiquitatem Alchymiæ transmutatoriæ.

Arg. 10. Nihil impedit quin liquor iste fuerit ex eo genere, quo litabatur, aquæ, vini, olei, succi: quia liquor prædicatur de quouis humore.

Arg. 11. Breui diuulgabo disputationem de lucernis ardentibus in subterraneis monumentis inuentis, facta super hoc diligentissima inquisitione. Hæc Guibertus de Lucerna.

Oppositum.

Ad scuticam. ANte omnia conuocandi sunt non Chymistarum lixæ & calones, sed quorumuis carbonariorum, vt huic rudissimo asino scuticas infligant, eumq; fustibus probe demulsum, & dolatum reddant. Quis enim ferre possit ineptissimos istos ruditus?

Deinde sic argumentamur: *Quæ res confirmata est testibus fidei historicæ satis superque sufficientibus, eam infirmare verbis ineptis, & ratiunculis stolidis velle, magna est dementia.*

Historia inuentæ in monumento subterraneo lucernæ ardentis confirmata est testibus ad fidem historicam satis superque sufficientibus. Ergo, &c. Probo assumtum:

1. Ipse Guibertus producit historicos magnæ fidei; *Petrum Appianum*, *Bartholomæum Amantium*, (de quibus dicit quod in perquirendis, describendis, & publicandis veterum monumentis, sedulam nauarint operam) *Hermolaum Barbarum* an. 1493. id referentem: *Godofredum Torinum Biturigem* an. 1510. idem narrantem: *Martinum Del Rio* lib. 1. cap. 5. quæst. 1. magic. *Scardoneum Patauinum* de antiquitatibus vrbis Patauii an. 1558. Hos sex ipse recenset. 2. Nos addimus *Simeonem Maiolum* Episcopum tom. 1. Canicularium, qui citat *Ludouicum Viuem* cap. 6. *Augustin.* de ciuitate Dei eandem narrantem historiam. Refert & *Iohannes Langius* in epist. 52. lib. 2. qui citat *Viuem*, *Hermolaum*, *Gesnerum*: *Pancirollus* lib. 1. rerum memorabilium, cap. de oleo incombustibili, narrat historiam *Paulo III. Papa existente* de sepulcro filiæ *Ciceronis*, in quo fuerit lucerna etiam tunc ardens, sed admisso aere extincta: arserit autem annos 1550. Huic attestatur *Salmuthus*, qui citat *Statium*, *Hermolaum*, *Maturantium*, *Scardeonem*, laudatum à *Guilandino*, *&c.* Ex *Maturantio* dicit inueniri alicubi in subterraneis Italiæ monumentis lucernas perpetuo fulgore lucentes, qualis fuerit *Maximi Olybij*, *&c.* Omnino ante furiosum Guibertum à nullo in dubium res vocata est.

Adiicio argumentum secundum: *Quæ res rationem habet, & certam materiam inextinguibilem, si incendatur, certamque compositionem artis: non videri debet incredibilis, aut fabulosa*: Cuiusmodi est illa lucerna. Quæ autem sint illæ materiæ, inuenire est apud Maiolium, Cardanum, Scaligerum, & alios. Inter Chymicos quoque recensetur *Abbas Tritemius*, qui duorum luminum talium descriptionem dedit, estque notus lapis *Asbestus* ex argumento nomen adeptus, & qui de æternis Æthnæ incendiis disserunt materias semetipsas instaurantes ei subiiciunt.

Dico ter-

Dico tertio: Si vna tantum esset lucerna in omni historia, posset ea in dubium vocari. At iam extant duarum certi & locupletes autores, nobis saltem notarum; vnius de qua *Hermolaus*, *Maximi Olybij*: alterius *Tulliæ Ciceronis*, de qua *Pancirollus*.

Quarto: Quod ad Chymicum artificium pertineat materia luminis, seu lucernæ ardentis, sic colligo: *Si Chymiæ est purißimas, lucidißimasq; mistorum essentias à craßitie elementari separare, & cœlestium corporum natura analogas exhibere: Si item modi locutionum & verba descripti artificij cum Chymicorum disciplina consentiunt, nec inueniuntur in alia scientia: opus luminis perpetui Olybiani Chymicum esse consentaneum est. Est autem antecedens. Et consequens ergo.* Assumtio declarabitur sequentibus.

Quinto: Non est vt de Trilinosyni compositionibus dicam, cum iam fama fraternitatis de rosea cruce non tantum lucernas tales proponat, verum etiam carbunculum instar solis splendentem.

Responsio ad obiecta.

AD 1. Mendacium impudens pro argumento est. Quod autem ad dissentientes narrationes attinet, habet Elenchum Sophisticum à dicto secundum quid. Qui autores proferuntur, agnoscunt lucernam ardentem Olybii. Rem ergo ipsam agnoscunt. Si non omnes addidere circumstantias, prudentiæ est, non historiæ falsæ argumentum. *Torinus omisit quædam. Ergo historia est falsa.* Nego sequi. *Scardeonum citat Del Rio Ghesuitula* ille flammis dignior quam sagæ & magi infames, nec meminit versuum. Ergo est fabula. Resp. *Ghesuitæ testimonium est nullarum virium. Id enim genus hominum mentitur, codices truncat, auget, & omnino sceleratis factis omnem fidem perdidit.* NB.

Ad 2. Conuitium est pro argumento.

Ad 3. Falsum est argumentum. Quidni sit possibile flammas subterraneas continuari pabulo perpetuo vt in Æthna, & tot ignibus subterraneis? Mirum non cogitasse *Guibertum* de suo purgatorio & inferno, cuius ignis ἄσβεστος. Matth. 3. v. 12. Marci 9. v. 48. Luc. 13. 17. *Cardanus* lib. 10. var. c. 49 non dubitauit lampadem proponere diuturnam olei pabulo. Quod si hoc tale fuerit, vt igniculum alat sine consumtione, aut se restauret per modum destillationis in vase concluso, vbi tamen igni sufficiens sit aer, nihil fiet impossibile. Imo & sine flamma luces parare possunt Chymici, tanquam in *dactylis marinis, lampyride, carbunculo*, & similibus. *Guibertus experturus est tandem ibi, quod hic negat, ni conuertatur.*

Ad 4. Canat illam *Auerrhois* cantilenam *Maiolus* de ignium miraculis: Canat *Ghesuitulis*, qui quiduis suis nouitiis persuadere norunt, etiamsi sit contra omnem sensum, intellectum, experientiam, veritatem, & Deum ipsum. Ad naturalia quod attinet, multa sunt, quæ initio incredibilia videntur, sed mox se sui euidentia probant. Non est contra intellectum & sensum lucerna perpetua, argumento luminum cœlestium, nec ita credidit *Abbas Sponhemensis*. Si contra intellectum Guiberti est, næ oportet aerem illum Lotharingicum esse bœotico & arcadico crassiorem. Duæ historiæ tot testibus omni exceptione maioribus comprobantur: Et tamen hebes est intellectus *Guiberti*? O asininum pecus quando in hominem ad exemplum *Apulei* mutaberis? *Aer Lotharingicus Guiberto non est subtilis.*

Ad 5. *Proteum* hîc habemus; qui quicquid dicit, *aut est, aut non est.* Non potest negare repertam esse lucernam cum adiunctis. Refutat ergo iam omnia argumenta inficientia, & seipsum infamem reddit. Cur fabulam appellas, & rem impossibilem, ô fatue si credere & ponere potes ista esse reperta? Sed quid tamen cauillaris? *Versus tibi sunt in oculo vnguis.* Imo fiant & carcinoma cordis. Si rem ipsam habemus, quid versus curamus? Ecce leuissimum scurram. *Iurat* PROFECTO. Quid? Versus esse suppositios dolose defossos & refossos. Quasi vero Alchymia eiusmodi dolis opus habeat, aut verisimile sit monumenta ista potuisse impune aperiri. Cur non extinguebatur statim lumen admisso aere, vt factum tandem? *Sic Tiresias ad Vlyssem: Quicquid dicam, aut erit, aut non erit.*

Ad obiectionem. 1. Non refert quid tu credas aut non credas. Es enim Vertumno ipso versatilior, & stipulis aridis leuior. 2. Nugaris vltra omnem vetulam & ambubaiam, adeoque ineptis, vt tibi Mercurii caduceus sit impingendus, aut pro eo flagella vlmea. *Qui sunt isti Chymici, qui Mercurium, mercatorum mentientium & fallentium Deum, mutarunt in mercurium Philosophorum?* Nullus hermeticus, sed tuorum nebulonum aliquis, quos secutus es totos 40. annos. Negas Chymicorum materiam esse mercurium & aurum. *Si vulgaria ista intelligis*, quæ & vacca & asinus videre potest, *recte negas: si Philosophica, stultitiam* tuam, imperitiam & impudentiam *prodis*. Stultus si taceret pro sapiente haberetur. At tu tacere non potes tuam prauitatem. De *elementis* similiter deliras. Quænā sunt illæ *quatuor substantiæ Chymicorum*, dic nasutule? Num tu etiam intelligas elementa artis aurificæ? Ad rastra natus es, non ad mysteria Chymica. Ecce iam quinquaginta annos in Alchymia, vti putas, es versatus, & nondum didicisti discernere elementa. O te beanum sordidissimum, & crassissimum asinum. Lege mea commentaria, & disce prius quam contra hermeticos scribas, aut mussites. *Ad fustes.* *Elementa.* *Ad ferulam.*

Ad arg. 6. Grammatici tibi hic debent virgam scholasticam. Citas duo loca ex *Plauto*, & putas inscriptionem mysterii Olybiani ex eius comœdiis sumtam esse. Sed prior locus nihil habet affine: Posterior oculos emissitios producit. Quid tum postea? Acceperit latina verba autor ex Plauto? An hic recens scriptor? Deinde quid si ex Næuio, Liuio, aut alio vetusto sumsisset? Num impostura foret in re ipsa? Sic argumentor: *Guibertus latinitatem suam hausit ex libris veterum latinorum, atque vtinam sine vapulante Prisciano. Ergo latet sub eius conatu aliqua impostura.* Si tuum argumentum valet, etiam hoc meum. *Ad Virgam.*

Ad 7. Nihil stultius, nihil ineptius, quam scribere lucernam inextinguibilem esse liquoris inclusi beneficio. *Istud autem scribit Guibertus.* Nemo enim hermeticorum adeo insanit. Nihil ergo stultius & ineptius Guiberto. Si tibi verba videntur absurda, cur non sententiam inquiris? Quid

enim si non flamma arsissent isti liquores, sed fulgore, quasi noctilucæ? Quid prohibeat etiam flammulam emicuisse ex vtraque ampulla intra aliam maiorem ita contenta vt aeris sat habuerint pro suo igniculo?

Ad 8. Falsum pronunciatum est. Nam multi grauissimi autores crediderunt, & qui rationis sunt compotes credere possunt. Norunt enim in mistis esse essentias cœlestibus lucibus analogas. Quin res ipsa comperta fidem secum habet.

Ad 9. Quis est iste qui ad transmutatoriam adhibuit nisi tui socii impostores? Si tamen liquores isti fuerunt auri & argenti solutiones, certum est per transmutatoriam fieri potuisse; vnde proclamatum est & celebre aurum, argentumque potabile, & sales horum metallorum solubiles. Sed satis est parte artis antiqua, artem antiquam dicere.

Ad 10. Stulta est coniectura. Quis aquam, vinum & oleum vulgaria vocet latices preciosos, qui possint tam diu sine corruptione durare?

Ad 11. Procedat in publicum tua disputatio. Si nihil habebit sapientius, egregie vapulabit, & te ignominiam & dedecus Lotharingiæ esse testabitur.

TRACTAT. II. CAP. VII.

De auro Caj P R. ex auripigmento.

PVgna est circa locum historicum Plinii ex lib. naturalis historiæ 33. cap. 4. *Tribus modis* apud Romanos aurum inueniri docet. 1. *Fluminum ramentis*, seu Chrysoplysiis. 2. *Puteis*, seu effossis puteorum scrobibus. 3. *Cuniculis & euersis montibus*. Addit: *Auri faciendi est etiam vna ratio ex auripigmento, &c. Caius princeps iussit excoqui magnum pondus, & plane fecit aurum excellens, &c.* Quatuor ergo rationes narrat Plinius. *Prima* est tantum simplex separatio. *Secunda* venæ auriferæ præparatæ excoquuntur fornacibus & catinis. *Tertia* constat vtroque modo. Nam *arrugia* quæsitum aurum statim suum est, nec coquitur: reliquum excoqui oportet. *Quartus* modus est in dubio. Quidam arbitrantur *Auripigmentum* Syriæ aurum continere actu, perinde ac est in venis aliis, ex quibus separatur & conflatur. Alii volunt esse tantum materiam, quæ potentia sit aurum, fiatque aurum actu excoctione & medicaminibus. Hæc ratio generatio quædam esset, aut maturatio, quam & transmutationem voces. Generationes enim sunt μεταβολαὶ, quibus ex potentia metallo fit metallum actu. Gigni aurum ex non auro pridem demonstrauit *Agricola*, *Mathesius*, & alii rerum mineralium gnari. *Augurellus* scribit, esse *pigmentum quoddam auri, quod in Syria effoditur propictoribus habens in manifesto auri colorem cum sit lapis friabilis specularis instar*. Hunc vult purgari, & multo igni reuerberii vri. Sic enim *obrizum* ex eo fieri posse, ita vt non amplius sit pigmentum auri, sed aurum ipsum: *non amplius colore auri simile, sed essentia idem.* Habet Chymia auri immaturi maturandi modos quosdã cum per ignem industrie adhibitum, tum medicamina, quæ res transmutatio quædam est, qualem agnoscunt nonnulli etiam in lapidibus & terris, seu sabulo aliorum metallorum, quæ non actu, sed potentia tantum sunt metalla. Nec est capitale hoc, sed naturale documentum. Quid *Guibertus*? Semel instituit totis viribus Alchymiam transmutatoriam expugnare. Admouet ergo suos arietes etiam huic muro: sed quo maiore cum insania, eo minore cum profectu.

Primum *de Libauio mentitur, quod statuerit aurum ex auripigmento fieri per transmutationem illam, quam Chymici artifices profitentur.* Ita scribit Libauius: *Arsenico affine est auripigmentum, sandaraca* (Græcorum) *& realgarium, seu cadmiæ fornacariæ species: & videtur auripigmentum cum auro consentire, cum eius in se tincturam habeat, sicut & sandaraca, quæ inde conficitur: sed nisi vena auri est, sicut & ammochrysos, aurum inde non fit. Tinctura quæ elicitur per artem minori, & medio operi inseruit, estq; Sophismatis obnoxia.* Hæc Libauius. Si aurum ex auripigmento fieri debet, actu, aut potentia proxima inesse debet. Si inesset actu, breui labore separaretur, nempe tostione, contritione & lauacro, adhibito argento viuo, & interdum aquis fundamentalibus. Potentia itaque inesse necesse est, & talem esse eius materiam, indicio est aqua caustica, qua auripigmentum tale soluitur. Sin autem nec actu, nec potentia proxima est aurum, sterile est metallum. Exploratur aquis medicatis, cæmentatione cum cupro & aliis modis. Vt dixi ex potentia auro facere aurum actu etiam conflatores possunt Chymico ingenio, quod tamen non est id, quod perfectum magisterium appellamus. Stultus est *Guibertus*, qui ne istam quidem transmutationem intelligere & naturæ, artique concedere potest.

Secundo *prouolat ad pugnam.* Thema est pag. 80. Ad antiquitatem & veritatem Alchymiæ metallorum transmutatoriæ asserendum nihil facit locus Plinii de auro *Caj* ex auripigmento.

Arg. 1. Quia stolidissime verba Plinii detorquentes Alchymistæ ad suum metallificium referunt: nihil excogitari potest vanius, nihil fabulosius.

Arg. 2. Id nunquam in mentem venit Plinio. Ratio est: Si respiciendum est, qua mente aliquid ab aliquo dicatur, inuenietur *Plinium* voluisse dicere, *Caium* iussisse excoqui, vt tantum auri extraheretur ex magno pondere auripigmenti, quantum inesset. (scilicet: sperantem magnum inesse.) Non intelligit ergo aurum, factum per transmutationem auripigmenti in aurum, sed per separationem eius, quod inerat naturali mistione.

Arg. 3. Præter insanum Libauium cum suis occœcatis Chymistis nullus fuit, qui putauerit verba *Plinij* aliter intelligenda esse.

Ridicula anicula insania. Arg. 4. *Anton. Pinetius* verba hæc: *Fecit aurum:* expressit per: *Extraxit aurum.* Ergo per separationem non per transmutationem aurum elicuit. Ergo abire debet *in malam crucem*, qui Plinium inuertere non veretur, & commentis ita inquinare, vt alium induta mens eius habitum vix agnosci possit.

Arg. 5. *Pliny* locus declarari potest loco *Iobi* c. 28. v. 1. & 2. *Habet argentum venarum suarum principia, & auro locus est in quo conflatur. Ferrum de terra tollitur, & lapis in æs vertitur.* Expositio Guiberti: *Non voluit intelli-*

luit intelligere lapidem in æs transmutari, sed æs ex lapide ærofo extrahi. Testis adducitur *Libauius*, qui verba in vero suo sensu recitat: *Lapis solutus calore conflatur, & æs effundit.*

Oppositum.

1. FRustra insanit *Guibertus*, & furit contra *Libauium*. Neque enim is locum sua sententia ad chrysopœian magni magisterii detorsit, vt dictum est.

2. Quod autem attinet ad excoctionem auripigmenti, de ea sic statuit vt præmissum: Si enim aurum in auripigmento est actu, recte dicitur tantum separari: Si autem potentia, tunc & transmutari, & separari. Quando actu inest, non tantum separatur lauacris, sed & conflatura. Auripigmentum enim volaticum in fauillam vertitur, fixum in scotiam, aurum sidit. Facile experimentum est per catillum cinereum, halonitrum, antimonium, ferrum & similia. Si deprehenditur in examine totum volaticum, & tamen arte excoquitur aurum, necesse est fuisse in eo potentia, & per maturationes, fixiones, aliaque artificia transmutatoria exiisse.

3. *Is sensus genuinus esse autoris credendus est, quē litera primum reddit*, nisi absurditas sequitur, aut explicatio autoris euidens aliud indicat. Iam Plinii dictio est aperta hæc: *Auri faciendi ratio ex auripigmento quod in Syria foditur &c.* Et: *Iussit excoqui pondus magnum*: Et: *Fecit aurum excellens.* Verbum *Facere* efficiendi vim habet, & quod non natura, sed arte factum sit, reliqua ostendunt. Verba: *Ex auripigmento*: significant materiam, quæ faciendi arte transiit in aurum, non ex toto quanto: *nihil enim fit ex toto, si Aristoteli* credimus: Sed ex portione proxime disposita, idque non iam factum: Factum enim non fit, sed nondū factum adiumento artis: Et proculdubio si adhibita fuissent medicamina iusta, non sensisset detrimentum. Auripigmentum quod in examine nihil habet auri facti, sed post maturationem reddit, necesse est id continuisse potentia. Ex tali fit sandaraca, & arsenicum factitium. Si aurum actu in eō fuisset, etiam sandaraca, & arsenicum in aurum excoquerentur. Ex dictis patet naturæ & artis transmutatoriam apertius colligi ex verbis Plinii, quā simplicem separationem.

4. Eundem sensum reddunt etiam verba Iobi & Deuteron. 8. vers. 9. vt in responsionibus docebitur. Vide Quercet. in responsione ad Aubertum qui in margine pro transmutatione citat Plinii historiam.

Responsio ad Argumenta.

AD 1. Furiosi hominis, & maledici conuitium est, non argumentum. Risu dignum est quod negat quicquam esse fabulosius. Quid enim si dicam te esse cucurbitam, aut harpyiam?

Ad 2. Falsum est contingenter, *Plinio* nunquam in mentem venisse transmutationem. Etsi enim non intellexit illam, quæ est perfecti magisterii, tamen alteram, quæ est generationis, intellexisse verba ipsa indicant, vt dictum est. Explicatio *Guiberti* longius decedit, quanquam nec eam negemus. Alias si ex Plinio scire volumus transmutationis metallicæ secundum potentiam naturalem argumenta, legatur cap. 6. lib. 33. *de nascente argento ex non argento*, quod exemplis aliquot explicauit *Matthesius*: item, *de stibio in plumbum abeunte &c.* Quod attinet ad modum loquendi, & significationem verbi FACERE, & FIERI apud *Plinium*, ea ex aliis locis peti potest. Notum est apud metallicarum rerum scriptores *metalla quadam esse factitia, quadam natiua*, & hæc existere ex principiis naturæ per modum generationis, quæ est transmutatio ex hoc in hoc, illa per artem conflari ex naturalibus. Ita Plinius cap. 6. lib. 33. *Spumam argenti* fieri tradit. cap. 8. *arte fieri ex minio hydrargyron* scribit. Lib. 34. cap. 1. *Vena aeris effoditur, & igni perficitur. Fit as & è lapide aroso, qui cadmia vocatur: Fit & ex chalcitide* (imo & ex aquis chalcanthosis, & chalcantho ipso, in quo actu nihil plane est æris, vtpote quod totum, instar salis, aqua diluitur, & soluitur: fit ex ferro irrefragabili experientia) Lege cap. 10. lib. 34. de factitiis ex ære, vbi necesse est transmutationem coincidere, vt & cap. 11. & seq. Sic de ferro cap. 14. *In Cappadocia quæstio est aqua, an terra fiat acceptum.* Videat Guibertus sitne aqua, & terra illa actu ferrum. Mihi sunt varii lapides chalybis, & ferri. In his si ferrum actu esset, traherentur à magnete. At non trahuntur. Ita in examine, seu spectandis venis, & lapidibus. Quæ enim postquam tusæ sunt (aliquando & tostæ, elotæque) adhibito magnete ferrum reddunt, eas actu ferrum habere iudicamus, aut saltem spiritu ferri imbutas esse: Quæ non, & tamen fornacibus conflatæ in ferrum abeunt, eas potentia asserimus habere. Ex potentia in actum via est per transmutationem. Ferrum corrumpi idem Plinius scribit cap. 15. lib. 34. cap. 16. *Non fit ex albo plumbo argentum, cum fiat ex nigro*: Vbi fieri exponi solet per excoqui: Sed Plinius ita loquitur: *Plumbum nigrum sua prouenit vena, nec quicquam aliud ex se parit: aut cum argento nascitur, mistuque venis conflatur*: Vbi euidens verbum est: *Prouenit, parit, nascitur.* Item: *Galena in fornacibus remanens rursus conflata dat nigrum plumbum*: quod euenire & Lithargyro scimus. Cap. 17. *In solis metallis plumbi derelicta reuiuiscunt fertilius. Hac videtur facere relaxatis spiramentis ad satietatem infusus aër &c.* Vide ibi experimentum *Baticum*. Quomodo fiant ex eo medicamina, vt cerussa &c. lege cap. 18. His & similibus locis potest explicari dictio Plinii, de auro facto ex auripigmento, quod nō est aurum, sed lapis squamosus coloris aurei.

Ad 3. Insaniatne Libauius datis explicationibus, an Guibertus furiose rabiat, iudicabunt docti & rerum periti.

Ad 4. Vna hirundo ver non facit. Transtulerit sic *Pinetius*, num ideo etiam intellexit? Nos interpretis iudicium de rerum natura non moramur, & constat imperitos translatores sæpe deprauare genuinum sensum autorum. Bestialis furor est vetulæ rabiosæ imprecatio *mala crucis*. Egregia sane disputandi ratio, vbi argumentis vincere non possis, ablegare aduersarium in rē malam. Tuū est Guiberte istuc ire, vt patiaris pœnam quam alteri per calumniam statuisti. Sed tamen precor pro anima tua, si saluari potest.

Margin notes: *Facere Fieri.* — *Guiberti bestialis furor.*

Ad 5. Num Sacræ literæ ad declarandum *Plinium* ſint adhibendæ, quaſi Spiritus ſanctus voluerit *Plinii* phraſin interpretari, iam non libet diſputare. Conferamus verba. Argumento diſſimilis comparatidocet *Iobus, ſapientiam ab homine inquiri non poſſe, nec locum eius inueniri.* Ita enim habent verſ. 12.13.14.21.22. quæ eſt apodoſos. Protaſis continetur vndecim verſibus primis, eſtque ſenſus: Quanquam metalla, aurum, argentum, æs, ferrum in profundis terræ naſcantur, vbi & Sapphiri: tamen inueſtigantur ab hominibus, qui cæſis ſilicibus & montium radicibus, ſeu fundamentis euerſis ea in lucem protrahunt: At ſapientia à nullo poteſt homine inueniri. *Latet enim in Dei intelligentia, & abſcondita eſt ab oculis omnium viuentium? Deus ſolus nouit locum eius &c.* Patet Iobum loqui de generatione naturali metallorum, & gemmarum in terræ matricibus, vbi poſtea procreata inueniuntur, & quidem argentum natum ex venis ſuis ex quibus exit, ſeu exiſtit: aurum concreſcit item in ſuis locis: ferrum fit ex terra, & æs ex lapidibus verſis conflatur, dum calor ſubterraneus potenter in lapidibus operatur, *eoſque in æs tranſmutat.* Sed & gemmæ inter lapides naſcuntur, & terræ puluereſque minerales ſunt ipſi (homini, vel præbent homini) aurum. Hæc ſunt

Plinii locus de auro.

Iobi. *Plinius* primum dicit aurum colligi *ex fluuiorum glarea, ſabulo, arenis &c.* quibus ramenta miſcentur à ſuis venis, in quibus nata erant, auulſa, & riuulorum impetu protruſa: Deinde idem effodi *puteorum ſcrobibus*: Tertio *ruina montium cuniculis excauatorum*: Quarto *auri faciendi vnam rationem ex auripigmento Syriæ eſſe* per excoctionē artificioſam ſeu conflaturam, qua *Caius Princeps* excellens aurum confecerit. Reſpicit *Plinius* opera artis, & non naturæ, niſi ex hypotheſi. Neque enim ef-

Explicatio Iobi de auro, argento, ferro. Vena metallica.

fodi, aut colligi, aut conflari aurum poteſt, vbi nullum eſt, neque actu, neque potentia. *Iob* principia naturæ explicat, id quod verborum proprietas quoque, non tantum argumentorum affectio docet. Iuxta verſionem *Hieronymi* argentum habet principia venarum ſuarum. Per venas intelligimus tum ductus & canales ſubterraneos ad formam venarum in corporibus animantium: tum in illis ductibus mineram & materiam ex, & in qua gignitur argentum. *Septuaginta* expoſuerunt τόπῳ, loco: ἐςὶ ἀργυρίῳ τόπος ὅθεν γίνεται (διηθεῖται χωνευθῆ) Apud Ebræos eſt *Moza*, quod ſignificat egreſſum. *Iaza* eſt exite, quaſi dicat: *Eſt argento exitus ſuus, ſeu materia ex qua naſcitur, & minera in qua inuenitur, vel ex qua egreditur,* vnde venæ argenteæ habent ſua primordia. Auro locus eſt in quo conflatur: τόπος χρυσίῳ (alias χρυσίῳ) ὅθεν διηθεῖται: Ebraicè: vbi percolabunt, vel defecabunt, *Iaz kku, à Zakah quod eſt fundere, excolare,* vt videatur de conflatorio artis loqui, & caminis in quibus aurum excoquitur, & purgatur. Sed verſus ſextus declarat de naturali origine, vbi dicit: *Veaphroth Zahab Lo*: Et terræ, ſeu glebæ, aut *puluis mineralis ipſi aurum eſt*, vel præbet: quidam *Opharet* acceperunt, reddideruntque: *& plumbum habet aurum*: Sed legitur *aphroth*, à ſingulari *aphrah*, locus pulueris, & puluis. Vult ergo indicare operante Vulcano ſubterraneo, & naturali calore aurum ex mineris pronaſci & per eas effloreſcere, & percolari quaſi, quo modo etiam inuenitur fere à foſſoribus adhærens lapidibus, aut more gemmarum ex eis exudando conſiſtens, vt purum putum, defecatumque colligatur. *Ferrum de terra tollitur*: Græci: σίδηρος ἐκ γῆς γίνεται *Meaphar, de puluere terreo accipitur*, ſeu ſumitur. Vſurpatur enim *Rach* quod eſt accipere: q. d. Cum terra ſit, tamen ex ea ferrum conficitur, quod etiam ex ea naſcitur. *Lapis in æs vertitur*: Natura ex lapidibus æs gignit, ex quibus etiam ars poſtea conflat. Græci dixerunt: χαλκὸς ἴσα λίθῳ λατομεῖται, ſeu ἀπὸ λίθων χωνεύεται: æs cæditur lapidum more, & ex eis conflatur. Latinus interpres tranſmutationis vocabulo eſt vſus. Ebræus textus habet verbum *iazuk* quod eſt fundere & affinitatem habet cum *zakak* quod eſt fundendo purgare, & de natura intellectum ſignificat æs naſci in lapidibus, & ſecerni ſingularitate ſuæ naturæ, id quod in puro puto eſt liquidum. Si iam idem dixit *Plinius* quod *Iobus*, neceſſe eſt nos intelligere *auripigmentum Syriæ per excoctionem in aurum verſum eſſe, cum prius non eſſet niſi lapis fragilis ad inſtar ſpecularium.* Expreſſe enim dicit *Iob* latini interpretis, à quo diſcedere nefas eſt *Guiberto* homini pontificio, *lapidem in æs verti.* Si id fit natura, fiet etiam arte, poſtquam proximam

Ariſtotelica tranſmutatio metallorum.

potentiam minera eſt adepta. Si enim Ariſtoteli credimus perinde eſt *concoctio fiat in vaſis naturalibus, an artificialibus, modo cætera ſint paria.* Glebæ terræ hominibus ſunt aurum. Auripigmentum illud Syrium fuit gleba terræ. Si inſuper Ariſtotelicam foſſilium generationem velis reſpicere, tranſmutatio etiam fiet mirabilior.

Ita enim loquitur in fine tertii Meteororum: *Sicca exhalatio igniens* (ἐκπυροῦσα) *facit foſſilia omnia, vt lapidum genera illiquabilia* (ἄτηκτα) *& Sandaracham, & Ochram, & Minium* (μίλτον) *Sulphur* & alia talia. *Plurima autem foſſilium ſunt hæc quidem puluis coloratus* (κονία κεχρωτισμένη) *illa vero lapis ex tali conſiſtentia natus, veluti cinnabari.* Fuſilia ductiliaque metallica conficit ex vapida exhalatione, vt ferrum, aurum, æs &c.

Duo habes hic tranſmutationis argumenta, vnum ex materia congenea, alterum ex heterogenea. *Auripigmentum & Sandaracha* ſunt vel duæ ſpecies eiuſdem generis proximi, vel tantum accidente differunt, ita vt alterum ex altero fieri poſſit. Sicut ergo Sandaracha Ariſtoteli eſt ex ſicca exhalatione, ita & auripigmentum. Atqui in aurum vertitur primum natura: Vnde auripig-

Ars metallorum perfectiua.

mentum auri perfecti vena, ſeu minera eſſe poteſt: deinde *arte excoctoria per medicamenta, quibus id quod natura incepit, & ad proximam potentiam perduxit perficitur.* Sane experientia teſtatur diuerſis medicaminibus, & modo excoctionis diuerſam quantitatem metalli ex eadem vena conflari. Si in omnibus abſolutum, actuque perfectum eſſet metallum, id non fieret. Patet ergo nihil abſurditatis eſſe cum chymici hermetici in hac conflatura tranſmutationem aliquam agnoſcunt, quanquam neutiquam ſit ea, quæ perfecto magiſterio continetur, mirumque eſt ingenioſiſſimæ artium non poſſe concedi, quod tamen vulgari conflatoriæ eſt dandum. Sed ita deſipiunt qui in rebus mineralibus ſunt fatui, & tamen ſibi videntur lyncei eſſe, multumque ſapere. Dubito an

vnquam

vnquam *Guibertus* artificiosum conflatorium sit ingressus, aut in mineras naturæ se demiserit. Impostorum fornaculas sequi,& ab eorum iudicio pendere, non facit ad exquisitam rerum notitiam.

TRACT. II. CAP. VIII.

De vitro malleabili.

SCripsit Plin. lib. naturalis hist. 36. cap. 26. *Ferunt Tiberio principe excogitatum vitri temperamentum vt flexibile esset: eaque fama diu crebrior, quam certior fuit. Sed quid refert, Neronis principatu reperta VITRI arte, quæ modicos calices duos, quos appellabant pterotos HS sex millibus venderet?* Non quidem ipse 156000. Coron.
Plinius vidit illud vitrum, sed tamen fide dignam historiam innuit duobus argumentis.

1. *Quia fama fuit crebra.* Hanc autem tam vicino seculo non omnino vanam fuisse consentaneum est. Populus accepta traditione reddit fere omisso autore, qui etiam ne sciri quidem potuit. Satis est *Tiberii* nomen.

2. *Quia nihil miri.* Si enim duo vitrei calices *Neronis* (qui fuit tertius à Tiberio Nerone) sub quo & *Vespasiano Plinius* floruit, principatu venditi sunt sex millibus sestertiûm, atque parui, hoc non vulgari vitro existente, sed omnino precioso (ne gemmeos putes, vitreos appellat) consentaneum est etiam vitrum *Tiberio* oblatum non fuisse populare. Relatum hoc à Plinio crediderunt posteri, tanquam verisimile. Itaque repetiuerunt *Petrus Crinitus, Isidorus, Iohannes Salisburiensis, Pancirollus, Dio* lib. 57. historiæ: *Matthesius* in Sarepta, *Goclenius* in supplemento physicæ Seidelii lib. 2. cap. 8. & alii plures. *Robertus Vallensis* citato Plinio arbitratus est fieri beneficio lapidis philosophici. Etenim ars chymica tum aliis artificiis gemmas facit, vt videre est apud Thomam Aquinatem, Dornæum, Iohan Bapt. Portam Anshelmum, Boetium à Bood multosque alios, tum etiam tinctura sua proiecta in silicis, crystalli, similiumque materiam. Quin & certo temperamento vitrum flexile reddere, & malleabile traditur autore Lullio, libro auroræ consurgentis, clangore Buccinæ, correctione fatuorum &c. Nam lapidis istius effecta dicuntur esse:

Nouem testes de malleabili vitro præter Chymicos.

Effecta lapidis philosophorum.

1. *Corpus hominis viuentis* saluum vsque ad decretum terminum præstare, si ipse simul obseruet diæteticam.
2. *Plantarum prouentum* iuuare.
3. *Imperfecta metalla* transmutare.
4. *Gemmas & facere*, & nobilitare, transmutareque.
5. *Affectus consequenter* corrigere si sint naturæ aduersi.
6. *Separare* heterogenea. Neque mirum est ex metallis lapidem vitra ingredi, cum metalla omnia possint in vitra transmutari. Ego mentionem rei feci sub finem explicationis clauiculæ Lullianæ, & in compendio eius artis. Cum tractatum de philosophorum mercurio absoluissem, addebam calci quæstionem his verbis: *Ferunt* &c. quæ sunt Plinii: quibus adieci *Lullii & Roberti* Vallensis iudicia. *Quæritur an non hoc temperamentum illud fuerit, cuius meminit Plinius?* quod est: *An non vitrum malleabile fieri queat, certo temperamento lapidis metallifici?* Nihil præterea adieci. Ratio dari poterat: Si metalla & semimetalla ex fragilibus potest reddere extensilia sub malleo & ductilia, aliquo modo & vitra.

Quid *Guibertus*? *Libauium* vocat sophistam, & aliis criminibus in eum debacchatur. Insanit,& in fautores Alchymiæ. Cur? Quia *eo artificio velint probare chymicam metallorum transmutationem esse veram,& antiquam.* *Nota furorẽ bestialem Guiberti.*

Argumentum inuectiuæ est: *quia chymista ficta, falsa, ridicula,* & hominum commentis temere comprobata confirmare sibi licere opinantur. Pag. 84.

Hinc Thema: *Chymia transmutatoria veritas & antiquitas narratione Pliniana de vitro malleabili non potest doceri:* Argumentum: *Quia ea est falsa, ficta, ridicula*, & commentis hominum temere comprobata. 2. Falso eam traduxerunt ad suum lapidem *Stultificum*, quasi is flexilia vitra queat reddere. Pag. 85.
Prosyllogismus primi.

1. Fides sit penes *Plinium* autorem, id est, Ego non credo. pag. 88. fabulam appellat.
2. *Plinius* id non ex se, sed *certorum monumentorum relatu* recenset. Probatur: quia dicit: Ferunt. 2. Fama crebior quam certior fuit. Ergo de facto non parum dubitauit.

Obiectio. At *Crinitus* retulit tanquam certam historiam. Respon: Non bona fide: quia prætermisit verba *Plinii* dubitantia. Pag. 86.

Obiectio 2. At & *Isidorus* meminit. Respon. Est simia *Plinii.*

Obiectio 3. At & *Iohannes Salisberiensis* ex *Trimalcione* apud *Petronium* refert disertissime: Resp. Nonnihil dissentit ab exemplis supra dictis. 2. Ait vera & fidelis sit narratio incertum esse, diuersos diuersa sentire. Pag. 87.

Hinc argum. *Quod ab ipsis narratoribus habetur pro dubio & controuerso id nemo nisi alienus à ratione, & imperitus habet pro comperto.* Pag. 88.

Narratio de flexili vitro ita habetur. Ergo.

Prosyllogismus secundi: Nihil impudentius est Sophista Libauio, & aliis Alchymiæ fautoribus qui audent asserere vitrum flexile & ductile redditum esse beneficio lapidis sui stultifici.

2. Fuerit flexile: At alio modo potuit tale reddi, quam per lapidem stultificum. Plura promittuntur in tractatu futuro discussionum Chymicarum.

Opposi-

Oppositum.

1. Cvius *Libauius* nunquam fuit reus, ob id immerito in eum *Guibertus* inuehitur, cumq; id faciat cum conuitiis, non viri boni, sed *scelerati scurræ* officio fungitur. Ita autem est de ista narratione, vt patet ex commentario *Libauii.* An ne quærere quidem & dubitare licet? At hoc Philosophiam inuenit. Arist. 2. de cœlo text. 78. vide quomodo nebulones *Guiberti* similes redarguat lib. eodem tex. 61. & tex. 60. cap. 12. & tex. 34. Item lib. 1. de cœlo cap. 10. tex. 101.

1. metaph. 1.

2. *Si antiquitas, & veritas Alchymiæ demonstratur siue isto vitro artificioso, siue alio, illo modo vel aliter conflato, temere traducitur argumentum.* Nam quæstio manet firma. Prius est. Et posterius ergo.

3. Non heri aut nostro seculo inceptum est *Metalla in vitra, & alias res mutare: Sed antiquissimũ Alchymiæ hoc opus est, & verissimum.* Alchymiam ergo commendat antiquitate & veritate. Antecedens probatur experientia metallurgorum, aurifabrorum, figulorum, vitrariorum, gemmariorum, smaltum conflantium, & omnino plurium opificum & artificum, qui omnes ex transmutatoria suam scientiam hauserunt, vti fit & in aliis artibus diuersis officinis commissis. Chymici hermetici gemmas medicas retinuerunt, vti videre est apud *Thomam de Aquino, Basilium Valentinum* Monachum, & alios. Ex officinis cœteris prodeunt ornamenta varia, quæ qui pro gemmis vendunt veris, perinde faciunt ac qui Orichalcum pro auro vellet obtrudere, vbi fraus non in re est, sed in animo impostoris, qualis erat ille, qui cum vitrum Imperatrici pro gemmis vendidisset facto fuco fucum est passus.

Vide Anshelmi gemmarium.

4. Quod autem attinet ad vitrum malleabile, tot autoribus, & tam grauibus id munitum est vt obstrepere eis erubescere debeat *Guibertus. Aut enim ipsi historiam protulerunt, aut his quorum testimonium satis esse ad fidem arbitrati sunt, accesserunt.* Præsertim cum viderent in re nullam esse impossibilitatem. Vtris se quis opponat temere, impudentiæ crimen incurrit.

5. Quod medicamen malleum non ferentibus rebus & vitream naturam habentibus tenacitatem metallicam inducere potest, id etiam vitrum flexile & malleabile potest reddere salua perspicuitate, quæ sequitur dispositionem materiæ patientis. Illud autem potest lapis philosophorum, quod in argento viuo, stibio, bismutho, ex quibus vitrum conflari potest, vt & ex plumbo & cœteris imperfectis, satis, superque est comprobatum, quicquid Guibertus contradicat. Ex consequente Libauii coniectura minime fuit vana, nec mentitus est *Lullius*, & cœteri qui id asseruerunt.

6. *Plinio* persuasum fuit id fieri posse argumento precii calicum vitreorum *Neronis.* Falsum ergo est iudicium *Guiberti* de dubitatione *Plinii*, quanquam nõ solus *Plinius*, ne dicas cœteros omnes hunc solum secutos esse, eam rem annotauit, vt collatio narrationum diuersarum quidem, sed non contrariarum, ostendit.

7 Gemmæ metallis adeo affines sunt, vt multæ in iisdem fodinis inueniantur, & metalla quoque calcinata in gemmarum quandam formam transmutentur, vnde materiæ communio innotescit. *Quod ergo medicamen metallis potest afferre auri vel argenti ductilitatem quam prius non habebant, idem etiam vitreis gemmis quæ metallis sunt affines, posse non est impossibile.* Imo & ipsum medicamen philosophicum in transparentem vel gemmam, vel liquorem mutatur.

8. Solet sacra scriptura rerum spiritualium declarationes ex naturæ argumentis sumere facilioris intellectus causa. Illa vero apocal. 21. vers. 18. *murum ciuitatis sanctæ ex laspide constituit, & ciuitatem ipsam ex auro mundo simili vitro mundo.* Indicat ergo ita depurari posse metalla vt instar vitri sint perspicua, & gemmeam puritatem, retenta nihilominus flexitate, habeant. Hoc autem eis afferre posse philosophicum lapidem, non est irrationabile, quando prima & secunda proiectione per eum fieri solet medicina in gemmam aut liquorem transparentem mutabilis. Quid ergo, si dicam vitreum istum *Tiberii* calicem, vt & duos alios *Neronis, non tam vitrum fuisse, quam metalla pura, transparentiaque*? Inuenitur sæpe argentum rude rubrum perspicuum instar vitri in fodinis. Cur sit impossibile huic tenacitatem metallicam aliqua industria conciliare? Num omnem naturæ vim exhausit Guibertus? *Flexiles* lapides inueniuntur, atque etiam *netiles.* An non possit etiam vitrum metallicum? Quædam rudimenta leguntur apud *Cardanum* lib. 10. de varietate cap. 52. circa finem: solentque fieri ex filis vitreis nutantes cirri.

Vitrum Tiberii non tã vitrum fuit quam metallum perspicuum.

Matthesius concione 15. Sarepta de Vitro.

Responsio ad obiecta.

Inuectiuam remitto ad suum autorem, & malum genium cuius inspiratu scripsit Guibertus. Est autem ipse eodem artificio tractandus quo tractauit autores vitreorum poculorum, nempe vanitatis & mendaciorum accusandus, eo magis quo scurrilius in hac tota quæstione versatur. Itaque sic argumentor: Homini vano, & leuissimo conuitiatori, qui argumenta eludit, non soluit, nequit esse aliqua contra veteres historicos, testesque & viros graues pro ea re deponentes quæ naturæ nõ est impossibilis, fides vel autoritas. Guibertus vanus homo est & leuissimus conuitiator, eludens argumenta scurrarum more, non soluens. Ergo. Quod si istam in bonos autores audaciam recipimus quid veterum studiorum, & narrationum non potest explodi?

Argumentum primum conuitium potius est quam argumentum. Prosyllogismus primus ignorat Elenchum, & petit principium. Neque tam leuis est autoritas *Plinii* quam putat *Guibertus*. Cui quæso maior fides est, *Guibertone maledico homini*, qui hactenus mendaciis pluribus infamem se reddidit,

didit, an *Plinio* probatissimo iam ab aliquot seculis? *Si fides penes autorem est: Is autem est Plinius* homo probatissimus in ea narratione, *cur non adhibes ei fidem*? Sed non solus *Plinius* id annotauit.

Prosyllogs. secundus Elencho secundum quid fallit: Non quidem *Plinius* ipse fuit αὐτόπτης: Sed tamen duplici vtitur etiam ex se argumento: Primum est *fama publica*, quæ non facile potest reiici cum sit *testimonium publicum*, idque prolatum etiam ab aliis non vanis, & creditum à multis probati iudicii: Alterum sumitur à calicibus item vitreis *Neronis*, qui si fuissent ex vitro vulgari, tanti minime fuissent æstimati. Præterea cum dicit *Plinius* famam fuisse crebriorem quam certiorem diu, indicat publicam diu fuisse: Sed non certo autore vulgatam: neque tamen ideo eam negandam censet. Alii testes pluribus, iisque verisimilibus circumstantiis eam roborant, respondetque tandem etiam natura rerum, & assertio artificum chymicorum quos licet contemnat *Guibertus*, tamen scire debet, eos in vno pilo plus habere fidei & veritatis quam ipse in toto suo corpore. Quis quæso & quanti est *Guibertus* vt eum anteponamus tot illustrium virorum autoritati? Ne musca quidem est ad illos Elephantos: Sed culex quidam in eo angulo Galliæ mordax in quem nihil infertur laudabilium studiorum.

Obiectio de *Crinito* fatue soluitur. Vidit *Crinitus Plinium* scribere ex publica fama: vidit addere argumentum verisimile, nouit historiam ab aliis confirmari: quorsum adiiceret dubia?

Obiectio de *Isidoro* pari modo tollitur. Primum enim conuitio petitur dum *Plinii* simia dicitur. Hoc non est remouere obiectum. Deinde plenior est narratio *Isidori*, quam *Plinii*. Non itaque eam ex *Plinio* transscripsit, sed aliunde acceptam suo calculo comprobauit. Veteratorie ergo *Isidori* autoritas à *Guiberto* extenuatur. Non ita *Maiolius* in canicularibus colloquio 19. tom. 1. vbi honorificam & *Isidori* & rei facit mentionem, compertumque priscis temporibus vitrum flexibile potius, quam fragile recenset.

Obiectio tertia de *Salisberiense* firmatur, fulciturque *Trimalcionis* autoritate, & licet non exacte respondeat cæteris narrationibus historia, tamen quod ad rem attinet, consentit. *Verum vero consonat.* Vitrum flexile fuisse testatur hic vt reliqui. Delirat ergo *Guibertus* qui ideo repudiat, quia non obseruatur idem narrationis tenor. Reliquit autem in medio assertionem *Trimalcio*. Ideone falsa sit historia? Minime. *Non est falsum quod quis suspendit argumentorum sufficientia destitutus.* Stultum ergo argumentum est *Guiberti*, non debere pro comperto id haberi, de quo dubitat vnus atque alter, siue ex opinione, siue affectu. *Videre oportet*, inquit Aristot. de cœlo text. 34. *causam dicendi quanam sit, & quo pacto se habeat in credendo. Certiores necessitates quando quis fuerit assecutus, gratiam habere oportet inuenientibus.*

Non si *Trimalcio* dubitat de Ecclesia *Christi*, & antichristi, *Christi* Ecclesia nulla est. Non si *Guibertus* negat omnia quæ afferuntur contra suam opinionem, verum est quicquid opinatur.

De Prosyllogis. secundi. Si conuitiis fides fit rebus assertis, fateor *Guibertum* omnia posse defendere. Quis enim vnquam vixit, aut quem Sol aspexit conuitiis crebriorem & virulentiorem *Guiberto*, qui non contentus suis criminationibus aduersus *Libauium*, etiam Gretseriana longe robustior vllo asino comportauit? *Quantus conuitiator Guibertus.*

Lapidem stultificum dici rideo, idque verum in *Guiberto* agnosco. Nam ex perditissimo ciniflone, qui 40. integros annos cum impostoribus conuersatus est, & ex isto homine qui patriæ suæ crimen est scribendo *in loco habitationis suæ, patria* scilicet *Lotharingia nihil esse laudabilium studiorum*, debuit facere hominem catum & prudentem, at vitio mali luti ex quo conflatus fuit, effecit bardum, bliteum, plumbeum, stupidum: Debuit sapientem reddere, at in stultitiam totum commutauit. Vin' rationem Guiberte? Accipe ex Horatio: *Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.* Non si ab impostoribus nihil adiutus es, debuisti totam artem damnare. Quis est philosophus qui te non præmoneat, & distinguere iubeat? *Lapis stultificus qui Guibertum 40. annis stultũ fecit, & post etiam insanum.*

Iam fuerit flexile vitrum. Si hoc potuisti concedere, cur insaniuisti in chymicos, & eorum fautores ô dementissime omnium? cur non dicebas fieri posse, sed non necesse esse per istum modum? Concedam (dicis caussa) & ipse posse fieri alio modo. Quo quæso alio quam, naturam arte iuuante, chymico? Si chymico, idque opus est verum, & antiquum, quid dubitas de argumento antiquitatis, & veritatis chymiæ? Nota rationem vitri malleabilis, Guiberte: Vitrum fit ex calcib. metallorum, vel semimetallorũ elaboratum. Medicina fit ex auri vel argenti primordiali humiditate, quæ fixa est, & manet in ignibus. Cõmisceantur iusta proportione Fiet vitrum malleabile. *Concessio Nota Canerum platonicum. Chymia vincit.*

Cæsalpinus lib. 3. de metallicis cap. 23. vitrum & scorias metallorum ob substantiam similem habere similem fusionem scribit, qua adhæreat, & trahatur instar visci: Sed refrigeratum reddatur fragile, secus ac metalla. *Plinium* ait *principe Tiberio* scripsisse excogitatum vitri temperamentum, vt flexibile esset. Si intellexit vitrum mollefactum, res plana est. Sed qui possit induratum, & lapideum? Exemplo quidem est Talcum indicum: sed imperfecte. Quid tu *Cæsalpine? Nisi restituatur humiditas metallica (inquis) impossibile est flecti.* Non sentis de mollefactione per calorem igneum: Sed de humiditate interiore. Si ergo detur artifex qui vitro puro possit medicamentum addere, quod & ingrediatur propter familiaritatem, & lentorem flexilem salua perspicua puritate inducat, obtinuimus quæsitum. Possunt quidem metalla in lapides, sales, liquores transmutata restitui, & malleabilia fieri: Si item euaserint ficciora quam vt dilatari queant humiditas additur, vt auro rigidiori, ex cæmento cum stibio, plumbum vel Mercuriale medicamen: At hæc alia ratio est. Sit ergo artifex qui ex auro, vel argento, quæ duo metalla habent humiditatem fixam, ope mercurii eliciat medicamen tale, quod vitro præsertim ex metallis facto, ideo misceri potest, quia proportionale est, & inferre humiditatem extensilem, & malleabilem, quid ni fiat vitrum Plinianum? Memento *Guiberte*, non esse cæco impetu reprehendendũ quiduis

quod

quod primo aspectu displicet, sed inuestigandas causas esse. *Vitrum fieri malleabile, neque diuina potentia prohibet, neque impossibile est naturæ*, cumque id pluribus testibus factum sit, adhuc fieri posse nō debemus inficiari, si medicamina, materia, & temperamentum sit idem, vel simile. Hæc cum ascribi nulli alii arti possint, quam alchymiæ (non enim vulgari vitrariæ, aut gemmariæ, licet & hæ origine sint chymicæ) quid cunctamur quin arti huic laudem veritatis, & antiquitatis demus, quam ei Deus dedit? Adeone sumus operum diuinorum iniqui æstimatores, & naturæ hostes, artiumque optimarum calumniatores? Stude vt inuenias modum, non vituperiis indulge. Nondum neque artem vllam laudabilem, vtilemque inuenisti, nec vllam, aut partem vllius laudabiliter, vtiliterve tradidisti, explicasti, aut propagasti, & omnium humanarum subtilissimam, maxime admirabilem, laudatissimam, vtilissimamque totis viribus conaris opprimere, vituperare, abolere? Tune pernicies es scientiarum optimarum, ob nullam aliam causam quā quod aliquando inter nebulones versatus pessime, quo propius & cupidius per vim quandam irrumpere conatus es in sapientiæ philosophicæ penetralia, eo longius ab eis, & maiore cum dolore exclusus es, & summotus?

Nemo debet artem bonā oppugnare prius quam inuenerit meliorem.

TRACT. II. CAP. IX.

Bellum contra Chymicorum libros.

QVanta cum rabie inuaserit autores chymiæ hermeticæ, & quam furiose omnes veteres, & recentes lacerauerit, iam aliquoties cognouimus. Idem impetus in libros & commentarios eorum hoc capite vertitur, vt non opus sit prolixe recensere quodnam sit eius argumentum. Thema est: Quanquam numerus librorum chymicorum veterum, seu scriptorum manu, seu typis excusorum *facile excedat millenarium*, tamen ne vnus quidem reperitur in quo sit aliqua autoritas ad faciendam fidem antiquitati, vel veritati chymicæ vanitatis. (ridicula locutio: Si nullo firmatur vanitatis chymicæ veritas, falsum est quod chymia sit vana.)

Thema contra libros chymicos.

Arg. 1. pag. 89. Ausim id constanter asserere.

Arg. 2. Ex millibus ne vnus quidem reperitur qui sit illius cuius titulum mentitur. Pag. 90. Interitus, & pag. 58. impugnationis anno 1603. editæ eadem habentur.

Arg. 3. Omnes sunt haud multis retro seculis conficti à posterioribus, recentioribus IMPROBIBVS hominibus, sophistis, impostoribus, præstigiatoribus, sordidissimis, & abiectissimis sycophantis, mere bardis, & pecoribus impiis, magis, sagis, hæreticis, scismaticicis, ac similibus hominibus regnum Sathanæ procurantibus.

Nota copiam vituperiorū pessimi istius grammatici.

Arg. 4. Vt suppositores falsorum testamentorum inueniuntur, ita sunt qui lucelli causa libris ineptissimis veterum scriptorum nomina præponere non verentur. Quidam vt homines in admirationem sui rapiant, ad peregriniora & plausibiliora se conuertunt, de auri arte obscure scribentes ob quæstum, & gloriam inanem &c. quæ omnia verissima esse ostendemus.

Pag. 91.

Arg. 5. *Galeno* teste nullus vnquam liber falsum titulum habuit ante ætatem regum Alexandriæ & Pergami, contentione existente inter veteres de comparandis libris: vt primum autem statutum est præmium offerentibus libros nouos, multi allati sunt sub falso titulo. Ergo chymicus liber nullus tempore istorum regum adulteratum titulum præse ferebat, quia adhuc *ignorata* erat chymia: (stulti hominis stultus sermo, ita voluit: Regibus Alexandriæ & Pergami libros conquirentibus certatim, etsi multi offerrentur cum falsis titulis, tamen chymicus nullus potuit offerri, quia chymia nondum erat nota.)

Pag. 92.

Arg. 6. Chymia non multis retro seculis ab Arabibus longe lateque cum multis aliis vanitatibus, & deliramentis fuit propagata, sed neglectam postea nouiter ceperunt sophistæ, & impostores quæstus gratia proponere, cum simul admirationem pareret, & homines essent opum cupidissimi: Et vt libris autoritatem conciliarent, falso veterum probatorum nomina ascripserunt.

Nota fructū 40. annorū. Hac enim dicit à nebulonibus Paracelsicis eum quibus rem habuit.

Arg. 7. Quidam excellendi cupiditate vanitatem chymicam sunt professi, vt viderentur habere ea quæ nullus alius &c.

Arg. 8. Cum summa quæque quiuis scire desideraret, non tantum inter Mahumetanos, sed & Christianos ambitio, pecuniæque & voluptatum cupiditas chymiam ad summum vanitatis fastigium euexerunt, cuius studium castam philosophiam labefactauit.

Pag. 93.

Arg. 9. Gloriæ causa multi noui placiti voluerunt esse autores: Vt *Geber, Lullius, Villanouanus, Paracelsus.*

Pag 94.

Arg. 10. *Tot mendacia sunt in libris, quot verba.* Ratio est: quia cupido nomen longe lateque proferendi, pecuniam corradendi, *regnum Sathanæ*, cui erant astricti, *promouendi*, absona commentari autores coëgit non tantum ad præsentes, sed & posteros.

Ergo per 40. annos sathanæ seruiisti.

Arg. 11. Rabies superbiæ, cupiditas pecuniæ, Cacoëthes scribendi, cupiditas mentiendi, auiditas fallendi mortales innumeros libros chymicos sub veterum scriptorum nominibus, vt plus haberent maiestatis, scribi fecerunt.

Admirandi viri quorum nomina libris chymicis præfixa. At quos variis conuitiis proscidit mastigia.

Arg. 12. Antiqui scriptores ne vnum quidem librum de titulo nouerunt, nec vllus citatur ab vllo vetere probato scriptore, neque etiam à Laertio.

Arg. 13. Nullus istorum librorum, ne seruorum quidem Scythicorum ingenio dignus est, nedum tot *tantorumque virorum admirandorum*, quorum nomina præ se ferunt. Ratio est, quia continent ridicula, falsa, vana, impia, repugnantia, minime cohærentia: Item nullus stylum & grauitatem

...m præſcripti autoris repræſentat: Item vel ſemidoctus poſſet inuenire ineptias, inconſtantias impietates.

Si quæras quinam ſint iſti libri cum falſis antiquorum titulis: Reſpondetur: aſſcripti *Adamo, Moyſi, Mariæ* ſorori, *Salomoni:* quibus affinguntur tranſmutatorii libri: Deinde hi qui de Alchymia aſſignantur *Hermeti* Triſmegiſto, *Democrito, Platoni, Ariſtoteli,* & his quorum in *Turba* fit mentio: Tertio hi qui recentioribus tribuuntur, vt *Auicenna, Rhaſi, Thomæ Aquinati, Alberto Magno, Marſilio Ficino,* & aliis quibus ne in mentem quidem illi libri venerunt. *Pag. 96.*

Arg. 14. Omnes illi libri habendi ſunt pro impoſturis, & otioſorum hominum ſomniis.

Hæ ſunt nugæ nugaciſſimæ capitis noni tractatus ſecundi quibus etiam finitur. Si perpendas, ad quatuor reuocare poſſis. Quæſtio eſt: *Tituli veterum philoſophorum chymicis libris præfixi, non poſſunt ar... fidem & autoritatem ex antiquitate conciliare.*

Argumenta 1. Quia recentior & ars eſt, & libri chymici temporibus veterum. 2. Nec res, nec ſtylus conuenit veteribus. 3. Non citantur nomine veterum ab vllo ſcriptore antiquo & probato. 4. Etiam recentium nominibus inſcripti ſunt falſo libri chymici quidam. Magis id auſum eſt in veteribus. Hæc explicantur cauſis, conuitiis, & aliis veſaniis quam verboſiſſime. Quando cramben toties recoctam repoſitamque iam tulimus, ne deficiamus hac quoque vice, & moleſtiam etiam hanc deuoremus.

Argumenta oppoſita.

1. QVÆ *de libris veterum & recentium cenſura ab homine nihili, nullius iudicii, improbo, maledico, apoſtata artis, & perſecutore liuido ex mera mentis, animique ægritudine profecta eſt, nullius eſt momenti.* Hæc ipſa quam iam ex cap. 9. tract. 2. Guiberti produximus, à tali homine eſt profecta. Ergo. Minorem probat totum præſens negotium. Rebus enim & argumentorum pondere præteritis, omnem operam conſumptam maledicentia, & circa externa quædam occupatione nugaciſſima vidimus.

2. *Grauiſſimorum, & fide digniſſimorum teſtimonia anteferenda ſunt garrulitati temerariæ hominis mendaciſſimi, & nequiſſimi.* De libris chymicis vetuſtis habemus teſtimonia grauiſſimorum hominum, & fide digniſſimorum. Ergo: & ex conſequente nequiſſimi, mendaciſſimique *Guiberti* temeraria garrulitas longe eſt poſtponenda. Aſſumtum probo. Vnus enim *Suidas* ſatis eſt ad omnem autoritatem contra *Guibertum.* Vidimus autem etiam de teſtimonio *Iulii Firmici, & Auicennæ, Sorſani, Meſuæ, Bulcaſis &c.*

3. *Contra quem plurimi recentes philoſophi, & medici rationabiliter ſentiunt, eius iudicium eſt nullum.* Contra Guibertum plurimi recentes philoſophi & medici ſentiunt rationabiliter. Ergo. Probo aſſumtum teſtimonio Georgii Agricolæ, Franciſci Pici Mirandulani, Hermolai Barbari, Geſneri, Syluii, & aliorum plurimorum.

4. *Cuius* aduerſarii *omnia argumenta principium petunt, & Elenchum ignorant, is nihil poteſt contra autores chymicorum librorum demonſtrare.* Guiberti omnia argumenta &c. Ergo. Aſſumtum probabitur reſponſionibus.

5. *Si res libris contenta eſt antiquiſſima, & veriſſima, quocunque nomine editi ſint, neceſſe eſt* libros *materia antiquiſſimos, & veriſſimos eſſe.* Tales autem ſunt iſti libri plærique omnes, quos in quæſtionem defert Guibertus. Ergo.

6. *Ex quibus libris artem cognouerunt homines ante ſeptingentos annos* (Tot enim aliquando Guibertus chymiæ tribuit) *illi non poſſunt eſſe recentes,* nec falſi (Ars enim non diſcitur ex falſis) Et niſi verā ...tam, artemque haberent, tam diu durare non potuiſſent, nec in bibliothecis tam multis ſeruati eſſent, cum etiam copioſiſſimæ alias bibliothecæ perierint, atque Salomonii quoq; libri philoſophici aboliti, & cremati in actis apoſtolicis plurimi. Atqui ex chymicis libris *Hermetis,* & aliorum artē cognouerunt homines ante annos ſeptingentos. Ergo. Probo aſſumtum *Auicenna, Meſue, Bulcaſi, Suida, Firmico* & aliis multis: qui, ſi falſa continuiſſent & imperceptibilia libri chymici, nunquam ex eis didiciſſent. Eſt autem Metallurgica chymia homogenea pharmaceuticæ, imo prior pars, & principalior artis totius, argumento nominis. Ita *Morienus* Romanus, *Calid, comes Bernhardus,* & alii artem ex libris priſcis *Hermetis* hauſerunt.

7. *Etiamſi libri eſſent falſis titulis præſigniti, & eo nomine acceptiores redditi, tamen non erant tam temere damnandi.* Iam autem aut veros habent, aut probabiles autores plærique. Et ſi qui falſos habent, quia autoritas hominis parum ad rei eſſentiam confert, cum ſit argumentum externum & inartificiale; eos materiæ veritas non damnandos eſſe probat.

8. *Si libri chymici inceperunt ante ſeptingentos annos, ſat diuturnam habent præſcriptionem.* Neque enim ideo quid falſum eſt, quia recens, neque verum quia vetus: Et ſi artes nondum ducentorum annorum, aut trecentorum probamus, cur ſeptingentorum vilipendas? vide *Pancirollum* de nouis inuentis in parte ſecunda operis eiuſdem.

9 *Si eorum, qui intra annos 700. vixerunt, de propria ſcientia, & arte contemnendum eſt teſtimonium, multo minus valoris habebit aſſertio Guiberti de arte aliena:* nec vllam fidem merebuntur argumenta *Bellarmini* de traditionibus priſcis (volunt Pontificii apoſtolicas eſſe traditiones quas Eccleſia catholica ſine ſcripto obſeruat, ſeu quas Romana Eccleſia, quam catholicam vocant, habet. Si in teſtimonio tali nihil eſt fidei, viderint Pontificii quid aſtruant) Proculdubio autem perſuaſum habebit *Guibertus* ſibi fidem eſſe habendam, & credendum, quicquid antiquum eſſe ſua Eccleſia papiſtica affirmabit.

10. *Cui nec priscorum nominum inscriptiones placent, nec mediorum, nec recentium, is hoc ipso comprobat se mentis ægritudine correptum plus quærere in argumento fallaci externo, quam in essentialibus internis.* Guiberto nec priscorum &c. Ergo. Minorem satis probat pag. 96. Ad stulta autem non sunt dicenda plura.

Responsiones ad obiecta.

AD 1. Guiberti asseueratio, quia est hominis vani, mendacis, & calumniosi, nullas habet vires. Deinde longe constantius alii contradicunt.

Ad 2. Mendacium quidem est hoc, & refellitur *vnica tabula Smaragdina Hermetis*; Caret & Elencho: Veruntamen delecta sint omnia nomina præfixa, & iudicetur de rebus per se ab intelligentibus, & peritis. Nihil decedet veritati & antiquitati artis. Sed & qui nam sunt illi mille libri antiqui? Ades Guiberte: Enumera singulos, & de singulis demonstra quod dicis. Ni feceris, damnas esto.

Non ex nominibus præfixis, sed rebus contentis iudicādum.

Ad 3. Falsissimum, & calumniosissimum. *Quo modo potest Hermetis liber confictus esse à posterioribus?* Quomodo Alchymia, quam Auicenna in compendium redegit? Quomodo ea, cuius meminit *Mesues, Bulcasis* & alii? Quis posteriorum, & recentium eos fecit libros quos combussit *Diocletianus*? Secundo si recentes isti sunt tales quales nominat calumniator iste maledicentissimus, num tales erant etiam *religiosissimi monachi, antistites, medici, pontificesque Romani & reges* qui arte, & libris eius, sunt delectati, atque etiam priuilegiis suis eos munierunt? Negari non potest *Thomam de Aquino* artis peritum fuisse, nec *Albertum magnum, Mortenum, Rupescissam, Lullium, Ripleum,* & alios plurimos monachos ex quibus maximā pietatem præ se fert *Basilius Valentinus: Arnoldus* regibus & pontificibus sua probauit, & asscripsit. *Augustinus Pantheus* Venetus Sacerdos artem & Theoriam transmutationis metallicæ & *Veneti Ducis* authoritate, & Papæ *Leonis decimi*, quibus eam etiam dedicauit, muniuit. Taceo de cæteris non vltimæ notæ philosophis chymicis. Quis furor est in omnes tam atrociter inuehi? Hoc dico: Aut in omnes indiscretim inuehitur Guibertus, aut in aliquos tantum. Si in omnes, iniurius est in plurimos etiam religiosissimos: Si in aliquos: hi vel conueniunt cum priscis, vel non. Si conueniunt, autoris noui res est prisca, atque ita & vetera & noua simul probantur. Si disconueniunt, non maledicentia & calumniosa damnatione opus est, sed prudente discretione.

Ad 4. Non si quidam sunt nebulones, qualibus per annos 40. operam dedit *Guibertus*, omnes qui artem profitentur, sunt tales.

Ad 5. Argumentum duo videtur velle, modo explicare ea præ stultitia potuisset *Guibertus*. 1. Prouocati regum studio, & præmiis non defuerunt qui libros sub grauium autorum titulis proferrent. Ergo idem factum in chymicis. Respondeo: potuit & his contingere quod cœteris, sed non est consequens quod omnibus. Deinde non sine iudicio, quod scientiam præsupponit, oblati libri sunt recepti. Fuerunt ergo alii certi quorum argumento potuerint iudicari oblati. 2. Stultus nugator non attendit argumentum ex Galeno. Si tempore regum Alexandriæ non fuit chymia, non quidem potuit tunc inscribi titulis, sed tamen postea id factum esse nihil prohibet. At tunc nemo amplius inuitabatur præmiis. Non est verisimile cum librorum certamen desiisset, aliquem lucri causa inscriptiones adulterasse.

Quin & falsum est isto tempore non fuisse Alchemiam vt supra dictum. Hinc contra Guibertū sic argumentor: *Si falsi tituli chymicis libris sunt inscripti aut tempore regum Pergami & Alexandriæ id factum, aut post. Si illud, necesse est fuisse libros ab antiquo chymicos*: Si hoc, *falsitas argumenti de præmio apparet.* Non enim amplius præmiis inuitabantur, quia negligebantur libri, atque ita nulla fuit causa cur titulis adulterinis inscriberentur.

Item: *Aut fuerunt tunc libri chymici, aut non fuerunt. Si fuerunt,* & antiqui sunt, & tunc *non potuerunt eis addi falsi tituli, tum quia autoribus tempora erant propinquiora, tum collectores, seu bibliothecarii acerrimi iudicii homines facile deprehendissent imposturam.* Neque enim credendum est cœco impetu quiduis pro quouis fuisse receptum. Si non fuerunt, sed post excogitati sunt, nihil iuuat Guibertum argumentum à regum concertatione in Chymicis. Non enim potuerunt cupidis offerri nondum existentes. Deinde post facti non leui, sed magno argumento viris summis sunt tributi, cum non sit consentaneum leuiculum quid sed asscribi potuisse eis seu recipi, & tam diu conseruari.

Ad 6. Mendacium pro argumento est, quo negatur libros chymicos ante recentes Arabes fuisse. Nam in *Ægypto, Chaldæa, Persia, Mauritania* ante *Auicennam, Bulcasim, Mesuem, Rhasem,* & alios fuit Alchymia, teste *Sorsano, Suida, Firmico, Hermete, Bulcasi, Mesue &c.* Secundo fallacia est non causæ. Finge quosdam fuisse tales, quales describis, vti de te, & de tuis impostoribus Paracelsistis, cum quibus 40. annos infeliciter perdidisti, verisimile est: At non in omnibus eædem fuerunt causæ, ni fortassis & monachi quidam sunt eorum criminum rei. Causa non est vna. Quidam libri sine nomine inuenti anonymi permanserunt: Quidam iniuria aliqua pagellam nominis amiserunt, quibus nomen postea fuit additū ex coniectura. Interdum tradimus artem Hermetis quā ab hoc per manus quasi accepimus, sed nostro studio elaborauimus. Non raro similes libri eidem autori assignantur, qꝫ Hippocrati, Galeno, Aristoteli, & aliis euenit. Quia enim nomen genuinum defuit, argumentū autē respondit, creditum est eiusdem autoris esse, aut dignū eius ingenio. Monachi chymici noluerunt sua nomina præfigere plerunque, ne viderentur aliena tractasse. Quidā ob periculum latitare maluerunt; membranas autem artis reposuerunt in locis abditis, vnde postea casu sunt extractæ. Multa contigerunt per bella, furta, mortes, hæreditates. Nonnunquam illis tribuuntur volumina, quibus ea alias inscripta volebamus, & quorū auxilio profecimus, aut quos

noui-

nouimus delectari materia. Quo vero argumento idoneo probare poterit suas negationes *Guibertus*, cum vanissimum mendacium sit quicquid contra antiquitatem profert?

Ad 7. Eadem est responsio.

Ad 8. Tautologia est. Mira vero est calumniandi libido in ista furiosa anicula. Chymiam dicit ad summum fastigium vanitatis euectam esse. Qui potest res vanissima tam eruditis seculis euehi? Num reges, Pontifices, Principes, Physici, Medici adeo erant per annos 700. stupidi? *Victurus genium debet habere liber.* Fieri potest vt vanæ artes diu durent: at vt ad summum fastigium ascendant qui contingat? Quam artem priuilegiis suis ornarunt, & commendarunt summates, ea non erit summæ vanitatis. Sed deliri hominis & furiosi iudicia non sunt alia.

Ad 9. Mendacium est de *Gebro, Lullio, Villanouano*: nec eget pluribus.

Ad 10. Crambe recocta est. Mendacissimus & stultissimus homo mendacium vocat quod non intelligit. *Diabolo asscribit sua fidei homines, &c.* Sed tu *Guiberte* cuius criminis tu es conuictus, id impingis summis istis viris.

Qui Diabolo addictus est, eos scribit libros, si quidem literatus est, & vult sua scriptis comprehendere, quorum finis fraus est, & homicidium, res ipsa mendacium: Et qui tales libros scribit, se sathanæ ministrum & organum esse comprobat. Iam considera libellos tuos contra chymiam, præsertim Diabolicam apologiam, in qua & horribiliter mentitis, & cruces spiras iuxta sathanæ desideria. Te Diaboli causam agere tanquam in speculo videbis.

Ad 11. Crambe putida est sæpius reposita.

Ad 12. Tautologicum. Supra responsum est chymicos libros fuisse mysticos, non exotericos. Itaque domi in penetralibus fuerunt custoditi, nec publici facti sine ænigmatibus, & parabolis ad arcendos porcos, & canes. Qui Bibliothecas scripserunt, exotericos sibi notos consignarunt. Sufficit autem testimonium *Sarsani, Suidæ, Firmici* & aliorum quos supra citauimus. Oportet sane tempore *Bulcasis* fuisse chymicas officinas ex quibus seruitia protulit. Oportet temporibus *Mesuæ* extitisse libros chymicos, & magistros, quando eos iubet adire &c. Ille ipse meminit regum Abarach & Indorum, qui spagirica arte sint vsi, proculdubio longe prius inuenta. Qui vero sunt illi antiqui Bibliothecarii, qui chymicos libros debuerunt consignare? Satis est recentium catalogos omnem antiquitatem complexos, nobis reuocare antiqua monumenta, quorum multa in angulis latitantia nostro demum tempore sunt producta in lucem.

Ad 13. Mendacium est. Ratio eius calumnia mera, indigna responso.

Quod attinet ad nomina autorum quæ recenset nugator, demonstrandum est firmioribus argumentis, quam nuda negatione, libros chymicos sub nominibus antiquorum philosophorum publicatos aliorum potius, quam ipsorum esse. Solet in hoc iudicio res, seu materia, & modus tractationis, item stylus, seu genus sermonis respici. Aliquando autores ipsi sua monumenta recensent, & quid scripserint consignant, aut citatione manifestant. Est & aliqua vis traditionis, & constantiis testimonii. Quædam enim ideo autoribus tribuuntur, quia sic traditione accepimus, & semper iudicatum est, nullo graui viro contradicente, ipsorum esse. Referuntur autem ad autores tum scripta ab ipsis, confectaque, tum edita, quanquā possint aliorum esse. Interdum quæ ab aliquo didicimus, aut apud aliquem inuenimus, sub eius nomine publicamus. Nonnunquam quod principiis, & fundamentis alicuius, ingenioque respondet, ipsi assignamus. Ita artem Hermeticā possumus edere sub nomine Hermetis, non quod ab ipso sit literis mandata, sed quod posteriores ab ipso traditam acceperunt. Est & cum quod nos scribimus id ad patronos, fautores, aut promotores referimus, quo modo calendarium Iulianum, Gregorianum &c. dicimus. Omnino non vnus est modus eiusmodi assignationum. Non peccarunt posteri, si quod genium Aristotelis sapit, Aristoteli tribuunt. An vero non possint esse plures *Aristoteles, Democriti, Hermetes*? Si Chymicus liber Aristotelis non est istius Stagiritæ, sit alterius cuiusdam. Verum non est in hoc cardo rei. Siue enim huius sit, siue illius, si præclarum, vtile, & verum sit scriptum, satis est.

Tandem notandum est totum hoc caput nonum esse translatum ex impugnationis Alchymiæ lib. 2. vbi erat quintum numero. Nihil autem memorabile additum, aut mutatum est præter furias, conuitia, & rabiem, qua studuit primam acerbitatem, & insaniam vincere, atque ita ostendit se ex responsione mea per integros decem annos non meliorem factum esse, sed peiorem, & pestilentiorem. Istud est cum ætate proficere, quo euadas senior, eo dementiorem, & virulentiorem reddi, cum alias soleat frigus senectutis animi calorem mitigare, tempusque ægritudinem compescere, & experientia mentem reddere excultiorem, & modestiorem. Sed iste *Senex canis neglexit ferulam*, & ne grammatica quidem vitia correxit. *De progressu Alchymiæ* somnia sua narrat adeo stolide, & mendaciter, vt iures data opera voluisse delirare. Cogitasset equidem si sapuisset, figmenta istiusmodi delira non facile apud aliquem sapientem inuentura esse fidem, præsertim tam futili tautologia, & flagitiis Grammaticis molesta.

Guibertus suam veterem cantilenam transscriptam reposuit, saginatam conuitiis.

V 2 NOTA

Notæ

In tractatum III. qui est historia impostorum per Alchemiam sophisticam & damnatam.

VNicum hoc est caput, in quo vult detegere *præstigias, & imposturas chymicas*. Ei si addas historiam *quadraginta annorum*, quos inter præstigiatores, & impostores variis in locis consumsit, cuius descriptionem in furiosa & scelerata apologia exhibuit, *vitam Guiberti tanquam in speculo repræsentatam, aut ab Apelle quodam depictam videbis. Nihil* inuenias vt de suo angulo scripsit, *laudabilium studiorum, sed omnia ad fallendum comparata*. Ideo & reposuit quasdam *technas magicas, & veteratorias* quas in *furnulis nebulonum* didicit, & procul dubio exactius meminit, quam artem *Galeni*.

In omnibus *est propria turpitudinis, & floridæ ætatis pessime impensæ argumentum*. Non mirum est quod non sapiat rectius. Nihil enim aliud didicit in arte chymica quam *improborum hominum, & suspendiosorum scelera*. Expectabamus subuersionem principiorum Alchymiæ hermeticæ, vt intelligeremus scientiam istam esse falsam, & illicitam. At offeruntur præstigiatorum & nebulonum crucibus digna facinora, quibus abundat *factio Paracelsica*, suntque eorum fraudibus, & corporibus multis in locis insignita patibula. An vero sapientes philosophi non diligenter posteros præmonuerunt, iusseruntque *nequam istos homines cauere*? An nobis ignotæ sunt historiæ etiam plures? Adhuc recens est memoria *Dornheuseri, Schwertzeri, Honaueri, Millenfelsii, Bragadini* & similium. Quam sæpe scribimus, & clamamus impostores istos, qui aulas principum inuadunt, & montes illis aureos, mirificaque artificia policentur, veram artem nescire, & ideo fugiendos esse? Eosdem graphice depinxit etiam *Scaliger*, comes *Bernhardus, Pantheus*, Crollius, qui tamen & ipse Paracelsista, Societas Ros. crucis, Paracelsus ipse & alii multi. Quis est chymicus hermeticus qui eosdem non notet? Si ipsi artifices chymici eos damnant quos in tractatu tertio depingit *Guibertus* an non hoc argumentum est, diuersam esse illorum, & horum professionem, quanquam scelerati homines eodem vtantur titulo? Iniustum est, & temerarium propter abusum rerum damnare res ipsas per se bonas, & scientias, artesque veras, bonas, & laudabiles ideo vituperare, quia ab hominibus sceleratis peruertuntur, aut quia in verarum locum sub eodem titulo substituuntur falsæ, & impostoriæ. Quin ita, *Guiberte Theologiam*, omnesque synceros Theologos, similiterque *Dialecticam, medicinam, iurisprudentiam, & philosophiam* damnas? An ignoras *quo admirabilior, nobiliorque est scientia, eo magis ipsam expositam esse cupiditatibus hominum alio modo emergere & excellere nequeuntium*, & si non possit propter difficultatem (pulcra enim difficilia) seu cognosci, seu exerceri, adulteriis corrumpi? Si eam Alchymiam, eosque chymicos insectaris, *Guiberte*, quam & quos depingis, & cum quibus tu vitam perdidisti, intactam debuisti relinquere scientiam veram quam *Hermes, Geberus, Morienus, Calid, Democritus* & alii sapientes philosophi docuerunt: aut si hanc quoque euertere voluisti, oportuit te non circa corticem, & accidentia vagari, sed adoriri principia ipsa, & fundamenta subruere. At hæc ne intelligis quidem, nec sacris chymicis es initiatus. Compescere debes deinceps stultas istas manus, quæ stylum suum dementer, & rabiose in optimam scientiam strinxerunt easque cogere vt palinodiam scribant. Sed fabulam surdo. Videamus saltem emblemata nonnulla huius tractatus.

Paracelsistæ in crucem acti, aut alias ex merito tractati.

Nota I.

PAG. 97. proponit de præstigiis, & imposturis chymicis, promittitque tractatum copiosiorem *de vitiis & technis impostorum chymicorum*. Actum agis *Guiberte*, & tempus cum charta perdis. Quid enim toti mundo pene notius est impostoribus? An nescis eos iam fabulam vulgi factos esse? Quin tu artem veram explicare stude. Veræ argumentis facile iudicabimus falsam. *Rectum enim iudex est sui & obliqui*. At tu nihil veri in chymia didicisti. Tot scriptis petita est hermetica nostra, totque argumentis oppugnata, quot tu nunquam excogitare potes. At frustra. Ars enim ipsa regnat, & triumphat. An tu putas ignauos fuisse istos hostes? Num te aliquid efficacius, & solertius excogitare posse arbitraris? Falleris. Quæ isti protulerant, argumenta fuerunt. Tu nugas fundis & temerarias fabulas, somnia stultarum anicularum, & ambubaiarum deliria. Est tamen quo illos superas, nempe criminandi malitia & sæuitia. His tu virtutibus triumpha.

Nota II.

PAG. 98. negatur *rerum naturæ ordo admittere metamorphosin metallicam*: & pag. 99. dæmones dicuntur probe scire, materiam, quod ad rerum mutationem, nec quod ad augmentum, vllo pacto eis obedire, cum formæ eius potestati haud subsint, sed Dei duntaxat &c. Hic nec *Grammaticus es bonus, nec physicus acutus, nec Theologus sapiens*. Grammatica vitia non vrgeo. Nam protestatus es, *te eruditiorem linguam latinam*, quali ego vtor, *& Græcam non intelligere*. Et qui posses cum habites in eo angulo Galliæ, alias literatissimæ, ad quam, vti scribis, *nihil laudabilium studiorum peruenit*?

Sed

Sed & qui 40. annos consumsit inter caminos sceleratorum hominum, iam senex factus non potest latine scire. Quis te sathan tam rude pecus inuexit in chymicos te longe latiniores? Tune audes contra eum scribere cuius stylum non intelligis? Ecquid pudet mastigia? *Physicam scis nullam:* Argumento: quia *sublunarium transmutationem nec scis, nec credis.* Impius es in Deum & naturam, cum negas Deum talem potestatem dedisse hominibus, imo naturæ sublunari indidisse, vt vi seminariæ potestatis sit motus ex hoc in hoc, & sic fiat tum aliorum, tum mineralium in alia, atque etiam metallorum transmutatio. Diaboli te rident. Nam corpus tuum, in quo scelerata ista anima habitat, sciunt non multo post in stercus transmutatum iri: Sciunt materiam esse appetitiuam formarum, & iam hanc, iam alias suscipere, quod & *Plato* cum omnibus philosophis naturalibus ratione, & experientia cognouit, probauit, constanterque defendit, nec sacra scriptura de auro, argentoque corruptibilibus habet aliud. Aurum augescere in sua minera, si crescit, quis tam impudens est, te excepto, qui neget? Tui scelesti magistri falsa augmenta te docuerunt. Si in verorum schola didicisses, longe aliud cognouisses.

Lege Anshelmum Boetium in Gemmario, Agricolam, Mathesium &c. Lege quæ Augustinus de ranarum & similium pluuia scripsit.

Nota III.

De tribus generibus præstigiatorum Guiberti.

QVadraginta annos Guibertus inter impostores Alchymistas perdidit. Qualis fuerit ista societas, aliquoties verbis atrocissimis supra dixit, quanquam, qua est malitia, etiam Hermeticos sapientes, & philosophos chymicos, quorum nullum ne per somnium quidem vidit, nec vllum eorum librum de arte intelligere potuit, immiscuerit. Nunc in ordines tres distinguit, vt ex sociis patent, si ex se non potuit cognosci, & sane qualis sit, sufficienter ex scelerata apologia, & tractatibus malitiosis apparet. Pagin. 99. 100. 101. &c. Vide quam bene profecerit in ista improbitate Guibertus, qui tamen adeo rudis est literarum, vt commemorare latine & incorrupte nequeat. Nos sic argumentamur.

Si isti sunt chymici in quos hactenus inuectus est Guibertus, qui tribus ordinibus hoc capite expositis continentur, neque Libauium, neque vllum ex Hermeticis iure potuit suis conuitiis tangere. Neq; enim per aucupia mendacia in crumenas hominum Libauius & Hermetici vnquã inuolarunt: neque vsi sunt præstigiis dæmoniacis vnquam, sed suam totam artem Deo acceptam referunt à quo & petenda sit, & deuotissima, pientissimaque vita commendanda, vt indicant laudes diuinæ, & alia pietatis argumenta passim libellis inserta: neque tandem patiuntur sibi à Diabolo imponi, vti nec vnquam præter naturalia media, & industriam, studiumq; magnũ laborarunt, quibus Dei benedictio, non Diaboli vafricia est sociata. *Est autem prius,* teste *Guiberto.* *Ergo & posterius.* Quo iure ergo hactenus tam crudeliter in innocentes est debacchatus? Sed audiat etiam hoc: *Qui in innocentes diabolice inuehitur tot conuitiis, calumniis, criminibus &c. quot asinus non possit,* vt ipse *Guibertus* scribit, *portare, is indicat se ex patre Diabolo esse, & nondum se seiunxisse ab egregiis istis sociis qui Diaboli auxilio studuerunt homines decipere. Est* enim eiusdem Sathanæ criminari bonos, & quibus possis præstigiis alios in fraudem pellicere. *Guibertus isto modo inuectus est in innocentes Libauium, & hermeticos* philosophos, vt patet in oppugnatione Alchemiæ, apologia, & tractatibus: imo ne quidem metallicis qui chymiã non profitentur pepercit, vt in causa ferri in æs abeuntis est videre. *Guibertus ergo indicat se ex patre Diabolo esse,* qui erat mendax & homicida & deceptor ab initio &c. Eodem referri potest & illud Iudæ apostoli, & Petri: 2. Pet. 2. *Hi quæcunque quidem ignorant, blasphemant, audaces, sibi placentes, nec metuunt sectas introducere blasphemantes, seu gloria præcellentes non metuunt conuitiis incessere: qui velut irrationalia pecora naturaliter genita in captionem & perniciem in his quæ ignorant blasphemantes in corruptione sua peribunt.* Considera scriptiones tuas, *Guiberte,* contra chymicos non illos tuos præstigiatores tantum, sed & philosophos, & physicos metallicos, qui transmutari posse metalla statuunt: An nõ depictus es ab istis Apostolis?

Libauius & alii boni chymici nõ sunt de societate Guiberti.

Vos ego versifices compello, qui hominis scelerati inuectiuam vestris satyricis conuitiis, conspurcastis potius, quam ornastis, nomenque & dignitatem, & fructum ingenii tam male impendistis in gratiam criminatoris *Guiberti,* vt eiusdem cum ipso sceleris facti sitis rei, *num intellexistis discrimen alchymiæ professorum, cum in Libauium stringeretis dentes vestros rabiosos?* Dixitne ille vobis non esse præter tres istas impostorum classes, societatem quandam philosophorum chymicorum, qui longissime abessent ab impostoribus suis? Si vobis persuaderi passi estis, iudicium nebulonis secuti estis, qui cum 40. annos inter sceleratos furciferos consumserit non potuit nosse veram philosophiam chymicam, & tamen vos, quasi nulla esset, decepit. Si non persuasi ab ipso estis, considerate leuitatem, & temeritatem vestram, & cuius sit hominis in gratiam nebulonis innocentes philosophos insectari. Pendente Honauero, mirum est Chymicum librum à Librario ad Wittembergicum principẽ, cuius mandato & iste, & Millenfelsius perierunt, perscriptum esse ratiocinari vult *Stultus ille Mamburgus.* At hic cum deberet pro iure respondere, non videt se iniustitiæ iniquissimæ causam agere. Tu ne ita es *iuris Doctor,* ô insane? Cur non inquirebas in studia Libauii, & nebulonis tui *Guiberti* ante sententiam latam? Estne *Libauius* in istis tribus impostorum *Guiberti* classibus? Si non est, cur in eum furis sententia, qui ignorabat essesne in rerum natura an nondum? Quid ad te chymia *Libauii, furiose rabula?* Qua te te læsit? Cur non siuisti exedere *Guibertum* quod sibi intriuerat? Cur te facis participem alieni delicti? Si tales homines multos

Ad Cachetũ & alios Guiberti similes coruos.

Guibertus ſuos patronos iuſtitias bene ornat.

alit *Lotharingia*, verum eſt *Guiberti* verbum pag. 31. apolog. *nihil laudabilium ſtudiorum in angulo iſto Galliæ inueniri præter infelicißimos ſacculos litigantium, & ſordidulos contractus, rabularumque cautelas, vbi ſumma virtus in cenſu gloria in alienas opes inuaſio & occupatio.* Ecce, rabula infelicißime, tuus cliens quam bene te depinxit, quam quam penicullo ſtulti? Neque enim tales technæ ſunt in numero laudabilium ſtudiorum, ſed potius facinorum iniuſtiſſimorum, & turpiſſimorum. Huius fecis, licet alienæ lernæ eſt & epiſtola *medici Nanceienſis de Lorme*, qui ſcribit *DOMINO DOMINO Guiberto*. Tune *Lormae* in tua medicina tam es hoſpes, vt non poſſis inter chymiatros, chymicos hermeticos, & *nebulones Guibertinos* diſcernere? Euge bonum commendas alexicacum, ſi Cacus eſt alexicacus. Ecce dum tu ſtertis, & non inquiris in ſtudia vera, deciperis turpiſſime, & veſano iudicio eum hominem lædis, cuius ſtudio, & opera medicina eſt exornata, & cui tu gloriam, & gratiam debebas. *Andreas Laurentius* non ſcripſiſſet id quod ſcripſit, ſi rem bene expenſam habuiſſet. ô miſeri homines quot nos poſſemus in vos corradere epiſtolas, & verſus ſi vellemus par pari reddere? Sinite ſcientes, & peritos de chymicis iudicare. Vos iudicio veſtro indicaſtis, ne pilum quidem boni chymici in vobis ſeu eſſe, ſeu fuiſſe. Nihil autem ſceleratius eſt *Guiberto*, qui imperitis perſuadet *Libauium* eſſe in numero impoſtorum, & ſic exprimit ex eis ſuæ ſtultitiæ, & temeritatis commendatitias, hominum innocentium, & iuſtorum damnatrices.

Miſeri poëtaſtri & epiſtolantes qui quodeuomuerũt iuſtiſſime reſorbere coguntur.

NOTA IV.

De Barnaudi hiſtoria auri per artem facti.

De Barnaudo melior teſtis eſt Ph. Mullerus.

PAG. 105. hiſtoria *Barnaudi* de Mercurio in aurum verſo vocatur *fabula*, & mendacium. Iam autem iſta hiſtoria ſumma fide conſcripta eſt adhuc viuentibus illis quorum oculis & experientiæ patuit. Scripſit commentariolum *Barnaudus* in Epitaphium Bononienſe: *Ælia, Lælia, Criſpis &c.* Putat defoſſi Theſauri ſuſpitionem eſſe poſſe argumento ſimilium factorum. Hoc probat non exemplo ex auditione incerta, ſed re vera geſta, & viuis teſtibus firmata. Partes narrationis ſunt.

1. Factum paulo ante quam *Cracouia Pragam* rediret. 2. *Pragæ* vero ſe hoſpitem *Thaddæi Hagetii* viri nobilis, medici, & mathematici, 3. à conſiliis medicis illuſtriſſimo *Gulielmo Vrſino à Roſis* fuiſſe: 4. Eo tempore incidiſſe in medicum *Anshelmum à Bood Belgam*, qui anno Chriſti 1609. hiſtoriam Gemmarum & lapidum ſcripſit, crediturque adhuc in viuis eſſe: Vir ſane nobiliſſimus, & fide digniſſimus non ita pridem Cæſareæ Maieſtatis perſonæ medicus eruditione & experientia ſingulari, 5. Hunc parentis defuncti Bibliothecam è Belgio *Pragam* tranſtuliſſe. 6. In ea incidiſſe in libellum deſcriptum in *pelle arietina*: titulo: *Cymbalum aureum*, quem ipſe *Barnaudus* viderit. 7. Libellum fuiſſe tabulis ligneis incluſum ſed impetu, arbitror vecturæ fractis: 8. *Anshelmum* voluiſſe membrana obtegere. 9. Ecce tibi nihil tale cogitanti apparuiſſe in medio concauum locum charta pergamena obductum. 10. In eo *Chartulam quandam obuolutam*, continentẽ proceſſum quendam ænigmaticum *philoſophorum lapidis*. 11. Additam fuiſſe *rubentis puluiſculi* granularem portionem, quæ proiectione ſui ſuper argentum viuum deſcriptionem artis probaret. 12. *Anshelmum* metallicæ philoſophiæ (tranſmutationis hermeticæ) oſorem tunc fuiſſe acerrimũ, 13. *mediam partem pulueris proieciſſe ſuper mercurium igni calefactum.* 14. *Vidiſſe mercurium hunc in aurum natiuo non diſsimile conuerſum*: 15. Obſtupuiſſe: id quod ex ore eius auditum referat *Barnaudus*. 16. Adiiſſe aurificem, & petiiſſe ſe doceri *deſtillatoriam*, pro qua velit viciſſim oſtendere *tranſmutationis mercurii in Solem verum ſpecimen.* 17. Inſumta erat dimidia pars pulueris. Fit periculum in alterius dimidiæ diuiduo. 18. *Ex argento viuo iam ſecunda vice fit aurum proiectione puluiſculi.* 19. Aurifaber ſe deluſum putans reſiduum poſcit, ad idem experimentum. 20. *Fit aurum tertio.* 21. Aurifaber ſpectaculo mirifico in pietatem raptus *gratias Deo agit.* & diffidentiam deprecatur. 22. Accinguntur ad laborem ſecundum literam, fruſtra. *Literalis enim ſenſus non erat, ſed myſticus*, cuius illi erant ignari. 23 Addit *Barnaudus* proceſſus deſcriptionem non diſſimilem paucis exceptis fuiſſe *Fernelianæ* in lib. de abditis rerum cauſis: Et ſi quis conferre velit, is deprehendet ſic eſſe. Plenior eſt *Cymbali iſtius aurei narratio*: *Fernelii inſidioſa, & deficiens.* Hæc *Barnaudus* publicauit triplici experimento, & fide digniſſima ſuiſque circumſtantiis explicata, & confirmata hiſtoria: quæ ſi non eſſet, autoritatem *Anshelmi* reueritus viuo non fuiſſet editurus. Hiſtoriam hanc pro vera repoſuit *Ewaldus de Hoghelande* nõ tantum ex *Barnaudo* recognitam, *ſed & antea ſibi compertam.* Eandẽ probat Philippus Müllerus, in publico ſcripto. Ego tot circumſtantiis munitã video, vt impudentiſſimi hominis ſit contra eam vel mutire. Eſt præterea *ipſi naturæ & rationi conſentanea, roboraturque variis aliorum experimentis*, & veterum hermeticorum doctrinæ promiſſionibus, & ſcopo. Nemo hactenus in publico comparuit, qui negare auſus füiſſet, excepto *Guiberto* impudentiſſimo nebulonum, qui vnquam ætatem falſo auri ſtudio perdiderunt, ſimulque mendaciſſimo, & calumnioſiſſimo, qui omne argumentum vndecunque potuit, contra artem ſapientiſſimam, veriſſimamque dementiſſime corraſit, & impoſturis non erubuit accenſere ſynceriſſimam hiſtoriam. *Eccui fides maior eſt, impudentißime mentienti ſcurræ, & rabioſiſſimæ vetulæ Guiberto, an hiſtorico omni parte veri teſtimonio inſtructißimo?* *Bernardus Penotus* Aquitanus tractatui de aquis Mercurialibus præ-

Qualis is qui hiſtoriam calumniatur.

Aureum Vellus Colchidum.

præmisit præfationem de Mercurio, in qua narrat se *Praga* existente *Eduardum Kelleium Anglum*, (*qui Rhudolphopoli præsente Nicolao Maio ex argento viuo verum aurum, quod mihi Ienæ monstrauit, fecerat*,) aurum solidum liquatum, & in medio vsque ad fundum perfossum immisso albo puluere *transmutasse in Mercurium currentem*, non minore miraculo, quam si quis contra argentum viuum in aurum vertat, quod *Paracelsus, Morienus*, & alii multi sæpius effectum reddiderunt, & Societas de ros. cruce facilimam & minimam partem suæ professionis esse scribit. Citat testem *magnum quendam principem* (Vrsinum à Rosis puto) & *D. D. Hagetium Thaddaum*, suamque fidem oculatam ponit. De transmutatione in aurum *historias aliquot* recitat in præfatione apologetica, quam infra transcriptam exhibebo, in qua notabile est aurum librale ex argento viuo per *Eduardum Kelleium* vnica gutta liquoris rubicundissimi factum, & ab *Haggetio Thaddæo* in confusionem obtrectatorum reseruatum. Simile miraculum vidisse se centies & manibus gestasse narrat *Barnaudus* quoque: qui cum in hac recitatione testes habeat grauissimos, non præsumi potest in priore mentiri. Ita vides, qua virulentia se optimis historicis opponat *Guibertus*, qui cum semel omnis verecundiæ limen transscenderit, non potest non mentiendo gnauiter consenescere.

Nota V.

De argumentis, quibus historiam Barnaudi petit Guibertus.

PAg. 105. miram calliditatem, seu *fabula potius commentum* vocat historiam Barnaudi, non admodum abhorrentem ab eo imposturarum genere, quo quidam (Guiberti olim socii) fucatum aurum solent in catinum clam mittere, vt & argentum, indeque postea & aurum & argentum artis mentiri. His verbis non accusatur *Barnaudus* imposturæ, sed *Anshelmus* ipse cum suo aurifabro, & cæteris, qui artis specimen infucatum suis viderunt oculis; quasi *Anselmus ille nobilißimus* imposturæ vnquam quicquam adhibuisset, & non tanta esset fide, integritate & candore quanto in hoc genere vix vllus. Pag. 108. Postquam *Guibertus* reposuit historiam ex recensione *Libauij* ex libro Barnaudi, *Omnia ducenda* ait pro MERIS NVGIS, & IMPOSTVRIS. Graue quidem est viros veritatis studiosissimos, & boni cupidissimos *à nebulone* tam perfrictæ frontis traduci: veruntamen quia putat se argumentis docere posse quod iudicat, non pigeat nos ea considerare, hoc præsupponentes, *vbi grauißimi & fide dignißimi sunt rerum testes, ibi frustra logicis argutiis & negationibus agi*, quod *Guibertus* quoque confiteri est coactus.

Arg. 1. Huius rei fides statim potest in dubium vocari à personæ referentis circumstantia, qualitate, aliis. (Explicatio huius sequetur infra vbi *Barnaudus* accusatur imposturæ, &c.)

Arg. 2. Hæc impostura facile potest deprehendi & coargui ab eo, qui in lectione *Fernelij* sit versatus. Ratio: Quia eundem processum ante annos 50. *Fernelius* in publicum dedit, exceptis paucis immutatis & adiectis. Recitantur verba *Fernelij* ex lib. 2. de abditis cap. 18. Additur: Quæ si cum *Barnaudo* conferre non grauetur veritatis amator, *dolus Barnaudi* erit manifestarius, & facilis animaduersu, &c. Vis argumenti in hæc est, Barnaudi recitationem esse imposturam, quia ex Fernelio transscripta, à quo edita est ante annos 50. Falsum ergo inuentam esse ab *Anselmo inter fractas cymbali aurei tabulas, &c.*

Arg. 3. Irridendus ideo Sophista *Libauius*, qui in diuinatione verba hæc: *Quæ toties expiratione prolecta sit*, non intellexit; sed putauit hunc processum *Barnaudi Belgico sermone* fuisse conceptum, indeque in latinum translatum. Falso. Ratio: Quia ex supra deductis satis constat fuisse *conceptum latino sermone*, & *à Fernelio* scriptum: quia modus loquendi & verborum pondus id indicant. De *Libauii* errore agam nota peculiari. Vis argumenti in hoc est: *Barnaudi recitatio est impostura.* Argumento: *Quia Libauii coniecturæ seu diuinationi non respondet*, & dicitur alia lingua concepta esse, quam ea, qua Fernelius processum descripsit, hoc est, latina.

Arg. 4. *Si processus iste à Fernelio descriptus non esset impostura. Fernelius lapidem probasset. At non probauit. Ergo est impostura.* Assumtio testimonio *Iacobi Auberti Vindonis* roboratur. Negat enim hic *Fernelium* probasse lapidem. Ratio est: Quia lapis *Bruto* asscribitur, cuius argumenta *Eudoxus* omnia diluit, dicens è Philosophia non rapi debere ad diuitias, cum *fabulam* detegere possit id quod ad finem est additum de mari in aurum vertendo: quibus lapidem philosophicum nihil aliud esse nisi vanorum hominum & impostorum figmentum perspicue demonstret: Item iniuriam fieri tanto viro *Fernelio* dementiæ insimulando. Item: *Fernelium* ludere philosophici lapidis assertores, & artis imposturas detegere. Hæc ex *Auberto*. p. 111.

Arg. 5. Quæ *Fernelius* in libros de abditis retulit, conuasata sunt ex imposturis *Mollani Magni Chymistæ*, qui irrisus à *Fernelio*, ipsum viciſsim lusit tradita descriptione lapidis, quam transtulit in libros suos de abditis, atque ita nugamentis & rebus friuolis suos libros conspurcauit. Hinc aliud argumentum. p. 112. *Accusatur Fernelius.*

Argumentum sextum: Quæ *Fernelius* de lapide philosophico in suos libros transtulit, sunt nugamenta, & res friuolæ, *quibus libros suos conspurcauit.* Ergo & *Barnaudi* processus ex Fernelio transscriptus.

Arg. 7. *Fernelius* locutus est licentius de rebus sibi incompertis & incognitis. *Barnaudi* ergo processus nihil habet cogniti & comprobati. p. 113.

p. 114. Arg. 8. *Stephanus Reguard* medicus Tullenſis *collega Guiberti* (aſſidet enim graculus graculo) protulit librum Gallicum impreſſum, in quo *Barnaudus* ornatur ex ſuis virtutibus, nempe quia receptator fuerit cuiuſdam Alchymiſtæ infamis impoſtura venditæ receptæ tranſmutationis metallicæ, qui ſit excommunicatus ob *Arianiſmum*, &c. Item libris editis occaſionem dederit peccandi, & decipiendi homines, regnumque ſathanæ amplificauerit, &c.

Inde ſequi putat *Guibertus Barnaudi* hiſtoriam eſſe fabuloſam, & proceſſum falſum, quia *Barnaudus* ſit impoſtoris receptator, eique tradiderit artem, &c.

Reſponſio ad argumenta prædicta, & eorum retorſio.

AD 1. Nego ſequi. *Non enim ſi Barnaudus in aliquibus leuiter ſe geſsiſſet, conſequens eſt narratam hiſtoriam per ſe eſſe falſam.* Nam & diabolus poteſt aliquid veri proferre: vt cum Matth. 8. v. 29. *Filium Dei vocant Chriſtum dæmonia.* Marci 3. v. 11. Spiritus immundi procidunt eidem, & clamant: *Tu es filius Dei.* Ita Act. 16. v. 17. &c. *Iam nihil leuitatis eſt in tota narratione*, quæ & confirmatur ratione & experientia, pluribusque teſtibus fide digniſſimis: Vnde patet *Guiberti* iudicium totum eſſe calumnioſum & veteratorium. Retorſio:

Qui ſtudio contradictionis in eadem materia nihil non fingit, calumniatur, mentitur, &c. *is nefarius eſt impoſtor*, nullaque dignus fide. *Id autem facit Guibertus in tota hac cauſa. Ergo.* Aſſumptum eſt dilucidum.

Ad arg. 2. Argumentum eſt falſum. Nam qui legit *Fernelium* eadem pene narrantem, & ſimul videt, quod *Barnaudus* quoque agnouerit, & fateatur conſenſum, is tanto plus fidei narrationi *Barnaudi* tribuit. Eſt autem hominis ſtulti ſic concludere: *Proceſſus dudum à Fernelio eſt publicatus: Ergo falſum eſt, quod Anshelmus eum inuenerit in fragmentis tabularum.* Vtrumque enim eſſe poteſt, nec alterum euertit, ſed firmat, & declarat alterum. A quo primum ad *Fernelium*, aut *Mollanum* peruenit, ab eo potuit & ad hunc, qui eum incluſit libro *Anshelmi.* Patet hinc antiquitas artis comprobatæ non vno ſpecimine, ſed tunc quidem tribus, *at quot pulueris reliqui potentia*? Si quis ita argumentaretur: *Quæ Guibertus contra Alchymiam crimina & conuitia ſcripſit, ea omnia inueniuntur*, licet non ita rabioſe, *apud alios eius ſcientiæ hoſtes: Ergo dilucidum eſt Guibertum eſſe impoſtorem*: num firmum argumentum videretur?

Ex vnico grano tria ſpecimina, quot erunt ex tota quantitate homogenea librali, vel alia?

Collatio proceſſus Ferneliani & Anshelmiani.

CAlumniator *Guibertus* ſcribit exceptis paucis immutatis, & adiectis proceſſum apud vtrumque eſſe eundem. Conferamus ergo: *Barnaudus*: Recipe auri obrizi.) *Fernelius*: Auri puriſſimi. 2. *Bar.* Mercurii. *Fern.* Argenti viui (non eſt autem idem argentum viuum & mercurius.) 3. B. elaborati. F. præparati. (differunt elaborare, & præparare.) (Hoc præmittitur operi, illud ei eſt eſſentiale.) 4. B. Miſce. F. Permiſce. 5. B. *Vulcanoque* diſſolue languido. F. *Igneque* languido diſſolue. 6. B. dum *Mercurius* expiret. F. dum *argentum viuum* prorſus expiret. (Nebulo *Guibertus* putat per exhalationem debere argentum viuum ſeparari, vt fit in amalgamationibus aurificum: ſed expirare hic longe eſt aliud, vitæque opponitur.) 7. B. *aurique impoſiti* pondus maneat, in atrum puluerem redactum. F. priſtinumq; *auri pondus ſubſideat.* (Fernelius nō intellexit proceſſum, ſed corrupit verbis alienis aſſumtis.) 8. B. Qui tamen (ater puluis) liquatus NON poſſit in antiquam auri naturam conuerti. *Fernelius* negationem omiſit, & ſuam inſcitiam prodidit ſcribens: *Qui tamen liquatus poſsit in propriam auri naturam redire.* 9. B. Ex hoc puluere. F. Ex hoc dein puluere. 10. B. igne, Mercurium, vaporarii aquam continentis elice. F. igne acerrimo vaporarii aquam continenter elicies. (*Fernelius* hic vltra deſtillatorem non ſapuit.) 11. B. Dum puluis in calcem niueam deuergat. F. Dum puluis totus in cinerem candidiſſimum, & in calcem deuergat. 12. B. Hanc ſepties, &c. F. Calcem ſepties, &c. 13. B. quæ totiens expiratione inde prolecta ſit. F. quæ & toties, &c. 14. B. Et omni cura elabora. F. Omnique arte elabora. 15. B. Vt hac impulſione, & excurſione crebra, &c. F. Vt hac impulſione & incurſione. 16. B. & ab omni ſorde & fece euadant puriſſima. F. & ab omni ſorde, feceque puriſſima reddant. 17. Hic *Fernelius* multa adiecit, quæ in *Barnaudo* deſunt: nempe: *Vires ſummas conſecuta. Hæc duo ſunt totius artis operiſque conficiendi primordia, in quibus mundi quatuor elementa deuinciuntur. Nam in aqua aer etiam ineſt, in calce terra, atque ignis, ſitque quod in Smaragdina Hermetis tabula tanquam inſculptum myſterium legimus: Aſcendit à terra in cœlum, iterumque deſcendit in terram, ſicque vim recipit ſuperiorum & inferiorum.* Hæc Fernelius: Pro quibus Barnaudus tantum hæc: *Vimque recipiant ſuperiorum & inferiorum, deſcendendo in terram, & rurſus aſcendendo, vt in Hermetis Smaragdina tabula legitur.* 18. B. Hæc aqua eſt Azoth, ſpiritus viuens: Terra eſt fermentum; *aqua eſt mas*; *terra* vel calx *fœmina*. F. Qui ænigmate hæc contexerunt, hanc *aquam* appellant *argentum viuum*: calcem verum *ſulphur*, quorum permiſtione lapis fit perinde atque ex aqua farinaque panis. Alii aquam ſpiritum viuentem, terram fermentum. Alii illam marem: hanc fœminam dixerunt. (Vnde *Fernelius* nouum proceſſum videtur ex diuerſis autoribus concinnaſſe.) 19. B. Quorum complexu naſcitur infans: Lapis. F. Quorum complexu & coitione procreatur infans. 20. B. Sed non quouis tempore concipit mulier: Sed tum demum cum vterus à natura conceptui præparatus eſt. *Fernelius his caret.* 21. B. Proinde calcem purificatam, ſeu ſolem Philoſophorum obturato vaſe putrefac, ſeu reconde ad digerendum quadraginta diebus, dum in humorem album & craſſum liqueſcat. F. Opus autem poſtremum vt compleas, calcem puram obturato vaſe re-

Prorſus expirare eſt examinari & figi.

Additamentum Fernelii.

vase reconde equino fimo calente diebus quadrag. dum in humorem album & crassum liquescat. 22. B. In hunc iustis dierum interuallis aquam sensim infunde. Hæc verba habet & *Fernelius*, in cæteris vsque ad finem dissentiunt descriptiones. Hæc enim sunt *Barnaudi*: *Hæc est maris & fœminæ coniunctio, qua mirum in modum vniuntur, & fœmina maris amore tota fundatur. Hæc est* SOLVTIO. *Relinque donec rursus suas vires recuperet. Tum iterum coeat, idque toties donec calx omnem suam aquam ebiberit. Tum vterus clausus sit, ne quid expiret. Nam tum infans concrescit, & ex illa frequenti coagulatione & solutione lapis concrescit. Qui colores fiant, omnes explicant Philosophi. Hæc vera esse, hic puluis ostendit, &c.* Hæc *Barnaudus*. Pro quibus Fernelius ista posuit: *Ea quidem via ac ratione quam artis periti ad vnguem explicarunt, vt calx aquam suam omnem sensim combibens, quasi illinc enutrita in lapidem verum concrescat. Quam variam colorum mutationem hoc temporis curriculo debeat lapis subire, & quæ indicia illius consummati perfectique existant, expressum etiam ab illis, patefactumque est. Hic Thesaurus immensus: Hoc verum Elixir: Hoc frugiferum auri semen, &c.*

23. Dissentiunt in proiectione. Nam processus *Barnaudi* duodecimam grani partem iubet proiicere super *argenti viui drachmas duas*, quæ est proportio 1. ad 1440. *Fernelius* de argento viuo nullam certam quantitatem petit, sed versibus hyperbolicis *Augurelli* ludit: de *stanno* vel *plumbo* ponit drachmas 250. De *Elixire* drachmam vnam. Hæc est collatio. Ex hac contra Guibertum sic argumentor:

Si Barnaudus ex Fernelio transscripsisset processum, seruasset sententiam & verba apud eum legenda. Non enim alias transscriptio foret. *Atqui verba & sententiam habet dissentientia. Non ergo transscripsit.* *Ex collatione argumenta contra Guibertum.*

2. Qui ipse fatetur *Fernelij* processum sibi prius notum non dissimilem esse sibi tradito à *Paulo Grimmillero* exceptis paucis, eum transscriptionis insimulare non possumus. Collatorem enim indicat, non descriptorem. Illud est de *Barnaudo*. Et hoc ergo.

3. *Qui tribuit viro docto id cuius non potest conuinci; improbus est calumniator & mendax. Guibertus Barnaudo* viro docto tribuit id cuius non potest conuinci. *Guibertus* ergo improbus est calumniator & mendax. Propositionem illustro, si id faciat ex proposito & studio traducendi. Minorem probo: Quia contrarium ex collatione apparet, & totus discursus argumento est *Guibertum* id facere studio, animo, & proposito tam artifices & professores condemnandi, quam artem ipsam in imposturam conuertendi.

Noto: Descriptio *Ferneliana* tribuitur *Bruto*. Hic autem dicit, se *non totum Thesaurum* depromturum, & eductucturum quam vere subsistat: Item ne insolens nominum sermonisque obscuritas collocutores offendat, quæ PATRES vmbra & ænigmate obuelarunt in apertam & clarissimam lucem prolaturum, idque strictim & breuissime. Ex dictis colligo: *Eundem fuisse processum & descriptionem, quam habuit Fernelius, quamque à Grimmillerio accepit Barnaudus ab Anshelmo traditam:* Sed *Fernelium* mutasse studio breuitatis & perspicuitatis. Itaque non potest accusari fraudis *Barnaudus*, quasi corrupisset *Fernelii* textum. Deinde patet indidem processum non confictum à *Fernelio* esse, sed traditione à Patribus acceptum. *Barnaudus* laudem candoris, ingenuitatis & synceritatis meritus est à tota posteritate & omnibus Hermeticæ sapientiæ amatoribus, quod processum communicauerit sine inuidia, & defectum Fernelianum monstrauerit, suppleueritque; quo maliciosior est *Guibertus*, qui laudis opera in fraudem iniquissime conuertere non erubuit.

Ad argum. 3. Non si *Libauium* opinio decepisset, *Barnaudi* descriptio falsa foret. Neque enim sequitur fraus & impostura artis, si ego putem *alia prius lingua* fuisse conceptam. Videant autem homines iusti quæ intemperiæ & furiæ exagitent *Guibertum*, dum bonos viros criminatur non visæ respondere coniecturæ nomine, cum tamen ipse criminator non possit sententiam genuinam explicare, & meliora substituere, imo aperte fallatur argumento. An autem mirum sit, si quis dicat alia lingua fuisse descriptam primo artem, quia duo interpretes latini non omnino eadem habent verba?

Ad arg. 4. Falsum est assumtum, & *Auberti Chymicorum hostis* testimonium tum ipso iure nullum; tum rei veritati aduersum. *Fernelium* probasse lapidem Philosophorum demonstro. *Fernelium probasse lapidem Philosoph.*

1. Non adiecisset operi de abditis rerum causis, nisi exemplum verum, *de seminio metallifico* probasset. Ea enim est vere occulta causa generationis metallorum, quam verissimus quisque Philosophorum, maximeque mineralium periti amplectuntur, & docent.

2. Nuspiam aperte improbat, aut reiicit.

3. Postquam introduxit *Brutum* de Chymica mistorum in aquam, oleum & salem resolutione differentem, τὴν Χημείαν vocat *fusilem & metallicam Philosophiam*. Fallaci arti & deceptioni nomen tam honorificum non fuisset daturus. Sub persona Philiatri *lapidem ipsum asscribit Philosophus*, de quo dicit verbis *Bruti*, se *eo studio verum id comprobasse*, quod cæteris fabuloso figmento haud absimile putatur. Ita sub persona *Eudoxi* ex *Bruto* scire gestit quid de ista *Philosophia* acceperit. *Chemia quid.*

4. Vocat *Thesaurum* sub vmbra & ænigmatibus *à Patribus acceptum*, idque nullibi refellit.

5. Suam sententiam proponit, lapidem istum esse *auri semen*; idque confirmat naturæ exemplo ex *Augurello*, qui vult semen auri ex solo purissimoque auro extrahendum, magno studio esse.

Addit argumentum generale: *Nihil esse in vlla natura parte, quod non in se sui generis semen contineat*: nec est falsum hoc axioma, sed sacris literis consentaneum, à sapientibus probatum, & experientia demonstratum.

6. In processu opus confirmat *antiquissimi Hermetis tabula*, vt Rabula furiosus *Guibertus* cesset illam calumniari. Si mendacem artem arbitratus fuisset *Fernelius*, non roborasset autoritate TER maximi Philosophi.

7. Dum

7. Dum sine reprehensione etiam aliorum sententias attexit, quia falso falsum non potuit probare, non iudicauit artem vanam esse.

8. Expressum & *patefactum ab aliis affirmat, qui colores fiant*, & quæ perfecti lapidis sint indicia. Quod patefactum affirmat, id non iudicat falsum, nisi data opera mentiri velit.

9. Non erat tam vanus scriptor *Fernelius*, vt suis operibus processum tam studiose, & vt videri vult, sine vmbraticis nominibus insereret, & fraudes doceret ioco quodam & lusu.

10. Cum *Philiatrus* raperetur in alium finem, quam decebat veri amatorem, nempe ditescendi cupiditate inflammaretur: *Fernelius* persona *Eudoxi* non rem negat, sed affectum corrigit, addita sententia Philosopho digna: *Missa vehementi de pecunia opinione* SATIS NOBIS *sit è rebus singulis* (Ergo & ex auro) *syncerum quippiam, purißimumque elicere, in quo vis illa proprietatum summa insideat, &c.* Qui est verus totius Alchymiæ extractoriæ scopus, licet ei contradicant quidam *Idiotæ* (vt eos *Sylvius* vocat) volentes nihilominus magnorum medicorum gloria commendari.

11. Pro ea re dilucidius explicata maximam gratiam habent tam *Eudoxus*, quam *Philiatrus*. Hæc vndecim argumenta sunt pro parte affirmatiua. Negatiuam *Aubertus* & *Guibertus* (par calumniatorum Alchemiæ) audent defendere, at sine effectu.

1. *Bruto asscribitur processus. Brutus autem rationis est expers.* Respondeo: Eidem tribuitur & Alchymiæ Pharmaceuticæ enarratio. Hæc non est falsa, sed verissima. Neque ergo etiam metallurgica ab eodem commemorata falsa erit. Adde gratias, quas *Bruto* eam ob causam habeat. Sit *Brutus* vel *Bileami* asina. At per summam veritatem hac in re sapientior est omnibus medicis & physicis Chemiæ hermeticæ imperitis & osoribus, sicut *asina Bileami* erat *Bileamo* sapientior, & prophetæ stultitiam corripiebat. 2. Pet. 2. v. 15. 16.

2. *Omnia argumenta Bruti refutantur ab Eudoxo.* Resp. Adeo falsum & impudens assertum, vt ne litera quidem ad refutandum comparata sit in verbis *Fernelij*, vel vnius saltem argumenti Energian, nedum omnium.

3. *Negat ad diuitias à Philosophia rapi debere.* Resp. *Elenchus causæ est.* Finem illiberalem negat petendum esse, aut spectandum ea arte *Fernelius*. Philosophicam indagationem abstrusi in auro seminis non prohibet adeo vt requirat.

4. *Fabulam detegere posse versus Augurelli de Mercurio monuit.* Ergo totum processum iudicauit esse falsum, & lapidem philosophicum nihil aliud nisi vanorum hominum & impostorum figmentum. Resp. Nego sequi. Nam *fabulam non de arte*, sed de hyperbolica artis commendatione accipit, atque ita inflammati *Philiatri* cupiditatem retundit. Vere fabulosum est posse quempiam sibi ea arte tantum auri facere, quantum est mare, licet id à Chymicis exigant & expectent auari homines, & stultissimi illi declamatores, qui ideo Chemiam vituperant, quia non fit, qui montes auri fecerit.

5. *Si probasset Fernelius artem, dementiæ insimularetur.* R. Nego sequi: Quia contrarium est verum. Qui philosophicam veritatem probat, sapiens est, non demens. *Aubertus* mendacissimo suo ore & calamo viro grauissimo non veritus est culpam istam fœdam impingere, vt & sceleratorum Chymistarum socius olim *Guibertus*.

6. *Fernelius ludere voluit, & detegere imposturam artis.* R. Falsum. Monstretur saltem vnicum eius voluntatis verbum. Si non potest, *Aubertus* cum *Guiberto damnnas esto.*

Ad arg. 5. Mendacem oportet esse memorem. Si *Fernelius* accepit artis processum à *Mollano*: non suis verbis descripsit, quæ postea *Barnaudus* transscripsit.

2. *Non si à Mollano* accepit, *falsum est id quod accepit*, nisi forte quicquid publico committit *Guibertus*, id omne imposturarum accusandum est, quia non tantum cum impostoribus conuersatus est annos 40. verum etiam eorum artificia descripsit, estque per se homo vanissimus & scurra maledicentissimus.

3. Quod ex imposturis *Mollani* processus iste sit conuasatus, redarguitur descriptione plena *ex antiquiore Ansbelmi libro.* Redarguitur & *tribus facti auri experimentis* firmatis testimonio virorum grauium.

4. Vanum & futile est mutuo sibi illusisse istos duos. Neque enim res ipsa lusus, seu iocus friuolus est, neque descriptio isto nomine proposita. Figmenta & nugæ sunt ista *Guiberti* calumniatoris.

Ad arg. 6. Mendacium est, non argumentum. *Neque enim Philosophia illa Chymica à Fernelio est contempta*, nec res tam sordida, verum preciosissima & nobilissima, vereque miranda vt gratiam magnam *Brutus* inierit eius communicatione, sine qua *Fernelius* non iudicauit libros suos de abditis esse satis ornatos, aut perfectos.

Ad arg. 7. Vertumni in varia se miracula absurditatum transformantis nænia est. Fuerit ars ista incognita *Fernelio*, licet hunc tota latere non potuerit, qui eam euidenter putauit se describere posse: at non ideo figmentum & impostura. *Guibertus* plurima de ea nugacissime & stultissime locutus est. At non ideo ipsa est stultitia. Videte vero hominem istum insulsum, & pecus arcadicum, cuius labris nihil placet nisi horridi cardui: Quasi vero in mistis nihil esset præter *Galeni qualitates & humores* vti eos exponunt crudi *Galenici*. Ista duo argumenta repugnant *Auberto*. Cogitur enim fateri *Fernelium* aliquid arti tribuisse præclari.

Ad arg. 8. *Basillon* decepit medicum *Lugduni in Gallia*, falsa recepta seu formula de tinctura metallorum tradita: Idem medicamenta fecit ex *Antimonio* per sublimationes, quibus homines intoxicauit: Idem vendidit *modum fallendæ monetæ*. Hanc artem didicit à medico *Barnaudo*, à quo, licet esset excommunicatus, & *Arianismi* conuictus, scripsissetque abominabilem librum *de tribus impostori-*

impoſtoribus, tamen in ædes eſt receptus. Quid inde quæſo? Ergo vult *Guibertus*, proceſſus aurificii, quem in libro inuenit *Anshelmus*, eſt impoſtura.

Reſp. Finge *Barnaudum* eſſe reum iſtius criminis, cuius inſimulatur, tamen non eſt conſequens hiſtoriam inuenti pulueris aurifici, & artis lapidem conficiendi eſſe falſam. Si enim poſt impoſtoribus ſe ſociauit, non neceſſe eſt facta antecedentis vitæ etiam eſſe impoſtoria; nec ſi malus eſt, hiſtoriæ relatio ſuis circumſtantiis, & teſtibus firmata eſt mala. Si putat *Guibertus* valere iſtam ſuam conſequentiam, dicat etiam hanc valere: *Falſum eſt apud Fernelium in libro ſecundo de abditis extare eundem Chryſopœæ proceſſum, quem Anshelmus inuenit.* Argumentum: *Quia Guibertus, qui id dicit, eſt calumniator nequiſſimus*, qui ſtudio mentiendi & optimam artem, eiuſque profeſſores damnandi nullam non virulentiam effundit, idque hoc ipſo libro de interitu Alchymiæ iniuriosiſſimo, & diabolica apologia conteſtatam reddidit. Imo hæc conſecutio firmiſſima eſt; illa inualida. Nihil enim prohibet receptatorem excommunicati poſſe hiſtorice verum dicere: at ei, qui ſtudioſiſſime artem perſequitur cum omnibus eius profeſſoribus, ita vt pateat omnem eius operam in perniciem veritatis huius tendere, nihil poteſt eſſe fidei, ſi quid velit de ea affirmare. Quid à publico & deplorato hoſte aliud expectes? *Retorſio in Guibertum.*

Barnaudi cauſam priuatam nec ſcio, nec agere volo, vti nec illius, qui *Baſillon* miniſter dicitur. Patere vero *Guiberte*, vt ſuſpiciones meas profetam ingenue.

1. Dic per candorem tuum, ſi quem adhuc in fronte habes, per tuam nequitiam, & pudorem, ſi quem impoſtores, cum quibus ambulaſti annos 40. tibi reliquerunt, proindeque per conſcientiam, ſi non omnem ſcelerata mentiendi libidine perdidiſti, an non totum illud, quod contra *Barnaudum* dicis, quodque de *Baſillone* miniſtro repetis pendet *ex odio religionis*? Tu enim es mancipium Gheſuiticæ perfidiæ & diaboli nepos, à quo mentiri, & cruces in immerentes ingerere didiciſti; ſeu quod vulgo compendio dicunt, es perditus Papiſta; illi vero videntur *Hugonotæ*, ſeu de reformata religione eſſe? Ideo diſſenſus inter vos eſt perpetuus. *Nulla enim communio lucis & tenebrarum*, CHRISTI *& Belialis.* Tu peſſima quæque de illis cogitas, & ſcribis, dicisque more *Gretſeriani ſpiritus.* Hoc ſi eſt, non ſuo crimine ſunt infames, ſed malitia tua, cæterorumque fidei hoſtium tales proclamantur. Non autem poteſt hoc eis nocere, ſicut nec Apoſtolis Chriſti, & Chriſto ipſi cum fierent ἀποσυνάγωγοι. *Odium religionis in artes redundat.*

2. Solet diabolus cum ſuo famulitio peſſime traducere eos, qui non ſunt de partibus ipſius, & facta per ſe innocentia transmutare in crimina. Recitatur factum: Quidam *Baſillon* vendidit medico Lugdunenſi formulam tincturæ aurificæ parandæ *coronatis quater mille.* Ea formula deprehenſa eſt falſa, *quia operi non reſpondit euentus.* Nolo defendere ſi quid veri criminis eſt. Tu vero tolle calumniam, & cogita primum *medici Lugdunenſis* ſtultitiam maiorem eſſe, quam *Baſillonis* venditionem. *Factum inquiſitorum.*

Cum enim tam apertis verbis ars alias ſit declarata, vt receptis alienis non indigeat, & ille medicus debuerit gnarus eſſe tum naturæ, tum medicinæ ex auro pro hominum ſalute, ſtultiſſime emit alienam fidem & obſcuritatem, cum in ſe lucem habere debuiſſet. Quid multis? Dedit pœnas tum inſcitiæ, imperitiæque, tum auri cupiditatis.

3. *Non ſi Lugdunenſis falſus eſt in opere formulæ, formula ipſa fuit falſa.* Neque enim vt *Barnaudus* de ſuo proceſſu ſcribit, verbis popularibus ſolet concipi id artificium. Quare vero ſine experimento emit verba? Noui hominem, qui *Comiti* cuidam vendiderat particulare, cuius ſpecimen quomodocunque exhibuerat pro euidentia artis. Accepit ſextes mille Vallenſes. Non ita multo poſt Alchymiſta putatitius moritur. *Comes* deceptum ſe clamitans repoſcit argentum fruſtra. *Multas vidi receptas magno redemptas.* Earum ſenſus erat myſticus. Emerant verba homines auari, ſenſu in abditis latente. Venditor potuit iurare liquido ſe veram artem vendere; ſed non potuit ementem ſenſus verborum participem reddere.

Lugdunenſi fors vera ars eſt vendita, ſed quam nec ipſe, nec venditor intellexit. Iure luſus eſt coruus auro inhians.

Quarto accuſatur idem reus, quod *ſingulis diebus in Alchymiæ opere ſit verſatus.* Hoc non eſt crimen, ſed profeſſionis propriæ, eiuſque ingenuæ ſtudium. Hoſtes autem perfidi ſolent id rapere in peſſimam partem.

Iudicant enim ad pœnam ſatis eſſe dicere: *Eſt Alchymiſta*; ſicut olim ſub tyrannis: Eſt CHRISTIANVS; & hodie: Eſt *Lutheranus*: Eſt *Hugonota.* Ad beſtias, carceres, ignes, gladium. Nolo vero laborantem illum excuſare, ſi bonam artem male collocauit. Verum non ſatis eſſe iudico clamorem, ſeu ſcriptionem illam gubernatoris ad damnationem. *Vide Tertullianum in apologetico.*

Quinto dicitur *ſublimationibus Antimonij*, & aliis venenatis medicamentis multos homines venenare. Si veneficus eſt, demonſtrata facti euidentia, recte agitur contra eum lege. Sed notum nimis eſt quantopere hactenus Chymiatriæ oſores criminati ſint opera Chymica. Venenum enim parat, qui Mercurium præcipitat, aut alio modo magiſteriali vel eſſentiali elaborat pro ſanitatis commodo. Venenum facit, qui per ſublimationem ex Antimonio flores producit, & ſic de cæteris. O efferatum ſtolidorum medicorum pecus. Iudicium hoc veſtrum an non vobis expreſſit inuidentia, & calumniandi libido? Sint & iſta venena. At veſtrum erat etiam hæc bene vſurpare, & ex venenis ſaluberrimas facere medicinas. Videantur de hoc negotio acta contra Quercetanum. *Aſinorum Galenicorũ calumnia in Chymiatriam.*

Legatur *currus triumphalis Antimonij fratris Baſilii Valentini*, & aliorum. Vocant hodie medicinam *Deloro* flores albos *ex Antimonij lapide* per ſublimationem productos. Non accuſo medicinam ſi cui nocet, ſed malam eius præparationem & vſum.

Sexto: De

Sexto: De falsis monetis crimen si verum est, pœna est iusta. Sed hostes Chymicorum solent eis imponere multa capitalia per calumniam. Non autem necessarium erat Chymicum docere falsare monetas, cum id soleant facere perfidi Iudæi, aurifices, & similes, cumque ea de re extent libri publice editi à Iohanne Bapt. Porta, Alexio Pedemontano, & aliis. Qui magisteria Chymica describunt, ne ea conuerti possint in fraudem, addunt artem probandi. Hæc autem scelera (si scelera sunt vniuoce) *Basillon* vendidit medico Lugdunensi *Richardono*. Quo fine quæso hic emit, si fuerunt scelera? Reusne venditor, & non emptor potius?

Septimo: Artem illam didicit à medico *Barnaudo*. Videtur calumnia esse. Nam infamia falsæ monetæ, & vetitorum operum aduersarii solent suspectam reddere velle Alchymiam informatam, sicut & *Petrus Palmarius*. Si Alchymiam tradidit *Barnaudus*, non artem venenandi, nec monetas fallendi, nisi quod per calumniam à malitiosis hoc soleat Alchymiæ tribui. Quod si *Basillon* minister bene acceptam male collocauit, quid ad *Barnaudum*? Potuit libellos emere plures publice in Bibliopoliis prostantes. Animus ei fuit decipiendi: Non indiguit opera *Barnaudi*. Habuit ex publico, vnde discere potuit. Si emptor sciuit artem à *Barnaudo* acceptam fuisse, eo nimirum, qui malorum studiorum infamia fuit proclamatus, auxit crimen non alienum, sed suum.

Barnaudus & Basillon patiuntur ob fidem dissentientem à papatu, calumnias.

Octauo: *Basillon* ille fuit excommunicatus. Hinc illæ lacrymæ. Non fuit Papista. Quid tum si *fidelis Christi*? An nouum est hos fieri ἀποσυναγώγους? Veruntamen si *Arianismi* est conuictus, & hoc crimen ei non per falsos testes intentatum, sit excommunicatus. Quidam Chymici nimis licenter ad suum lapidem res sacras accommodant, & de eis statuunt ex suo Athanore. Hinc euenit, vt videantur *Arianismo* affines esse. Verum hoc non moror.

Nono: *Barnaudus* in ædes recepit excommunicatum. Male, inquam, si ab Ecclesia vera est excommunicatus. Nam tales recipere veri fideles Christi prohibentur Ioh. Epist. 2. v. 10. 2. Cor. 6. 14. 1. Cor. 5. 13. 1. Tim. 5. 22. Si autem excommunicatus est à Synagoga sathanæ, fidelem Christi recipiens, Christum recipit. Matth. 10. v. 40. Ita si aqua & igni interdicto præbuit sciens hospitium in eo regno, ex quo exactus erat, leges violauit. Potuit autem ignorasse rem *Barnaudus*, quæ ignorantia ei non debet esse fraudi. Deinde in alieno territorio commercia ciuilia non sunt prohibita etiam cum Turcis, Iudæis, Papistis. Non recepit titulo fidei, sed professionis communis Chymicæ: aut si etiam confessorem Symmystam in aliena ditione non commisit crimen.

Liber de tribus impostoribus.

Decimo: *Basillon iste scripsit librum abominabilem de tribus impostoribus*. Si veri fuerunt impostores, non debuit liber damnari. 1. Tim. 4. 1. *Spiritus sanctus manifeste dicit in nouißimis temporibus discessuros quosdam à fide attendentes spiritibus impostoribus, & doctrinis dæmoniorum.* Ideo 1. Ioan. 4. 1. monentur fideles *ne credant omni spiritui, sed probent spiritus num sint ex Deo*. Eos esse multos ibidem dicitur, præsertimque notatur spiritus Antichristi, de quo 2. Thessal. 2. & alibi. Iohan. Apocal. 16. v. 13. vidit de ore draconis, de ore bestiæ, & de ore pseudoprophetæ exire tres *spiritus immundos* instar *ranarum. Sunt enim spiritus dæmoniorum facientes signa, & procedentes ad reges terræ totius congregare illos in prælium, &c.*

Iam vide quæ sint istæ virtutes *Barnaudi*, ex quibus dicis ipsum esse ornatum. Liuor tuus non sinit te neque de vitiis, neque virtutibus iudicare. Es enim ex eorum numero, de quibus scriptum est Esaiæ 5. versicul. 20. *Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras, amarum dulce, & dulce amarum.* Barnaudo non est habenda fides in historia. Cur? Quia impostor. Vnde hoc? Quia communicauit *Basilloni* Alchymiam auri, & antimonii, ipsumque in ædes recepit. O rationem non vna anticyra dignam.

NOTA VI.

De errore Libauii in diuinatione, seu expositione verborum: Quæ aqua toties inde prolecta sit expiratione.

NEbulo Guibertus putat irridendum esse Sophistam Libauium, quem pro sua fatuitate ita appellandum censet, quia non audet argumentis eius occurrere, viderque se fugatum, victumque. Cur autem irridendum? *Quia impostura Barnaudi in recitatione historiæ aurificæ, quam Libauius veram censet, & ideo in explicanda laborat, sit futura manifesta.* Sed risus vertatur in insulsum istum asinum *Guibertum*, qui sibi persuadet alios errare, cum ipse sit desipientissimus, & nec *Barnaudum* intelligat, nec *diuinationem Libauij* licet luculentam. Agitur de his verbis: *In humorem album & crassum ex calce pura reductum iustis dierum interuallis aquam, quæ spiritus viuens* (fœtens) *dicitur & Mercurius magno artis studio paratus ad aurum in calcem soluendum, seu puluerem, ex quo eadem aqua septies prius irrorata, toties expiratione sit prolecta, sensim infundere artifex iubetur, donec paulatim combibita coalescat cum humore crasso in lapidem.* Si literam spectes: facilis labor. Est enim *Elixyris* confectio. Sit vegetabile, vel animale diremtum in sua principia tria quæ *Brutus Fernelianus* recenset. *Aquam* hic habes propriam; habes proprium *sulphur & salem*. Sal hic sua propria aqua septies perfundatur, & circuletur, donec animam eius assumserit, ita vt eam in altum secum euehat, & per alembicum educat. Hoc est septies prolicere ex puluere aquam. (Notandum vna esse terram virginem, quæ est matrix fœce, tria eorum, quæ sunt secreta, vt fit in vini artificio apud Lullium, Vlstadium, Quercetanum, &c.) Solutionem animæ & corporis hanc vocant. Anima separata dicto mo-

dicto modo, corpus terreum elaboratur, & in terram puriſſimam deducitur. Hæc mortua eſt. In vitam reducitur reddita illi aqua propria in qua tanquam vehiculo *anima portatur. Hermes ventrem venti vocat.* Vt ſepties eſt prolicita, ita ſepties redditur, ſed cautiſſimo ingenio, non ſolutionis, ſed coagulationis, donec videris omni aqua conſumta fermentationem per ſulphur ſtare, quæ fit in vaſe hermetico exacte clauſo, ita vt nullus ſpiritus poſſit decedere. Fit mira reciprocatio antequam in concordiam redeant anima, & corpus. Comparant eam operi coniugali; quo liberis datur opera, & aquæ animatæ nomen maris affingunt ſæpe repetentis è ſuperioribus concubitum; terræ iacenti nomen fœminæ, quæ tamen ſui comparis eſt ſitientiſſima. *Alii* caudam draconis appellant vaporem animatum; ſed corpus, eius iacentem pulverem, *vt ſic draco deuoret ſuam caudam quam in altum porrexerat.* Fermentum & cibus eſt oleum ſeu ſulphur. Hæc in mineralibus fiunt ſimiliter. Ita Quercetanus parabat ſuum anodynum ſulphur ex vitrioli terra virginea, & oleo rubro vim ſalis animantis habente. Sed quæ ſucculenta ſunt; ex ijs poteſt prius elici aqua propria, quæ circulatione perfecta cogitur animam ex calce ſua aſſumere, & in cœlum euehere per alembicum. Aurum nunquam per ſe in aquam ſolueris, & terram ſalinam, ſulphureamque. Neceſſe eſt ergo vt de aqua propria circumſpicias, quæ intime auro ſit familiaris, & eius omnes ſeras aperire poſſit & per totum penetrare, ſoluereque. Nihil affinius eſt auro quam argentum viuum. Sed naturale ſi manet, nihil eximii poteſt. Tantum enim amalgamat aurum, & inde in calcem ſuæ naturæ ſeruantem, ita vt reduci leuiter in aurum poſſit, quod fecerit & aqua regia, &c. corrodit.

In vegetabilibus vide processum Quercetani in quo mercurialis aqua matri terræ redditur, & super ea figitur, posteaque liquor relicta essentia leniter magno ingenio separatur: Cibatur & oleo suo &c. Spiritus fœtens nouit aquilarum.

Neceſſe ergo eſt vt ſtudio artis præparetur, vt non amplius ſit argentum viuum naturæ, ſed mercurius artis, ſpiritus fœtens, aqua ſoluens aurum, ita vt irreductile ſit in priorem naturam. Incredibile eſt quantum virium ſic auro communicet; & quam ex corporali ſpirituale totum faciat, & viuum ex quaſi mortuo. Præparatio fit per ſublimationes, & circulationes exaltatorias, Item deſtillationes artificioſas donec puriſſima ſit aqua, quam Hylealem vocant, quod eiuſdem ſit materiæ primæ cum auro perfecto, & nihil omnino habeat extranei. Eſt actus quidam cœleſti ſpiritui analogus. Aurum eſt potentia. Affunde hanc aquam auro ſepties & animam ex eo extrahe.

Poſtquam extraxiſti, coque reſiduum humorem viſcoſum donec exiccetur. Hoc facto, inſperge aquam ſepties (aut nouies; quo nomine dicuntur IX. aquilæ) eo ingenio vt minimis primum portionibus irrorando paulatim combibat ſuum ſuccum & animam recipiat, qua abſente erat cinis corporis mortui in ſepulcro. Poſt poteris augere potum; ſed exactiſſime ignem tegendo. Iam enim non eſt conſilium ſoluendi, ſed coniungendi. Totam aquam vbi reddidiſti, corpus animaſti, ſeu ſemen fœcundum vtero commiſiſti. Nam & hac parabola rem explicant ſapientes. Claude tunc vterum hermetice. Adhibe ignem ſapientiæ. Fiet mira operatio. Iſtud eſt coniugium in quo fit coitus, conceptus, embryo, infans, &c. Iſte eſt ſenſus literalis, ſi intelligis. Libauius & hunc retinuit, & myſticum expoſuit. Qui aliud vult, nec artem, nec naturam intelligit. Putauit autem verba hæc: *Quæ toties inde expiratione prolecta ſit*; ex Belgico reddita eſſe elegantius quam pro artis more. Aquam prolicere ex aliqua re ſepties, deſtillationis repetitæ eſt in qua ſeptem fiunt cohobia. Sed *quid expiratione elicere*? Expirare eſt ſpiritum emittere, & mori: Eſt & euaporare, exhalare, animam ex pulmone reddere, &c. Ad literam: Das Waſſer ſoll ſiebenmahl von ſeiner Erden abgezogen werden: aber auch ſiebenmahl wider drauff goſſen. Solue, coagula. Myſtica deſtillatio non fert valorum diſcrepantiam; & localem extra lectulum matrimonialem diſtractionem. Fit in vno vaſe; vnoque igne per gradus continuato. Sed non licet plura dicere.

Das heiſt pſitzen.

Fatuum crepitaculum *Gibertus* arbitratur me iſta non intellexiſſe. Fatendum quidem eſt *tantopere inter ſe artifices verbis diſſentire vt non facile omnes concilies.* Parabolas enim ſuas varie accommodant, & vbi tenere te eos putas, lubrici refugiunt. Vt proficias, naturæ ſis conſultus, & operum vegetabilium; animaliumque. Hic enim eſt ſtabilitas. Cur autem non intellexi? Quia *Belgico ſermone formulam conceptam putaui, quæ à Fernelio ſit deſcripta latino*, cuius rei argumentum *A*riſtarchus meus opinatur eſſe ſtyli grauitatem; & elegantiam, quæ induxit nugacem fatuum vt crediderit *Barnaudum* ex *Fernelij* libro deſcripſiſſe. At, ô vana, & fanatica anus; etiam *Fernelii* proceſſus potuit ex Belgico aut fortaſſe Gallico, vel Anglico; translatus eſſe, latineque in manus *Fernelii* veniſſe. Ratio eſt, quia *Barnaudi* formula addita erat *cymbalo aureo* antiquiſſimæ deſcriptionis, & membranis vetuſtioribus longe quam erant *Fernelii* tempora commiſſa, adeo vt diu latuerit in Bibliotheca patris *Anshelmi*, qui proculdubio cum maioribus occultatum Theſaurum ignorauit, donec manifeſtaretur ſupra dicta occaſione, & ad Barnaudum perueniret, qui eum prelo publico commiſit anno 1599. Latinitatem habebat ante Fernelium. *Fernelius* accepit, non fecit proceſſum artis latinum. *Autorem* autem oportet elegantioris literaturę fuiſſe ſiue ipſe compoſuit, ſiue ex alia lingua vertit. Pag. 112. Nugator Guibertus dicit *Mollanum* quendam tradidiſſe *Fernelio* deſcriptionem. *Latinam ne* an alia lingua? Imo latina, proculdubio prius ex alia translatam. Non poteſt ſtolida iſta anus chymiſtis aliquid præclari tribuere, cum nec ipſe quidem à ſuis ſociis quicquam didicerit.

In autorum parabolis sæpe coniectandum & diuinandum, quod stultus Paracelsista Scheuneman reprehendit.

Deinde apparet Fernelium quędam dilucidius volentem exponere; alia verba ſubſtituiſſe aliquando, & verum loquendi genus corrupiſſe, ſeruatis alicubi etiam proprijs, vt conſenſus eluceſcat. De deſtillatione pharmaceutica ſi quæris; *Fernelius* non ſic loquitur, vt videre eſt lib. 4. methodi medendi cap. 10. Styli elegantia non eſt ſolius *Fernelij*. Etiam alij ſunt qui latine ſciunt. Collige inde vetuſtiorem eſſe translationem ætate *Fernelii*, qua chymici potius *Arabum*

barbaram interpretationem sonabant, quam puram latinitatem. Fuit interpres proculdubio Philosophus eloquentissimus, qui facundia sua nonnihil luci detraxit, quod & Gazæ interpreti Aristotelis euenit. Sed quid tum postea? Concepta sit formula Belgice, barbarolatine. Græce, Arabice, Saracenice, &c. Quid peccaui coniectura, & suspicione? Nisi esses ludio ridiculus, suspicionem in diuinatione mea non risisses.

Habuit ab antiquo Gallia inter barbaros etiam disertos, vt indicat liber maximi secreti ex quo aurea sunt verba: *In lapide nostro non sunt nisi duo, & sunt vnius naturæ: Vnum est siccum & firmum incombustibile; aliud est humidum volatile & incorruptibile. Propterea necesse est quod (vt) ista duo contemperentur ad inuicem vt vnum non dimittat alterum, &c.* In his intelligendis elabora, vane homo, non irride quod non intelligis.

NOTA VII.

De quodam mago auri & argenti præstigias faciente.

PAG. 114. Guibertus narrat quosdam chymicæ artis Professores magiam exercere, & oculos hominum præstringere vt putent aurum, vel argentum videre cum nihil minus videant. Exemplum petit ex Cedreno scribente tempore *Anastasii Imperatoris* fuisse talem captum, & in castellum relegatum. Hoc autem est secundum genus istorum nebulonum quos chymicos impostores vocat, quasi chymicæ sint *sagæ* quæ aurum vertunt in carbones, & vicissim: Chymicus quoque Diabolus ipse qui sub falsa auri, argentique specie suos ludit. Talis chymicus fuerit & *Pythagoras* quem aiunt, vt se *Iouem hyperboreum* probaret, femur aureum, vel vt alii dicunt, eburneum, suis ostendisse. Quis vero vnquam fuit tam diabolicus artis bonæ infamator? An ignorat *Guibertus* aliud esse Sathanicam magiam, aliud artem chymicam singulari Dei dono hominibus concessam, & ratione experientiaque, vnde & sua principia naturalia habet, constitutam? Non equidem ignorat. Qua ergo fronte vtramque confundit? Dic illos magos chymiam quoque sibi vendicasse. Ita enim & superioribus temporibus de *Scoto* quodam nobili audiebamus. At inquam id arti per se non potest esse fraudi, nisi eodem iudicio sacram Theologiam, quam Actor. 8. *Simon Magus* simul professus est, item Physicam & medicinam, aliasque scientias damnare velis. Si istiusmodi homines chymicam scientiam, & artem vere nouerunt, rationem reddere eius possunt ex propriis principiis, & opera quoque sua indidem demonstrare. Magicis præstigiis efficere vt aurum videatur, quod non est, non est chymicorum principiorum, nec operis naturam adiuuantis, verumque comprobantis.

Vide pag. 115. vbi præstigiatores Diabolicos plures recenset quasi & isti essent chymistæ.

Nota postea etiam hos egregios, *Guiberti* per 40. annos furnulos impostorum sequentis, socios. Patet inde quod etiam non sit reueritus Diabolo mancipatis Magis se immiscere. Insuper reuoca historiam ad calculum temporis. Sæpius scripsit *Guibertus* nomen chymiæ, & artem non esse vetustiorem 600. aut 700. annis. At iam ex *Cedreno* chymicus producitur qui fuerit tempore *Cæsaris Anastasii*, & quidem ex Professorum eius artis numero. Professio non statim agit radices, & in habitum transit. Itaque & ante *Anastasium* fuerunt qui chymiam profiterentur. Iam *Anastasius* ad imperium peruenit anno Christi 491. Fiat subtractio ab annis 1615. Restabunt anni 1124. memoriæ huius scientiæ ab *Anastasio* saltem. Quid fiet de primordio, & progressu professionis? Non vidit hoc stolidissimus, & excæcatissimus inuidia artis calumniator. Alioquin vel repudiasset, vel aliqua nebula occultasset.

Vetustas Alchymiæ contra Guibertum ex Guiberto.

Pag. 115. *Alchymiam*, ait, *adeo Magiæ esse coniunctam, vt non pauci in familiaritatem Diabolorum se contulerint.*

Ridiculum sane. Concedo de ea Alchymia quam *Guibertus* per annos 40. didicit, quam Alchymiam nomine quidem vocat vulgus, sed sapientes re non agnoscunt. Si & re est, dic vbi sunt præcepta, & principia scientifica constantia natura, ratione, & vsu peritorum? Deinde NON si à vera quoque Alchymia aliqui in magiam deflectunt, crimen est ipsius Alchymiæ: quale quid tribuitur Alberto, & Trithemio, & Agrippæ, item Paracelso, &c. An tu Lotharingica vetula putas Christo & Christianæ fidei imputandum esse cum Apostolus scribit 1. Timoth. 4. 1. *In nouissimis temporibus discedent quidam à fide attendentes spiritibus impostoris, & doctrinis dæmoniorum?* Ita 2. Thessal. 2. vers. 3. & seq. de Antichristo; Actor. 20. vers. 30. *Ex vobis ipsis exurgent viri loquentes peruersa,* 1. Ioh. 2. vers. 18. *Antichristi multi facti sunt. Ex nobis prodierunt, &c.*

Vide exemplum pag. 116. 117. vbi se per socium suum vnum atque alterum depingit Guibertus quadragenarius falsæ Alchymiæ studiosus.

Si hoc non potest dici, quo iure illud audes pronunciare? Illud tamen moneo quod hoc facere soleant homines improbi, maximeque *Paracelsici* omnium scientiam sibi arrogantes; Sed simul fit signum quod artem non teneant. Quid enim opus est Diaboli opera consequi illud cum iactura salutis, quod saluis rebus arte poteras? *Sed & teneant artem ipsam.* Sicut Euam decepit diuinæ scientiæ appetitus, ita & istos. Non contenti vno Dei dono cum Lucifero ascensum moliuntur in cœlum, & super astra Dei solium suum exaltare conantur similes futuri altissimo; Esa. 14. 12. & seq. verum hæc impietas non detrahit bonitati veri.

NOTA

NOTA IIX.

De tertio genere deceptionum Diabolicarum circa artem.

FAbulosissima, nugacissimaque præter rem coacti sumus legere in genere secundo, quasi operose probandum esset, impios quosdam se auri causa Diabolo dedere. Genus tertium incipit pag. 122. continet autem exempla eorum quibus vel *à Diabolo illusum est, vel quibus fortuito operantibus aliquid contigit, quod postea nullo ingenio potuerunt recuperare.* Longa est fabula, eaque ab Ægyptiis magis repetita, quasi obscurum esset Diabolum se rebus humanis immiscere, & ludere polypragmonas. Bene autem res habent quod pag. 128. id tum sua Papistica, tum Aegyptiorum vetustissima Theologia probet. Sic enim si vera Alchymia inde labem trahit, trahet etiam vtraque Theologia. Mendacium autem est quod ibidem scribit *Alchymiam esse principem maleficiorum, præstigiarum, incantationum, vanarum, falsarumque insaniarum.* Si ista est Alchymia, flammis dignus es *Guiberte*, qui eam 40. annos es secutus, à Deo ad Diabolum auersus. Sed quis vnquam tam nefarium & impudens mendacium leget, quin simul mentientem *Guibertum* execretur? De sophistica ex magisteriis chymicis, non arte, sed deceptione ex mala proæresi aliquid donare possis; At nihil neque de vera arte, nec vsu eius syncero, quem Pontifices, Imperatores, Reges, Principes, Philosophiq; magni semper amarunt, & commendarunt. *Ridiculus furor.*

Pag. 124. Quidam visi sunt conuertisse metalla. Id aut præstigiose factum, aut naturaliter. *Nota argumentum.*
Non naturaliter. Præstigiose ergo.

Assumtio probatur: quia si naturaliter contigisset, perpetuo aut fere semper id fuissent assecuti. Hæc ibi, Guiberte male impendisti annos quadraginta. Nondum enim didicisti ratiocinari. Propositio deficit causis. Non enim illæ duæ causæ tantum sunt, sed plures. In humanis sunt natura, ars, fortuna, casus, si *Aristotelem* sequimur. In metaphysicis habemus etiam Deum, angelos bonos, angelos malos. Humanæ distinguuntur in per se, & per accidens causas, quæruntur que tum in vniuersalibus, vt in cœlo, spiritu mundi, elementis generalibus & eorum viribus: tum in specialibus itidem suo ordine constantibus donec perueniatur ad determinatas, singulares, & indiuiduas, principiaque ipsa.

Iam vide num pium sit ad Diabolum referre id quod in natura non videtur causam habere. Lege *Maiolii caniculares.* In illis inuenies *diuino quoque miraculo alicubi metalla esse conuersa, & aurum factum. Præterea non si non natura faceret, Diabolus faceret.*

Est enim etiam artis natura vtentis quædam potestas: est causarum per accidens, quarum multitudo & varietas sciri, & comprehendi non potest. Sic ergo supple tuum connexum: *Si aurum factum est, aut miraculo factum, aut præstigiose: aut natura sola; aut natura cum arte coniuncta, aut cæca & incomprehensibili causarum accidentalium concursu*, in quem secundo incidere videtur impossibilitati proximum esse.

De assumto. Vt vnum ex disiunctis pluribus statuatur non vnum tantum tollendum est, sed & cætera. Non si naturaliter id non factum est neque diuino aliquo, neque artificioso, neque fortuito, sed præstigioso factum est modo.

Probatio assumti arguit tuam infantiam, & in ista tota Physica inscitiam. Naturalia fiunt semper eodem modo, aut ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, si quid prohibeat, aut interueniat per accidens. Si naturaliter fecissent aurum, aut semper, aut plærumque fecissent; nisi scilicet interuenisset accidentium tumultus; vnde apud Aristotelem natura (vanitati subiecta) etiam prauorum & monstrorum autor.

Argumentum habes in obseruatione metallurgorum, quorum libros diligentius lege. Quæ vero vafricies est opus proponere naturæ, & artis simul, & tantum de natura negare? Disce vero etiam Physice loqui. *Quod semper fit, vel plærumque non contingit.* Meritus es Physicam & Dialecticam Alapam. Ego dico operanti in materia mutabili tantam varietatem causarum seu per se, seu per accidens occurrere posse, vt impossibile sit idem semel factum, Secundo assequi, etiamsi putes te nihil nec studii, nec operæ reliquisse. Qui enim scite potes concentum causarum fortuitum? Isaacus Hollandus: Poterit casu aliquo ad artem venire aliquam, vt cæcus fortuito scopum ferit: sed certam artem adipisci & quod semel fecerit iterum, ac tertio facere nunquam poterit, quod imperitis euenit, qui oleo & opera perditis in desperationem incidunt, &c. Est vt quis sic proiiciat ollam, sic misceat colores vitrorum, & alia faciat, vt nunquam postea eodem modo. Cum bismuthum inhærens ferreo cochleari liquare vellem, repente halitu ignis extitit tanta colorum elegantia, & varietas vt admirationi foret. Eam putabam me, vel semper, vel secundo obtinere posse: sed frustra. Vbi sola naturæ quæstio est, inexplicabilis est concurrentium causarum in minus constantibus, seu valde mutabilibus varietas. Quid putas fieri vbi natura, & ars concurrunt, præsertim artifice obliuioso, vel affecto? Num tu inde sequi putas ad Diabolum referendam esse causam? Nimis iniuriose, & diabolice putas.

Iudicium exemplorum.

PAg. 124. *Picus* narrat se *succis & foliis herbarum quarundam ex argento viuo fecisse argentum verum fixum nec potuisse idem assequi secundo.* *Argentum ex hydrargyro per vegetabilia.*

Num ergo *Picus* putabat Diabolum præſtigias feciſſe ? *Guiberto* erat prudentior. Itaque omiſſo calumniatore *Guiberto* qui paucis inſpectis temere pronunciat, potuiſſe fieri dicamus, vt illud argentum viuum non fuerit vulgare, ſed eius generis quod *Mercurium* appellamus, cuius mentionem facit *Matthefius*, & alij metallici. Is liquor etiam figitur in mineris per ſe, ſicut & liquor ferri & æris. Extra mineras procurari poteſt fixio herbis figentibus. Hoc vnum eſt. Deinde aliquis dicat ſi fuerit crudum argentum viuum, potuiſſe amalgama eſſe. Nam natura ſæpe aurum, & argentum cum argento viuo iungit, & hoc ſeparato illa ſola exhibet. Plura non opus eſt addere. Neque enim fortuitorum eſt comprehenſa ſcientia. Iniuſti vero hominis eſt ſtatim ad Diabolum rem referre, vbi cauſæ latent, præſertim ſi operis procurator extra ſuſpicionem eſt cum Diabolo commercij.

Benedictionis præſentia & abſentia in auro & argento faciendo.

Exemplum ſecundum *quindecies facti auri & argenti*, ſed poſtea, ob ingratitudinem, infeliciter tentatæ artis ſyncerius eſt quam vt Diabolo aſſcribatur. Quis enim ignorat ex pijs, illas operas cum benedictione diuina eſſe coniunctas ? Cui gratiæ ob benefacta debentur, an non Deo? Neque enim Diabolo qui malefactorum eſt autor. Cum ingrati & ſuperbi fierent laboratores, Deus benedictionem ſubtraxit, id quod in pluribus metalli fodinis accidiſſe nimis certi ſunt foſſores. Eſa. 1. ℣. 22. *Argentum tuum verſum eſt in ſcoriam, &c.* Sed legatur Matthefius in Sarephtha. Deus terræ maledicit propter peccata inhabitantium. Vide Gen. 3. ℣. 17. cap. 4. 12. Deut. 11. ℣. 28. cap. 28. 23. 24. &c. Quæ in natura fiunt, eaque quoque in arte. Lege & Aggæi 1. ℣. 6. & ſeq. vbi qui *mercedes congregauit, miſit eas in ſacculum pertuſum.*

Aurum ex argento.

Exemplum III. Factum *ex argento aurum* initio multum, poſtea minus ad deſperationem, cum etiam pro argento æs fuiſſet ſumtum. *Argentum eſſe proxima potentia aurum* ſi fixum ſit, multi ſapientes ſibi perſuaſum habent.

Plin. lib. 33. c. 4. In omni auro ineſt argentum, (artifices tamen purum putum promittunt & præſtant.)

Itaque *Cardanus, Claueus* & alij modos tranſmutationis poſuerunt. Argentum fixum eſt aurum album. Vin' vt aurum perficiatur, adde ei animam auri ex auro natiuo extractam, & vna cementa, ſicut ex regulo antimonij per animam Saturni fit plumbum, & æs ex ferro per animam chalcanthinam æris. In omni argento eſt aurum, ſiue in ſeminio, proximaque potentia; ſiue iam perfectum, quod ſegregatur ſuis artificiis. Non eſt itaque Diabolicum ex argento aurum facere.

Primum cogitandum eſt hominem perdidiſſe diuinam benedictionem: Ideo non amplius artem ſucceſſiſſe: 2. aut habuiſſe initio argentum proxima potentia aurum aut auro fœcundum, poſtea non item. 3. Dum varijs adminiculis eſt vſus, in errorem incidiſſe: 4. Cauſarum accidentalium ſyndrome opus non perſtitiſſe. Rem bonam nunquam ad Diabolum retulerim.

Argentum ex cinabari.

Exemplum IV. *Ex cinabari argentum.* Id tot teſtes habet vt pudere debeat vir honeſtus quicquam contradicere. Cur non eſt perpetuum? Num Diabolus ludit? Vbi cauſæ ſunt propiores, non eſt neceſſe ad malum genium diuerti.

1. Dic benedictionem diuinam ob flagitia interdum mutari infelicitate.
2. Diſpoſitionem materiæ non ſemper eſſe eandem.
3. Cum id fiat fere per animam argenti, eam ſe inæqualiter habere, & ſumi ſæpius excoctum, vel ſubæratum pro natiuo puro, ſterile pro fœcundo.
4. Magiſtrum licet ſibi videatur idem opus ſemper ſeruare, tamen in re leuicula exorbitantem aberrare, cum vel calor, vel additamenta, & alia non ſint eadem, ſitque certum in vnico momento mineralium mutationum ſæpe eſſe totum. Subito poteſt ſpiritus fœcundus metallificus affluere diſpoſitæ materiæ; ſed poteſt etiam ſubito, niſi figatur arte diſſipari. Tota artis vis ſæpe in vnico momento eſt. Id autem mobile eſt. Igitur non ſemper reſpondet artificium. Spiritus ſe diſpergit, & modo hic modo ibi hæret. Ita noui qui per tincturam antimonij ex argento aurum, quanquam non perfectum, confectum, & diuenditum diceret, ſed non ſemper reſpondiſſe experimentum propter momenta in virtute principii, quod facile poteſt diſſipari. Omnino mutabilitas materiæ, diſpoſitiones, & occaſiones ſunt innumeræ, vt ſic id quod ſemel atq; iterum contigit, non poſſit deinceps ſimiliter euenire.
5. Ego noui proceſſus admodum varios. Hæc variatio maior eſt in momentis, quorum quædam etiam dicuntur à cœlo regi. Num mirum ſit tranſmutationem non ſemper reſpondere? Hæc Philoſophia differt à ſutoria, veſtiaria, architectonica, & ſimilibus. Pellio ex iiſdem pellibus ſemper poſſit facere eandem veſtem; ſed non metallicus qui etiamſi putet ſe eandem omnino mineram habere, tamen non habet, cum & in vno angulo montium ſit diſpoſitio rerum diuerſa, & diſcurſus ſulphuris animantis varius, ambiguusque.

Argentum ex hydrargyro per gummi.

Exemplum V. Quidam *argentum viuum in optimum argentum quibuſdam gummi vertit.* Ergone id opus fuit Diaboli? Num hic optimum argentum facere poſſit? Malus es Chriſtianus, *Guiberte*, ſi id audes aſſeuerare. An non vides opus fuiſſe, & inartificiale, & fortuitum, quod cuiuis potius accidenti mutabili aſſcribere debebas, quam Diabolo laudem tranſmutationis admirandæ? Si interrogarem ſuperſtitioſum aliquem, diceret factum miraculo ſancti. An neſcis? Si Phyſicum rogarem, corraderet vndiquaque cauſas, materiæque aſſcriberet ſuſceptiuitatem formarum etiam fortuitarum. Tunc ſic forte cucurrit, inquit Empedocles: Si aſtrologum; is horoſcopos, & conſtellationes produceret, cum ſuis influentiis, quæ nunquam redeunt eodem indiuiduo modo. Si Paracelſicum magnetiſten: reſponderet magnetem quendam iſtud fuiſſe operatum, & in Gummatibus fuiſſe vim Gorgoniam lunificam ab aſtrorum confluxu, diſpoſito argento viuo.

Alij

Alij sulphur argentificum gummi istis includerent; vel dicerent mercurium fuisse taliter dispositum ad taliter patiendum: vel fuisse argentum liquidum proxima potentia fixum. Tui impostores quam mira tribuunt radicibus tortis, seminibus, sulphuribus, salibus, atramentis, gummis, resinis crisparum arborum, menstruis fœminarum, & quibus non? Vt te rideam, narro fabulam *Lunariæ syluestris* quam qui falce demeteret expertus sit vim, alij dicunt, aurificam, alij, argentificam habuisse, & falcem transmutasse. Gummata ista à tuis impostoribus dicuntur fuisse sputum Lunæ, vel salamandræ. An possit accidere vt spiritus argentificus in materia mercuriali disposita fiat in lacrymis vegetalium, quærendum est. Fors inuenies aliquid in plantis aureis, & argenteis *Martyris*, & *Campofulgosi* apud *Firmium* in *Hungaria*, & *Matthesium Sarepthæ* scriptorem, *Fabricium*, *Agricolam*, *Kentmannum* & alios. Frustra artificiose disputamus ex fortuito accidente, sicut quidam *de dente aureo pueri Silesii*, qui totum imperium Romanum est ludificatus, & causam præbuit horribilium criminationum *Rulando*, & *Hochstetero*. Habes aliquid etiam de *ossibus gallinaceis*, & *cranio cadaueris apud Albertum Magnum*. Gummi arborum sunt gemmæ vegetabiles. Vt minerales possunt existere lunificæ, ita & vegetabiles, & animales. Credisne? Confer & minoris mundi conditionem cum maiore. Omnia potius dices quam Diabolo honorem tribuas, si sis pius & deuotus erga Deum.

Fabula de Lunaria.

Exempl. VI. Theobaldi Hoghelandęi, qui rem expertus est *in auro & argento viuo vulgi mire accidentibus conspirantibus primum, sed postea repetito opere non redeuntibus.*

Hoghelandæi experimentum in Hydrargyro. Pag. 127. 128. 129. 130.

Prolixe repetit narrationem *Guibertus*. Quid inde? Num illusit ipsi Diabolus? Qui sic iudicat, fateatur se in tota natura minerali hospitem, & artis aurificæ plane inscium esse. Quis non videt ista quæ tentauit ad literam, conficta esse, & non plus artis sapientum habere, quam illa quæ *Bernhardus Comes* de Guiberti similibus ineptis laborantibus recenset? Experire in sale, sulphure, chalcantho, argento viuo, & similibus aliquo cum studio: Experire in antimonio, plumbo, bismutho, &c. Imo & in vrina humana, diluto salis ammoniaci, & similibus: videbis eadem: verum non vera, sed verorum simulacra, eaque plane fortuita, & accidentaria. Interim quia nonnulla causa subfuit, agnosce spiritus quosdam analogos metallicis, qui in corpore quomodocunque astipulante, tales apparuerunt, nec fixi potuerunt esse, vti nec corpora ipsa, excepto auro, quod in mercurio crudo nihil aliud passum videtur nisi amalgamationem, excepto si quo ingenio fuit aptius præparatum. Nam tunc vires differunt, vt & apparentiæ. Quod adhibuit *varium argentum viuum*, tyronum auiditate fecit. Quandiu imparatum, & non in aquam Philosophicam mutatum accepit, tamdiu est lusus. Num hinc sequitur Diaboli deceptio? Non; Sed artis ignorantia, & puerilis error in materiæ apparatu, seu potius simplicitas quædam. Potuit ipsum admonere breuitas, & præcipitantia colorum. Neque enim triduo iris apparet. Quod scribit argenti viui vbique eandem naturam esse, de crudi, & solitarii essentia dederim: non de qualitatibus. Aliter se habet mercurius Philosophorum, qui est aqua: aliter affectus est mercurius metallicus in sua minera iam sulphuris sui vim, & salem expertus. Non potes dicere quod Diabolus subiecerit Hoghelandæo aurum, vel argentum. Nam ars plane non respondit exceptis fallacibus signis, iisque communibus; Ἀτυχεῖν, & in materia aliena imperite laborare, num est opus Diaboli? *Guibertus* ergo per 50. & amplius annos à Diabolo fuit vexatus. Da gloriam Deo, *Guiberte*, & dic non datum fuisse *Hoghelandæo*, & sociis verum magisterium. Ideo abstinere debuerunt, & id agere quod ipsorum erat, τὰ ἴδια πράττειν. Ars ista non est quorumuis, sed eorum quibus Deus talem dat gratiam. Simile pro eodem accipere non semper est ludentis cacodæmonis, cum & *Plato* docuerit sensus naturaliter decipi posse, & *Aristoteles* opinionem vim veritati facere. Voluit *Theobaldus*, & putauit sibi id licere, quia Physicę gnarus: sed Deus aliter sensit. Hic bona sua dispensat quibus ipse vult, non qui volunt ipsi. Non est volentis, aut currentis, sed Dei miserentis, qui cum non omnibus conferat calceariam, num debeat sapientiam chymicam sic prostituere. Notanda tamen est potentia aliqua naturæ in isto facto, & quod mercurius auro cognatus in id etiam vim aliquam tentauerit exercere.

Exempl. VII. pag. 130. *Carterij amicus semel aurum effecit*, quod frequenter tentatum nunquam secundo respondit.

Ergone illusus fuit à Diabolo? Parce Dei honori. Ex superioribus repete causarum multiplicitatem. Quære 1. quo indicio fuerit verum aurum? Fors aurichalcum erat, quod memini quosdã consecutos esse. 2. Qua vsus est materia? Actune an potentia proxima in ea erat aurum? 3. Num omnia etiam momenta, & puncta operis fuerunt eadem? Num eadem dispositio materiæ? Solent, qui semel rem assecuti sunt, postea longe studiosius singula peragere. Sed interim res maximi momenti sua cura perdunt *Canis festinans catulos cæcos parit*. Dic quæso cur in primo vere aura rigida in eadem vinea adurit hoc illud folium, perditq; hanc illam vitem, at nec omnia folia, nec omnes vites; nec totas? An non *quia spiritus se diuerse accommodat & alia in diuerse dispositis efficit*? Imitare tu hoc studio tuo, & vide num similia sis consecuturus. Experire saltem in fumo metallico. Ne pictoribus quidem semper omnia redeunt eadem; nec hortulanis. Vera methodo caruit Carterius.

Aurum à Carterio effectum.

Spiritus sulphureus & aurificus facile potest perire, aut materiam indispositam inuenire.

Exemplum IIX. pag. 130. probus *pharmacopola Perusinus*, & honestus, qui etiam superiorum vires iungeret imis, voluit *cinabrium* facere. Id autem solet ex *sulphure* & argento viuo confilari: quidam addunt *antimonium* & alia. Ecce tibi *argentum retulit optimum pro cinabari*. Indicauit vir catus potentiam quandam esse in ea materia. Nam constat ex *sulphure* patre, & *argento viuo* matre *sale metallifico* prægnantibus. Num hoc iudicium ineptum? Non est; si genus interminatum spectes. At singularis determinatio vix semel apparuit. Ergo tantum semel factum argentum est. Si cætera

Argentum pro cinabari.

 fuissent

fuiſſent paria, etiam effectus par fuiſſet. Sed vt dixi in re mutabili plurima eueniunt in quibus exigua ἑσπὴ ſæpe ſummas habet vires. Non ſtatim Diabolus producendus eſt, quem vir probus ſolet à ſe precibus abigere.

Aurum Iacobi Pagani.

Exempl IX. Ante annos 45. *Guibertus Iacobum Paganum in ciuitate Caſtelli nouit.* Is operibus chymicis dando operam lapidis quandam materiam coxit igne debito, ſuccedentibus ad votum omnibus. Peruenit ad albedinem, rubedinem, & proiectionem qua aurum factum. Interrupto opere materia perit.

Inſtauratur fruſtra. Hoc credam an non? Mendaciſſimus Guibertus omnia ad ſuum ſenſum immutat vt artem damnet. Deinde narratio ipſa per ſe eſt ridicula, & abſurda. Quomodo quæſo translato vaſe potuit perire aurificus puluis, qui iam ſpecimen aurificii exhibuerat? Quid opus erat in vitro ſeruare iam fine ſuo perfectam medicinam? Si continebat lapidis materiam, non lapidem iam tingentem. Periit caſu mirabili vaſe rupto. Mirabilius tantam rem non diligentius cuſtoditam. Tandem vt vt res ſit, *cōfectus tamē lapis eſt & aurum factum.* Hęc artis eſt gloria ſumma. Quid amplius quæris? Niſi luſus Diaboli fuiſſet, inquis, potuit reparari. Potuit inquam. Ita enim *quater Bernhardus* multiplicationis ignarus fecit. At iſte *Typhernas* non potuit. Accidentis fallacia eſt inquam. Si Diabolus voluiſſet eum ludere, non fuiſſet ad finem peruenire. Inuidet enim ille ſemper gloriæ Dei ex creaturis. *At finem vidit.* Cur igitur non repetiit? Aberrauit in eo, quod vel minimum apparuit cum eſſet momenti maximi, nec benedictionem diuinam exorauit. Eodem modo magnates ſucceſſum non experiuntur, cum tamen tot ſpeciminibus abundent, vt non poſſint negare artem. Do exemplum. *Quidam fecit medicamentum excellens non huius, ſed alterius rei ſtudio.* Ad finem non potuit peruenire. Materiam ad medicandum adhibuit quam feliciſſime. Conſumta eodem, vt videbatur, artificio pariter efficacem ſtuduit reddere. Sed nunquam potuit. Num eum Diabolus decipiebat? Imo perſuaſio propria, & accidentium inexplicabilis multitudo in re mutabili. Quam facile euaneſcit ſpiritus metallificus, fœcundus, medicamentoſus?

Guiberti hiſtoria contra Guibertum.

Auri augmētum.

Exempl. X. Nobiles experimento facili per aurificem adminiſtrato experti ſunt *augmentum auri aliquoties cum, & ſine lucro.* Tandem ſibi illuſum à Diabolo ſenſerunt. Crediderim vera dici ſi *Guibertus* probare poſſet *verum aurum* per iſtam augmentationem factum fuiſſe. Interim donec hoc probet, ſubſiſtendum, & dicendum nihil ad rem facere. Non enim quæſtio eſt de augmento auri, quod poteſt & ſophiſticum eſſe, vt in eo quod dicitur pars cum parte, & eo quod *Suchthenius* ex Antimonio auctum dicit, &c. Aliis eſt Ein Einbringen per antimonium: Baccho reclamat, & vocat Ein Außbringen ſeparationem. Sed de tranſmutatione ex non auro per tincturam aurificam. Diaboli fuiſſe illuſionem ſophiſticam facile conceſſerim. Sed ea nihil ad rhombum. Fatuum iudicium ſubiicitur. *Si naturæ fuiſſent effectus, non tam raro accidiſſent.* At ô ſtulte etiam in natura non ſemper aurum renaſcitur; Et hic agitur de arte, & natura ſimul.

P. 123 133. Stultum iudicium Guiberti.

Pag. 113. Diabolo deditus ſacerdos Guiberti familiaris.

Exempl. XI. *Salinas ſacerdos Hiſpanus commercio cum Diabolo inito ſophiſticum aurum ſæpe ex ære fecit: ſemel argentum.* Id poſtea nunquam donec à Diabolo ſtrangulatus periit, eſt conſecutus. Nota hic primum quod iſte Diabolicus Magus *Guiberti familiaris* vocetur. Bellum habuiſti ſocium, *Guiberte,* Romæ Deinde diſſimile hoc exemplum eſt hactenus enarratis. Nam cum de vero auro quæſtio ſit, quid ad id ſophiſticum? Quis negat Diabolum ſophiſtam eſſe? Tertio ſemel argentum ex ære factum. Non factum, inquam, ſed à Diabolo fure permutatum. Nihil is nec poteſt nec vult facere, ſi verum fuit argentum, furto aliis ſublatum fuit.

Ferrum in æs.

Exemplum XII. Romæ ſeruus *Guiberti Claudius Ripettus Flander* materialibus quibuſdam in cochleari ferreo fuſis vertit id pro parte in æs OPTIMVM. *At* id nunquam poſtea conſequi ſecundo potuit. Hic tuam ſtultitiam prodis *Guiberte.* Non Diaboli iſta fuit eluſio, ſed artis inſcitia. Fortuito operanti poteſtas naturæ atramentoſæ ſe homini oſtendit in materia diſpoſita: *At* cuius occaſio in paruis momentis ſita non rediit ſimiliter. In Bohemia, & Germania & alibi locorum ſemper ex ferro cuprum conficitur, ſi quis arte recte vtatur, ſi non ſuccedit, in laborante, materia, vel adminiculis culpa eſt potius quam in Diabolo. Seruetur autem & hic Deo honos ſuus, qui bona ſua labore iuſto vendit, & benedicit rogantibus. Notetur hæc hiſtoria contra calumniatorem *Guibertum* qui hic fatetur *ferrum in æs optimum tranſiſſe medicaminibus.* Errat autem quod Diabolo aſcribat id quod eſt Dei, artis, & naturæ.

Nota bene argentum ex hydrargyro per ſales.

Exemplum XIII. *Guiberti* proprium eſt. Dicit pag. 133. ſe ſibi viſum eſſe Romæ an. 1570. (iam ſunt anni 45) feciſſe *argentum ex argento viuo, idq; ſalibus quibuſdam:* Repetitum id poſtea fruſtra laborum & ſumtuum fuiſſe cauſam Notate ex hac hiſtoria.

1. Fatetur ſe iſtis vanitatibus (quales recenſuit) operam dediſſe. Quando ergo veram ſcientiam didicit, & in vero opere fuit? Nunquam. Et tamen homo veſanus audet veram Philoſophiā argumento ſuarum vanitatum refutare?

2. Factum id antequam Alchymię vanitas ipſi innotuit. Non mirum ergo nihil profeciſſe hominem vanitatib. iactatum. Cur non naturam adibas, & veros Philoſophos, qui non vanitates, ſed principia ſcientifica tibi dixiſſent?

3. *Viſus eſt ſibi ex argento viuo verum argentum feciſſe.* Opinio illa potuit tolli homini per principia ſcientifica, & examina artificii. Quia vero addit id factum *illegitima materia,* tantum credo quantum mendaci.

Sales tranſmutatorii qui ſunt animatiui. Chymici etiam calcis fluxiles ſic vocant.

4. Fecit quibuſdam ſalibus. Quibus? *Myſticis,* an popularibus? *Sales noſtræ Philoſophiæ ſunt myſtici,* vnde & ipſa aliquando *Halchymia* vocatur, & regula eſt: *Ex metallis facite ſales ſuauiter ad album & rubrum. Illi ſales incerati fluunt in igni ſine fumo, & vertunt diſpoſita in id metallum cuius fuerunt.* Talibus non potuit vſus eſſe Guibertus. Nihil enim de vera arte ſciuit.

5. Miſerum

5. Miserum Dæmonem. Cogitur n. stultitias fatuorum in se recipere. Quod nec ingenio, nec arte potuit effectum reddere, Diabolo aliquis asscripserit. At *Guibertus* Diabolo non infelicitatem tribuit, sed argenti ex argento viuo conflaturam, quam postea isto suo *Deo* irato non potuit amplius obtinere, atq; ita pœnas dedit offensi. Si Deus nos abstrahit à quibusdam, quæ scit nobis obfutura potius quam profutura, huius est, non Diaboli effectus. Si tibi, *Guiberte*, Deus dedisset artem, quanta millia millionum in delendos aduersarios contulisses? Sed tu eras indignus tanto bono. Finem n. non bonum tibi proponebas.

Exempl. XIV. *Ioannes B Porta cum suo famulo buffonem coegit sorbere argentum viuum. Cõbusto buffone argentum viuum fixum collegit. Id argentum purissimum apparuit ex mercurio conuersum, sed non plus semel.* Modus dicitur descriptus esse à Porta lib. 3. Mag. nat. c. 13. vbi ænigma *Phœbi & Pythonis*. Extat in Magia naturali edita an. Ch. 1563. Coloniæ, & inscripta *Philippo Regi Catholico*. *Python* (Buffo) venenatissimus ollæ includitur. Admittitur Phœbus seu calor, quo maceratus ille paulatim venenum expirat, euomitq;. Affunditur argentum viuum pro imbre. Id ligurire dicitur. Inde ignis Phœbi sufficitur dum conficiatur & comburatur buffo relicto argento viuo coagulato. Addit *Porta paucis id contingere, & se in serijs lusisse.* Quod ergo *Guiberto* ab ipso *Porta & Pizzimentio* discipulo dictum est factum fuisse argentum ex hydrargyro, tam est fabulosum quam non aliud ex omnibus *Guiberti* figmentis. *Pugna Phœbi & Pythonis* in arte sapientum longe est alia. Serpens noster est lapideus vt vocat frater *Basilius Valentinus*, nempe *mercurius sublimatus studio maximo*. Eum conficit Phœbus non vno modo. Nam & extra magisterium perfectum solo suo liquore, & igni sublimationis artificiosæ occiditur. Idem fit destillatione in liquorem gummosum qui præcipitatur spiritu nitri, &c.

Nota mirificum I.B. Porta aurificium. Aenigma Porta de Phœbo & Pythone.

Serpens seu Basiliscus sapientum.

An non autem bestia *buffo* vim habeat argentificam? Tribuunt eandem *Salamandra* quoque. Non inquam. Itaq; ista in fabulis maneant. Non si concresceret vi aliqua sulphurea (qualis ferro inest cuius liquore facilime cogitur) in argentum mutaretur. Id ergo aliqui perficere tentant herbis & alijs. Vide Mizaldum cent. 5. sect. 95. & chymica nostra fixatoria. Inde vero non sequitur argentum. *Guibertum* tanquam coruum hiantem *delusit & Porta, & famulus*. Viderunt n. hominem esse bliteum, & plumbeum, nec Porta postea repetiuit artificium in alijs operibus.

Item cent. 9. sect. 91.

Quid opus fuit elusore Sathana, cum tam facile sibi pateretur ab impostoribus, vel saltem lusoribus famulis persuaderi *Guibertus*? Sed nec lusit *I. B. Portam*, qui probe sciuit coagulatum hydrargyrum argenti speciem habere, sed argentum non esse. Ideo & pugnam suam præmonitione clausit. Quod autem adhuc idem *Porta* non spernit magisterium lapidis, sed in eo elaborat, id in tanta senectute non auri studio facere putandus est, sed medicinæ, & cupiditate scientiæ, quam magni facit, tanto sapientior stulto calumniatore *Guiberto*. An nõ melius erat etiam in vltima senecta discere & experiri quam ab alijs inuenta & comprobata contemnere, conuitijs proscindere, irridere, calumniari, & ad Diabolum referre? Ego laudo *Io. B. Portam*, qui proculdubio adiutus meis elucidationibus fundamenta artis & naturæ acutius videt quam vnquam alio tempore.

Exempl. XV. ex *Hoghelandæo*. Iucundum nobis lusum hic ludis vetula loquax *Guiberte*. Hoghelandæus de magisterij facilitate, quam sibi quidam fingunt, agens scribit etiam *rusticos & mulierculas imperitas de arcano Philosophorum garrire, experimenta captare*, & sibi policeri eam fortunam quam ne doctissimi quidem nisi à datore Deo, sibi ausint sperare: quod quædam dicta Philosophorum id videantur asseuerare. Recitat fabulam *de tubo plumbeo subterraneo vi herbarum crematarum in aurum conuerso.*

Guibertus ridicule deceptus.

Ex plumbo aurum per herbas.

Fabulam narrari, vox FABVLA margini adiecta indicat: Item hæc in fine: *Profecto isti qui tam otiose fabulantur, non ita facile mendacijs & imposturis falsissimorum hominum credidissent.* Hæc ibi. Quid noster *Guibertus*? Nondum forte detersa oculis nebula nocturna, aut hesterno villo decocto (nisi putandum sit quod vt Libauij, ita Hoghelandæi latinitatem non intelligat, quia habitat in eo Galliæ angulo *in quo NIHIL laudabilium studiorum est inuenire,*) in librum Theobaldi inspexit, & legit. Quid quæso? Mirabile quiddam. Ecquid illud? Ausculta; dicam paucis, licet ipse, vt par erat *crepitaculum Lotharingicum, & vetulam garrulam facere*, verbose narret, & serio admodum ob id *Hoghelandæo* succenseat. *Quis non miretur*, inquit, *tam magnum chymistam ASSERENTEM id euenisse virtute NON DVBIA herbæ alicuius inter alias confusæ?*

Pag. 138.

Eja vero Guiberte. Idne asseruit *Evvaldus* iste? Ego non video asserentem, sed fabulam narrantem. Tune habebas maiora & longiora perspicilia? Imo auriculas asini. Vt appareat te ad calumniandum, & mentiendum procliuem esse, fingis materiam. Cum in Bohemia agerem iuuenis quidam referebat de *Lunaria agresti*, quod cum eam rusticus in pileo pro crista gestaret, forte in catinum excoctionis æris delapsa, totum æs mutasset in aurum flauum. Aderat ludio, qui rem confirmabat acroamate eiusdem fecis. Se enim audisse dicebat quendam inscium inter alias herbas falce fœniseca demetentem eandem falcem auream reportasse. Hæc inter iocos & fabulas prolata tune putes serio affirmari? ô te caput sandalio Thaidis demulcendum, & Germano aceto perfundendum, ni velis à calonibus permingi. Ad pauca rem contrahamus:

Aurum ex plumbo combustis super eo herbis factum, aut non dubia herbæ vi euasit, vt Hoghelandæi fabula habet; aut *astutia dæmonis deceptoris, vt corrector fabulantium Guibertus sentit. Non illud. Hoc ergo:* quod etiam iudicio ipsius Hoghelandæi roboratur, qui scribit credi *par esse se & socium arte dæmonum ludificatum esse.*

Num ergo iam *Guiberti* Diabolus causam euicit, vt pateat hunc ipsum effecisse vt veris auri, & argenti confectionibus nunquam postea similiter recursuris, luderentur chymistę, & præter nummorum perditionem etiam famæ, laboris, temporisque iacturam facerent?

Nihil inquam firmi est ex insufficiente enumeratione causarum. *Primum* fabulosi experi-

menti frustra causa quæritur, *cum rei non existentis nulla esse poßit, nisi potentia.* Deinde si verum fuisset aurum, non tamen necesse fuisset Diabolum lusisse homines, nisi opinione praua suggesta. Nam aurum istud aliis de causis extitisset. Sed & de opinione praua videamus. Plærique putant quicquid boni vel mali homines faciunt, id esse vel à Deo boni principio, vel à Diabolo, principio mali, atque ita fere idem dicunt quod *Manichæi.* Verum si inquirimus, Deus est qui & bonum mittit, & malum pœnæ malis ingerit, prætereaque errores, & mala culpæ permittit 1. Ioh. 1. ℣. 8. si dixerimus peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. Alibi seducunt mala colloquia, mali socii, mali Prophetæ, peccatum Gal. 6. ℣. 3. Idem seipsum seducit praua sui æstimatione. Ita Iacob. 1. ℣. 22. 26. Non ergo solus Diabolus est seductor. Nulla vis principij est in Diabolo. Si homines male opinantur de re aliqua, & errant, non seducuntur à Diabolo semper, sed ipsi sua imbecillitate, inscitia, imperitia, ignauia, &c. *Hoghelandæus* non habet quod Diabolo asscribat in suo facto. Sciuit enim in debita materia laborandum fuisse secundum scientiam & experientiam. Id non fecit, imo falsę suæ opinioni tantum tribuit, vt putauerit eam esse optimam, nec extare, qui meliorem docere possit. Deus siuit hominem ferri suis cogitationibus, & erroribus exagitari. Si insuper ipse laborator etiam Diabolum admisit, quod de pio & deuoto homine, non pręsumas, sane faber suæ fortunæ fuit.

Hoc modo paulo post & *Guibertus* omisso dæmone corrigit *Hoghelandæum.* Vult enim p. 136. ipsum scire debuisse *omnes minus insanientes Chymistas cum Gebro suo fateri vnicam solam esse medicinam quæ à metallis vilioribus omnem corruptionem tollat, vegetabilia, & animalia damnare: Licet enim argenti viui fluxibilitas succis quibusdam herbarum sistatur, & color perfectorum ei inducatur, tamen ea tantum extrinsecus agere, nec alte penetrare.* Hæc *Guibertus*, qui tamen mox ad Diaboli causam, *vt sus ad lutum, & canis ad vomitum*, redit, & nec in illa quoque ratione commode, periteq; loqui potest. Et quid intelligeret ruditissimus omnium, cum in furnulis dæmoniacorum suorum impostorum nihil sanius inuenerit? *Ex Hoghelandæo Hoghelandæum* sic coarguerit.

Hoghelandæa principia contra Guibertum solida.

I. *Poßibilem esse transmutationem metallorum in substantia, non eget demonstratione:* Quia ipsa experientia fidem facit. Prosyllog. oculati testes vbique fere terrarum id confirmant; Grauissimi autores asseuerant: Item naturalibus aquis, & artificio *æs fit ex ferro*, vt & *ex cinabari argentum.*

Æs ex ferro arte & natura.

II. In Gallia, Anglia, Germania, Bohemia, Belgio, SVPERSVNT (editus est liber Theobaldi an. 1594.) *qui suis manibus puluere quodam minimæ quantitatis, quem tamen ab aliis præparatum acceperunt, in argentum viuum igne excalefactum coniecto, Argentum inde, vel aurum* OMNI *examini subijciendum retulere.* Hinc sequitur historia *Taruisini* pharmacopolę, & testimonium *Cornelij Agrippæ, Iohannisq; Andreæ I.C. de Arnoldo.*

III. *A* maiore: Vegetalia & animalia longius distantia temperamentis permutantur: Magis mineralia sibi affiniora.

Nota Guiberte.

IV. *Si in iudicijs capitalibus duobus vel tribus testibus credendum, magis in arte chemia conuicta 1. rationibus 2. similitudinibus. 3. exemplis. 4. testibus innumerabilibus*, quorum scripta fide dignissima prostant.

V. Non est viris magnis detrahendum, & sciolis stultis (qualis *Guibertus*) credendum, quia *illi magno iudicio ratione & experientia artem firmant, hi peruersa opinione eam cauillantur.*

VI. *A*duocatur diuersarum gentium *consensus communis.* Artem enim *libris sapientum* comprehensam *omnes verißimam esse docent.* (Culinarius & caminarius sufflo Guibertus quid ad hos? Culeum meruit.)

VII. Obiectio: Ex infinitis chymicis nullus est qui finem assequatur. Resp. *De populariter laborantibus verum est.* Neque enim quisquam, vt nec *Guibertus* olim, debitam materiam tractat. *Auicenna: Qui accipit quod debet, & miscet, & operatur sicut debet, procedit inde quod debet procedere.* Plæriq; sunt indocti *ne latinitatem quidem* intelligentes, vt taceam parabolas sapientum. Exemplo est *Nicolaus Guibertus suo iudicio magnus, malus, piscis.*

IIX. *Si neganda sunt quæ rarißime, aut nunquam videre alicui contingit, multas sacras historias nega: multas etiam profanas.* Frustra Philosophi, & medici de naturę & morborum miraculis scribunt, si calumniæ improborum locum habent.

IX. Cum *Augustino* seminariæ rationes rebus mistis tribui debent, vnde occasione data fit hoc ex hoc. Ita *Marsilij* sententia de spiritu in mistis se multiplicante solida est.

X. Istis qui non mouentur rem ad Diabolum referunt: (vt *Guibertus.*) Quidam ne visis quidam experimentis acquiescunt. *Arti contradicitur ab his qui nihil in ea olfecerunt, nec libros artificum, nisi raptim perlegerunt. Nemo magisterium lapidis vnquam negauit, qui fuit sapiens.* Quibus impositum est, ii (pessime) artem potius quam impostorem damnant.

Intentio Philosophorum.

XI. Philosophorum huius artis intentio est *virtutem quandam mineralem è purißimo auri, argentiq; semine artificialiter, natura tamen beneficio, in forma subtilißimi pulueris albi vel rubei* (illius, ratione argenti: huius ratione auri) *producere, qui propagari poßit in infinitum, & potestatem habeat argentum viuũ, & vilia metalla, impuraq; momento penetrandi, mundandi, & ad perfectiorem statum auri, vel argenti perducendi: corpusq; humanum conseruandi integrum & instaurandi labefactatum.*

XII. Lapis est donum Dei à quo datur cui is vult, nec cuilibet factu facilis. *Omnis sapientia à Deo.*

XIII. *Simile gignit simile.* Combustibile nihil reddit alterum incombustibile in naturalibus.

Hęc & multa alia, *Guiberte*, si ab *Hoghelandæo* didicisses, aut si putasses falsa esse, veris rationibus refutasses, abstinuisses à Diabolo, & diabolicis in artem calumniis. In tuis exemplis vix *vnica mentio est medicinæ transmutatoriæ*, sed quam stulta narratione labefactas, nec indicas particularis fuerit, an vniuer-

vniuersalis. Cætera omnia partim sunt tuæ fecis, hoc est, nebulonum, & bipedum nequissimorum, quos es secutus; partim causas alias habent.

Pag. 137. scribis *omnia profluere vel à magorum præstigijs, vel ab ipso dæmone.* Male didicisti distinguere. Vtrumq; genus est eiusdem architecti. *At* tu tam turpiter hactenus, & impudenter mentitus es, vt tibi nullus vir honestus debeat credere, aut si credit, fiat tui similis nequam. Oportet te cum Diabolo aliquot modios salis comedisse, quia scis tam bene eius facta. Obiectio.

Qui credit Guiberto contra chymiam Nequam est ipsius similis.

Magica & præstigiosa sunt species vacuæ rebus.

Quæ isti hactenus memorati fecerunt, fuerunt res ipsæ. Non ergo sunt à magis, sed natura.

Respondens *Guibertus* Diabolo laruam *furis* inducit quasi ex alieno subtractum aurum furtim subiecisset, & suppositititium dederit. At inquam in superioribus non opus erat tali fure. Nam ipsi impostores scribebantur *Res supponere*, vt *Bragadinus, Schvvertzerus, Honauerus, Millenfelsius*, & alij Germanis notiores, quam Gallis, & Italis, excepto, quod aliqui puluere alieno tinxerunt aliquando, vt *Millenfelsius*. Is enim hoc præstitisse narratur in Wirtembergio, cumq; consumsisset puluerem *Michaelem Sedinvogium* simili arte voluit spoliare, sed frustra. Tale quid narratum est de *fratre Kellei* & alijs. *Theobaldus* scribit auditu se percepisse *Italum monachum* parato lapide ex Italico claustro intrasse Germaniam; sed in sylua occisum à duobus insidiatoribus illis puluerem reliquisse, quod factum sit sua ætate. Num ex illis erat *Millenfelsius* vnus, & alter *Hinterhöffer*, qui Lipsiæ aurum fecisse ferebatur, cum artis esset imperitissimus? *Paracelsum* aiunt à magistris suis tincturam accepisse. A Diabolo qui acceperit, nulla est historia, sed potius contrarium vt est apud *Bodinum* lib. 3. dæmon. c. 3. vide & quę de Thesauris aperiendis notata sunt. Raro cacodęmon homini, quem secum miserrimum esse cupit, aliquid secularium bonorum confert, vt & ipse Guibertus narrat. Hactenus *Guiberti* interitus Alchymiæ, qui potuit non conuenire nostræ, quæ, Deo gloria, viuit, lætatur, supplicat, ouat, & triumphat; Sed fictæ & impostoriæ Guiberti. Nostra vt palma floret: Guibertinus furor misere periit. Typographus & alia promittit eius opera, vti & ipse nugator. Sed si sapit magistratus cohibebit à talium editione hominem nec scribere recte, nec loqui scientem: Typographum autem qui sceleratam inuectiuam suo prelo publicauit pro merito puniet.

Kyberth hat gute Kundschafft mit dem Zabulo. Vide & Crollium.

De his qui ab aliis accepto lapide aurum fecerunt.

Finis responsionis ad Interitum Alchymiæ Guiberti.

EX PRO-

EX PROCESSIBVS BARNAVDI.

ARS TOTA.

1. RECIPE 2. in nomine Domini 3. Aes nostrum, quod cum 4. AQVILIS NOVEM 5. coniunge, & 6. tere, vt 7. totaliter spirituale fiat sine residentia 8. fecum, 9. vasique suo impone: 10. in furnum loca vt eidem 11. immobiliter adhæreat, 12. nigredoque putrefactionis apparebit, 13. quæ diutius dominabitur. Post vero nigredinem, 14. quicunque color apparebit laudabilis est 15. Sine intermissione rege, 16. coque, & 17. opus mulierum fac, 18. vsque quo incipiat germinare in viridi colore, 19. animamque euolantem 20. mediante spiritu 21. redde 22. corpori suo à quo primo exiuit, vt coniungatur eidem in 23. albissimo colore: 24 coniuncta infrigidetur. 25. Iam habes perfectum lapidem, IGNEM non timentem, nec aerem, 26. quem informatum & fixum fermenta 27. vtrinque deducendo fixum in volatile, & volatile in fixum. 28. Rege igitur eundem 29. tam diu quo vsque incineretur, & rubescat, habeatque colorem sanguinis combusti, vel Draconis, seu aloes, vel epatis. 30. Et proijce ipsum super corpus cuius generationem vis habere, hocque proijce super corpora alia imperfecta.

Corpus ergo in opere nostro debet fieri spiritus per modum dissolutionis, & spiritus viceuersa corpus per modum coagulationis, quo corpus ex potestate spiritus acquirat sibi fluxibilitatem, & spiritus ex corporis potestate acquirat sibi fixionem, & in hoc est perfectio artis. SOLVE: Coagula: & Tinge; & habebis quod optas. Spiritum animam, corpus habet lapis noster, NON LAPIS: quem si dissoluas, dissoluitur: si coagulas, coagulatur: Si volare facis, volat. Est autem volatilis, albus, concauus, falsus, pilis carens, quem nemo sua lingua tangere potest: quem si aquam dixeris esse, verum dicis: Si dixeris aquam non esse, mentieris. In opere Philosophico coniungitur spiritus mineralis crudus tanquam aqua cum corpore suo, ipsum prima decoctione soluendo. Tunc REBIS vocatur.

Expositio cuiusdam anonymi.

I. Recipe ex minera metallica, vbi natura res præparauit. Nihil enim ingreditur magisterium nisi metallicum.

2. In nomine Domini. Quicquid enim incipis, in nomine Domini incipere debes vt feliciter cedat, & sine ludibrio malorum geniorum. Oratorium hoc est. Sequitur laboratorium. *Colos.3.17.*

3. Æs nostrum est Saturnus, & plumbum Philosophorum, hoc est, antimonium. Ita enim habent versus: Artus est hominis quem sex tenuere figurę (Lumbus:) Cu P si addideris (plumbus) S in m bene vertere si scis (plumbum) Hoc æs est nostrum, constansque aqua Philosophorum.

4. Aquilæ nouem sunt argentum viuum nouem vicibus sublimatum ita vt totum sit homogeneum & purum. Aquila enim regia illa auis, quanquam alias sit sal ammoniacus cum sale populari sublimatus, & fixus, qui etiam ad particulare opus eligitur figendo eum intra calcem, &c. tamen hic est mercurius, in quo est quicquid quærunt sapientes.

5. Coniungere est contritum vtrunque vna sublimare, vt vna fiat essentia, simulque per modos sublimandi figere.

6. Terere est dissoluere per destillationem in aquam mercurialem ab elementari humiditate priuatam, totamque homogeneam, summe depuratam, & rectificatam.

7. Vt totaliter spirituale fiat, primum consequeris sublimatione; deinde destillatione & circulatione.

8. Feces si quæ sidunt in vitro seu destillatorio, seu circulatorio semper tolluntur, donec nihil amplius heterogenei videatur, quod solet esse nigrum. In sublimatione feces sunt multæ cum totum sublimatum scandit sine capite mortuo, relicto puro vitro.

9. Imponitur cucurbitulæ, seu Phiolæ quæ inter cineres locatur ita vt sursum bene clausa emineat ad calorem explorandum, & colores inspiciendos.

10. Furnus est Athanor, stufa sicca, vbi calor à testudine reuerberet, nec vas immediate tangat.

11. Immobiliter adhæret furno per tripodem arcanorum, & catinum cinerarium: & nota ibi relinquendum esse vsque ad finem.

12. Nigre-

12. Nigredo putrefactionis est primus color essentialis, qui emergit calore modico agente in humidum.

13. Ea durat dies circiter nonaginta in principio. Minus autem diuturna est in repetitione operationum.

14. Colores succedunt nigredini cinereus in prima operatione; candidus in secunda, quem antecedit cauda pauonis, cum iam calor auctus agit in siccum. Vbi nigredo non pręcedit, nullus color est legitimus.

15. Regendus tunc ignis est continuo.

16. Id coctioni & assationi comparatur.

17. Quod eum soleant facere mulieres, harum opus dicitur. Neque enim aliud quid necessarium est quam in furno Acediæ ignem gradatim adhibere, nec committere vt opus frigescat.

18. Incipit germinare in colore viridi, qui non ex aspectu dicitur, sed ex plantarum germinatione cui coniuncta est viriditas. Incipit ergo vegetari.

19. Anima euolat ex corpore cum spiritus tincturam inuisibilem eleuat ad superficiem vitri. Portat eam ventus in suo ventre.

20. Ideo dicitur mediante spiritu.

21. Cum autem euolare, & per clausum exacte vitrum euadere nequeat, redit in suum corpus & ab eo resorbetur, vnaque figitur.

22. Id est corpus ex aqua coagulatum. Primo n. fuit aqua. Calore secundi gradus spiritus sublimatur cū anima, seu tinctura quam antimonium habuit: Spiritus autem est mercurialis: anima est sulphurea. Quod corpus dicitur, pro sale est, ex quo primum spiritus exiuit.

23. Cum reuersus est spiritus cum anima in corpus, materia fit niuea, calore auctiore.

24. Ita facta est coniunctio & fixio constans, & opus finitur refrigescere.

25. Elixyris hæc est communis materia, hermaphroditica, pariter affecta ad rubeum, & ad album: Et quia fixa est, nec in igni detrimentum capit, nec in aere liquescit, vt alias sales. Ideo & gradus ignis iam est liberior, fortiorq; vt probe figatur lapis.

26. Fixus & perfecta albedine dotatus fermentandus, vt ex generalitate, seu communitate ad certi metalli speciem astringatur. Sicut fermentum massam in sui naturam vertit, ita & materiam hanc metallum perfectum naturale. Non enim est aliud fermentum nisi perfectum ad quod tendit etiam artis finis.

27. Fermentatio sic fit vt fixum fiat volatile, & volatile fixum, soluatur igitur elixyr sua aqua; Soluatur & aurum vel argentum. Soluta coniungantur, & coquantur vt in initio donec interna solutio per putrefactionem, cuius signum est nigredo, fit peracta, quam sequitur coagulatio, seu fixatio eodem modo, sed igne auctiore in vitro hermetice clauso. Diuidenda vero est materia si velis ad album & rubrum simul procedere, dum adhuc albet: Et pars fermentanda est argento natiuo de minera: pars in igni relinquenda donec rubescat calore fortiore, & tunc fermentanda & ipsa est auro naturali de minera.

28. Regimen obserua idem donec ex nigredine prodeat cinis, sequaturq; albedo, & in opere rubeo rubedo, quæ comparatur sanguini draconis, seu succo rubro quem sanguinem draconis vocant; aut etiam epatici coloris est, & aloes, qui colores in antimonii vitro rubro, & epate cernuntur.

29. Ita prima vice absolutus est lapis, sed non tingit copiose. Itaq; repetitur solutio & coagulatio vt vires maiores acquirat, & multiplicetur. Potest tamen tunc ad medicinam adhiberi forma pulueris, vel olei. Nam propter salinam naturam in rubeum oleum liquescit.

30. Cum autem vis argentum viuum, aut imperfecta metalla vel semimetalla transmutare, & perficere, oportet vt tincturam albam prius proiicias super argentum solum, rubram super aurum, & fit vtrobique medicina, quæ postea denuo proiecta super hydrargyrum & imperfecta, ea perficit. Si tincturam exaltasti vt vires validissimas habeat, etiam secunda proiectio super argentum viuum præbet medicinam, & tertia demum metallum. Modus proiectionis in multis libris inuenitur. Et hæc sunt quæ ad essentiam operis pertinent.

Quę sequuntur, sunt declarationes. Dicitur n. 1. Corpus debere in spiritum mutari seu spirituale fieri per modū dissolutionis in putrefactione, quæ est prior pars processus in omni operatione.

2. Spiritum in corpus redigendum esse per modum coagulationis. Nam componitur materia ex corporali, & spirituali. Corporale coagulat spirituale, hoc vicissim ipsi affert spiritualitatem, tandemque vtrumque in eodem acquiescit fixum, & inseparabile. Inde sequitur fluxibilitas corporis in igni, & spiritus in eodem constans fixio.

3. Tota praxis in tres partes diuiditur; Solue, coagula, quæ duo ter aut sæpius repetuntur. Tinge quod est vtere ad sanationem hominum, & metallorum imperfectorum.

4. In lapide considerātur tres potestates, quarum vna dicitur corpus, quod est fixum, & imum seruat: altera spiritus seu ventus, qui est vehiculum tertiæ, quæ animæ comparatur, estq; sulphurea & formalis virtus dans esse rei. Alias corpus sali, spiritus mercurio, anima sulphuri confertur.

5. Lapis dicitur non lapis, quia cum fixam naturam habeat, tamen liquescit. Soluitur & fit volaticus, coagulatur, & figitur.

6. Volatilis dicitur, quia solui in spiritum potest: albus, quia purus; concauus, quia recipit radios solares, & in se multiplicat: salus, quia salinam habet naturam, qua liquescere potest, vt calces: caret pilis, & impalpabilis est, quia adeo tener vt nulla in eo asperitas obseruetur, & in lingua quasi sine tactu & affectione diffluat.

7. Aqua

7. Aqua est sicca tactu, sed quæ in liquorem rubicundum soluatur. Aliqui vt lapidem non lapidem, ita aquam non aquam vocant, sicut mercurius sublimatus lapis est, & non lapis, aqua potentialis, & non aqua actu.

8. Ante coctionem spiritualis mercurius seu quinta essentia eius cruda est. Neque enim solutio aliter fieri potest. Sed non ita intellige, quasi hydrargyrum de minera sumere debeas. Hic enim tantum est materia transmutationis, nec ea forma ingreditur magisterium.

9. Et est tamen aqua mercurialis corpori suo affinis, quia corpus ex ea factum est, & in eandem resoluitur vnde ænigmata de matre vel patre & filio, qui iterum fit patris sui pater, &c.

10. Cum corpus primę coctionis in qualibet operatione solutum est, vt fiat quasi amalgama, tunc dicitur Rebis, quasi ex rebus binis homogeneum cõpositum ex essentia antimonii, & argẽti viui sublimati, quod sublimatum in se habet sulphur metallicum, & salem. Hæc hactenus.

Processus ex arte sumtus, sed Imperfectus.

REc. vitrioli calcinati lib. iij. salis lib. j. Aluminis vncias duas, salis ammoniaci vnciam vnam, Puluerata, & per cribrum traiecta addito aceto vini misceantur: Mox argenti viui optime purgati addatur libra vna. Fiat sublimatio in arena de more, donec humidis spiritibus digressis ascendant sicci; Et tunc ignis octo horis fortificetur. Repete sublimationem quater. Cape huius mercurii lib. j. pul. antimonii auriferi de mineris Vngariæ lib. ij. commista destilla per retortam quater. Destillatum serua. Caput mortuum contere in puluerem subtilissimum: Adde pul. Tartari & salis com. lib. ß. In catino colliqua, & fac regulum s.a.

Habe in parato mercurium saturni hoc modo factum: Rec. Minii vncias iiij. salis ammoniaci vncias ij. vel par pondus. Contere, & imbibe quater oleo tartari semper resiccando. Sublima per horas octo iuxta gradus Sublimatum tritum mitte in aquam feruentem; Et si agitaueris, hydrargyrum euadet: (hunc potes figere per ol. solis, vel lunæ calide instillatum.) Figitur hoc modo: Rec. Talci ferrosi, quo figuli fornaces perlinunt: Lamellas tenues saturni perlitas mercurio suo stratifica. Sublima. Sublimatum ol. tartari redue in mercurium, quem diligenter purga.

Recipe reguli superioris puluerati, & huius mercurij pares. Digere in arena modici caloris. Argentum viuum ex regulo assumit essentiam. Affunde acetum vini transuersi digiti altitudine in ferreo catino. Coque ad siccum. Deinde contere, & extrahe tincturam per acetum vini ad 4. digitos, stent in cucurbita vitrea tribus diebus. Coloratum acetum sepone, & aliud refunde, maceraque triduo, atque ita perge donec totam tincturam extraxeris. Separato aceto inuenis puluerem rubrum, qui in argentum fusum iniectus aurum ex eo colligit. Sed aurum hoc per aquam fortem ex argento segregatum, quartationem non sustinet. Debes ergo cogitare de modo figendi. Destillatum quod seruasti affunde auro de minera puro. Solutionem coniunge cum tinctura prædicta, & in lapidem coagula. Hoc oportet fieri in vitro hermetice clauso, & in Athanore igni cautissimo ab initio per colorum apparitiones. Coagulatum solue iterum aqua seruata, quæ mercurialis est & rectificata. Coagula vt prius, hocque repete tertio, vt valde spiritualis medicina fiat. Hanc proijce super aurum, & fiet medicina transmutans imperfecta.

Si vis tincturam ex auro multiplicabilem:

CApe halinitrum, & destilla per retortam vt est artis. Destillatum iterum destilla vt tantum phlegma exeat remanente spiritu salso, qui est inutilis. Phlegmate solue salem ammoniacum pure sublimatum, vt fiat aqua flaua. Hanc digere vase clauso vt terra sidat. Puram aquam effunde & in ea folia auri solue: nempe ℥ j. vel vnciam mediam. Tinctura abit in aquam relicto albo corpore. Aqua separata remanet puluis croceus qui tantum argenti puri tingit, quantum fuit aurum. Corpus album dicitur esse pro lucro. Si eam tincturam in aurum proiicis in fluxu, nempe quantum est ex semuncia super semunciam auri, accipis tincturam 48. caractarum. Hanc iubent iterum soluere in aquam, & coagulare, proijcereque super aurum liquatum semunciale. Dicunt augeri 24. caractis, atque ita in infinitum. Post quintam proiectionem aiunt corpus solis fieri totum spirituale, & friabile crocei pulueris instar, cuius granum vnum tingat argenti semunciam. Volunt hanc tincturam pro dimidia parte impendendam esse in argenti mutationem, altera dimidia semper augendam. Auri vnciæ octo in prima extractione dant semunciam tincturæ. Inde potes computum tuum instituere.

EX HELIOPHILO A PERCIS Philochemico.

NOs iam tertio & postremo nostræ Disquisitionis loco contra eos contendemus, qui transmutationem metallorum vel fieri posse negant, vel ordini creationis aduersari, tanquam si potentia Dei attentaretur, affirmant. Grauis accusatio, si vera sit. Sed pręcipites eiusmodi censuras, rationibus, & ad oculum propositis demonstrationibus, hoc est, experientia, quæ, vt dicitur, etiam stultorum est magistra, refellemus. In cuius rei fidem syncere ante omnia profitemur, nos nihil hic, nisi

nisi naturalibus mediis attentare, cum sine motu naturæ ars tota sit inanis, & naturæ artifex duntaxat famulus & minister existat, nihil ad eam de suo addens. Petimus ergo primo, ne præiudicio premamur: deinde ne (quod in omni scientia fieri consueuit) illotis manibus, & ἀναλφάβητοι Lectores, hoc est, rerum mineralium prorsus imperiti, & criteriorum metallicorum expertes, huc accedant, ne vel in iudicando seipsos fallant, vel in reprehendendis aliis suam prodant ignorantiam & liuorem, cum proprie artifices de arte & iudicare possint & debeant, vt vetus habet prouerbium.

Principio igitur citra ambiguitatem de his iudicare volentibus ab aurificibus & æstimatoribus argyrocoporum & metallariis discendæ sunt solennes illæ probæ & examina, quibus aurum & argentum à reliquis metallis secerni, & re ipsa sequestrari solet. Nec enim Lydius lapis hic sufficit, & in operibus Sophisticis imponere potest, si non alia accedāt ad affricatum colorem criteria. Proinde & principatus & Respublicæ omnes plurimum debent non tam Guardinis & aurificibus, qui examina hæc vsurpant, ne falsa nummorum & æris non cusi merce adulterina simpliciores circumducantur, quam ipsis horum examinum inuentoribus, qui quidem rerum mineralium peritissimi fuerint necesse est, quando & causas harum rerum inuestigare oportuit, & experientia probari, quod sine negociatione chymica fieri nequiuit. Itaque non omnes Alchymistæ semel in vniuersum sunt proscribendi, licet impostoribus & circulatoribus (hoc est cakchymistis) non sit patrocinandum: cum non parum inter hos & veros naturæ indagatores & Philosophos intersit, quod & in ipsa medicinali facultate satis superque comprobatur.

Primum igitur criterium est ignis cineritij, quod & fulmen dicitur, & probatio per plumbum. Quæ quo seuerior sit, sumantur cineres ex solis ossibus combustis ad albedinem: alias vero tertia ex ossibus, binæ vero partes ex cineribus vulgaribus per lixiuium defecatis & exustis denuo & caueatur, ne ossa suilla subintrent, quę omnia corrumperent. Omnia autem subtiliter trita per setaceum transeant: postea inspersa aqua tantisper humescant, vt vel in modellis (quæ & mortariola vocantur) catilli, quæ & capellæ per se, vel paropsides in vasis testaceis fiant, & probe leuigētur desuper impacto pistillo ad id formato. Sed hæc necesse est ab experienti demonstrari. Postquā igitur interiecta hora vna atq; altera, super imposita tegula, vt vocant, incanduerint in fornacula, imponatur duplum plumbi, vel triplum, vel quadruplum, ratione materiæ, quæ imponitur, & quę probanda est, idq; sensim, Nonnunquam quindecim pōdera plumbi adhibenda sunt, in extremis examinibus, si alia ratione edomari, & quicquid est auri & argenti à cæteris metallis & scoria secerni nequeat. Ita fiet, vt cum plumbo reliqua metalla exurantur, & in fumum abeant, ac scoriam ad exteriora propellant, auro & argento solis residuis, quæ propterea quod in igne sola perdurent perfecta dicuntur, reliqua vero imperfecta, ex fixo vel non fixo sulphure, vt post intelligetur, &c.

Altera probandi ratio est per aquam valentem siue fortem, quam vocant quartationem, eò quod quatuor vel minimum tribus partibus argenti opus sit, si quarta pars auri cum argento mixta rite sit inde separanda per aquam fortem. Quod si minus argenti fuerit, aqua fortis (nisi modū excedat probationis) id non soluet debita ratione: si plus quatuor partibus argenti fuerit, solutionem promouet, sed aurum fere lancinat. Fiat ergo aqua fortis ex vna parte vitrioli calcinati, altera crudi, tertia salis nitri; Hæc fere communissima est ratio. Potest tamen tantundem salis nitri sumi, quantum est vitrioli, quę erit tanto fortior: nisi fæcum pars adijciatur ex aqua forti, iam ante semel facta, quod caput mortuum vocatur. Sed his de rebus editi sunt libri à monetariis, aurifabris & metallistis: quo ablegamus lectores, inprimis ad Georgii Agricolæ de re metallica librum 10. Cum hæc committerentur prælo, incidimus forte in eruditissimos Libauii viri Clarissimi libros, qui omnium facile Princeps est, etsi nobis antehac ignotus. Is abunde omnia præstat. Aqua fortis habita purgetur ab omni fæce: nempe soluendo argenti drachmam in semuncia aquæ fortis in ampulla vitrea leui calore supposito, quę dissoluto argento mox inijciatur in reliquam aquam fortem, siue vna, siue duæ libræ fuerint. Fiet hæc instar lactis alba & turbida: mox residēdi spatium detur per noctem, & aqua erit clarificata, omni fæce ad fundum vasis depressa. Hac vtimur ad separandum argentum ab auri ramentis, supposito calore ampullæ vitreæ, ita vt vnciæ metalli in tenues bracteolas extensi & conuoluti, more Cylindri, superfundantur vnciæ duæ aquæ fortis resi-debit, si fere quarta pars auri argento permixta est, in fundo integra: sin minus plærunq; ramenta & nitellæ pulueris nigri speciem referent, quæ exemtæ aqua tepida sunt eluendę, & postea igniendæ in crucibulo, auro sese, quale est, subiiciente visui, quod exemtum affricetur coticulæ probatoriæ, aut fundatur. Sed hæc non est nostri instituti longius persequi, cum vnde peti possint, ostenderimus.

Tertia aurificum vulgata ratio est per Antimonium faciendi reguli ex permixtis cum auro metallis, vnde eliciunt aurum purum, si impositum catino per prunarum superinductam flammā iuuante folle, mundetur, quoad omne stybium siue Antimonium euaporauerit. Residuum per aridas vini fæces & halinitrum reducitur.

Vltima probandi auri ratio, & quicquid fixum non fuerit, separandi, est cementum regale cum lateribus minutissime tritis, quantitate dupla ad reliqua, & salepisto, & vitriolo calcinato, ita vt stratum super stratum fiat super laminas siue bracteolas tenuissime extensas in tigillo vel catino fornaculæ imposito, & probe lutato. Ignis tandem carbonum excitatur, vt crucibulum post calefactam fornacem continuo rubeat, ita tamen vt laminæ ne fundantur nimia ignitione, quod ad aliquot horas solet continuari, tres quatuorue, vnde affinatur aurum.

Hæc specilla & criteria internoscendi auri argentique (quæ sola in igne manent) propterea

perdiſcenda ſunt, quod ſine his omnis ratio ſit cæca de metallis iudicandi ac diſputandi nedum tractandi. Itaque relegandi omnino ſunt naſutuli iſti homines, qui cenſoriam virgulam ſumunt ſibi aduerſus chymicos, prius ad metallarios & aurifabros, vnde diſcant, quæ ſit ratio & vis metallorum in igne, & quę examinandorum ratio, ne cum ratione inſaniant, ſi contra experientiam contendere velint. Sed his præmiſſis ad inſtitutum accedamus.

Qui tranſmutationem metallorum dari negant, orſi à principiis metalla componentibus negant chymiſtas hydrargyrum & ſulphur componentia eorum principia rectè ſtatuere. Sic Balthaſar Hagelius Ieſuita Philoſophiæ in Academia Ingolſtadiana Profeſſor, in ea quam de metallo & lapide diſputationem edidit, pro laurea reſpondente Andrea de Luchis Auſtriaco, anno 1588. Theſi 7. ſcribit, titulo de materia (libet enim ſectæ cauſa, quæ ſola Philoſophiæ penetralia iam ſibi vendicat, inde arceſcere diſquiſitionis huius fundamenta, quibus refutatis, cæteri tum veteres, tum neoterici, quorum veſtigia Hagelius ſequitur, ſua ſponte corruent.) Sic igitur inquit theſi iam dicta: Alchymiſtæ nouum & maxime ſuperſtitioſum genus hominum, metallorum omnium principia pertinaciſſime contendunt eſſe ſulphur & hydrargyrum ſiue argentum viuum. Eadem explicans theſi 12. addit: Res ad chymicos rediit, Hi quod ipſe ſeſe ex ſulphure & hydrargyro metalla fabricare putent, ex iiſdem naturam conflare, non ſine multo faſtidio contendunt. Hæc ille. At quomodo ſuſceptum probare conantur? Quod metalla ex ſulphure, inquit, & argento viuo non fiant, ita probandum eſt: Si res ita habent, vt volunt chymici, cur ſulphur & argentum viuum in venis metallicis omnibus aut pleriſque, aut metalla in puteis ipſorum non reperiuntur? Hæc eſt prima Ieſuitæ ratio, ab ortu metallorum, ſiue loco potius ducta.

Arguit deinde ex proprietate componentium. Et cur, inquit, proprietates ſulphuris & argenti viui non habent? Quid enim ſulphure ad flammam concipiendam aptius eſt? At metalla non ſunt φλογιστά. Item, nullum argentum viuum concreſcit frigore, vt experientia & Ariſt. Meteor. cap. 8 auctor eſt. Metallum autem nullum eſt, quod non frigus denſarit. Quomodo igitur ex hydrargyro factum ſit? Hæc ſunt Ieſuitæ principia, quibus metalla negat ſulphure & argento viuo conſtare: quibus fortaſſe rectius obuiam iremus, ſi ad oculum ſtatim adhibita demonſtratione, hoc eſt, ipſo facto euanidas iſtas ratiunculas euerteremus, iuxta illud Poetæ,

Nec locus ingenio eſt, oculi te iudice vincent.

Veruntamen ad obiecta breuiter reſpondebimus, priuſquam rem facto firmemus. Quod in metallifodinis omnibus, aut pleriſque ſulphur & argentum viuum negat reperiri, vbi ſunt venæ metallicæ, & contra in puteis ſulphuris & argenti viui negat metalla eſſe: quis non videt inde fieri, quod hic ſemina duntaxat metallica ſint, & quidem extruſa à natura & diſperſa, antequam metalla fieri potuerunt: vbi autem venæ metalli ſunt, argentum viuum & ſulphur non ita frequẽter comparent, eo quod principia componentia omnia in compoſita iam tranſierint, hoc eſt, in metalla concreuerint. At ſi quid vellet efficere, probaret, nullum in venis metallicis vſpiam reperiri argentum viuum & ſulphur. Hoc enim (tametſi probabiliter tantum arguit) non ſolum phyſici & philoſophantes cæteri aſſeuerant (quod callide Ieſuita declinauit) verum etiam chymiſtæ quidam non ignobiles à mineratiis minus experientibus decepti ſenſerunt. Sed hoc aliter ſe habere teſtibus oculatis & fide dignis & minerarum peritis monſtramus, & quod ad rem facit, ab Alchymia alienis. Primus eſt Chriſtophorus Encelius Saluendenſis, qui de re metallica tres libros ſcripſit, quos præfixa epiſtola ad Chriſtianum Egenolphum ciuem Francofurtenſem Dominus Philippus Melanchthon curauit edendos: impreſſi ſunt anno 1554. in octaua forma demum ab hæredibus Chriſtiani Egenolphi. Is libro 1. capite 1. in hæc verba ſcripſit: Fuerunt, inquit, qui negarunt principia metallorum eſſe argentum viuum & ſulphur. Cauſam affert ab iis adductam: Quia olim talia ſcilicet argentum viuum & ſulphur in natura ſua non reperiri dicebantur in fodinis. Sed hi maxime errant, addit: Nam reperiuntur, inquit, in noſtris fodinis in natura ſua tum argentum viuum, tum ſulphur vere metallorum principia. Hæc ille. Cui ſimilia docet experientiſſimus vir Iohannes Mattheſius qui cum paſtorem ageret in valle Ioachimica nobis explicationem locorum ſacræ ſcripturæ exhibuit quæ de fodinis, mineris & metallificio agunt, Theologice & Phyſice iſta pertractans, ipſe teſtis oculatus. Sic igitur in Poſtillis Sareptæ luculentiſſimo ſtylo Germanice editis Norimbergæ, anno 1562. in tertia concione, de ortu, incremento & decremento metallorum, parum quidem æquus Alchymiſtis, ſed tamen quæ viderat, fideliter commemorans: Alchymiſtæ, inquit, propoſitum ab ipſis traditum ad opus ſiue probam perducere non poſſunt, hoc verum eſt: nihilominus tamen experientia teſtatur, inquit, vbi venæ ſunt diuites, & mineræ vberes quod ſine ſulphure & argento viuo non ſunt. Hæc ille. Quæ nominatim regionibus & fodinis citatis probat, addens, in generatione & incremento metallorum oportere vt ſinamus adeſſe argentum viuum. Eadem documenta ſulphuris adducens multis locis teſtata, tandem concludit: His adducti ſignis minerarum periti cum iis ſentiunt, qui metalla ex argento viuo & ſulphure naſci docent: ſicut elegans diſtichon Philippi Melanchthonis in hac ipſa valle factum teſtatur, nempe:

Lactea vbi fumis hydrargyra mixta coquuntur
Sulphureis venæ ſemina prima noua.

Hæc Matheſius. Vbi iſta Philippus videns indigne à quibuſdam vmbratilibus Philoſophis & PſeudoMedicis flagellatur, quos ita ſcribere non pudet: Valeant ſomnia Melanchthonis, Titelm. & chymicorum, qui his adhærere videntur, qui dum ponunt Mercurium & ſulphur pro proxima metallorum materia, omnia confundunt. Vtrum ſomnia potius ſint, quæ

iſti ex cerebro ſuo comminiſcuntur, an quæ ſenſus & experientia Philippo demonſtrarunt, & teſtes oculati fatentur, iudicet æquus lector.

Refutata Ieſuitę ratione, de loco ortus metallici ad alteram è propriis conſequentibus accedamus. Metalla, inquit, proprietates ſulphuris & argenti viui non habent, ergo ex his non ſunt orta. Priuſquam de proprietatibus, & antecedente agamus, placet concluſionem reapſe euertere, & ipſo facto demonſtrare, metalla ex argento viuo conſtare, in quod reſoluuntur & ex quo componuntur. Duæ ſunt viæ apud Alchymiſtas, altera quæ dicitur humida, quæ fit per aquas & ſolutiones: altera, quæ dicitur ſicca, quæ fit per pulueres. Vtriuſque documentum edamus, quomodo metalla vel horæ ſpatio tam mollia, quàm dura in argentum viuum currens conuerti & reſolui queāt. Prioris exemplum eſto in plumbo, quod limetur, vel raſile fiat, ſcalpro detritum; vel fuſum mox inter duas patellas ligneas (creta inductas) pulueriſetur minute, qualis eſt arena plumbea ferè clepſydrarum. Ad huius analyſin in ſua principia talis præparetur aqua. Recipe aquæ fortis purificatæ vncias duas, diſſolue in ea argenti viui communis vnciam vnam in ampulla vitrea probè obſtipata, leui carbonum igne ſuppoſito, donec in aquam limpidam abierit. Poſtea remoue à calore ignis, & aperto ore ſenſim inijce vnciam vnam plumbi raſilis vel puluerizati. Efferueſcit enim aqua ſponte, & tumultuatur, ſi ſimul omnia aut nimis ingeras. Inde iterum obtura orificium vitri, & aliquantiſper diſſoluere ſine aquam, mox videbis vulgare argentum viuum, quod prius in aqua fuerat diſſolutum, ſubſidere inſtar calcis & pulueris albi, plumbi vero ramenta oculis ſpectantibus, ſi agitentur, reſolui ſenſim in argentum viuum currens, adeo vt quandoque tres partes vnciæ ex plumbo ſint futuræ argentum viuum, quarta pars circiter (ſi rite omnia peracta fuerint) ſcoria & ſex ſulphuris plumbi ſuperſtes. Quibus peractis, effunde aquam fortem in aliud vas vitreum: Reliquum argenti viui ex plumbo facti, exime & traiice per corium vel linteum cum chorda (vti moris eſt) compreſſum & conſtrictum, & videbis, quantum ex plumbo elicueris mercurii viui, & quantum reſtet fæcis terreæ & ſulphureæ. Calcem quoque albam ex diſſolutione argenti viui primo in aquam impoſiti ſubſidentem collige, quæ vel vlterius præcipitari poterit in puluerem rubeum per aquam fortem, vel reuiuificari in priſtinum argenti viui pondus, per ſublimationem & decoctionem, chalybis fruſto impoſito aquæ communi, vt rerum chymicarum peritis notum eſt: Ita ad oculum euidenter apparebit, quomodo plumbum in argentum viuum redeat, ex quo fuerat ab initio creatum, pondere etiam reſiduæ fecis id teſtante, quantum plumbi in hydrargyrum abierit, quod à communi nihil diſcrepat, niſi quod ſit liuidius paulo & ſegnius, prout cuiuſq; metalli natura peculiaris poſtulat: ſicut contra id quod ex ferro fit, omnium viuaciſſimum & agilimũ eſt. Neque hic diſputo, cur vnus mercurius alterum reſoluat, vulgaris (inquam) in aquam tranſparentem reſolutus, eum qui ineſt plumbo eliciens, & viuum permittens; cum prior ex reſolutione in calcem totus ſubſidat. Hoc tantum animaduerti velim, diſtingui manifeſte duos hos mercurios, ne quis permiſceri putet, & proximum metalli eſſe viuum, alterum in aquam reſolutum remotiorem, quippe per quem ille metallicus elicitur, & non in aquam nubis, aut tranſparentem, ſed in hydrargyrum reſoluitur. Sunt & aliæ viæ reſoluendi plumbum in mercurium citra omnem mercurium, maxime per ſalia, plumbo prius calcinato: ſed quia momento fieri nequeunt, idcirco commemorandis his ſuperſedeo, ne aliquot dierum ſpecimen afferat lectori tædium.

Accedamus ad duriora metalla, quæ rebus ſiccis diſſoluemus. Deligamus chalybem, vtpote ferri depurati nucleũ. Huius limetur ſemuncia, & ponatur in crucibulo, ſuper imponatur ſemuncia ſalis armoniaci minutiſſime triti, cum vncia mercurij ſublimati (qui non cum arſenico, ſed cum ſalibus & vitriolo ſublimatus ſit) permiſti & prius piſti: mox crucibulum collocetur in medio leniter accenſarum prunarum, idque ſub camino, aut aere libero. Quamprimum calorem ſenſerit ſal armoniacum cum ſublimato incipiet ſublimari (cauendus autem eſt odor, propter mercurii venenoſitatem, ne imprudentius naribus excipiatur) paulo poſt incipiet ſal armoniacum cum ſublimato fundi & fluere, quoad tria vel quatuor momenta, peracto (viſu enim tuto percipitur ſub camino) ſtatim crucibulum auferatur, & ſponte refrigeſcat: poſtea ſuper patella diffractum monſtrabit chalybis limaturam maiore ex parte ſui in argentum viuum abiiſſe, quod patella vel vitro exceptum per linteum exigatur, vnde perſpicietur limpidiſſimum & ita viuacis naturæ vt in plano decurrens quaſi ſubſiliat, adeo igneæ naturæ eſt Mars ſiue chalybs. Quin ne in vaſe ligneo, ne ſenſim euolet pene vlla obſeruandi ratione conſeruari poteſt, ſed in ſolo vitro firmiter obſignato. Eſt tamen verum & naturale hydrargyron, omni proprietate hydrargyri conſtans. Sed apprime cauendum eſt, ne inter reſolutionem paulo largior mora intercedat. Statim enim ſubuolat, longeq; citius, quam aliud quoduis durorum aut mollium metallorum, ac etiam ſe immiſcet ſalis armoniaci & mercurii ſublimati maſſę. Quod ſi forte quis dubitet, viuum hunc mercurium ex ſublimato defluere, is ſi velit per alembicum in receptaculum exhalationem excipiat, & in phiala vitrea hæc eadem factitet, videbitq; ſublimati & armoniaci priſtinum pondus ſupereſſe, demtis fæcibus ferri, ſiue ſulphure terrenoſo chalybis, & inde producti hydrargyri. Sed & alia ratione probari poteſt ex ſublimato non defluere, nempe ſi loco limaturę, fruſtum chalybis immittas, facile experimento cognoſces, nihil ex mercurio ſublimato (qui tamen in aqua decoctus ſine ferro non facile reuiuificatur) mercurii viui relinqui, ac proinde ex chalybe limato, non autem ſublimato id hydrargyron fieri. Idem iudicium eſto de cupro & argento. Pari enim modo parantur, niſi quod paulo diutius fluere ſuperiectos pulueres oporteat, quam in chalybe reſoluto. Ac ex hydrargyro cupri (ſeparato iam ſulphure viridanti) pretioſiſſimum paratur Turbit minerale, cum oleo vitrioli & ſpiritu vini, quod ſaltem cum ſaccharo roſarum ſumtum in quantitate grani eximium & expertum eſt contra peſtem remedium, etiam poſt infectionem, & quidem citra omne periculum, pri-

uſquam elabantur 24.horæ,quod ipſemet cogente periculo,cum cætera omnia deficerent,in meis expertus ſum. Neq; curo, quod Suchtenus in tractatu quodam antimoniali, diriſſimum venenum pronunciat mixtum Marti, neſcio an vllo experimento edoctus,necne? Hoc enim meum certum eſt experimentum & hactenus innoxium.Sed medica non tractamus.

Diximus de mollibus & duris metallis. Aurum enim veluti medium eſt, & extremitatum centrum,ac proinde temperatum,in quo actiua non præualent paſſiuis,& contra,vbi alius modus ineundus eſt ſeparandi Mercurij ipſius per Mercurium. Argentum vero, ſoror auri, & veluti compar,pondere & colore deficiens,& *inæquali* complexione & fixionis infirmiore permanentia.In exceſſu vero dura ſunt cuprum & ferrum; in defectu vero mollia ſtannum & plumbum, quorum hoc mollitie reſpondet duriciei ferri è regione, ſtanni autem mollicies duriciei cupri. Sed eſt & aliud inſtar metalli, ſi non metallum, quod neque durum per ſe eſt, neque molle ſub mallei extenſione, ſed duntaxat friabile & fuſile, quale eſt antimonium, & quod ab eo degenerat Byſemutum (hydrargyron enim principium eſt metallorum,non metallum proprie.) Diſtinguuntur autem mineralia in maiora & minora. Maiora, quæ ex Mercurio & ſulphure originem ducunt:Minora,quæ Mercurio carent, vt ſales,alumina,ſulphur, &c. Antimoniũ igitur quoniam argento viuo & ſulphure conſtat,licet non in metallum duratum ſit,nec ductile: tamen & ipſum metallicum eſſe conuincitur. Huius regulus per aridas vini fæces halinitro calcinato factus perinde hydrargyron effundit, vt ferrum & cuprum,& argentum limata, ſi tritus eodem artificio per viam ſiccam,vt dictum eſt, reſoluatur in crucibulo, quemadmodum chalybs,quod tamen in plumbo limato non eadem ratione fieri compertum eſt.

Oſtendimus hactenus, vt metalla in Mercurium reſoluantur:ſubiiciamus quomodo ex Mercurio, beneficio ſulphuris metallici, metalla componantur, vt conſtet de eorum Geneſi quod in efformatione plumbi patebit. Fundatur plumbum in teſta, & reuerberetur agitando ſuper carbones, dum in calcem ſiue puluerem flaueſcentem abeat. Huic trito affunde aceti deſtillati tantum vt ſpitamam ſuperemineat, & ſimul permittantur ita triduum. Interea dulceſcet acetum per extractam animam Saturni.Limpidum quod fuerit,per inclinationem à calce effundatur. Huius aceti ſi aliquantum decoxeris (ſaltem crucibulum plenum) donec acetum totum euaporauerit (leniter autem id fiat propter impetuoſum tumorem aceti,ne ebulliens diſpereat effluendo) videbis in fundo reſidere inpalpabilem puluerem ſubcroceũ, qui eſt anima, ſulphur & eſſentia plumbi nullo pondere,ne forte plumbum ipſum corporale exiſtimes.Hoc ad oculum ſubiecíſſe libuit, vt ſulphur extractum ex metallis, quod tamẽ ad aliquam fixationẽ peruenit, cerneretur. Reliquum aceti ſiue extractionẽ illã ex plumbo animã continentis ſerua & diſſolue in aquæ fortis cõmunis vncia ſemiunciam argenti viui (vt moris eſt) cui diſſoluto infunde ſenſim tantum reſeruati aceti (eius pata quod animæ plumbi extractionem in ſe habet) quantum eſt aquæ fortis, & videbis ſtatim Mercurium reſolutum inſtar pulueris reſidere, tracta in ſe anima Saturni. Effuſo igitur liquore,reſiduam illam materiam Mercurij in puluerem redacti in crucibulo per ſe funde, & habebis ex Mercurio plumbum verum,naturale,per artem factum, ita vt nemo negare poſſit metalla ex Mercurio & ſulphure gigni atq; effici,naturali ac vera Geneſi.

Sed tempus tandem eſt,poſtquam reipſa oſtendimus (vt quiuis experiri poteſt) metalla ex hydrargyro,contra vulgares Phyſicos & Philoſophos,proxime originem ducere: vt ad Ieſuitæ rationem,ex propriis conſequentibus ductam,reſpondeamus:quod quanquam opus nõ erat, quippe concluſione ipſo facto & demonſtratione,quoad ſenſum euerſa: tamen vt hominibus ſibi placentibus in ſuis argutiarum vanitatibus,ſatisfaciamus, non pigebit etiam hæc ſomnia breuib. diſcutere,Non habent,inquit,proprietates ſulphuris & argenti viui metalla. Cur obſecro? quia, inquit,ſulphure nihil ad flammam concipiendam aptius eſt: at metalla non ſunt φλογιϛά. Ridicule,quia ſulphur in metallis ad aliquam fixationem peruenit, ita vt in imperfectis cum Mercurii cruditate ſulphur quidem euaporet, licet non ſit inflammabile, in perfectis autem penitus hydrargyron fixauit,vt nec euaporet,nec cremetur. Quod quo melius intelligatur, ſciendum eſt, τὸ φλόγιϛον eſſe quidem proprium omnis ſulphuris, adde & ſolius ſulphuris in omnibus rebus inſiti,at non ſemper ei eſt proprium.

Quippe fixari poteſt,idque perfecte vel imperfecte. Imperfecte fixum & materiæ immixtum non incenditur, tamen euaporat in igne: perfecte fixatum manet. Atque hinc metallorum in igne euaporantium vel permanentium perfectio, vel imperfectio maxime oritur. Huius rei documentum inſigne præbet Antimonium, nondum ad extenſionem mallei vſque fixum, ſed tantum friabile & fuſile.In eo enim ſulphur, quod congelauit argentum viuum in maſſam terrenoſam (extra reuerberationis artificium aio, quamdiu manet compoſitum) non inflammatur, ſed cum Mercurio euaporat in igne penitus, nempe ipſa ambo in maſſam natura ſimul coniuncta. At ſi ſulphur ex antimonio eliciatur per extractionem, tunc eſt ſicut ſulphur commune, & perinde ſicut illud φλογιϛὸν. Non loquor de rubedine, quam Chymiſtæ extrahunt: ſed de vero naturali ſulphure ſubviridi. Id hoc argumento probabis. Rec. Aluminis & ſalis nitri ana, quantum ſufficit: fac aquam valentem, vel etiam communem aquam fortem ſume, vt moris eſt, cui ponderatæ immitte dimidium ſalis toſti:poſtea tere antimonium ſubtiliſſime, & immitte in pauxillum huius aquæ tantum Antimonij triti, vt ei ſupernaret aqua ad quatuor digitos: Senſim autem immitte, ne aqua efferueſcat inſolentius. Cum virorem aqua conceperit in phiala extracto ſulphure ſubtiliſſimo, ſtatim effunde, & aqua communi tepida immiſſa ſubſidebit ſulphur, veluti commune viride, quod ipſo facto probabis eſſe φλογιϛὸν, & nihil à vulgari hac in re differre. Sunt & alii huius ſulphuris ſeparandi modi per viam ſiccam;

Nobis

Nobis humida sequestrasse satis est, ad id quod volumus conficiendum. Colligamus igitur argumentum & Iesuiticam proprietatem sulphuris euertamus. Si enim sulphur in antimonio non est inflammabile (quod tamen nondum ductile est metallum, & à quo separatum ardet) quanto minus in cæteris siue perfectis siue imperfectis metallis necesse est inflammationis proprietatem seruare, in quibus iam ad malleationis vsque fixationem peruenit? Prius est verum, vt experimento patet. Fundatur enim Antimonium ante follem, & euaporabit sine inflammatione. Ergo & posterius verum est: idque tanto magis, quanto ad maiorem fixationem in metallo, quàm in Antimonio sulphur peruenit. Nam separatum à metallis non amplius inflammatur propter aliquam fixationem, vt patet in plumbo, qua de re ante egimus. Eadem ratio est argenti viui, quod frigore non concrescit, scilicet per se & solum. At cum in metallum cum sulphure concrescit & fundi potest, frigore congelascit, vt videre est in Genesi plumbi ex Mercurio, & vel in Antimonio patet, in quo tamen fixionis permanentia nulla in metallum per extensibilitatem facta est. Apparet igitur columbia esse Iesuitæ argumenta, & ad speciem sophisticam solum composita, ac nescio quid futilis, vel plane nihil solidæ rationis præ se ferre. Hoc & illi, & eius complici Pererio responsum esto, qui in suis libris de communib. omnium rerum naturalium principiis & affectionibus ita scribit, lib. 8. cap. 19. Quidam, inquit, rerum metallicarum peritissimi, de quibus etiam subtiliter & accurate scripserunt, affirmant, primum ac summum fundamentum, quo nititur & sustentatur ars Alchymiæ, nullum esse: quo intelligere licet ipsam artem (si modo ars dicenda est, quæ in se nihil veri ac certi habet) inanem ac falsam esse. Etenim Alchymistæ putant, materiam omnium metallorum esse sulphur & argentum viuum: quamobrem profitentur, se ex varia sulphuris & argenti viui inuicem commixtorum temperatione, posse quodlibet metallum efficere, in quo sane vehementer falluntur. Nam si sulphur & argentum viuum est materia auri & argenti, ergo in venis, in quibus generatur aurum & argentum, apparebunt aliqua vestigia sulphuris & argenti viui: similiter etiam in venis sulphuris & argenti viui reperirentur aliqua indicia auri & argenti: Sed ipsi qui totam pene vitam curiosissime lustrandis considerandisque venis & locis metallorum consumserunt, nunquam tale aliquid reperire potuerunt. Quare falsa est opinio Alchymistarum, & aurum, quod ab ipsis fit ex sulphure & argento viuo non est verum aurum. Non enim, vt dictum fuit, talis est materia veri & naturalis auri, &c. Hæc hypothesis principiorum, quæ metalla componunt, vtrum à Iesuita Pererio recte negetur, & proinde veri & naturalis auri effectio & generatio per chymiam explodatur, satis superque iam ostendisse putamus: Vnde non mirum est, eum præconceptis huiusmodi falsis opinionibus fascinari ignoratis principiis, & eundem in tota reliqua disputatione, perinde, vt & Hagelio accidit, nihil solidi posse afferere. Sed pergamus ad reliquam telam pertexendam.

Altera aduersus Chymistas ab Hagelio suscipitur de metallorum distinctione defendenda opinio: qua specie ac differentia essentiali ea vult distingui, ac proinde metalla in metalla non posse transmutari colligit. Tertia deinde directe contra chymistas intenditur, de mutua metallorum transmutatione, in qua nullam substantialem metallorum transmutationem arte fieri posse statuit. Cui opinioni Pererius supra citato loco quartam adiicit, nempe nullam per artem non modo transmutationem fieri, sed nec de integro effectionem siue productionem veri auri naturalis esse, quibus explicatis & discussis, Disquisitionis nostræ finem faciemus.

Quod igitur ad distinctionem metallorum attinet, cum omnia pariter ex sulphure & hydrargyro concreuerint, vt demonstratum est, & ipso facto deprehendimus, ea solum quoad hydrargyron purius vel impurius, & quoad sulphur fixum vel cremabile differre, iuxta diuersam cõtemperationem eorum per sal siue terram metallicam concurrentem cum sulphure, non quidem eorum opinionem improbare possumus, qui negant essentifica differentia speciali metalla differre, sed tantum ratione accidentium diuersorum in mineris superuenientium, quæ diuersa metalla faciunt: sed tamen dicis causa supponamus ea differre speciali forma, nunquid vna forma corrupta alteram inducere ars nequit? nempe si substernatur materia formam appetens, & impulsu causæ efficientis naturalis, ac debitis adminiculis in actum prorumpens?

Sed de his postea. Non enim species in species mutari dicimus velut argenteitatem in aureitatem, sed indiuidua specierum corruptioni & generationi metallicæ obnoxia & mutabilia. Videamus vero, quomodo Iesuita suam sententiam tueatur. Communis, inquit, multorum est opinio, solum aurum inter metalla perfectam speciem habere, cætera omnia esse quasi quædam rudimenta & initia auri tantum, ac proinde inter metalla aliud discrimen non esse, quam inter perfectum & imperfectum in eadem specie: Verum cõtra hanc opinionem sic agere possumus. Ferrum non est mixtum imperfectum, quale est nix & cætera, quæ ἐν τῷ μετεώρῳ fiunt. Quis enim credat? Ergo est mixtum perfectum. Egregia sane ratio, si hoc est ratiocinari, præsertim in Philosophia & scientia naturali. Quis enim credat? inquit: An non principium his aperte postulat, & mixtum esse perfectum colligit, quia ipse cum suis non credit, quod sit imperfectum? At cum sæpe ferro pluisse legatur, sane quę in μετεώρῳ fiunt, longe similius est, ferrum & reliqua metalla imitari, quam secus. Itaque quod addit, idem licebit dicere de auro, argento & cæteris: tantundem ponderis habet, quantum prior ratio habuit. Reliqua argumenta, vt & alterius cuiusdam, qui ex suppositione terminorum Logicorum arguit, metalla differre specie, non tenent, nisi addicantur propriis principiis naturalibus. Etsi enim de indiuiduo hoc plumbo prædicetur plumbum in specie, & de specie hac metallum in genere: tamen ista distinctionis causa dici possunt, ex vsu loquentium, non rei natura.

Sed pergit Iesuita. Et, vel vnica metallorum substantia est, inquit, & qualitates diuersę: vel

non est vnica substantia. Si vnica est substantia, tum veræ erunt illæ, plumbum est aurum, & vice versa, aurum est plumbum. Tum quoque non erit difficile ex plumbo aurum conficere, cum non sit difficile, qualitates, quæ à nulla peculiari forma cohibentur, à plumbo tollere, & quæ auri sunt, inducere. Et tamen hactenus nullus omnino repertus est, quem aurum omni ex parte probatum confecisse liquido constet. Ex quo conficit non esse metallorum vnicam substantiam. Respondemus satis patuisse ex substantia hydrargyri supra adductis experimentis omnia metalla constare, & penes sulphuris fixi vel non fixi differentiam, & diuersam contemperationem, vel imperfecta & igne cremabilia, vel perfecta & fixa esse. Proinde cum ad oculum ista pateant, non est opus de his conquisitis ratiunculis contendere. Porro hæ propositiones si vulgus spectes, paradoxis similes sunt: plumbum est aurum. At si naturam intrinsecus spectes, non ita erunt absurdæ. Vnde chymistis plumbum dicitur aurum leprosum: item interiora argenti sunt aurum: & similes propositiones recte intellectæ, ex natura rerum, non vulgi loquela & opinione.

Vnde etiam facilis est qualitatum purgatio, & aurificæ formę, ministerio artis, introductio per principium metallicum fixum, quod imperfectum tollit, & materiam perficit. At nemo hactenus repertus est, inquit, quem confecisse aurum ex omni parte probatum liquido constet. Nimirum huc omnia redeunt denique, vt his apistis re ipsa demonstremus, cōtra inanes argutias philosophantium, metallorum transmutationem in aurum possibilem esse, itemque verum aurum naturale ex principiis metallicis produci, quod deinceps præstabimus. Nam quod nullus hactenus repertus sit (vt ait Iesuita) quem aurum omni ex parte probatum confecisse liquido constet, non est cur refutemus, præsertim cum de Arnoldo Villanouano scribat Ioh. Andr. in addit. ad Speculat. de crimine falsi. Nostris diebus habuimus Arnoldum de Villanoua, in curia Romana summum Medicum & Theologum, de quo scripsi de obseru. ieiun. consilium, qui & magnus Alchymista, virgulas auri, quas faciebat, consentiebat omni probationi submitti. En exemplum! Sed hac de re extant ipsius Arnoldi libri, qui testantur, ex plumbo factum esse aurum. Possem adducere testimonia clarissimorum & fide omni dignissimorum virorum, qui hæc suis viderunt oculis, & manibus palparunt, ac non ita pridem cum vna tincturæ parte, tria millia quingenta octuaginta quatuor pondera plumbi in aurum versa sunt, cuius portio etiamnum Basileæ asseruatur. Sed nolumus inartificialibus argumentis agere: sed ad eruditissimi nobilis Eualdi Hohenlandij historiam transmutationis metallicæ lectores remittimus, pro defensione chymiæ super his experimentis. Ingerunt tamen hoc loco sese Medici, neque vllum è doctioribus chymiæ assensum pręstitisse, audacter asseuerant. Sed quid Fernelius de abditis rerum caussis de Elyxiri Arabum, & de tota hac re statuat lib. 2. cap. 13. & Marsilius Ficinus (duo quouis Hercule superiores) libro secundo de vita Cæl. Re. cap. 3. ante oculos omnium & in ore doctorum versatur, quos refutare nimis temerarium est, vt Comitem Mirandulanum silentio prætercam, atque alios.

Nos vero transmutationem metallorum possibilem & naturalem esse, experimento naturæ & artis probabimus, si ad illud prius responderimus, quod nonnulli species rerum perfectiores negant fieri, nisi vno modo, hoc est, ab agente naturali, eo quod generationes huiusmodi rerum determinatæ sint, tam secundum actiuum principium & materiam, quam secundum locum, in quo fiunt. Id hactenus admitti potest (vt recte Petrus Bonus Ferrariensis annotat) quatenus ad artem eadem naturæ proxima principia sunt adhibenda, quæ sunt penes ipsam naturam. Nam si alia vel similia adhiberentur, non idem cum naturali auro produceretur, sed diuersum vel simile. Non loquimur de operibus sophisticis dealbationum vel rubificatorum in colore: sed de eo, quod in ipsa metallorum natura & essentia est, in definitione vniuoca, si metalla specie differant, & omnia criteria, & omnes proprietates auri, argenti, æris, &c. sustinet: Vnde Paracelsus aperte in libro de vexatione Alchymistarum, veram Alchymiam non constare nisi de metallis, ex metallis, per metalla & cum metallis testatur.

Sed quod ad locum attinet & generationis media, res aliter se habet, vt ex 9. Metaph. Arist. constat, qui fatetur ex agente & materia similibus, operationes semper similes esse, quamuis media fiunt diuersa, vt & ante nos alii demonstrarunt.

Nam ista & materia duo sunt, maxime cum habeamus æquipollentia vasa & media ad eundem istum finem.

Hæc quo melius intelligantur, placet ex Pererio ipso sententiam Alberti Magni describere, idem testantis. Sic igitur Pererius Iesuita lib. 8. cap. 20. Albertus, inquit, in libro suo trigesimo de mineralibus capite nono hanc de facultate Alchymiæ quæstionem pertractans, primum exponit sententiam Auicennæ, quæ fuit hæc: Sciant (inquit Auicenna) artifices Alchymiæ species metallorum permutari non posse, quamuis aliquid illis simile fieri possit. Quod enim differentia specifica aliquo tollatur ingenio, non credo possibile; sed expoliatio accidentium non est impossibilis, vel saltem diminutio eorum. Non enim permutantur species metallorum, nisi prius in primam materiam metallicam reducantur, & sic iuuamine artis deducantur in speciem metalli, quod volueris. Atque idem quoque sensisse ait, Hastem Philosophum præcipuum in Physicis & Mathematicis. Deinde Albertus subiungit ea quæ sequuntur.

Oportet nos dicere Alchymicos peritos non aliter operari, quam peritos Medicos, qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes sanitati, & postea per media confortantia naturam, iuuant virtutem naturalem, vt digerendo sanitatem inducant, quæ sanitas est effectus & naturæ & artis: sed illius effectiue & principaliter, huius autem instrumentaliter & organice.

Sic Alchymistæ primo bene purgantes materiam argenti viui & sulphuris, insitam in omnibus metallis confortant: deinde deducunt virtutes elementares & cœlestes tali materiæ inhærentes, ad proportionem mixtionis metalli, quod intendunt inducere, & tunc ipsa natura operatur & non ars, nisi organice iuuando & exspoliando, vt diximus & sic verum aurum & argentum educere & facere videntur. Quod enim virtutes elementares & cœlestes faciunt in vasis naturalibus, hoc etiam faciunt in vasis artificialibus, si artificialia formentur ad modum naturalium: & quod facit natura calore solis & stellarum, hoc faciet ars calore ignis: dummodo sic temperetur, vt non excedat virtutem se mouentem & informantem, quæ est in metallis. Huic enim cœlestis inest virtus, quæ primo commiscuit eam, & hæc inclinatur ad hoc vel illud, per artis iuuamen. Alchymia igitur per hunc modum procedit, id est, corrumpens vnum à sua specie remouendo, & cum iuuamine eorum, quæ in materia sunt, alterius speciem inducendo. Quare omnium operationum Alchymicarum melior est illa, quæ procedit ex iisdem, ex quibus procedit natura, sicut expurgatione sulphuris per decoctionem & sublimationem, & expurgationem argenti viui, horumq; bona permixtione cum materia metalli. In his enim, & ex virtutibus horum, omnis species metalli inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris metalli in materia, proculdubio deceptores sunt, & verum aurum atque argentum non faciunt: & hoc modo fere omnes vel in toto vel in parte procedunt. Propter quod ego experiri feci aurum Alchymicum (puta manente specie prioris metalli) quod ad me delatum est, & postquam sex vel septem ignes sustinuit, tandem amplius ignitum cōsumitur & perditur, & quasi ad fæcem reuertitur. Hæc Albertus, quibus Pererius addit: Ecce supradictis verbis Albertus non solum docet, verum aurum posse fieri per Alchymiam, sed etiam quis modus eius sic efficiendi sit possibilis, & quis impossibilis, manifeste declarat: Sed inquam ego: An non hoc ipsimet Pererio attendendum erat & prius experiendum, quam exagitandum, si vera Albertum dicere fatetur? Sed tempus est, promissa exsoluendi, antequam ad obiecta reliqua respondeamus.

Quod igitur ad metallorum transformationem attinet, scribit Iohannes Mathesius vir experientissimus hac in re idem, quod Paracelsus de ferro & chalybe in cuprum transmutato, tum per naturam, tum per artem. Sic enim habet conc. 3. Quod in fonte Cypsensi ex ferro fiat cuprum, certum est (en opus naturæ.) Item, quod artifices sciant minerale lixiuium fundere, in quo ferrum itidem abit in cuprum in monte Kuticensi, probatum est. (En opus artis!)

Sed nos aliorum inuenta nolumus referre: tantum hic apparet, Mathesium, Chymistarum maximum aduersarium eo loco, vbi eos oppugnat, non posse reticere metallorum transmutationem essentialem (siquidem specie differunt) possibilem esse & naturæ & arti. Neque hic disputamus de modis efficiendi cuprum ex ferro, quos docet Paracelsus, quos non per se fieri putamus, siquidem cum vitriolo fiunt. Vnum afferimus nostræ Mineruæ & nostrę effectionis, vbi ex ferro vitriolum, ex hoc rursum cuprum generatur, beneficio naturæ & ministerio artis per sulphur commune. Sumatur vncia olei sulphuris per campanam facti, vti moris est, licet non rectificati, cui immisceantur vnciæ duæ aquæ fontanæ.

Mox chalybis siue ferri laminas tenuissimas ignias, & multoties restinguas in vase pleno aquæ frigidæ, donec ita indurentur, vt nullo negocio forcipibus discerpi queant, quas in modum vnguiculi lancina, & siccas impone mixtioni aquæ & olei sulphuris in phiala, quam obstipatam colloca in vase repleto cineribus, sub quo ignem carbonum tantisper excitabis, vt bulliat lenissime ad horas sex: mox infrigidari sponte permitte, & inuenies superne in vase refrigerato generatum vitriolum splendens, viride, optimum. Hoc in aqua communi dissolutum bulliat, donec superne cuticulam contrahat, mox aquæ impone laminas nitidas & recentes chalybis, & paruo momento adhærebunt eis nitellæ æris, quas collectas funde & habebis cuprum naturale, ductile & fusile ad omnem æris proprietatem. Hoc vnico experimento difflantur omnes rationes Aristotelicorum, quomodo pars chalybis possit retro meare in vitriolum, & iterum ex vitriolo reduci in cuprum, atque ita vere per artis ministerium beneficio naturæ generari, nec tātum transmutari metallum.

Aliud breuius experimentum appono. Calcinetur limatura ferri cum tātundem triti sulphuris, & reuerberetur agitando super testa, donec sulphur comburatur, residuum in aquam feruentem ita candefactum immitte, & impone laminas puras chalybis, & adhærebit eis cuprum in forma mucillaginis, quod detersum fundatur, & erit naturale cuprum. Hoc, ait Paracelsus, minus est quam ferrum aut cuprum transmutare in aurum, quod Deus vulgo nondum voluit innotescere omnibus: sed quicquid sit, abunde sophistarum cauillos euertit.

Procedamus vero ad argenti transmutationem in aurum naturale & omni specillo probatum, iuxta omnes proprietates auri. Ita tamen procedamus, vt possibilitatem duntaxat artis & naturæ aliquam ostendamus, non vtilitatem. Nam indigni sunt, vt amplius aliquid consequantur, qui ista impugnant, quippe cum nemo ad proprium commodum, vt aiunt Iurisperiti, sit cogendus. Paracelsus cum hac de re contra Aristotelicos ageret lib. 1. Mineral. cap. 7. de sulphure, paulo post principium inquit; Sciendum, quod (nisi Deus impediat) in sulphure negocium mirabile inest, ac ita excellens, vt lumen naturale hominis obstupescat, aut si Deus nōn impedit, error est penes artifices, qui sulphur tractant, quod facile fieri potest. Sed vt vt sit, ea vis & facultas in sulphure inest, vt nemo peritus eam exhaurire possit, talis quoque virtus, vt cuiuis admirationi sit. Confundit enim (inquit) Aristotelem, qui dicit, species non posse transmutari. Sulphur transmutat. Si vecors Aristoteles adhuc viueret, eum ex stulto insanum redderet, plusquam ab vlla fœmina est victus.

Hæc Paracelsus. Sed non ostendit, qua ratione hæc transmutatio fieri debeat, nisi quod agens de sulphure minerali docet ex eo cum oleo lini epaticam conficere, qua recte destillata & rectificata (modum eius docet secundo libro Archidoxorum) imponatur in eius oleum rubeum quoduis argentum, & permittatur ad destinatum temporis terminum vsque, ita fiet, vt nigrescat, & calcem auri profundat, nempe in aqua forti, sed nondum est fixum aurum, sed volatile, inquit: quod si autem perfectum terminum suum assequatur, omnia, inquit, efficit, quæ efficienda sunt, de quo non est ex vsu plura differere. Hæc Paracelsus. Plura de sulphure fixo in libello de mortificatione rerum, eiusque metamorphosi extant. Sed nos misso Theophrasteo processu, monstrare volumus, quomodo vel crudum sulphur commune transmutet & verum aurum naturale progignat. Recipe ergo partem vnam plumbi, quod liquescat in crucibulo super carbonibus accensis, postea cum pyrolabe exime crucibulum, & priusquam plumbum congelescat, immitte tantundem mercurij crudi ac viui, & leniter agita bacillo. Habeas deinde sulphuris communis partem item vnam, quod fluat in alio crucibulo, cui fuso iniice frustulatim superius malagma coagulatum ac agito spatula, & caue ne sulphur flammam concipiat aut aduratur, priusquam omnia inieceris. Inde sponte refrigeratum tere super marmore vel saxo, & iterum crucibulo impositum fundatur, donec comburatur sulphur, & materia imposita tantisper fluat, vt in virgam effundi possit metallicam, similem antimonio fuso & friabilem. Huius triti recipe partem vnam, & argenti laminati vnam, & fac stratum super stratum in crucibulo, & desuper minutim pistum vitrum venetum imponatur, ad spissitudinem digiti, nec nimium repleatur vas, ne vitrum effluat: ita per horæ spatium continue fundantur omnia igne intenso, vt vitrum & reliqua sint in fluxu continuo. Postea permitte infrigidari, & diffracto crucibulo exime regulum in fundo, & compone cineritium, cui imponatur plumbum de more, donec intense currat, inde emitte regulum, & fulmina more aurifabrorum, donec argentum mundum subiaceat. Id laminatum vel granulatum mox in aquam fortem immissum & dissolutum, nitellas auri profundet, quæ pulueris nigri instar ad fundum subsidebunt, quas elotas aqua tepida in crucibulo ignias & fundas, & habebis micas auri veri naturalis, puri puti, omnes proprietates, & examina auri naturalis tam in Medicina, quam in reliquo vsu sustinentes. Etsi autem non docemus totum argentum in aurum transmutare, sed portiunculam duntaxat leuissimam & minimam, tamen quia omnes partes argenti sunt homogeneæ & similares, etiam micam argenti satis est in aurum verum naturale transire, ad transmutationem metallicam oculis demonstrandam.

Ne quis autem putet, antea infusum forte & admixtum argento plumboue aut Mercurio fuisse aurum, aut in ipso hæsisse sulphure, singula prius seorsim, si libet, per ignis & aquarum fortiũ criteria examinabit, quo certius sciat non aliunde, quam ex transmutatione aurum hoc existere, per artis experimentum. Possemus & alia addere experimenta haud paulo momenti maioris, præsertim ex sulphure Veneris fixo, sed nihil est opus helluonibus auri hæc gratificari, cum veritati mica sat esse queat. Quæ commemoramus, vt principia naturalia metallorum proxima particulariter cognoscenda tradamus, & Iurisconsultos in recepta sententia confirmemus & constabiliamus, qui contra Angelum chymiam defendunt: quo quidem ablegamus & principatus & Respublicas super hoc negocio vel dubitantes, vel minus recte sentientes.

Postquam igitur promissa adimpleuimus (vt ipso facto experiri est) reliquum est, vt ad inanes obiectiones breuiter respondeamus tam Hagelij & Peretij, quam eorum, qui nos potentiam Dei attentare frustra clamitant, cum nihil hic contra naturam, nec contra essentialia metallorum principia tractemus, & proinde ordini creationis nullo modo aduersemur. Illud tamen præmittimus, Deum opus quamuis naturale posse destruere & impedire, non minus ac sationem vegetabilium, & generationem animalium: id quod & Medici in suis pharmacis sæpe experiuntur, natura non semper operante, sed interdum à superiori causa repressa. Quinimo vim omnem crescendi ei soli tribuimus, qui dixit FIAT, sine cuius benedictione omnia ad nihilum rediguntur. Atque haud scio, an & istud eodem referendum sit, quod Hagelius de virgula bifurcata indagatrice metallorum attingit, non omnibus scilicet mobili. Nam omni vitio rem carere, ex vsu ostendemus. Cædatur virga bifurcata horna, id est, vnius anni, ex corylo vel quercu, cuius cornua sint æqualia & sine vitio.

Quidam tamen eandem putant ante solis exortum maxime crescente luna & quidem potissimum circa diem Annunciationis Mariæ cædendam: sed nos nihil horum obseruauimus. Hoc facto sumantur duæ furculæ in vtramque obuersam manum, cælum versus digitis compressis, vtrinque videlicet extremitatibus flagellorum furcæ ad vtrumque compressum pollicem extra manum prominentibus: Ipse autem furcæ caudex extrinsecus intra duas manus vergat. Quod si quis argenteos globulos thoraci præfixos gestet, etiamsi omni nixu comprimat virgam vtraque manu, tamen gyrum mouendo per se faciet, & versus thoracem sese introrsum vsque ad globos cæsa illa caudicis pars vertet: Sin vero omni metallo exutus argentum, aut aurum ponas in terram tunc etiam renitente & inuito te, qui tenes virgam, pars caudicis cæsa extorsum verget, donec validissimo indicio & motu metallum percutiat. Quæ sit huius rei ratio, physicos latet: adeo miranda est naturæ sympathia: tamen & ipse verum esse reipsa expertus sum, & in aliis identidem vidi. Quod si non cuiuis mouetur in manu (vt Hagelius ait) sane in Dei potentia & hoc reseruari quis non videt? Sed iam ad vmbilicum nostram Disquisitionem perducamus. Quæ enim Hagelius præterea affert argumenta, nullius ponderis sunt, nec valoris. Primum concedit ab iisdem causis produci, & easdem operationes tantum secundum maius & minus differentes habere metalla. At si proprietates sequuntur naturã, multo magis hę conuincunt, metalla proprie & constitutiue non differre,

ferre, tantum abest, vt ipsi patrocinentur, qui vult differre ea specie per essentialem differentiam. Nam quod de lapidibus excipit, non eadem est proxima essentia eorum : Non enim ex Mercurio viuo originem proxime ducunt. Quę autem de elementis adfert, magis imperfectam mixtionem arguunt ὡς ἐν τῷ μεταλλικῷ. Quod autem addit : Natura nec vult, nec potest cætera metalla in aurum transmutare. Non vult : tum quia nunquam id fecit: tum quia propter certos ac necessarios vsus omnia ac singula produxit , quos ex substantiali immutatione omnino amitti necesse est.

Respondeo, me agnoscere non Naturam, sed Deum naturæ moderatorem prospexisse vsibus humanis diuersitate metallorum, ac proinde non omne metallum in aurum terminari, sed ex sulphuris fixi & volatilis diuersitate cum Mercurio puro vel impuriore, & bona mixtione diuersa produci metalla, quatenus à temperato absunt, alia per impuritatis duritiem cremabilem alia per mollitiem euaporabilem: sed si accidentia ista separentur, non magis transmutationi seruiunt, ac vsibus medicinalibus. Nec tamen metalla ex immutatione omnino amitti necesse est. Etenim auro prę ferro ad certos vsus comparato nemo vti potest. Proinde non est metuendum abolitioni eorum per artem. Quid? quod Theophrastus idem operis esse & laboris fatetur, si quis meliora metalla velit mutare in viliora; adeo nihil attinet horum abolitioni timere. Quod autem naturam nunquam fecisse ait , tantum abest , vt etiam Scarabæum halitus auro correptum transmutarit ; qualia multa miranda in mineris reperiuntur, nisi quis dicat occupatum illum halitum auri abolitione & exustione scarabæi externam eius figuram induisse, cui libens adstipulor. Sed quis in hiatus naturæ descendit, aut quis ita lynceus est, qui naturam hoc nunquã fecisse dicat?

Certe Petrus Bonus contrarium probat, & plumbum omne granum argenti natura continet, & stannum modica præparatione granum argenti post se relinquit; quæ sunt naturalis inclinationis indicia manifesta. Non posse autem naturam metalla transmutare per calorem & frigus frustra impetit, vt iam ante de ferro in cuprum per naturam mutato visum est. Hæc eadem argumenta in quæstione de mutua metallorum transmutatione idem odiose repetit, cum negat substantialem metallorum transmutationem his interrogatiunculis, thesi 88. An quia generatio est opus solius naturæ? An quia quod natura non solet, ab arte fieri non potest ? An quia nihil frustra fit in natura? Item thesi 89. Præterea (inquit) metallum in metallo nec actu, nec virtute continetur. Sed quam hæc omnia sint falsa & futilia per hydrargyron ex metallo elicitum apparet, & per plumbi ex Mercurio constructionem, cæteraque superius patefacta. At horum corruptio, inquit, fit in deterius: quod verum est: sed Chymicus non corrumpit tantum, sed generat etiam per media naturæ consentanea, ministerio artis. Quod autem aurum, quod facit Alchymia, non sit frigore constitutum, vt pyrotechnia docet, sane dicimus frigus non esse proprie rerum generatiuum, sed potius calorem. At metalla igni exemta frigore consistunt, id quod & Chymico auro non minus conuenit, vt ipsa fusio docet, atque idem naturali auro competit, quod vsu facile perdisces.

Superest vna quæstio, partim Physica, partim Theologica, an aurum per artem productum, sit verum naturale , & omnes proprietates auri naturalis tam in Medicina, quam in cæteris rebus retineat, & si hoc non, an sit illicitum, & ordini creationis contrarium. Negatiuum tuetur Pererius capite decimonono supra citato loco: Aurum, inquit, quod fit ab Alchymistis, licet simillimum videatur vero auro, falsum tamen esse multis modis cognosci & iudicari potest; nempe vel ex pondere, vel ex eo, quia non sustinet vim ignis, vel ex eo, quia iniectum in vrinam amittit colorem suum, vel quia non est ductile in tenuissimas laminas: vel denique quia non habet naturalis auri proprietates, quarum inprimis illa commendatur, confortandi cor humanum. Hæc Pererius. At meminisse debebat ex verbis Alberti ab ipso productis, aliud esse aurum & argentum (æquiuoce sic dictum) eorum, qui per alba albificant, & per citrina citrinant, qui proculdubio deceptores sunt : aliud eorum, qui ex iisdem procedunt, ex quibus procedit natura, præsertim cum ipsemet subscribat , Albertum manifeste declarare , quis modus veri auri efficiendi sit possibilis , quis impossibilis. Sed in magno opere dormitare per nos quidem Pererio licet, præsertim cum eius ex Philosophia depromtum iudicium multo sit sanius & æquius , quam Hagelii, etsi procul dubio ad Pererium respexit Hagelius , cum thesi octuagesima quarta scribit: Vltimo non desunt, qui aurum quidem vlla arte hactenus factum negent (hæc enim est Pererianæ decisionis summa) sed tamen quin absolute artificio fieri possit, non inficiantur: & tamen idem Hagelius contra complicem Pererium statuere & decidere non erubescit , hoc fieri nullo modo posse. Tale est ingenium omnium linguæ, quam naturæ studiosiorum.

Respondemus igitur ad Pererij aurum Alchymisticum, omnia quæ dicit esse vera, si eadem de sophisticato auro & argento intelligat, hoc est, de albificationibus & rubificationibus duntaxat in colore, manente in eodem essentiæ statu sulphure & argento viuo prioris metalli. Et tale apparens & sophisticum aurum maxime est venenum, & peccatum tale vendere propter arsenicales & narcoticas qualitates in medicina: quod qualecunque est, ignitum cõsumitur & perditur tandem imo quasi ad fæcem reuertitur, post iusta criteria & examina ignis, quale fuit aurum ab Alberto sexies vel septies probatum. Apparet autem ex Pererii indiciis eum per nebulam de auri examinibus loqui, cui opponimus indicia seuerissima à Gebro & Petro Bono Ferrariensi , Physico & Chymico in eorum operibus præscripta, & quæcunque pręterea ad veri auri naturalis proprietates examinandas adhiberi debent, vt sunt ignitio, fusio, sub malleo per omnem dimensionem extensio, cineritium, expositio super vapores acutos, extinctio, cementum, cõmixtio rei adurentis

post calcinationem reductio, susceptio argenti viui facilis vel difficilis, &c. Si igitur ad omne specillum probatum aurum fiat, nec vt sophisticatum perdatur: sed subſtet, habens omnes proprietates auri naturalis, omnes operationes & passiones (quale nostrum esse dicimus) non simile, sed idem cum naturali erit, quicquid deliret cum Ægidio Peterius. Nam quod de serpentibus & dracunculis à Magis & Mose factum affertur, illorum fuit diabolicæ illusionis huius, à diuina virtute. Nos vero neutrum præsumimus, nec tale quid attentamus, sed vires naturales duntaxat sequimur. Iam quod de muribus ex putredine natis ac differentibus specie à muribus generatis per semen obiicitur, vnde inferunt: Sic aurum chymicum differre à naturali, licet proprietates auri naturalis habeat, prorsus est alienum. Siquidem ex aliis principiis, quam naturalibus, metallorum vera ars chymiæ non procedit, nec quicquam aliud vsurpat, quam quod natura generauit ac generat, adhibita mixtione & debita præparatione. Itaque vt diuersæ materiæ suppositio fit in muribus, in metallificio nulla est. Quod vero nonnulli eo vsque procedunt, vt si omnes quidem proprietates auri naturalis contineat id, quod fit per chymiam, tamen istud recipere nolint, quis non videt dimittendos esse tales, ac bonam eis mentem precandam? Quodcunque enim principia essentialia eadem habet, & passiones atque operationes alicuius rei, id idem est cum ea re, vt testatur de formis agens, Aristoteles. Sic enim 4. Metaph. arguit ex operibus rerum & accidentibus super ipsas formas: Quod enim facit operationes oculi, est oculus, quod vero non, non est oculus. Itaque oculus lapideus vel cæcus, quia non facit operationes oculi, non dicitur oculus, sed imago oculi: & serra lignea, non dicitur serra, sed imago serræ. Idem testatur totum naturæ lumen. At sophisticationes fateor, non habent tales proprietates: verum autem aurum chymica operatione, ex veris principiis & essentialiter metalla componentibus productum, continet omnes proprietates auri, vt experimento patet. Itaque si quid aurum ad medicinam facit (puta crudum) etiam hoc aurum chymicum præstabit, puta lętificare & confortare cor, & multo magis hoc, vt testatur chymicus Plato in 3. stellicarum, & Hamech in commento ibidem, & similiter Haly in suis secretis. Itemque chymicus Aristoteles in suo libro de secreto secretorum, & lapidibus pretiosis: licet sophisticatum aurum chymicum faciat contrarium, de quo supra dictum est. Itaque verum ab Alchymistico auro fucato & duntaxat alterato & adulterato, est discernendum. Nec libet sophisticationum ponere documenta, qualia leguntur apud Albertum Brunum in tractatu augment. & diminut. & in correctorio Richardi Anglici, ac denique in libris de subtilit. Cardani (si hæc est subtilitas) & passim apud alios, partim albificationis, partim rubificationis, hoc est, adulterini auri & argenti colorem tantum præferentium. Ex principiis autem & criteriis proprietatum omnium in vero chymico auro licet colligere, nihil contra ordinem creationis à nobis attentari, quia aurum nostrum est naturale ac verum beneficio solius naturæ per ministerium artis productum, ideoq; nec ex suppositione diaboli occulte additum, vt vult Ægidius & Angelus, duo soli ex Iureconsultis artem chymicam frustra impetentes, & post hos vir quidam in Germania magnus, sed harum rerum imperitus, & ab aliis deceptus, siquidem ex essentialibus & naturalibus metallorum principiis: non diabolicis operibus hic proceditur: licet Deus Opt. Max. inhibere aut impedire, aut prorsus destruere etiam opus naturæ & artis possit; nec vero diuinæ potentiæ munus propterea inuadimus, cum non iussu & voluntate & verbis id producamus, vt in miraculis diuinis iussu diuino fit, sed tantum per insitam naturæ generantis facultatem, cui seruimus tanquam ministri, nihil ad eam de alieno, nec de proprio afferentes. Quod si hęc non sufficiunt ad probos artifices discernendos ab impostoribus, & ad artis veritatem particulariter defendendam à vanitate sophistices, aut Diabolicarum artium imposturis, & calumniantium linguis, doceant, qui contra sentiunt, meliora, & verioribus vltro parebimus: aut respondeant saltem Apologiæ Gastonis Clauæi aduersus Thomam Erastum Medicum scriptæ, vel ad solutiones Boni Ferrariensis Physici Aristotelici: quod à nonnullis attentatum quidem, sed plane præstitum est à nemine.

Quod si id fiat bona fide, ex varia & diuersa rerum ventilatione, tanquam ex puteo emerget veritas, & ita Helias artis in lucem prodibit; Cui hanc disputationem impendisse hactenus libuit.

Radix Elixiris. △.

DE LAPIDE PHILOSOPH. PHIlipp. Mulleri Philosoph. & Med. D.

Proœmium.

MAteriam aggredior fortunante DEO à tot iam seculis celebratam & etiamnum quotidie decantatam, raram tamen in opere & paucissimis obuiam, non quidem ob difficultatem, cum opus sit muliercularũ, sed autorum ob obscuritatem, perplexamq; scribẽdi rationem; qui, vt quiduis in hac arte obnubilent, nihil intentatum relinquunt. Et hac quidem parte multo magis peccant neoterici omnes, quam vllus antiquorum, qui quidem dilucidiori sermonis genere in hoc explicando naturæ mysterio semper vsi sunt: vt nisi recentiores semper magis magisque tenebris obuoluissent, non ita tarde plures ad optatam metam peruenissent. Neque duntaxat obscuritatem studiose sequuti sunt; verum etiam inuersum & præposterum dicendi ordinem; vt quod primum

mum in opere esse debet, aliqui vltimo adiudicauerint loco. Aliqui etiam immiscuere alienissima, quæ ad hoc mysterium non plus quam fabulæ Æsopicæ faciunt. A quibus vitiis omnibus ego sane quantum fieri potest & licet, immunis esse studebo, non quasi experientiam in hoc diuino & raro opere habeam (neq; enim eo aspirare audebo) sed quasi dilucidius productutus & ordine optimo quæ alii & antiqui & recentiores inordinatissime atq; obscurissime protulere. Et reuera satius esset eos, qui quotannis fere hac de re scripta promulgant, imperfecta & obscura, tacuisse penitus; quá temporis & pecuniæ tum sibi tum aliis dispendium peperisse. Quamobrem quod ante me factitatum nescio, luci publicæ dabo, non quidem quod experientia habeo (hac n. me carere ingenue antea fassus sum, & identidem non infiteor,) sed quidquid veri ex recentiorum & antiquorum libris editis rationis scrutinio complecti valui, quicquid ex libris vetustissimis manu scriptis in Germania & Italia visis haurire potui, quicquid deniq; ex virorum doctissimorum amicorumq; colloquiis percipere studui; daturus figuras exactas turris Philosophicæ huic operi inseruiturę, & partium eius omnium; deinde materiam lapidis quantum intelligere licuit; tandem eius præparationem, absolutionem & perfectionem quæ spectare videntur: vt cui otium & ad hanc rem animus, non difficilis in hæc arcana pateat accessus. Atq; hæc omnia tractaturus, insuper habito discrimine eorum omnium, qui de lapide Philosophico quæ dicuntur omnia false rident, ceu falsa; in quos si verbum ego aliquod mutire vellem, cum iis vtiq; penitus insanirem. An forte fictitius est lapis ille, quia eum non tradunt Hippoc. Galen. & Arist. ô quam multa hodie nota sunt, illis quæ nunquam innotuere. Nec desunt infiniti auctores, viri magni, ijs partim antiquiores, partim recentiores, huius notitiam qui habuere optimam. Putant vnam speciem in alteram transmutari non posse. O delirantem inscitiam. Diffidunt oculis proprijs videntibus infinitas res in alias semper mutari, & vnum semper ex altero fieri. Videntibus etiam oculis & audientibus auribus diffidunt, variis in locis factum verum per artem aurum (non dico naturale, quod nonnulli imperite effutiunt, cum per artem quod fit artificiale sit) optimum & sincerum, probationes omnes sustinens: quod qui videre cupis, orbem Christianum perlustra, saltem vicinas tibi orbis partes & vrbes. Si materno solo inhæres semper, oculis peruolue Barnaudi de Christa libellum plurimis experientiis nominatim citatis verissimis refertum. Sed desino hanc in rem verba facere, quia apud vere doctos & veros Philosophos hæc in dubitatione nunquam posita sunt. Insinuanda tamen hæc fuerunt ob tyrones, qui à magistris suis imperitioribus & Galeno ceu Deo vnico adiuratis, credere coguntur & defendere, quod vltra sapientiam magistrorum nihil sapit. Adeo infelicia hæc sunt secula, quibus moderni Doctores discipulos suos se superiores fieri non optant, imo vetant, quibus inquam, ipsi etiam discipuli nihil sublimius cogitant, animoque scrutantur, quam quod à Præceptoribus didicere. Vnum ingeminat vulgus. Vbi illi aurifices & Alchymistæ? Cur non mõstrant cuiuis se artem tenere, vt fides ijs facilius adhibeatur.

Nota Guiberte.

Attamen naturæ viribus & materiis fit totum arte tantum foris gubernante, & agentia patientibus accommodante vti decet. Barnaudus.

Nuspiam tales apparent in vlla regione homines, quos inde victitare, multo minus ditescere notum est. Ad quod respondeo dici rectissime illud: Notum non esse. Etenim qui thesaurum inuenit pretiosum, potest ne tam exiguæ mentis esse, vt ijs ostendat & aperiat, à quibus sibi periculum, ignominiam, calumniam exinde imminere certus est? Ita infelicissimi illi qui alijs scientibus sciunt hanc lapidis conficiendi artem. Modo Reges & Principes, ceu aucupes, eam ab ijs poscunt, aut per pollicitationes magnas fauoris & honoris obtinendi, aut per minas, carceres, torturas, mortem. Ab his si liber es, ad minimum ludibrio vulgi expositus eris, & Alchymistæ nomen hodie vltra modum exosum audies. Quam ob causam ego huius in lapide arcani operationis modum manualem tenere nunquam hercle exoptarem. At animo ea speculari, quæ in natura admirabilia sunt, & non brutis, verum soli homini consideranda data, nemo vnquam prohibuerit. Quo circa ad rem alijs sepositis propero.

Reliqua vide in ipso autore.

HENRICVS SALMVTH IN SVO Pancirollo tit. 7. volum. 2.

LApis Philosophicus est. Hunc enim rerum experientia, omnium etiam sola sufficiens magistra infallibiliter attestatur, cui refragari nonne esset plus quam stultum? Hunc (ab alijs tamen præparatum) virtuose efficacem vidit Romanus Pontifex & Cæsarea Majestas. Viderunt & Reges orbis terrarum non pauci, nec non Imperij Rom. Electores nonnulli. Viderunt & Principes aliquot, Comites, Barones, Nobiles, & propter virtutem & doctrinam nobilibus proximi Doctores; imo ex omni gente, Iudaica, Ethnica, Christiana, statuque ac ordine passim, multi tam Ecclesiastici, quam Politici, literati pariter, atque illiterati oculis, obstupescentes naturæ per artem miraculo, viderunt, manibusque tetigerunt suis. Sciens loquor. Hos omnes voco testes. Tu Physicochemiæ-mastix eos interroga, in subsidium veritatis, veritatis amantes. Rem ita habere testabuntur lubentes. Sequitur ratio, &c. Lege totum illum locum. Si vellemus omnia huiusmodi testimonia colligere, ingens volumen fieret. Saltem Penotum adhuc audiamus.

Imo & ipsi fecerunt vt Ægyptii, Mauritani, &c.

BERNARDI PENOTI A PORTV S. MARIÆ, Aquitani Præfatio Apologetica: in qua D. Nicolai Guiberti Lotharingi error & falsa opinio de Alchemia, tum autoritatibus, rationibusque, tum exemplis euincitur.

NVsquam fuit Ars siue scientia tam sacra, quin suos habuerit osores & contradicentes hæreticos: inter quas Chemia non postremum tenet locum, qua tamen post diuinorum mysteriorum contemplationem, nulla est dignior. Hæc vere philosophandi dux: in qua & rerum secreta rimari licet & arcana facile amplecti. Hæc bonis, hæc sapientibus, hæc doctis viris, hæc Principibus, Regibus & Imperatoribus digna exercitatio & honesta voluptas præ cæteris appetenda. At licet sit magnus impostorum & sophistarum numerus, hac nostra ferrea ætate, vix inter ipsos vir bonus dignosci potest. Vnde qui spagyricas artes in lucem reuocare conantur, ignobiles, & obscuri non modo remanent, verum etiam experiuntur multorum odia.

Et ars ipsa ab iis, qui ei fauere & eam tueri deberent, dilaceratur; & peius cane & angue odio habetur, vt videre est in libro D. Guiberti Lotharingi, in quo omni conatu & viribus nititur probare artem chemiam nullius momenti esse. Negans insuper Thomam Aquinatem, Raymundum, Arnaldum, libros de lapide Philosophorum, eorum nomini attributos scripsisse. Sed bene est, quod huiusmodi libri in Bibliothecis, vbi præsides fuerunt, extant: imo quod apud me aliquot sunt etiam. Valeat igitur Rhetor Guibertus cum sua loquacitate, qua nihil vtilitatis adipiscitur, præter latinitatem, in qua summopere sibi placet. Nam meretriciis illis orationis pigmentis & verborum phaleratorum apparatu, non docere, sed fallere, non pascere animos solidis doctrinæ cibis, sed inanibus titillare verbis euenit: quod certum sequentibus demonstrationibus patebit. Non temere, Magister Guiberte, rescindendum, quod longa consuetudine multaque vetustate firmum est. At huic scientiæ quæsita, & firma virtute parta gloria est. Non igitur tuis scriptis aut tuorum similibus corruet, cum ante Æsculapium, longe ante Hippocratem confirmata & stabilita sit. Temere igitur facis, quod vetustate multa firmum, id pauca latinitate destruere velis: quod tamen fieri non potest, nec vlla arte, nullis consiliis opprimi. Cuique igitur suis studiis frui concedatur. At nostri instituti minime est, tempus in huiusmodi nugis refellendis terere. Sed breuitatis causa te, D. Guibertum, relego ad Proœmium à doctissimo Magistro Theobaldo de Hochelande Mittelburgense editum, de Alchemię difficultatibus. Ibi enim quicquid desideratur & excogitari potest, reperitur, vt nemo amplius addere aliquid possit ad quæstionem soluendam. Dicam igitur cum illo doctissimo viro, doctissimorum & integerrimorum virorum scripta, D. Thomæ Aquinatis, Hermetis Trismegisti, Raymundi Lullij, Marsilij Ficini, Arnaldi Villanouani (quem Ioannes Andreas Iurisconsultus vocat Theologum, summum Medicum & Alchemistam) & artem verissimam, & naturæ genetricis æmulam. Et cur viris tam præclaris fidem detrahendam & sciolis quibusdam potius credendum iudicabimus, qui peruerso iudicio cauillantur artem vanam & adulteram esse, quique clamitant, non alia de causa ænigmatice & obscure traditam, nisi vt exercerentur otiosorum hominum ingenia? Absit vt existimemus antiquos illos venerandæ autoritatis Philosophos consulto aliquid falsitatis memoriæ commẽdare voluisse, qui summam operam veritati inquirendæ semper nauarunt, famamque in posteros non ex nugis & inanibus, sed arduis & sublimibus, veroque ac stabili fundamento nixis quæsiuerunt.

Huc etiam accedit diuersarum gentium consensus. Nec enim Latinorum solum, sed & Græcorum, Ægyptiorum, Arabum, Chaldęorum, Gallorum & Germanorum, Hispanorum & Anglorum de metallorum metamorphosi monumenta quotidie studiosorum hominum manibus teruntur, quæ vno ore quasi (quanquam linguis dissonis) clamant esse artẽ verissimam, nihilq; post legem diuinam (vt in principio diximus, in qua est salus animæ) à summo Deo in hoc mundo homini concessum fuisse magnificentius aut sublimus: & summopere summo studio inuestigandam vigilique labore quærendam prædicant. Forte in hoc falluntur, qui artem negant, quod cum infiniti chemici huic vacent, neminem videant, qui se scientiam adeptum esse glorietur. Sed sapientibus & causas euentuum perscrutantibus nihil admiratione dignum contingit. Quandoquidem admirationis mater ignorantia ipsa est. Quotusquisque enim est, qui in debita materia operetur, vt oportet? Vnus vix è millibus. Quid igitur mirum, si debito multi frustrantur fine? Quare non insulse Auicenna inquit: Qui accepit, quod debet & miscet & operatur vt debet, procedit inde vt debet procedere. Plerique indocti sunt sane, qui ne communem quidem sermonem intelligant, eo minus ergo metaphoras & sapientum analogias. Alij quamuis docti sint, & ingenio perspicaci, libros tamen non habent, aut quia expendere & illorum pretia non valent soluere ob auaritiam, aut non possunt ob paupertatem sibi comparare, aut quod exemplaria inuenire nequeant, ijs in locis, quibus immorantur, & à peregrinatione abhorreant: illi vero, qui libros & artem per Dei gratiam consequuti sunt, meminerint dicti Salomonis, sapiens abscondit scientiam: Os autem stulti confusioni proximum est. Neque enim desunt causæ, quare scientes sese non reuelent. Cur vero? Vno verbo respondebo: Felix quem faciunt aliena pericula cautum. Plurimi nostris temporibus misere perierunt ob principum inuidiam, timentium ne ab eorum potestate aufugerent, sed de iis

de ijs in sequentibus. Quidni crederent Thomæ Aquinati, dicenti, nihil prohibere artem vti naturalib. causis ad producendum naturales & veros effectus. Quamobrem pedibus in sententiã Marsilij Ficini eunt, qui viuentia omnia tam plantas quam animalia spiritu quodam se multiplicare affirmant. Spiritum autem in metallis crassiori cohiberi materia, qui si aliquantum rite secernatur, secretusque in sua sede connaturali conseruetur, præter omne fallum posset sibi simile generare. Qui tantorum virorum & tot gentium consensui non credit, rationibus ne ipsa experientia victum se fatebitur, sed potius Diabolo & futilium magorum nugamentis, quã Deo & naturæ potestati trasmutationis effectum adscribit. Sed quæso à quibusnam potissimũ arti contradicitur? Ab ijs nẽpe, qui nec olfecerunt aut nunquã libros chemicos nisi raptim perlegerunt: Eo plane modo quo canes è Nilo aquã lambunt & fugiunt, qui cum nõ intelligant intima naturæ penetralia scrutantibus Philosophis & arti, ingenii tarditate culpã imponunt. At quid iniquius quam vt oderint homines, quod ignorant. Quid magis temerarium, quam vt iudicium ferat rei imperitus? Dudum non frustra exclamauit comicus, homine imperito nusquam quicquam iniustius, qui nisi quod ipse facit, nihil rectum putat: At si diceret scientia non habet inimicum nisi ignorantem.

Ad confirmandam veritatem quæstionis, an ars sit, multum valent autoritas, ratio & experientia. Possem vero primũ multorum grauissimorum virorũ testimoniis, autoritate & experientia artẽ verã esse euincere. Non ita pridẽ est, me à clarissimo viro tibi, Guiberte, bene noto, & cuius patris quondã familiariter consuetudine vtebaris, literas accepisse, quas cũ cæteris Deo fauente, aliquãdo in lucẽ proferã, quibus doctus ille vir ad me scripsit, se virum quendã probum chemicũ in suis ædibus accepisse, eiq; vncias quatuor cum dimidia plumbi suppeditasse, & mediante lem. grano certi cuiusdam pulueris rubei, supra fusum plumbum proiecto, totum plumbum in verissimum purissimumq; aurum conuersum fuisse, absq; vlla diminutione. Argentinæ etiam præsentib. viris probis & fide dignis, maiora præstitisse, me quoq; certiorem fecerunt alij. Qui hoc præstitit homo est mihi bene notus, & in Anglia vna commensales fuimus. Superstes est, Dei gratia. Ast hominem vt te conueniat, vtque experientia te præsente artem probet esse veram, expectare noli. Insuper audio Lutetiæ ante aliquot menses, iuuenem nomine Carolum, Doctoris Sorbonici famulum, apud quendam magnæ autoritatis aulicum delatum, quod arte chemica aurum conflatum nullum examen subterfugiens, hinc inde diuenderet; is iussu magnatis à lictoribus captus, dum in custodiam duceretur, & in via sibi notum aurifabrum offendisset, dixit, An non vis à me adhuc marcas quinque argenti purissimi emere? Pragæ vero, meo tempore, idem ab Edoardo Kelle jo factum est in ædibus D. Aggecij Thaddæi, vbi libram integram argenti viui in purissimum aurum conuersam, guttula vna liquoris rubicundissimi vidi. Extat adhuc & seruat, vt incredulos exemplo illo vincat. Præ manibus sæpius habui, & quod magis mirum est, testat videre signum illius laticis hærentis supra mercurium in aurum conuersum, instar rubini, & ex illo residuo, posse iterum tantum auri fabricare, quam antea. Taceo nunc de Bohemia & Saxonia, tempus omnia reuelat. Et nisi de his libri plures editi essent, inter quos lege libellum de veritate & antiquitate artis chemiæ autore Petro Roberto Vallense, & Petri Boni Ferrariensis de certitudine artis, qui inter alia inquit; Saltem sileant, & quæ ipsi ignorant, non condemnent. Nemo verus sapiens artem negauit. Meditentur hæc, ars si sit, quomodo sit: Et si non sit, quomodo non sit. Aut tempus expectent, quo Deus aliquem excitet, vt ars clarior & lucidior euadat. Quandoquidem Dei prouidentia prœuisum est, vt quisque ambulet in vocatione, qua vocatus est. Et ne sutor vltra crepidam. Arrige aures D. Guiberte & orationi meæ attende. Quandoquidem multa hactenus à Philosophis, qui vere Philosophi dici & merito possunt vocari, occulta fuere: in tui gratiam & tui similium artem à veteribus patribus ęnigmatibus, obscuris vocibus refertam, enucleabo. At primum & necessarium in qualibet scientia habere subiectum oportet, circa quod ædificetur. Hæc autem scientia pro subiecto habet vniuersam naturam. Idcirco aiunt lapidem esse in omnibus. Non tamen quod eius materia ex omnibus rebus seligatur. Imo dicitur in omnibus esse ratione primi mouentis in rebus naturalibus, qui spiritus vegetatilis nuncupatur, quo nostra materia lapidis præ cæteris abundat. Spiritus hic tam est in animalibus vegetalibus, quam minetalibus. Ideo lapis dicitur animalis vegetalis & mineralis, non propterea debet elici ex animalibus aut vegetalibus. Nam (ait Philosophus) si vis mederi metallis, origo tuæ medicinæ sit ex metallis. At spiritus iste nimis sigillatus est in metallis, quę sierunt in mineralibus non in omnibus, sed vbi natura illum abdidit. Quo igitur nomine hæc materia insignitur? Dicam, sed prius percunctor. Tu D. Guiberte, si libet, respondebis, quid tu intendis facere? Quia ex fine intentionis resultat principium operis. Si dicas aurum & argentum, perperam respondebis. Quandoquidem veterum sapientum intentio nusquam fuit, vt aurum & argentum ista medicina construerentur. Finis & scopus eorum fuit, vt mens sana in corpore sano esset vsque ad terminum à Deo præfinitum.

Tantæ enim sunt vires in hoc puluere in corpore assumto, vt in momento æquet humores, & corpus temperet eo temperamento, vt vnus alteri humori non dominetur, quod Raymundus Lullius optime nouit & vsus est. Vixitque centum & quadraginta annos, & nisi à Saracenis interfectus, superasset ducentos (si Deus voluisset,) sapientes ista animaduertentes vltra perscrutantes, tentare voluerunt supra metalla imperfecta, sic ratiocinantes, si medicina ista lepram & hydropisim lauat, & humanum corpus conseruat, quid vero supra imperfecta metalla? Et ita tentarunt, & verum repererunt. Tunc sese iuramento obstrinxerunt, nunquam artis arcana patefacere, imo occultare cœperunt artem, ne ab indignis raperetur. Longum esset argumentum hoc prosequi, non volumina parua construere oportet. Sed de his alibi. Ad orationem inttitutam reuertemur, vt intelligatur, de quo agendum sit, nempe de materia lapidis. Huc fere omnes Alchymistæ impugant.

pingunt. Cum Philosophi omnibus nominibus nuncupent, & hoc iuxta colorum varietatem, nam antequam ad summam albedinem deueniat, apparent omnes colores, qui excogitari possunt. Eo enim nomine cuius color erumpit, nominarunt. Non mirum si plures sunt delusi operantes circa literam quæ occidit, spiritus, id est occultus sensus, viuificat. Praxis huius magni operis maximum naturæ superat arcanum. Et nisi diuinitus aut ab artificibus reueletur, aut ipso opere ostendatur, nunquam ex libris exculpetur, nisi veræ materiæ cognitionem habueris, tunc liber librum aperit, & non antea.

Dicamus igitur, sulphur & argentum viuum materia sunt lapidis. Idcirco eorum cognitio est necessaria, vt melior seligatur, quo citius lapis perficiatur. Certa quædam materia latet in corpore quodam parata, absque alia præparatione. At difficillima est ars inueniendi, vt Raymundus dicat, in hoc mundo inferiori, nullum magis secretum, quam illud, quod consistit in Saturno Philosophorum, adeo, vt illi qui penitius eius virtutem & naturam perscrutati sunt, inuicem sese iuramento obstrinxerint, nunquam pródituros naturæ secreta, ad extremum vsque vitæ terminum. Quandoquidem eius operatio est plane huiusmodi, vt varios habeat vsus, quod debite præparatum, non solum tetros corruptosque humores nostri corporis pellit: verum etiam imperfecta metalla in purissimum aurum, quibuscunque experimentis probatum, conuertit. Ast ego pietate motus, materiam proprio nomine reserabo. Et cum Arnaldo de Retardanda senectute enucleabo. Vocat enim Chifhr minerale, id est, lapidem animalem. Huius veteres præparationem propter inuidiam celarunt. Alio autem nomine saltem mineralem notauerunt, eiusque præparationem etiam occultauerunt, nam præparatum aurum, corallia & margaritas potabilia reddit. Abissini autem Bistuini nominant. Alij chaos minerale, in quo maxima vis mineralis est; in quo etiam omnia metalla latent & lucent. Item alius dicit, materia lapidis nihil aliud est, quam spiritus mundi corporeus in ventre terræ factus, qui à se recipit facultates omnes tam animales quam vegetabiles & minerales, vt superius dictum est: sicut aliqua cera recipit in se omnium formarum impressionem, sic argentum viuum delitescens in materia lapidis, recipit omnium rerum proprietates. Vide igitur, D. Guiberte, si elicitus & liberatus à suo chao, & suis fæcibus vindicatus, & in quintam essentiam redactus, quam mirabilia præstaret? Lapis sapientum, inquit Senior in ipso & ex ipso perficitur. Radix & rami folia flores & fructus. Est enim sicut arbor: ex vna arbore, quot rami, quot denique grana? ita se habet nostra frugifera arbor Philosophica, continens in se auri & argenti semina, quæ in propriam terram seminata, plurimos soles & lunas producet in infinitum, sicuti semen ita & seminatum. Naturaliter enim natura similis in natura sua simili actionem & operationem habet perpetuam, & non diuersa specie, multo minus in diuerso genere. Quo enim est maior rerum diuersitas, eo etiam maior est rerum vnitas. Natura vero disponit omnia in potentia, quatenus ars ea potest & debet perficere actu. Natura enim vitri materiam produxit, nusquam vitrum. Sic ferrum in rudi materia iacens creauit, rudeque nobis tradidit elaborandum, vt ex eo calceos equis paremus, lanceas & falces faciamus. Herbas, arbores, gemmas, corallos, aurum & omne id, quod oculis cernitur, Medicinam recte non dixeris, sed est rudis & immunda materia, in qua adhuc pars impurior manet & occultatur. Alchemia vero medicinam purgare, dissoluere, & heterogenea ab homogeneis secernere docet: Aliter putrida putridis, & corruptibilia corruptibilibus miscerentur. Etiam autor naturæ Deus materiam quandam lapidis vnicam & simplicem creauit, quam metallorum radicem sapientes vocauerunt. Si per chemistam Philosophum non disponeretur de potentia ad actum, semper in eodem statu permaneret, veluti vitri materia. Nam si per magisterium vitriarii non disponatur, nusquam vitrum fieret. Hæc lapidis materia vnica est res, vt sæpius repetitum est. Igitur vnum quod est, non numeratur nec diuiditur. Si enim numeraretur, vnum esse desineret. Et si diuidatur, compositum esse incipit. Vnum vero & simplex memento accipere, si vis in Philosophia profiteri. Ab vno & simplici qui in Philosophia recedit, finem & perfectionem nunquam inueniet, quandoquidem natura ex vno produxit omnia: & sic in vno conueniunt ambo simul. Est natura mater & ars filia. Et vbi natura desinit, ibi ars incipit. Et sic est ordo & regula veritatis & nõ aliter. Vnum igitur vbi inuenisti, quod in seipso habet omnia, quib. ad perfectionẽ sui indiget, alia extranea illi vni rei adhibere noli, alias non perfectiones, sed corruptionẽ operaberis, & ipse pessime decipieris. Materia enim lapidis est vnica res, non adeo simplex, quin quatuor constet elementis, vt cæteræ res elementatę. Sicuti arbor plantata ex se ipsa, & per se ipsam, suos fructus profert in tempore suo. Nostra n. materia sic se habet, vt arbor, si transplantetur, sua quoq; aqua irroretur, producet suum fructum, quo supra impura metalla seminato, conuertet in aurum purissimum indubitanter. Arbor illa Philosophiæ quicquid ei necessarium est, in se continet, sine alterius præsidio, vt in Dialogo & sequentibus perspicue (Deo volente) videbimus.

Tu vero D. Guiberte, sapientum regulas admonitionesque sequere, dicentium: De iis, quæ nobis non apparent, certum non habemus iudicium. Et quæ nobis dubia sunt, in meliorem partem interpretari debemus. Sapientis igitur est, de iis quorum cognitionem & certitudinem non habet, potius iudicium suspendere, quam ita mordicus insectari. Quandoquidem propter abusum non tollitur vsus. Artifices non æquales, vnus altero peritior conspicitur. Ars enim non pendet ab artifice, sed artifex ab arte. Ideo ante omnia in hac quæstione, an ars aliqua sit licita, cõsiderandum est, an diuino aut humano aliquo iure sit prohibita. Nam licita aut illicita ita discernuntur. Quantum ad diuinam, certum nullum textum reperio, vbi Alchemia, & auri confectio prohibeatur: cum tamen innumera vitia & crimina legislator diuinus Moses in Leuitico & Deuteronomio persequatur. Neque puto magis illum prohibuisse distillationes & alembicationes, &

auri

auri & argenti confectionem, quam iocalium & annulorum cæterorumque eiusmodi ornamentorum conflaturam.

Quantus etiam laminarum & bractearum auri vsus apud populum Dei fuerit, nemini ignotum est, imo videtur Esdras suffragari Chemistis cap. 8. lib. 4. Et respondit ad me & dixit. Hoc seculum fecit Altissimus propter multos, futurum autem propter paucos. Dicam autem similitudinem ô Esdra: Quomodo autem interrogabis terram & dicet tibi, quoniam dabit terram multam magis, vnde fiat fictile; paruum autem puluerem, vnde fit aurum, sic & actus præsentis seculi. Quantum vero ad ius ciuile, certe nulla litera in Digestis, Cod. Iust. vel Nouell. ostendi potest, quæ ad prohibitionem Alchemiæ pertineat. Imo potius fusorum ars comprobatur & laudatur. At plures sunt Alchemistæ monetarum corruptores, falsarii. Et sacra pagina quot Hæreticos? quot Medicina impostores habet? Et Iurisprudentia, in qua tot sunt rabulæ? Harum disputationum laudanda est pietas & probitas. Sed tamen rogandi sunt, vt cogitent artificum vitia nequaquam arti imputanda esse. Sed, vt ait Iurisconsultus: Alieni admissi pœna ab ijs, quos nulla culpa contingit, remoueatur. IN SVMMA, quilibet non amat id, cuius cognitionem non habet, sed etiam fugit, contemnit, nec discendum putat. Corpus solummodo externum curat, mensque suum Deum colit. Quanto autem scientia ac cognitio alicuius rei plus crescit, eo magis amor eius augetur. Ast Guibertus linguæ Latinę & loquentiæ cognitionem haud ignorat: ideo commentarios suos verborum lenocinio conscripsit, vt tali fuco artem sibi incognitam annihilet. Nos vero fornaces circa versamur, nostroque fumuso latino conamur simplici oratione veritatem tueri & defendere. Testor enim me non vidisse neque legisse D. Guiberti libellum, sed relatu cuiusdam amantissimi amici, & illius rogatu prouinciam respondendi accepimus, misitque amicus ipsius Nicolai Balsami Ægyptiaci descriptionem. At in sequentibus nos (Deo propitio) balsamum alium longe præstantiorem exhibebimus, vnico simplici confectum.

Interea Lectores beneuoli & opere & ore & scriptis veritatem ab iniuria vindicate, & Deus veritatis & mysteriorum autor nobiscum erit. Iterum bene valete, & quicquid à me propositum est, boni consulite.

FACILITAS OPERIS EST EIVS OBscuritas. Etiam ex solo argento viuo Philosophorum lapis confici potest: Quare dicitur Philosophorum & non naturæ.

NON est, vt diutius immorer ad D. Guiberti errorem de Balsamo Ægyptiaco corrigendum. Quantum Ægyptus à nobis distat, nemo ignorat. Fruamur more maiorum (inquit doctus Hollerius) natura nobis domestica atque familiari: legatur materia nobiscum edita, quamq; vltronea natura promit. Aliis autem remediis, veluti externa manu & auxiliatibus copiis vti conueniet. In eadem causa sunt, quibus nihil placere potest, nisi quod Indiam loquatur & extremum Oceanum: qui tantum externa probant & exoticas merces admirantur. Hunc errorem ignoratio primum peperit. Deinde quia rudibus ingeniis bonarum rerum consuetudo grauis est, & bona fide oblatæ merces vulgo sordescunt. Quid quod externa ista longo quæsita mari, grauibus periculis inuenta, insanoue sumtu comparata, exoleta fere, adulterata, suspecta denique ad nos perueniunt, nec alio sæpe momento constant, quam impostura. Annon hæc dementia est ita subscribere alienis? Vana, euanida, ac fere dubia auxilia sic persequi, vt vrgentem domi extemporaneam certamque medicinam deseras? Medentur scilicet aliena fide, etiam impune est iugulare ægros: Institorum fraude calcantur multa, & sunt in oculis, quæ cum flatis fusis recoctis & ex India & rubro mari comportatis pręferas. Vernaculæ nobis sunt atque domesticæ opes, quibus vulnera coniungas, repurges sordida, sinus impleas, & cicatrices claudas, cæteraque præstes omnia, quæ chirurgi opere atque disciplina continentur. Exquirantur foras, quæ domi non habeas. Ast enim domi, & in syluis, fere in omnibus locis habes simplex, à quo potes elicere balsamum sine sumtu saltē paruo, non magno labore petitum, quo omnibus vulneribus desperatis potes mederi, circa 24. horarum spatium.

TALIS EST FORMVLA.

SVB finem mensis Septembris grana illa rubra, quæ Matrissylua, alias periclimenon dicta, fert, ad sufficientem quantitatem collige, & in cucurbitam seu botiam pone: obtura probe cucurbitam, ne quid respiret, & in fimum equinum calidum, per octiduum reponatur. Peracto tempore aquam in Baln. Mariæ elice: Deinde quod distillatum est, supra fæces repone, & iterum in fimum equinum per 24. horas collocabis, quibus absolutis, per cineres iterum distillationem prouocabis: exibit inde aqua & oleum, quæ per balneum Mariæ separanda sunt: aqua primo exibit, oleum vero in imo vasis residebit. Illud est balsamus ille admirabilis, cuius & admirandas virtutes in nostro Antidotario Chemico, vna cum reliquis adnumerabimus, mediante Iesu Christo. Tu interim, candide Lector, eo fruere & vale.

HISTORIÆ ALIQVOT TRANSMVTATIONIS METALLICÆ, conscriptæ ab Evvaldo de Hoghelande Mildeburgensi.

DVbitasti sæpenumero, Ioan. frater, de veritate artis chymicæ, & num tincturę Physicæ, quam Philosophorum lapidem vulgo vocant, indagatores suum quandoq; assequerentur scopum: hæsitandi autem causa non fuit nulla. Audiebas enim homines imperitos, vanos, mendaces vbiq; fere terrarum circumuagari, & diuitum maxime terere limina, spondereq; ingentes illis diuitias, cum ipsi interim Iro pauperiores & rerum omnium indigi vix panem habeant, quo esuriētem impleant ventrem. Videbas è contra alios minime rudes, quinimo laureas quandoq; & Doctoratus præferentes insignia, Attalico ornatu & famulorum comitatu in publicum procedere, qui eadem professi, fraudibus tamen solis & dolis, admisto interdum secreti cuiusdam medicinalis salubri vsu, se familiamque sustentarent: eorum etiam quosdam in crucem actos, vel suppliciorum publicorum metu veneno se perdidisse, ni fallor, nosti. Legere etiam potuisti, nobilitate nonnullos esse donatos, & equestri asscriptos ordini, qui tamen non nisi imposturis, speciosis & fallacibus promissis atque adulationibus ad eum dignitatis gradum viam sibi parauerint. Adeo inter nebulones quoque furca dignos, sicut in aliis hominum conditionibus, fortuna ludit, & hunc deprimendo, illum exaltando variat vices.

Cur Chemiæ veritas in dubium vocetur.

Neminem tamen adhuc ex eorum numero, qui operam suam aliis venditarent, caput aliquando vnctius retulisse aut eorum dominos aut patronos, locupletiores euasisse intellexisti. Sed nulla est scientia adeo honesta, adeo casta, adeo sancta, quin næuis quibusdam interdum deformetur. Si ex abusu quæque æstimanda & ponderanda veniant, facile Iurisprudentiam, Medicinam, & ipsam Theologiam damnaueris. Vidimus enim nostro æuo sartores, pelliones, cerdones, & è fæce plebis seditiosissimum quemque publicum publicæ doctrinæ suggestum cathedramq; ascēdere, & quæ non didicerant, profiteri, imo quod maius est regnum cœlorum, ad quod ipsi accessum non habeant, aliis polliceri. Conspeximus etiam, proh dolor, doctos quosdam sed sceleribus infames, vt sibi nomen & diuitias pararent, noua commentos esse fidei dogmata, quæ postea ingentes turbæ, seditiones, bella, rerumpubl. & regnorum perturbationes, & quod maxime deplorandum est, innumeræ animarum perditiones sunt consecutæ. Mitto Iurisprudentiæ vlcera, quæ nonnullis non nisi licitum putatur latrocinium: prætereo medicinæ carcinomata, quibus hoc tēpore nihil contaminatius, nihil putidius: dum passim, quod Medicorum est, garrula anus, olidus balneator, audaculus tonsor, infidus Christianis Iudæus, verbosus Sophista, & temerarius Paracelsista sibi vendicant. Da mihi parachymicum quempiam mendaciis, fraudibus, imposturis lucellum captantem, vel etiam loculos alienos exhaurientem (nam de iis qui prodige proprias exhauriunt facultates sermo nobis non est, cum id omni hominum generi commune sit malum) vel principum palatia irrepentem: idem facit sæpius hypocrisi aliquis maior, quam rerum diuinarum scientia Theologus, idem committit cum impio Iurisconsulto falsus & fucatus Medicus, sed hic præterea corpori nocet, illi animæ. Deinde nemo est hominum, qui iuste à pseudochymicis illata sibi esse damna queri possit, sed omnes sua incommoda sibi ipsis accepta referre debent, quia notissimum est artificum effatum, discipulis ad pręcautionem, inculcatum sæpius, omnem hominem in hoc artificio operam suam alteri sponte offerentem, impostorem esse, vel artis ignarum, qui aliorum expensis eam addiscere cupiat. Loquor de his, qui artis scientiam temere profitentur, non de iis, qui societate inita, studia, labores & sumtus conferunt, quia vnus alterum consilio, re & opera aptissime iuuat, & si quid perit, tolerabilius est intertrimentum: & sane absque ministro vel socio vix artis finem quispiam assequitur. Itaque primo statim intuitu pseudochymicum agnoscere cuilibet facile est, qui chymicorum libros vel tantum aspexerit: at seductorem Theologum, nisi post plurimorum perniciem (vix enim nisi auctoritate parta & sectatorum numero freti in publicum prodeunt) imperitum Aduocatum, nisi post causas clientum inscitia sua sæpius proditas: indoctum & inertem Medicum, nisi post multorum neces quilibet non facile dignoscet. Quis tamen veram Theologiam, rectum & legitimum Medicinæ vsum, vel aliam quamcunque scientiam abominetur & damnet? Non ex eorum te esse numero certo scio: insulsorum id est hominum, oculos in aliena probra intentissimos habentium, propria autem flagitia dissimulantium, non iudicio aut ratione præditorum, cum hi facile animaduertant, suam cuique honestæ scientiæ esse æmulam vmbratilem illam quidem, odiosam hominumque societati inutilem: quam sapientissimi cuiusque calculo explodendam condemnandamque fatemur. Alia sunt & maiora, quæ tibi scrupulum iniecere. Animaduertisti Regibus & Principibus Physicos & viros doctos affluere: itaque in animum incidere tuum potuit hæc cogitatio, quæ & aliis quoq; prudentib. non raro imposuit. Si Alchymia est vera ars & tantorum commodorum, prout scripti de ea libri testantur, mater, qui fit, vt nemo principum, qui exercitio eius hactenus sese oblectarunt, vel etiamnum oblectant, voti sui compos factus sit? Quæstio est discussione digna: sed si rem perpendas exactius, non erit, quod animum vlterius discruciet tuum. Compertum habes quotidiana experientia, multos prudentiæ etiam laude vulgo claros & otiosos paruis quandoque in rebus mirum in modum cæcutire, & propria etiam negligere negocia: quid mirum si principem grauioribus curis distractum in tam difficilis artis inuestigatione, quam humanum captum, nisi

Nullam scientiam ex abusu æstimandam.

Artifices, vt à pseudochymicis sibi caueat quisq; sedulo monent.

Sicut iuris ignorantia neminem excusat, ita neq; chymicis operibus deditum inscitia præceptorum ab artificibus traditorum.

Ad reprehēdendum alios paratissimi in se parum animaduertunt.

Suam cuiq; honestæ scientiæ esse æmulam.

Quare Reges & Principes artis finem non consequantur rationes aliquot. Prima.

niſi à Deo illuminetur, excedere ſcribunt autores chymici, nonnihil ceſpitare contingat? Philoſophorum copiam habent quidem, iis tamen non vtuntur, vel propter ſcientiæ neglectum, theſauris enim & Medicis, quibus fidunt, inſtructi perfunctorie tantum eam inquirunt, nullum certum ſpectantes ſcopum, vel propter faſtidium, quo afficiuntur, dum à doctoribus & vſu rerum peritis ſemper dubitantibus tricæ & difficultates artis nimis multę iis proponuntur. Quare ſophiſtam aliquem aut impoſtorem magna promittentem, ac plana omnia oſtendentem à familiari quopiam commendatum in ſeruitium ſuum adſciſcent, eique ſalarium aſſignabunt potius quam Philoſopho.

Secunda. Deinde quem vnquam Principum in tam arduo & graui negocio putas ſerio ſapientum expetiiſſe conſilia, qui ordinem aliquem aut modum ſtudendi oſtenderent, aut media docerent, artis fini accommodata? Voluptati explendæ tantum eam colunt, nec tanta induſtria vexare ſe volunt, quantam huius rei indagatio poſtulat.

Tertia. Si quis inter eos exiſtat, cui vir quiſpiam doctus à ſtudiis ſit, hic forte improbus erit, ſicut multo maxima hominum pars, & lucri appetentior ſua potius ſpectabit commoda, quam principis, parum certus quam diu aut is ſuperſtes futurus, aut eius beneuolentia duratura ſit. Itaque aliis peritioribus & exercitatioribus admitti ad principem contendentibus, ne ipſe exturbetur metuens, per calumnias viam apud eundem obſtruet: vnde hic ſalubrium conſiliorum expers, eius ſolius commentis acquieſcit, & tandem pro ſperato theſauro, carbones, vt communi fertur adagio, reperit.

Quarta. Neque te fugit, quam oſcitanter & languide aliorum negocia obeant plærique præſertim ſi pro gratia iniuriam, pro beneficiis carceres, & libertatis amiſſionem vereantur. Quis enim credat hoc corruptiſſimo ſeculo, & tanta regnantium diuerſitate, ſectarumque fœcunditate, principem ei, cuius ſtudio & opera artis finem conſecutus ſit, libertatem priſtinam indulturum? Semper fere animum eius rodet timor, ne ille pro tanto beneficio parum ſibi ſatisfactum exiſtimans maioris ſe ſeruitio addicat, aut in inſidias præcipitatus aliquando aliis etiam ſecretum aperiat. Quibus conſideratis ſatius ducit ille, principem in tenebris verſari, erroribusque quotidie implicari maioribus: modo eius menſa eiuſque ſtipendio ſuſtentetur ſplendide, ſuſque deque fert cętera.

Quinta. Vnde etiam firmiter mihi perſuadeo eum qui principis expenſis ſcientiam nactus eſſet, nulla habita debiti officii ratione, ſe eius ſeruitio extricaturum protinus: ſicut factum conſtat à Doctore quodam Medico nationis & linguæ Theutonicæ, qui aliquandiu principis cuiuſdam ſeruitio addictus, eiusque pecunia ac libris, variisque experimentis adiutus, artem Hermeticam ſe inueniſſe teſtatus eſt ante triennium in Italiæ vrbe Venetis ſubiecta (Veronam fuiſſe opinor) argento viuo in aurum puriſſimum conuerſo. Quod quomodo actum ſit, narrabo. Conuenerant forte fortuna in hoſpitium vnum & idem tres: Medicus, de quo nobis eſt ſermo. Secretarius Principis Anhaldini, cuius nomen excidit, & mercator Antuerpienſis, Ioannes Eremita vocatus. Dum menſę aſſident, incidit quæſtio, de Alchymiæ veritate à Secretario, vt audiuiſſe videor, mota, & poſt eius nonnullam ventilationem, Doctor, ſi placet, inquit, artis experimentum videre, certum & indubitatum ego oſtendam, & ne quid ſubeſſe fraudis ſuſpicemini eat alter veſtrum & emat à pharmacario argentum viuum & catinum fuſorium, deinde in ſuperius tabulatum aſcendite (in inferiori enim conclaui caminus deerat) & argentum viuum igni imponite, & cum fumare incipiet, me aduocate. Obtemperatum eſt, acceſſit, & è pixidula cultri acie extrema deprōtum puluiſculum iniecit hydrargyro, & poſt moram aliquam edito ſtrepitu, facta eſt inquit, tranſmutatio, quā videre deſideraſtis, ite & aurum hoc artificibus examinandum tradite: quod & fecerunt, ſed non niſi cunctas probatiſſimi auri notas inuenere. Ita narrauit prædictus mercator, qui neque chymia delectabatur, neque in mendacio lucrum ponebat. Is & hoc addebat, Doctorem poſt compotationem largiorem, plenis manibus ducatos aureos ſibi obtuliſſe, ſed recipere noluiſſe, eo quod alienis non indigeret, ſuis contentus. Anhaldini Principis Secretarius cautior, aliquot grana pulueris aurifici ab eo petiit & impetrauit. Et quidem non ignorat Princeps, cuius ſe ſeruitio ſubduxit Doctor prædictus, prout ex aulicis eius intelleximus, eum Philoſophorum lapidem habere, ſed tota quæſitum Europa non inuenit, cum is nullo diu hæreat loco, ſed in peregrinatione ſecuritatem collocet omnem. Quocirca Principes, quamuis pecuniis, ſeruitiis, inſtrumentis & commoditatibus omnibus abundent, quibus ſæpius carent inferiores, tamen cum ipſimet ſtudere & experiri negligant, illorum labor caſſus & meditatio omnis inanis eſt; neque ab arte quiſpiam eſt remotior, quam is, qui aliorum opera illam inquirit.

Hiſtoria prima tranſmutationis metallicæ.

Iehan l' heremit.

Hydrargyri in aurum conuerſio.

De argenti viui crepitu artis imperitus loqui non potuiſſet, niſi præſens fuiſſet.

Sexta ratio. His accedit, quod Deus Opt. Max. ſicut bonorum omnium eſt auctor & parens, ita tanquam optimus œconomus ea quoque varie diſtribuit. Regibus, Principibus & Dynaſtis regnorum, prouinciarum ac vrbium gubernacula attribuit, aliis dignitates inferiores aſſignauit, quoſdam ad prælaturas euexit Eccleſiaſticas, quarum magna eſt varietas, hos militari peritia, illos literis, arte vel opificio quopiam fecit inſignes Et hi quidem omnes vulgo ſpectabiles & publice oſtentui & admirationi ſunt, quos conditione ſua contentos Deus vult viuere. Sicut enim is mare coercuit littoribus, flumina ripis, & certis regna limitibus, quibus niſi ſe contineant, vaſtitatem inferunt, vnde ruina ſequitur multorum: ita dona ſua quoque in hominibus definitis concluſit terminis, quos ſi tranſgrediantur laſciua ingenia, ſibi & aliis non raro nocumentum adferunt: ſicut videre licet in antichymicis, qui profeſſionis ſuæ fines egreſſi aperte veritati reluctantur, & ſe ridiculos, aliosque inquietos reddunt. Qui autem exiſtimat Deum omnia ſua dona in illos, quos diximus, ſolos effudiſſe, & nihil reconditum habere, quod aliis à ſe ordinatis largiatur, quod non cupiat eſſe commune omnibus, nimis anguſtis cerebri ſui terminis Dei potentiam circumſcribit.

Septima.

Ad mundi quoque harmoniam & ornatum quid conducibilius, quam ingeniorum & complexionum tanta diuersitas, dum hic ad Theologiam & diuinę Majestatis contemplationem, ille ad Iurisprudentiam, Medicinam, Mathesin, aliasq; scientias reconditiores, ad architecturam vel opificium aliquod sponte sua rapitur? Sic n. & artes omnes & scientię emersere. Si aliorsum torquere ardorem illum vel impetum velis, animi vigorem tollis, & alacritatem omnem retundis, sicut mihi euenisse non te latet, qui quamuis ad physiologiæ abdita traherer, reluctabar tamen, & falsa hominum opinione deceptus, & eorum, qui parentum mihi loco erant, permotus auctoritate. Itaq; nunc iuris, nunc Medicinæ studiis, stirpiumq; inuestigationi deditus, tum vero Mathematicis disciplinis incumbens, sæpius historiarum oblectamenta quærens, animi quietem perdebam, & cor circumferebam turbatum, eo quod memoria destitutus, ea quæ magno labore didicissem, cito exciderent, donec tandem ab hinc annis duodecim, diuina adspirante clementia, remis velisque etiam admotis, quo impellebat ventus, fluctuantem diu inter vada nauem in chymiæ abyssum direxi, vbi desideratam dudum & frustra quæsitam animi tranquillitatem inueni. Profectum mihi non arrogo, studium profiteor, de fructu iudicabunt posteri. Est enim cognitis principiis vel contemplatio sola siue theoria huius sciētiæ tam excelsa, tam vtilis, tam iucunda, vt in admirationem operum Dei maximam rapiat hominem, & omnium, quæ vulgo pretiosa & rara habentur, contētum inducat. Qui absque vocatione diuina aut naturæ inclinatione, propter diuitias mundique fastum & vanitates alias chymiam colit, ille scopum nunquam continget optatum, reiiciendæ prius sunt humanarum cupiditatum illecebræ.

Non est igitur, quod mireris, si principes Physicis & aliis commoditatibus omnibus instructos, videas eo bono carere, quo gaudent quandoq; eorum subditi: ipsi pecuniam profundere possunt, sed Deus solus fortunam tribuit hominibus & cœpta secundat. Itaq; quæstionis, qua plæriq; mouentur, solutionem audisti, quæ si minus satisfaciat, accipe, quæ anno proxime elapso Coloniæ Agrippinæ contigere: exempla enim plus mouent, quam rationes, quæ controuerti & in dubium vocari possunt: vnde & vulgo dicitur, experientiam etiam stultorum esse magistram. Venit eo nobilis Scotus vno comitatus famulo vir doctus, humilis, & supra modum sobrius, sed paulo impatientior iniuriarum & conuitiorum, quæ chymicis ab ignaris hominibus irrogantur, & proinde ad veritatem artis probandam procliuior, quam chymistarum poscunt pericula. Is per aliquot dies hospitio S.Sp. ad Rhenum vsus fuit, donec, circummisso per vrbis compita famulo, inuenisset quēdam, qui stillatitio vini, aliorumq; vegetalium liquore victum sibi familiæq; pararet: qui rogatus, num aliquos nosset in ciuitate Alchymistas, monstrauit ei Antonium Verdemannum, virum probum, pluribus experimentis chymicis & indefesso laborandi studio vtcunque notum. Adit eum Scotus, & post colloquium admittitur recipiturque in domum, in qua hospitium ei vna cum famulo paratur. Tandem quærit nouus hospes, an non alius natione Scotus in vrbe habitaret. Verdemannus illi indicat M. Georg. professione chirurgum in platea, cui nomen erat Catzenbuch cōmorantem, ciuitatis & domus eiusdem per 40. annos inquilinum, amicum paternum, & propterea sibi à pueritia notum, sed queritur de eius in chymicos acerbitate, quod eos sannis & dicteriis vbique fere exciperet, ac fatuos, deliros, mendaces appellaret, aliisq; eiusmodi encomiis ornaret, qualia inimicus plerunq; eructat animus. Bene habet, respondit Scotus, mihi permitte negocium, is, si non pellem, mutabit saltem animum. Itaque eum frequentat aliquoties: confabulantur de Medicinæ atque chirurgiæ variis arcanis, dilabuntur tandem ad curationem cancri exulcerati. Interrogat chirurgum nobilis, an aliquod singulare eius calleat remedium? negat is, quin imo affirmat, paucissimos curari, quamuis enim vna corporis parte se proderet morbus totum tamē ægri sanguinē contaminatum & infectum esse, non secus atq; in lepra. Tum alter, habeo, inquit, medicamentum quod vnius grani pondere propinatum (semel aut pluries me fugit) morbū exigit per sudorē & per aluū; & addit, etiamsi staret in stagno ad collum vsq; demersus, sudaturum tamen ægrum, apostemate postmodū emplastro cōsolidatiuo curationē facile admittēte. Dum stupet chirurgus & respōsum meditatur, alter metuens, ne pro familiari cōsuetudine arcani reuelationē postularet, sermonē conuertit ad caustica medicamenta, & rogat, num aliquod nouerit insigne. Annuit M. Georg. & ait se habere æscharoticum non contemnendum, quod nullo aut saltē minimo dolore, qualis forte esset vrticæ, septē vel 8. horarum tempore cutem vreret, crustamq; induceret, sed id accedere incōmodi, ꝙ duodecim vel tredecim dierum spatio, ad suppurationem indigeret: & interrogat vicissim, num is aliquod pręstātius nouerit. Affirmat ille se causticū scire, ꝙ nō modo cutē disrumperet, sed & subiectā carnem ad ipsa vsq; ossa breui tempore eroderet, illęsis neruis, ac vulnus 30. horarum spatio ad maturitatem se perducere posse. Miratur chirurgus & fieri posse negat, vt medicamentum carnem ita erodens neruis parcat. Alter defensiuum se addere respondet. Cupit id audire M. Georg. ille benignus indicat. Laudat chirurgus & gratias agit, sed tamen adhuc dubius precatur, vt ipsum quoq; cauterium cōmunicet. Ille pollicetur & rogat (quærebat autem occasionē ostentandę metamorphoseos metallicæ nihil tale opināti) num plumbum domi habeat adfert alter: petit deinde tigillum & sulphur, statuitur vtrumq; in mensa. Dicit igne op⁹ esse. Resp. chirurgus ignē se habere carbonum, & quidē satis validum, quē cocturæ medicamenti destinasset. Quærit Scotus, an habeat follē? habeo, inquit chirurgus. Tum ille: Nimium exilis, fabrili op⁹ est. Chirurgus nihil suspicatus, est mihi, ait notus & amic⁹ aurifaber, adeamus ipsum. Assentitur, eunt, secum fert chirurgus catinum cum plumbo & sulphure charta obductum, ne quid excideret. Veniunt ad domum Ioan. Campensis cōmorantis iuxta forum vetus, ꝓpe Anchoram auream. Aberat forte domo paterfamilias, nihilominus officinam intrant, inueniunt in ea aurifabri filium, famulos quatuor, & puerum in eo artificio adhuc tyronem. Interrogat Nobilis, num ferrum vetus habeant,

Historia secunda transmutationis metallicæ.

Mira medicamenti vis, si vera.

Hans von Campen.

habeant, se eos docere velle, quomodo ex ferro chalybem conficerent. Respondet inter famulos præcipuus, profecto id nobis gratum erit, quia in hoc desudatur iam Coloniæ non parum propter chalybis penuriam & caritatem. Itaque porrigitur Nobili fracti forcipis medietas: is iubet aliquot frusta inde fieri, articuli digiti longitudine, & catino vna cum sulphure ad eius petitionem allato imponi. Ostendit deinde modum, quo pacto hunc & alium M. Georgio allatum in fornace dispo-ni velit, atque secedit, & è pera chartam depromit, in qua conspiciebatur calx rubea, paruæ admodum quantitatis, quam cultelli acie primum, deinde chartam etiam bipartitur, cuius complicatæ vnam partem M. Georg. alteram famulo tradit catinis iniiciendas, qui carbones deinde exaggerare, & follib. igne exuscitare iubetur. Expectat auide rei euentum vterq;, quid ageretur ignorans, dum hic ferro chalybem, ille è plumbo cauterium sperat. Tandem cum accessisset ad ignem, & capite solo propius admoto liquatum probe ferrum & transmutatione peractā animaduertisset Nobilis effundi præcipit, facit officium famul⁹, & exclamat, aurum esse, φ præ manib. haberet; falleris, inquit alter, chalybs est purissimus, examina probe. Arripit malleū famulus, & aurum diuerberat ad libitū, igni admouet iterū, ignitū restinguit, & dilatat amplius, nō percipit nisi auri puri indicia. Vocatur à puero aurifabri vxor, mulier prudēs & examinū auri & argenti nō minus atq; mariti⁹ perita vt testimoniū de ea perhibent reliqui aurifices, quæ auru iterū examinari iubet tā igne quam cotis lydiæ affrictu & coloritio. Eadē criteria in alterius catilli auro tentantur: plumbum & ferrum in aurum mutata agnoscunt, quotquot erant præsentes; nā & alii interea famulorum nutibus acciti aduenerant. Mulier offert pro lotone siue semuncia daleros 8. Colonienses, sed cū amplius valeret, ille conditionem non accipit, verum vna cum M. Georg. dum animis adhuc fluctuāt alii, ex officina sese proripit, & simulans obeundum sibi aliquid esse negocii ab eo secedit, pmittens reditum intra horæ spatium, φ & præstitit, circumitis interim aliquot plateis, ne quis eum sequeretur. Ibi tum M. Georg. hoccine est cauterium, φ me scire operæ pretium erat? Ridet alter & eosdem lusus fecisse se affirmat Roterodami & Amsterodami Hollandiæ vrbibus, Francofurti itē, Argentorati & Basileæ, vbi auri etiam à se facti frustulum reliquisset D. Zuingero id petenti. Et de Argentina nobis quidem constat, nam mercator Coloniensis inde reuersus narrauit iuxta diuersoriorum suum aurum ab eo factum fuisse: qui & hoc retulit, quod interrogatus ab hospite suo Scotus, ex Magistratus mandato, cuius esset professionis, & quæ diutinæ moræ causa, responderit, studiosum se esse (ætatis autem annum agebat vigesimum nonum) & peregrinationem instituisse, vt virum aliquem doctum quæreret, qui vere & absq; fuco illi declararet, quæ & qualis fuisset prima illa materia, vnde mundus creatus esset. De aliis locis nihil hactenus intelleximus. Tum chirurgus: Imprudenter admodum agis conterranee, nam si principes hæc rescissant, insidias tibi struent, & carceri mancipatum arcanum cogent communicare. Respondet ille in ciuitate libera versari se, & si contingeret à principe aliquo apprehendi, mille potius mortes obiturum, quam vt secretum propalaret, sed si cuperet artis experimentum videre in magno auri pondere, ad quinquaginta aut sexaginta aureorum nummorum millia ascendente, se id illi non negaturum. Hæc acta fuere postridie D. Laurentii, die Lunæ qui fuit vndecimus mensis Augusti, anno salutis humanæ millesimo sexcentesimo tertio. Aurifaber domum reuersus intellecta facti historia catillis fusoriis arreptis inuenit duo auri grana lateribus adhærentia, quæ ad perpetuam rei gestæ memoriam seruat. Quæres forte, quis nunc M. Georgio animus? Mutatum derepente mirati sunt, qui ante eum nouere. Ipsum naturæ potentiam deprædicantem, chymicorum artificium extollentem, errorem suum atque culpam fatentem audiunt. Sed ij vicissim nunc hominem rident & deceptum aiunt, pro ferro & plumbo vel sulphure agili manu aurum ipso non animaduertente substitutum fuisse: demum à chymicis corruptum & munerib. delinitum pronunciant, ne amplius in eos debaccharetur. Ille contra, se minime deceptum, vel decipi potuisse confirmat, & oculis suis se magis credere respondet, quam otiosis aliorum verbis. Eandem mentem à Deo aduersariis nostris optem, vt cæcitatem suam aliquando agnoscant, pertinaciam deponant, & cordatius de chymiæ mysteriis sentiant: ac cogitent eos, qui huiuscemodi historiis, quia ipsi nihil tale viderint, fidem detrahunt, vel de sua duntaxat opinione quid vbique gestum vel non gestum fuerit, decernunt, non solum insaniæ assidere, sed in Deum & naturam contumaces esse. Sex diebus ante ferri in aurum commutationem, quinto videlicet Augusti, die Martis non absimili modo pharmacopœum bilancis aureæ acceperat, in platea, quæ vulgo boven Marporz nominatur à Martis porta siue statua, quæ ibi quondam, habitantem, quod quomodo gestum sit, subiungam. Die præcedenti intrauerat eius officinam Scotus interrogans num lapidem Lazuli haberet? profert ille è thecis suis. Sed cum non placeret, quærit anne alium haberet? Ille negat se domi habere, sed si altero die dignetur redire, se monstraturum, qui placeret. Promittit reditum. Interea vero incidit sermo, nescio vnde ortus, de quodam, qui artificio chymico è lapide Lazuli argentum elicuisset. Aderat fortuito alius Pharmacopola Raymundus nomine, vir senex, & nisi fallor, Ecclesiasticus: hi ridere incipiunt, & inquiunt, multa huiuscemodi iactari, sed artifices non comparere. Respondet nobilis Scotus, non omnia vana esse, quæ circumferrentur, quinimo reperiri adhuc artifices, qui maiora præstarent. Illi cachinnantur, & somnia se audire existimant: mordet sibi labia Scotus, ac subiratus officina egreditur: redit ad hospitem suum, illique narrat, quæ sibi euenerint, & ait constituisse se altera die pharmacopœum ludere. Reuertitur itaque luce sequenti iuxta condictum, & post sermonem de lapide lazuli, quærit ex pharmacario, num antimonii vitrum habeat? promit ille: hic causatur non ex arte factum. Is pro excusatione adfert, ab alio se emtum habere, & rogat vicissim, num meliorem eius præparationem nouerit. Asserit Scotus, & libenter eius se modum edocturum ait, modo eum ducat ad aurifabrum aliquem. Non negligit alter, sed filium suum iuuenem

Quot locis ab vno metallorum facta fuerit metamorphosis.

Tertia transmutationis metallicæ historia.

Argentum è lapide Lazuli elicitum arte chymica.

iam maturum & barbatum cum eo mittit, qui tritum antimonium secum deferret. Accedunt aurifabrum vicinum è regione fere D. Laurentii habitantem Ioannem Loendorp nominatum, qui stibium manu propria catino fusorio impositum in igne disponit. Nobilis interim depromit è marsupio pulueris quantitatem valde exiguam: diuisi, vt antea medietatem chartę inclusam aurifici in catinum iniiciendam tradit: qui cum post decoctionem antimonium supra lapidem politū effundere vellet vitrum expectans, sicut ex pharmacopolæ filio intellexerat, non opus est, inquit Scotus, funde in canalem. Facit ille quod iubebatur, & aurum inuenit; Miratur & stupefacti hærent, quotquot in domo essent: nam præter magistrum aurificem & pharmacopęi filium, aderant insuper famuli duo, & alius mihi non tam de nomine, quam facie cognitus. Aurifaber dubitans, num fascinati sibi fuissent oculi, an vero ab ipso pharmacopœo elusus, Domine, inquit, cerno eiusdem pulueris aliquod tibi reliquum esse, videamus quæso aliud eius experimentum. Consentit alter, & certum plumbi pondus imperat. Aurifaber callidus plumbo stanni partem adiicit, existimans in auro factitio fragilitatem relictum iri, si aliqua subesset fraus vel sophistica. Alter dissimulat & iubet in igne poni, depromit puluiusculi reliquum & vna cum charta rubeo colore tincta aurifici tradit tigillo immittendum, vt prius. Is post eius coctionem modicam iterum aurum inuenit, non quidem friabile sicut opinabatur, sed ad omnem dimensionem extensibile. Iterato ignitum restinguit & coloritio examinat. Sed nulla nisi auri purissimi indicia deprehendit. Neque vllus relictus fuit sophisticæ locus: antimonium quippe & sulphur quæ summa cum cemento sunt auri examina puluerem siue calcem exterminassent, nisi lapidis fuisset Philosophici. Adulterinum etiam aurum vel argentum per proiectionis modum (vocabulo vtor chymico) non fit, sed cementis decoctionibus, variarumque rerum applicationibus. Quatuor istis experimentis auri puri vncias sex, drachma vna minus, consecutus fuit Scotus, neque amplius quam grani vnius tritici pondus se insumsisse dicebat. Inter quæ hoc notatu dignum occurrit Chymicophysicis examinandum, quod aurum è plumbo factum altioris paulo fuerit gradus, colorisque viuacioris præ reliquo minerale metallum imitante. Qua occasione moti fortasse Chymici scribunt aurum per Philos. lapidem factum melius esse minerali, quamuis etiam ad auri primum è mineris eruti impuritatem respexisse potuerint. Interrogatus ab hospite suo Verdemanno Scotus, quare sulphur metallis transmutandis adderet & cur non potius argento viuo vteretur, quod maiori & lucro & faciliori compendio transmutationem admitteret, respondit se nolle, vt idiotis & plebeis hominibus naturæ artisque potestas innotescat: & circa remotiora versari potius, vt viri ratione & iudicio præditi inde colligerent, quæ & quanta esset tincturæ vis in propinquiora, hydrargyrum nimirum & argentum.

Antimonii in aurum transmutatio.

Stanni & plumbi in aurum mutatio.

Debito enim modo si facta fuisset proiectio, decem ad minus auri puri vncias ex vnico grano retulisset, cum grani illius virtus quinque millia aureorum granorum transcenderet. Multa de hoc viro perscribere tibi possem, nisi Epistolæ modum nimium vererer excedere: illud tantum adiiciam, illum Verdemanno, apud quem septimanis quatuor & amplius diuersatus est, commemorare solitum, se multo plus auri in Germania triennio consumsisse, quam ipse ponderaret, & habuisse sæpius suum famulique thoracem ita ducatis suffultum, vt iis pro lorica essent, & grauarent gestantes, præter eos, quos inter sarcinas condidissent. Non igitur aures præbebis illis Philosophiæ mystis, qui negant auro chymico ad contractus & commercia vti licere, multoque minus ad monetarum mixtionem. Si sophisticum intelligant, quod centuplo rarius est legitimo, cum laboriosius, sumtuosius, & difficilius paretur, & non nisi casu prodeat, assentior: imo Theologis scrupulosiores sunt chymici, qui tale aurum, quantum in ipsis est, fieri vetant, & ne ad ornatum quidem admittunt, ne per fenestrum domus irrepens fraus, ianuam tandem nequitiæ aperiat. Sed sapientibus Reip. Venetæ non displicet aurum vndecunque importatum, neque interrogant eorum monetarii, seuero senatus interdicto prohibiti, vt à pluribus accepi, chymico artificione factum sit an secus, prudentissimo sane consilio, bonitatem solam explorant.

Tincturæ virtus.

Aurum adulterinum rarissimum, argentum frequentius.

Prudentissimi hominum Veneti.

Ignorant seuera Chymicorum examina parum curant, quid chartis illinant.

Discant ab iis, male suadi homines, & principibus suis non parum sæpe detrimenti adferentes, atque à monetarum probatoribus & docimastis idiotis veriorem Philosophiam, quorum vnus Coloniæ, qui & bractearius, interrogatus quid acturus esset, si aurum chymicum illi adferretur? examinatem, inquit, probe, & si omnes auri puri notas inuenirem emerem, ac nummos inde cudendos procurarem, etiamsi è stercore confectum esset. Non auscultabis etiam illis, si sapis, qui auro chymico vires salutares auri naturalis insano ausu & imprudentia maiori detrahunt, & in medicamentorum vsum assumi vetant ridiculis rationibus, eo quod à carbonario igne & hydrargyro noxias qualitates contraxerit. Viris doctis indigna sunt verba. Quis enim ignorat per ignem heterogenea, volatica & noxia omnia absumi, vel in fauillam & cinerem redigi, homogenea vero & quæ purioris sunt essentiæ aggregari? Deinde an in metallicorum scaptesulis carbonarium ignē deesse existimant hi homines? Si quilibet de re non intellecta scribens credi sibi vult, actum est de omni plane Philosophia. Quis etiam medicorum hydrargyrum venenatum pronunciauit, nisi qui eius naturam & vsum ignorauit? cum plurium testimonio à multis innoxie potatus sit, & in Carinthia & Carnia vicinisque locis puerperis ad facilitandum partum propinetur, & exterius quoque applicatus multis affectibus non parum conducat? quid etiam, quod ex eo solo multa non solum innocua, sed salutaria quoque parari medicamenta sciant Medici chymici? Si venena dicenda sunt omnia, quæ humanæ naturæ familiaria non sunt, aurum etiam minerale & lapides pretiosi, & ligna pene omnia venena erunt. Plinii grandiloquentia non raro veritati obstrepit. Aurum imo & elyxir suum ex argento viuo parari non inficiantur chymici, sed & naturalis auri eandem esse materiam neque aliunde constare posse, certis norunt argumentis, quibus credendū potius esset, quam

Aurum chymicum improprie dicitur, sed ad differentiam mineralis auri ita appellamus: cum ipsum hoc non minus naturale sit, quia nihil artifex in opere Physico sibi vendicare potest, præter ministerium, actiua videl. passiuis applicando & calorē conuenientē suppeditādo.

quam iis, qui nullam mineralium habentes notitiam otioſe ſimul & odioſe de illis diſputant. Cupis exiguum eius ab ipſa natura petitum experimentum? Quinq; vel ſex hydrargyri libris libram vnam cupri, ferri, argenti impone, ſupernatare videbis, inijce drachmam vel granum vnicum auri puri, ſubſidet, & tanquam prolem amplexabitur mater. Nemo Phyſicus dicet pondus in cauſa eſſe, quo cætera metalla ab auro vincuntur, quia minus ponderat auri drachma, quam ferri libra, ſed ſympathiam & cognationem ſolam. Demum quis ignorat maturitate amara & acerba multa mitigari & dulceſcere, & igne valido venena ēt mortifera eneruari & pernicioſam vim deponere? A naturali auro quilibet abhorrere magis deberet, cum in mineris non ſolum concurrant ſulphuris & hydrargyri fumi, ſed ēt cadmiæ & antimonii, nec nō arſenici lethales ſpiritus. Proinde ſi naſutuli illi pergant vlterius tibi moleſti eſſe, rogabis eos, vt te & docimaſtas doceant, quomodo & quibus indiciis aurum chymicum à minerali dignoſcatur & vlterius negocium non faceſſent. Quod vero attinet ad extrauagantem, ſpondent, quæ etiamnum extat in iure canonico, nemo, niſi Scaliger aliquis, chymicos pluſquam vatiniano proſequens odio, vt ſcribit, vel ei ſimilis quiſpiam affectui magis, quam rationi indulgens, non videt, canonem illum vel ex falſa hypotheſi procedere, vel ſolos impoſtores & fallarios notare, ſicut indicat Rubrica, vnde etiam à I.C. legitimum artis vſum defendentibus non immerito præteritur. Veri enim Alchymiſtæ neque diuitias aliis ſpondent, neque ſcientiam iactitant, multo vero minus auro vel argento Sophiſtica tranſmutatione conficto, vt edicti verbis loquar, in commerciis vel monetarum mixtionibus vtuntur, ſed id tanquam peſtem auerſantur, & ne vltro quidem oblatum recipere, vel eius compoſitionem ſcire cuperent. Siquidem chymiſtam non ſolum culpa, ſed etiam adulterii ſuſpicione omni vacare decet.

Exercit. contra Card. 23.

Audiſti, quæ Coloniæ acta ſint, lippis etiam & tonſoribus nota: maledicos tamen defore non dubito, qui dicturi ſint magum fuiſſe Scotum, & aurum à Diabolo ſuppoſitum, & ſimilia, quæ veſanorum hominum fert libido. Sed hæ ſunt antiqui Draconis tecnnæ, vbi in throno Majeſtatis ſedere non poteſt & adorari, ſaltem procurat, vt Dei vel naturæ mira opera ipſi adſcribantur, & ſic foueat mendacia, pernicioſasque alat diſſenſiones. Nihil hactenus actum eſt Io. Andreæ I.C. teſtimonio, quo M. Arnoldus de Villa noua perhibetur aurum à ſe factum examini permiſiſſe monetario. Expermentum pharmacarij Taruiſini, qui coram Venetæ Reip. Duce, & Senatoribus aliquot, argentum viuum in aurum purum conuertit, atteſtante Hieronymo Canlano & aliis plurimis eluditur. Doctoris Med. Anſelmi à Boot Belgæ Pragæ commorantis aurificium vilipenditur, qui chymicorum olor maximus, caſu tamen in aſſeribus, quibus liber chymicus tectus erat, grano vnico lapidis Philoſophici inuento, cum vtendi modo in charta deſcripto, accerſito aurifabro, virtutem eius, qualis prædicatur, deprehendit. Cuius hiſtoriam ante etiam mihi cognitam, latiſſime perſecutus eſt Nicol. Barnaudus Med. commentariolo ſuo in ænigmaticum quoddā
epitaphium. Nihil etiam fidei meruit hactenus apud peruicaces homines nobilis viri Thaddæi 1.
Clariſſ. & doctiſſimi Medicinæ D. & filii eius Simonis Cæſ. Maj. aulici, auri puri maſſa, ſex vnciarū 2.
pondere, quam accepto ex Anglia puluere ipſimet ex hydrargyro conſecuti, oſtentare ſolent pe- 3.
tentib. Neminem ex refractariis iſtis ingeniis mouere hactenus Eduardi Kellæi Angli reiteratæ to- 4.
ties, malo ſuo, tranſmutationes, quamuis neque ipſum pulueris aurifici autorem dixerim, ſed ali- 5.
um eius conterraneum, qui ſcripto ſatis prodidit, quantum in chymico profeciſſet artificio. Tot à
Io. Franciſco Pico Concordiæ & Mirandulæ Domino auri & argenti à diuerſis factorum hiſtoriæ 6.
pro fabulis habentur. Et quis tandem iſtorum hominum, ſolis ſibi credi volentium, proteruiam
verbis exprimere queat? Quæ in Saxonica geſta ſunt aula, quę Florentiæ, vbi inter ſelectiores &
rariores Magni Hetruriæ Ducis Theſauros clauos duos ex media parte aureos ex altera argenteos
artificio chymico conflatos aſſeruari, mihi Venetiis ſcripſit Clariſſ. & Doctiſſ. Medicinæ D. Nico- 7.
latius de Nigris diſſimulantur: quamuis vtrobiq; puluere latrocinio quæſito rem actam arbitrer, 8.
iugulato Carmelitarum ordinis Monacho. Poſſem nominare principem adhuc ſuperſtitem, niſi
diſplicere timerem, in cuius aula præter tincturas alias parum quæſtuoſas, ter à diuerſis lapidis Phy- 9.
ſici virtute argenti viui in aurum facta fuit metamorphoſis. Nemo tamen eorum pulueris autorē
ſe profeſſus eſt, ſed ab aliis accepiſſe aiebant omnes. Cuprum in argentum mutatum ab vtriuſque
Med. D. Gallo (nomen adderem, niſi exiſtimarem eum viuere) videre Coloniæ non pauci, & inter
eos vir nobilis & ſenatorii ordinis D. Anton. Rinck, qui ſeſe interfuiſſe, neq; fraudem vllam inter-
cedere potuiſſe mihi aſſeuerauit non ſemel. Ibidem alium noui Hermannum Denck vocatum, 10.
qui pulueris aurifici, cuius experimentum cum nonnullis aliis viderat antea, granum vnum con- 11.
ſecutus, illud in immenſum augere ac multiplicare tentauit, ſed fruſtra, principiis enim ſcientiæ
deſtitutus illud corrupit.

Sic vnaquaque mater incerta erit prolis ſuæ, quia Diabolus aliam ſuppoſuiſſe potuit.

Varia tranſmutationis metal. exempla.

Aduerſariorum procacia & proteruia.

Cupri in argentum tranſmutatio.

Quantitatem quidem eius auxit aliquoties, quod non eſt difficile etiam idiotæ, ſed virtutem 12.
minuit. Itaq; ſi liquefactionis igni imponat, prodibit aurum ea quantitate, in quam ante augmen-
tum ſeſe pulueris virtus extendebat. Sunt & alii mihi noti, qui argentum continua hydrar-
gyri appoſitione certa temporis periodo nutriunt, & pondere ac quantitate auctum ad moneta-
rios deferunt. Quorum opus, ſatis alioqui moleſtum, aliquando mihi viſum; aſparagis ad minimi
fere digiti longitudinē è terra pullulantibus ſimile apparebat. Fatetur item R.P. Martinus del Rio 13.
ſe plures nouiſſe viros graues, in dignitate poſitos, & Deū timentes, qui chemię veritatē ſuo confirmarēt teſtimonio. Hæc & plura alia, quæ coaceruare poſſem, tanquam in Trophonii antro ab omniū hominū cōuerſatione alieni toto vitæ curriculo deſediſſent, aduerſarii prætereūt: antiquorum & neotericorū Philoſophorū, qui libros de chryſopœa, experiētia cōprobatos, reliquere auctoritatē proculcāt: ſacroſanct. legū ſanctiones, quibus rei antiquæ famam ſolam pro ſufficienti eſſe probatione decer-

Diſquiſit mag. lib. 1.

Aduerſariorum iniquitas.

decernitur, floccifaciunt: Dei duobus vel tribus testibus credere iubentis in re etiam maioris momenti, mandata violant: eiusque mira opera vel perpetuis inuoluere tenebris satagunt, vel incommodorum omnium autori Sathanæ asscribere. Veritatis cupidi disputationis scopum habent obscurorum elucidationem, dubiorum explicationem, litigiosi, vt conuitia liberiori lingua profundant.

Aduersariorum mendacia.

Itaque Alchymiam imposturam meram esse, non artem: nunquam ex alio metallo aurum per naturam vel artem factum fuisse: speciem vnam metalli in aliam non mutari, & similes nænias procaciter effutiunt, tanquam alii omnes cæci essent vel mente capti, & nemo oculis suis posset credere. Vanitatem illorum ante annos quatuor redarguit vir eruditus, qui Disquisitionem de Helia artium scripsit, & Illustriss. Principi Mauritio Hassiæ Landgrauio dedicauit, in qua & quinque metallorum in argentum viuum commutationem aperte docuit, & specimina aliquot metallicæ transmutationis exhibuit à se inuenta & probatu facilia. Gasto quoque Claueus Niuernię subpræses, in Apologia sua contra Thomam Erastum, duos metallicæ transmutationis modos à se repertos descripsit, quamuis chymico more nonnihil velatos. Inuentus nihilominus interea est, qui chymicos omnes, nullo vel principum vel virorum doctorum respectu, pecudibus compararet, imo brutis deteriores esse scriberet. Non itaque eos veritatis indagandæ impellit amor, sed rixandi inprimis libido, deinde insatiabilis auri fames. Cuperent Chymistas in publicum prosilire: & illorum periculo suos auri montibus pascere oculos: chymicis opibus conscribi exercitus vellent, & soliis suis deturbari Reges. Orbem terrarum concuti, & cœli cardines moueri oporteret, vt nouitatum & turbarum cupidi metallicam metamorphosin crederent. O insaniam & cæcæ mentis stultitiam? Chymicorum humilitas, latitatio, & à mundi vanitatibus subtractio displicent, & fastidium pariunt. At non laboramus vt ipsi credant, serio enim procurarunt Chymici, vt videntes non viderent, audientes non audirent, nisi quibus Deus fauerit, non nescii, quæ Reip. sequerentur incommoda, si omnes crederent. Vt nobis liceat esse quietis optamus: tenebrionum, veteratorum, pecorum, hæreticorum, Magorum, & aliorum cognominum, quæ humana dictauit improbitas, cógeriem horremus. Nisi castella in aere molirentur hi homines, & patulis faucibus hiantes grandes captarent bolos, vel nouitatibus gauderent, considerarent in plumbo & stanno eandem vim, quam lapidi suo asscribunt artifices, quamuis ob grossitiem & immunditiem obtusiorem. Non est magnæ molis, transmutationem metallicam persuadere veritatis amatori: sed contentiosis atque falsi imagine sese oblectantibus quis satisfacit? magno artificio aut labore opus non est, quilibet rusticus, quælibet mulier vel duodecim annorum puer si argentum viuum plumbo post fusionem moderatam è scoriis repurgato, & ad pristinam duritiem reuerso, sed adhuc fumanti superfundat, & operculo contectum loco calido vel cineribus paulisper detineat, videbit id coagulari. Coagulatum eo modo abradat (vel vt abradere non sit necesse, inter fumans plumbum & hydrargyrum, impressa prius calculo fouea, linteolum rarum interponat) ac vitro impositum in terueuti decoquat arena, & post paucos dies in plumbum transiisse inueniet. Et sic quilibet habere potest lapidem plumbificum: cum vna enim libra plumbi poterit ex hydrargyro vulgari decem vel etiam centum parare, si lubeat, si præsertim citra vltrave plumbo conuenientem coagulationem non substiterit, vel processerit decoctio, quod experientia deprehendendum esset. Sicut enim vnus annulus, à magnete tractus, alium trahit, ita etiam mineralis vis, quam sulphur siue sulphureum halitum vocant Chymici, in argentum viuum semel diffusa, perpetua successione in immensum se extendit, arte præsertim adiuta. Posterius hoc de plumbi multiplicatione expertus nō sum, quo enim emolumento aut fructu? sed fieri non dubito.

Aduersariorum infamia.

Aduersarii in conuiciando strenui.

Argenti viui in plumbum mutatio.

Vis mineralis omnium mirabilium causa in Alchymia.

Vna argenti mobilis libra hoc tempore 24. libris plumbi vix permutatur.

Huiuscemodi principiis & demonstrationibus instructi antiqui Philosophi, tentarunt auro & argento eandem vim inserere, vel naturaliter insertam, sed profundius abditam, eruere & foras euocare, euocatam subtiliorem reddere, augere & intendere: quod etiam, cœptis aspirante diuino numine, assecuti sunt, & quidem cumulatius multo, quam sperare ausi fuissent: quod artificiū scriptis obsignatum posteris reliquere, existimantes omne bonum esse diffusiuum sui. Hæc est Chymistarum Magia, ob quam ab ignaris & inuidis male audiunt, adeo vt quidam mendaci ore non vereantur proferre, illos Dei attentare munus, & ordini creationis resistere: cum tamen illi & Deo soli tantum donum referant acceptum, ac instrumento ab illo creato, natura nimirum vtantur, eiusque ductum sequantur, sine qua omnem laborem suum cassum, omneque studium inane non ignorant. Hęc est illa Magia, quam Diabolus, hominum morbis & incommoditatibus gaudens, in imo tartaro sepultam vellet. Quod manuum suarum laborem manducet quis, quod absque alterius iactura vel iniuria ditescat, quod bene partis opibus melius vtatur, quod diuitiis affluentibus sese non efferat, sed seipso neglecto aliorum salutem & vtilitatem procuret, hoc est quod superbo displicet. Hoc inuidum torquet.

Aduersariorum maledicentia.

Chymicorū conatum in natura fundatum esse.

Diaboli inuidia.

Hæc tibi perscripsi, frater, non vt te, aut charissimos mihi nepotes ad Alchymiam vocarem, quam potius dissuaderem, ob difficultates plurimas, quæ tam inter studendum, quam operādum occurrunt, sed vt hæsitationem omnem tibi adimerem, & veritati, quæ ab aduersariis in dubium vocatur, & argutiolis quibusdam labefactatur, testimonium perhiberem. Minus vero hæc ad te dedi, vt sophistis aut impostoribus patrocinarer: scio enim, non defuturos nebulones, qui tanquā classico his narratiunculis exciti, in medium prorumpant, & eius se artificii, cuius ne principium quidem degustarunt, peritos asseuerent, simplicesque eludant, & pecuniis emungant, sicut continuo à Nobilis Scoti, de quo actum est, discessu tentatum à quodam: qui Coloniam veniens non minora dare se posse artis chymicæ documenta persuadere voluit: sed cum statim post contractam notitiam pecuniam mutuo peteret, fidem non inuenit, sed explosus est, quod & aliis vt eueniat, ex

intimo

intimo cordis affectu & opto & precor. Quo etiam ab istiusmodi hominum colluuie caueas, egregiam & minime dubiam tibi narrabo historiam. Tempore eo, quo Hassiæ Landgrauius Mechliniæ captiuus detinebatur, à felicis memorię Cæsare Carolo V. venerat in Belgium eius filius Philippus, postea Hispaniarum Rex & Belgii Dominus, cuius anima in benedictione sit. Erat ibidem & nobilis Germanus Stauberger dictus, is inita societate cum eiusdem nationis medico, ab eo acceperat drachmas aliquot pulueris argentifici, non quidem summæ virtutis, sed quæ sufficeret ad artis comprobationem, cum pollicitatione maioris quantitatis & vberioris fructus, si tempus præstolari vellet: cupiebat autem hominis ingenium in exiguo explorare, sicut euentus docuit. Is fortunæ suæ insolens, post factum domi experimentum, statim in aulam prouolat, & per proceres quosdam aditum sibi ad Regem parat, indicat quid fecerit, & quid speret, paratumque se ait coram Regia Maiest. experimento dicta sua confirmare. Assentitur Rex, horam & locum statuit. Adest præfinito tempore Stauberger, aduocatur aurifaber, qui ageret quę agenda essent. Imponitur igni cum catino argentum viuum coram ipso Rege & proceribus quinq; vel sex, quorum omnium nomina annotata vidi, sed exciderunt: memini tantum præsentem inter alios fuisse Præsidem Consilii siue Parlamenti Mechliniensis. Inicitur tandem feruenti hydrargyro pulueris certa portio, & post illius transformationem referuntur argenti puri portiones vni illius pulueris respondentes ducentæ quinquaginta, siue vt alii contendunt, ducentæ sexaginta. Rex nouitate rei grauisus, accepta ab eo pixidula, in qua puluis erat reliquus, non paruam pecuniæ summam illi numerari iussit, maiorem pollicitus, si aut ipse puluerem parare, aut Alchymistam, à quo illum acceperat, ad seruitium suum pellicere posset. Verum is intellecto facto statim se è Belgio proripuit, neq; postea inuentus est. Quid autem secutum? Nobiles aliquot viri & diuites partim viso, partim ex aliis intellecto rei gestæ euentu idem se artificium facili negocio assequi posse sperarunt, modo societate inita pecunias conferrent, & alchymistas aliquot sibi asciscerent. Conuolarunt statim, tanquam ad cadauer vultures multi, quorum delectu habito, aliquot, qui vel à longa experientia vel fide commendabantur, stipendio conducuntur. Laboratur per annos aliquot, fornaces, vasa & instrumenta alia tanto congeruntur numero, vt vix domus esset, quæ ea caperet. Multa quidem interim & iucunda & cognitu digna sese iis produnt, quæ si literis comprehensa essent, vtilitatem quoque non paruam adferrent, sed circa aurificium vel argentificium nihil omnino successit, neque succedet vnquam illis, qui absq; studio præuio, aut per homines imperitos Physicum tentabunt opus. Itaq; spe sua frustrati & sumtibus defatigati viri nobiles societatem tandem abrumpunt. Interrogatus de his à me Sereniss. Bauariæ Principis Ernesti Archiepiscopi Coloniensis aulicus Ameiden, cuius pater cum aliis societatem inierat, rem ita se habere & vasa aliaq; instrumenta quibus vsi essent pseudochymici in castro quodam adhuc asseruari, affirmauit. Ipsum Stauberger malorum omnium caput audiui inter fornaculas suas forte carbonum fumo, siue pernicioso halitu suffocatum, mortuum fuisse inuentum. Hi nimirum sunt fructus, quos homines incauti & temere ad quiduis experiendum prouolantes carpunt, dum quod alios assecutos audiunt, sibi quoque spondent. Quæ incommoda vt vitarentur, chymicorum nemo aliorum gesta narrauit vnquā, sed propria, vt iis fidem nemo adhiberet, nisi à Deo vocatus. Ego quoq; ad has narratiunculas nunquam progressus fuissem, nisi animaduertissem Dei & hominum inimicum Diabolum per satellites suos totis anniti viribus, vt Ecclesiæ Dei tantum thesaurum eripiat, atq; filiis suis, infidelibus nimirum schismaticis & hæreticis vendicet: & Christi pauperes egestate & morbis desperatis afflicti tam salutari tamque stupendæ virtutis medicamento destituantur.

Alia transmutationis metallicæ historia.

Hydrargyri in argentum mutatio.

Irriti multorū conatus.

Quid autorē mouerit, vt hanc epistolā publicarit.

Hæc satis fore arbitror, frater, & tibi, ad omnem de metallica metamorphosi dubitationem tollendam, & aliis, ad versutias & fraudes impostorum præcauendas: quibus si male sani quidam aures nihilominus præbeant, testor Deum & homines omni me vacare velle culpa, qui istiusmodi narrationes non ad aliorum perniciem, sed ad Dei illustrandam gloriam & veritatis comprobationem, ab aduersariis quodammodo coactus publicauerim. Si vero causas tam mirandorum effectuum, qui tincturæ ascribuntur Physicæ, scire etiamnum desideras, & qua ratione metalla permeet, ac argento viuo iungatur illudque percoquat, ad libros septem de lap. Philosoph. condit. recurres, quos vna cum eo de Alchymiæ difficultate, atque exercitationibus in Paracelsicæ chymiæ congeriem, & apertis dilucidisque in Iosephi Michelii Lucensis opus animale commentariis, tanquam ad prælum descriptos inuenies, si forte ante editionem vita me contingeret decedere.

Conclusio.

Libri autoris partim editi & nunc recogniti, partim noui.

Si tamen interea tibi, metallicam metamorphosin iam persuaso pergat quispiam importunus esse, & dicat species non misceri: ex duobus actu existentibus vnum forma fieri non posse: item: ex duobus entibus per se vnum ens fieri non posse, & similia, amandabis eum ad Bataiuæ & Frisiæ rusticas, qui illi ostendant ex coagulo & lacte caseos fieri. Est enim eadem & par vtrobique ratio, quam in chymicorum libris explicatam inuenies, nisi quod tincturæ Physicæ, propter multiplices & reiteratas sæpius digestiones subiectique aptitudinem, quod ignis calori resistere potuit validius, auctior virtus & ignea quodammodo vis inserta sit, quod in coagulo, tanquam subiecto minus idoneo, & ad corruptionem prono, fieri non potuit. Vale.

His adiungere placuit venerabilis viri Raymundi Lullij vitam, mihi à Secretario Illustriss. Domini Don Guillielmi de Sancto Clemente Serenissimo Hispaniarum Regi Catholico à consiliis, atque eiusdem apud Cæs. Majest. Oratoris, communicatam: ad diluendam duorum Nicolaorum, Eymerici & Guiberti Lotharingi M.D. aliorumque eius farinæ hominum virulentiam, adhibita tertij Nicolai de Pace Theologi antidoto.

VEN. RAY. LVLL. VITA, PRÆ tim ex Nicolao de Pace Theologo excerpta.

RAymundus Lullius, natione Cathalanus, incolatu autem Maioricenſis, cum antiqua & nobili Lulliorum Barcinonenſium familia ortus in Palatio Iacobi Regis Maioricarum adoleuiſſet, ſuo generis & morum ſplendore in menſæ Regiæ Seneſcallum euehitur. Huius ætas lubrica, impulſa opibus & amicis, vanos fœminarum amores facile concepit. Quorum longa conſuetudo iuuenile pectus vſque adeo poſſederat, vt etiam ſuſceptis ex caſtiſſima vxore pulcherrimis liberis, adhuc alterius fœminæ, cui pridem ſeruierat, inflammatis, pluſquam dici poteſt, amoribus teneretur. Poſt vbi diuina prouidentia contigit illam ſub pectore lethali vlcere laborare, Raymundus factus certior infortunij, triſtitia vincitur: Et cum non poſſet membris conſiſtere, proſtratus in lecto, nihil niſi tenebras & ſolitudinem cupiebat. Lachrymis igitur atque ſuſpiriis mœrore animi parumper exhauſto, meditanti, calamitatem ſuam, & longum à ſalute digreſſum, rythmis vulgaribus (in quibus componendis facilis erat & bene peritus) deplorare, Ieſus crucifixus dextrorſum apparuit. Mundanus homo diuina viſione perterritus, inceptum flebile carmen dimittit. Quod interiectis poſtea diebus, quater conatus abſoluere, quater, vt primum & circiter eandem horam Crucifixum vidit. Poſtremo tam crebræ viſionis cauſam ſecum ipſe tota nocte perquirens, argui ſe vanitatis & vocari à Chriſto cognouit. Seruire Chriſto creatura deſiderat, & eo ſpiritu autore, qui ſolo tactu de Cytharedo Prophetam, de piſcatore prædicatorem, doctorem de perſecutore, & de publicano Euangeliſtam fecit, diuini ſtudii flammis totus illico incaluit. Occupatur varia occupatione animus, veſtigans quos labores, quæ item opera Chriſto gratiſſima ſuſcipiat. Poſt multa vero, tot infidelium pernicie cogitata, cœpit continuo miſereri, & quibus illi conuerti poſſent, donum linguarum & ſapientiæ martyriiſque gratiam ſibi & aliis exoptare. Deinde vt eſſet ſpiritu liberior, omnem opulentiam ſuam, præter pauca coniugi & liberis neceſſaria, Chriſti pauperibus erogauit. Quanquam ergo annis prouectus (triginta enim annos natum cœpiſſe conuerti, ipſe idem 2. lib. diuinæ contemplat. teſtatur.) Arabice loqui & ſcribere doceri voluit. Poſt annos nouem à viſionibus illis, quas ſupra memorauimus, Raymundus peregrinatione varia & multa vitæ auſteritate maceratus, cum non ſatis pro votis in pio inſtituto, vtpote eruditione & ſapientia deſtitutus, ſe profeciſſe videret, ſolitariæ contemplationis deſiderio, ad montem quendam Balearibus celeberrimum, cui nomen Randæ, contendit, ibique moratus dies aliquot, ore ſemper benedictionibus pleno, ac flexis fere aſſidue genibus, per ſpeluncas & nemora de omnibus, quæ mente verſabat, quæque ſe offerebant aſpectui, æterni Numinis magnificabat imperium. Et cum vice quadam, ardentibus charitate viſceribus, aſtra ſuſpiceret, illuſtratus ſubito vidit omniũ rerum principia, mundanæ huius machinæ & negocium & autorem, quibus præterea ſuſtentaculis creati orbis vniuerſitas duret introſpiciens, ſete velut non ante viſum hominem miratus eſt. Tunc ſenſit apertum intra ſe fontem infuſæ ſapientiæ, de cuius plenitudine omnium ſcientiarum duci poſſet inuentio. Sed ne acceptum ſapientiæ munus tanquam ſeruus ille nequam, qui acceptũ ad fœnus talentum in terram fodit, vacuum eſſe permitteret, poſt paucos in apertum protulit, & benigniſſime paſſim mortalibus communicare voluit mirandum illud artificium, de cuius vbertate, authoris teſtimonio, cæteri omnes emanarunt libri, quos ipſe ſcripſit de omni ſcientiarum genere, Arabice, Latine & Cathalane pene innumeros. Nam & Ioannes Lopetus ſe ſupra quingenta Raymundi volumina legiſſe teſtatur. Quin imo ſenatores Maioricenſes opinantur in Schedula librorum Raymundi Lullij miſſa ad Reuerend. Archiepiſcopum Toletanum Hiſpaniæ Cardinalem, vſque ad millenarium numerum aſcendiſſe eius opera. Quorum numerum etiam auget Remigius Rufus: In quibus quidem omnibus ea fuit huius illuminati Doctoris humilitas, vt in illorum frontibus non ſui, ſed diuini nominis titulos præmitteret: quos etiam libros, inſpirante Deo, non humana excogitatione condidit, decebat à confeſſione diuini fauoris inchoari. In exitu vero ſuorum operum ſolet vir religioſus Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ iudicio dicta ſubmittere: deinde multis precibus opus ipſum aut Chriſto aut Dominę noſtræ aut beatis Angelis aut ſanctis commendare: poſtremum dicere, quoto anno & vbi volumen abſoluerit. Sæpe etiam exprimit tempus & locum, quibus opus fuerit auſpicatus. Vnde facile intelligimus, quam breui quamq; facili negocio ingentia artificioſiſſimaq; volumina condiderit, & quam longe lateque per vniuerſum fere orbem fuerit peregrinatus, ſemper & vbique Chriſti gloriam, religionis propagationem, hominumq; omnium ſalutem, ex quacunq; poſſet occaſione, pro virili procurans. Id quod vetus illud epigramma, quod in Aula prudentiſſimi ſenatus Maioricenſis fixum conſpicitur, luculentiſſime atteſtatur his verbis:

Pariſiis habetur Titulus egregii Doctoris M. Raymundi Lullii Maioricenſis, Homo nouus, ſcientia noua Doctor barbatus, in ſuis ſcientiis & artibus approbatus. Per Reges iuſtiſſimos Aragonum in ſuis priuilegiis dicitur, Ille magnus in Philoſophia & ſacra Theologia Magiſter, mirandarum artium & ſcientiarum autor. Per Chriſtianiſſimum Francorum Regem prædicabatur in ſupraſcriptionibus epiſtolarum hoc modo : Organo ſancti Spiritus, Doctoriq; diuinitus illuſtrato Raymundo Lullo. Et de ipſo dicitur in partibus Angliæ. Ille magnus Philoſophus Cathalanus, in partibus Italiæ dicitur autor artis generalis ad omnia ſcibilia contrahibilis. Et per Ioannem de Rocaſciſa dicitur Minerua. Poteſt etiam dici procurator publicæ veritatis in Chriſto Ieſu. Item: Illuſtrator

ſtrator tenebrarum mundi. Sed quam vere hæc in dicto epigrammate dicantur, illud vnum oſtendit, quod pro totius infidelitatis conuerſione (vt ipſe idem narrat) quinq; & quadraginta annos laborans, & prolem & coniugem reliquit inopes, ex legem ac fidelium terras peregrinus diſcurrit octies aditos orauit ſummos Pontifices, tria Prædicatorum, & tria Minorum generalia Capitula monuit. Omnes deniq; Chriſtianę Reip. Principes, Prælatos, magnates & populos ad vniuerſalem concordiam, deuote & viriliter hortatus eſt. Vrgente iam ſenectute vltima, Raymundus ad generale concilium ſub Clemente V, Viennæ celebratum an. 1311. perrexit, ibiq; decem ordinati ſupplicauit. Quæ poſtea vir ſanctus ad perpetuam rei memoriam poſuit in libro de ente ſimpliciter, &c. Tandem vero Raymundus eo zelo, quo ſemper arſerat, ad vrbes Aphricæ Bogiam & Tuniciſum, Euangelij prædicandi gratia nauigauit: vbi cum Mahometicæ ſectæ peritos amica diſputatione proſterneret, pleroſq; traheret dulciloquio, alios redderet ambiguos: inſtigante diabolo Rex barbarus indignatus, ditis carceribus & ærumnis, nuditate quoq; vexatum & verberibus in nauem coniici, & procul expelli mandauit. Sed non multo poſt, condito prius teſtamento Maioricis 6. Cal. Maij 1313. vbi meminit Dominici filii & Magdalenæ filiæ cuidam nobili de ſancto Minato nuptæ, veritus ne optatiſſimi martyrii decus amitteret, Bogiam iterum tranſuectus eſt, ibiq; primũ clanculum, deinde etiam publice per compita & plateas ſanctum Chriſti Euangelium prædicantem, & impiam Mahometi legem intrepide improperantem, commota plebis congeries raptum furibundo impetu, alapis contumelisq; affectum ad Palatium Regis pertraxit. Cuius mandato Raymundus Chriſtianæ fidei præco iuſſus interfici tam beate quam crudeliter lapidatus eſt, anno ætatis ſuæ circiter octuageſimo, ſalutis autem humanæ 1315. die feſto, vt à maioribus acceptum creditur, ſanctorum Petri & Pauli. Cuius cadauer cum Liguries Chriſtiani mercatores Geneuam tranſportare niterentur, impellentibus alio ventis, nauis appulit Maioricas: ibique Deo ſic diſponente ſanctam ſarcinam deponere cogitur. Occurrit totus Maioricenſis populus, & corpus deuotiſſime ſuſceptum in eminente loco ſacræ ædis beati Franciſci, cuius tertii ordinis conſors fuit, honorifice collocauit. Vbi frequentibus miraculis illuſtres reliquias pia omnes Baleares deuotione proſequuntur.

LVLLIANÆ DOCTRINÆ MVLTIPLEX APprobatio, cum honorificis eiuſdem encomiis, quæ qui voluerit videre, legat quæ citamus, authentica Vniuerſitatum, Regum, Pontificum & ſacroſancti Oecumenici Concilii inſtrumenta. Nos enim ſat eſſe duximus, ſi breuitati ſtudentes digitos intenderimus in fontes.

ITaque Raymundus ipſe, dum viueret, doctrinam & artem ſuam examinandam expoſuit, primũ vniuerſitati Pariſienſi in cuius approbationem ſubſcripſerunt quadraginta electi ex peritioribus S. Theologiæ & artium liberalium, mirifice Lullianam doctrinam commendantes, atteſtante inſtrumento, dato Pariſiis, an. Domini 1309. die Martis. poſt octauas purificationis B. Mariæ virginis. Deinde & Regi ipſi Francię Philippo, qui de multorum peritorum conſilio maximopere laudandam decreuit Veronæ die 2. Aug. 1310. Poſtremo autem & ipſi Cancellario Pariſienſi illam diligẽtiſſime examinanti atq; mirum in modum extollenti, & publice legi permittenti an. Dom. 1311. Idem poſt Lullii obitum fecerunt Reges Aragonum atq; inprimis Petr⁹, 10. die Octob. 1369. Sed cũ dæmonis inſtinctu non deeſſent, qui piis cinerib. & celebritati nominis Lulli inuiderent, efficta quædam eſt Gregorii vndecim bulla, quæ aliquot opera Lullii idiomate Cathalano ſcripta, ſed ea minime nominata, non ſatis omni ex parte laudaret. Quam poſt Greg. obitum, dum Eccleſia Dei ſubortis tempeſtatib. horrendiſſimæ ſchiſmatis, miſere vndecunq; incerto Põtifice concuteretur, eoq; quiduis impiis audendi daretur licentia, vbi Rex Petrus reſciuit maligne confictam, & alicubi fortaſſe diuulgatam, illico concilium officio ſanctæ inquiſitionis Barcinonæ cogi iuſſit, & rem totam diſcuti à multis vndecunq; accerſitis Theologis peritiſſimis. Ea re diligẽter examinata, iniqui impoſtoris technam detegunt. Catholicum Raymundum, & omnia eius opera approbant, laudant, venerantur. Extat etiamnum totius negocii prototypum inſtrumentum authenticum Barcinonæ, in monaſterio Minoritarum, die 19. Maij 1386. confectum, & manibus propriis duodecim Theologorum ſubſcriptum. Vnde Rex Ioan. Regis Petri paucos poſt menſes defuncti patris pium inſtitutum proſequens latitantem impoſtorem exilio perpetuo tanquam hominem peſtilentem, & Regiæ reuerentiæ, honori ac etiam fidei orthodoxæ, vt ipſius Regis verbis vtar, ſuſpectum damnauit. Raymundum, & eius opera commendans, eadem publice in regnis ſuis copiam fecit legendi, conceſſis ad hoc priuilegiis an. 139 . & 1393. Quæ confirmauit & auxit Rex Martinus Ioan. fratri in regno ſuccedens an. 1399 Iam vero deinde 2. Calen. Martii 1419. ſub Rege Alphonſo filio Ferdinandi nepotis ex ſorore Regum Ioannis & Martini, cum primum ſedatum fuit commemoratum ſchiſma, & certus Pontifex Rom. fœl. mem. Martinus V. in Conſtantienſi concilio creatus, autoritate Apoſtolica, diligenti præmiſſo examine, & proceſſu ſupra dicta bulla, vt verbis Apoſtolicæ ſententiæ dicam, tanquam ſubreptitia & obreptitia, & de falſitate euidenti ni-

mis suspecta cassatur, irritatur & annullatur, & D. Raymundus Lullius & omnia dicta, scripta & opera sua & omnia alia ratione prædictæ bullæ, quomodocunq; & qualitercunq;, & per quemcunq;, & contra quoscunq; & coram quibuscunq; processa & emanata in statum pristinum & primæuum, ac si in contrarium illorum nihil vnquam fuisset dictum, scriptum, vel alias quomodolibet enarratum reducuntur. In cuius Apostolicæ sententiæ executionem Rex Alphonsus prorsus honorifico priuilegio, vbi fere omnia dicta acta commemorat, prædecessorum suorum vestigiis inhærens similem facultatem fecit 15. Ian. 1425. Quinimo idem post Neapoli 26. Ian. 1449. Ioanni Lober, & substituendis ab eo, facultatem concessit erigendi vbiq; regnorum suorum scholas, ibique interpretandi publice D. Raymundi artem & opera quæuis. Quibus etiam mirifice fauit Rex Ferdinandus supra latissimis priuilegiis & honoribus datis, Cordubæ 30. Aug. 1483. Eadem postea confirmans auxit Cæsar Augustæ 21. Febr. 1503. Sed iam tandem in sacro œcumenico Cócilio Tridentino omnis contentio consopita est, ex supra citatis & aliis quam plurimis in approbationem, defensionem & commendatione m D. Raymundi Lullii, & eius omnium operum, tanquam Catholicorum, per integrum fere biennium à Ludouico Ioanne Villeta Barcinonensi Theologo adductis, & diligenter examinatis per sacrum collegium R. Dominorum toto S. Concilio ad hos & similes actus specialiter deputatorum. Vbi interfuere Patriarcha Venetus, & quatuor Archiepiscopi, quatuor item Episcopi simul cum vno Abbate, duobus generalib. ordinum, & quatuor doctoribus ex omni fere Christianitate selecti, doctissimi & Religiosissimi, qui concordi sententia prima die Septemb. 1563. decreuerunt expungendam D. Raymundi Lullii quamcunq; operum improbationem ab indicibus, præsertim Pauli Papæ IV. librorum prohibitorum. Vbi allegatur prædicta bulla Greg. vndecimi fictitia ex sola mentione, quæ de illa reperitur facta in priuato cuiusdam opere. Illud autem statutum iam post seruatum videmus in catalogo S. D. N. Papæ Pij IV. &c.

AD LECTOREM.

DEscriptam superius Raym. Lullij vitam confer, Beneuole Lector, cum ijs quæ ab Eymerico primum prodita, deinde à Nicol. Guiberto repetita fuere, & non te latebit quantum infesta Chymicis capita à veritate exorbitent, & quam iniqui sint artis non intellectæ censores. Scripseră verisimilitudine ductus & à Medico quodam persuasus, lib. de lap. Phys. condit. ex Paracelso (cui' vanitas mihi eo tépore, necdum, prout nunc perspecta erat) ferrum in æs cómutari per cęmentŭ vitrioli calcinati, vel per eiusdé oleum, in quo candentes lamellæ restinctæ fuissent. Hoc enorme habetur à Guiberto peccatum, at probrosa flagellatione alterius lædere nomen vel famam: virum nobilem, plebeium dicere mercatorem, atq; eo modo totam suggillare familiam vel stirpem: diuinitus illuminatum, imperitum, phantasticum & Latinæ linguæ rudem pronunciare, opera alterius pro suo libito contra tot religiosorum virorum sententiam & S. S. Oecumenici Concilii decreta errorum & hæreseos condemnare: omnes chymicos auctores sordidissimos & abiectissimos fuisse impostores, mere bardos & pecora, impios, magos, sagos, hæreticos, schismaticos, & regnum Sathanæ procurantes constanter asserere, viri probi & pii munus illi videtur: mihi vero hominis non tantum mendacis, sed etiam seditiosi, vel potius in rabiem acti, eo quod per quadraginta fere annos toto animo ac omni studio chymiæ incumbens, ne elementa quidem eius perceperit. Sic memini ad furem aliquando conclamasse eum ipsum, qui furtum commiserat, quo à se criminis suspicionem auerteret. Dies indicabit, quid pectore reconditum gestet, meum non est de occultis iudicare. Si alias eius inanitates persequi vellem, integro opus esset commentario. Illud solum adiiciam, eundem, quo euincat Arnaldum de Villanoua tinctura caruisse Physica, in hæc verba prorumpere: Arnaldus fuisse lucri tam studiosus dicitur, vt cum ægrotis pacisceretur, antequam eos curare vellet, quo nihil cogitari potest inhumanius. Primum de facto non constat, quia Guibertus semel malus & mendax, semper præsumitur talis. Si autem verum sit, prudenter & nó sine ratione id ab Arnaldo factitatum fuisse, & contrarium plane eius, quod inferri voluit Guibertus, comprobari posse credimus: quia Medicus Chymicus granum nullum aurifici pulueris exhibere potest ęgro, quin pręter studia sua & labores pariter det auri puri vncias duas: quare autem largiatur diuitibus gratis? non credo tam liberalem vnquam fuisse Arnaldi aduersarium. Quis autem hominŭ breui tempore à graui morbo conualescens, nisi ex pacto teneretur, vellet septendecim vel duodeuiginti aureos erogare pro vna potiuncula, in qua tincturæ granum dilutum esset? vim sibi existimarent inferri, quin imo ipsi magnates indignarentur non parum. Quapropter Physicorum tinctura pauperum fuit hactenus medicina, & erit ad mundi vsq; consummationem: pro quibus amplam à Deo mercedem expectant, nisi vel à Religionis Catholicæ placitis aberrent, vel enormib' peccatis, tanquam non homines, vitæ innocentiam maculent. Quod deinde adiungitur Arnaldŭ in Siciliam nauigasse ad curandum ægrotum diuitem, fecit is, quod sui erat officii, & vocationi suæ deesse noluit, cuinam responderit, videat Guibertus, alienum arans fundum, suum incultum deserens. Legi ego, ipsum à Siciliæ Rege Frederico, à quo in magno habebatur honore, Romă missum ad percurandum Pontificem, in mari vitam cum morte commutasse.

Ita scribit de seipso chymicus apostata.

Pro Rogerio Bachone, in quem non minus debachatur Guibertus, Apologiam edidit Clariss. doctissimusq; Philosophus Ioan. Dee Londinas, qui in Monade sua hieroglyphica satis ostendit, neq; bardum fuisse se, neq; pecudem, sicut & ante eum Albert. Magnus, cuius alia opera nó prætendimus, quam librum tertium de mineralib. ex quo satis patet peritis, vt etiam animaduertit illustris Picus, ipsum non solum chemiæ scientiam habuisse, sed etiam non pauca expertum fuisse, quæ ad artis comprobationem sufficerent. Quod autem idem scribat, aurum & argentum Alchymicum ad se delatum, post sex aut septem ignitiones consumtum fuisse, ratione communi caret, qui

qui non animaduertit illum de auro & argento sophistico & mere artificiali loqui, nō de eo, quod natura intrinsecus operante, & artifice foris ministrante cōponitur: quia proxime præcedunt hæc verba: Operationum alchymicarum melior est illa, quæ procedit ex eisdem, ex quibus procedit natura, sicut ex purgatione sulphuris per decoctionem & sublimationem, & ex purgatione argenti viui, & bona commixtione horum cum materia metalli: ex virtutibus enim horum omnis metalli species inducitur. Audiuimus Physicorum processum, nunc ad sophistarum operationes progreditur, cum addit. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie metalli prioris, procul dubio deceptores sunt, & verum aurum & argentum non faciunt. Et hoc modo fere omnes, vel in toto vel in parte procedunt. Quod & ego fateor, & mecum omnis chymicorū chorus, qui eandem cum Alberto cantilenam canunt. Quin & hoc sciunt, artem sibi relictam minime naturam assequi, sed vbi ars & natura simul conspirant, artem multis modis ipsam quandoque superare naturam. Et maior est vbiq; errantium, quam peritorum chymistarum multitudo: pauci enim, sicut in aliis quoq; scientiis ad frugem perueniunt, quocirca adiungit eo modo fere omnes, vel in toto vel in parte procedere: quamuis ea verba tam ad priores quam ad posteriores simul referri queant. Vbi vero irrisio illa, quam sibi fingit Guibertus, dum ait, Albertum lib. 3. de mineral. c. 9. irridere Alchymistas, metalla transmutare conantes? Si vel tantillum chemiæ degustasset, facile animaduertisset ex illo c. & seq. ea scribere non potuisse Albertum, quæ scripsit, nisi artis fuisset peritus, cuius vniuersa secreta illis duobus præcipue capitibus, & eiusdem libri secundo cōplectitur. Quid? nonne idem vbiq; peritos Alchymicos naturam imitari tam in vasis figura, quam in generationis metallorum modo contendit? imo quod amplius est, naturæ processum ex artis operibus coniectura assequitur? quomodo igitur eos irrideat & propria cædat vineta? Velim vt hominis istius futilitatem mecum aduertant viri probi, qui vt libri sui parte secunda c. 7. scribit: In suis scriptis genuinis non multum fauisse videtur Alchymiæ Albertus, quamuis suo seculo nouæ, & per ea tempora natæ. Quin ipsius sententiis repugnat metallorum metamorphosis. Cum ipse de mineral. tract. 1. c. 4. scribat, Alchymistas virtutem formatiuam non dare materiæ, & artem eis esse incertam pro formatiua. Quot citauimus lineas, totidem fere reperiemus mendacia. Inprimis c. 4. annotatum pro quinto, vt lector tædio affectus non vltra inquirat: Deinde Alchymiam Alberti seculo nouam dicit, cum tamen is antiquissimos Philosophos citet, & disputationem cum iis instituat. Tertio subiungit ex Alberto, Alchymistis artem incertam esse pro virtute formatiua, tanquam is non de lapidibus, sed metallis ibi loqueretur. Sic enim scribit lib. de mineral. 7. c. 5. patet quam difficiles & imperfectæ, præcipue in lapidis factura, plusquam in metallorum factura, sint operationes Alchymistarum: & hoc ideo, quia virtutem formatiuam non dant materiæ, sed ars incerta est eis pro formatiua. Verba Alberti satis indicant difficiliores & imperfectiores esse Alchymistarum conatus lapidum formatione quam metallorum, propterea tamen horum transmutationem non excludit. Demum concedunt facile Alchymistæ, se virtutem formatiuam non dare metallis, quia & virtutem mineralem & formam substantialem sumunt à natura, sicut superius & vbiq; inculcat Albertus, dum ait: sulphur & argentum viuum purgata commisceri artificiose cum materia metalli, & ex virtutibus horum omnem metalli speciem induci. Hęc legunt quidem multi, sed ignorantiæ nebula obcæcati sententiam non assequuntur. Si lapidum propinquam materiam nobis suppeditaret natura, & iidem tractabiles essent instar metallorum, virtusq; mineralis ex iis elici posset, sicut è metallis, non dubitarent Alchymistæ communi illorum materiæ formam imprimere, quam vellent. Sed sciebat Deus, humano generi conducibiliora esse metalla, quam lapides. Hactenus de Alberto.

Pecora etiam non se esse demonstrarunt (vt Græcos Arabesq; prætercam) M. Petrus Bonus Ferrariensis Physicus, Michael Scotus, Bernardus de Grana, siue de Auernia, Picus Mirandulæ Dominus, Marsilius Ficinus, libro quem de Alchymia inscripsit, Ioannes Fernelius (quicquid de eo garriat Guibertus chymicarum phrasium & modorum scribendi plane rudis) Chrysippus Fanianus, aliiq; plures, quorum deosculari vestigia non est dignus tam atrox calumniator. Non addo plura.

Non est inertis de artifice vel eius scriptis iudicare.

F I N I S.

INDEX.

INDEX MEMORABILIVM, QVÆ HOC OPERE CONTINENTVR.

A.

Artem-

INDEX.

Guiberti

INDEX.

Paracelsi

Q.

R.

S.

INDEX.

T.

Tinctura

INDEX.

F I N I S.

Francofurti

Excudebat Nicolaus Hoffmannus, Impensis
Petri Kopffij.

Anno M. D. CXV.

